1
BESTSELLER
adevărul

Grigore CARTIANU

Sfârşitul CEAUŞEŞTILOR

Să mori împuşcat ca un animal sălbatic

Grigore Cartianu s-a născut pe 27 ianuarie 1969, la Târgu-Jiu, județul Gorj. A urmat Școala primară din satul său natal, Brădiceni (1975–1979), Școala generală din comuna Peștișani (1979–1983), Liceul „Tudor Vladimirescu" din Târgu-Jiu (1983–1987) și Facultatea Tehnologia Construcțiilor de Mașini din cadrul Politehnicii bucureștene (1988–1993). Și-a satisfăcut stagiul militar într-o unitate de paraşutism, UM 01847 din Buzău (1987–1988).

A lucrat la *Expres Magazin* (1991–1992), *Evenimentul zilei* (1992–1996), *Sportul românesc* (1996–1997), *ProSport*(1997–2002), *Jurnalul Național* (2002–2004) și din nou la *Evenimentul zilei* (2004–2008). Din aprilie 2008 este redactor-șef al cotidianului *Adevărul*.

A publicat două cărți: *Hora de la miezul nopții* (1995, în colaborare cu Alin Paicu) și *Hagi* (2000, reeditată în 2001). A fost coautor al volumului colectiv *Războiul de 30 de zile* (2007).

Grigore CARTIANU

Sfârşitul CEAUŞEŞTILOR

Să mori împuşcat ca un animal sălbatic

editura Adevărul holding

Consultant istoric: **Alex Mihai Stoenescu**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CARTIANU, GRIGORE
Sfârşitul Ceauşeştilor. Să mori împuşcat ca un animal sălbatic / Grigore Cartianu. - Bucureşti : Adevărul Holding, 2010
ISBN 978-606-539-244-1

34.096(498) Ceauşescu,N.
34.096(498) Ceauşescu,E.
929 Ceauşescu,N.
929 Ceauşescu,E

Din cei care au murit
Ne-am reîntors năluci
Să nu mai fie cum a fost
Măcelul de atunci.

(Imnul Golanilor, 1990)

PREFAȚĂ

Evenimentul istoric văzut prin ochii jurnalistului

Reconstituirea făcută de cunoscutul jurnalist Grigore Cartianu este rodul unei munci de investigare de cel puțin trei ani, în care a identificat mai întâi toate momentele-cheie ale răsturnării de la putere a lui Nicolae Ceauşescu şi ale prăbuşirii regimului comunist, iar apoi a trecut cu tenacitate la decriptarea semnificației lor.

În jurul unui mare eveniment istoric, trei categorii de investigatori duc munca de cercetare pentru aflarea adevărului: procurorii, jurnaliştii şi istoricii. Dintre aceştia, jurnaliştii au libertatea cea mai mare – şi de a căuta, şi de a comenta rezultatul investigației. Grigore Cartianu a găsit numeroase amănunte pe care istoricul şi juristul le ignoră. Din acest punct de vedere, imaginea despre evenimentele din decembrie 1989, din România, este la el mult mai amplă şi, totodată, mult mai aproape de actorii lor: oamenii. În timp ce istoricul caută fenomene politice şi sociale, cauzalități care au determinat faptele decisive şi au pus în mişcare personalitățile determinante, consecințe de lungă durată pentru națiune, jurnalistul plonjează direct în opinia publică şi în lumea politică. Acolo, de cele mai multe ori, faptele nu sunt provocate de documente, de acte şi decizii politice la vârf, pe care istoricii le consideră izvoare istorice, iar juriştii – probe, ci de acțiunea întâmplătoare sau planificată a oamenilor

implicați în diferitele episoade ale evenimentului. De aceea, valoarea cea mai importantă a efortului lui Grigore Cartianu este că ne lasă o mărturie amplă despre comportamentul națiunii române, surprinsă în câteva dintre straturile sale, în momentele cele mai grele ale unei prăbuşiri de sistem şi ale viitorului incert.

Jurnalistul oltean are talentul de a da culoare narațiunii gazetăreşti, chiar şi acolo unde situațiile sunt de un dramatism acut, şi trece cu un anumit formalism peste informația istorică şi investigația judiciară, de regulă aride şi cu multe pete albe. Este meritul de a rosti adevărurile conspirației, diversiunii şi revoltei din decembrie 1989 cu mai multă dezinvoltură, dar şi cu tenacitatea omului care a trăit evenimentul direct, în locurile unde au acționat şi conspirația, şi diversiunea, şi revolta autentică, şi luptă astăzi pentru adevărul care poate fi citit în fiecare zi în ziarul lui. Cartea de față este povestea loviturii de stat transformate în revoluție şi a revoluției transformate în lovitură de stat, pe înțelesul celor care le-au trăit.

În ce mă priveşte, am avut satisfacția de a nu mai fi singur în efortul de a spune românilor adevărul despre „Revoluția din decembrie", pentru a-i proteja de diversiune şi manipulare. Am găsit un excelent interlocutor în Grigore Cartianu, probabil pentru că a fost singurul mânat de un sentiment de revoltă, dar şi de responsabilitate, fără nicio implicare politică sau socială. Serialul condus de el în ziarul „Adevărul" şi la B1 TV, din toamna anului 2009 şi până în primăvara anului 2010, când România s-a aflat într-un alt prag istoric, a convins mii, poate sute de mii de oameni că sunt parte a unei națiuni încă foarte vulnerabile şi că trebuie să ne asumăm întreaga istorie.

Din acest moment, la 20 de ani de la evenimente, istoricii au în sfârşit un aliat. Şi este vorba despre un demers jurnalistic coerent, nu lipsit de evadări literare, care oferă cititorilor o imagine mai aproape de realitatea pe care am trăit-o şi care în aceşti 20 de ani a fost acoperită cu rogojina minciunii.

Alex Mihai Stoenescu
Vălenii de Munte, 14 mai 2010

CUVÂNTUL AUTORULUI

Revoluție şi contrarevoluție

Această carte e povestea dramatică, ridicolă şi grotescă a sfârşitului celor două personaje care se credeau nemuritoare: Nicolae şi Elena Ceauşescu. Cartea a fost trăită de autor în urmă cu 20 de ani, gândită în ultimii zece ani şi documentată în aproape patru ani.

Nu este un tratat de istorie, ci o abordare jurnalistică a celui mai mediatizat eveniment din istoria României: *Revoluția din 1989*. De-a lungul secolelor au fost şi momente mai importante, dar niciunul nu a fost televizat pe jumătate de planetă.

În evenimentele din decembrie 1989, în România au murit 1.116 oameni, dintre care 159 în regimul Ceauşescu şi 957 (de şase ori mai mult!) după răsturnarea acestuia.

Tot în decembrie 1989, în România au intrat, oficial, 67.530 de cetățeni sovietici, față de 30.879 în decembrie 1988. Creşterea de la un an la altul a fost de 118%, în condiții de închidere temporară a granițelor şi într-o perioadă cu evenimente periculoase, care de regulă alungă turiştii, nu-i atrag.

Sunt doar câteva dintre cifrele care fundamentează această carte. De aici porneşte totul: de la cifre, în spatele cărora stau fapte. În sprijinul cifrelor vin documente şi mărturii, iar construcția este întregită de interpretări logice ale acestora.

De 20 de ani îi spunem *Revoluția din decembrie 1989*. Unii mă avertizează că n-a fost nicio revoluție, ci o clasică lovitură de stat. Au dreptate doar pe jumătate: în privința loviturii de stat.

Asta nu înseamnă că n-a fost şi revoluţie (sau măcar revoltă populară). Una stimulată, e adevărat, dar orice revoluţie are stimulii ei.

Cum poate fi numit acest amestec de revoluţie cu lovitură de stat? Măcar la acest capitol, românii au arătat multă inspiraţie: *loviluţie, lovitură de stat cu public, revoluţie de stat, puci revoluţionar* etc. Aşa cum pentru amestecul de democraţie şi dictatură, testat în primele luni de postceauşism, au găsit un termen genial: *democratură*.

Milioane de români sunt convinşi că au participat la revoluţie. Eu însumi am fost convins timp de aproape 20 de ani, până când am intrat în hăţişurile documentării aplicate. Acum ştiu sigur că nu am participat la nicio revoluţie. Am fost doar masă de manevră – şi puteam fi carne de tun – în *contrarevoluţie*, dar asta am aflat-o mai târziu.

Revoluţie a fost ce s-a întâmplat până la 22 decembrie 1989, ora 12.09, când elicopterul lui Ceauşescu s-a înălţat de pe acoperişul sediului CC al PCR. Au urmat câteva ore de euforie populară – iar a-i pune mustăţi lui Ceauşescu, în tablouri, după fuga acestuia, nu se numeşte *revoluţie!* –, după care a venit *contrarevoluţia*. Una organizată minuţios şi cinic de către cei care i-au luat locul lui Ceauşescu. Cei 957 de morţi pomeniţi mai sus sunt rezultatul acestei *contrarevoluţii* de tip comunist.

Decembrie 1989 a fost o crimă în masă. Răsturnarea lui Ceauşescu se putea face şi fără atâta vărsare de sânge. Nu însă şi confiscarea puterii de către nucleul CFSN condus de troica moscovită Iliescu–Militaru–Brucan.

Pentru a restabili adevărul, am pus cap la cap sute, poate mii de mărturii. Cele mai multe sunt făcute cu bună-credinţă. Altele sunt însă toxice, diversioniste, pentru că autorii lor nu sunt *martori*, ci *făptuitori*. I-am ascultat şi pe aceştia, le-am notat spusele, dar le-am folosit selectiv şi, acolo unde se impunea, cu precizări sau corecţii.

Acest volum este doar o parte a poveştii. Cu ajutorul lui Dumnezeu, va veni – cât de curând – şi volumul 2. El se va concentra pe o temă dureroasă precum o rană veşnic deschisă: *crimele Revoluţiei*.

Grigore Cartianu

MULŢUMIRI

Apariţia acestei cărţi se datorează multor oameni deosebiţi, pe care sunt onorat să-i amintesc aici. În primul rând, sunt dator cu o plecăciune în faţa milioanelor de români care, citind zilnic serialul-maraton din ziarul *Adevărul* şi urmărindu-l – uneori, până mult după miezul nopţii – pe cel de la emisiunea *Naşul*, mi-au dat energia de a merge mai departe. Fără suportul lor fantastic, cuantificat în tiraj, audienţă şi mesaje de susţinere, mi-ar fi fost greu să depăşesc momentele delicate ale acestui demers jurnalistic: atacurile, ameninţările, diversiunile, intoxicările, denigrările sau micile laşităţi cu care m-am confruntat. Toate acestea erau previzibile, ţinând cont de „muşuroiul de furnici" pe care am călcat.

Îi mulţumesc cordial istoricului Alex Mihai Stoenescu, a cărui expertiză a fost vitală în abordarea acestei teme vaste. Alex mi-a pus la dispoziţie documente valoroase şi mi-a fost un sfetnic preţios. El este o enciclopedie a evenimentelor din decembrie 1989, aşa cum s-au succedat ele: complot, diversiune, revoluţie, lovitură de stat, contrarevoluţie.

Îmi scot pălăria în faţa vechiului meu prieten şi coleg Radu Moraru. *Naşul* mi-a pus la dispoziţie o bună parte din emisiunea sa, timp de câteva luni, pentru a transpune pe micul ecran roadele documentării despre Revoluţie. Cred că am realizat împreună un serial care le-a mers la suflet multor români.

De mare ajutor mi-a fost colegul Florel Manu, un ziarist care-şi ascunde priceperea şi perseverenţa în spatele unei rare modestii. El a rezolvat treburi care pe mine m-ar fi răpus.

Dacă, în căutarea adevărului despre decembrie '89, eu am fost Don Quijote, atunci Florel sigur a fost Sancho Panza. Îl îmbrăţişez cordial, chiar dacă pentru asta trebuie să cobor de pe Rosinanta.

Mulţumiri speciale îi datorez lui Viorel Domenico, a cărui colaborare m-a ajutat să înţeleg ce s-a întâmplat la Târgovişte.

Recunoştinţa mea se îndreaptă spre cei care, implicaţi într-un fel sau altul în evenimentele din 1989, au acceptat să-şi depene amintirile acelor zile teribile. Unii dintre ei au rămas marcaţi pe viaţă.

Le mulţumesc ofiţerilor de la UM 01417 şi UM 01378 Târgovişte, cele două unităţi din cazarma în care au fost ţinuţi soţii Ceauşescu în ultimele lor trei zile de viaţă. Cu deosebire, maiorilor Ion Ţecu şi Ion Mareş, căpitanului Ion Mateescu şi locotenentului-major Iulian Stoica (îi menţionez cu gradele avute în decembrie 1989, chiar dacă ulterior au fost avansaţi).

De multă solicitudine a dat dovadă Ion Enache, unul dintre cei doi subofiţeri de Miliţie care au avut în mâini soarta soţilor Ceauşescu timp de câteva ore, pe 22 decembrie 1989.

Le sunt recunoscător inginerilor Marius Popescu şi Nicolae Vlad, doamnelor Ioana Diniţă, Constanţa Mihăescu şi Vasilica Mateescu, revoluţionarului Ilie Ştirbescu, fostului miliţian Mihai Nicolae şi fostului caporal Dorian Dobriţa, paraşutiştilor Ionel Boeru şi Dorin Cârlan, care au reconstituit bucăţi importante din *puzzle*-ul fugii soţilor Ceauşescu, în calitate de martori autorizaţi.

Le mulţumesc colegilor mei care au pus umărul la vastul efort de documentare: Andrei Crăciun, Mihai Voinea, Cristian Delcea, Florentina Ţone, Mihai Mincan. De asemenea, celor care s-au făcut că nu observă absenţa mea din redacţie şi au preluat obligaţiile mele cu mult altruism: Emilian Isailă, Bianca Toma, Alin Paicu, Andrei Velea, Liviu Avram, Laurenţiu Ciocăzanu, Adrian Halpert. Le sunt recunoscător şi celor care, văzându-mă nebărbierit şi cu ochii roşii, mă întrebau: „Mai ai mult la carte?".

Lui Dinu Patriciu îi sunt recunoscător pentru că, deşi vede Revoluţia un pic altfel decât mine, m-a încurajat să-mi duc treaba la capăt.

Nu-l pot uita pe Peter L. Imre, care într-o seară de vineri – ultima zi a lunii aprilie – m-a întrebat: „Cum stai cu cartea?". „Prost – i-am răspuns –, de vreo trei săptămâni bat pasul pe loc. Nu cred că o mai pot scoate până la Bookfest." „Dacă din secunda asta laşi orice şi te ocupi numai de carte, o termini?" Am socotit: ar mai fi trei săptămâni. Şi m-am retras ca un pustnic în camera mea, uitând să mănânc sau să dorm, amestecând ziua cu noaptea...

Îi port în suflet pe părinţii mei, care ar vrea să mă vadă mai des pe la Gorj, dar care – răbdători cum au fost toată viaţa – se mulţumesc să mă vadă în fotografia din ziar sau la televizor.

Mă înclin în faţa celor două domnişoare ale mele, Laura-Sofia şi Iulia-Gabriela, care mă văd mai rar decât dacă aş pleca într-un voiaj pe Lună.

Îmi plec capul, vinovat, în faţa soţiei mele, Liliana, care zice că „de când ţi-e mintea la cărţi, nu mai ştii să baţi nici un cui în casă". Şi, credeţi-mă, are dreptate.

Nu mă mândresc cu asta, e doar o formă de a le cere iertare tuturor pentru că i-am pus mereu pe planul doi, după combinaţia devastatoare ziar – televiziune – carte.

Multor altora le datorez mulţumiri. Sunt atât de mulţi, întâlniţi pe parcursul unei documentări îndelungate, încât pur şi simplu nu am avut spaţiu să-i înşir pe toţi. De uitat, n-am uitat pe nimeni.

Există şi câteva persoane speciale care, deşi m-au ajutat enorm, au preferat să rămână anonime, ca o condiţie a colaborării noastre. Le respect discreţia şi le asigur de recunoştinţa mea.

Autorul

FUGA LUI CEAUȘESCU
• Etapele, în ordine cronologică •

① **București – Snagov (30 km)**
- Elicopter: Dauphin
- Pilot: col. Vasile Maluțan (Armată)

② **Snagov – Sălcuța (60 km)**
- Același elicopter Dauphin
- Pilot: col. Vasile Maluțan (Armată)

③ **Sălcuța – Produlești – Văcărești (35 km)**
- Dacie roșie: 4-B-2646
- Șofer: dr. Nicolae Decă (civil)

④ **Văcărești – Combinatul de Oțeluri Speciale – Centrul de Plante (7 km)**
- Dacie neagră: 1-DB-3005
- Șofer: Petrișor Nicolae (civil)

⑤ **Centrul de Plante – Miliție – Ulmi – Ilfoveni – Racovița – Bucșani – Rățoaia (40 km)**
- Dacie albă a Miliției: 1-DB-4112
- Șofer: sg.-maj. Ion Enache (Miliție)

⑥ **Rățoaia – Bucșani – Comișani – Ulmi – Miliție Târgoviște (35 km)**
- Aceeași Dacie albă a Miliției, dar cu număr schimbat: 3-DB-9136
- Șofer: sg.-maj. Ion Enache (Miliție)

⑦ **Miliție – UM 01417 Târgoviște (0,5 km)**
- ARO alb al Securității: 1-DB-190
- Șofer: col. Gheorghe Dinu (Securitate)

⑧ **Târgoviște – Boteni – București (80 km)**
Transportul cadavrelor soților Ceaușescu (cu escală la Boteni)
- Elicopter: IAR-330 PUMA
- Pilot: mr. Cristian Mateiciuc (Armată)

Ora de sosire Ora de plecare

FUGA LUI CEAUȘESCU
• 22 decembrie 1989, orele 12.09 - 18.35 •

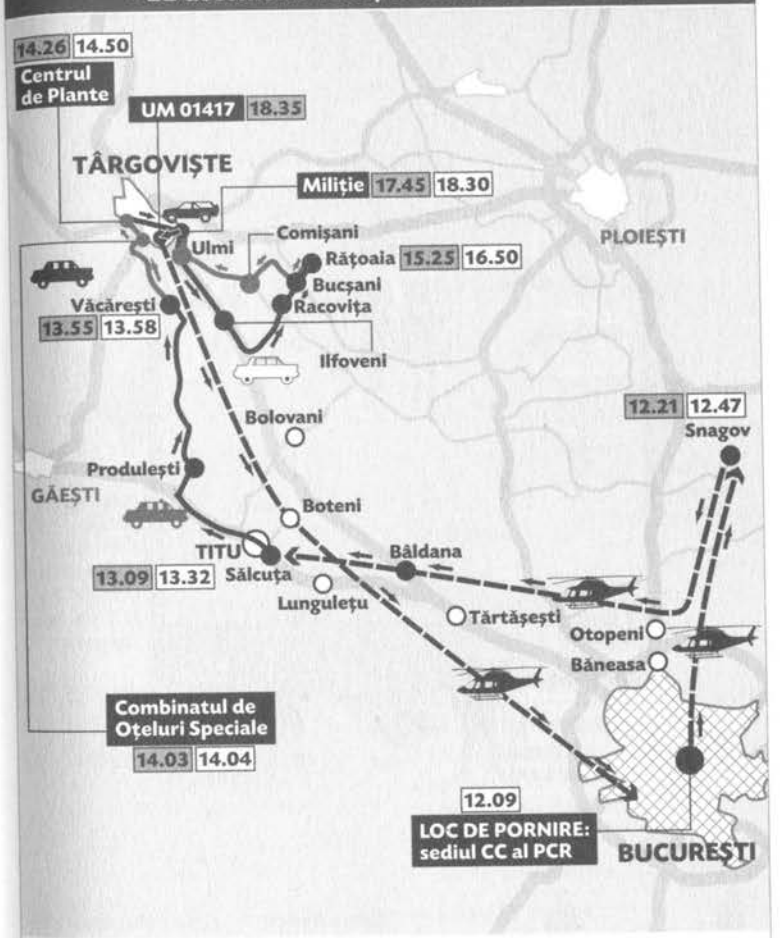

În cele 6 ore și 26 de minute cât s-au aflat în postura de fugari, soții Ceaușescu au folosit mai multe vehicule. Ei au zburat cu elicopterul prezidențial, pilotat de Vasile Maluțan (București – Snagov – Sălcuța), au circulat cu trei Dacii diferite și au încheiat printr-o cursă scurtă cu un Aro militar, condus de un colonel de Securitate (Gheorghe Dinu). Șoferii celor trei Dacii au fost un medic bucureștean care făcea naveta la Găești (Nicolae Decă), un sătean din Văcărești-Dâmbovița (Petrișor Nicolae) și un subofițer de Miliție din Târgoviște (Ion Enache).

CAMERA CEAUȘEȘTILOR DIN CAZARMA UM 01417

• Târgoviște • 22 - 25 decembrie 1989 •

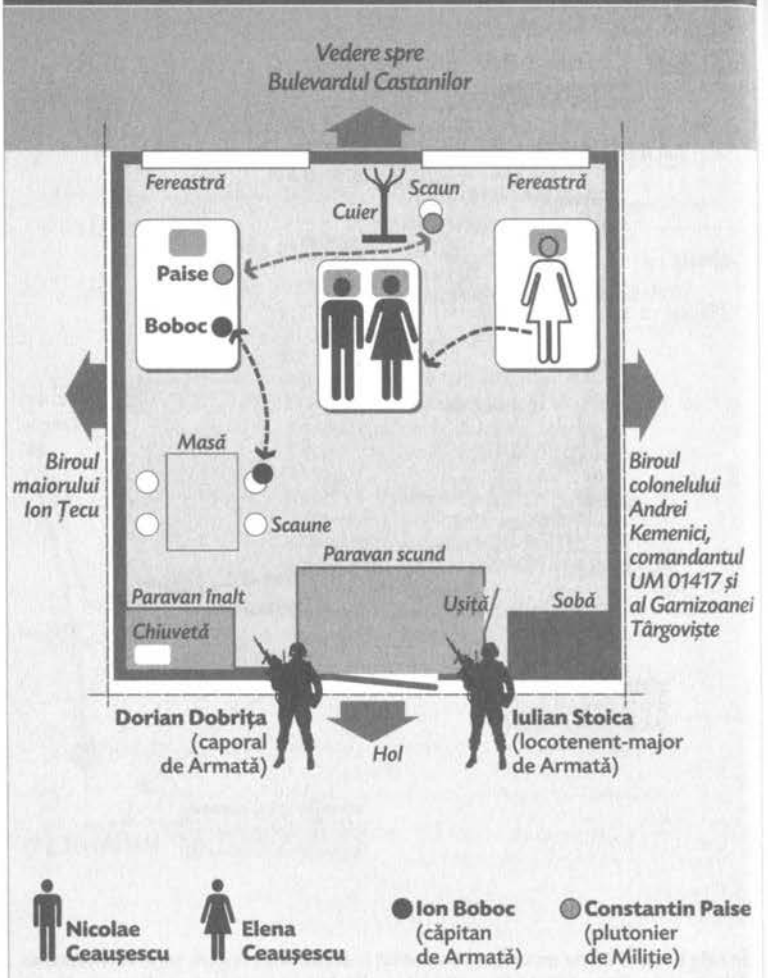

Biroul-dormitor al soților Ceaușescu avea doi pereți de 5,90 metri (cei laterali), doi de 5,70 metri (la ferestre și spre hol) și înălțimea de 4,00 metri. Soții Ceaușescu și cei doi „paznici" cu care împărțeau încăperea stăteau în paturi de fier. Elena a renunțat la patul ei și s-a mutat în cel al lui Nicolae.

PROCESUL CEAUȘEȘTILOR

• Târgoviște • 25 decembrie 1989, orele 13.20 - 14.30 •

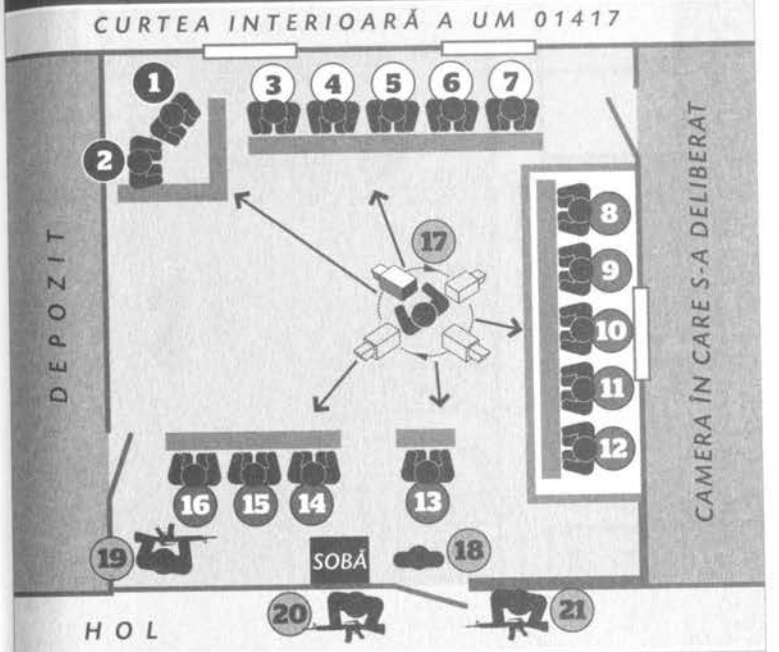

ACUZAȚI 1 **NICOLAE CEAUȘESCU** 2 **ELENA CEAUȘESCU**

OFICIALI F.S.N.

3 **mr. Mugurel Florescu** (ofițer de justiție)
4 **lt.-maj. Trifan Matenciuc** (aghiotantul lui Stănculescu)
5 **gen. Victor Stănculescu** (organizator)
6 **Gelu Voican Voiculescu** (reprezentant FSN)
7 **Virgil Măgureanu** (reprezentant FSN)

COMPLETUL DE JUDECATĂ

8 **lt.-maj. Daniel Candrea** (asesor popular)
9 **col. Ion Nistor** (judecător)
10 **col. Gică Popa** (judecător, președintele completului)
11 **lt. Ion Zamfir** (asesor popular)
12 **cpt. Corneliu Soresc** (asesor popular)

OFICIALI JUSTIȚIE

13 **mr. Dan Voinea** (procuror)
14 **plt.-maj. Jan Tănase** (grefier)
15 **Nicolae Teodorescu** (avocatul Elenei Ceaușescu)
16 **cpt.(r) Constantin Lucescu** (avocatul lui Nicolae Ceaușescu)

PERSONAL TEHNIC

17 **col. Ion Baiu** (operator cameră video)
18 **col. Gheorghe Ștefan** (ofițer DIA)

PAZĂ

19 **cpt. Ionel Boeru** (parașutist)
20 **sg.-maj. Octavian Gheorghiu** (parașutist)
21 **plt. Dorin Cârlan** (parașutist)

TRASEUL SPRE ZIDUL MORȚII • Târgoviște • 25 decembrie 1989, orele 14.48 -14.50 •
Biroul Documente Secrete
Financiar-Contabilitate
Biroul Servicii - Logistică • „Dormitorul" Ceaușeștilor
Biroul comandantului • Vizita medicală
Camera ofițerului de serviciu
Sală armament
Biroul Transmisiuni
HOL INTRARE
HOL INTERIOR
Magazie • Sala în care s-a deliberat
Biroul Organizare-Mobilizare • Sala de judecată
Depozit
Corpul de gardă • Zidul execuției
TAB
spre elicoptere
CURTEA INTERIOARĂ
1 NICOLAE CEAUȘESCU
2 ELENA CEAUȘESCU
3 cpt. Ionel Boeru
4 plt. Dorin Cârlan
5 sg.-maj. Octavian Gheorghiu
6 soldat („Mașinuță")
7 sg.-maj. Laurențiu Ștefănescu
8 soldat
9 plt. C-tin Bărănguță
10 sg.-maj. Marian Forjan
11 gen. Victor Stănculescu
12 sg.-maj. Dumitru Iliescu
13 sg.-maj. Teodor Gheorghe

EXECUȚIA CEAUȘEȘTILOR
• 25 decembrie 1989, ora 14.50 •
HOL INTERIOR
CURTEA INTERIOARĂ
Corpul de gardă
TAB
1 NICOLAE CEAUȘESCU
2 ELENA CEAUȘESCU
3 cpt. Ionel Boeru
4 plt. Dorin Cârlan
5 sg.-maj. Octavian Gheorghiu
7 sg.-maj. Laurențiu Ștefănescu
6 soldat („Mașinuță")

ORAȘE ÎN CARE VOIA SĂ FUGĂ CEAUȘESCU

• 22 decembrie 1989 •

De la Snagov, Nicolae Ceaușescu a vorbit la telefon cu prim-secretarii de partid ai mai multor județe. În cele din urmă au ajuns la Târgoviște. În acel moment, toți vecinii Republicii Socialiste România erau țări comuniste cu conducere gorbacioviste.

PUNCTE-CHEIE ÎN BUCUREȘTI

1. Sediul Puterii comuniste
2. Epicentrul diversiunii „teroriste"
3. Centrul de comandă al noii puteri (22-25 decembrie)
4. „Debarcarea" cadavrelor soților Ceaușescu
5. Locul de veci al dictatorilor

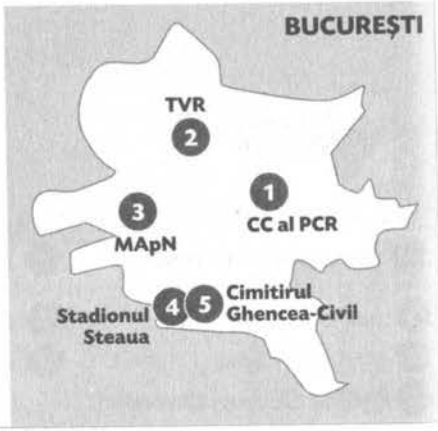

„PRIETENUL" GORBACIOV

În decembrie 1989, Nicolae Ceaușescu era ultimul „dinozaur roșu" din Europa de Est. În numele „suveranității" și al „independenței naționale", el a crezut că se poate opune reformelor dictate de la Moscova. În plus, s-a bazat pe iubirea eternă și necondiționată a poporului român. Cele două grave erori i-au adus un sfârșit oribil.

Iunie 1989. Marin Ceaușescu, șeful Agenției Economice a României de la Viena, sună precipitat la București. La al treilea apel aude, în sfârșit, vocea fratelui său mai mic, Nicolae, președintele Republicii Socialiste România. „Nicule, e ceva urgent. Și deosebit de important. Vin la București să discutăm."

Nicolae Ceaușescu nu are răbdare. El e mai repezit din fire, iar vocea gâtuită a lui Marin îi sporește curiozitatea. „Spune ce ai de spus!", tună dictatorul. „Nu pot. Vorbim acasă", insistă fratele mai mare. Și ia primul avion spre București.

Nouăsprezece ani mai târziu, Mihaela Ceaușescu Moraru, fiica lui Marin Ceaușescu, publică o carte în care este redată discuția din iunie 1989.

„Tata a poposit aproape un ceas întreg pe la fratele său, fiind primit la început chiar cu cordialitate. Fie din cauză că era totuși fratele mai mare, fie că avea ea, tanti Lenuța, o slăbiciune deosebită pentru Marin, pe care-l cunoscuse înaintea lui Nicolae și cu care chiar flirtase o scurtă perioadă... Așa ziceau gurile rele din familie

și îi mai reproșa și mama lui tata la necaz, dar așa, mai mult în glumă, luându-l peste picior: «De ce oare, Marine, n-ai luat-o tu, că salvai, dracu', țara de la urgie?!»

Tata l-a abordat cu diplomație și pe departe (nu stătuse degeaba la Viena 17 ani) pe unchiul Nicolae: că de, uite ce scriu ziarele occidentale, uite ce informații am de la «oamenii mei». (Să fi făcut oare tata spionaj? Bravo lui, că doar l-a făcut în favoarea țării și a neamului!)... Că situația este dificilă și se agravează încontinuu..., până i-a spus verde în față: «Nu mai e scăpare, Nicule, că și-au băgat coada și rușii, și americanii! Fiecare are oameni aici, care mai mult complotează, doar știi și tu, dar n-au găsit încă prilejul, însă nu vor pierde ocazia...»

Și așa mai departe, culminând cu replica ce l-a enervat nespus pe Nicolae, încât a uitat și de respectul datorat fratelui mai mare, și de faptul că pereții au ochi și urechi: «Nu le face jocul, Nicule! Nu le da apă la moară, că va fi vai și-amar de noi și de țara asta! Salvează-te! Retrage-te pe motiv de boală și pune-l în locul tău pe Iliescu, că oricum el este desemnat să vină!».

Ar fi avut tata, probabil, multe de spus, că era și deștept, și deținea informații precise, dar torentul de vorbe, urlate concomitent pe două voci, l-a descumpănit la început, apoi l-a dezamăgit și în cele din urmă l-a convins că nu mai e nimic de făcut și că «scapă cine poate». A știut acest lucru, dar n-a făcut nimic ca să se salveze; din contră, s-a dus la Viena, la postul său, cu convingerea că soarta trebuie înfruntată."[1]

Marin Ceaușescu se întoarce la Viena, unde își reia misiunea de la Agenția Economică a României, instituție-cheie pentru procurarea valutei de care regimul are nevoie. În următoarele luni transmite noi avertismente la București. Fratele său nu le ia însă în seamă. Reales la Congres, e hotărât să lupte cu toată lumea – și cu Estul, și cu Vestul.

Pe 25 decembrie 1989, Nicolae Ceaușescu va sfârși sub rafale de gloanțe, într-o cazarmă din Târgoviște. Trei zile mai târziu, Marin Ceaușescu va fi găsit spânzurat în subsolul Ambasadei României de la Viena. Avea 73 de ani.

[1] Mihaela Ceaușescu Moraru – *Nu regret, nu mă jelesc, nu strig*, Editura Meditații, 2008

*

* *

„La întâlnirea noastră finală între patru ochi i-am comunicat lui Ceaușescu hotărârile celei de-a XIX-a conferințe a partidului. I-am arătat cum, începând din 1989, pregăteam trecerea tuturor întreprinderilor pe o contabilitate economică și am menționat relațiile dintre naționalități. Ceaușescu mi-a mulțumit pentru prezentarea sinceră și a declarat, citându-l pe Lenin, că socialismul în diferitele țări trebuie construit conform condițiilor naționale și că el se va ține de această regulă. Atunci m-am convins definitiv că Ceaușescu, pur și simplu, nu era în stare să pornească pe drumul democratizării, al deschiderii, al înnoirii. Chiar și primii pași pe acest drum ar ridica problema desprinderii de regim și a propriei sale poziții. Cred că a înțeles asta perfect, dar tocmai de aceea refuza cu atâta încăpățânare să ia cunoștință de realități."[1]

Așa își amintește Mihail Gorbaciov, în memoriile sale, de ultima întâlnire cu Nicolae Ceaușescu, desfășurată pe 4 decembrie 1989, la Moscova. În acel moment, toți liderii țărilor comuniste din Europa de Est erau cei agreați de sovietici. Din garda veche, a staliniștilor duri, unul singur scăpase de schimbările anului 1989: Nicolae Ceaușescu.

Ultimele luni ale anului au venit ca un tăvălug peste „dinozaurii roșii", care țineau cu dinții de putere. La Varșovia, alegerile libere au adus Poloniei guvernul condus de Tadeusz Mazowiecki, primul cabinet necomunist de după război. La Praga, „Revoluția de catifea" l-a spulberat pe Gustav Husak, propulsând în prim-plan un disident anticomunist: Vaclav Havel. În Germania de Est, Erich Honecker era schimbat de sovietici cu Egon Krenz. Cel mai puternic semnal a venit la 9 noiembrie, când a căzut Zidul Berlinului. O zi mai târziu, la Sofia, Todor Jivkov a fost înlocuit de un gorbaciovist, Petăr Mladenov, în urma unei lovituri de palat. Toate acestea se adăugau situației din Ungaria, unde János Kádár fusese forțat

[1] Mihail Gorbaciov – *Memorii*, Editura Nemira, 1994

să demisioneze din fruntea Partidului Comunist Ungar încă din 1988, fiind înlocuit cu Károly Grósz.

Perestroika şi *glasnostul* lui Gorbaciov scoteau Europa de Est din înghețul stalinist. O singură redută rămânea încremenită: Republica Socialistă România. O țară cu o dictatură megalomană, de tip medieval. Un popor condamnat parcă pe vecie să îndure foamea, frigul, frica şi mai ales umilințele impuse de o conducere despotică. Douăzeci şi trei de milioane de oameni încolonați să-l aplaude pe Genialul Conducător, pe Marele Cârmaci, pe cel mai iubit fiu al poporului. Şi, desigur, pe „academiciana de renume mondial" care-i era soție.

Ceauşescu nu a băgat în seamă schimbările politice din jurul României. A încercat să reziste de unul singur, invocând principii precum „neamestecul în treburile interne" şi „dreptul fiecărui popor de a-şi decide singur destinul". „Geniul din Carpați" credea că poate supraviețui valului de schimbări chiar dacă „axa Honecker – Ceauşescu – Jivkov", aşa cum o visa el ca pe un front de rezistență anti-Gorbaciov, nu mai era posibilă.

*

* *

La 1 decembrie 1989, Mihail Gorbaciov s-a deplasat la Malta, pentru o întâlnire „de gradul zero" cu George Bush. Discuțiile dintre preşedintele Uniunii Sovietice şi cel al Statelor Unite ale Americii au avut loc în zilele de 2 şi 3 decembrie, la bordul vasului sovietic *Maxim Gorki*, aflat în largul coastelor malteze.

Pe o mare agitată, Bush şi Gorbaciov au hotărât, printre altele, şi soarta regimului Ceauşescu. Acordul a fost unul de principiu, întrucât detaliile fuseseră stabilite la alte niveluri executive, în lunile din urmă. De exemplu, în cadrul NATO, problema României fusese repartizată Franței.

La întâlnirea de pe vapor, preşedinții celor două superputeri militare au abordat şi alte situații delicate ale Europei, printre care problema germană. Zidul Berlinului căzuse, mai trebuia rezolvată unificarea.

Ceauşescu era la curent cu temele abordate de liderii celor două mari puteri ale planetei. Mai mult, ştia că Gorbaciov şi Bush s-au înțeles în privința României şi a statului Panama. Termenii înțelegerii anunțau vremuri sumbre pentru regimurile Ceauşescu şi Noriega. Informațiile i-au fost furnizate lui Ceauşescu seara târziu, în zilele de 2 şi 3 decembrie, chiar de către şeful Securității, generalul Iulian Vlad.

În seara de 3 decembrie, Mihail Gorbaciov a plecat spre Moscova. A doua zi urma să-i întâlnească, în capitala URSS, pe toți conducătorii statelor din Tratatul de la Varşovia. Aceştia fuseseră convocați pentru a le fi comunicate, în termeni diplomatici, rezultatele întâlnirii sovieto-americane de la Malta.

Constantin Olteanu, care în 1989 era secretar al Comitetului Central al PCR şi şef al secției Relații Externe, a descris culisele întâlnirii care prevestea sfârşitul Epocii de Aur.

„M-a chemat Nicolae Ceauşescu şi mi-a spus: «Ştii că a plecat Gorbaciov la Malta, să discute cu Bush?». I-am spus că da. «Uite ce! Cheamă-l pe ambasadorul sovietic să-i transmită lui Gorbaciov ca la întâlnirea cu Bush să discute numai despre relațiile sovieto-americane. Să nu discute despre toate problemele țărilor socialiste, pentru că nu s-a consultat cu noi şi nu l-a împuternicit nimeni»."[1]

Continuă Olteanu: „Eu l-am convocat pe ambasadorul rus, Evgheni Tiajelnikov. I-am spus – desigur, ceva mai atenuat – că noi ştim că a plecat tovarăşul Gorbaciov şi suntem convinşi că vor fi dezbătute relațiile sovieto-americane, şi nu întreg sistemul. Deşi nu era un diplomat prea versat, a înțeles. A doua zi a cerut să-l primesc. L-am primit şi mi-a spus: «Am transmis prin Moscova toate problemele». L-am informat pe Ceauşescu. Tiajelnikov mi-a comunicat apoi că Gorbaciov vrea să aibă o întâlnire, pe linia Tratatului de la Varşovia, cu membrii Comitetului Politic Consultativ.

[1] Interviu Constantin Olteanu – București, 10 august 2009 (autor: Florel Manu)

Ambasadorul sovietic mi-a transmis o listă cu delegaţia lor, care trebuia luată drept etalon. Adică Gorbaciov, Rîjkov (preşedintele Consiliului de Miniştri), Şevardnadze (ministrul de Externe) şi Iakovlev, care era omologul meu. L-am informat pe Ceauşescu, iar el a pus această problemă în discuţia Comitetului Politic Executiv. Ne-a spus: «Uite, Olteanu a discutat cu ăştia să mergem la Moscova. Eu nu m-aş duce, dar mă duc cu o singură condiţie: dacă Gorbaciov e de acord să discut cu el înainte sau după această întâlnire». Şi el a mai zis: «Poate ar trebui să meargă numai Stoian, ministrul Afacerilor Externe. Să ia cunoştinţă şi să ne informeze». Eu cred că asta a spus-o ca să testeze poziţia celorlalţi, să vadă dacă-l îndeamnă cineva să se ducă sau nu. Nu a spus nimeni nimic. Tot el a revenit şi a spus: «O să mergem aşa. Dacă se confirmă întâlnirea, o să merg eu cu Olteanu şi cu Stoian. Dăscălescu nu o să meargă»"[1].

Eliminarea din delegaţie a lui Constantin Dăscălescu, şeful guvernului român, însemna încălcarea protocolului stabilit de sovietici. Dar Ceauşescu avea un motiv mult mai important să-l ţină pe Dăscălescu departe de Moscova. Obsedat de ideea trădării, îşi bănuia prim-ministrul că e „omul ruşilor"!

*
* *

Deşi situaţia devenea din ce în ce mai dramatică, Nicolae Ceauşescu spera într-o reconciliere cu Mihail Gorbaciov. Sau măcar o prelungire a situaţiei din acel moment, în speranţa că durii de la Moscova nu-l vor lăsa la infinit pe Gorbaciov „să pună în pericol socialismul".

Constantin Olteanu îşi aminteşte: „Eu l-am chemat pe ambasadorul sovietic şi i-am adus la cunoştinţă componenţa delegaţiei noastre. I-am spus să pună la Moscova următoarea condiţie: tovarăşul Ceauşescu vrea o discuţie cu tovarăşul Gorbaciov înainte sau după întâlnirea comună cu toate delegaţiile. El a transmis, apoi a plecat în concediu. Mi-a trimis

[1] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

răspuns prin însărcinatul cu afaceri interne al ambasadei sovietice: «Da, tovarăşul Gorbaciov este de acord să discute cu tovarăşul Ceauşescu înainte sau după întâlnirea cu toţi invitaţii». I-am transmis lui Ceauşescu şi a spus: «Bine». Eu i-am spus adjunctului meu, Mihai Nicolae, să ia legătura, prin ambasadele noastre, cu celelalte ţări care participă la întrunirea din 4 decembrie, în afară de URSS, să vadă cine face parte din delegaţia lor. Asta se întâmpla duminică la prânz, pe 3 decembrie. Noi plecam luni dimineaţă. Toate delegaţiile erau cum le-au dat ruşii, deci şi cu prim-ministru. Mă duc la Ceauşescu. Ieşise din cabinet şi era pe culoar, împreună cu «Tovarăşa». Plecau acasă, pentru că era ora 12.30, duminică. «E ceva?», m-a întrebat. Şi i-am spus: «Uitaţi ce este, am verificat treaba asta şi în toate delegaţiile figurează prim-ministru», amintindu-i că a spus ca tovarăşul Dăscălescu să nu meargă la Moscova. A luat notă: «Bine, hai înapoi!». Îi spune lui Hîrjău, secretarul de cabinet: «Cheamă-l pe Dăscălescu!». Ceauşescu nu s-a mai dezbrăcat. A rămas aşa, în palton, că era iarnă. Am stat în picioare, aşteptându-l pe Dăscălescu. Ceauşescu i-a spus: «Mergi şi tu mâine cu noi la Moscova, că uite, merg şi ăilalţi prim-miniştri». Dacă eu nu m-aş fi dus la el, iar el îi vedea la Moscova pe ceilalţi şefi de guvern, aş fi putut să am anumite reproşuri, mai ales că Dăscălescu avea să participe şi la întâlnirea cu Gorbaciov. Şi am plecat împreună la Moscova"[1].

*
* *

Luni, 4 decembrie 1989. Lui Ceauşescu nu-i era greu să-şi dea seama că nu mai corespunde cererilor Moscovei. Dar el a ales să-l înfrunte pe Gorbaciov chiar în faţa liderilor est-europeni impuşi de Uniunea Sovietică!

Prezent în delegaţia României, Constantin Olteanu povesteşte: „Acolo, Ceauşescu a fost foarte rezervat. S-a mai gândit, era preocupat... bănuia ceva, cred. Dăscălescu a făcut

[1] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

o criză de sciatică. Am intrat în sală. Prima şedinţă a fost cu toate delegaţiile. Gorbaciov a informat cu ce a vrut el. Printre altele, a spus că a vorbit şi cu Papa. «Papa e de acord cu noi», fără să spună care «noi». Gorbaciov a mai zis că Bush s-a dus la Bruxelles ca să-i informeze pe aliaţii lui din NATO. Ceauşescu nu elogiază, ci spune, cu un buletin Agerpres în mână, adresându-i-se lui Gorbaciov: «Nu ştiu cum se împacă ce aţi spus dumneavoastră, ca între NATO şi Tratatul de la Varşovia să se găsească înţelegere, să se atenueze asperităţile, cu ceea ce a declarat Bush în drum spre Bruxelles. El spune că NATO trebuie întărit, trebuie extins». Sigur că Gorbaciov n-a răspuns"[1].

Cu toate că nu mai avea nicio susţinere, Nicolae Ceauşescu i-a atras atenţia liderului sovietic asupra modului în care a făcut schimbările din statele est-europene în 1989. Constantin Olteanu: „Ceauşescu a ridicat problema să nu mai fie denigraţi foştii conducători din ţările socialiste care au fost schimbaţi din funcţii. Şi a mai fost ceva. La ordinea de zi au adus ei atunci o declaraţie prin care se condamna intervenţia în Cehoslovacia din 1968, după 21 de ani. La care Ceauşescu s-a ridicat şi a spus: «Noi nu semnăm declaraţia, pentru că noi nu am intervenit, dimpotrivă, am condamnat-o şi ştie toată lumea. E bine să se facă acest lucru târziu, deşi trebuia făcut mai demult. Dar eu propun – zice el – să se retragă trupele sovietice din Cehoslovacia». Gorbaciov spune că e acolo delegaţia de partid cehoslovacă şi vor discuta cu ei. «E bine aşa, tovarăşe Ceauşescu?», întreabă Gorbaciov. La care Ceauşescu: «Nu. Trebuie să se retragă trupele sovietice din toate ţările în care există!». Rumoare în sală. S-a făcut o pauză"[2].

Momentul este redat şi de Ion Stoian, ultimul ministru de Externe al României comuniste, prezent la Moscova alături de Ceauşescu, Dăscălescu şi Olteanu.

„Informarea lui Gorbaciov a fost destul de sumară, seacă. A reieşit cu claritate că Mihail Gorbaciov intenţionat a făcut aceasta, în dorinţa de a estompa interesul celorlalţi faţă de discuţiile sale cu preşedintele american. Era evidentă încercarea

[1,2] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

de a spune numai lucruri generale. Totuşi, a rezultat clar că s-a discutat despre situaţia din celelalte ţări socialiste, despre procesele şi evoluţiile politice din aceste ţări. Insatisfacţiile celorlalte delegaţii erau evidente. Probabil, Mihail Gorbaciov a simţit aceasta şi, fără a ne preveni, a aruncat în discuţie o altă problemă. (...) A început menţionând că este timpul şi este necesar să dăm o nouă apreciere, sub forma unei declaraţii sau a unui comunicat, în legătură cu intrarea în Cehoslovacia, în 1968, a trupelor statelor participante la Tratatul de la Varşovia. «Suntem aici toţi cei care au fost implicaţi atunci, mai puţin România, care a ieşit din această chestiune», a zis Gorbaciov. Pe loc, Nicolae Ceauşescu l-a întrerupt, cu scuzele de rigoare, spunând: «Nu-i adevărat! România nu a ieşit din această problemă, România nu a intrat în Cehoslovacia, aşa că nu avea de unde să iasă». Şi a continuat: «Nu am intrat pentru că am apreciat că aceasta a fost o încălcare gravă a suveranităţii unui stat, un act agresiv, contrar normelor şi principiilor relaţiilor dintre state, care a dăunat mult socialismului, inclusiv Uniunii Sovietice». Prompt, l-a aprobat conducătorul delegaţiei ungare, Rezsö Nyers, de curând înlocuitorul lui Károly Grósz la conducerea partidului. S-au purtat discuţii pe text, un proiect necorespunzător prezentat de Mihail Gorbaciov. Cele mai multe obiecţii şi sugestii au fost făcute pe text de delegaţia română, de Nicolae Ceauşescu. La un moment dat, discuţiile pe text se purtau numai între Mihail Gorbaciov şi Nicolae Ceauşescu. (...) Către sfârşit, Gorbaciov a şi menţionat că putem să ne declarăm de acord cu textul, întrucât chiar şi tovarăşul Ceauşescu este de acord. La care Nicolae Ceauşescu a replicat: «Deşi noi ne-am spus de mult părerea, totuşi putem fi de acord cu acest text. Dar pot spune că dacă-l redactam noi, comunicatul ar fi fost mult mai bun. Aşa, de exemplu, ar fi trebuit menţionată într-o frază clară şi retragerea trupelor sovietice din Cehoslovacia». La care Mihail Gorbaciov a intervenit prompt, spunând: «Aceasta este o problemă pe care o vom reglementa noi, pe cale bilaterală, cu tovarăşii cehoslovaci. Ştiţi, cred, că între noi şi Cehoslovacia există un acord privind staţionarea trupelor sovietice în Cehoslovacia». Răspunsul lui

Ceauşescu a fost tăios, sarcastic: «Da, ştiu, este un acord bilateral încheiat după ocuparea Cehoslovaciei!». Replica lui Mihail Gorbaciov a fost: «În această problemă, cu dumneavoastră nu ne putem înţelege». La care Ceauşescu a spus: «Da, cu asta sunt de acord»"[1].

*

* *

În pauza dezbaterilor, Ceauşescu a mai primit un semnal. De la Egon Krenz, succesorul lui Erich Honecker la conducerea Germaniei răsăritene. Constantin Olteanu a fost de faţă. „În pauză a venit la noi Egon Krenz. Era Ceauşescu cu mine, parcă era şi Dăscălescu. Zice Krenz: «Ce faceţi?», şi dă noroc cu noi. Şi-a luat la revedere de la Ceauşescu. Eram în stânga lui. Şi spune Egon Krenz, neamţul: «Nu ştiu dacă ne vom mai vedea». Ce a avut în vedere, nu ştiu. Nu a spus aşa, în general. A spus: «Tovarăşul Ceauşescu, nu ştiu dacă ne vom mai vedea!». A dat mâna cu noi şi a plecat."[2]

A urmat întâlnirea bilaterală româno-sovietică. Ambele părţi erau reprezentate de preşedinte şi de prim-ministru: Gorbaciov şi Rîjkov la sovietici, Ceauşescu şi Dăscălescu la români.

Ceauşescu a încercat să împingă discuţiile spre sfera colaborării economice dintre România şi Uniunea Sovietică. Gorbaciov însă îi trimitea discret semnale că totul s-a terminat. Un astfel de episod este cuprins în stenograma acelei întâlniri bilaterale.

În urma insistenţei lui Ceauşescu de a planifica o nouă întâlnire bilaterală la 9 ianuarie 1990, adică peste 36 de zile, Gorbaciov a avut o replică misterioasă: „Să trăim noi până atunci!"[3].

Prezent în delegaţia română de la Moscova, Constantin Olteanu a urmărit şi reacţiile ulterioare ale lui Ceauşescu. „Întâlnirea dintre Gorbaciov şi Ceauşescu a durat 80 de minute. Apoi am plecat, iar în avion s-a comentat. Mai obişnuia

[1] Constantin Sava, Constantin Monac – *Revoluţia română din decembrie 1989 retrăită prin documente şi mărturii*, Editura Axioma Edit, Bucureşti 2001 (document de la Arhivele Militare Române, Fond „Decembrie 1989")

[2] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

[3] Stenograma întâlnirii Ceauşescu–Gorbaciov, Moscova, 4 decembrie 1989

Ceauşescu să ne mai cheme pe la el dacă era călătoria lungă. Mai juca şah. Şi zice: «Uite, putea să vină numai Stoian», mi-a spus el mie. Stoian era ministru de Externe. Dăscălescu l-a comentat negativ pe Gorbaciov, că e un om rău, trebuie să fim atenţi în relaţiile cu el. Şi cam aici s-au oprit discuţiile. Pe la 11 noaptea am ajuns la Otopeni. Am cinat împreună şi asta a fost toată treaba. Şi se ştie ce a urmat după aceea, că nu a mai fost mult."[1]

*

* *

Incompatibilitatea dintre Ceauşescu şi Gorbaciov devenise evidentă cu mult înaintea întâlnirii de la Moscova. Pe 4 decembrie 1989, ei se aflau la capătul unui an în care avuseseră mai multe conflicte dure în întâlnirile directe. Istoricul Alex Mihai Stoenescu descrie ciocnirea cea mai violentă, care avusese loc pe 7–8 iulie 1989, la Bucureşti, cu numai cinci luni înaintea celei de la Moscova. „Întâlnirea s-a desfăşurat în vila din Cartierul Primăverii a fostului ministru de Interne Alexandru Drăghici. Gorbaciov venise la şedinţa Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia. Seara, el a avut o discuţie privată cu Ceauşescu. S-au certat atât de tare, încât erau să se ia la bătaie. Mai aveau puţin şi intrau gărzile peste ei, să-i despartă."[2]

Scandalul din noaptea de 8 spre 9 iulie 1989 a fost prefaţat de un incident copilăresc petrecut între cei doi şefi de stat la Aeroportul Otopeni. Constantin Olteanu a fost direct implicat în poveste. „Mie mi-a fost repartizat Gorbaciov, să-l însoţesc de la aeroport la reşedinţă şi, dacă mai era nevoie, la alte activităţi. La aeroport, Ceauşescu n-a adus-o şi pe nevastă-sa, şi atunci s-a creat o asimetrie. Gorbaciov a venit cu Raisa. La scara avionului s-a îmbrăţişat cu Ceauşescu. Pe Raisa au luat-o cei de la ambasada sovietică, iar Gorbaciov a trecut în revistă garda de onoare. Gorbaciov trimisese o maşină, cu o zi înainte, de la Moscova, pe calea aerului. L-a invitat pe Ceauşescu să meargă cu el, cu maşina aia. Ceauşescu avea maşina lui de protocol. Şi nu a vrut să meargă în ţara lui cu maşina altuia.

[1] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

[2] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

Atunci, Gorbaciov a ieşit să plece spre maşina lui, cea adusă de la Moscova, care trăsese la covor. Amândouă maşinile erau acolo. Ceauşescu, văzând situaţia, îşi ia la revedere. Şi atunci îl întreabă Gorbaciov: «Nu mergeţi în oraş? Mai rămâneţi?». Ceauşescu răspunde copilăreşte: «Eu mai rămân, că mai am nişte treburi în zonă». Eu m-am urcat în maşina lui Gorbaciov. Erau Raisa, Gorbaciov, iar în faţă, lângă şofer, era un translator. Raisa a încercat să mai îndulcească situaţia, pentru că el era supărat. Se vedea că este nemulţumit. Ea a scos programul din poşetă, scris în limba rusă. L-am parcurs împreună, pentru că ea trebuia să meargă la Muzeul de Artă, la Apaca, dar şi la nişte instituţii de învăţământ, pentru că era filosof. Aşa am ajuns la reşedinţă, în condiţiile astea tensionate."[1]

*

* *

Istoria întâlnirilor Ceauşescu–Gorbaciov era însă mai veche. Prima vizită la Bucureşti a liderului sovietic a avut loc spre sfârşitul lunii mai 1987. Gorbaciov era „ţar" la Kremlin de doi ani, Ceauşescu stăpânea România de 22 de ani. Reprezentau două generaţii politice diferite, care aveau să se dovedească ireconciliabile.

Întâlnirea din 25–27 mai 1987 a fost aşteptată cu mult interes de românii care urmăreau schimbările aduse de Gorbaciov în URSS. Pe atunci, discret, prindea contur ideea că doar Mihail Gorbaciov poate elibera România de sub tirania clanului Ceauşescu. Iluzia românilor de a scăpa de comunism cu ajutorul americanilor se spulberase de mult. Spre sfârşitul anilor '80, paradoxal, speranţa licărea dinspre răsărit, adică exact de-acolo de unde venise „ciuma roşie" în urmă cu patru decenii!

În 1987, Mihail Sergheevici Gorbaciov a fost însoţit de Raisa Maximovna Gorbaciova, care nu avea funcţii de stat, ci era pur şi simplu soţia liderului sovietic. Ca să nu pice în ridicol, Elena Ceauşescu, posesoarea unor funcţii importante în ierarhia statului român, ca şi a unor diplome de super-intelectual şi mega-academician, a încercat să-şi ascundă titlurile

[1] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

politice cu care se înzestrase de-a lungul timpului. Episodul este povestit de Constantin Olteanu, care în acea perioadă era prim-secretar de partid al Capitalei. „La sfârşitul vizitei se ţinea un miting al prieteniei. Atunci s-a ţinut la Sala Palatului. L-am organizat, pentru ora stabilită, 16.00, în ziua plecării lui Gorbaciov. Am intrat în Palatul Regal, ca de acolo să ajung să văd cum arată sala. În Sala Tronului i-am întâlnit pe Emil Bobu şi pe Elena Ceauşescu. Stăteau de vorbă. Am salutat-o, cum era firesc. Şi ea mă întreabă ce fac. I-am spus că mă duc să mai văd şi eu sala o dată. Atunci Elena Ceauşescu îmi spune: «Olteanule, tu conduci aici?». «Da», îi răspund». «Pe mine să nu mă prezinţi cu nicio funcţie, numai pe Raisa», îmi spune Elena Ceauşescu. «Bine», zic eu, «dar ea nu are nicio funcţie, nici de partid, nici de stat, cum aveţi dumneavoastră. Cum o să procedez, ce o să se înţeleagă?». «Nu! Ţi-am spus nu!», îmi răspunde ea. Iar Bobu, în loc să mă apere, spune: «Păi dacă aşa vrea Tovarăşa...» În fine, a venit Gorbaciov, însoţit de Raisa. I-au aşteptat Ceauşescu şi cu ceilalţi care au participat acolo. După întâlnirea asta obişnuită, protocolară, au intrat în sală la prezidiu. Eu am deschis lucrările. I-am prezentat pe toţi. Şi pe Elena Ceauşescu, cu toate «calităţurile». Eh, în momentul ăla «a murit», dar nu mi-a zis niciodată de ce am făcut asta. Erau ai noştri în sală şi ce ar fi zis sala... M-ar fi făcut pe mine că sunt idiot şi nu am ştiut funcţiile ei, plus ce ar fi zis Nicolae Ceauşescu."[1]

Concluzia acelei vizite de două zile apare în *Memoriile* lui Gorbaciov. Liderul sovietic punea încă din 1987 eticheta pe regimul politic al lui Ceauşescu: „O vizită în România mi-a oferit încă un argument să continui *perestroika:* trebuia să se isprăvească pentru totdeauna cu încercarea de a se «ferici» societatea cu de-a sila. Întregul sistem reprobabil al intimidării, al îndobitocirii conştiente şi al manipulării luase sfârşit"[2], spune fostul lider sovietic în lucrarea sa, publicată în Franţa în 1993 şi tradusă în româneşte în 1994.

[1] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009
[2] Mihail Gorbaciov – *Memorii*, Editura Nemira, 1994

*
* *

Pe 4 iunie 1987, la câteva zile după ce a revenit la Moscova, Mihail Gorbaciov a prezentat Biroului Politic al CC al PCUS raportul asupra vizitei oficiale făcute în România. Stenograma acelei şedinţe ne arată cum îl privea liderul sovietic pe „căposul de la Bucureşti".

Stenograma şedinţei Biroului Politic al CC al PCUS, 4 iunie 1987 *(fragmente)*

Mihail Gorbaciov: *„Principialitatea şi răbdarea noastră în relaţia cu Ceauşescu şi cu ţara, în general, l-au scuzat. Impresionează construcţiile care se execută în Bucureşti. O arhitectură ambiţioasă. Ceauşescu a comunicat că, în 1990, problema locuinţelor va fi rezolvată. Însă situaţia oamenilor este extrem de dificilă. Zece kilograme de carne pe cap de locuitor, pe an. Datoria externă este de aproximativ 3 miliarde de dolari. Sunt probleme cu căldura, alimentele, bunurile de larg consum şi energia electrică. Ceauşescu ne-a încredinţat tot timpul că la el totul a fost de mult rezolvat. Mă uit la el, îl ascult şi mă simt prostit. La el totul a fost deja hotărât: şi în problema democraţiei, şi în problema alegerilor libere, şi în problema cooperatistă şi a drepturilor colectivelor de muncă.*

Când am ieşit în stradă cu Ceauşescu, reacţia oamenilor a fost asemeni unei flaşnete stricate: «Ceauşescu – Gorbaciov!»; «Ceauşescu – Pace!». Când m-am apropiat de oameni, i-am întrebat: «Dar voi ştiţi şi alte cuvinte?». Ulterior, mi-au comunicat că aceşti limbuţi fuseseră aduşi cu un autobuz, în mod special. Toate mi-au produs o impresie apăsătoare. Chiar aşa să jigneşti poporul!? Ne-au dus la un magazin şi la o piaţă. Expoziţie. Mi se spune că, după aceea, când am plecat de acolo, mulţimile s-au repezit să înşface tot.

Ceauşescu s-a supărat foarte tare când eu, în mod public, la o mare adunare, am vorbit despre glasnost (transparenţă), despre perestroika (reformă), când mi-am permis să vorbesc în mod concret despre ceea ce facem noi în URSS. Acest lucru l-a scos din minţi. De aceea trebuie să ne comportăm cu el cu grijă, treptat, fără să ne grăbim, fără să exagerăm posibilităţile noastre, luând în considerare, totodată, faptul că în societatea românească se doreşte foarte mult apropierea de noi.

Ceauşescu a încercat să ne acuze în mod direct pentru faptul că noi îl sancţionăm economic pentru politica sa autonomă. Drept răspuns, eu l-am întrebat: doar el s-a orientat după ajutor şi sprijin către Occident, şi dorea să obţină simpatia Occidentului pe seama noastră. Atunci de ce emiteţi pretenţii faţă de noi? Şi, de fapt, ce vă împiedică să iniţiaţi contacte cu noi, cu URSS, fie şi pe linia organizaţiilor sociale sau judeţene?

Impertinenţa lui era foarte mare. Suficienţă şi fanfaronadă, tendinţa de a-i învăţa şi povăţui pe toţi. În problemele internaţionale, haos şi vârtej. Printre altele, s-a pronunţat cu tărie împotriva conceptului de «suficienţă» din doctrina noastră militară.

Se poate pune întrebarea dacă ar fi trebuit, de fapt, să mergem la el. Cred că nu, în această situaţie".

*
* *

Experienţa trăită de Gorbaciov cu Ceauşescu în 1987 nu era prima de acest gen. În noiembrie 1986, cei doi se întâlniseră la Moscova, în cadrul unei reuniuni a conducătorilor statelor comuniste. Pe 13 noiembrie 1986, Gorbaciov a prezentat Biroului Politic al CC al PCUS bilanţul acelei reuniuni. Despre toţi avea cuvinte de laudă, doar Ceauşescu era „oaia neagră".

János Kádár este „un om politic înţelept şi maleabil", Todor Jivkov a apreciat noua atitudine a PCUS, generalul Wojciech Jaruzelski „a contribuit cel mai mult" la discuţiile strategice, Gustav Husak a avut „o bună convorbire" cu liderul sovietic, iar Fidel Castro „a înţeles că a stricat ceva". Ceauşescu, în schimb, are parte de vorbe grele. Şi suntem abia în 1986, la un an după ce Mihail Gorbaciov a preluat conducerea URSS!

Stenograma şedinţei Biroului Politic al CC al PCUS, 13 noiembrie 1986 *(fragment)*

Mihail Gorbaciov: *„Ceauşescu, din nou, le-a spus pe ale sale. Mai rău decât înainte. Mai ales în problemele internaţionale. A vorbit mult şi fără rost. Multă demagogie. De exemplu:*

«Despre perestroika – cică – trebuie vorbit în plan tactic, iar strategia noastră să fie comunismul!». A pus în umbră perestroika: «Ce să mai reformăm? În România, de mult s-a reformat!». Ar trebui decorat pentru democraţie, deşi în ţară e dictatura lui Ceauşescu... În privinţa socialismului, el este pentru «socialismul ereditar», pentru «socialismul dinastic». Ne-a spus: «Nu sunt necesare noi modalităţi de cooperare, însă România nu se va pronunţa împotriva utilizării noilor forme de colaborare»".

*

* *

Gândirea reformatoare a lui Gorbaciov a început să remodeleze Europa de Est încă din 1988. Primele ţări care au fructificat dezgheţul Kremlinului au fost Polonia şi Ungaria. La Varşovia şi la Budapesta, schimbările au decurs natural, fără o rezistenţă prea mare din partea vechilor stalinişti. În restul Europei comuniste au intrat în acţiune scenariile sovietice. La Praga, la Berlin, la Sofia şi la Bucureşti au fost organizate mişcări de stradă pentru schimbarea regimurilor care nu au înţeles să se reformeze după modelul indicat de la Moscova. România a fost un caz cu totul special.

Istoricul Alex Mihai Stoenescu explică mecanismul folosit de oamenii lui Gorbaciov. „Cehii, care mai avuseseră experienţa 1968, tot manevrau. Au dat jos lozincile de pe clădiri şi spuneau că fac perestroika, dar ei nu modificau nimic în vechiul sistem de putere. Şi atunci oamenii Moscovei au iniţiat o mişcare muncitorească de stradă: *Revoluţia de catifea*. Au regizat inclusiv incidentul devenit celebru, cu un securist care a jucat rolul studentului mort. La Praga – nebunie, manifestaţie, «un revoluţionar omorât de Miliţie, i-a rămas cadavrul acolo». Era de fapt securistul, dar lumea nu ştia. Asta a stârnit furia, chiar dacă seara l-au dat pe ăla la televizor ca ofiţer de Securitate, deci a fost o înscenare. Havel a recunoscut implicarea KGB, cu generalii sovietici veniţi special pentru a produce schimbarea."[1]

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

Stoenescu explică şi evoluţia din Republica Democrată Germană. „În RDG, Honecker rezista. I-au făcut atunci manifestaţiile din faţa Catedralei Sfântul Nicolae de la Dresda. Nemţii, organizaţi, făceau manifestaţii. Când Honecker a cerut Ministerului de Interne să intervină pentru a pune ordine pe stradă, ministrul de Interne, împreună cu şeful Armatei şi cu cel al Securităţii au refuzat să execute ordinul şi i-au cerut să-şi dea demisia. Asta se numeşte «lovitură de palat». Aşa a fost îndepărtat Erich Honecker."[1]

De ce recurgea Moscova la asemenea tactici? „Scenariul gorbaciovist de schimbare a liderilor la vârf era prin mijloace politice. Dacă acest scenariu nu mergea, aşa cum a fost în Cehoslovacia, în RDG şi în România, le-au organizat manifestaţii de stradă. De ce? Pentru că, din punct de vedere doctrinar, ele erau regimuri ale muncitorilor, iar dacă muncitorii ies în stradă şi îţi fac demonstraţii, înseamnă că tu nu mai ai legitimitate, trebuie să pleci. În toate ţările, cu excepţia României, şefii Armatei, ai Ministerului de Interne, ai Securităţii erau şcoliţi la Moscova, erau oameni ai sovieticilor. Acţiunile de răsturnare din RDG şi din Cehoslovacia s-au făcut cu Securitatea, cu Armata şi cu Miliţia."[2]

După acest scenariu, pe 18 octombrie, Honecker a fost schimbat cu Egon Krenz, iar pe 9 noiembrie începea demolarea Zidului Berlinului. În acel moment, singurii care mai rezistau în faţa schimbărilor erau bulgarul Todor Jivkov şi românul Nicolae Ceauşescu. Li se apropia însă şi lor funia de par!

*

* *

Preşedintele bulgar Todor Jivkov a fost înlăturat cu numai câteva zile înaintea Congresului al XIV-lea al PCR. Ceauşescu a fost influenţat de acest scenariu şi a devenit extrem de precaut. Nu a mai cedat nimic şi a încercat să se blindeze în fruntea statului. Istoricul Stoenescu descrie evenimentele de la Sofia. „Pe 10 noiembrie 1989 a avut loc răsturnarea lui Jivkov. Pentru Ceauşescu a fost o grea lovitură. El încerca de

[1, 2] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

câteva luni să construiască un front anti-Gorbaciov împreună cu Honecker şi cu Jivkov. Iar 10 noiembrie l-a dat cu totul peste cap. Rămăsese singur."[1]

Scenariul bulgar nu este cu mult diferit de celelalte mişcări ale Moscovei. Implicarea pionilor politici ghidaţi de sovietici a fost decisivă.

Alex Mihai Stoenescu: „Jivkov avea un sistem de putere foarte asemănător cu cel al lui Ceauşescu. Avea Biroul Politic compus din 11 membri, dintre care şase erau rudele lui. Tot în Biroul Politic se afla şi Petăr Mladenov, omul tânăr, omul lui Gorbaciov. Fusese băgat acolo, ştia şi Jivkov de el. Jivkov făcuse ca Honecker, în ultimele luni ale anului 1989, cu perestroika. Declara: «Gata, adoptăm perestroika!». A dat jos lozincile cu Partidul Comunist. «Facem perestroika, dar cu noi la conducere!». Iar Gorbaciov nu accepta. Şi atunci, văzând că Jivkov nu cedează şi că grupul tânăr nu avea putere, este băgat în scenă şeful Armatei, generalul Dobri Djurov, omul Moscovei. Jivkov face o plenară a Comitetului Central şi o manifestaţie de sprijin pentru Partidul Comunist Bulgar şi pentru el, personal. Şi anunţă în toate întreprinderile. Se pregătesc muncitorii cu pancarte, cu «Trăiască tovarăşul Todor Jivkov!», cu partidul. Securitatea bulgară blochează venirea muncitorilor la manifestaţie. Îi lasă în curţi în aşteptare, că «s-a amânat manifestaţia». În timpul ăsta, în Biroul Politic, Mladenov a ameninţat cu demisia. Pe Jivkov nu-l mişca demisia lui Mladenov, abia scăpa de el. Numai că Mladenov nu era de capul lui. El era Moscova. Or, demisia lui avea cu totul altă dimensiune. Şi atunci, de frică să nu se ajungă într-o situaţie conflictuală cu Moscova, Jivkov a acceptat târgul propus de perestroikişti: să rămână preşedinte al Bulgariei, dar să renunţe la funcţia de conducător al partidului, pe care s-o preia Mladenov"[2].

Ceea ce urmează pare desprins din filme hollywoodiene. „Se termină şedinţa Biroului Politic, se deplasează toţi şi ocupă tribuna de la Comitetul Central. Prim-ministrul bulgar, care

[1, 2] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

era membru în Biroul Politic, vine la microfon şi anunţă că «în urma şedinţei Biroului Politic s-a hotărât schimbarea tovarăşului Jivkov din toate funcţiile de partid şi de stat». Când a făcut acest anunţ, s-a sprijinit pe înţelegerea pe care o avea cu ministerele de forţă. Dobri Djurov, general bătrân, trecut de 80 de ani, era ca şi pe jumătate rus. Şi Dobri Djurov a înconjurat Sofia cu trupe, iar Securitatea le-a dat drumul muncitorilor să vină. Era manifestaţia cu Partidul Comunist Bulgar, cu portretele lui Jivkov. Cei de la tribună tocmai anunţau că Jivkov a fost dat jos. Era de tot râsul, un tablou suprarealist: cei din Piaţă strigau, toţi, cu Jivkov, iar cei de la tribună anunţau că s-a terminat cu Jivkov, acum e tovarăşul Mladenov! Oamenii din piaţă erau programaţi, săracii. Mladenov râdea tâmp şi dădea din mâini. Jivkov, iniţial, ieşise furios din sală. A încercat să-şi contacteze Armata, Securitatea, dar nimeni nu a răspuns. Dobri Djurov a preluat pentru câteva ore comanda. Afară, la tribună, a ieşit echipa Moscovei, cu Mladenov, cu Dobri Djurov... În mişcarea asta a contat mult autoritatea pe care o avea Armata. Iar Dobri Djurov chiar avea autoritate; toată lumea ştia că el este vocea Moscovei."[1]

*

* *

Vestea schimbării lui Jivkov a ajuns repede la urechile lui Ceauşescu. Unul dintre membrii Biroului Politic bulgar a transmis imediat la Bucureşti, în amănunt, ce s-a întâmplat la Sofia. În plus, manifestaţia şi cuvântarea lui Dobri Djurov au fost transmise de Televiziunea Bulgară, care era recepţionată şi în capitala României.

După lovitura de palat de la Sofia, Ceauşescu şi-a întărit convingerea că trebuie să fie atent la mişcările a trei oameni: şeful Armatei, cel al Ministerului de Interne şi cel al Securităţii. Generalul Vasile Milea, Tudor Postelnicu şi generalul Iulian Vlad. Orice ezitare a acestora ar putea ascunde sâmburele trădării.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

Rămas fără prieteni în exteriorul ţării, Ceauşescu caută să arate cât e de puternic în interior. E decis să nu dea semne de slăbiciune. La o săptămână de la evenimentele din Bulgaria, la Bucureşti nu se întâmplă nimic neobişnuit. La Congresul al XIV-lea al PCR, totul rămâne ca în ultimii 24 de ani: Ceauşescu, reales în unanimitate secretar general al Partidului. Delegaţii la Congres aplaudă mecanic, dar fac eforturi să pară entuziasmaţi. Propaganda de partid se străduieşte să arate cât de fericit e poporul că-l va avea cârmaci tot pe Ceauşescu şi în următorii cinci ani. Activiştii de partid îşi ascund laşitatea într-o iluzorie „frică de Securitate".

Congresul se încheie pe 24 noiembrie 1989. Votat unanim, adulat ca un zeu şi cântat în presa vremii ca un Mesia unic şi irepetabil, pogorât pe pământ ca să-şi fericească poporul, Ceauşescu nu-şi putea imagina că, peste exact o lună, el şi soţia sa vor intra în bătaia puştii. În nebunia lui, Ceauşescu a neglijat două elemente esenţiale: 1. nici Estul, nici Vestul nu erau dispuse să se împiedice de un bătrân dictator aflat în afara timpului; 2. „iubitul conducător" era nu doar detestat în exterior, ci şi urât de propriul popor. Acelaşi popor care în „marile adunări ale oamenilor muncii" îl ridica în slăvi! Marele Cârmaci nu ştia că, departe de cadrul oficial, oamenii îi spuneau, în şoaptă, Marele Cârpaci, aluzie la tinereţea sa de ucenic cizmar.

COMPLOTURI ŞI COMPLOTIŞTI

Cele trei grupări anticeauşiste – „Bătrânii stalinişti", „Militarii" şi „Perestroikiştii" – şi-au radicalizat acţiunile înaintea înlăturării dictatorului de la Bucureşti. Membrii lor aveau rădăcini adânci la Moscova.

Noua politică a Moscovei nu-i putea lăsa indiferenţi pe inamicii din interior ai lui Ceauşescu. Conflictul bătrânului dictator cu mai tânărul reformist Gorbaciov i-a scos din „adormire" pe mulţi agenţi români ai serviciilor secrete sovietice. Totodată, le-a dat curaj disidenţilor autentici.

Momentul Praga 1968, când – în plin Război Rece – liderul român a criticat dur intervenţia militară sovietică şi a altor state comuniste în Cehoslovacia, i-a adus lui Ceauşescu simpatia Occidentului, dar şi antipatia Moscovei. Sovieticii nu agreau balansarea vreunei ţări-satelit către comunismul naţionalist. De altfel, comunismul însuşi a fost definit, la începuturile sale, ca fiind internaţionalist. Inamicul nu trebuia să fie un alt stat, ci regimurile burgheze de pretutindeni. Sub lozinca „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!", comunismul urmărea instaurarea regimurilor de „democraţie populară" – în fond, dictatura clasei muncitoare.

Aceasta este doctrina în care s-a format Nicolae Ceauşescu, în tinereţea sa zbuciumată şi plină de frustrări. Internaţionalismul proletar, intervenţia brutală a Armatei Roşii şi genocidul dirijat de sovietici în ţările ocupate au fost pietre de hotar în cariera politică a ucenicului cizmar. Fără

acestea, Ceauşescu ar fi rămas, probabil, un anonim. Numai că, odată ajuns la putere *în şaua comunismului internaţionalist*, a virat către comunismul naţionalist. A fost momentul în care, simţindu-se trădată, Moscova l-a trecut pe lista neagră. Mai rămânea de ales doar momentul când *să fie dat jos din şa*.

După instalarea lui Gorbaciov în vârful piramidei de la Kremlin, situaţia lui Ceauşescu a devenit de două ori dramatică. El s-a trezit detestat şi din Est, şi din Vest. Uniunea Sovietică a virat-o într-o direcţie necunoscută lui Ceauşescu, lăsându-l pe dictatorul român fără sprijinul „fratelui mai mare" de la răsărit şi măsurându-i, practic, nisipul din clepsidră. În acelaşi timp, Occidentul l-a lăsat din braţe pe „copilul răsfăţat" de la Bucureşti; de fapt, nu l-a lăsat, ci l-a zvârlit de-a binelea. SUA, Franţa, Marea Britanie, Germania Federală şi celelalte puteri vestice aveau acum, în „teritoriul inamic", un favorit de cu totul alt calibru: Mihail Gorbaciov. O repoziţionare absolut normală. E ca şi cum, în lupta pentru supravieţuire din savană, renunţi la tovărăşia unui şacal pentru a te alia cu un leu. E drept, dacă se întoarce împotriva ta, leul te poate face praf. Dar tocmai de aceea e bine să-l ai aliat! Mai ales când bagi de seamă că şacalul a cam luat-o razna, crezându-se elefant şi comportându-se ca o hienă...

*
* *

Consolidat la putere spre sfârşitul anilor '60, Ceauşescu a trecut pe linie moartă o parte dintre vechii activişti de partid, care se număraseră printre apropiaţii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Alţii mai tineri, care aveau capacitatea de a-i deveni rivali lui Ceauşescu, au fost şi ei înlăturaţi, din precauţie.

Potenţialii inamici ai dictatorului român, din toate zonele sociale şi intelectuale, au ajuns atât în atenţia Moscovei, cât şi a altor cercuri deranjate de politica primitivă a lui Ceauşescu. Aşa s-a format o structură complotistă, devenită extrem de activă după venirea lui Gorbaciov la putere în URSS.

Potrivit istoricului Alex Mihai Stoenescu, comploturile interne anti-Ceauşescu s-au împărţit în trei mari grupări.

1. *Vechii activişti de partid, stalinişti,* care au ticluit – şi la sugestia Moscovei – „Scrisoarea celor şase". Cei şase sunt: Silviu Brucan, Gheorghe Apostol, Corneliu Mănescu, Alexandru Bîrlădeanu, Constantin Pîrvulescu şi Grigore Răceanu.
2. *Militarii,* organizaţi într-o reţea dirijată de generalul Nicolae Militaru. Acesta contactase mulţi generali sau colonei din Armată, Miliţie şi Securitate. „Piesele de rezistenţă" din reţea erau generalul Ioan Ioniţă (fost ministru al Apărării), comandorul Radu Nicolae şi generalul Ştefan Kostyal. Din cadrul Ministerului de Interne, oamenii pe care se baza Militaru erau generalul Jean Moldoveanu (fost şef al Miliţiei pe ţară) şi colonelul Dumitru Penciuc. Amândoi fuseseră trecuţi în rezervă de Ceauşescu, dar reactivaţi şi avansaţi în grad de grupul care avea să preia puterea în decembrie '89. Într-un timp-record, colonelul Penciuc a ajuns general cu patru stele!
3. *Perestroikiştii* – un grup din zona politico-ideologică, având-l în centru pe Ion Iliescu, fost ministru şi responsabil cu propaganda în primii ani de domnie ai lui Ceauşescu. În acest grup activa şi lectorul universitar Virgil Măgureanu, viitorul director al Serviciului Român de Informaţii.

Cele trei grupări anti-Ceauşescu au un element comun: legăturile membrilor lor cu Uniunea Sovietică. Unii erau agenţi sovietici dovediţi, alţii doar bănuiţi; unii s-au „călit" în lupta revoluţionară sub steagul stalinismului, alţii şi-au făcut studiile la Moscova. Cei mai mulţi dintre ei vorbeau ruseşte şi aveau relaţii cu ambasada sovietică de la Bucureşti ori cu consulatul de la Constanţa.

*
* *

„Perestroikiştii lui Iliescu" reprezintă cea mai controversată grupare. În timp ce Virgil Măgureanu îşi recunoaşte calitatea de complotist la căderea lui Ceauşescu, Ion Iliescu neagă vehement existenţa vreunei legături între complot şi

prăbuşirea dictaturii. O acreditează numai pe cea a revoluţiei. A recunoscut totuşi, pe 16 decembrie 1994, în faţa Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989, că s-a întâlnit cu oameni grei, cunoscuţi de Securitate ca fiind împotriva regimului.

„Am avut câteva întâlniri conspirative, cu participarea a 4–5 persoane. După aceea am decis să ne vedem numai câte doi. Au apărut şi multe elemente de lipsă de vigoare, mai ales generalul Militaru nu manifesta suficientă prudenţă. Ceea ce a şi făcut ca, la un moment dat, să fie reţinut, i s-a făcut o percheziţie. A mai apărut printre noi un fel de «pisică cu clopoţei», un om cu gură mare şi nerăbdător – comandorul Radu Nicolae. Am şi decis să întrerupem orice legătură cu el. Din păcate, s-a petrecut cu generalul Ioniţă un accident: în 1987 a făcut cancer şi a dispărut. Personal, am ajuns la concluzia că nu este posibil să întreprindem nimic din acest punct de vedere. Mai ales după reţinerea şi anchetarea generalului Militaru. După aceea, şi Măgureanu a fost scos de la Institutul de Ştiinţe Politice de pe lângă «Ştefan Gheorghiu», la începutul lui 1989, şi trimis la Muzeul Judeţean din Focşani."[1]

Asta declara Ion Iliescu în 1994, pe când era preşedintele României. Doisprezece ani mai târziu, în cadrul unui simpozion organizat de Institutul Revoluţiei Române, Iliescu spunea: „Eu, personal, am avut discuţii, începând din 1984, cu diverse personalităţi, printre care generalul Ioniţă, fostul ministru al Armatei. Şi cu generalul Militaru, care fusese înlăturat şi lucra la un minister al construcţiilor. Cu Măgureanu, care era la «Ştefan Gheorghiu». Cu un comandor, Radu Nicolae, pe care l-am cunoscut când lucram la Consiliul Naţional al Apelor; el se ocupa de problema protecţiei calităţii apei în porturi. Am avut discuţii inclusiv în legătură cu ce s-ar putea face"[2].

[1] Ion Iliescu – stenograma audierii la Comisia Senatorială pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989 (pe scurt, Comisia „Decembrie 1989"), 16 decembrie 1994

[2] Ion Iliescu – Palatul Parlamentului, 21 decembrie 2006

Aşadar, Ion Iliescu plasează întâlnirile sale conspirative după 1984. Să vedem însă ce spun alţi actori ai aceleiaşi piese.

Într-unul dintre multele interviuri pe care le-a făcut cu Virgil Măgureanu, istoricul Alex Mihai Stoenescu îl întreabă brusc: „În ce an s-a petrecut prima dumneavoastră întâlnire cu Iliescu?". Răspunsul lui Măgureanu e dezarmant: „În 1973 toamna, în septembrie 1973, la Timişoara, cu ocazia deschiderii anului universitar. (...) I-am spus: «Tovarăşul Iliescu, eu ştiu că urmează să plecaţi la Bucureşti, la o consfătuire». «Dar tu ce faci?» Zic: «Eu mă întorc la Bucureşti, că am avut o întâlnire cu studenţii mei şi plec, normal, înapoi». Mă întreabă: «Unde locuieşti?». Răspund: «La hotelul partidului». «La ora şase fix vin să te iau cu maşina de la hotel». Mie nu prea îmi venea a crede. Cine sunt eu? Şi mi-am aranjat o posibilitate de rezervă, de a mă duce la aeroport cu o altă maşină, să nu pierd avionul. Când colo, la şase fix a venit maşina. Era o Volgă veche, mare, aflată încă în dotarea unora dintre comitetele judeţene. Cu acea Volgă ne-am dus împreună la aeroport"[1].

Precizare: în acel moment, Ion Iliescu era secretar cu propaganda la Comitetul Judeţean de Partid Timiş. Fusese numit în această funcţie personal de Nicolae Ceauşescu, care l-a îndepărtat astfel de centrul puterii pentru că-l simţea intrigant, carierist şi ambiţios. Într-un cuvânt: periculos.

Bine conectat la cercurile de informaţii, Virgil Măgureanu ştia cine era luat în calcul, în anumite sfere politice cu decizie în exterior, pentru a prelua conducerea ţării. Chiar dacă existau şi alte personaje care s-au aflat în conflict cu Ceauşescu, atenţia lui Măgureanu s-a îndreptat, „întâmplător", spre Ion Iliescu. În 1981, pe când el avea 40 de ani, iar Iliescu 51, Măgureanu a „atacat" decisiv.

„Am hotărât să-l întâlnim pe Ion Iliescu la Cehu Silvaniei. El mi-a atras atenţia din Bucureşti: «Măi, să fie puţină lume!». «Păi nu, că vom fi în principal noi doi şi mai am un prieten acolo, un primar, Vasile Vlaica. El ne va primi şi ne va da o masă undeva, ştiu şi locul». Era undeva, într-o pădure, o

[1] Alex Mihai Stoenescu – *De la Regimul Comunist la Regimul Iliescu*, Editura RAO, 2008

cabană deasupra Cehului – frumos loc! Încep să zbârnâie telefoanele, se spune că vine Ion Iliescu cu tot Comitetul Județean. M-am pomenit la Cehu Silvaniei cu vreo 40 de persoane, în frunte cu prim-secretara. Ne aşezăm la o masă într-o poiană. Acuma, de mâncare nu-mi ardea. Iliescu m-a luat pur şi simplu şi m-a pus lângă el. Atunci am profitat nițel de ocazie şi l-am luat la o plimbare prin pădure. Acolo a avut loc aşa-zisa racolare, ca să folosesc expresia uzitată chiar de el. Acolo i-am spus eu despre faptul că el este perceput ca viitorul preşedinte al României."[1]

*

* *

Un alt complotist, generalul Nicolae Militaru, a vorbit într-un interviu acordat ziaristei Adina Anghelescu pentru revista „Baricada", în 1991.

„O conspirație, a cărei intenție era îndepărtarea de la putere a lui Ceauşescu, a existat dinainte de 1989. Rezistența militară se formase cu mult timp în urmă. Am luat contact cu această rezistență în 1983, prin intermediul lui Ion Iliescu. Ne întâlnirerăm întâmplător, la Spitalul Elias. Eu eram internat acolo, iar Iliescu venise în vizită la Valter Roman. Mai târziu, m-a căutat la telefon şi prima noastră întâlnire a fost în Parcul Herăstrău. După două zile, mi-a făcut cunoştință cu doi oameni: Virgil Măgureanu şi căpitanul de rang I Radu Nicolae. La scurt timp, mi-am asumat sarcina să fac contactul între grupul militar al generalului Ioniță şi grupul civil al lui Iliescu. Primul plan de înlăturare a lui Ceauşescu a fost pus la cale în toamna lui 1984. Se spunea atunci că cel mai bun moment ar fi fost în timpul când Ceauşescu se afla în RFG. Se ştia că cei care rămâneau în țară erau nişte fricoşi. Planul nu a mai fost pus în aplicare din cauza unor evenimente caudate. Unitățile militare care trebuiau să acționeze au fost trimise la munci agricole. Unii comandanți au fost trecuți în rezervă... Deci, cineva juca dublu. Mai târziu, ne-am gândit la un plan-surpriză. Sigur, noi deveniserăm nişte pisici cu clopoței şi orice pas pe care îl făceam era cunoscut. Existau

[1] Alex Mihai Stoenescu – *De la Regimul Comunist la Regimul Iliescu*, Editura RAO, 2008

patru variante pentru răsturnarea lui Ceauşescu. Prima era ca planul să fie pus în aplicare atunci când cuplul Ceauşescu nu se afla în țară. A doua – când erau în țară, dar se găseau în vizită prin județele mai îndepărtate de Capitală. A treia – când se aflau la locul lor de muncă, iar a patra – când se aflau strânşi în Comitetul Politic Executiv. Ne-am gândit şi la oamenii pe care să-i contactăm. Primele contacte le-am realizat cu generali şi ofițeri activi şi în rezervă din MApN. Unii au trădat. În februarie 1984 am fost supus unei anchete. Altădată mă aflam împreună cu generalul Ioniță când Securitatea a venit să mă aresteze. Nu m-am lăsat arestat şi m-am prezentat personal la Comitetul Central. Pe timpul anchetei m-au confruntat cu doi generali turnători. După acest moment, am continuat penetrarea Armatei şi a Securității. Aveam nevoie de cineva care să ne informeze asupra programului cuplului Ceauşescu. Acest om de mare încredere a fost profesorul Ioan Ursu. Stabilisem ca Ceauşescu să fie atras fie la vânătoare de urşi la Bistrița, fie la vânătoare de fazani şi de mistreți în Timiş. Cornel Pacoste, care era prim-secretar la Timiş, a intrat în joc fără rezerve. Pentru acțiune a fost nevoie să atragem în conspirație ofițeri de Securitate şi de Miliție şi foarte mulți activişti de partid. Ajunsesem cu penetrarea Securității în rezistența militară până la nivel de adjunct de ministru. Generalul Iulian Vlad era şeful Securității. La Armată se afla generalul Vasile Milea, care fusese informat de ce urma să se întâmple şi de sarcina Armatei de a nu deschide foc împotriva poporului, chiar dacă va primi ordin. Acțiunea trebuia realizată cu ajutorul unui «detaşament de asalt» înarmat cu mijloace speciale. Nu urma a se folosi gloanțe, ci nişte capsule care conțineau un drog foarte puternic. Nu doream să curgă sânge. Se urmărea ca Ceauşescu să-şi prezinte demisia, iar după instalarea noilor organe de conducere ale țării, Marea Adunare Națională urma să se autodizolve şi să se constituie Frontul Salvării Naționale. Ideea inițierii unui Comitet al Salvării Naționale a existat încă din iarna lui '80–'85. Se preconiza ca în fruntea partidului să fie pus Ion Iliescu. Acest Comitet al Salvării Naționale s-a transformat în Front în 1987. Generalul Ioniță murise, iar legătura cu domnul Iliescu

o ţineam eu. Îi jurasem lui Ioniţă ca planul să fie dus la bun sfârşit. Cel care a avut un rol deosebit a fost Vasile Patilineţ, care trebuia să se ocupe de procurarea materialelor speciale despre care am vorbit. Patilineţ a murit însă, iar legătura cu furnizorul străin s-a rupt, fiind reluată foarte greu. Materialele pe care le aşteptam din străinătate pentru planul nostru urmau să sosească în februarie-martie 1990."[1]

Avertisment: anumite afirmaţii ale generalului Militaru trebuie luate cu multă precauţie, altele sunt de-a dreptul absurde. Există însă şi fraze care merită reţinute. Personajul nu este unul oarecare, ci un agent dovedit în slujba serviciului secret al Armatei sovietice (GRU). Generalul Nicolae Militaru (pe numele său real, Nicolae Lepădat), unul dintre ofiţerii promovaţi de regimul Ceauşescu până la gradul de general-colonel (trei stele) şi la funcţia de şef de Armată, a fost trecut în rezervă, brusc, în 1978, în urma documentării sale ca agent sovietic (celebrul dosar „Corbii").

După scoaterea din Armată, deşi putea fi judecat şi condamnat la moarte sub acuzaţia de spionaj, a continuat să primească funcţii importante, precum aceea de adjunct al ministrului construcţiilor industriale. În acei ani opera o anumită imunitate – neoficială – acordată de ţările comuniste agenţilor autohtoni care spionau pentru sovietici. Aceştia puteau fi cel mult îndepărtaţi din structurile politice şi militare, nicidecum judecaţi şi condamnaţi.

Altfel stăteau lucrurile cu cei care se puneau la dispoziţia unei puteri occidentale. Diplomatul Mircea Răceanu a fost condamnat la moarte, în iulie 1989, pentru spionaj în favoarea SUA. Doar intervenţia personală a preşedintelui George Bush la Nicolae Ceauşescu, în toamna aceluiaşi an, a făcut ca pedeapsa lui Răceanu să fie comutată la 20 de ani de închisoare.

*
* *

La o scurtă trecere în revistă a personajelor invocate atât de Ion Iliescu, cât şi de generalul Militaru, în legătură cu complotul anti-Ceauşescu, vom observa că toate aveau legături

[1] Revista „Baricada", 1991

profunde cu Uniunea Sovietică. De altfel, majoritatea se aflau în atenţia UM 0110 – „unitatea anti-KGB" – din cadrul Securităţii.

Generalul Nicolae Militaru şi-a făcut studiile la Academia Militară „Frunze" din Moscova (1952–1957). Şi-a prelungit sejurul în URSS cu încă un an, până când a terminat facultatea şi soţia sa, Ştefana. Aceasta făcea parte din biroul de conducere al Asociaţiei Studenţilor Români, organizaţie „patronată" discret de KGB şi care-l avea ca secretar pe Ion Iliescu. În 1978, când a fost scos din Armată, Militaru obţinuse promisiunea Moscovei că va fi susţinut să ajungă şef al Marelui Stat Major al Armatei Române, poziţie din care se angaja să-l răstoarne pe Ceauşescu şi să readucă România în „lesa" URSS. Prins în flagrant după o întâlnire, la Mangalia, cu generalul Borisov (ataşatul militar al ambasadei sovietice), Militaru şi-a recunoscut faptele, pe care le-a detaliat în scris, dar a mimat naivitatea şi a jucat la intimidare. El a motivat în faţa conducerii politice a ţării că a oferi informaţii Uniunii Sovietice nu este un act de trădare, pentru că Uniunea Sovietică nu ne este inamic, ci aliat. În consecinţă, nu poate fi vorba de „divulgare de secrete", pentru că România nu are secrete faţă de „fratele cel mare" de la răsărit. A fost un şah teribil dat de Militaru lui Ceauşescu, la adăpostul „imunităţii" oferite de sovietici.

Ion Iliescu este fiul unui ilegalist comunist, Alexandru Iliescu, care în anii '30 s-a refugiat la Moscova, iar la revenirea în România a fost arestat ca agent al Cominternului. Ion Iliescu a fost trimis de tânăr să studieze la Moscova, unde a urmat cursurile Facultăţii de Energetică (1950–1955). Ca şi Militaru, a avut o ascensiune politică spectaculoasă în prima parte a domniei lui Ceauşescu, ajungând ministru al Tineretului şi şeful Secţiei Propagandă a CC al PCR. Începând din 1971, Ceauşescu l-a tras pe linie secundară, încredinţându-i funcţii cu mult sub ambiţiile sale politice.

Comandorul Radu Nicolae a avut legături strânse cu sovieticii, aflându-se permanent în atenţia contraspionajului românesc. El fusese racolat de un ofiţer sovietic în timpul unei

aplicații militare, la Marea Neagră, a Tratatului de la Varşovia. Radu Nicolae a avut un rol important în „cuplarea" grupului militar Ioniță – Kostyal – Militaru cu gruparea din care făceau parte, printre alții, Iliescu şi Măgureanu.

Virgil Măgureanu era un personaj misterios, discret, dar ale cărui jocuri, inspirate din exterior, au fost „mirosite" de Securitatea lui Ceauşescu. Gelu Voican Voiculescu, colegul său din FSN şi de la operațiunea de lichidare a soților Ceauşescu (Târgoviște, 25 decembrie 1989), l-a descris astfel: „Măgureanu era un tânăr KGB-ist care voia să facă schimbul de generație cu Militaru, care era bătrânul KGB-ist"[1] (ulterior, Voican nu şi-a mai recunoscut declarația). În primăvara anului 1989, pe când era lector universitar la Academia de Ştiințe Social-Politice „Ştefan Gheorghiu", Măgureanu a fost „exilat" la Focşani, unde a primit un post de bibliotecar, un apartament de lux şi regim de domiciliu forțat. Acțiunile sale complotiste nu mai puteau fi trecute cu vederea: era deja un şarpe cu clopoței.

*

* *

Cu generalul Militaru ne vom mai întâlni, căci el a fost reactivat la Revoluție, având un rol sângeros. Deocamdată reținem o afirmație a sa: el, generalul Militaru, a luat contact cu rezistența militară *în 1983, prin intermediul lui Ion Iliescu!* Pe de altă parte, Virgil Măgureanu povesteşte cum l-a „racolat" pe Ion Iliescu în 1981. Şi atunci, de ce susține Ion Iliescu că întâlnirile sale conspirative, în vederea răsturnării lui Ceauşescu, au început în 1984?! De ce nu le recunoaşte pe cele de dinainte?

O explicație ar putea fi aceea că Ion Iliescu încearcă să împingă lucrurile cât mai aproape de intrarea în scenă a lui Mihail Gorbaciov, petrecută în martie 1985. Totul ar avea o logică: *era firesc să mergem pe mâna lui Gorbaciov cel reformist, împotriva lui Ceauşescu cel stalinist.* Aşezate în acest cadru, chiar şi trădările pot fi tratate cu îngăduință. Însă cu totul

[1] Alex Mihai Stoenescu – *Interviuri despre Revoluție*, Editura RAO, 2004

altceva este să lucrezi pe ascuns cu sovieticii, sau cu spionii lor, în timp ce la Moscova se află o putere de sorginte stalinistă! În prima jumătate a deceniului 9, Uniunea Sovietică a avut trei preşedinți: Leonid Brejnev (până în 1982), Iuri Andropov (1982–1984) şi Konstantin Cernenko (1984–1985). Toți aparțineau aripii dure a PCUS, ducând o politică de esență stalinistă. În timpul lui Brejnev, Armata Roşie a invadat şi Cehoslovacia (1968), şi Afganistanul (1979). După revenirea Estului european la democrație, asocierea cu un regim sovietic brejnevist este stânjenitoare pentru membrii grupului complotist de la Bucureşti, din anii '80. Ar însemna că ei n-au complotat pentru *răsturnarea unui regim tiranic*, ci pentru *răsturnarea lui Ceauşescu şi atât*. Sau pentru *răsturnarea regimului tiranic autohton* la îndemnul şi cu sprijinul unui *regim tiranic străin*. Modelul sovietic, în acel moment, nu era cu nimic mai breaz. Iar cooperarea clandestină cu un asemenea regim n-ar avea nicio acoperire morală.

Iată un posibil motiv pentru care Ion Iliescu încearcă să împingă acțiunile sale complotiste cât mai aproape de Gorbaciov şi de perestroika, îndepărtându-le de Brejnev şi de practicile staliniste!

Silviu Brucan, stalinistul de pe axa Est-Vest

Un personaj-cheie al răsturnării lui Ceauşescu este un vechi stalinist: Silviu Brucan, pe numele său real Saul Bruckner. Acesta a fost extrem de activ în anii '40–'50, când – în calitatea sa de secretar general de redacție al cotidianului CC al PCR, „Scînteia" – cerea condamnarea la moarte a celor considerați „burghezi", „reacționari" sau „dușmani ai clasei muncitoare". Printre cei vizați de solicitările sale imperative s-au numărat politicienii Iuliu Maniu, Gheorghe I. Brătianu şi Corneliu Coposu, scriitorul Radu Gyr şi ziaristul Pamfil Şeicaru. În multe cazuri, cei demascați de Silviu

Brucan au ajuns pe mâna soției sale, Alexandra Sidorovici, procuror stalinist şi fiică de general sovietic (KGB) stabilit în România. Brucan a făcut apoi carieră diplomatică, devenind, sub Gheorghiu-Dej, o punte importantă către Statele Unite ale Americii, în calitate de ambasador în SUA şi la ONU. Ceauşescu l-a „tras pe dreapta", iar Revoluția l-a transformat în ideolog al noii puteri.

Poveştile despre jocurile orchestrate de Brucan par desprinse din filmele cu spioni. Deşi era consemnat la domiciliu după ce-l criticase pe Ceauşescu în urma revoltei muncitorilor de la Braşov, din 1987, serviciile străine au reuşit să-i obțină vize pentru Occident şi pentru URSS. „A fost scos prin Viena, sub pretextul unei conferințe, iar apoi a fost «plimbat» pe la Washington, Londra şi Moscova. Aici, zice el, s-a văzut cu Gorbaciov. A fost adus special"[1], spune istoricul Alex Mihai Stoenescu.

Acest eveniment a fost relatat de Brucan, la 8 februarie 1994, Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989. „Gorbaciov a fost de acord cu tentativa noastră de înlăturare a lui Nicolae Ceauşescu, dar a subliniat de mai multe ori ca PCR să rămână forța politică conducătoare în țară."[2]

Uluitorul periplu din octombrie–noiembrie 1988 al lui Silviu Brucan, Bucureşti – Viena – Washington – Londra – Viena - Moscova – Viena – Bucureşti, a fost monitorizat de Securitate „atât cât s-a putut", după expresia unui fost general din sistem. Bătrânul stalinist a solicitat paşaportul „pentru cel puțin două săptămâni", primindu-l în urma unui puternic lobby american. Oficial, Brucan urma să susțină câteva conferințe pe la fundații şi universități din SUA. El s-a întâlnit cu responsabili ai Biroului pentru Europa de Est din cadrul Departamentului de Stat. „Totul e organizat de CIA", a fost concluzia Securității române, care l-a ținut la curent pe Ceauşescu în legătură cu turneul lui Brucan.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

[2] Silviu Brucan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 8 februarie 1994

Din capitala Statelor Unite, Brucan a zburat la Londra, unde a stabilit „unele contacte". A înregistrat un interviu pentru Radio Europa Liberă, dar a cerut ca discuția să nu fie difuzată pe post „deocamdată".

Revenit la Viena, a fost preluat de sovietici. Aceştia l-au dus la Moscova, unde l-au ținut patru zile. Acolo, Brucan s-a întâlnit cu Alexandr Iakovlev, consilierul cel mai de încredere al lui Gorbaciov, şi cu mai mulți generali GRU/KGB. Din poziția sa de secretar pe probleme internaționale al PCUS, Iakovlev era un personaj extrem de influent în contextul schimbărilor din Europa de Est. Între Brucan şi Iakovlev au existat chiar două runde de discuții, în două zile diferite. Evident, totul a avut caracter strict secret. Securitatea nu a reuşit să confirme dacă Brucan s-a întâlnit şi cu Gorbaciov, aşa cum susține el.

De la Moscova, Silviu Brucan a fost adus din nou la Viena, iar de acolo a reintrat pe traseul „oficial", îmbarcându-se în trenul de Bucureşti. La Vama Curtici, Brucan a fost aşteptat de câțiva ofițeri de Securitate, care i-au ridicat paşaportul. Când l-au deschis, surpriză: în paginile documentului existau doar vize de SUA şi de Austria! Nicio urmă a trecerii sale prin Marea Britanie şi prin URSS. Conform paşaportului, inamicul stalinist al lui Ceauşescu fusese doar la Washington, via Viena.

Lucrătura a stârnit furia lui Ceauşescu. Acesta a fost avertizat însă că „nu e bine" să fie prea dur cu un personaj „luat în brațe" şi de sovietici, şi de americani. Mai ales că avea pe masă o informație neliniştitoare: Silviu Brucan întreținea relații strânse cu Anatoli Dobrinin, fost ambasador al URSS la Washington timp de 25 de ani (1962–1987) şi sfetnic apropiat al lui Mihail Gorbaciov. Dobrinin era considerat „puntea" prin care s-a ajuns la înțelegerea istorică dintre cele două superputeri.

*

* *

Silviu Brucan a explicat printr-o metaforă felul în care Ion Iliescu a fost propulsat la putere, grație complotului şi pe fundalul Revoluției din decembrie 1989: „În momentul

în care a sosit trenul Revoluției, noi eram în gară, pentru că eram singurii care cunoşteam mersul trenurilor. Ne-am suit în tren şi am pus mâna pe putere. Când zic «noi», mă gândesc în primul rând la Ion Iliescu"[1].

[1] Revista „22", 6 mai 2002

„SCRISOAREA CELOR ŞASE": POŞTAŞUL VINE DE LA MOSCOVA

Documentul făcut public la 11 martie 1989 nu pune în discuție comunismul, ci doar clica lui Nicolae Ceaușescu. Toți semnatarii „Scrisorii" erau vechi activiști stalinişti, membri ai PCR din perioada interbelică.

Scrisoarea celor şase" şi-a căpătat această denumire după numărul semnatarilor săi. Toți erau vechi activişti ai PCR, din perioada ilegalității (anii '30–'40). „Scrisoarea" a fost citită la 11 martie 1989 pe posturile de radio Europa Liberă şi BBC. Cu o zi înainte, unul dintre semnatari, Silviu Brucan, confirmase autenticitatea documentului.

„Scrisoarea" a fost asumată de Gheorghe Apostol, Silviu Brucan, Corneliu Mănescu, Alexandru Bîrlădeanu, Constantin Pîrvulescu şi Grigore Răceanu. Documentul trebuia să aibă mai mulți semnatari, dar Ion Iliescu, Janos Fazekaş şi alți activişti comunişti au refuzat să şi-l asume. Iliescu voia să-l dea jos pe Ceauşescu, dar cu mâna altora.

*
* *

Printre cele mai importante cereri din „Scrisoare" se regăsesc şi unele care acum ar stârni râsul. De exemplu: interzicerea exportului de alimente.

Cei şase semnatari şi familiile lor au fost hărțuiți, anchetați şi amenințați în cele nouă luni cât a mai stat Ceauşescu la

putere. Totuşi, dictatorul nu a îndrăznit mai mult. De altfel, toţi şase au trăit să-l vadă pe Ceauşescu mort.

Dezvăluirile ulterioare au demonstrat că iniţiativa redactării unei scrisori deschise, adresată lui Ceauşescu, venea de la Moscova. De altfel, majoritatea semnatarilor aveau legături speciale cu sovieticii.

Originea demersului se află la Gheorghe Apostol, un vechi stalinist care nu ieşea din cuvântul Moscovei. Vechi colaborator al URSS, Apostol a fost reactivat ca agent sovietic în timpul mandatului său de ambasador în Brazilia (anii '80).

Frâiele operaţiunii au fost preluate însă rapid de mult mai inteligentul Silviu Brucan, pentru că Apostol, un dogmatic, nu era în stare să iasă din stupiditatea limbii de lemn. Or, „Scrisoarea" trebuia să aibă efect atât în rândurile activului de partid, cât şi asupra opiniei publice europene.

Acţiunea condusă de Silviu Brucan era un îndemn, chiar o instigare pe care serviciile secrete sovietice o transmiteau liderilor PCR de a-l schimba din funcţie pe Nicolae Ceauşescu.

În 2003, Apostol descria astfel mişcările de la sfârşitul anilor '80: „Eram ambasador în Brazilia şi, văzând că în jurul ţării noastre s-au schimbat lucrurile, că România devenise o insulă, am decis că cineva trebuie să acţioneze pentru a se produce şi la noi o schimbare. Am vorbit cu nevastă-mea şi am hotărât să vin în ţară şi să încep o acţiune împotriva lui Ceauşescu, în 1988. Am vorbit cu Aristide Buhoiu, care era la New York, şi i-am spus şi lui care este dorinţa mea. Buhoiu mi-a spus să nu mă duc, că mă lichidează. Şi cu toate astea am plecat. În drum spre România m-am oprit la Londra, unde am vrut să am un contact cu Secţia română de la BBC. Am înregistrat un interviu de patru ore şi am spus că se poate publica numai în cazul în care mor eu sau moare Ceauşescu"[1].

Apostol nu spune însă nimic despre rolul sovieticilor în „trezirea conştiinţei sale". În realitate, bătrânul stalinist doar a urmat planul gândit la Moscova.

[1] Agenţia Rompres, mai 2003

De remarcat că, la fel ca Brucan, Apostol trecea prin Londra, tot în 1988, pentru a acorda interviuri care să nu fie difuzate! Cel puţin, nu *deocamdată...*

*
* *

Silviu Brucan a lansat propria versiune asupra scrisorii. În 2002, el a făcut conexiunea între apariţia „Scrisorii celor şase" şi vizita sa în trei capitale importante. „Unii îşi închipuie că Ceauşescu putea fi răsturnat printr-o moţiune de neîncredere în Parlament, cu majoritate etc. Dar un tiran nu se dă jos prin moţiuni de neîncredere, ci prin acţiune. Iar eu am acţionat. «Scrisoarea celor şase» a avut ca scop strategic ruptura între masa partidului şi Ceauşescu, ca să creeze şi la noi o aripă reformistă – ca în Polonia, Ungaria, Cehoslovacia – care să schimbe lucrurile după Revoluţie. Iar acţiunea asta pe plan intern a fost concertată cu acţiunile pe plan extern. Spre sfârşitul lui '88 am făcut călătoria aceea la Washington, Londra şi Moscova, în timpul căreia l-am văzut pe Gorbaciov, care urmărea o acţiune internaţională concertată pentru dărâmarea lui Ceauşescu. Ăsta era scopul."[1]

În 1994, Silviu Brucan declarase Comisiei Senatoriale „Decembrie 1989": „Mi-am dat seama ce efect va avea «Scrisoarea celor şase», în special pentru Ceauşescu. El susţinea că tot partidul este de partea lui şi, dintr-odată, nişte comunişti cunoscuţi, cu nume sonore, iau poziţie împotriva lui"[2].

*
* *

Gheorghe Apostol a oferit şi o versiune detaliată. „Fiind la post, în Brazilia, am aflat că Silviu Brucan a luat poziţie faţă de evenimentele care au avut loc la Braşov. De aceea am socotit că este mai bine să am o întâlnire, în primul rând, cu el. Ne-am întâlnit în Parcul Herăstrău. În timpul plimbării, mi-am exprimat părerea că trebuie să elaborăm o scrisoare deschisă, adresată lui Ceauşescu. Brucan a fost de acord cu propunerea

[1] Revista „22", 6 mai 2002
[2] Silviu Brucan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 8 februarie 1994

mea şi s-a angajat să lucreze el această scrisoare. După două săptămâni m-a vizitat la domiciliu şi mi-a arătat textul scrisorii, întocmit de el. L-am citit şi l-am apreciat ca neacceptabil. L-am rugat să meargă la Bîrlădeanu, să vadă şi el ce a scris. Bîrlădeanu a avut aceeaşi părere ca şi mine. Atunci, am lucrat eu la un text de scrisoare. Am mers cu el la Corneliu Mănescu, şi acesta l-a acceptat fără nicio observaţie. Apoi, am dat acest text lui Grigore Răceanu. Acesta a făcut unele adăugiri, pe care le-am socotit utile şi le-am introdus în text. I-am predat apoi textul lui Bîrlădeanu, care a făcut remarca: documentul are caracter de discurs! Ar trebui să fie mai analitic, să fie aprofundate unele probleme. S-a angajat să lucreze el la îmbunătăţirea aceasta. Bîrlădeanu s-a îmbolnăvit, a fost internat în spital şi treaba a rămas baltă! Între timp, Brucan a plecat în străinătate, lipsind câteva luni. La întoarcerea sa, l-am întâlnit şi am acceptat părerea sa de a nu face o scrisoare prea largă: să facem un document mai scurt, un fel de «Apel către Ceauşescu». Ne-am întâlnit în Parcul Herăstrău. Brucan trebuia să dactilografieze temele pe care le-am stabilit în amănunt, urmând să fie expediate de către acesta: un exemplar la Ceauşescu, unul la BBC şi al treilea la Europa Liberă. Această acţiune a avut loc după ce, personal, am avut discuţii cu fiecare în parte. Ultimul cu care m-am întâlnit a fost Constantin Pîrvulescu. Silviu Brucan nu a trimis – aşa cum ne-am înţeles – un exemplar şi lui Ceauşescu. Cel care trebuia să ajungă la Ceauşescu a ajuns la Ambasada Americii."[1]

*
* *

În 1989, Corneliu Mănescu – fost ministru de Externe sub Dej şi sub Ceauşescu – continua să aibă o imagine bună în Occident. De aceea, apariţia numelui său pe „Scrisoare" a dat greutate documentului.

„Iniţiativa scrisorii i-a aparţinut lui Apostol. Când el a discutat cu mine, eu eram pe locul patru. Discutase deja cu

[1] Lavinia Betea – *Maurer şi lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României*, Editura Fundaţiei „Ioan Slavici", Arad, 1995

Brucan, cu Bîrlădeanu şi cu Pîrvulescu. Apoi mi-a spus şi de Grigore Răceanu, zicea că e ilegalist. (...) De fapt, «Scrisoarea» a fost un *gentleman's agreement*, o înţelegere. Nu a existat un text cu semnăturile noastre pe el"[1], a povestit Corneliu Mănescu.

Corneliu Mănescu a mai lămurit un mister. „«Cei şase» puteau să fie mai mulţi. E vorba de oameni politici însemnaţi care gândeau la fel. Ei au dat înapoi sub diferite pretexte. Unul spunea că «n-am să rezist torturilor», altul că «vom pierde spitalul, medicamentele, o aprovizionare mai lesnicioasă»... Eu am avut o înţelegere cu Ludovic Fazekaş să semneze scrisoarea. Am fixat o întâlnire pe acoperişul casei în care locuiam şi eu, şi el. «Regret – mi-a spus atunci Fazekaş –, dar nu pot s-o semnez. Pentru că dac-o semnăm, vor fi consecinţe grave. Vom pierde totul: casă, magazinul alimentar ce-l avem...» Şi n-a fost de acord."[2]

*
* *

Despre un alt vechi comunist care a refuzat semnarea „Scrisorii" a pomenit Alexandru Bîrlădeanu. E vorba despre Ion Iliescu.

Bîrlădeanu: „Auzisem şi eu, de la nişte foşti colegi din CC al PCR, că după Ceauşescu trebuie să vină, numaidecât, Iliescu. (...) Pe Iliescu nu-l cunosc ca un luptător împotriva lui Ceauşescu, ci doar ca o victimă a acestuia într-o carieră politică începută strălucit. Ştiam că fusese vizitat înainte de '89 de fratele lui Virgil Trofin, trimis de Apostol să-i ceară adeziunea la «Scrisoarea» noastră publică împotriva lui Ceauşescu. L-a refuzat. Acest lucru îl ştiu de la Apostol, din vremea când căutam adeziuni la «Scrisoare»"[3].

*
* *

După căderea lui Ceauşescu, au ieşit la iveală marile fricţiuni dintre semnatarii „Scrisorii". Se dovedea, astfel, că

[1,2] Lavinia Betea — *Convorbiri neterminate*, Editura Polirom, 2001

[3] Lavinia Betea – *Alexandru Bîrlădeanu despre Dej, Ceauşescu şi Iliescu*, Editura Evenimentul Românesc, 1997

doar ura comună față de Ceaușescu și consemnul primit de la sovietici i-au făcut să acționeze împreună.

În 2002, Silviu Brucan spunea: „Apostol s-a dovedit nu numai că era informator al Securității, dar făcea exces de zel în denunțarea unor cunoscuți și prieteni de-ai lui"[1].

Dar și Brucan, la rândul său, este atacat tăios de un alt cosemnatar: Alexandru Bîrlădeanu. Acesta spune: „Brucan a fost un negustor bun. Ca un negustor ne-a vândut și pe noi. Am hotărât cu Apostol, în vara lui 1988, să nu dăm încă drumul «Scrisorii», pentru că avea prea puține semnături. Riscam să compromitem acțiunea, iar până la Congresul al XIV-lea mai era un an. Eu i-am comunicat lui Brucan prin soția lui – tocmai se pregătea să plece în străinătate – să nu întreprindă încă nimic. Fără să ne spună, Brucan s-a dus la ambasada americană, a povestit despre scrisoare și, în acest fel, ne-a trădat pe toți. Întrucât Securitatea avea o «cârtiță» tocmai acolo unde a informat el despre pregătirile noastre"[2].

[1] Revista „22", 6 mai 2002

[2] Lavinia Betea – *Alexandru Bîrlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu*, Editura Evenimentul Românesc, 1997

SE STRÂNGE LAȚUL

Pentru a destabiliza regimul dictatorial de la București, agențiile străine de spionaj au format și antrenat grupări capabile de mișcări de stradă.

Declarațiile lui Nicolae Ceaușescu, după primele evenimente de la Timișoara, au fost considerate amuzante la acea vreme. În intervenția televizată din 20 decembrie 1989 (ora 19.00), Ceaușescu acuza „agenturili străine" de implicare în treburile interne ale României. Chiar dacă puțini credeau acest lucru, Ceaușescu avea dreptate.

Începând cu 1987, generalii de Securitate îi puneau pe birou vrafuri de informări despre diferiți cetățeni – români și străini – care pregătesc acțiuni destabilizatoare atât pe teritoriul României, cât și în afara granițelor. Grupările anticeaușiste și-au radicalizat acțiunile înaintea înlăturării „iubitului conducător".

Filiera maghiară

Un episod interesant a fost relatat chiar de cel însărcinat să-l combată, colonelul Gheorghe Rațiu, fost șef al Direcției I a Securității. Acesta a dezvăluit o filieră prin care era pregătită o grupare de gen paramilitar.

„Din 1986 şi până în 1989 ne-am confruntat cu un fenomen de plecare masivă din ţară. Plecare ilegală spre Ungaria. Noi îl numisem «Filiera maghiară de a ajunge în Occident». În 1989, fenomenul era invers, intrare masivă în ţară dinspre Ungaria. Îi aveam pe ore şi pe zile, cum veneau, dacă erau aduşi de maghiari. S-a cerut anchetă. În acest caz, s-a ordonat ca, până după Congresul al XIV-lea al Partidului, cei care sunt la prima abatere să fie cercetaţi în libertate, iar recidiviştii să fie condamnaţi la locul de muncă."[1]

Nicolae Ceauşescu, personal, a ordonat ca „transfrontalierii" să fie ţinuţi de grăniceri, în dormitoare speciale, până la elucidarea fenomenului de intrare masivă din Ungaria şi dinspre Occident.

Colonelul Raţiu: „Am făcut o echipă de cercetare şi am trimis-o pe frontieră. S-au luat cel puţin 20 de declaraţii de la persoane care recunoşteau că au fost recrutate în organizaţia «România Liberă» de la Budapesta. Prin 1988, la Bicske, la 40 de kilometri de Budapesta, spre Viena, exista un centru de instruire paramilitară, unde erau cazaţi şi antrenaţi aceşti oameni. O parte dintre cei interogaţi de noi au recunoscut că au venit aici pentru acţiuni menite răsturnării regimului. Erau români şi ţigani"[2].

Atât Ceauşescu, cât şi Securitatea ştiau ce este „România Liberă" din Ungaria. „În 1986 se pleca masiv în Ungaria şi nu se mai întorcea nimeni. Maghiarii au favorizat un timp acest canal, trecându-i în Austria cu ajutorul călăuzelor sau pe vase care făceau croaziere pe Dunăre. În 1987, un oarecare Roşca Marin, economist din Timişoara, a înfiinţat la Budapesta această organizaţie «România Liberă»"[3], a declarat colonelul Raţiu.

„Noi, cei de la Direcţia I a Securităţii, am trimis peste 60 de persoane la Bicske, pentru a culege informaţii. Acolo făceau pregătire politică, pregătire paramilitară, cu armament, bâtă cu lanţuri. Au fost pregătiţi pentru dezordine în oraşe, ceva de genul ce s-a întâmplat la Timişoara."[4]

[1-4] Gheorghe Raţiu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 februarie 1994

*
* *

În 1989, când Ceauşescu se pregătea să fie reales, serviciile de spionaj căutau sprijin pentru înlăturarea lui chiar din rândul românilor. Istoricul Alex Mihai Stoenescu a aflat de la generalul Ştefan Alexie – secretar de stat, în 1989, la Departamentul Securităţii Statului – care erau criteriile de recrutare.

„Cu circa o lună, două înainte de evenimentele de la Timişoara, şeful serviciului Bihor a depistat la Borş doi cetăţeni germani – unul de aproximativ 50 de ani, altul de 28–30 de ani. Aceştia intraseră legal în ţară, iar la ieşire aveau asupra lor liste şi documente care puteau fi socotite potrivnice statului român. Listele erau cu anumite persoane de contact, cu adrese şi nume complete. Securitatea a început studierea şi contactarea celor aflaţi pe liste. Pe cei doi germani i-a cazat la un hotel din Oradea. Au recunoscut că au venit cu misiunea de a pregăti persoane ca să acţioneze la momentul oportun prin acţiuni anarhice în oraşele Cluj-Napoca, Sighişoara, Sibiu, Braşov, Cugir. Cei doi nemţi recrutau persoane cercetate pentru încercare de trecere frauduloasă a frontierei, le promiteau chiar ei ajutorul de trecere, persoane cu aviz negativ de a primi viză, de a pleca definitiv din ţară, infractori de drept comun. Asta era ţinta lor"[1], a declarat generalul Alexie.

Fuga Nadiei

Pentru destabilizarea lui Ceauşescu, nu numai conspiraţiile erau mecanismul de lucru. România avea o imagine foarte bună în sportul mondial, ca urmare a unor performanţe fantastice, mai ales la gimnastică. Nu întâmplător, cel mai răsunător caz de „dezertare" din „Raiul comunist" a fost creat de o gimnastă. Şi nu de una oarecare, ci de însăşi Nadia Comăneci, „eroina de la Montréal", care în 1976 uluise toată planeta, obţinând prima notă de 10 din istoria gimnasticii.

[1] Alex Mihai Stoenescu – *Interviuri despre Revoluţie*, Editura RAO, 2004

La câteva zile după Congresul al XIV-lea al PCR, pe 27 noiembrie 1989, Nadia este ajutată să fugă din ţară. Istoricul Alex Mihai Stoenescu povesteşte care a fost substratul acestei acţiuni şi cum trebuia ea privită din prisma lui Ceauşescu.

„A fost o lovitură dată de spionajul maghiar, cu ajutorul mamei Nadiei. Ungurii au organizat acţiunea de influenţare pornind de la informaţii primite de la Béla Károly, fostul antrenor al Nadiei, rămas între timp în SUA. Doamnele primiseră, de la regimul comunist, o vilă în Cotroceni. În aceste condiţii, s-a căutat o formulă prin care să li se ofere mai mult. Aşa că serviciile au influenţat-o pe mama Nadiei promiţându-i bani şi posturi. Au venit cu o echipă, la sfârşitul lui noiembrie, şi au trecut frontiera cu gimnasta. Pe televiziunile americane, pe 2 decembrie 1989, ecranul televizoarelor era împărţit în două. Pe o parte era întâlnirea de la Malta – furtuna din ziua aceea şi discuţiile de pe nava sovietică –, iar pe alta, avionul cu Nadia Comăneci care ateriza în America. Deci e o operaţiune de imagine, făcută de servicii. Nadia era apropiată de Nicu Ceauşescu. Îl folosea pentru vize la maşini. Se ştia lucrul ăsta, iar o asemenea acţiune nu putea trece neobservată"[1], explică Stoenescu.

Serviciile secrete maghiare nu au lucrat de capul lor în cazul „evadarea Nadiei". Ele au dus la îndeplinire un plan stabilit de americani şi bazat pe coruperea ofiţerilor de frontieră de pe „culoarul de fugă".

Când a fost informat de generalul Iulian Vlad (şeful Securităţii), Ceauşescu a rămas împietrit. Timp de câteva secunde n-a putut articula niciun cuvânt. Apoi a zis, pierdut: „Dar cum e posibil?... De ce trebuia să plece?... Ce n-a avut aici?..."

Lovitura a fost devastatoare: prin Nadia, fugea din „Raiul comunist" nu doar simbolul sportiv numărul 1 al ţării, ci şi prietena apropiată a fiului dictatorului. Semn că în România nu mai era de trăit. Aşadar, Ceauşescu trebuia să dispară!

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

Conspiraţie cu miros de brânză

Tot în toamna lui 1989, în judeţul Arad avea să se producă un incident care a zguduit conducerea partidului. Istoricul Alex Mihai Stoenescu pune întâmplarea tot pe seama loviturilor de imagine la adresa regimului dictatorial.

„Un cioban a trecut frontiera la unguri, pe undeva pe lângă Arad. Acest cioban nu era oricine, era ciobanul Gospodăriei de Partid. El avea aprobare legală să-şi pască oile pe fâşie, la graniţa româno-maghiară. Aprobarea era luată de comun acord cu Miliţia de frontieră de la noi şi cu cea din ţara vecină. Ciobanul trecea frecvent cu oile în Ungaria. Se ducea seara cu maşina şi îşi aduna de pe la unguri oile care se pierdeau de turmă. Ciobanul cotiza. Dădea brânză, iaurt şi lapte la toţi şefii de partid din Arad. Era acoperit pentru tot felul de infracţiuni. «Dezertarea» sa a fost o acţiune special făcută ca să i se dea lui Ceauşescu peste nas"[1], explică Stoenescu.

Ciobanul a trecut frontiera cu câteva sute de oi, cu caii, cu măgarii, cu căruţa şi cu un autoturism Aro. Când a aflat despre „dezertare", Ceauşescu a fost atât de furios, încât i-a convocat de urgenţă pe ministrul de Interne (Tudor Postelnicu), pe procurorul general al României (generalul Nicolae Popovici) şi pe şeful Securităţii (generalul Iulian Vlad). După ce a „măturat" cu ei pe jos, făcându-i „incapabili", i-a trimis pe toţi trei la Arad, să cerceteze cazul.

Cu şi fără datorie

În aprilie 1989, România a încheiat de achitat datoria externă. O operaţiune la care Ceauşescu a ţinut foarte mult. De fiecare dată, în cuvântările sale, „Cârmaciul" le explica oamenilor cât de important este să facem economie pentru a scăpa de povara datoriei externe.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 2 august 2009

Pe 12 aprilie, în timpul discursului ţinut la plenara CC al PCR, Ceauşescu a anunţat că România a plătit integral datoria externă. Din acest moment se aştepta o schimbare.

Fost prim-vicepremier în 1989, Ion Dincă, zis şi „Te-leagă", declara în 1993: „După plata datoriilor, noi am făcut o serie de propuneri. Ceauşescu nu le-a luat în considerare. Exportul nostru era în 1989 de 5,9 miliarde de dolari. După ce am plătit datoria, am rămas cu 3,7 miliarde de dolari. Noi am cerut să se dea, din acest excedent, un miliard de dolari pentru populaţie. Ceauşescu a spus: «Nu! Banii să meargă la industrie. Nu înseamnă că, dacă am plătit datoria, dăm drumul la curea şi mâncăm tot ce producem!»"[1]

Dacă ar fi avut un trai decent, probabil că românii nu mai ieşeau masiv în stradă pentru a forţa plecarea lui Ceauşescu. Eforturile serviciilor străine ar fi putut fi inutile. Şi atunci, singura variantă rămânea o lovitură de palat, ca în Bulgaria lui Todor Jivkov. Acest scenariu avea însă mici şanse de izbândă: în CPEx, ca şi în CC, nimeni nu îndrăznea să i se opună lui Ceauşescu.

Să nu vă ardă soarele în decembrie!

Pe 18 decembrie 1989, ziarul „Scînteia tineretului" publica, în colţul din dreapta jos al paginii 5, un text micuţ, cu un titlu absurd: „Câteva sfaturi pentru cei aflaţi în aceste zile la mare". Românii erau învăţaţi cum să se bronzeze pe litoralul românesc în vacanţa de Crăciun!

De ce să dai iarna sfaturi potrivite pentru vară? Autorul textului, Sorin Preda, care semna S.P., are o explicaţie: „Pentru că rubrica din Pagina elevului se numea «Zâmbete pe jumătate». Era deci o rubrică de umor. Suspect e faptul că, pentru prima oară, titlul rubricii, «Zâmbete pe jumătate», a dispărut, aşa cum a dispărut ulterior şi «martorul», pagina cu corecturile şi avizele şefilor pe ea". Secretarul care s-a ocupat de

[1] Ion Dincă – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 21 octombrie 1993

gestionarea paginii a fost Dan Dumitrescu, devenit după Revoluţie comentator de sport.[1]

Încă o dilemă: cui ar fi putut folosi textul respectiv în acele zile? Pentru că el a creat, într-adevăr, o isterie generală. Sorin Preda îşi aminteşte bine momentul în care, efectiv, a început să se îngrijoreze: „De-abia în 22–23 decembrie a început nebunia. În 23 decembrie a apărut în Bucureşti textul meu, tras la xerox, iar deasupra articolului scria de mână: «Iată cine-a tras în noi!». Şi-atunci, la ce xerox s-a tras articolul? Că în tot Bucureştiul nu erau decât câteva xeroxuri. Erau xeroxurile de la CC al PCR... Dar să şi scrii pe ele de mână, asta era o chestie gândită. Şi copiile au apărut aproape simultan în mai multe oraşe, că sunau din toată ţara telefoane la redacţie, «ce-i cu chestia asta?». Textul se împrăştiase peste tot, într-un timp relativ foarte scurt, cu reacţii prompte. Încep să cred că scenariul ăsta a folosit cuiva. Dar cui? Cine şi de ce avea interes să mute în altă parte, în acele zile, atenţia presei şi a oamenilor? Oricum, în toată povestea asta, textul meu a căzut ca o mănuşă"[2].

Să încercăm un exerciţiu de logică. Dacă textul ar fi conţinut într-adevăr un mesaj cifrat, atunci el ar fi funcţionat mai degrabă între cei care puneau la cale mişcări de stradă pentru răsturnarea lui Ceauşescu.

Pentru regimul aflat încă la putere era un nonsens, căci acesta avea la dispoziţie toate mijloacele instituţionale de a comunica, nu-i mai trebuiau şi mesaje criptate.

Articolul din „Scînteia tineretului"

Câteva sfaturi pentru cei aflaţi în aceste zile la mare

- Evitaţi expunerea intempestivă şi prelungită la soare. E de preferat să începeţi mai prudent, cu reprize scurte de 10–15 minute – când pe-o parte, când pe alta. Astfel, vă veţi asigura un bronzaj plăcut şi uniform pe tot corpul.

[1,2] Ziarul „Adevărul", 4 noiembrie 2009

- Nu vă avântaţi prea mult în larg. Oricum, în caz de pericol, nu strigaţi. Este inutil. Şansele ca prin apropiere să se afle vreo persoană dispusă a vă asculta sunt minime.
- Profitaţi de binefacerile razelor ultraviolete. După cum se ştie, ele sunt mai active între orele 5.30 şi 7.30. Se recomandă cu precădere persoanelor mai debile.
- Dacă sunteţi o fire sentimentală şi agreaţi apusurile de soare, librăriile de pe litoral vă oferă un larg sortiment de vederi cu acest subiect.
- Şi încă ceva – dacă aceste „sfaturi" v-au pus pe gânduri şi aveţi deja anumite ezitări, gândindu-vă să renunţaţi în favoarea muntelui, înseamnă că nu iubiţi în suficientă măsură marea. (S.P.)

Decodarea, într-o variantă a complotiştilor anti-Ceauşescu

Câteva sfaturi pentru lupta împotriva tiranului

- Evitaţi contactul prelungit cu forţele de represiune. Acţionaţi la început izolat şi în reprize scurte, de câte 10–15 minute, când dintr-un loc, când din altul, pentru a mări panica şi deruta. Astfel, eficienţa va fi asigurată.
- Nu vă avântaţi prea mult în mulţime. Oricum, în caz de pericol, nu strigaţi. Sunteţi pe cont propriu. Nimeni nu vă va ajuta în caz că veţi fi prinşi sau deconspiraţi.
- Acţionaţi de preferinţă între orele 5.30 şi 7.30. Forţele de ordine sunt mai puţin atente în acest interval. Se recomandă abordarea persoanelor mai credule, pe care le puteţi atrage mai uşor în acţiunea anti-Ceauşescu.
- Seara, la lăsarea întunericului, spargeţi vitrinele magazinelor de pe bulevarde. Autorităţile vor intra în panică, iar oamenii vor prinde curaj.
- Dacă vă e frică, mai bine renunţaţi. Altfel, îi veţi pune în pericol şi pe ceilalţi, care sunt pregătiţi pentru acţiuni de comando în mediul urban. (Sala Palatului)

ULTIMA VÂNĂTOARE

Revenit nervos de la Moscova, Ceauşescu s-a dezlănţuit pe necuvântătoare. Pe 10 decembrie 1989, Nicolae Ceauşescu a împuşcat în pădurea Ogarca din comuna Ghimpaţi, judeţul Giurgiu, aproape 400 de fazani în trei ore. Peste 15 zile avea să fie ciuruit şi el!

Întâlnirea de la Moscova, din 4 decembrie 1989, nu a schimbat comportamentul lui Nicolae Ceauşescu. Cu toate că liderul sovietic, Mihail Gorbaciov, l-a avertizat pe Ceauşescu în privinţa rezistenţei pe care o opune schimbărilor iniţiate de URSS, la Bucureşti lucrurile stagnau.

Despotul român s-a întors extrem de nervos de la Moscova. Cei care l-au însoţit în avion şi-l amintesc ca fiind „irascibil". Îi sărea ţandăra din orice şi nu mai avea răbdare să asculte pe nimeni. Veştile proaste îl asaltau din toate părţile, iar ultimele mişcări pe axa Moscova – Washington l-au convins că Gorbaciov şi Bush îi pregătesc ceva.

Nervozitatea nu l-a părăsit pe Ceauşescu în puţinele zile care-i mai rămăseseră de trăit. Aceeaşi stare de iritare l-a urmărit şi la ultima sa vânătoare, care a avut loc în prima duminică de după revenirea de la Moscova. Era 10 decembrie, iar de la întâlnirea cu Gorbaciov trecuseră şase zile.

Când a urcat în elicopter pentru a ajunge în pădurea Ogarca din comuna Ghimpaţi, judeţul Giurgiu, şeful statului căuta câteva ore de relaxare. Îi plăcea enorm să vâneze. Şi vâna orice,

de la urşi la fazani, capre negre şi mistreţi. Pe 10 decembrie, gândurile întunecate nu l-au părăsit însă nicio clipă.

*

* *

Mihail Gorbaciov povesteşte, în *Memoriile* sale, că a fost invitat de Ceauşescu să participe la vânătoarea din 10 decembrie. Invitaţia îi fusese făcută cu şase zile înainte, la sfârşitul întâlnirii de la Moscova.

„Cu puţin timp înainte de încheierea discuţiei, Ceauşescu m-a întrebat: «Îţi place să vânezi?». I-am răspuns că nici nu mai ştiam ce înseamnă asta. «Atunci ar trebui să vii la noi, să mergem împreună la vânătoare. Avem cele mai bune condiţii pentru asta», a spus el, abia zâmbind. Voia el oare să demonstreze prin asta încredere în viitor, voia oare să arate că poziţia lui în ţară era stabilă? Două săptămâni mai târziu, în România s-a ajuns la evenimente tragice"[1], scria Gorbaciov în 1993.

*

* *

Pe 10 decembrie, în pădurea Ogarca, situată la 40 de kilometri de Bucureşti, lui Ceauşescu şi partenerilor săi de vânătoare – înalţi demnitari comunişti – le-au fost aduşi în faţa puştii 4.000 de fazani dintr-o crescătorie a Direcţiei Silvice Giurgiu. În trei ore au fost doborâte 380 de păsări, majoritatea în standul comandantului suprem.

Ceauşescu a tras cu furie în acea zi. Furia îi venea de la Moscova. Peste 15 zile, avea să intre el însuşi în bătaia puştii, pe post de „fazan". Trăgaciul se afla tot la Moscova.

Povestea acelei vânători este rememorată de pensionarul Ion Tache. În 1989, acesta avea 53 de ani, era tehnician silvic şi se ocupa de organizarea vânătorilor prezidenţiale la Ogarca. „Sezonul de vânătoare începea odată cu venirea lui. Pe 10 decembrie, am eliberat 4.000 de fazani în pădure. Se împuşcau în jur de 400 din păsările aduse"[2], îşi aminteşte Tache.

[1] Mihail Gorbaciov – *Memorii*, Editura Nemira, 1994
[2] Interviu Ion Tache – Ghimpaţi, septembrie 2009

Ca treaba să iasă bine, organizatorii aveau grijă ca vânatul să fie dirijat de gonaci către „standul zero", aşa cum numeau pădurarii poziţia ocupată de „întâiul vânător al ţării". Aşa s-a întâmplat şi pe 10 decembrie. Fazanii erau aduşi de gonaci în cătarea puştii dictatorului.

Ion Tache nu a uitat de ospăţul pe care l-a organizat înaintea vânătorii din 10 decembrie. „Noi îl aşteptam. Fusese întâmpinat de directorul Direcţiei Silvice, Gheorghe Gavrilescu, care i-a dat raportul: «Să trăiţi, tovarăşe secretar general, totul este gata! Vânătoarea este organizată». A dat mâna cu el, a venit şi prim-secretarul de la judeţ: «Să trăiţi, tovarăşe preşedinte!». A venit cu ei la masă. Noi frigeam puii cu frigările. Ţepuşe de lemn. Pui aduşi de la crescătoria de fazani, unde creşteam şi găini. Şi aveam şi ceaunul cu vin la fiert, 10 litri, 15 litri, cam aşa ceva. Pusesem din timp cănile pe masă. Îi plăcea să bea din căni de lut, de pământ. Mai erau şuncă tăiată, mere şi pâine caldă."[1]

Ion Tache organizase atâtea mese de protocol pentru şeful statului, încât îi ştia preferinţele culinare. „Puii îi plăceau aşa, mai crocanţi. Îi stropea cu mujdei şi mai sorbea şi din vinul fiert. La o vânătoare, mulţumit de calitatea puilor mei, li s-a adresat membrilor din Comitetul Politic Executiv: «Auziţi! Voi când faceţi în crescătorii pui ca ăştia? Uite ce gustoşi sunt şi ce carne au!». Iar ăia au tăcut"[2], povesteşte Tache.

Ştefan Andrei, înalt demnitar în regimul Ceauşescu, confirmă că şeful statului nu avea pretenţii culinare exagerate. „Îi plăceau ardeii umpluţi, nu mânca tot felul de ciudăţenii, icre de nu ştiu care. Bea ţuică de Piteşti, care pentru el era făcută pe undeva pe lângă Câmpulung Muscel, şi îi plăcea vinul de Sâmbureşti. Şi vinul era făcut tot special pentru el, din struguri aleşi bob cu bob şi spălaţi bine."[3]

*

* *

Vânătoarea din 10 decembrie avea să fie diferită de altele. Chiar de la venire, elicopterul prezidenţial a aterizat în alt

[1, 2] Interviu Ion Tache – Ghimpaţi, septembrie 2009
[3] Interviu Ştefan Andrei – Snagov, august 2009

loc ca de obicei. „Ceauşescu a ajuns pe la ora 10.00 şi a plecat pe la 14.00. El a venit cu elicopterul, iar restul membrilor din Comitetul Politic Executiv au fost aduşi cu un microbuz sau au venit cu maşinile. El ateriza, de obicei, undeva între păduri, pe drumul dintre Ghimpaţi şi Giurgiu. Pe 10 decembrie a aterizat pe câmpul de lucernă din pădurea Ogarca. De acolo a mers pe jos, câteva sute de metri, până la marginea pădurii, unde se organiza tragerea"[1], povesteşte Ion Tache.

Bătrânul îşi aduce aminte că Nicolae Ceauşescu trăgea ca la nuntă. „El nu încărca arma. Trăgea numai lovitură după lovitură. Ochea şi trăgea în sus, la fazan. Avea în spate doi băieţi, armurieri, care îi încărcau armele. El le primea şi nu mai pierdea timp cu încărcatul. Fazanii săreau peste pomi şi îi plesnea Ceauşescu de nu se vedeau."[2]

Cei doi armurieri erau ofiţeri de la Securitate. În preajma „marelui vânător" se mai afla medicul său personal, care avea grijă să-i dea medicamentele la timp, să-i ia temperatura şi să-i schimbe cămaşa transpirată.

După aproape trei ore de vânătoare, la final, Ceauşescu şi-a luat rămas-bun aşa cum nu o făcuse niciodată. Inginerul Ion Prodan, care în 1989 avea 37 de ani şi era şef al Ocolului Silvic Ghimpaţi, a reţinut un amănunt interesant. „Înainte de a se duce la elicopter, mulţumit de pradă, Ceauşescu a dat mâna cu oficialii, dar a venit şi la câţiva dintre cei care au pregătit vânătoarea şi a spus: «Vă mulţumesc, a fost foarte bine organizat!». Acest lucru nu-l mai făcuse până atunci. Să fi fost ăsta un semn...?"[3]

*

* *

Aşa cum a fost organizată vânătoarea din 10 decembrie 1989, de la Ogarca, erau toate acţiunile la care participa şeful statului. Inginerul silvic Mitică Georgescu descrie eforturile pe care le făceau pădurarii astfel încât vânatul să fie de bună calitate, dar şi să ajungă în bătaia puştii lui Ceauşescu. Mai ales pentru urs fuseseră construite locuri de pândă speciale

[1-3] Interviu Ion Tache – Ghimpaţi, septembrie 2009

pentru şeful statului, cu încălzire, loc de odihnă, iar unele aveau chiar şi grup sanitar.

Organizator al unor astfel de vânători, Mitică Georgescu îşi aminteşte cum se pândea vânatul pentru ca acţiunea să reuşească. „Am început din toamnă acţiunea de nădire cu hrană. A fost organizată minuţios observarea de la distanţă a punctajului trofeului. Au fost consemnate date despre starea timpului, despre comportamentul animalului, cât timp era în preajma observatorului. Fiecărui urs îi dădeam câte un nume. «Cocoşatul» – dacă avea greabănul mai înalt, «Guleratul» – dacă avea vreo pată în jurul gâtului."[1]

Pentru ca primul vânător al ţării să fie mulţumit de ceea ce a împuşcat, pădurarii erau obligaţi, la final, să aranjeze prada pentru poză. Tot atunci era comunicat şi punctajul trofeelor, aşa încât Ceauşescu să se poată mândri cu calităţile lui de bun ochitor. Pentru el au fost făcute chiar şi drumuri de acces şi cabane. Au fost organizate fonduri de vânătoare în care intrarea era permisă numai pentru şeful statului şi pentru invitaţii săi.

Amintiri despre retragerea trupelor sovietice

Cu mult înainte de a deveni şeful „protocolului" la vânătorile lui Ceauşescu, Ion Tache a fost martorul unui eveniment unic. În 1957, liderul sovietic Nikita Hruşciov a fost invitat la vânătoare, în pădurile Ogarca şi Albele din zona Ghimpaţi, de către Gheorghe Gheorghiu-Dej. Tache îşi aduce aminte de o întâmplare cu iz de poveste vânătorească.

„După ce au vânat, s-au strâns în cabana de la crescătoria de fazani. Acolo este o masă mare, veche. S-au aşezat şi au fost serviţi cu pui fripţi. Ei au venit cu vodcă, iar noi am dat vin roşu, de Ghimpaţi. Era o veselie de nu mai ştia nimeni unde

[1] Mitică Georgescu – *Vânătorile lui Ceauşescu aşa cum au fost*, Editura Corint, 2003

are locul, băuseră atât de mult încât erau unii peste alții prin jurul mesei. În timpul ospățului, Dej i-a cerut lui Hruşciov să retragă trupele sovietice din România. Au discutat ce au discutat şi apoi, afară, pe botul GAZ-ului lui Hruşciov, au semnat o hârtie. Mai târziu, după un an, ruşii s-au retras"[1], povesteşte bătrânul pădurar.

Potrivit istoricilor, negocierile pentru retragerea trupelor sovietice din România au fost purtate de Gheorghiu-Dej, Maurer şi Bodnăraş, în urma unei vizite prelungite a lui Hruşciov în România. Vizita a avut loc în 1957. Retragerea efectivă s-a produs în vara lui 1958. Atunci au plecat 35.000 de militari sovietici.

[1] Interviu Ion Tache – Ghimpați, septembrie 2009

ASEDIUL TĂCUT AL TURIŞTILOR SOVIETICI

Înainte de a acționa direct în stradă, diversioniștii au sondat localitățile în care puteau declanșa Revoluția. Principalele ținte au fost Iași, Timișoara, Cluj-Napoca și Brașov, precum și județele Harghita și Covasna.

După cele două evenimente capitale de la începutul lunii decembrie 1989 (întâlnirea prietenească Bush – Gorbaciov de la Malta şi întrevederea furtunoasă Gorbaciov – Ceauşescu de la Moscova), căderea lui Nicolae Ceauşescu era o chestiune de zile.

Scenariul folosit de sovietici în Bulgaria – „lovitura de palat" – era imposibil de aplicat la Bucureşti. Politicienii din jurul lui Nicolae Ceauşescu au arătat – atât la apariția „Scrisorii celor şase", cât şi la Congresul al XIV-lea – că nu sunt în stare să reformeze partidul.

Pentru a-l înlătura de la putere pe Ceauşescu, URSS nu a apelat la o intervenție militară asumată, precum cea din Ungaria în 1956 sau cea din Cehoslovacia în 1968. Gorbaciov anunțase abandonarea agresivei „doctrine Brejnev" şi nu-şi permitea să dărâme, în plan politic şi diplomatic, imaginea pe care şi-o clădise de când venise la conducere. Nici măcar momeala întinsă de americani, care tocmai interveneau militar în Panama pentru a-l înlătura pe Noriega şi-i invitau pe sovietici să procedeze la fel în România lui Ceauşescu, nu a fost muşcată de Gorbaciov.

Întrucât varianta de schimbare politică picase, Securitatea, Armata şi Miliţia nu se implicau direct în înlăturarea dictatorului, iar Gorbaciov excludea o intervenţie militară, singura soluţie a rămas declanşarea Revoluţiei. Scenariu în care sovieticii erau experţi. Moscova fusese principalul exportator de revoluţie în perioada Războiului Rece.

În aceste condiţii, URSS a recurs la o intervenţie silenţioasă, prin intermediul agenţilor săi secreţi. Brusc, România a devenit ţinta turistică preferată a turiştilor sovietici. Cifrele furnizate de Ministerul de Interne de la Bucureşti indică o explozie a numărului de cetăţeni sovietici intraţi oficial în România. În decembrie 1989, numărul acestora a fost de 67.530, record absolut pentru ultima lună a anului, în perioada comunistă. În decembrie 1988, România fusese vizitată de 30.879 de cetăţeni ai URSS. Rezultă o diferenţă spectaculoasă: 36.651 de sovietici în plus! Procentual, creşterea de la decembrie '88 la decembrie '89 a fost de 118%. Mai mult decât dublu! Şi asta în condiţii de închidere temporară a graniţelor şi într-o perioadă cu evenimente periculoase, care de regulă alungă turiştii, nu-i atrag. Totodată, în România era o sărăcie cruntă, nu găseai nimic de cumpărat sau de traficat.

Intervenţia sovietică a fost pregătită prin activarea agenţilor de influenţă pe care Moscova îi avea în România. Aceştia, ca şi armata de „turişti" sovietici, aveau două misiuni principale:

1. amorsarea unei revolte populare şi transformarea acesteia într-o revoluţie anticeauşistă, fructificând ura populaţiei faţă de regimul dictatorial;
2. impunerea unei conduceri comuniste „cu faţă umană", de tip gorbaciovist, fidelă Moscovei şi care să menţină România în alianţele politico-militare şi economice ale blocului comunist.

Moda lunii decembrie: maşina Lada

Evidenţele serviciilor vamale şi de paşapoarte din 1989 arată că, începând cu 9 decembrie, numărul turiştilor sovietici a crescut simţitor la intrarea în România. Trecuseră numai cinci zile de la întâlnirea de la Moscova, dintre Ceauşescu şi Gorbaciov.

Tudor Postelnicu, ministrul de Interne din 1989, avea să declare în 1993: „Am deţinut informaţii referitoare la creşterea intrărilor în ţară a turiştilor din URSS. Intrau cu maşini Lada. Un număr triplu decât în mod normal. Principalele locuri de intrare erau pe la Vama Siret, pe la punctele de frontieră din Maramureş, dar o parte au venit şi pe la Giurgiu, dinspre Bulgaria. Direcţia de Paşapoarte m-a informat că au mai intrat foarte mulţi turişti din Ungaria şi din Iugoslavia. Ungurii au intrat masiv pe la Borş. La Vama Stamora Moraviţa au fost înregistraţi atât sârbi, cât şi maghiari"[1].

Potrivit indicaţiilor primite de la vamă, turiştii sovietici aveau la dispoziţie 48 de ore să tranziteze România. Ei nu au respectat acest termen. În disperare de cauză, Nicolae Ceauşescu a recurs la măsuri radicale. În şedinţa CPEx din 17 decembrie 1989, el avea să ordone închiderea graniţelor României. Singurii care mai puteau intra erau cetăţeni din China, Coreea de Nord şi Cuba.

La scurt timp de la intrarea în România, maşinile Lada – în care erau până la patru persoane (bărbaţi atletici, dar şi femei bine pregătite) – s-au răspândit în toată ţara. Un astfel de episod a fost povestit de generalul Ştefan Guşă, cel care în 1989 era şeful Marelui Stat Major al Armatei Române.

„Pe 15 decembrie, împreună cu fostul ministru al Apărării, Vasile Milea, am participat la depunerea jurământului în unităţi militare. Eu la Buzău, dânsul la Iaşi. Seara, ne-am înapoiat la Bucureşti. La o jumătate de oră după ce am ajuns, a venit la mine domnul Milea şi m-a întrebat dacă am sesizat ceva deosebit. N-am ştiut la ce se referea. Dar pe traseul meu de la Buzău la Bucureşti şi pe al dumnealui de la Iaşi la Bucureşti am observat foarte multe maşini cu număr rusesc. Şi m-a întrebat: «Cam ce o fi cu ăştia? Fac Crăciunul pe aici?»."[2]

[1] Tudor Postelnicu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 20 octombrie 1993

[2] Ştefan Guşă – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 21 septembrie 1993

Maşinile Lada au fost văzute atât în estul, cât şi în vestul României. Generalul Iulian Vlad, şeful Securităţii, avea să relateze despre o informare venită din zona Banatului. „Un exemplu este la Miliţia din Caransebeş. Şeful Miliţiei, căpitanul Ruşeţ, a raportat că au venit în acele zile trei cetăţeni sovietici cu o maşină. Au spus că au lovit-o şi că le trebuie hârtie să poată circula. Cei de acolo au încercat să le mai ceară explicaţii. Unul dintre sovietici a spus: «Hai, colega, că suntem şi noi militari ca şi dumneata!». Acel fapt s-a reţinut, dar ce se mai putea face, că ăia s-au întâlnit cu alţii şi au plecat împreună la Timişoara?!"[1], a declarat generalul Vlad în 1993.

Intervenţia lui Roman

O mărturie importantă a depus, la mulţi ani după Revoluţie, şeful primului guvern român postcomunist, Petre Roman. Acesta a dezvăluit că, sătul de acţiunile diversioniste care-i dinamitau guvernarea, i-a cerut oficial ambasadorului URSS la Bucureşti, în octombrie 1990, retragerea agenţilor sovietici. „La expunerea clară, documentată, a lui Mihai Caraman, directorul Centralei de Informaţii Externe, le-am cerut sovieticilor să-şi retragă comandourile. Era vorba despre aproximativ 25.000–30.000 de oameni."[2] Regizorul Sergiu Nicolaescu a plusat: „Erau 36.000, ştiu din ancheta pe care am făcut-o ca senator".[3]

Solicitarea a avut efect. „Agenţii au fost retraşi ca urmare a faptului că Gorbaciov modificase strategia şi spusese că URSS nu mai este jandarm în această zonă"[4], a conchis Roman.

Întrebarea e: ce-a făcut această armată de spioni în România timp de aproape un an? Probabil că ea nu a fost străină de marile manevre de compromitere a României, în acel agitat an 1990: mineriadele, conflictul interetnic româno-maghiar de la

[1] Iulian Vlad – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 19 octombrie 1993

[2, 4] Petre Roman – Realitatea TV, martie 2009; B1 TV, decembrie 2009

[3] Sergiu Nicolaescu – Realitatea TV, martie 2009

Târgu-Mureş, acapararea totală a puterii de către gruparea promoscovită, contramanifestaţiile organizate de FSN pentru intimidarea opoziţiei. Nu întâmplător, în octombrie 1990 – când a avut loc solicitarea lui Petre Roman –, România era o ţară izolată de Occident şi detestată de lumea civilizată. Deşi se despărţise de comunism, ea se afla sub controlul total al Uniunii Sovietice.

Mişcările diplomaţilor străini

Săptămâna premergătoare Revoluţiei din 1989 avea să fie agitată şi la nivel diplomatic. Oficiali din SUA, Marea Britanie, Ungaria, Iugoslavia şi Uniunea Sovietică începuseră să se apropie de punctele din care putea să pornească revolta. Securitatea română ştia ce se întâmplă.

„În zilele premergătoare evenimentelor, foarte mulţi diplomaţi acreditaţi la Bucureşti s-au deplasat în zone din Transilvania. Erau câţiva diplomaţi de la două ambasade care făceau de permanenţă la Timişoara: cea americană şi cea britanică. Dar erau şi de la ambasada maghiară"[1], a declarat şeful Securităţii, Iulian Vlad, în 1993.

Un alt episod povestit de generalul Vlad demonstrează că şi presa străină era pusă în temă, prin anumite canale, cu ce va urma în România. „O parte dintre corespondenţii de presă veniţi la Congresul al XIV-lea, în noiembrie, nu au mai plecat din ţară. Şi-au amânat plecarea. Alţi corespondenţi de la Viena, Cairo şi Sofia au cerut să vină în România, condiţionând să li se aprobe deplasarea în judeţe din Banat şi din Transilvania."[2]

În aceeaşi perioadă, consulul iugoslav de la Timişoara a fost şi el filat. Potrivit rapoartelor Securităţii, acesta ieşea şi de trei ori pe zi de la Timişoara spre Belgrad pentru a da informaţii directe despre stadiul pregătirilor revoltei.

[1, 2] Iulian Vlad – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 19 octombrie 1993

De ce se teme Vîntu?

În cartea *Interviuri despre Revoluție*, istoricul Alex Mihai Stoenescu a inserat și o discuție, purtată în 2003, cu Sorin Ovidiu Vîntu. Vîntu dă de înțeles că știe multe grozăvii despre evenimentele din decembrie 1989, dar nu e dispus să vorbească dincolo de limita prudenței. Își amintește, în schimb, că a fost coleg de celulă, în anii '80, cu generalul Ștefan Kostyal. Vîntu era deținut de drept comun, iar Kostyal fusese arestat pentru complot împotriva lui Ceaușescu – chiar dacă acuzația oficială a fost de furt de energie, la contorul de acasă.

„Kostyal l-a racolat pe generalul Ioniță, cu care fusese coleg la Academia Militară de la Moscova. A acționat la ordinul sovieticilor, în 1983. Kostyal avea în realitate, dar secret, cetățenie sovietică. Preventiv! Ținea pașaportul ascuns în casă. Sovieticii își protejau agenții astfel. În caz de pericol, arătau pașaportul, iar ambasada atrăgea atenția că e vorba de un cetățean al URSS"[1], spune Vîntu.

„Kostyal era cel mai înverșunat comunist pe care l-am întâlnit vreodată. Un stalinist convins, devotat trup și suflet Uniunii Sovietice. Pe el îl interesa doborârea lui Ceaușescu pentru că așa ordonase Moscova. Îmi spunea că, personal, Ceaușescu nu i-a făcut nimic, că nu avea ceva cu Ceaușescu, dar... Mai mult nu vă spun, pentru că nu sunt sigur că în România a dispărut asasinatul politic. N-am chef să mă trezesc cu un glonț în cap pentru o problemă care nu mă interesează. O mână de ucrainean costă 3.000 de dolari. Așa că fiți și dumneavoastră prudent!"[2], îl avertiza Vîntu pe Stoenescu în 2003.

Revoluție eșuată la Iași

O primă tentativă de ieșire în stradă este înregistrată la 14 decembrie 1989, la Iași. În volumul *Revoluția din Decembrie*

[1, 2] Alex Mihai Stoenescu – *Interviuri despre Revoluție*, Editura RAO, 2004

1989 – Cronologie, Alesandru Duțu a consemnat momentul în care s-a încercat organizarea unei manifestații în Piața Unirii. Acțiunea a fost atribuită *Frontului Popular Român*. E vorba de o grupare formată în jurul unor intelectuali, care-i chemau pe ieșeni să demonstreze în stradă. „A venit momentul descătușării noastre. Să punem capăt foamei, frigului și întunericului care ne stăpânesc de 25 de ani"[1], se arată în apel.

La Iași, sovieticii au testat capacitatea de reacție a sistemului represiv al lui Ceaușescu. Apelul-program semnat de Frontul Popular Român fusese adus de la Chișinău, fiind semnat de *Frontul de Salvare Națională*. Se întâmpla cu opt zile înainte ca noua conducere de la București să-și asume titulatura de *Frontul Salvării Naționale*.

Testul a fost ratat pentru că în orașul moldav se aflau câteva sute de sportivi ai Ministerului de Interne, care participau la un concurs numit *Dinamoviada*. Concursul trebuia să se desfășoare la Oradea, dar fusese mutat la Iași. Miliția și Securitatea au blocat accesul grupurilor de manifestanți către Piața Unirii. Până în dimineața de 15 decembrie, la Iași „s-a făcut curățenie".

Scânteia se aprinde la Timișoara

În Banat, lucrurile erau clare. Toate acțiunile desfășurate atât din exterior, cât și din interior erau orientate în jurul preotului Laszlo Tökes. Încă din 10 decembrie 1989, pastorul reformat și-a anunțat enoriașii că pe 15 decembrie nu va putea oficia slujba pentru că va fi evacuat.

Istoricul Ioan Scurtu a publicat o informare a Securității referitoare la legăturile lui Tökes cu serviciile de spionaj străine. „Aveam dovezile trădării, chitanța olografă scrisă de pastor, pentru 20.000 de lei, și două pagini cu informații, toate găsite la ieșirea din țară a doi cetățeni maghiari, cadre

[1] Alesandru Duțu – *Revoluția din Decembrie 1989 – Cronologie*, Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 (IRRD), 2006

ale serviciilor de specialitate din ţara vecină"[1], se menţiona în document.

Colonelul Gheorghe Raţiu spune că pastorul de origine maghiară era monitorizat la sânge: „În ultimele săptămâni, sâmbăta şi duminica, intrau şase sau şapte maşini din Ungaria, făceau filaj la Timişoara şi încercau să-i dea semnale lui Tökes. Aveam microfoane la Tökes în birou"[2].

Timişoara avea toate atuurile pentru a fi locul de unde să plece scânteia revoltei. Măsurile lui Ceauşescu de a evita o mişcare de masă au fost practic inutile. Una dintre aceste măsuri poate stârni chiar râsul. E vorba de închiderea talciocurilor din Timişoara pe 15 decembrie. Talciocul era locul de unde tot românul încerca să cumpere cafea, săpun, ceasuri electronice, ţigări străine sau gumă de mestecat cu surprize.

Pe 16 decembrie însă, începe marea surpriză pentru Ceauşescu: diversiunea. Numărul persoanelor din faţa reşedinţei lui Tökes creşte din oră în oră, iar după ora 17.00, câteva grupuri devin mai agresive. E oprită circulaţia, iar tramvaiele sunt imobilizate pe linie.

Din acest moment, la Timişoara începe asaltul asupra instituţiilor statului comunist. Un asalt silenţios, tenace, realizat de profesionişti. Timp de trei zile, reacţia populaţiei este mai degrabă prudentă. Cu excepţia zilei de 17 decembrie, când în Piaţa Operei se strâng circa 3.000 de oameni, puţini timişoreni se încumetă să se alăture activ revoltei. Firul se rupe însă decisiv pe 20 decembrie, când se produce masa critică. Localnicii ies în stradă cu miile, apoi cu zecile de mii, consfinţind transformarea Timişoarei, incredibil şi eroic, într-un oraş „liber de comunism".

[1] Ioan Scurtu – *Revoluţia Română din Decembrie în context internaţional*, Editura Enciclopedică în colaborare cu IRRD, 2006

[2] Gheorghe Raţiu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 februarie 1994

DEMISIA UNUI DICTATOR

Pe 17 decembrie 1989, Ceauşescu a condus o dramatică şedinţă a Comitetului Politic Executiv. El a jucat scena renunţării la funcţia de secretar general al PCR. „Convins" să se răzgândească, Nicolae a împuternicit-o pe Elena să conducă România până la întoarcerea lui din Iran.

Duminică, 17 decembrie 1989, ora 17.00. Pe Calea Victoriei, vizavi de Palatul Regal, e o clădire monumentală, în care pare să nu se întâmple nimic. O clădire rece, ostilă, prin faţa căreia trecătorii iuţesc pasul. Ştiu că acolo, în spatele zidurilor groase, se află Puterea. Comitetul Central al PCR. Acolo e Ceauşescu.

Din stradă, clădirea pare cufundată într-o linişte deplină. Înăuntru e însă fierbere mare. Ceauşescu, nervos, i-a băgat în şedinţă pe membrii Comitetului Politic Executiv al CC al PCR – celebrul CPEx. Sunt apropiaţii săi. Oamenii săi de încredere. Nucleul Puterii.

Asistat de soţia sa Elena, Nicolae Ceauşescu mătură pe jos cu şefii Armatei (generalul Vasile Milea), Ministerului de Interne (Tudor Postelnicu) şi Securităţii (generalul Iulian Vlad). E furios că aceştia nu au lichidat răzmeriţa de la Timişoara. Le reproşează violent că şi-au dotat trupele cu bastoane şi cu gloanţe de manevră – „i-aţi trimis să se bată cu pumnul!"[1] –, când trebuia cu gloanţe de război.

[1] Stenograma şedinţei CPEx din 17 decembrie 1989

Postelnicu îngaimă câteva scuze, Milea şi Vlad încearcă să explice, dar sunt striviţi de furia dictatorului şi de tăcerea membrilor CPEx. Îi scutură un fior când Ceauşescu zice: „Ştiţi ce ar trebui să vă fac? Să vă pun în faţa plutonului de execuţie!"[1]. Cuplul dictatorial vrea să-i schimbe din funcţii pe toţi trei, strivindu-i sub acuzaţii grave. „Este laşitate", zice Elena, referindu-se la felul în care Milea, Postelnicu şi Vlad au condus represiunea la Timişoara. „Mai mult decât laşitate", întăreşte Nicolae, „e pactizare cu inamicul!"

Dictatorii explică şi cum trebuia procedat. Zice el: „Trebuia să tragă, să-i lase jos, să someze şi pe urmă să tragă la picioare!"[2]. Intervine ea: „Să fi tras în ei, să fi căzut şi pe urmă luaţi şi băgaţi în beci. Unul să nu iasă!"[3]. Iarăşi el: „Cei care au intrat în sediul Comitetului Judeţean de Partid nu trebuiau să mai iasă de acolo, trebuiau să fie jos, la pământ!"[4].

Lui Ceauşescu îi aparţine şi concluzia: „Ceilalţi vin cu răngi, iar noi stăm şi le ţinem predici"[5]. Şi tot el vine cu soluţia: „Să lichidăm repede ce e la Timişoara"[6]. Cum? „Cu cartuşe de război"[7], întrucât „cele de manevră sunt apă de ploaie."[8]

Obsesia trădării „din Est şi din Vest"

Pe parcursul întregii şedinţe, Ceauşescu pare bântuit de spaima intervenţiei străine, a „amestecului în treburile interne". E obsedat de spioni, mai ales de cei sovietici.

Referindu-se la „huliganii" de la Timişoara, Ceauşescu îşi aminteşte de inamicul său de la răsărit, Mihail Gorbaciov, cu care se întâlnise în urmă cu 13 zile. „O mână de derbedei, puşi la cale de cei care vor să distrugă socialismul"[9], zice Ceauşescu.

Şefii Armatei, Internelor şi Securităţii sunt acuzaţi de complicitate cu duşmanul: „... şi voi, de fapt, le faceţi jocul"[10].

Ceauşescu revine obsesiv la tema „trădării": „Acum, în Europa, este o situaţie de capitulare, de pactizare cu imperialismul, pentru lichidarea socialismului"[11].

[1-11] Stenograma şedinţei CPEx din 17 decembrie 1989

Şi încă o dată: „Aici sunt acţiuni puse la cale atât din Est, cât şi din Vest. S-au unit pentru a distruge socialismul, că vor un «socialism uman capitalist»"[1]. (Formidabilă asemănare cu celebra expresie a succesorului său, Ion Iliescu, care cinci zile mai târziu, pe 22 decembrie, ne promitea un „comunism cu faţă umană"!)

Ceauşescu îşi nominalizează clar inamicii: „Toţi trebuie să ştie că suntem în stare de război. Tot ce s-a întâmplat şi se întâmplă în Germania, Cehoslovacia şi Bulgaria acum, şi în trecut în Polonia şi Ungaria, sunt lucruri organizate de Uniunea Sovietică, cu sprijinul american şi al Occidentului"[2].

Iar teama de lovitură de stat îl face să declare: „Ceea ce s-a întâmplat în ultimele trei ţări – R.D. Germană, Cehoslovacia, Bulgaria – au fost lovituri de stat organizate şi cu sprijinul plevei societăţii. Pleava societăţii cu sprijin străin"[3].

Ceauşescu apelează la amintirea unui moment istoric: Cehoslovacia 1968, apogeul popularităţii sale. „Dacă în 1968 nu am fi acţionat şi nu adunam aici poporul, nu înarmam Gărzile Patriotice, ar fi venit şi peste noi cum au făcut în Cehoslovacia, pentru că atât sovieticii, cât şi bulgarii erau la graniţă."[4]

Momentul de maximă tensiune este atins spre finalul şedinţei. Supărat că tovarăşii din CPEx cer clemenţă pentru trioul Milea-Postelnicu-Vlad, Ceauşescu ameninţă cu demisia. Urmează o scenă melodramatică, în care tovarăşii se reped să-i declare credinţă veşnică.

„Nu renunţaţi, tovarăşe secretar general!"

„Deci nu sunteţi de acord cu măsura propusă?! Atunci, alegeţi-vă alt secretar general!"[5] Şoc: cei 31 de demnitari comunişti aflaţi în sală, membri ai Comitetului Politic Executiv al CC al PCR, au încremenit. Aşa ceva nu se întâmplase niciodată

[1-5] Stenograma şedinţei CPEx din 17 decembrie 1989

în 24 de ani de putere absolută. Era 17 decembrie 1989, ora 17.40, iar Ceauşescu juca un rol care-i era total necunoscut: cel al demisiei.

Momentul lipseşte din stenograma oficială a şedinţei, căci era consemnat în pagina 19, singura dintre cele 21 care a dispărut! Pe 4 ianuarie 1990, stenografa Maria Ionescu – aceeaşi care realizase şi stenograma originală – a reconstituit din memorie, la sediul Ministerului Apărării Naţionale, dialogurile din 17 decembrie 1989. A rezultat o stenogramă mult simplificată, de numai 8 pagini.

Reconstituirea a elucidat motivele dispariţiei paginii 19: acolo erau consemnate demisia lui Ceauşescu şi linguşelile unor membri ai CPEx. Apelând la amintirile Mariei Ionescu şi consultând câţiva demnitari din CPEx, am refăcut atmosfera celor 12 minute tragicomice. Atât a durat până când Ceauşescu a revenit asupra deciziei.

După ce i-a invitat pe membrii CPEx să-şi aleagă „alt secretar general", Ceauşescu, teatral, a trântit hârtiile din faţa sa. S-a ridicat de pe scaun şi s-a îndreptat spre uşă. A început circul.

Silviu Curticeanu: „Nu aşa, tovarăşe secretar general! Eu niciodată n-am să vă părăsesc, voi rămâne totdeauna lângă dumneavoastră!"

Constantin Dăscălescu, ridicându-se de pe scaun: „Nu se poate, tovarăşe secretar general! Noi nu asta am vrut! Nu vom merge mai departe fără dumneavoastră!"

Dumitru Popescu: „Dar cine a spus asta?"

Emil Bobu: „Vă rugăm să nu vă supăraţi, tovarăşe secretar general!"

Elena Ceauşescu murmură, rezemată de un perete: „L-aţi supărat pe Tovarăşu'". Iar ochii ei „filmează" tot, să vadă cine ar putea să-l trădeze pe Tovarăşu'.

Din nou, Dăscălescu: „Tovarăşe Ceauşescu, nu renunţaţi! Noi mergem mai departe doar alături de dumneavoastră!"

Nicolae Constantin: „Tovarăşe Dăscălescu, nu-ţi permit să te răsteşti la tovarăşul Ceauşescu!"

Toţi tovarăşii sunt în picioare, cu feţe speriate şi cu ochii ieşiţi din orbite.

Cornel Pacoste fuge şi se pune de-a curmezişul uşii, cu mâinile pe clanţă, ca să nu plece tovarăşul Ceauşescu.

Lina Ciobanu şi Ana Mureşan încep să plângă.

Plâng şi pereţii, şi tablourile de pe pereţi, iar ghivecele de flori – chiar în hohote.

Tovarăşul Ceauşescu face paşi şovăielnici spre uşă.

Din vacarm se desprinde vocea lui Postelnicu: „Suntem cu dumneavoastră!". Şi oferă imaginea a doi ochi languroşi.

Elena: „Uite ce i-aţi făcut lu' Tovarăşu'!"

Bobu: „Dacă este aşa, eu zic să-i destituim".

Tovarăşul Ceauşescu se opreşte.

Tovarăşa Ceauşescu îl apucă de mână şi-l convinge să revină pe scaunul său.

Tovarăşul Ceauşescu zice: „Bine, tovarăşi, să mai încercăm!".[1] Acum, iertarea e bună, căci vine din partea lui.

Leana, şefă peste ţară

Rugile şi bocetele se opresc brusc – chiar dacă se mai aud suspine – când Ceauşescu, reluându-şi locul, zice: „Bine, atunci eu voi pleca mâine în Iran şi vom relua această problemă după ce se vor termina evenimentele de la Timişoara"[2]. Revenirea de la Teheran este planificată pentru 20 decembrie.

Imediat, simţindu-se din nou cocoş, anunţă că, în absenţa sa, România va fi condusă de „tovarăşa Ceauşescu, împreună cu Manea Mănescu"[3]. În nicio ierarhie, Elena Ceauşescu nu e numărul 2 în stat. Deţine una dintre cele patru poziţii de prim-viceprim-ministru, alături de Ion Dincă, Gheorghe Oprea şi Lina Ciobanu, iar deasupra lor se află şeful guvernului, Constantin Dăscălescu. Manea Mănescu, măcar, este vicepreşedinte la Consiliul de Stat (Preşedinţia României), unde preşedinte este Nicolae Ceauşescu.

[1-3] Stenograma şedinţei CPEx din 17 decembrie 1989

Ultimii prieteni: Coreea de Nord, China, Cuba

Înainte de a declara şedinţa închisă, Ceauşescu ordonă o măsură care-i trădează frica: închiderea graniţelor. „Am dat indicaţia să se întrerupă orice activitate de turism. Nu trebuie să mai vină niciun turist din străinătate, pentru că toţi s-au transformat în agenţi de spionaj. De asemenea, să se întrerupă micul trafic de frontieră imediat!"[1]

Frica de Moscova îl face să ordone: „Nici din ţările socialiste să nu mai vină, în afară de Coreea, de China şi din Cuba! Pentru că toate ţările socialiste vecine nu prezintă încredere. Cei din ţările socialiste vecine sunt trimişi ca agenţi"[2].

De altfel, în aceeaşi şedinţă, Ceauşescu vorbise cu afecţiune despre prietenul său Fidel Castro, care în acea vreme îl acuza pe Gorbaciov – ca şi „Nea Nicu" – că „va distruge socialismul". „Are deplină dreptate Castro, în cele spuse în activul de partid, pentru că nu se poate una ca asta"[3], a spus, în treacăt, secretarul general.

Un fals moment de vitejie

În furtunoasa şedinţă din 17 decembrie 1989, disperat că „organele" nu-i pun la punct pe „reacţionari", Nicolae Ceauşescu a făcut apel la presupusa sa vitejie – şi a comuniştilor – din urmă cu 44 de ani. „Era mai bine să mobilizăm 500 de muncitori, cum am făcut pe timpuri în Bucureşti, în 1945, în faţa celor care erau în piaţa aceasta, când au tras. Eram cu Doncea, cu Pătrăşcanu şi n-am fugit"[4], a spus el.

Vasile Bărbulescu, cumnatul lui Ceauşescu, i-a întărit spusele: „Eu ştiu că eraţi aici, în piaţă, şi v-aţi expus gloanţelor reacţiunii"[5].

[1-5] Stenograma şedinţei CPEx din 17 decembrie 1989

Ce minciuni! În realitate, pe 24 februarie 1945, comuniştii – având alături trupele sovietice – au fost autorii unei diversiuni sângeroase.

Atunci, în Piaţa Palatului din Bucureşti – spaţiul larg dintre Palatul Regal şi clădirea Ministerului de Interne (în 1989, sediul CC al PCR), pe Calea Victoriei –, comuniştii au adus trupe de şoc pentru a sparge o manifestaţie de susţinere a Regelui Mihai şi a Guvernului Rădescu.

Adriana Georgescu, şefa de cabinet a generalului Rădescu, descrie acele scene de groază în cartea sa, *La început a fost sfârşitul*. „Îndreptându-mă spre minister, văd tramvaiele acoperite cu afişe: «Moarte lui Rădescu!», «Jos Guvernul!», «Trăiască URSS!», «Trăiască glorioasa Armată Roşie!». Astăzi, tancurile sovietice parcurg oraşul. 24 februarie este, de altfel, Ziua Armatei Roşii. (...) Camioanele încărcate cu manifestanţi defilează prin Piaţa Palatului. Pe camioane, imense afişe roşii cu portretele lui Stalin şi Anei Pauker. (...) Înapoi la birou. Generalul îmi lansează: «La pământ! Aruncă-te la pământ!». Două ferestre sunt sparte. Gloanţele s-au înfipt în perete. Telefonul sună întruna: în ţară, prefecturile sunt atacate. (...) S-a înserat. Aud un cântec urcând dinspre stradă. Deschidem larg fereastra. Văd o masă nemişcată care intonează imnul naţional în Piaţa Palatului. În spatele meu, cineva reia refrenul. În dreapta mea, un coleg plânge. E o melodie, o simplă melodie, dar melodia asta ne ajută de câteva luni să ţinem capul sus, să rezistăm în ţara ocupată. (...) Un strigăt puternic: «Trăiască regele!», reluat în cor. Şi din nou, într-un singur glas: «Trăiască Rădescu!». În încăperea alăturată, generalul a deschis şi el fereastra. Imnul naţional este reluat. Şi, deodată, un automobil despică mulţimea. Aud răpăituri şi ţipete. Maşina trece din nou. Mitraliază mulţimea în dreapta şi în stânga. Ţipetele se înteţesc. Cineva strigă: «Comuniştii trag în mulţime!»."[1]

În Radiojurnalul de la ora zece seara, generalul Rădescu se adresează naţiunii: „O mână de canalii devorate de ambiţii, la ordinul a doi străini, Ana Pauker şi ungurul Vasile Luca,

[1] Adriana Georgescu – *La început a fost sfârşitul*, Editura Fundaţiei Culturale „Memoria", 2004

încearcă să subjuge poporul român şi, în acest scop, nu ezită să folosească armele teroarei. (...) Se pretind democraţi, şi calcă democraţia în picioare. Vor să asasineze ţara. Pe tot teritoriul nostru, crimele lor sunt nenumărate. (...) Au tras asupra Palatului Regal. Au tras asupra Prefecturii de Poliţie. Au atacat Ministerul de Interne, unde mă aflam, un glonte spărgând fereastra şi pătrunzând în cabinetul meu de lucru. Acum trei sferturi de oră, cetăţeni care manifestau pentru rege în faţa Palatului Regal au fost mitraliaţi dintr-un automobil. Sunt doi morţi şi unsprezece răniţi"[1].

Cu o carieră clădită pe teroare, intrigă şi minciună, Nicolae Ceauşescu nu poate suporta adevărul nici după aproape jumătate de secol. Cu atât mai mult, nu poate suporta balanţa istoriei. Sovieticii au fost buni atunci, în 1945, când, acţionând barbar, i-au deschis şi lui calea spre putere. Dar sunt răi acum, când, operând mult mai discret, au decis să-l dea jos de pe tron.

O stenogramă pierdută

Stenograma originală reproduce cu destulă acurateţe dialogurile din 17 decembrie, dar îi lipseşte un moment esenţial (pierdut odată cu pagina 19). Stenograma reconstituită, mult simplificată, conţine şi scena demisiei. Această a doua variantă, chiar şi redusă la 8 pagini, a fost piesa de rezistenţă în arestarea şi acuzarea membrilor CPEx.

Cele două stenograme au fost comparate şi puse cap la cap de cercetătorul Viorel Domenico, în *Caietele Revoluţiei*. În lucrarea de faţă reproducem integral varianta originală, completând-o cu reconstituirea momentului care-i lipseşte. Esenţiale au fost discuţiile cu martori ai momentului-cheie din şedinţa CPEx.

Stenograma are şi unele imprecizii, explicabile prin derularea furtunoasă a şedinţei şi prin dificultatea de a surprinde

[1] Adriana Georgescu – *La început a fost sfârşitul*, Editura Fundaţiei Culturale „Memoria", 2004

toate dialogurile, devenite haotice în momentul falsei demisii. De exemplu, generalului Iulian Vlad îi este atribuită formula de adresare „tovarăşe secretar general", deşi el îi spunea întotdeauna „tovarăşe preşedinte" (Postelnicu îi zicea „tovarăşe secretar general", iar Milea – „tovarăşe comandant suprem"). De asemenea, în discursul atribuit lui Ceauşescu, Vlad este menţionat drept „comandant al trupelor de Securitate", când dictatorul, de fapt, a folosit funcţia corectă: „şeful Securităţii"; comandant al trupelor de Securitate era generalul Ghiţă, aflat în subordinea generalului Vlad.

Dar cea mai importantă eroare apare nu în stenograma originală, ci în cea reconstituită în ianuarie 1990, sub noua putere politică. Aici poate fi vorba chiar de o deformare a realităţii: momentul demisiei este prezentat în câteva replici fugare, când scena a ţinut, de fapt, circa 12 minute!

Generalul Iulian Vlad, unul dintre cei trei comandanţi puşi la zid de Nicolae Ceauşescu, declara în 1993: „Această stenogramă a fost refăcută, îmbunătăţită după şedinţă. Doi membri ai conducerii partidului au luat această stenogramă, pentru că nu se dorea să rămână în istorie. Este vorba de Emil Bobu şi de Silviu Curticeanu. Au tot scos ce era legat de momentul acela al demisiei lui Ceauşescu, al delirului. Ce stenogramă mai poate fi aceea când ea a fost refăcută? La un moment dat, stenograma nu se găsea. Ea a fost reconstituită din memorie. Ce memorie avea acel om să reproducă după câteva săptămâni cele întâmplate la acea şedinţă fulminantă?!"[1]

Tot în 1993, Silviu Curticeanu, unul dintre cei mai influenţi colaboratori ai lui Ceauşescu, a încercat să explice încurcăturile cu stenograma. „Dat fiind caracterul ei, stenograma se afla la mine. În 26 decembrie 1989, primele întrebări care mi s-au pus nu au fost în legătură cu mine, ci cu alţii. Atunci am spus că există această stenogramă a şedinţei şi este în dulapul meu, în plic sigilat, eu nu o citisem. În vâltoarea lucrurilor de atunci, mi s-a spus că nu pot merge în sediu, că vor merge ei, anchetatorii; dar ori nu s-au dus, ori s-au dus prea târziu. După o săptămână

[1] Iulian Vlad – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 19 octombrie 1993

a apărut o stenogramă din memorie. Maria Ionescu, care era stenografa acelei şedinţe, a fost dusă la o unitate militară. S-a spus că stenograma originală a dispărut şi trebuie făcută o stenogramă din memorie. Se poate ca o stenodactilografă să facă din memorie o stenogramă, oricine poate face, dar nu este posibil să facă aceasta sub formă de dialog. Ce a spus fiecare. După un timp, când mi-au adus stenograma făcută din memorie, eu am spus că nu pot lucra pe aceasta. Să-mi aducă stenograma din dulapul meu. Apoi, după un timp, pe 10 ianuarie, a apărut într-un ziar – «România liberă», mi se pare – «Stenograma morţii». Citind-o, mi-am dat seama că este cea bună. (...) Până la urmă, stenograma s-a găsit în condiţii dramatice. Biroul meu a fost spart, iar cineva – nu i-am aflat numele – a luat stenograma şi a dus-o la Ministerul Petrolului. Asta ştiu acum, mai recent. Stenograma a fost dată avocatului meu. Împreună cu Brucan a dus stenograma la «România liberă».”[1]

*

* *

Imediat după şedinţa CPEx din 17 decembrie 1989, Nicolae Ceauşescu a prezidat teleconferinţa cu prim-secretarii judeţeni de partid şi cu „alte cadre de conducere”. Ţinta era Timişoara, unde tocmai trimisese o echipă de generali şi de înalţi demnitari să restabilească ordinea.

Pe parcursul teleconferinţei, Ceauşescu a reluat principalele teme din şedinţa CPEx, cu două excepţii: săpuneala trasă trioului Milea–Postelnicu–Vlad şi propria-i tentativă de demisie. Comandantul suprem le-a cerut celor de la Timişoara să acţioneze „cu maximă eficienţă”. Ion Coman, abia ajuns în capitala Banatului, i-a dat asigurări: *„Capătul la trei coloane (militare – n.a.)* intră în Timişoara. Am trimis să dirijeze în centrul oraşului. Am ordonat să se tragă foc!”[2].

[1] Silviu Curticeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 28 octombrie 1993

[2] Stenograma teleconferinţei cu prim-secretarii de partid, 17 decembrie 1989

ULTIMA VIZITĂ. LA TEHERAN

În ciuda situaţiei complicate din ţară, Ceauşescu nu a renunţat la vizita de prietenie din Iran, programată între 18 şi 20 decembrie 1989. Incursiunea în republica islamică a fost ultima deplasare în străinătate a dictatorului care, în 24 de ani de domnie, cutreierase lumea.

Deplasarea în Iran, făcută de Nicolae Ceauşescu în ultima lui săptămână de viaţă, a dat curs multor speculaţii. Unele s-au dovedit a fi de-a dreptul aberante.

Imediat după Revoluţie se zicea că teroriştii au fost aduşi din Iran cu un vapor. Alţii spuneau că a aterizat un avion cargo cu mercenari „măslinii”.

În realitate însă, Ceauşescu avea programată din timp acea vizită. Temele discutate cu preşedintele Iranului, Ali Akbar Hashemi Rafsanjani, erau în special de natură economică.

*

* *

Pe 18 decembrie, comportamentul dictatorului român a fost diferit faţă de cel afişat, de obicei, în astfel de deplasări. Secretarul personal al lui Ceauşescu, Mihai Hîrjău, declara în 1994: „De regulă, înainte de a pleca în străinătate, chiar dacă era o oră matinală, trecea pe la birou. Atunci nu a mai trecut. Şi a mers în Iran”[1].

[1] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 7 februarie 1994

La ora 8.30, înainte de a pleca spre aeroport, Ceauşescu i-a chemat la el acasă, în Cartierul Primăverii, pe şefii ministerelor de forţă. Voia să afle care mai este situaţia la Timişoara.

Ion Dincă, membru în CPEx, avea să declare: „În ziua de 18 decembrie, dimineaţa, Ceauşescu a vorbit cu Bobu, care era al doilea după el. Bobu avea şi o informare de partid, şi l-a asigurat pe Ceauşescu că la Timişoara lucrurile sunt stăpânite. În realitate, pe 18 decembrie lucrurile nu erau stăpânite. Noi primiserăm nişte informaţii despre nişte huligani care spărgeau magazinele, însă nu ni s-a spus că manifestările de acolo erau împotriva lui Ceauşescu şi împotriva comunismului"[1].

Liniştit de minciunile pe care le auzea, Ceauşescu s-a deplasat la Aeroportul Otopeni, de unde puţin după ora 9.00 avea să decoleze spre Iran. Înainte să urce în avion, a ţinut să-i transmită un mesaj generalului Milea.

„La aeroport, după ce Milea i-a prezentat raportul clasic cu privire la starea aeronavei prezidenţiale, Ceauşescu i-a spus: «În legătură cu stricăciunile de la Timişoara, tovarăşul Milea, nu reparaţi nimic! Filmaţi totul şi, când mă întorc, vom da totul la televiziune». Acest lucru a fost confirmat şi de cei de la Timişoara, care au spus că au primit ordin să nu repare nimic"[2], a declarat Silviu Curticeanu, şeful Cancelariei prezidenţiale.

*
* *

Înscrisă de aproape un an în agenda vizitelor oficiale, deplasarea în Iran s-a desfăşurat potrivit regulamentelor şi protocoalelor în vigoare la acea dată. Primul ajuns la Teheran a fost un ofiţer din Direcţia a V-a a Securităţii, instituţia însărcinată cu paza şi protecţia comandantului suprem. E vorba de căpitanul Gelu Ivan, care de obicei era aghiotantul Elenei Ceauşescu.

[1] Ion Dincă – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 21 octombrie 1993

[2] Silviu Curticeanu – stenograma audierii Comisiei „Decembrie 1989", 28 octombrie 1993

Ivan s-a deplasat în Iran pe 9 decembrie 1989, înainte ca Timişoara să se pună în mişcare. „În ultimul timp mă ocupam de pregătirea apartamentului pentru astfel de deplasări. Eram aghiotantul ei, dar le plăcea cum pregăteam eu reşedinţa. Misiunea mea în Iran a fost să mă ocup de casa de oaspeţi, apartamentul, conform cerinţelor care erau atunci. Trebuia să fie căldură, apă caldă, apă rece, verificări, să fie curăţenie. Aveam aparate de detectare a radiaţiilor, iar în rest – cu ochii şi manual. Făceam o verificare tehnică a încăperilor, dar nu am descoperit niciodată nimic"[1], a declarat Ivan.

Reşedinţa rezervată lui Ceauşescu, pe timpul şederii în Iran, a fost Palatul Saadabad din Teheran.

*
* *

În cele două zile cât a stat în Iran, Nicolae Ceauşescu a avut un comportament atipic. Cei care l-au însoţit au sesizat acest lucru.

„Ceea ce am remarcat în Iran a fost faptul că Ceauşescu a cerut de foarte multe ori legătura în ţară. De regulă, eu făceam legătura telefonică. Dar de data asta a preferat ca acest lucru să-l facă aghiotantul. A vorbit la ore foarte nepotrivite pentru fusul nostru orar. Dacă în ţară era ora cinci, în Iran era ora opt"[2], a declarat secretarul Mihai Hîrjău.

Nervozitatea delegaţiei sosite de la Bucureşti a fost remarcată şi de căpitanul Gelu Ivan. „Când a venit delegaţia, toţi erau nervoşi. Eu nu ştiam ce s-a întâmplat în ţară, pentru că m-am ocupat la Teheran de reşedinţă."[3]

Potrivit altor persoane din delegaţie, erau momente când Ceauşescu suna în ţară chiar la intervale de jumătate de oră. În general, discuta cu Elena Ceauşescu sau cu Manea Mănescu.

O altă relatare despre vizită îi aparţine lui Vasile Nicolcioiu, care în 1989 era şeful Protocolului de Partid şi de Stat. „A avut

[1,3] Gelu Ivan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

[2] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

convorbiri cu preşedintele Iranului, a primit vizita ministrului de Externe la reşedinţă. În afară de acestea, nu a mai avut nimic special. A mai avut şi o vizită la un muzeu, unde a fost singur. Era un muzeu de artă populară – tablouri. Vizita a durat o oră şi l-am avut ca ghid pe directorul muzeului. Ceilalţi membri ai delegaţiei au avut întâlniri cu omologii lor"[1], a spus Nicolcioiu.

*
* *

Prăpastia între propagandă şi realitate a atins cote cosmice în „Scînteia" de marţi, 19 decembrie 1989. În timp ce la Timişoara se petreceau lucruri dramatice, întreaga pagină 1 a ziarului aflat sub tutela CC al PCR era dedicată vizitei „istorice" a lui Ceauşescu în Iran. Să consemnăm, pentru eternitate, cele şapte titluri „de copertă":

- „Vizita oficială de prietenie a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, preşedintele României, în Republica Islamică Iran"
- „Pe Aeroportul Bucureşti-Otopeni" (din articol aflăm că „pionieri români şi copii ai membrilor ambasadei iraniene au oferit flori tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi tovarăşei Elena Ceauşescu")
- „Dineul oficial în onoarea preşedintelui Nicolae Ceauşescu oferit de preşedintele Ali Akbar Hashemi Rafsanjani"
- „Primire călduroasă la Teheran"
- „Cuvântarea preşedintelui Nicolae Ceauşescu"
- „Cuvântarea preşedintelui Ali Akbar Hashemi Rafsanjani"
- Interviul tovarăşului Nicolae Ceauşescu acordat ziarului iranian «Tehran Times»".[2]

Ca şi cum „cearşaful" paginii 1 nu era suficient, vizitei în Iran i-a mai fost alocată integral şi pagina 3, plus o bună parte din pagina 6 (ultima). Aproape jumătate din ziar pentru o

[1] Vasile Nicolcioiu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 martie 1994

[2] Ziarul „Scînteia", 19 decembrie 1989

întâlnire absolut banală! Ceauşescu trebuia prezentat ca un om care scrie istorie la orice pas. În schimb, situaţia internă era ţinută însă sub capac.

*
* *

În timp ce Nicolae Ceauşescu se lăsa răsfăţat de gazdele iraniene, acasă era urgie. Frâiele puterii se aflau în mâinile Elenei Ceauşescu şi ale lui Manea Mănescu, aşa cum se stabilise la şedinţa CPEx din 17 decembrie.

Constantin Manea, şeful de cabinet al lui Ceauşescu, avea să declare în 1993: „Stând şi gândind acum, mai temeinic, asupra momentului plecării în Iran, am impresia că el a plecat ca tocmai să nu fie aici. Socotea că se va rezolva la Timişoara şi el va veni ca şi când nu s-a întâmplat nimic"[1].

La întoarcere însă, lucrurile erau deja scăpate de sub control. Acelaşi Manea a fost martorul unor scene în care Elena Ceauşescu şi-a ieşit din minţi. „Ea vorbea de regulă cu Ion Coman, însărcinat cu problemele de la Timişoara. Erau tot timpul încordaţi. Am auzit-o pe Elena ţipând, cred că la Coman, că «trebuie tras la picioare, trebuie speriaţi!»."[2]

Minţit şi în Iran

Nicolae Ceauşescu s-a întors din „glorioasa" vizită de la Teheran miercuri, 20 decembrie, în jurul orei 15.00. Primele informaţii le-a primit de la Elena Ceauşescu. Amănunte a oferit Ion Dincă. Fostul demnitar cam încurcă socotelile, vorbind când de 53, când de 52 de cadavre.

„Când s-a întors din Iran, la aeroport, primul lucru a fost să întrebe care este situaţia la Timişoara şi în ţară. I s-a spus că sunt numai 13 morţi la Timişoara şi cred că a fost liniştit că lucrurile s-au soldat cu numai 13 morţi cât a fost el plecat. Când a venit la birou, a cerut legătura cu prim-ministrul

[1,2] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

Dăscălescu. Când l-a întrebat câți morți sunt la Timişoara, Dăscălescu i-a spus adevărul: 52 de morți. Ceauşescu a întrebat de ce a fost mințit. Într-adevăr, dintre cei 52 de morți rămâneau numai 12, pentru că 40 au fost aduşi la Bucureşti. Hotărârea cred că a aparținut Elenei Ceauşescu, dar nu ştiu cine a lucrat"[1], a declarat Dincă.

Cele 40 de cadavre erau aduse pe 19 decembrie la Bucureşti, pentru a fi arse la crematoriu, iar cenuşa lor - aruncată într-o gură de canal din Popeşti-Leordeni, la marginea Bucureştiului. Cu toate acestea, urmele represiunii nu au putut fi şterse.

Era 20 decembrie şi Ceauşescu se pregătea să vorbească poporului despre evenimentele de la Timişoara.

[1] Ion Dincă – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 21 octombrie 1993

GRIJA LUI CEAUŞESCU: SITUAȚIA DIN PANAMA

Bate șaua să priceapă iapa! Dictatorul român îi înfiera pe americani pentru intervenția din Panama, dar de fapt striga la sovietici să nu se bage în „treburile interne ale României".

După întâlnirea de la Malta, dintre George Bush şi Mihail Gorbaciov (2–3 decembrie 1989), atenția lui Nicolae Ceauşescu s-a îndreptat către America Latină. Şi asta nu pentru că ar fi vrut să crească importul de banane sau de cafea, ci pentru că-l interesa situația politico-militară din zonă.

O informație la primă mână, primită de Securitatea din România de la un agent sub acoperire, după întâlnirea de la Malta, l-a pus în gardă pe Ceauşescu. Pe 3 decembrie, înainte de miezul nopții, comandantul Securității – generalul Iulian Vlad – l-a informat pe şeful statului român că Bush şi Gorbaciov au convenit să rezolve „pe orice cale" problemele politice din Panama şi din România.

Dictatorul român a înțeles mesajul: americanii urmau să-l răstoarne pe generalul Manuel Antonio Noriega, iar sovieticii – pe Nicolae Ceauşescu. De aceea, din acel moment, a stat cu ochii pe Panama: era ca şi când ar fi privit în oglindă. Soarta regimului de la Ciudad de Panama era copie la indigo după cea a regimului de la Bucureşti. Sau invers.

*
* *

La întoarcerea de la Teheran, atmosfera la bordul aeronavei prezidenţiale era încordată. Nu numai din cauza evenimentelor de la Timişoara, ci şi a unei comunicări urgente de la agenţia oficială de presă, Agerpres. Informaţia venise prin telex la echipajul avionului.

Comanda deplasării în Iran îi aparţinea şefului Aviaţiei Militare, generalul Iosif Rus. În 1995, acesta declara Comisiei „Decembrie 1989" că a fost alertat de echipaj întrucât sosise „o telegramă importantă".

Secretarul personal al lui Ceauşescu, Mihai Hîrjău, a amintit şi el despre telegrama respectivă. „La bordul avionului erau teleimprimatoare pe care se primeau ştirile de la Agerpres. Astea erau predate imediat lui Ceauşescu. A fost o ştire cu intervenţia SUA în Panama, cu Noriega. Chiar la întoarcere s-a întâmplat. Mi-a rămas în minte pentru că, imediat după aceea, i-am pus pe birou ştirea respectivă."[1]

*
* *

Intervenţia americană din Panama l-a avut ca ţintă pe şeful guvernului de atunci, generalul Manuel Antonio Noriega. Acesta era agent dublu: al serviciilor secrete americane şi al celor cubaneze. Noriega a lucrat pentru CIA din anii '50 până în anii '80.

În 1989, Noriega a devenit duşman al SUA şi trebuia înlăturat. El a fost acuzat de administraţia americană că a transmis informaţii confidenţiale Cubei şi că a facilitat transferul de tehnologie sensibilă ţărilor comuniste din Europa de Est. Tot în cârca lui Noriega a fost pusă şi vânzarea de arme grupărilor comuniste din America Latină. Dintre acuzaţii nu a lipsit nici colaborarea cu traficanţii de droguri.

Sub pretextul executării unui soldat american de către militarii generalului Noriega, Statele Unite ale Americii au invadat Panama la 20 decembrie 1989. În acelaşi timp,

[1] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

sovieticii acţionau silenţios în România, avându-l în vizor pe Nicolae Ceauşescu. Revenit de la Teheran, acesta găsea un viespar imposibil de potolit. Doar boala puterii perpetue îl putea orbi într-o asemenea măsură, încât să nu-şi dea seama că a intrat într-o capcană mortală.

Cheile mesajului: Panama = România, SUA = URSS

După întâlnirea Bush–Gorbaciov, redactorii paginii externe de la „Scînteia" – „organ de presă al CC al PCR" – erau cu ochii după ştirile politico-militare din America Latină. Din 14 decembrie, principala informaţie externă devine situaţia din Panama.

Grupajul este deschis de o ştire cu titlul: „Republica Panama respinge amestecul SUA în treburile sale interne"[1]. Alături, conducerea României Socialiste critică dur amestecul marilor puteri în „treburile interne ale ţărilor suverane"[2].

Să fim serioşi: nu mai putea „Nea Nicu" de grija lui Noriega! Generalul nici măcar nu făcea parte din grupul său de prieteni (precum majoritatea dictatorilor africani), pentru că decenii de-a rândul s-a comportat mai degrabă ca un „agent imperialist". Mesajul, de fapt, nu era pentru americani, ci pentru sovietici. Înlocuiţi Panama cu România şi SUA cu URSS şi veţi afla ce voia să spună Ceauşescu: „Republica Socialistă România respinge amestecul URSS în treburile sale interne". Dar deocamdată n-o putea spune pe şleau, ca să nu-i înfurie şi mai tare pe sovietici. Mai ales că România şi URSS erau aliate atât politico-militar (Tratatul de la Varşovia), cât şi economic (CAER).

Pe 15 decembrie, „Scînteia" ia o „pauză de Panama". În pagina externă îşi face loc, în schimb, o „telegramă de felicitare" primită de Ceauşescu de la un prieten african: mareşalul Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu Wa Za Banga. „În numele

[1,2] Ziarul „Scînteia", 14 decembrie 1989

poporului zairez, unit în jurul partidului nostru, Mişcarea Populară a Revoluţiei, şi în numele meu personal, vă adresez vii şi calde felicitări"[1], scria sălbaticul dictator de la Kinshasa. Ceauşescu fusese reales de trei săptămâni, dar pentru dovezi de apreciere nu e niciodată prea târziu.

Cu cât situaţia din Panama se agrava, „Scînteia" lua poziţie, se aşeza temeinic în tranşee: „Adunarea Naţională a reprezentanţilor Magistraturilor din Panama l-a desemnat pe comandantul forţelor de apărare panameze, generalul Manuel Antonio Noriega, în funcţia de şef al guvernului, cu împuterniciri extraordinare de urgenţă pentru asigurarea apărării teritoriului naţional faţă de agresiunile externe. Adunarea Naţională a declarat ţara în stare de război, care va fi menţinută atât timp cât persistă agresiunile economice, politice şi militare ale administraţiei SUA împotriva Panama"[2].

Ocupat cu şedinţa CPEx şi cu teleconferinţa, comandantul suprem îşi făcea timp să transmită indicaţii şi spre „Scînteia": „Mai mult Panama! Mai mult Noriega!".

Când a plecat spre Iran, Ceauşescu avea, la bordul avionului prezidenţial, ziarul „Scînteia" din acea zi. Pe ultima pagină a acestuia trona articolul de înfierare a americanilor, „diavolii" cazului Panama. Pe „diavolii" cazului România – sovieticii, pomeniţi în şedinţa CPEx cu uşile închise – îi avertiza, deocamdată, prin ricoşeu. „Nea Nicu" striga la americani ca să priceapă sovieticii.

Rubrica externă din ziarul partidului a criticat Statele Unite până pe 22 decembrie, când Ceauşescu a simţit pe propria piele că informaţiile primite în seara de 3 decembrie 1989, de la generalul Vlad, erau cât se poate de adevărate. Dureros de adevărate!

*

* *

Din 20 decembrie, mesajele din „Scînteia" devin tot mai străvezii. Aflăm că guvernul panamez acuză SUA de „terorism

[1] Ziarul „Scînteia", 15 decembrie 1989
[2] Ziarul „Scînteia", 16 decembrie 1989

de stat împotriva unei ţări suverane şi independente"[1]. Apoi, în ziarul partidului începe să se simtă, printre rânduri, spaima lui Ceauşescu de lichidare fizică.

„Trupe ale Statelor Unite au pătruns – din ordinul preşedintelui George Bush – pe teritoriul panamez. (...) Scopul agresiunii armate americane împotriva acestui mic stat nealiniat din America Centrală este, după cum preciza însuşi şeful Casei Albe, de a-l captura pe generalul Manuel Antonio Noriega, şeful guvernului panamez, şi a «restabili democraţia» în Panama. Proclamându-se «apărător al libertăţii», Statele Unite şi-au arogat «dreptul» de a aprecia, prin prisma propriilor interese, dacă un guvern al unui stat independent şi suveran este democratic sau nu."[2]

„Scînteia" menţionează şi dimensiunea trupelor trimise de americani în Panama. Paralelismul cu sovieticii care operau deja în România este uluitor! „La atacul neprovocat împotriva Republicii Panama au luat parte forţe aeriene şi terestre. Cel puţin 30.000 de militari americani participă la atacurile declanşate în cursul dimineţii împotriva a patru cazărmi panameze."[3]

Printre rândurile ziaristului anonim (în fond, Secţia de Presă a CC al PCR) răzbate satisfacţia că Noriega nu a fost capturat, dar se simte şi nevoia disperată de siguranţă a lui Ceauşescu în faţa intervenţiei sovietice. „Generalul Antonio Noriega «se află într-un loc sigur şi este hotărât să reziste», a declarat şeful gărzii personale a generalului la postul naţional de radio."[4]

„Scînteia" creează un paralelism perfect între Panama şi România, scriind despre „state mici" (a se citi Panama şi România) confruntate cu „superputeri" (SUA şi URSS). „Cu atât mai mult sunt de condamnat actele de agresiune brutală ale SUA împotriva unui stat mic, care îşi apără libertatea şi independenţa încălcate de o superputere. Este dreptul sacru al oricărui popor de a-şi hotărî singur modul de viaţă, regimul politic, conform năzuinţelor şi tradiţiilor sale."[5]

[1] Ziarul „Scînteia", 20 decembrie 1989
[2-5] Ziarul „Scînteia", 21 decembrie 1989

Ca să justifice nevoia de perpetuare a regimului său, Ceauşescu – demagogul perfect – este capabil să apeleze chiar şi la „năzuinţe" şi „tradiţii", chiar dacă nu şi-a întrebat niciodată poporul, sincer şi neregizat, dacă vrea comunism sau capitalism, dacă vrea republică sau monarhie, dacă-l vrea pe Moş Crăciun sau pe Moş Gerilă. Şi nu i s-a părut nimic în neregulă când comuniştii, cocoţaţi pe tancurile sovietice, au falsificat alegerile din 1946, au preluat puterea în România, l-au alungat pe rege, au naţionalizat uzinele şi au confiscat pământurile. Oare acestea să fi fost, atunci, „năzuinţele" şi „tradiţiile" poporului român?!

*

* *

Pe 22 decembrie, „Scînteia" e şi mai transparentă în privinţa spaimei lui Ceauşescu de a fi înlăturat, capturat şi lichidat. „Veştile sosite din Panama aduc noi amănunte, aproape incredibile pentru timpul în care trăim, în legătură cu practicile politicii americane. Astfel, purtătorul de cuvânt al Casei Albe a anunţat că SUA instituie un premiu de un milion de dolari pentru capturarea generalului Noriega şi o recompensă de 150 de dolari pentru eliminarea fiecărui luptător loial lui Noriega. Asemenea mijloace, incalificabile, constituie o autodemascare, care-i ţintuieşte la stâlpul infamiei pe cei ce recurg la asemenea metode."[1]

„Cei ce recurg la asemenea metode" – aici e cheia! Aici devine evident că nu Panama era problema lui „Nea Nicu", ci chiar România. Şi nu americanii îi dădeau fiori, cât alţii care *„recurg la asemenea metode"*, aflaţi chiar aici, în coasta lui – în ţară, în oraş, în Piaţă, poate chiar şi în Palat...

Câteva ore mai târziu, la scurt timp după fuga lui Ceauşescu, „Scînteia" apare într-o ediţie specială, cu un nume coafat: „Scînteia poporului". Aceiaşi ziarişti ne informează că „Dictatura a căzut, poporul e liber!"[2], iar pe prima pagină e inserată o explicaţie: „Ziarul nostru apare azi într-o ediţie specială, într-o expresie patriotică, nouă, adevărată, ca ziar

[1] Ziarul „Scînteia", 22 decembrie 1989
[2] Ziarul „Scînteia poporului", 22 decembrie 1989

al poporului"[1]. Chiar în ziua următoare, activiştii de presă produc un titlu care le arată măiestria atât de mult sugrumată de odiosul dictator: „Printre gloanţe şi branduri, Bucureştiul munceşte pentru ţară şi popor"[2].

Liniştea grâului şi pacea pâinii

Rămânem pe 22 decembrie, dar ne întoarcem la ziarul de dimineaţă, pentru a vedea ce mai produceau activiştii de presă înainte de fuga *odiosului*. „Scînteia" ne spune că, de-a lungul şi de-a latul ţării, populaţia e trup şi suflet cu secretarul general. Mesaje, declaraţii, reportaje. Ne oprim asupra unuia inserat în pagina 2, al cărui titlu sună exact aşa: „Să acţionăm uniţi pentru ca glia strămoşească să rămână veşnic a noastră, a celor care o muncim / Cuvântul ţăranilor din comuna Gheorghe Doja, Ialomiţa"[3].

Să pătrundem în atmosfera locului: „Sosiţi din câmp – unde fertilizau grâul şi orzul, unde pregăteau răsadniţele pentru legumele anului viitor – sau din sectorul zootehnic (...), locuitorii comunei Gheorghe Doja au venit cu mic, cu mare, pentru a-şi spune cu fermitate şi tărie părerea asupra evenimentelor petrecute în municipiul Timişoara"[4]. Şi atunci, ce să vezi? „În cadrul unei vibrante adunări cetăţeneşti"[5], a luat cuvântul tovarăşul Constantin Călin, preşedintele C.A.P. Gheorghe Doja.

„Când am ascultat cuvântarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi am aflat cele petrecute în municipiul Timişoara în zilele de 16–17 decembrie a.c. – care au culminat prin acte teroriste, de vandalism şi distrugere a bunurilor publice –, cu întreaga mea fiinţă m-am revoltat şi am înţeles, nici nu este greu de înţeles, că aceste elemente huliganice, provocatoare, sunt instrumente manevrate de cercurile revizioniste, revanşarde, imperialiste, care au atentat la integritatea şi

[1] Ziarul „Scînteia poporului", 22 decembrie 1989
[2] Ziarul „Scînteia poporului", 23 decembrie 1989
[3-5] Ziarul „Scînteia ", 22 decembrie 1989

independența țării, încercând să împiedice dezvoltarea impetuoasă a scumpei noastre patrii."[1]

Acum, atenție sporită! În fața oamenilor muncii din comuna Gheorghe Doja, tovarășul Călin ne oferă un moment de inefabilă trăire poetică. „Grâul nostru pus sub brazdă în această toamnă a răsărit perie şi anunță recolte din cele mai mari; şi celelalte culturi ne vor da recolte cu adevărat record. Cu ce drept vin unii să tulbure liniştea grâului şi pacea păinii? Aceşti indivizi ar trebui să ştie că noi, țăranii, asemenea întregului popor, suntem înfrățiți precum grâul şi suntem strâns uniți în jurul partidului şi al iubitului său conducător, omul de aleasă omenie pe care în comuna Gheorghe Doja îl cunosc şi copiii, şi bătrânii."[2]

Evoluția ştirilor despre Panama în ziarul „Scînteia"

- **14 decembrie:** „Republica Panama respinge amestecul SUA în treburile sale interne"
- **16 decembrie:** „SUA atentează la independența Republicii Panama"
- **17 decembrie:** „Panama: Apel la crearea unui front unit pentru apărarea independenței țării"
- **20 decembrie:** „Guvernul panamez respinge ferm amestecul SUA în treburile interne ale țării"
- **21 decembrie:** „Un act inadmisibil, de o deosebită gravitate internațională: Agresiunea Statelor Unite împotriva Republicii Panama"
- **22 decembrie:** „Agresiunea SUA împotriva Panama: O gravă şi condamnabilă manifestare a politicii de forță şi dictat"

[1, 2] Ziarul „Scînteia ", 22 decembrie 1989

20 DECEMBRIE: PE CULMILE DISPERĂRII

Într-o teleconferință, un discurs şi un decret, Ceaușescu cere populației să dea „o ripostă fermă cercurilor reacționare". Strigă însă în pustiu: românii nu mai au niciun chef să sară în ajutorul unui dictator disperat. Cine să-l mai creadă după atâția ani de minciuni?

După întoarcerea din Iran, Nicolae Ceauşescu s-a comportat ca un actor al unui film prost regizat. Dictatorul era convins că el e personajul pozitiv. Lua decizii contradictorii şi se baza pe un aliat inexistent: clasa muncitoare.

De la aeroport, „Nea Nicu" a mers direct la birou, în sediul Comitetului Central al Partidului Comunist. Se concentra asupra demontării acțiunilor destabilizatoare. Unul dintre secretarii de cabinet, Mihai Hîrjău, avea să declare: „La o anumită oră, l-a chemat pe cel care coordona gărzile patriotice, colonelul Pîrcălăbescu. Din frânturile de discuții care se purtau în anticameră – unii intrau, alții ieşeau – am înțeles că trebuia să se ia legătura cu câteva județe, să se trimită gărzi patriotice la Timişoara"[1].

Este vorba de mobilizarea a aproximativ 25.000 de persoane din județele Dolj, Olt şi Vâlcea, care au fost trimise pe

[1] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

21 decembrie la Timişoara, înarmate cu bâte, pentru reprimarea manifestanţilor.

Teleconferinţa disperării

Văzând cum stau lucrurile, Nicolae Ceauşescu a ţinut ca în seara aceleiaşi zile – 20 decembrie 1989 – să se adreseze personal atât prim-secretarilor de partid din judeţe, cât şi „oamenilor muncii".

Şeful Cancelariei prezidenţiale, Silviu Curticeanu: „Ajunşi la birou, după venirea din Iran, mi-a spus să pregătesc pentru ora 19.00 studioul TV, că vrea să transmită ceva în direct. Era studioul în care înregistra urările de Revelion. Între timp, probabil a vorbit cu Bobu sau cu Dăscălescu şi mi-a spus, pe la ora 17.00, că vrea o teleconferinţă înainte de transmisia în direct"[1].

Teleconferinţa a început la ora 18.00. În informarea sa - confuză, cu fraze lungi şi incoerente –, Ceauşescu a făcut referire la situaţia din Panama, insistând pe înţelegerea sovieto-americană de la Malta.

„Trebuie să atrag atenţia tuturor, nu numai comuniştilor, dar tuturor, de campania care a fost declanşată imediat de diferite cercuri. Începând cu Budapesta, aceasta demonstrează cu putere (inclusiv preşedintele SUA a declarat că a discutat cu preşedintele Gorbaciov despre problemele României, la Malta), ca de altfel şi declanşarea atacului SUA împotriva Republicii Panama, stat care îşi apără independenţa, integritatea şi suveranitatea şi nu vrea să capituleze în faţa cercurilor imperialiste, antirevoluţionare, care vor să lichideze independenţa şi libertatea teritorială a patriei... Toate acestea impun, din partea tuturor cetăţenilor, o întărire a solidarităţii, de răspuns ferm tuturor cercurilor care acţionează împotriva intereselor poporului român, ca oamenii muncii şi cetăţenii din

[1] Silviu Curticeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 octombrie 1993

toate domeniile să dea ei riposta, pentru a neutraliza aceste acţiuni împotriva independenţei socialiste, a independenţei familiei şi poporului nostru!"[1]

Discursul disperării

Înainte de încheierea teleconferinţei, Ceauşescu a avut grijă să le transmită oamenilor din teritoriu că la ora 19.00 va avea un discurs televizat pe tema situaţiei de la Timişoara. Unii dintre prim-secretarii din ţară chiar l-au asigurat pe „Tovarăşu'" că vor lua măsuri ca discursul să fie urmărit de cât mai mulţi „oameni ai muncii".

Personalul din subordinea lui Ceauşescu pregătea de zor sala, însă nimic nu-i mai era pe plac comandantului suprem. Silviu Curticeanu: „După teleconferinţă mi-a spus să mai pun nişte scaune în sală, pentru că vrea să mai participe şi alte persoane la transmisia directă. Urmau să participe, din Biroul Permanent, Elena Ceauşescu, Ion Dincă, Gogu Rădulescu, ministrul de Externe (Ion Stoian) şi ministrul Apărării (Vasile Milea). A venit în studio, a văzut situaţia şi a dat scaunele afară. A ţinut discursul în picioare"[2].

Discursul a durat aproximativ 10 minute şi era o variantă prescurtată a cuvântării care fusese deja dată la tipar, ca să apară a doua zi în „Scînteia". Cuvântarea integrală a putut fi citită de „oamenii muncii" în ziarul de joi, 21 decembrie 1989.

Decretul disperării

După teleconferinţă şi după transmisiunea televizată, Nicolae Ceauşescu s-a întâlnit în sediul CC al PCR cu însărcinatul cu afaceri ad interim al Ambasadei URSS la Bucureşti.

[1] Stenograma teleconferinţei din 20 decembrie 1989

[2] Silviu Curticeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 octombrie 1993

Întâlnirea a avut loc în jurul orei 20.00. O jumătate de oră mai târziu, Ceauşescu semna decretul cu privire la starea de necesitate în judeţul Timiş.

În textul decretului se spunea: „Toate unităţile Armatei, Ministerului de Interne şi formaţiunile Gărzilor Patriotice sunt puse în stare de alarmă"[1]. Mai mult, erau interzise „orice întruniri publice şi circulaţia în grupuri mai mari de cinci persoane"[2].

În acest timp, la Cabinetul 1 a fost zarvă mare. Printre cei chemaţi la ordine s-a numărat şi primarul Capitalei, Barbu Petrescu. Acesta a fost însărcinat de Ceauşescu să mobilizeze „oamenii muncii" pentru a organiza, în dimineaţa următoare, o mare manifestaţie populară împotriva „huliganilor" de la Timişoara.

Ceauşescu voia, de fapt, să demonstreze solidaritatea „întregului nostru popor" – „strâns unit în jurul PCR" – cu „cel mai iubit fiu al poporului". Era convins că românii sunt gata să sară în foc pentru el. Nici nu-i trecea prin cap că „oamenii muncii" l-ar putea abandona. Cu atât mai puţin că s-ar întoarce împotriva lui. Era 20 decembrie 1989, iar Ceauşescu chiar se credea salvatorul poporului român.

20 decembrie avea să fie şi ultima zi în care dictatorul a dormit în patul lui de acasă, din Cartierul Primăverii. Apoi, în puţinele zile care i-au mai rămas de trăit, s-a lungit în dormitorul său din sediul Comitetului Central, în patul de fier dintr-o cazarmă din Târgovişte ori pe bancheta incomodă a unui TAB.

Aici, Radio Europa Liberă!

În timp ce Nicolae Ceauşescu pregătea ultimele zvâcniri ale regimului său represiv, majoritatea românilor comutaseră aparatele de radio pe frecvenţa Europa Liberă. Începând cu 18

[1, 2] Decretul prezidenţial privind starea de necesitate în judeţul Timiş, 20 decembrie 1989

decembrie 1989, postul a prezentat situaţia de la Timişoara. Din 20 decembrie, mesajele anticeauşiste s-au înmulţit.

Iată o parte din conţinutul jurnalelor de ştiri de la Europa Liberă, din ziua în care Ceauşescu instituia starea de necesitate la Timişoara.

- Cuvântul scriitorului Eugen Ionescu de la Paris: „Sunt alături de voi, vă doresc libertate!"
- O bandă imprimată cu împuşcăturile de la Timişoara, în care se aud rafale de arme automate, a fost difuzată toată ziua. Se aud inclusiv lovituri de tun şi un ţipăt de femeie. (Ulterior, ziaristul Emil Hurezeanu a recunoscut că banda cu împuşcături a fost o diversiune.)
- Apelul doctorului Vasile Flutzer, preşedinte al Comitetului Român pentru Drepturile Omului: „Ostaşii români nu trag în fiicele şi fiii poporului!"
- 20 decembrie 1989, miting de protest în Piaţa Odeon din München: Doru Braia, militant pentru drepturile omului, îi cere lui Ceauşescu să plece.
- Comunicat al agenţiei iugoslave Taniug: „În România a fost decretată starea de necesitate. Răniţii sunt lăsaţi să moară, nefiind îngrijiţi, iar ulterior sunt îngropaţi în gropi comune".
- Este citat postul de radio de la Sofia: „La Bucureşti se văd pe străzi patrule militare din ce în ce mai numeroase".
- Este difuzat şi un bilanţ macabru: 4.500 de morţi la Timişoara. (O uriaşă minciună!)

În cursul emisiunilor au mai fost anunţate şi manifestaţii de protest ale românilor din Occident.

Europa îi numără zilele lui Ceauşescu

În volumul *Revoluţia din Decembrie 1989*, Alesandru Duţu publică o serie de reacţii ale unor lideri europeni la adresa deciziilor luate de Ceauşescu. Declaraţiile acestora au fost

făcute tot pe 20 decembrie, ziua în care Ceauşescu decreta starea de necesitate în judeţul Timiş.

François Mitterrand, preşedintele Franţei, aflat în vizită în RDG, a declarat la televiziune: „În România nu e un regim ideologic. E un regim personal, familial, care nu are niciun motiv să subziste. Sunt convins că zilele acestui regim, într-o Europă aflată în plină evoluţie, sunt numărate"[1].

Alois Mock, ministrul de Externe al Austriei, a declarat pentru „Times": „Călcarea brutală în picioare a celor mai elementare drepturi ale omului, în România, a creat o stare periculoasă pentru pacea Europei"[2].

William Waldgrave, ministru adjunct de Externe al Marii Britanii, spunea la BBC: „Informarea corectă şi cuprinzătoare a cetăţenilor români are o importanţă imensă. Numai aşa le vom putea dovedi românilor că opinia publică mondială urmăreşte comportamentul regimului de la Bucureşti şi numai aşa vom putea arăta că, după părerea noastră, zilele regimului sunt numărate. Şi că, în curând, persecuţiile pe care oamenii le-au suferit se vor sfârşi"[3].

[1-3] Alesandru Duţu – *Revoluţia din Decembrie 1989 – Cronologie,* Editura IRRD, 2006

21 DECEMBRIE: MITINGUL FATAL

„Marea demonstraţie a oamenilor muncii", organizată în sprijinul regimului, a fost o greşeală tactică uluitoare. Diversioniştii asta aşteptau: peste 50.000 de oameni adunaţi la un loc. Ceauşescu a picat în capcana unui exerciţiu de autoadmiraţie.

Sfătuit de lingăii din jurul său şi împins de propriile porniri paranoice, Nicolae Ceauşescu a crezut că organizarea unui miting va rezolva problemele de la Timişoara. Decizia de a strânge „oamenii muncii" în faţa sediului CC al PCR a fost bomboana de pe coliva regimului. Grupările diversioniste au avut „materia primă" pentru declanşarea revoltei în Bucureşti. Între timp, Timişoara era declarat oraş liber, dar asta nu influenţa prea mult balanţa puterii din Capitală.

La Bucureşti, aparent era linişte, însă tensiunile acumulate deveniseră insuportabile. Era suficientă o scânteie pentru ca totul să explodeze. Mitingul, la care au fost convocaţi „oamenii muncii" pentru susţinerea „iubitului conducător", a fost ceea ce aşteptau diversioniştii. Un cadou nesperat, făcut de un dictator în derivă.

*
* *

Îmbătat cu apă rece după discursul televizat din seara precedentă, Nicolae Ceauşescu a vrut să iasă în evidenţă

ca în 1968. În urmă cu 21 de ani, discursul antisovietic din aceeaşi Piaţă, de la acelaşi balcon, i-a adus o popularitate formidabilă. Luase puterea de trei ani, dar românii încă îl considerau un politician mărunt în comparaţie cu predecesorul său, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Momentul august '68 l-a transformat într-un erou naţional, trimiţându-l în uitare pe Gheorghiu-Dej.

În seara de 20 decembrie 1989, la scurt timp după revenirea din Iran, Ceauşescu l-a întrebat pe Barbu Petrescu, primarul Capitalei: „Se poate organiza mâine un mare miting al oamenilor muncii?"[1]. Petrescu i-a răspuns: „Da, tovarăşe secretar general. Spuneţi doar ora şi efectivul"[2]. Ceauşescu a hotărât: ora 12.00, cel puţin 100.000 de „oameni ai muncii" de pe marile platforme industriale ale Capitalei.

În dimineaţa următoare, într-o scurtă şedinţă cu membrii CPEx, Ceauşescu le-a spus: „Ne invită tovarăşii de la Capitală la o mare adunare populară. Trebuie să anunţăm unele măsuri". „Nea Nicu" începea ziua cu o minciună, căci nu „tovarăşii de la Capitală" avuseseră ideea mitingului, ci el însuşi!

„A fost o mică întâlnire, de câteva minute, în biroul acela mic, de lângă el. În ultima vreme nu mai ţinea şedinţe în biroul lui, la sfatul ei, ca să nu se consume cantitatea de oxigen. El a intenţionat să vină la miting cu o serie de îmbunătăţiri, pentru creşterea nivelului de trai. Vă amintiţi de cele câteva procente, de femeile cu mulţi copii. Îşi făcuse nişte notiţe pe un carnet, circa două păginuţe. Când a plecat la miting, le uitase pe birou. Şi eu am văzut că se caută înainte de a lua cuvântul. M-am dus, m-am uitat, le-am luat şi i le-am adus. Că altfel s-ar fi zburlit imediat că dormim pe noi, cum avea obiceiul"[3], îşi amintea şeful său de cabinet, Constantin Manea, la o audiere din 1993.

Promisiunile lui Ceauşescu arătau disperarea care-l cuprinsese. Acompaniat de aplauzele firave ale unei pieţe aproape pustii după spargerea mitingului, „Nea Nicu" mai dădea 200 de lei în plus la salariu, mai adăuga 100 de lei la

[1-3] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

pensie şi le fericea cu 2.000 de lei pe mamele cu mai mult de doi copii.

Secretul ţipetelor

Cei peste 100.000 de manifestanţi din Piaţa Palatului şi din împrejurimi erau prinşi ca într-un cleşte. Zona Pieţei Palatului a fost izolată de restul oraşului prin trupe de Miliţie, Securitate şi Armată.

Într-un raport al Comisiei „Decembrie 1989" se arată că „sarcina organizării barajelor pentru buna desfăşurare a mitingului a fost preluată de generalul Gianu Bucurescu, locţiitor al şefului Departamentului Securităţii Statului, şi de colonelul Marin Bărbulescu, şeful Miliţiei Capitalei. Au fost organizate 10 baraje şi o rezervă"[1].

Acelaşi raport arată că, pe tot traseul, anumite străzi au fost blocate cu autobuze, tractoare sau camioane pentru a-i împiedica pe participanţii la miting să iasă din coloane şi să plece. Centrul oraşului a fost împânzit cu trupe de Securitate.

Momentul de cotitură al demonstraţiei organizate la ordinul lui Ceauşescu a fost diversiunea din zona restaurantului Cina descrisă de istoricul Ioan Scurtu. „În timpul cuvântării s-a auzit un zgomot de petardă, urmat de un hârâit la instalaţia de sonorizare, care au creat panică în rândul participanţilor. Potrivit unor relatări, mai multe femei au fost împunse în spate cu ţepuşe de lemn, iar acestea au început să ţipe. Cert este că, într-o stare de confuzie şi de teamă, participanţii, mai ales cei din faţă, au aruncat tablourile, pancartele şi steagurile, căutând să se ferească de eventuale lovituri."[2]

Secretarul de cabinet al lui Nicolae Ceauşescu, Constantin Manea, a aflat rezultatul cercetărilor făcute de organizatorii

[1] Raport preliminar, Comisia „Decembrie 1989"
[2] Ioan Scurtu – *Revoluţia Română din Decembrie în context internaţional*, Editura Enciclopedică în colaborare cu IRRD, 2006

mitingului din Piața Palatului. „După evacuarea populației prezente la miting au rămas multe pancarte şi lozinci. S-a făcut curățenie. Nu ştiu cine spunea, parcă Barbu Petrescu, primarul Capitalei, că au fost adunate foarte multe sule. Unele dintre ele erau cu vârful însângerat. Explicația ar fi fost că o echipă bine pregătită ar fi înțepat femeile şi ele au țipat, fie de disperare, fie de durere. Deci, aşa s-a produs. A fost foarte bine organizat."[1]

Mărturii despre spargerea mitingului

În timpul mitingului din 21 decembrie au fost mai multe diversiuni. Au depus mărturii în acest sens atât cei care făceau parte din aparatul de represiune, cât şi participanți din Piața Palatului.

Implicat în evenimente, colonelul Andrei Păsăreanu descrie una dintre încercările de spargere a demonstrației. Este vorba de acțiunea unor grupuri constituite, în principal, din muncitori de pe Platforma Pipera. Acestea aveau o structură organizatorică bine pusă la punct, pe principii militare. De altfel, multe dintre întreprinderile de la Pipera erau militarizate, pentru că se ocupau cu „producția specială".

„Pe Platforma industrială Pipera exista o importantă grupare de opozanți, cu nucleul la Întreprinderea de Cinescoape (ICIN), unde de «producția specială» se ocupa col. ing. Păsăreanu Andrei, care avea legături cu toate întreprinderile din zonă. S-au format echipe sub îndrumarea subinginerului Trăistaru T., inginer Varga C., inginer Predescu Gh., maistru Petre Şt., maistru Dragotă C., muncitor Manole C., inginer Petcu P., tehnician Niculescu T., tehnician Bârsan Daniela şi alții. Prin mobilizarea făcută, muncitorii şi salariații de pe Platforma Pipera au fost primii care au participat şi

[1] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

contribuit la deturnarea mitingului din 21 decembrie"[1], scrie Păsăreanu.

Momentul-cheie a fost decizia de organizare a mitingului de către Ceauşescu. „Scoaterea în stradă a populației şi strângerea la un loc a unui număr foarte mare de manifestanți erau foarte dificil de realizat, având în vedere măsurile deosebite luate de Ceauşescu în acea perioadă. Aceasta se putea face numai cu aprobarea lui. În noaptea de 20 spre 21 decembrie 1989, ofițerul de serviciu de la Centrala Industrială de Electronică l-a anunțat pe colonelul Păsăreanu să se prezinte la serviciu pentru organizarea unui mare miting în Capitală, programat pentru ora 9.00. Tot ce se dorea era ca mase mari de oameni să fie strânse la un loc. De acum, pentru organizație, cuvântul de ordine era «boicotarea mitingului»."[2]

Din moment ce existau mii de oameni, organizația putea acționa. „Echipe formate din 3–5 persoane trebuiau să pătrundă în mulțimea din Piață şi să facă scandal, să se certe între ei, să se împingă, să simuleze căderi, să țipe, să producă busculade, deplasându-se mereu pentru a nu fi localizați de către organele de ordine, apoi să părăsească Piața. Aşa s-a făcut. S-a pătruns dinspre nord – Calea Victoriei, Ateneu – şi s-a ieşit prin sud, Biserica Bucur-Romarta"[3], povesteşte Păsăreanu.

Aceste acțiuni sunt confirmate de mărturiile unor participanți la evenimente. Iată ce spune Gheorghe Scurtu, care atunci avea 22 de ani şi era muncitor la Fabrica de Macarale: „În ziua de 21 decembrie, împreună cu alți tineri, am provocat debandadă în mulțime, am simulat conflicte, ne-am împins, am fluierat şi am huiduit, iar pe fondul zgomotelor ce se auzeau, am strigat: «Vin tancurile!»"[4].

Altă declarație îi aparține lui Laurențiu Petrescu, pe atunci elev în vârstă de 19 ani. „În dimineața de 21 decembrie 1989, în urma unui telefon primit de tatăl meu, Petrescu Paul, de la colaboratorul şi prietenul său Păsăreanu Andrei, am plecat împreună cu fratele meu Mircea şi cu tata să participăm

[1-4] Andrei Păsăreanu – *Demers către adevăr*, Editura Fundația culturală „Gheorghe Marin Speteanu", 2008

la miting. În staţia de metrou Piaţa Romană ne-am întâlnit cu un cunoscut al tatălui meu, care era însoţit de patru bărbaţi. Consemnul a fost să pătrundem în rândul maselor de oameni şi să provocăm dezordine. Să ne împingem, să ţipăm, să ne lovim reciproc, să simulăm căderi şi să fugim prin mulţime. Am pătruns prin zona Ateneu şi am ieşit pe la Biserica Kreţulescu."[1]

Scenariul şi regia: Sergiu Nicolaescu

Regizorul Sergiu Nicolaescu susţine că la mitingul din 21 decembrie a participat singur şi din proprie iniţiativă, fără a fi fost convocat de cineva. El mai spune că era pregătit să-l lichideze pe şeful statului. Cineastul favorit al clanului Ceauşescu zice că a luat un pistol şi o grenadă de la comandantul unei unităţi militare de lângă Ploieşti, care îl ajuta la filmări cu trupe şi tehnică. Povestea lui Nicolaescu pare desprinsă dintr-un film de acţiune cu un scenariu cam stângaci.

„Am plecat la studioul de la Buftea. Acolo am luat, de la directorul filmului meu, trei aparate de emisie-recepţie şi o goarnă. În felul ăsta, m-am gândit eu, mă duc la miting. Mi-am zis: intru în Piaţă, mă apropii cât mai mult de Ceauşescu şi, la un moment dat, cu goarna i-aş fi spus lui Ceauşescu ceva. Şi în momentul în care el îmi răspundea altceva, eu îmi declanşam grenada în buzunar. Muream şi eu, dar murea şi el"[2], a declarat Sergiu Nicolaescu.

Regizorul are o explicaţie şi pentru eşuarea planului său. „Am trecut fără probleme. Şi m-am dus în zona în care trebuia. Şi în momentul ăla am simţit că pleacă ceva din spate. Zgomotul acela. Şi am văzut un grup de inşi care au venit pe Calea Victoriei, au făcut diverse acţiuni acolo, de împuns cu nu ştiu ce, şi pe urmă au fugit pe lângă biserică în jos şi

[1] Andrei Păsăreanu – *Demers către adevăr*, Editura Fundaţia culturală „Gheorghe Marin Speteanu", 2008

[2] Interviu Sergiu Nicolaescu – Bucureşti, 10 septembrie 2009 (autor: Florel Manu)

s-au dus în Cişmigiu şi de acolo au dispărut. Erau, să zic aşa, douăzeci şi ceva de oameni. Până în 30 de ani. Eu i-am urmărit pe ei pentru că ziceam că mi-i iau ca aliaţi, dar nu: băieţii au întins-o imediat. Deci, ei aveau un plan. Şi când m-am întors eu, Piaţa se golea."[1]

De-a lungul vremii, Sergiu Nicolaescu a făcut declaraţii care se bat cap în cap. Pe unele le-a retractat, de altele „a uitat". Există bănuieli că regizorul a avut un rol mult mai puţin fantezist decât cel relatat de el, cu „grenada din buzunar". Concret, el ar fi contribuit la întreruperea discursului lui Ceauşescu prin bruierea instalaţiei de sonorizare. O asemenea ipoteză l-ar plasa pe Sergiu Nicolaescu în grupul care a organizat diversiunea în mod profesionist. Grup care, în mod inevitabil, ducea spre serviciile secrete străine. Este o variantă pe care cineastul, preocupat să evite asocierea stânjenitoare cu agenturile de spionaj despre care vorbea Ceauşescu, o respinge violent. Acţiunile sale din acea zi sunt însă extrem de suspecte. Nu este exclus ca ele să aibă legătură cu stagiul prelungit pe care Sergiu Nicolaescu tocmai îl făcuse în Germania de Vest, de unde revenise pe 15 decembrie, după ce asistase la prăbuşirea Zidului Berlinului.

Haosul de după

Cuvântarea lui Ceauşescu s-a încheiat la ora 12.51, cu Piaţa aproape goală. Eşecul mitingului a declanşat nebunia lui Ceauşescu. În loc să caute o soluţie pentru a ieşi din scenă măcar în ultimul ceas, el a încercat să-şi pregătească rezistenţa. Deşi ştia că agenţii sovietici şi cei occidentali strâng laţul în jurul lui, iar românii începuseră să simtă gustul revoltei, dictatorul şi-a închipuit că poate transforma sediul CC al PCR într-o fortăreaţă. De aceea, a dat ordine de înăsprire a represiunii. Punctul de comandă era chiar în sediul CC.

[1] Interviu Sergiu Nicolaescu – Bucureşti, 10 septembrie 2009

Secretarul Mihai Hîrjău avea să constate: „După scurtă vreme, Ceauşescu a văzut că nu mai are cui vorbi şi nu mai poate sta în balcon. A trebuit să revină în interior, pentru că lumea deja degajase Piaţa. Practic, era paralizat. Nu a mai putut să vorbească. I-a dat ordin lui Milea să cheme Armata. În acelaşi timp, am văzut cum din Palatul Regal şi din părţile laterale au apărut nişte trupe îmbrăcate în albastru, cu nişte scuturi. Cele câteva sute de militari au ocupat Piaţa. Au apărut şi vreo 10–12 cisterne de la salubrizare. Între timp s-au cristalizat nişte grupuri de participanţi care se pregăteau să pătrundă în faţa clădirii"[1].

Aşa a început Revoluţia în Bucureşti. La Piaţa Romană, la Piaţa Rosetti, la Intercontinental şi la Sala Dalles s-au format primele grupuri de demonstranţi. Ceauşescu cere Armatei să împrăştie „elementele huliganice" care încercau să-şi consolideze poziţiile la Piaţa Romană şi la Universitate.

*

* *

Constantin Manea, şeful de cabinet al lui Ceauşescu, declara în 1993: „Toată după-amiaza, Ceauşescu a avut o perioadă tensionată. Nu s-a mai odihnit, cum avea obiceiul. I-a chemat pe Milea, Postelnicu şi Vlad. Succesiv. De mai multe ori. În final, i-a consemnat aici. La scurtă vreme le-a ordonat lor şi şefului cancelariei prezidenţiale, Silviu Curticeanu, să amenajeze trei birouri pentru a se instala un grup de tehnicieni, cu probleme de telecomunicaţii"[2].

În acest moment, practic, lua fiinţă Comandamentul Militar Unic, prin care Ceauşescu voia să coordoneze represiunea. Înaintea acestei decizii a avut loc o teleconferinţă furtunoasă, în care Ceauşescu dădea mână liberă acţiunilor de forţă în toate judeţele ţării.

[1] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

[2] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

„Agenţi care pentru o ţuică îşi trădează ţara!"

Informat că străzile Capitalei sunt pline de protestatari, că Timişoara este pierdută complet de regimul său şi că în ţară se pregătesc mişcări de stradă, Ceauşescu încearcă să controleze situaţia prin nuclee formate în jurul organizaţiilor Partidului Comunist. În cadrul teleconferinţei de la ora 18.00, el le ordonă insistent prim-secretarilor judeţeni ai PCR să pună accent pe Gărzile Patriotice, pe civili, pe membrii de partid şi pe UTC-işti. Practic, după lăsarea întunericului, Ceauşescu ordonă un război civil.

„Să se folosească toate mijloacele şi, dacă cineva este lovit, trebuie să răspundă cu două lovituri, nu trebuie să întoarcă şi celălalt obraz. Cine îndrăzneşte să lovească, trebuie să fie lovit şi trântit la pământ, inclusiv în întreprinderi trebuie să se facă acest lucru."[1] Părăsit complet de raţiune, ajunge şi la o contradicţie stupidă: „Nu trebuie să se ajungă la folosirea armelor, dar trebuie folosite toate mijloacele"[2].

Ceauşescu cheamă la luptă uriaşa „oaste" de membri de partid, cifrată în 1989 la circa patru milioane de oameni. „Nu există decât o singură cale – lupta. Trebuie să lămurim oamenii, care au fost înşelaţi şi sunt înşelaţi de grupările şi agenturile străine, dar să vorbim deschis şi să izolăm aceste grupări, care trebuie să fie demascate cu toate forţele. Acţionaţi deci în comun. Baza trebuie să fie grupele sau detaşamentele de apărare a proprietăţii şi avuţiei întregului popor, a socialismului şi independenţei, a suveranităţii ţării. Aceste măsuri trebuie să se îndeplinească începând din această seară, când trebuie să fie create toate aceste grupe."[3]

Ceauşescu le explică responsabililor PCR din judeţe pe cine trebuie să pună cu botul pe labe: „elemente reacţionare, agenţi ai ţărilor străine, care pentru un pumn de dolari sau altă valută, pentru promisiuni şi câteodată pentru o ţuică, îşi

[1-3] Stenograma teleconferinţei din 21 decembrie 1989

trădează ţara, îşi trădează familia, îşi trădează poporul"[1]. Asta cu „ţuica" arată că „Nea Nicu" nu-şi pierduse, în acele clipe dramatice, instinctul – bine antrenat ca propagandist – de a ridiculiza inamicul.

Primul martir

În timp ce Nicolae Ceauşescu îşi mobiliza ucigaşii, la Bucureşti mureau primii oameni. Se întâmpla în centru, la câteva sute de metri de fortăreaţa lui Ceauşescu.

21 decembrie 1989, puţin după lăsarea întunericului. Forţele de represiune încearcă să-i împrăştie pe protestatarii din zona Intercontinental – Sala Dalles. Un camion scăpat de sub control intră în mulţime. Bilanţul: patru morţi. Printre ei, şi Mihai Gîtlan, un tânăr de 19 ani şi 9 luni.

Ion Gîtlan, tatăl lui Mihai, avea 44 de ani şi lucra la Centrala Uleiului. În dimineaţa de 22 decembrie venise în Piaţa Palatului să protesteze în faţa sediului CC al PCR. „Eram cu soţia. Când am văzut ce este în Piaţă, i-am spus: «Mergi tu acasă şi ai grijă de copii!»."[2] Aveau doi băieţi şi trei fete.

Soarta l-a adus pe Ion Gîtlan faţă în faţă cu Ceauşescu. „Am vrut să merg iniţial cu soţia la Dalles, să vedem şi noi ce se întâmplase cu o seară înainte. Nu am mai mers. Dacă o făceam, alta era situaţia. Când a ieşit Ceauşescu la balcon, înainte să fugă cu elicopterul, cred că nu aruncam numai cu pământ în el, aşa cum am făcut. Sau când am intrat în CC, nu mă opream, fugeam după el pe acoperiş"[3], spune Ion Gîtlan, marcat pe viaţă de tragedia suferită.

Până la 24 decembrie 1989, Ion Gîtlan n-a ştiut că fiul său era mort. Ajunsese în nucleul de revoluţionari din sediul fostului CC al PCR. „Cum mă aflam eu, pe 24 dimineaţa, în CC, m-a întrebat cineva dacă eu sunt Gîtlan şi dacă am un băiat mai mare, aşa. Am întrebat ce s-a întâmplat şi mi-a spus că

[1] Stenograma teleconferinţei din 21 decembrie 1989
[2, 3] Interviu Ion Gîtlan – Bucureşti, 30 iunie 2009

e grav rănit. L-am căutat până după-amiază şi l-am găsit la morgă. Era ciuruit de gloanţe. Pe 21 decembrie am crezut că Mihai e la bunici, la Roşiorii de Vede. Mai ţinea concerte acolo. Venea de la alte concerte susţinute cu grupul lui de rockeri, la Timişoara şi la Târgu-Mureş. Am aflat de la prietenii lui că pe 21 erau în Bucureşti. Se întâlniseră pe Bulevardul Magheru, la restaurant, la Grădiniţa. Aşa a ajuns el după-amiază să fie printre demonstranţii de la Dalles."[1]

Ion Gîtlan nu a aflat nici după 20 de ani cine i-a împuşcat băiatul. „După ce a intrat camionul în ei, Mihai a fost aruncat spre mijlocul străzii. S-a ridicat şi atunci s-a tras o rafală. Aşa cum era, jos, a apărut un civil care i-a mai tras un glonţ în cap. Apoi l-a luat de păr – era rocker, avea plete – şi l-a târât lângă un pom la marginea drumului. Asta o ştiu de la oamenii din blocurile din zonă. Au murit în acel moment lângă el alţi trei oameni. Au fost luaţi şi duşi repede la morgă, pentru a se face curat."[2]

Împuşcarea manifestanţilor striviţi de camionul militar nu este confirmată de martorii oculari.

Comandamentul Militar Unic

După teleconferinţă, Ceauşescu a înteţit represiunea. A dat ordin ca în apropierea biroului său să fie eliberate trei încăperi pentru a se instala un Comandament Militar Unic, sub comanda generalului Vasile Milea. Deasupra acestuia se afla însuşi Nicolae Ceauşescu, comandantul suprem al forţelor armate.

Comandamentul reunea trupe de Armată, Miliţie şi Securitate. Seara, la Intercontinental, în fruntea acestor trupe se afla însuşi Vasile Milea, ministrul Apărării Naţionale şi şeful Comandamentului Militar Unic.

În noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989, Ceauşescu n-a dormit acasă. A rămas în camera de odihnă a biroului său din

[1, 2] Interviu Ion Gîtlan – Bucureşti, 30 iunie 2009

sediul CC. Era ultima noapte în fortăreaţa Puterii. Şi ultima noapte ca preşedinte al României. Simţea pericolul de a pierde controlul, dar instinctele de animal politic i se tociseră. Nu-şi dădea seama că moartea îi bate la uşă.

ULTIMA NOAPTE ÎN PALAT

Noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989 a fost ultima petrecută în libertate de soţii Nicolae şi Elena Ceauşescu. În timp ce Armata făcea prăpăd în Bucureşti, „Tovarăşul" şi „Tovarăşa" au rămas, pentru mai multă siguranţă, în sediul Comitetului Central. Bătrânii dictatori erau bântuiţi de spaima trădării.

Alături de soţii Ceauşescu, în fortăreaţa Partidului Comunist au rămas, peste noapte, şi principalii lor colaboratori. Cei mai mulţi aveau amenajat şi câte un spaţiu de odihnă, dotat cu pat şi cu o mică garderobă. Alţii au încercat să aţipească prin birouri.

Nimeni nu ardea de dorinţa de a înnopta în sediul CC al PCR. Decizia de a rămâne în Palat a fost luată de Ceauşescu. Acesta a făcut-o nu pentru a-i feri de pericole, ci pentru a-i ţine sub observaţie. În acele clipe, stăpânul absolut al ţării era bântuit de spaima trădării. Şi cel mai mult se temea de trădările care puteau veni de lângă el.

Ca să elimine orice pericol din interior, Ceauşescu preia personal comanda represiunii. În seara de 21 decembrie, spre ora 19.00, după teleconferinţa cu judeţele, el le ordonă şefilor ministerelor de forţă, grupaţi în Comandamentul Militar Unic: „Armata, trupele de Securitate, toate celelalte unităţi subordonate, inclusiv gărzile sau detaşamentele de luptă şi apărare, sunt subordonate comenzii unice. Această comandă unică este asigurată de ministrul Apărării, ministrul de Interne, ministrul secretar de stat la Interne şi şef al gărzilor

patriotice, desigur sub conducerea comandantului suprem. Cu orice problemă, vă adresaţi comandantului suprem"[1].

Pregătirea demiterii lui Milea

Lucrurile se precipită. Pe măsură ce-l cuprinde panica, dictatorul se implică tot mai mult în coordonarea represiunii. O energie colosală, aproape tinerească, îl împinge de la spate. Parcă n-ar avea aproape 72 de ani...

Tot mai nemulţumit de reacţia Armatei, Ceauşescu pregăteşte schimbarea ministrului Vasile Milea cu un general mai hotărât, mai eficient. Şi, poate, mai loial, dată fiind suspiciunea dictatorului că un spion se ascunde chiar lângă el.

Directorul Cancelariei prezidenţiale, Silviu Curticeanu: „În seara de 21 decembrie i-a spus lui Milea ca, în dimineaţa de 22 decembrie, generalul Stănculescu să fie prezent la sediul CC. Nu înţeleg de ce l-a chemat pe Stănculescu şi nu pe Guşă. Mie, Milea mi-a spus că se duce să-l cheme pe Stănculescu, că «mi-a spus tovarăşul, probabil că nu mai are încredere în mine»"[2].

Să vină Deşliu, Păunescu şi D.R. Popescu!

Dornic să-şi atragă încrederea poporului, Ceauşescu mai crede în minuni. Apelează la o soluţie propagandistică: folosirea unor personaje care au o imagine „adecvată" în rândul populaţiei. Elocventă este mărturia şefului de cabinet, Constantin Manea: „Pe seară, după ora 18.00, l-a chemat pe şeful Secţiei Presă, Mitea. I-a cerut să-i caute pe scriitorii Dan Deşliu şi Adrian Păunescu. Nu ştiu ce i-a spus direct. Din câte

[1] Stenograma discuţiei de după teleconferinţa din 21 decembrie 1989
[2] Silviu Curticeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 octombrie 1993

ştiu, Păunescu a refuzat să vină. Am impresia că ar fi vrut să-i pună să vorbească la televizor, pentru susţinerea cauzei"[1].

Manea comite două mici erori. Prima: Ceauşescu a cerut să vină nu doi, ci trei scriitori – Dan Deşliu, Adrian Păunescu şi Dumitru Radu Popescu. A doua: Adrian Păunescu s-a prezentat la sediul CC al PCR, dar a refuzat să apară la televizor.

Televiziunea era, în acel moment, principalul mijloc de propagandă al lui Ceauşescu. Din ordinul lui, emisiunile din seara de 21 decembrie 1989 au fost altele decât cele anunţate în revista *Program Radio–TV*. Aceste modificări sunt explicate în cartea *Revoluţia Română în direct*. După fiecare emisiune propagandistică erau difuzate îndemnuri la calm. În cele aproape trei ore şi jumătate de emisie, de la 19.00 la 22.22, au fost patru astfel de intervenţii, la orele 20.00, 20.20, 21.20 şi 21.40. Nici serialul sovietic din acea seară, *Punctul de întoarcere*, nu a mai fost difuzat, în locul lui fiind programate cântece patriotice revoluţionare.

Sfatul lui Verdeţ

Tot pe 21 decembrie, în jurul orei 20.30, Ceauşescu cere maşina să plece acasă. Gărzile de corp îl sfătuiesc să rămână în sediul CC, pentru că e clădirea cel mai bine apărată. Ceauşescu le urmează sfatul şi decide să înnopteze – şi el, şi „Tovarăşa" – în fortăreaţa Partidului şi a puterii lor absolute.

În această perioadă, Ceauşescu este vizitat de Ilie Verdeţ, preşedinte al Comisiei Centrale de Revizie a PCR şi deputat în Marea Adunare Naţională, şi de alţi doi tovarăşi, Mihail Burcă şi Vasile Vîlcu, comunişti bătrâni: „A fost o seară foarte agitată. Un du-te-vino. De multe ori, nici nu mai închidea uşa şi venea în secretariat, la telefon, unde erau 22 de linii. Într-un târziu m-a pus să-i chem pe Vîlcu, Burcă şi Verdeţ, care au cerut o întrevedere. Întâi i-a întâmpinat ea. La intrarea lor în

[1] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

anticamera lui Ceauşescu, era Elena de faţă. El – în birou, cu uşa închisă. Ea le-a spus: «Vedeţi cum se dezvoltă lucrurile pentru care am muncit?». Şi a ieşit el. Am fost de faţă când Verdeţ i-a propus lui Nicolae Ceauşescu să caute o înţelegere cu cei care sunt instalaţi la baricadă, la Inter, în faţa cărora s-au mobilizat trupe"[1].

Ultima cină în familie

Pentru că nu au mai ajuns la reşedinţa din Cartierul Primăverii, soţii Ceauşescu au primit vizita copiilor Zoia şi Valentin în sediul CC. Martori au fost Constantin Manea, şeful de cabinet al lui Ceauşescu, şi Mihai Hîrjău, secretarul personal al dictatorului.

„Către ora 21.00 au venit Zoia şi Valentin, fără Nicu, care era la Sibiu. A venit întâi Valentin, i-a adus lui de acasă haine, cămaşă şi ceea ce a mai dorit. După aceea a venit fiică-sa cu soţul ei, Mircea Oprean. Cred că au încercat să facă un fel de masă, că s-au retras în sufragerie. Cred că au luat o gustare. Au stat cam o jumătate de oră, poate o oră. Valentin a fost foarte insistent, că suna din cinci în cinci minute şi voia să stea de vorbă cu taică-su, dar de regulă a vorbit cu maică-sa. Ea încerca să-i liniştească şi le spunea că situaţia e stăpânită, iar Zoia şi Valentin le povesteau ce e pe stradă"[2], relatează Manea.

După plecarea celor doi copii, dictatorul a vrut să iasă din clădire. Generalul Marin Neagoe (şef de serviciu în cadrul Direcţiei a V-a a Securităţii, ofiţerul care în acele zile asigura comanda Direcţiei) susţine că Nicolae Ceauşescu a făcut câţiva paşi pe scări, dar a intrat înapoi. Tot atunci a cerut să-i fie aduşi şi nişte revoluţionari care strigau „Jos Ceauşescu!", cărora să le vorbească. „I-a fost adus unul care era bătut măr. Îi curgea sânge din nas. Le-am spus oamenilor mei să-l ducă

[1, 2] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

undeva, să-l spele, şi apoi să-l ducă de acolo"[1], declara Marin Neagoe în 1995.

*

* *

În aceeaşi seară, Ceauşescu a vrut să vadă cu ochii lui ce s-a întâmplat la Timişoara. Eugen Florescu, unul dintre consilierii săi de presă, reconstituie momentul. „Pe 21 seara, Ceauşescu i-a cerut lui Milea filmul de la Timişoara. Acesta a promis că-l aduce, dar nu a venit. Dimineaţa, pe 22, lui Ceauşescu i-a fost adus un pachet cu fotografii. Erau lozincile «Jos dictatorul!», «Jos comunismul!» scrise pe vitrine."[2]

Generalul Vasile Milea chiar nu avea timp de filme în acea seară. Era ocupat cu represiunea din centrul Capitalei.

Planul de la ora 3

Din mărturiile secretarilor de cabinet Manea şi Hîrjău reiese că vizitele de la cabinetul lui Ceauşescu au durat până la miezul nopţii. Apoi, lucrurile s-au mai linşitit, însă în Cabinetele 1 şi 2 era tensiune mare.

„În cursul nopţii, către ora 24.00, informaţiile curgeau ca şi până atunci. El a trecut la odihnă. Nu ştiu dacă o fi aţipit sau nu, dar dimineaţa era mai odihnit. Ea a ieşit frecvent şi s-a informat. Nu a dormit. Probabil că mergea şi îi spunea şi lui. Îmi mai aduc aminte că, tot pe la miezul nopţii, a indicat să trimită o echipă de operatori TV care «să filmeze ce au făcut huliganii, că acolo se va face curăţenie şi nu se mai poate filma»"[3], a declarat Manea.

În alte încăperi din sediul CC al PCR, noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989 a fost cel puţin la fel de agitată ca în cabinetele 1 şi 2. Toată „crema" partidului se afla în clădire.

[1] Marin Neagoe – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 18 noiembrie 1995

[2] Alex Mihai Stoenescu– *Interviuri despre Revoluţie*, Editura RAO, 2004

[3] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

Târziu, pe la ora 3.00, generalul Milea s-a întors din zona Intercontinental, unde coordonase personal represiunea. Atunci s-a petrecut un episod care putea pune capăt regimului Ceaușescu cu 9 ore mai devreme.

Generalul Iulian Vlad, șeful Securității, a relatat acel episod, în 1994, Comisiei „Decembrie 1989": „După ce s-a întors generalul Milea, am urcat împreună la etajul 1, unde era Statul Major. Vizavi de biroul lui Ceaușescu. Milea era foarte afectat. Am ieșit pe culoar, la fotolii, și a început să plângă. Spunea că nu crede că sănătatea îi va mai îngădui... Să le spun soției, fetelor sale ce s-a întâmplat... că nu a fost pregătit să se întâmple așa ceva. Atunci i-am spus că nu putem lăsa lucrurile așa, că de fapt forța este în mâna lui și a mea. Eu stăpâneam lucrurile în sediu, iar el afară, dar el era foarte afectat. Era posibil să se evite vărsarea de sânge. Ceaușescu a rămas în sediu. Lui Milea i-am dat de înțeles că trebuie să-l arestăm pe Ceaușescu. Redau: «Dumneavoastră aveți forța afară, iar eu în interior». Mi-a spus clar: «Dragul meu, nu pot, nu mai sunt în stare»"[1]. Ulterior, Iulian Vlad a precizat că, în discuția cu Milea, n-a folosit expresia „să-l arestăm", ci „să-l blocăm".

Starea în care se afla ministrul Apărării e confirmată și de Mihai Hîrjău: „Era în jur de trei și ceva noaptea. Milea era deprimat. Murdar de motorină, de praf, deci ținuta îi era complet dezordonată. Răvășit, mi-a spus cu aproximație: «Măi, băiete! Să fii fericit că n-ai văzut ce am văzut eu». Și, mai departe, întrebându-l care e situația, a adăugat: «Ce o să fie mâine... iarăși o luăm de la capăt»"[2].

La nici șapte ore de la propunerea generalului Vlad și de la dialogul cu Hîrjău, Milea avea să încheie discuția cu toată lumea. Pe 22 decembrie, puțin după ora 9.30, a fost găsit agonizând într-o baltă de sânge.

[1] Iulian Vlad – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 24 februarie 1994

[2] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

MOARTEA LUI MILEA

Ministrul Apărării a fost găsit împușcat în dimineața de 22 decembrie 1989, la ora 9.30. Tocmai fusese certat aspru de Ceaușescu, care l-a făcut „incompetent" după ce generalul coordonase personal, în timpul nopții, represiunea din centrul Capitalei.

Obosit și deprimat". Aceasta este caracterizarea făcută generalului Milea de cei care l-au văzut pe șeful Armatei în sediul CC al PCR, în noaptea de 21 spre 22 decembrie, după ce s-a întors de pe teren. S-a văitat apropiaților și chiar a plâns în fața șefului Securității, generalul Iulian Vlad, care-i ceruse sprijin pentru a-l înlătura pe Ceaușescu.

Ziua de 22 decembrie 1989 începe prost pentru șeful Armatei. „La 8.15, Milea încearcă să raporteze unde sunt trupele, cine vine, dar e confuz. Era nedormit și poate și băuse, căci obișnuia să mai tragă la măsea. Ceaușescu îl întrerupe violent, îl acuză și de incompetență – «Trebuie să te învăț eu să dai un raport?» –, apoi i se adresează devastator: «Marș și adu trupele!». Acestea sunt ultimele cuvinte ale lui Ceaușescu către Milea. Iar Milea urcă la etajul 6, ia pistolul și se împușcă"[1]. Reconstituirea acestui final tragic îi aparține istoricului Alex Mihai Stoenescu.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 19 iunie 2009 (autor: Florel Manu)

La întâlnirea convocată de Ceauşescu puţin după ora 8.00 – o şedinţă CPEx restrânsă –, generalul Milea era de-a dreptul înspăimântat. Aflat lângă el, şeful Securităţii, generalul Vlad, a pus mâna pe genunchii lui: şeful Armatei tremura. Şi nu de frig, ci de frică.

Evenimentele care urmează pentru Milea se petrec sub ochii a doi militari: colonelul Corneliu Pîrcălăbescu (şeful Statului Major al Gărzilor Patriotice) şi maiorul Ioan Vătămănescu (aghiotantul lui Milea).

„Când a fost chemat la cabinetul lui Ceauşescu, eu l-am trezit, l-am ajutat să se îmbrace cu o cămaşă kaki. Era nebărbierit, obosit, părea mai bătrân şi era abătut"[1], a povestit Vătămănescu.

Certat de Ceauşescu şi marcat de ordinele pe care le dăduse, Milea începe să bântuie prin sediul CC al PCR. Iese din Cabinetul 1, traversează holul de la etajul 1 şi intră în birourile în care lucra Comandamentul Militar Unic – organism înfiinţat în seara precedentă, la cererea expresă a lui Ceauşescu.

La Comandament, Milea se interesează de poziţia trupelor care vin spre Bucureşti. De la etajul 1 urcă la etajul 6, unde se află birourile Gărzilor Patriotice.

Pistolul căpitanului Tufan

La Gărzile Patriotice, Milea îl întâlneşte pe colonelul Pîrcălăbescu. Acesta declara în 1991: „Am ieşit în faţă. Milea venea către biroul meu. L-am însoţit, iar când a ajuns la biroul care dă spre lift, mi-a spus: «Domnule, vreau o centură! Că vreau să merg jos, la unităţi»"[2].

Negăsind nimic la Gărzile Patriotice, Milea i se adresează unui ofiţer de transmisiuni, căpitanul Marius Tufan, care se afla pe hol. Relatarea îi aparţine tot colonelului Pîrcălăbescu:

[1] Ioan Vătămănescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 martie 1991

[2] Corneliu Pîrcălăbescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 aprilie 1991

„A intrat în birou şi a ieşit din nou afară, cu mine, şi îi zice lui Tufan: «Măi, eu am cerut o centură. Dă-mi, măi, centura!». Ăsta a încercat să scoată pistolul de la centură. Milea a spus: «Nu, dă-mi şi pistolul!». Ăsta nu a vrut să dea pistolul. A avut o ezitare. «Măi! Sunt ministrul Apărării. Dă-mi pistolul!», a repetat Milea. «Vreau să merg jos, să văd care e situaţia la unităţi», şi a luat centura şi pistolul"[1].

În momentul următor, Milea îi cere aghiotantului său să-l lase puţin singur cu colonelul Pîrcălăbescu, în biroul acestuia. „Stăteam înăuntru eu şi Milea. În picioare. El îmi spune: «Măi Cornele, vreau să-ţi spun că Ceauşescu mi-a dat ordin, după şedinţa CPEx, să lichidez tot ce e în faţă. Să trag în popor, în faţa sediului»"[2], a mai spus Pîrcălăbescu.

Detunătura

După această discuţie, Milea îi spune lui Pîrcălăbescu că-i este frică să nu păţească ceva afară. Îi cere şefului Gărzilor Patriotice să-l lase puţin singur, în birou, să dea câteva telefoane. „Mi-a mai spus: «Să mă aştepte Vătămănescu la lift. Să cheme liftul şi să mă aştepte, că vreau să cobor repede de aicea». M-am gândit că, fiind ministru, intră într-un TAB şi se duce la Ministerul Apărării Naţionale. Am ieşit şi am stat cu Vătămănescu. Discutam cu el, când am auzit o detunătură. «Cred că de la mine e», am spus eu. Îl lăsasem la intrare pe plutonierul Manole. Plutonierul nu a intrat în primele 5–6 secunde. Am fugit cu Vătămănescu, iar plutonierul ne spune: «Cred că ministrul». Când am intrat, Milea era aproape întins cu capul pe canapea"[3], a mai spus colonelul Pîrcălăbescu.

Aghiotantul lui Milea, Ioan Vătămănescu, a declarat că, înainte să-l trimită să cheme liftul, ministrul Apărării i-a vorbit pe un ton sumbru. „Mi-a spus că, dacă i se întâmplă ceva,

[1-3] Corneliu Pîrcălăbescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 aprilie 1991

să-i spun lui Barbu, care era şeful lui de cabinet, că are în spate două CEC-uri. Să fie date familiei, pentru nepoţii lui, pe care îi iubea mult."[1]

Şeful de cabinet al lui Milea, căpitanul Alexandru Barbu, se afla la Ministerul Apărării Naţionale. Se despărţise de Milea în cursul nopţii. Barbu declara, în 1991: „M-am dus la minister şi m-am culcat puţin. Pe la 9.15, ofiţerul de serviciu mi-a spus: «Scoală-te, că a sunat ministrul şi a zis să-l suni la Gărzi». L-am sunat pe la 9.20. Mi-a zis: «De ce nu eşti aici?». I-am răspuns că mi-a cerut să mă duc la minister. A răspuns: «Ştiu, măi copile, dar trebuia să fii aici, cu mine». I-am spus că mă sui în maşină, dacă ordonă. Mi-a răspuns: «Lasă, nu mai e nevoie». Şi asta a fost tot"[2].

O altă relatare aparţine chiar ofiţerului care i-a dat pistolul lui Milea: căpitanul Marius Tufan. Acesta făcea glume cu colegii pe seama faptului că nu mai are pistol. Se afla pe terasa clădirii, la etajul 6, cu o staţie de emisie-recepţie. „Eram pe terasă şi se auzeau rafale de armă. Se dăduse ordin să se tragă. Concluzia mea era că trăgeau cei de la Ministerul de Interne. Când mă aflam la uşa de la terasă, spre hol, am auzit un foc, dar nu pot spune dacă era din afară sau dinăuntru. În mijlocul holului l-am văzut pe Vătămănescu, urla că s-a împuşcat şeful. A început agitaţia, iar eu m-am blocat gândindu-mă că s-a împuşcat cu pistolul meu şi voi fi băgat... Din uşă l-am auzit pe generalul Milea gemând, dar nu l-am văzut. Au chemat un doctor, dar eu m-am gândit că s-a împuşcat cu pistolul meu, cred că era ora 9.15. Am mers pe terasă, le-am spus băieţior că situaţia e complicată, s-a împuşcat generalul cu pistolul meu. Când am ieşit pe terasă, era 9.35"[3], a declarat Tufan.

Arma cu care s-a sinucis generalul Milea era un pistol Carpaţi model 1974, calibru 7,62 mm.

[1] Ioan Vătămănescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 martie 1991

[2] Alexandru Barbu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 10 aprilie 1991

[3] Marius Tufan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 martie 1991

Şocul lui Ceauşescu

Vestea despre sinuciderea lui Milea a ajuns imediat la Ceauşescu. Mesagerul a fost misteriosul colonel Pîrcălăbescu. Acesta a coborât la etajul 1 şi i-a raportat şefului de cabinet, Constantin Manea: „Tovarăşul Milea s-a împuşcat la mine în birou"[1].

Manea s-a speriat. „I-am spus: «Mergeţi dumneavoastră şi raportaţi». Mi-a spus, punând mâna pe clanţă: «Nu, intră tu!». Înăuntru erau Nicolae şi Elena Ceauşescu. Şi câinele. I-am spus lui Ceauşescu: «Milea s-a împuşcat». El a spus: «N-am înţeles!», s-a ridicat de la birou şi a venit la mine. Câinele a stat lângă mine, iar Elena, de pe fotoliu: «Ce-ai spus?». Zic eu: «Milea s-a sinucis!». Zice ea: «A lăsat ceva scris?». Zic eu: «Nu». Zice ea: «Domitale ţi-a spus ceva?». Zic eu. «Nu». Apoi, Ceauşescu zice să deschid uşa, iar Curticeanu era în anticameră. Îmi spune Ceauşescu: «Mergi cu el cu liftul şi-i spui în lift despre ce e vorba». L-a făcut trădător pe Milea, după care m-am dus sus cu Curticeanu"[2].

*
* *

Istoricul Ioan Scurtu a notat: „Vestea sinuciderii lui Milea l-a bulversat pe Ceauşescu. Aflat în clădirea CC, Ilie Verdeţ, care cunoştea situaţia din Capitală, s-a dus la Ceauşescu, pe care l-a găsit «într-o stare deplorabilă, aşa cum era el în momente foarte grele, când îşi pierdea echilibrul». Verdeţ i-a cerut să nu se tragă în oameni. Ceauşescu i-a răspuns: «Nu s-a tras şi nu se va trage în oameni». În timp ce rostea aceste cuvinte, Ceauşescu a început să tremure şi i-a spus: «Dar... avem trădarea! A trădat ţara şi poporul generalul Milea!»"[3].

[1,2] Corneliu Pîrcălăbescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 aprilie 1991

[3] Ioan Scurtu – *Revoluţia Română din Decembrie 1989 în context internaţional*, Editura Enciclopedică în colaborare cu IRRD, 2006

După ce a constatat sinuciderea generalului Milea, Silviu Curticeanu – şeful Cancelariei lui Ceauşescu – a coborât şi l-a informat pe comandantul suprem. Milea era în agonie şi fusese pus pe o targă pentru a fi transportat, cu o ambulanţă, la Spitalul Elias. A murit pe drum.

În acest timp, Ceauşescu încerca să se spele pe mâini. I-a chemat pe Eugen Florescu şi pe Constantin Mitea, consilierii săi de presă. Florescu avea să-i declare istoricului Alex Mihai Stoenescu: „M-am dus la Mitea, dar nu am apucat să vorbim prea mult, că au apărut securiştii: «Repede, la Cabinetul 1!». La birouri, în anticameră, era câte un militar cu mitralieră. Uşa spre biroul lui Ceauşescu era deschisă, iar înăuntru – mai multe persoane. Toate aveau carneţel în mână şi notau. Elena Ceauşescu – fără carnet, apoi Dăscălescu, Bobu, Manea Mănescu, Mitea, Petre Constantin de la TVR şi secretarul de presă Spinţăroiu. Subiectul: sinuciderea lui Milea. Imediat după ora 9.30, Ceauşescu dicta: «Să scrieţi că trădătorul Milea s-a sinucis din laşitate...» A terminat de dictat şi am ieşit. Când plecam, Ceauşescu iese pe culoar şi strigă după noi: «Mitea! Florescu!». Ne-am întors şi ne spune: «Să luaţi măsuri să se deschidă Televiziunea, la ora 12.00, să se dea ştirea, dar nu mai mult de o oră, să se facă economie!»"[1].

Misterul unei morţi anunţate

După zgomotul produs de arma căpitanului Tufan, a fost chemată o echipă medicală. Într-un sfert de oră de la producerea incidentului, a sosit o doctoriţă. Petra Tudor era medic de serviciu la Policlinica 10, ambulatoriul Spitalului Elias. Potrivit programului, serviciul funcţiona zilnic între orele 8.00 şi 20.00 şi deservea în special personalul din Comitetul Central.

Petra Tudor spune că a încercat în zadar să-i dea primul ajutor generalului, care gemea într-o baltă de sânge pe marginea unei canapele, undeva la etajul 6 al clădirii CC. Era

[1] Alex Mihai Stoenescu – *Interviuri despre Revoluţie*, Editura RAO, 2004

biroul morţii. Camera 621 – biroul colonelului Pîrcălăbescu, comandantul Formaţiunilor de Gărzi Patriotice.

„Pentru cazuri deosebite exista o echipă dotată cu chirurgi, medici cu o pregătire specială, care formau echipa de intervenţii deosebite a lui Ceauşescu. În ziua respectivă erau foarte stresaţi. M-a sunat o voce de bărbat: «Veniţi repede la camera 621 sau 631, un general s-a împuşcat!». Asistenta era plecată să-şi ia ziarele. Noi aveam o Salvare, dar nu era voie să staţioneze în faţă, era pe undeva în garaj"[1], a declarat Petra Tudor despre momentul în care a primit solicitarea.

Iniţial, doctoriţa chemată pentru primul ajutor nu ştia cine este pacientul. Aflase că e vorba despre un militar, însă nu cunoştea amănunte. „Am ajuns foarte greu până acolo. Mi se părea că liftul merge prea încet. Apoi am mers pe un culoar foarte lung, foarte întunecos, am intrat într-o cameră foarte întunecoasă, cu lume foarte multă. Când am intrat în cabinet, în dreapta se afla o canapea pe care era întins un bărbat în haină militară. Eu nu cunosc gradele. Ori general, ori plutonier – mi-e totuna. Deci era în haină militară, întins pe canapea, şi gemea. La capătul canapelei parcă era o măsuţă, era o persoană de sex feminin, nu ştiu cine era, se jeluia: «Vai, drăguţu', ce om bun a fost!». Mă gândeam ce pot să fac să-i dau primul ajutor. Nu mai avusesem niciodată un asemenea caz. I-am desfăcut centura, adică cureaua."[2]

La început, doctoriţa nu a văzut gaura de intrare a glonţului. A urmat un moment desprins parcă din filmele de acţiune. „Căutam cu ochii orificiul de intrare. Eu nu ştiam, nu mai văzusem decât în filme. De aceea, în momentul în care i-am desfăcut cămaşa să-i asigur respiraţia, am văzut o plagă foarte mică, cam în spaţiul trei sau patru intercostal stâng. Era foarte mică, vă redau imaginea pe care am avut-o. Nu sângera prin faţă. M-am gândit la un evident şoc hemoragic. El gemea. Avea ochii închişi. Un geamăt stins."[3]

Echipa medicală a muncit aproape o jumătate de oră până când a venit ambulanţa, de la garaj. Accesul spre CC

[1-3] Petra Tudor – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 aprilie 1991

era aproape imposibil din cauza barajelor de securitate. La căpătâiul lui Milea a fost o luptă contracronometru.

„Eu am constatat atunci că glonțul nu perforase decât superficial, că trecuse prin pericard, că era şocul produs probabil prin distrugeri de pelicol vascular. Nu este vorba de marile vase, de exemplu aorta, pentru că nu ar fi supraviețuit până în momentul în care am ajuns eu acolo. În aceste condiții, se pierdea jumătate din cantitatea de sânge circulat. Am rugat asistenta să pregătească un pansament. Între timp am vrut să văd ce tensiune mai are, că-mi era cert că are şoc hemoragic cu tensiune zero. Am reuşit să-i eliberez o mână ca să prind şi din venă, am luat tensiunea – care era zero –, puls imperceptibil, se continua şocul hemoragic. I-am ascultat inima, gemetele erau slabe. Sora era cu mine, i-am băgat 100 de grame de hemisulcinat. Între timp a venit targa şi am rugat patru oameni să-l ia"[1], a mai declarat Petra Tudor.

Raportul legiştilor

La Comisia Senatorială „Decembrie 1989" a fost înregistrat la 1 aprilie 1991, în două exemplare, un document de o pagină: „Materialul referitor la audierea doctorului Zingher David, cu privire la autopsia generalului Milea".

Documentul avea trei mari concluzii:

1. *Pe piele nu se vedea praf de puşcă, la autopsie nu s-a observat nimic deosebit. Doctorul Şchiopu a făcut operația, iar doctorul Enescu, împreună cu laboranta au luat probe criminalistice, dar nu se ştie dacă s-au luat la ambele mâini.*
2. *După împuşcare nu a murit sufocat, în caz contrar ar fi apărut leziuni pulmonare, deci era deja în colaps.*
3. *Sângerarea a durat aproape două ore. Dacă ar fi avut stop cardiac, se oprea hemoragia.*[2]

[1] Petra Tudor – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 aprilie 1991

[2] Raportul audierii doctorului Zingher David la Comisia „Decembrie 1989", 1 aprilie 1991

Asupra raportului nu au fost făcute comentarii. Nu sunt consemnate nici opinii sau întrebări ale senatorilor din Comisia „Decembrie 1989". Semnele de întrebare ale „cazului Milea" sunt însă departe de a fi eliminate.

Suspiciunea soției lui Milea

În timp ce generalul Milea „făcea ordine" la Timişoara şi la Bucureşti ori era beştelit de Ceauşescu, soția sa se afla la Predeal, într-o vilă a Ministerului Apărării Naționale. O casă de odihnă pentru militari. În aceeaşi casă, dar la un alt etaj, se afla soția generalului Ştefan Guşă, şeful Marelui Stat Major.

Nicoleta Milea a declarat că are mari rezerve în ceea ce priveşte moartea soțului ei. „La Predeal am primit telefon. La primul apel s-a auzit împuşcătura şi o voce... Nu a răspuns nimeni. A fost un moment de linişte, pe urmă, dintr-odată, o luptă, un zgomot de lovituri. După aia s-a auzit împuşcătura. Cam un minut a durat toată treaba asta. Lupta era destul de puternică, după aia s-a făcut linişte şi... După aia, eu, țipând la telefon, mi-am dat seama ce se întâmplă. O voce foarte liniştită îmi spune: «Doamnă, zgomotele pe care le-ați auzit şi împuşcătura sunt înregistrate»."[1]

În timpul audierilor, Nicoleta Milea i-a cerut preşedintelui Comisiei Senatoriale, Sergiu Nicolaescu, să facă lumină în cazul soțului ei. Sergiu Nicolaescu, nimeni altul decât regizorul prezent în Piața Palatului pe 21 decembrie 1989, la spargerea mitingului lui Ceauşescu...

„Un militar nu se împuşcă în piept"

Suspiciunile doamnei Milea par întemeiate. Vladimir Beliş, director al Institutului Medico-Legal din Bucureşti în perioada când a fost făcută autopsia lui Vasile Milea, a declarat

[1] Nicoleta Milea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 22 aprilie 1991

că, deşi n-a fost prezent la disecţia cadavrului, i se pare ciudat modul în care s-a împuşcat generalul. „Autoîmpuşcarea în zona pieptului este o situaţie atipică. De obicei, militarii sinucigaşi se împuşcă în cap."[1]

Logica lui Beliş e împărtăşită şi de alţi experţi criminalişti sau medico-legişti. Iată ce spune, de exemplu, comandorul (r) Constantin-Edmond Cracsner, medic psiholog, fost şef al Secţiei Psihologie Militară din Statul Major General. „Marea majoritate a militarilor se sinucid prin împuşcare. Având o armă lângă el, militarul este mult mai probabil să se împuşte, decât, să zicem, să se spânzure. Mai toţi militarii aleg să se împuşte în cap, pentru că gestul presupune o mişcare şi o poziţie mai la îndemână. În plus, moartea este rapidă, uşoară, fără dureri."[2]

Comandorul Cracsner face şi o analiză logică a cazului Milea. „Mi-e greu să interpretez sinuciderea generalului Milea. Cert este că gestul său – dacă a fost gestul său! – a cântărit mult emoţional, afectiv, în mobilizarea ulterioară şi acţiunile ferme ale Armatei. Generalul Milea a fost făcut trădător. Este foarte greu pentru un militar să afle că şeful lui e trădător, pentru că atunci eşti înclinat să crezi că în ierarhie sunt şi alţi trădători. Prin ce a făcut, a fost îndemnat să facă sau au făcut alţii în locul lui, generalul Milea a dat un semnal Armatei."[3]

Raportul medico-legal, rezultat în urma autopsiei lui Vasile Milea, conţine detalii care nu susţin teoria sinuciderii. Ba dimpotrivă, sugerează că glonţul a venit de la o distanţă mai mare decât lungimea mâinii unui om. Altfel spus, că degetul care a apăsat pe trăgaci nu a fost cel al lui Vasile Milea. Atunci, al cui?

Cele trei variante

Există trei posibile variante ale morţii lui Milea: sinuciderea voită, sinuciderea din greşeală (prin autorănire ratată) sau asasinarea. Datele medico-legale şi cele criminalistice ale

[1-3] Ziarul „Adevărul" – 5 noiembrie 2009

acestui caz, coroborate cu mărturiile adunate de-a lungul vremii şi cu contextul în care s-a produs nenorocirea, conduc la o concluzie tot mai clară: Milea nu a vrut să se omoare. El a fost fie victima propriilor calcule, fie victima unor ucigaşi cu sânge-rece.

1. Sinuciderea voită. Această variantă, pe care s-a clădit imaginea „eroului Milea, care s-a sacrificat ca să nu tragă în popor", este tot mai puţin credibilă. O susţin doar declaraţiile lui Ceauşescu („Trădătorul Milea s-a împuşcat") – dar Ceauşescu vorbea din auzite – şi mărturiile unor oameni interesaţi: colonelul Corneliu Pîrcălăbescu (şeful Gărzilor Patriotice), căpitanul Marius Tufan (al cărui pistol i-a curmat viaţa lui Milea) şi maiorul Ioan Vătămănescu (aghiotantul ministrului).

2. Sinuciderea din greşeală. Este varianta îmbrăţişată de istoricul Alex Mihai Stoenescu, care a studiat temeinic „dosarul Milea". „Sinuciderea a fost practic o încercare de autorănire. El s-a aşezat la birou şi şi-a proptit pistolul sub coaste, în stânga. E un fel de «picior în ghips» al lui Stănculescu. Milea vroia să se scoată din joc, să fie lăsat în pace. Glonţul, însă, i-a atins o coastă, a urcat şi i-a atins o arteră pulmonară."[1]

Stoenescu îşi susţine teoria prin logica situaţiei din dimineaţa de 22 decembrie 1989. „Milea era convins că se va termina. Indiferent dacă «lucra» în favoarea sau împotriva lui Ceauşescu, el era condamnat. Ceauşescu îl schimba din funcţie în mod sigur, pentru că deja îl acuzase de trădare. Iar dacă pleca Ceauşescu, Milea urma să dea socoteală pentru implicarea directă în represiunea de la Timişoara. Pe 17 decembrie s-a tras din ordinul lui Milea, deci Milea omorâse oameni. Erau ordine ilegale. Ceauşescu îl minţise la telefon că a declarat starea de necesitate. De fapt, starea de necesitate avea să fie declarată mult mai târziu, pe 20 decembrie, şi numai la Timişoara."[2]

În concluzie: generalul Vasile Milea n-a fost un erou, ci un comandant de oşti care a participat activ la măcelul din

[1,2] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 19 iunie 2009

decembrie 1989. Și care a sfârșit fie încercând să se automutileze, fie fiind sacrificat de cei care aveau interes să-l elimine.

3. Asasinarea. Chiar așa: avea cineva interesul de a crea o emoție specială în rândurile Armatei și ale populației, anunțând sinuciderea ministrului Apărării Naționale? Ceaușescu – în niciun caz. De altfel, evoluția evenimentelor a confirmat că moartea lui Milea a grăbit sfârșitul regimului. Din acel moment, lucrurile s-au precipitat. Tot ce mai avea de făcut Ceaușescu era să aleagă mijlocul de fugă: tancul sau elicopterul.

A existat însă și o tabără pentru care moartea lui Milea a fost mană cerească: grupul care lucra la prăbușirea lui Ceaușescu. Complotiștii. Anunțul sinuciderii, pentru care cel mai bun agent de comunicare a fost însuși Ceaușescu (fără să știe că este folosit), a fost dublat de răspândirea unui zvon: *de fapt, Milea nu s-a sinucis, ci a fost omorât de „odiosul dictator"!* De ce? *Pentru că „n-a vrut să tragă în popor!"* Era imaginea proiectată insistent de complotiști, prin TVR, imediat după fuga lui Ceaușescu.

Dublă lovitură: militarii și civilii s-au înverșunat și mai tare împotriva *tiranului care nu se mai satură de sânge*, iar Armata, prin *martirul Milea*, și-a creat imaginea de Albă-ca-Zăpada, deși avea pe conștiință victimele represiunii din zilele precedente. A fost cadrul ideal pentru întărirea lozincii „Armata e cu noi!", care fusese lansată cu o oră mai devreme. Din acel moment, oamenii au fost încurajați să urce pe tancuri și să fraternizeze cu militarii, femeile să pună flori pe TAB-urile represiunii, iar Ceaușescu a fost nevoit să bată în retragere. Armata nu mai era cu el!

Dacă acest scenariu a fost gândit de cineva, atunci acel „cineva" a fost genial. Sau diabolic. Dar pentru ca scenariul să reușească, a fost nevoie de sângele generalului Vasile Milea. Lichidarea acestuia putea fi făcută în trei feluri:

1. prin împușcare;
2. prin întârzierea intervenției medicale (în loc să-i fie oprită rapid hemoragia, a fost lăsat să piardă sânge până când nu mai putea fi salvat);

3. prin sufocare sau strangulare, în sediul CC, în Salvare sau la Spitalul Elias (variantă contrazisă de concluzia de la punctul 2 al raportului senatorial din 1991, rezultat în urma audierii doctorului David Zingher).

Milea și-a semnat sentința în 1962

Legătura specială dintre Milea și Ceaușescu, din decembrie 1989, nu a fost una întâmplătoare. Cei doi erau vechi combatanți pe frontul comunismului românesc. Mai precis, al represiunii împotriva „destabilizatorilor".

Relatările istoricilor Constantin Olteanu și Alex Mihai Stoenescu amintesc de un episod din 1962, din județul Argeș, când Milea a reacționat dur, la fel cum avea s-o facă la Timișoara și la București în 1989.

„Povestea lui Milea este extraordinară. Milea era creația lui Ceaușescu. A fost luat de la Pitești. În 1962, Ceaușescu era deputat în regiunea Argeș. În aprilie '62, în două sate de lângă Pitești a izbucnit o revoltă a țăranilor împotriva președinților de cooperativă. Nu era politică. Nu avea treabă cu colectivizarea. Șefii furaseră și oamenii s-au revoltat. Ceaușescu se deplasează acolo, întrunește comitetul regional la Pitești, dă dimensiunea unei revolte țărănești, deși nu era chiar așa. Oamenii ieșiseră, îi sechestraseră pe șefii C.A.P.-ului în Primărie. În acel moment, comandantul Școlii de auto și tancuri de la Pitești, colonelul Vasile Milea, se oferă să intervină cu blindate. Și repartizează o companie de blindate ruseți, șenilate. Unul dintre ele a fost și blocat. A rămas într-un șanț, peste noapte, și a fost declarat ca pierdere. Era un autotun. Comandantul companiei de blindate se numea locotenent-major Ștefan Gușă, iar șeful secției tehnice – care a rămas în unitate – era locotenent Niculae Spiroiu. Pe 17 decembrie 1989, la Timișoara, Milea face același lucru: scoate tancurile în stradă și trage în oameni"[1], a declarat Stoenescu.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 19 iunie 2009

Fost coleg de arme cu Milea, generalul Constantin Olteanu are mai multe povestiri legate de fostul ministru. La cea referitoare la momentul 1962, Olteanu este mai reținut. „Iată povestea pe care o cunosc eu de la Milea. În '62 avea gradul de colonel şi era comandantul şcolii de ofițeri de tancuri din Piteşti. A avut loc o ridicare, un protest al țăranilor din regiunea Argeş. Ceauşescu s-a dus la Piteşti, la regiunea de partid, şi l-a chemat pe Milea, care era comandantul şcolii şi al garnizoanei. L-a rugat să intervină. Milea a luat o formație de tancuri şi a intervenit, fără să le folosească. Numai ca mijloc de presiune"[1], şi-a amintit Constantin Olteanu. Acesta a fost ministru al Apărării până în 1985, când Ceauşescu l-a schimbat cu Vasile Milea.

Destinul lui Milea a fost influențat de revolta țărănească din 1962. Ceauşescu i-a remarcat atunci duritatea, iar ulterior l-a făcut general şi l-a promovat la Bucureşti. Vasile Milea era mândru de ascensiunea sa până în preajma comandantului suprem. Nu ştia că şi-a semnat sentința, devenind prizonier al acestuia. Aşa a ajuns ca momentul 1989 să-l găsească în fruntea Armatei Române. Şi să sfârşească prematur, la 63 de ani, cu un glonț în piept.

[1] Interviu Constantin Olteanu – Bucureşti, 10 august 2009

„TRĂDARE LA ARMATĂ, TRĂDARE LA CANCELARIE!"

În focul evenimentelor din decembrie 1989, mulți apropiați ai lui Ceauşescu au apelat la şmecherii pentru a părăsi corabia aflată în derivă. Generalul Stănculescu şi-a ţuns piciorul în ghips. Dăscălescu s-a încuiat într-un WC ca să nu fie luat în elicopter. Hîrjău a zis că se duce la toaletă şi a dispărut. Aghiotanții dictatorului s-au făcut nevăzuți. Nicolcioiu a „uitat" să deconteze banii cu care venise din Iran.

„La plăcinte, înainte! La război, înapoi!" Această zicală acoperă perfect acțiunile câtorva dintre oamenii importanți din sistemul comunist sau apropiați ai aparatului central, în decembrie 1989. Când şandramaua a început să se clatine, aceştia au fugit sau au încercat să iasă din joc pentru a-şi scăpa pielea.

Trimis la Timişoara pe 17 decembrie 1989, în calitate de prim-adjunct al ministrului Apărării Naționale, generalul Victor Atanasie Stănculescu a făcut şi o vizită într-un spital din oraş. Pe 21 decembrie, el a simulat o criză de vezică biliară. Astfel, a evitat să fie pus în situația de a citi manifestanților timişoreni decretul care instituia starea de necesitate. În noaptea care a urmat, abia revenit la Bucureşti, s-a dus din nou la spital, de data asta pentru a-şi pună piciorul în ghips, doar-doar o scăpa de chemarea „în dispozitiv".

În dimineaţa de 22 decembrie, secretarul personal al lui Nicolae Ceauşescu, Mihai Hîrjău, a motivat că-l doare stomacul pentru a se duce la toaletă. Imediat şi-a luat tălpăşiţa din sediul CC, aducând-o pe Elena Ceauşescu în pragul apoplexiei. „Curticeanu, trădare la Armată, trădare la Cancelarie!"[1], s-a auzit strigătul tovarăşei, după cum şi-l aminteşte Silviu Curticeanu, şeful Cancelariei prezidenţiale. Vasile Milea se sinucisese cu puţin timp în urmă, iar tovarăşa aflase, disperată, că a „trădat" şi Hîrjău.

Puţin mai târziu, Constantin Dăscălescu, ultimul prim-ministru al României socialiste, a pretins că se duce să-şi ia paltonul şi s-a ascuns într-un WC, numai ca să nu urce în elicopter cu soţii Ceauşescu.

Şeful statului a fost abandonat chiar şi de ofiţerii însărcinaţi cu paza sa personală. Aghiotanţii săi erau locotenent-colonelul Vasile Tălpeanu şi maiorul Vasile Bălaşa, de la Direcţia a V-a a Securităţii. Fiecare avea în subordine un şef de grupă şi şapte ofiţeri din aceeaşi unitate. În dimineaţa de 22 decembrie, Bălaşa a dispărut, fiind de negăsit. A rămas „la datorie" doar Tălpeanu, care era poziţionat la uşa Cabinetului 1. În haosul care a însoţit fuga la elicopter, s-a eschivat însă şi Tălpeanu! El a rămas în clădire, deşi avea misiunea de a nu se despărţi de comandantul suprem. Locul său, ca gardă personală a lui Ceauşescu, a fost luat de maiorul Florian Raţ, tot de la Direcţia a V-a.

O afirmaţie interesantă a făcut căpitanul Marian Rusu, alt ofiţer de la Direcţia a V-a. Întrebat dacă nu l-a abandonat „prea repede" pe Ceauşescu (puţin după 13.30, la o oră şi jumătate după fuga de pe acoperişul CC), Rusu a răspuns: „Poate cam târziu. Alţi colegi au plecat din dimineaţa de 22 decembrie, din sediu, iar alţii chiar din seara de 21 decembrie"[2].

[1] Silviu Curticeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 octombrie 1993

[2] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

Curajul maxim: îţi scrii demisia şi tragi apa

Victor Atanasie Stănculescu a inventariat momentele în care a încercat să evite anumite sarcini, cerând să fie trecut în rezervă sau simulând probleme medicale.

Aflat la Timişoara încă din 17 decembrie şi în contextul în care se lansase ideea unui comandament al oraşului pe care să-l conducă el, Stănculescu a pregătit un raport către Nicolae Ceauşescu. Cel puţin aşa susţine el. „În raport solicitam să fiu trecut în rezervă, întrucât nu sunt de acord cu măsurile ş.a.m.d. Vroiam să-l înmânez unuia dintre însoţitorii lui Dăscălescu şi ai lui Bobu, să-l ducă la Bucureşti. Văzând ce scriu, mi-au cerut să vadă şi au zis că sunt nebun: «Dacă dai asta, mâine te împuşcă. Rupe-o şi arunc-o la WC!». Am rupt-o şi am aruncat-o acolo, a fost un moment de slăbiciune, printre altele."[1]

Stănculescu zice că în camera în care a făcut cererea nu se mai aflau decât „cei doi generali, Diaconescu şi Brahaciu, sper să-şi aducă aminte"[2].

Criză de vezică biliară

Pe 20 decembrie, aflat tot la Timişoara, Stănculescu – zice el – i-a spus lui Milea, telefonic, că vrea să se întoarcă la Bucureşti, iar Milea i-a replicat: „Mai stai acolo, încă nu e nevoie să vii"[3]. „În acea seară, generalul Ion Coman a vrut să citesc mulţimii, într-un oraş care se liniştise dintr-un anumit punct de vedere (nu mai erau manifestări agresive de nicio parte), acel decret de stare de necesitate, despre care am spus că nu mai are niciun rost, că nu poate să provoace decât tensiuni noi. «Seara chiar că nu are niciun rost, că lumea e încă pe străzi». Zice: «Bine, atunci mâine dimineaţă»."[4]

[1-4] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

De teama citirii decretului – susţine Stănculescu –, dimineaţa, la ora 5.00, s-a deplasat la Spitalul Militar din Timişoara. „M-am dus la spital şi i-am spus doctorului că până la ora 13.00 stau acolo. Mi s-a spus că m-a căutat Ion Coman de câteva ori la spital. M-am dus după ora 13.00 şi am spus: «M-aţi căutat?». «Da, unde ai dispărut?». I-am spus că am avut o criză. A zis: «Uite, nu te-am găsit şi am dat telefon la Guşă, şi mi l-a trimis pe Chiţac, care a citit decretul».”[1]

Întrebat dacă „acea criză a fost reală sau nu”, Stănculescu spune: „A fost combinată, efectiv nu am vrut”[2]. Senatorul Sabin Ivan, membru în Comisia „Decembrie 1989”, concluzionează: „Deci, spuneţi aşa, că aţi simulat o criză”[3].

Generalul rememorează vizita la spitalul timişorean. Medic de gardă era chiar comandantul spitalului, pe care Stănculescu îl cunoştea. „Mi-a făcut un consult, mi-a făcut o foaie de observaţie că am criză de vezică biliară, nu ştiu ce, mi-a făcut o injecţie şi am dormit până la ora unu după prânz. Între timp, a dat telefon Coman: «Unde e ăsta?». Şi doctorul spune: «E în tratament la noi, doarme, nu poate să vină!»”.[4]

Ghipsul de opt ore al generalului Stănculescu

Revenit la Bucureşti, cu un avion militar, în noaptea de 21 spre 22 decembrie, Victor Atanasie Stănculescu află că oraşul e în fierbere. „Am ajuns acasă în jur de două şi ceva. Soţia era speriată. Ea mi-a spus că a auzit la radio că au fost mişcări în oraş, că lumea e speriată, că cei de la Ambasada sovietică au fugit toţi de acolo. Mi-a spus să nu mă mai duc nicăieri că mă omoară. I-am spus: «Îţi promit că nu mă mai duc, că

[1,2] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 1 noiembrie 1993

[3] Sabin Ivan – stenograma audierii lui Victor Atanasie Stănculescu la Comisia „Decembrie 1989”, 1 noiembrie 1993

[4] Dinu Săraru – *Generalul Revoluţiei cu piciorul în ghips*, Editura RAO, 2005

n-am de gând să fac acest pas ca să rezolv problemele pe care le-au încurcat alţii», şi mă refeream la familia Ceauşescu. Şi am început să caut soluţii. Nu m-a căutat nimeni în noaptea aceea. Pe la ora 4.00 am dat eu telefon la ofiţerul operativ, la minister, şi i-am spus că am sosit. Am întrebat unde e ministrul şi mi-a spus că e în CC. Am căutat o soluţie ca să nu particip la ceea ce era foarte clar o acţiune de represiune pe 22. Am întrebat la Spitalul Militar cine e de gardă. Mi s-a spus că sunt medici mulţi, că au fost răniţi mulţi şi că aproape la toate secţiile sunt prezenţi şefii de secţie. L-am căutat pe generalul-doctor Niculescu, şeful secţiei de Traumatologie, şi i-am spus: «Vreau să vin până la spital, să discut o problemă foarte urgentă». «Veniţi. La ce oră?» «Acum» (era ora 5 şi ceva). M-am dus şi i-am spus că nu vreau să mă duc la CC. «Găseşte o soluţie», i-am zis. Şi atunci mi-a spus: «Îţi pun piciorul în ghips». Zic: «Bine, dar nu o să se cunoască?» «Nu. Spui că ai avut întindere de menisc. Ai fost sportiv, acest lucru e posibil la vârsta ta». Şi personal mi-a pus ghipsul. A durat cam vreo oră. «Acum mă duc acasă», i-am zis. Mi-a spus că ar fi mai bine să rămân acolo. «Nu, mă duc acasă». Piciorul în ghips a fost un manşon solid şi destul de greu. Când am ajuns acasă, soţia mi-a spus: «Te-a căutat locotenentul-major Barbu pe sistemul cunoscut – era unul dintre aghiotanţii ministrului, de la Ministerul Apărării Naţionale, că mai avea doi care erau de la Ministerul de Interne –, i-am spus că eşti la spital». Am stat acasă şi, către ora 8 şi ceva, m-a căutat ofiţerul operativ şi mi-a spus că a zis tovarăşul ministru să mă duc la CC. I-am zis să-i spună că sunt cu piciorul în ghips, că am avut un accident şi nu pot să vin. Am fost sunat după aceea, nu mai ţin minte, ori de şeful de cancelarie, Manea, ori de altcineva, care a întrebat-o pe soţia mea dacă sunt acasă. I-a spus că sunt acasă şi dorm. «Ce s-a întâmplat?», a întrebat ea. «L-a chemat ministrul Apărării să vină aici».”[1] Această mărturie a fost făcută în faţa Comisiei „Decembrie 1989.”

[1] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 1 noiembrie 1993

În cartea *Generalul Revoluției cu piciorul în ghips*, Stănculescu spune că el ar fi vrut, într-un fel, să plece spre minister atunci noaptea, când s-a întors de la Timişoara, dar că soția n-a fost de acord. „Nevasta zice: «Nu pleci! Mai bine îți dau cu vaza în cap – aveam o vază de cristal – şi te pun jos!» Şi, în fine, discuții, dar până la urmă, trebuia să plec..."[1] Şi tot doamna Stănculescu – zice generalul – a avut ideea cu spitalul. „Soția mi-a spus: «Stai acasă, nu te duci!». Aici a fost intervenția, cum se zice, dumnezeiască, a soției. Atunci i-am spus: «Ce să fac?» «Du-te la spital, la cine este de serviciu, şi găseşte o soluție acolo, să-ți facă un control, să-ți facă o internare, să faci ceva!»."[2]

Precizare: Elena Stănculescu, soția generalului, s-a sinucis pe 21 decembrie 2003, la vârsta de 67 de ani, aruncându-se de la etajul doi al clădirii în care locuia.

„Cu picioarele rupte să vină, că-l aduc arestat!"

Într-un interviu pe care i l-am luat în decembrie 2009 la Spitalul Penitenciarului Jilava (unde-şi ispăşea condamnarea pentru participarea la represiunea de la Timişoara), Victor Atanasie Stănculescu (care fusese degradat militar, nu mai era general şi nici măcar soldat) a povestit cum îşi construise alibiul în cazul unei eventuale suspiciuni a lui Ceauşescu. Înainte de a părăsi Spitalul Militar Central, el l-a întrebat pe doctorul Nicolescu: „Şi dacă o să mă controleze, să mă întrebe cineva?" „Nu este nicio problemă, spuneți că aveți ceva la rotulă şi că v-am blocat piciorul pentru rotulă. Acolo nu se poate face niciun control, că sunt cartilagii, nu pot să se vadă"[3], i-a răspuns generalul-medic.

Cu piciorul stâng imobilizat în ghips de la vârful degetelor până la jumătatea coapsei, Stănculescu a ajuns, în cele

[1,2] Dinu Săraru – *Generalul Revoluției cu piciorul în ghips*, Editura RAO, 2005
[3] Interviu Victor Atanasie Stănculescu – Jilava, 14 decembrie 2009

din urmă, în sediul Comitetului Central. „La ora 10 şi ceva a venit o maşină cu doi-trei oameni de la Cancelarie, trimisă de Manea, şi au zis: «Ni s-a spus că să vă luăm cum sunteți». Am intrat pe la intrarea C. Pe coridor mi s-a spus, nu mai ştiu de cine, «duceți-vă, că e supărare mare, că generalul Milea s-a împuşcat». Pe traseu, pe coridoare, erau cam 50 de oameni cu automate. Asta a fost o primă imagine. Am întrebat pe unul dintre cei de pe hol unde este Comandamentul Militar. Mi-a arătat că undeva lângă Cabinetul 1. Am intrat, le-am spus că am venit şi erau toți în panică. M-am dus la secretariatul lui Ceauşescu. Cred că Silviu Curticeanu m-a repezit puțin. A ieşit Ceauşescu şi m-a întrebat ce am pățit la picior. Mi-a spus să iau comanda, să întărim dispozitivul şi să apărăm"[1].

În mărturia sa, Stănculescu pare să încurce un pic orele. În realitate, sosirea sa în sediul CC a avut loc înaintea orei 10.00, dat fiind că la 9.50 Ceauşescu l-a văzut intrând în secretariatul său şi l-a anunțat că preia conducerea Armatei.

Episodul cu ghipsul e rememorat şi de alte persoane aflate în CC, în dimineața de 22 decembrie. Constantin Manea, şeful de cabinet al lui Ceauşescu, povesteşte: „Înainte de 11.00, deci în perioada asta imediat după aflarea sinuciderii lui Milea, Ceauşescu se gândea la un înlocuitor. L-a căutat pe Ilie Ceauşescu, generalul. Nu a fost de găsit. Atunci mi-a zis mie să fie căutat Stănculescu"[2].

După ce a aflat că Stănculescu e acasă, cu piciorul în ghips, Ceauşescu i-a ordonat lui Manea: „Cu picioarele rupte să vină! Şi să vină în cinci minute, să nu se joace, că-l aduc arestat!".[3] Manea povesteşte: „Stănculescu a venit. Într-un sfert de oră a fost acolo. Foarte curios acest ghips... Nu avea cârje, de baston nu-mi aduc aminte. A simulat foarte bine că e accidentat şi că-l doare"[4].

Când a ajuns la sediul CC al PCR, Stănculescu – îmbrăcat civil – trăgea după el piciorul stâng, imobilizat în ghips. „Nu

[1] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993
[2-4] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

mă durea, dar mă incomoda. Mergeam foarte greu, am avut răni multă vreme din cauza acelei mişcări anormale."[1]

Audiat în 1994, Ilie Ceauşescu (şi el adjunct al ministrului Apărării Naţionale în 1989) spune că, în jurul orei 13.30, Stănculescu a chemat medicul la sediul MApN – unde se deplasase între timp – ca să-i dea jos ghipsul. „A pus piciorul pe scaun, a ridicat pantalonii, iar medicul i-a tăiat ghipsul. Era acelaşi medic care i-l pusese"[2], susţine Ilie Ceauşescu.

Fratele dictatorului face însă o confuzie. N-a venit generalul Niculescu, de la Spitalul Militar Central, să-i scoată ghipsul lui Stănculescu, ci a făcut-o un ofiţer de la infirmeria ministerului. „A venit un medic, locotenent-major, cu un cleşte şi mi-a tăiat ghipsul. După ce mi l-a dat jos, am renunţat la ţinuta civilă şi m-am îmbrăcat militar. Ţinuta militară o aveam la birou."[3]

De la fuga Ceauşeştilor din sediul CC trecuse aproape o oră şi jumătate. Ghipsul atârnase de piciorul generalului Stănculescu timp de opt ore: de la 5.30 până la 13.30.

*

* *

„Criza de vezică" de la Timişoara şi „piciorul în ghips" de la Bucureşti n-au fost singurele încercări ale lui Stănculescu de a se pune la adăpost în cazul prăbuşirii lui Ceauşescu. Cu câteva săptămâni în urmă, el reuşise să-şi scoată fiica şi ginerele din structurile Securităţii. Ambii erau ofiţeri şi lucrau în zone operative. Fiica lui Stănculescu era angajată la Societatea „Dunărea", care derula operaţiuni de export-import. Soţul ei era încadrat la Unitatea „R" (transmisiuni speciale). Amândoi au fost scoşi din zona operativă şi mutaţi la unităţi mai puţin expuse, apoi transferaţi în afara Capitalei. În final, cu puţin timp înainte de Revoluţie, le-a fost aprobată solicitarea de trecere în rezervă, chiar dacă aveau sub 40 de ani!

[1] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

[2] Ilie Ceauşescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 ianuarie 1994

[3] Interviu Victor Atanasie Stănculescu – Jilava, 14 decembrie 2009

Generalul Stănculescu a rezolvat problema apelând la adjuncţii generalului Iulian Vlad, şeful Securităţii. Pentru fiică i-a cerut un serviciu generalului Aristotel Stamatoiu (care avea în subordine Societatea „Dunărea"), iar pentru ginere – generalului Ştefan Alexie (sub autoritatea căruia funcţiona Unitatea „R"). Pe Alexie l-a abordat la nunta fiului generalului Stamatoiu, ţinută la Cercul Militar Naţional, în toamna lui '89.

Aceste manevre nu au fost întâmplătoare. Generalul Stănculescu era un om bine informat. De-a lungul anului 1989 avusese mai multe contacte cu oameni-cheie, cetăţeni români şi străini, care-l avertizaseră (îl informaseră?) că prăbuşirea regimului Ceauşescu va fi însoţită de o răfuială a Armatei cu Securitatea, conflict care se va solda cu multe victime din cadrul Securităţii. De aceea, Stănculescu a vrut să-şi pună la adăpost fiica şi ginerele. Mai ales că el, generalul, se afla în conducerea Armatei care urma să decimeze Securitatea!

„Trădătorii" din closet

În ziua de 22 decembrie, WC-urile din sediul CC s-au dovedit cele mai bune ascunzători.

Mihai Hîrjău, secretarul personal al lui Ceauşescu, a „tulit-o" din sediul CC al PCR în jurul orei 8.00. Cel mai bine ştie povestea Constantin Manea, şeful de cabinet al dictatorului.

„La ora 8.00, Hîrjău, colegul meu, a acuzat dureri de stomac. Şi mi-a spus să fiu atent, că el o să lipsească vreo câteva minute. Zic: «Bine». A trecut o jumătate de oră, nu a mai venit înapoi. Am observat că şi unul dintre aghiotanţii lui Nicolae Ceauşescu dispăruse, şi anume Bălaşa. Rămăsese Tălpeanu, care era de serviciu. Tălpeanu ăsta era deja la pază acolo, la uşa de la cabinet, şi eu rămăsesem pe cap cu toate liniile telefonice şi cu toată nebunia care se dezvolta acolo."[1]

[1] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

Vine ora 9.30, Milea se sinucide, iar Ceauşescu e categoric şi-l numeşte pe fostul său ministru „trădător". După altă jumătate de oră, mai povesteşte Constantin Manea, „Ceauşescu a observat că lipseşte Hîrjău şi m-a luat pe mine la întrebări: «Unde e Hîrjău?». «Nici eu nu-l văd, l-a apucat durerea de stomac de la ora 8.00 şi e 10.00 şi nu mai vine. Am pus eu să-l caute peste tot, şi prin WC-uri pe aici, şi prin birouri, nu este». Zice: «Alt trădător. Să vie Postelnicu!». Şi a dat ordin ca Hîrjău să fie căutat, să fie arestat. S-a trimis după el, dar nu l-au găsit."[1]

Silviu Curticeanu, şeful Cancelariei, a fost martor la reacţia Elenei Ceauşescu când a aflat că Hîrjău a dispărut. El a povestit în 1991: „Ea era în anticameră şi ţipa, mi-a zis chiar aşa: «Curticeanu, trădare la Armată, trădare la Cancelarie!». Eu întreb: «Ce-o mai fi acum?». Ea spune: «Păi, a fugit Hîrjău». Zic eu: «Poate e pe aici, pe undeva». Hîrjău trebuia să fie în sala unde făcea el primirile. Culoarul între camera lui Ceauşescu şi sala de şedinţe avea două sonerii, pe 1 şi pe 2. De data asta, l-a sunat pe Hîrjău, el nu era acolo. Manea, când a văzut că nu este Hîrjău, a intrat el, că se mai întâmpla, se mai compensau unul pe altul. Manea a ieşit afară, dar în timpul acesta venea ea, Elena Ceauşescu. A aflat că nu e şi a început o nebunie, toţi întrebau «unde e Hîrjău?»"[2].

Mihai Hîrjău a povestit cum şi când a plecat din sediu. „Pe la 8.30, în timpul desfăşurării şedinţei convocate de Ceauşescu, am plecat acasă, unde mi-am întâlnit soţia şi copilul. Erau foarte îngrijoraţi de ce se întâmpla. De fapt, pe la 5 dimineaţa, când mai trecusem în fugă pe acasă, le-am spus că situaţia este de un dramatism ieşit din comun. Acum le-am spus că eu nu mă mai întorc la sediu. Vecinii care erau pe acolo au spus că mă ascund. În sfârşit, m-am dus precipitat la o mătuşă a unui coleg de facultate. Am stat acolo câteva ore, până pe la 14.30..."[3]

[1] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

[2] Silviu Curticeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 11 aprilie 1991

[3] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

Membru în Comisia „Decembrie 1989", senatorul Şerban Săndulescu – aflat şi el în sediul CC pe 22 decembrie – îl întreabă pe Hîrjău: „Nu v-a fost teamă că, dacă Ceauşescu vă caută şi nu vă găseşte, o să aveţi probleme?". Hîrjău răspunde: „Ştiu că am fost căutat acasă în jurul orei 11, a fost un risc pe care mi l-am asumat, dar am zis că mi-l fac pe propria piele"[1].

Solicitat să motiveze „dezertarea", Hîrjău povesteşte: „Eu am văzut aici o atmosferă de război. Dimineaţa, toate holurile acestea erau înţesate cu oameni cu armele de gât – eu vă spun toate acestea pe un ton moderat, dar ceea ce se întâmpla atunci eu nu pot să reproduc, toate lucrurile aveau un tragism, o desfăşurare... Şi, în aceste împrejurări – cramponarea lui Ceauşescu de putere, hotărârea lui de a merge până la capăt, apelul la o rezistenţă absurdă... Mi-am făcut, sigur, diverse gânduri: dacă coboară la subsol, la adăpost? I-ar fi luat cu el pe toţi cei care erau cu el, să deschidă foc. Intram într-o situaţie în care, dacă scăpam cu viaţă, puteam să-mi pun ştreangul de gât"[2].

Aşa că a plecat. „I-am spus lui Manea că mă duc la toaletă şi am luat-o... parcă îmi conducea cineva paşii. Spre intrarea B, m-au întrebat ofiţerii: «Unde mergeţi?». «Dom'le, merg că am treabă aici». Deci am mers aşa, m-au văzut în haină... până când am văzut barajul de soldaţi, de tancuri, tot ce era pe stradă, şi m-am dus aşa, parcă eram drogat."[3]

Dăscălescu „şi-a uitat" paltonul

Şi Constantin Dăscălescu, prim-ministrul de-atunci al României, a făcut tot posibilul să nu-i însoţească pe Ceauşeşti în zborul lor final. El fusese desemnat să urce în elicopterul de pe acoperişul clădirii CC al PCR, pe 22 decembrie, alături de cuplul dictatorial şi de Emil Bobu.

[1-3] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

Când se pregăteau să plece la lift, şi de acolo pe acoperiş, Dăscălescu a spus că se duce să-şi ia paltonul. El s-a ascuns însă într-un WC şi s-a încuiat pe dinăuntru, iar Ceauşescu, grăbit de faptul că revoluţionarii forţau intrarea în Palat, l-a luat – în locul lui Dăscălescu – pe Manea Mănescu. Şeful ultimului guvern comunist a ieşit din WC abia după ce s-a asigurat că elicopterul decolase de pe clădire.

Nicolcioiu şi banii din Iran

Pescarii au o vorbă: în ape tulburi se pot prinde peştii mari. Aşa au gândit şi unii dintre apropiaţii lui Ceauşescu. Nu toţi se mulţumeau să-şi salveze pielea. Unii încercau să scoată şi oareşce profit din nebunia acelor zile. Cel mai bine plasaţi pentru a face bani erau responsabilii-cheie din comerţul exterior. Fructificându-şi relaţiile şi folosind discreţionar capitalul statului, aveau să devină cei mai bogaţi oameni ai tranziţiei de la comunism la capitalism.

Mirosul dolarilor i-a sedus însă şi pe activişti care nu aveau nicio treabă cu afacerile. Studiu de caz: Vasile Nicolcioiu, şeful Protocolului de Partid şi de Stat. Acesta nu putea să facă tranzacţii în numele lui Ceauşescu, ci doar îi purta medaliile şi valiza cu bani cash în deplasările din străinătate. Aşa cum s-a întâmplat şi în Iran.

Ceauşescu şi suita lui s-au întors de la Teheran miercuri, 20 decembrie 1989. O zi mai târziu, o geantă-diplomat cu cifru părăsea sediul Comitetului Central, la indicaţia celui care o avea în grijă: Vasile Nicolcioiu. Şoferul acestuia, Dumitru Cercel, a dus-o la o adresă de pe Calea Victoriei, unde i-a predat-o lui Emil Nicolcioiu, fratele expeditorului şi fost ministru al Justiţiei în perioada 1975–1977, în guvernul condus de Manea Mănescu.

Patru ani mai târziu, pe biroul senatorului Valentin Gabrielescu, preşedintele Comisiei pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989, a ajuns un plic sigilat.

Parlamentarul a deschis plicul, cu răbdarea unui om care pătimise şase ani în temniţele comuniste. În plic se afla un text de câteva file. Când a început să-l citească, Gabrielescu a înlemnit: o anume Nicolcioiu Vera Florica îşi acuza fostul soţ că, profitând de haosul din sediul CC al PCR în zilele de 20–22 decembrie 1989, a „şterpelit" banii cu care Ceauşescu se întorsese din Iran!

Vasile Nicolcioiu (52 de ani) era şef la Protocol din 1983. Când a revenit de la Teheran, el a fost şocat de atmosfera din România. Mirosea a Revoluţie, a lovitură de stat, a schimbare de regim. Atunci i-a încolţit o idee: dacă se întâmplă ceva şi, în haosul creat, se pierde urma genţii-diplomat?!

Revoluţia l-a prins pe Vasile Nicolcioiu într-o situaţie familială complicată: avea o soţie, o amantă şi câte un copil cu fiecare dintre cele două femei. Ambii copii erau băieţi.

În 1994, când l-a „turnat" pe Vasile Nicolcioiu la Comisia „Decembrie 1989", Vera nu mai era căsătorită cu acesta. Imediat după Revoluţie, fostul demnitar divorţase pentru a se căsători cu amanta sa, care lucrase la bufetul CC şi cu care avea şi un copil.

În sesizarea sa, Vera Nicolcioiu preciza că fostul său soţ „pusese banii la adăpost, dar intervenise brusc o amnezie şi nu îşi mai amintea unde anume"[1]. Apoi, pentru a nu fi luat la întrebări, fostul demnitar s-a decis „să ducă mai departe povestea cu amnezia şi să se declare nebun iresponsabil", obţinând şi un certificat medical în acest sens.

Doamna Nicolcioiu mai spune că „pacientul Vasile Nicolcioiu, cu diagnostic de depresie prelungită şi sindrom maniaco-depresiv, s-a recăsătorit cu fosta lui concubină şi şi-a alungat din locuinţă propriul fiu"[2].

Epilog: recăsătorită cu un american, Vera şi-a luat fiul şi s-au mutat în SUA. După câţiva ani au revenit în România. Din acel moment, viaţa lui Vasile Nicolcioiu a devenit un calvar. Pe uşa apartamentului său a fost desenat un schelet, alături de mesajul „Moarte lacheului!". Vecinii spun că

[1,2] Vera Nicolcioiu – sesizare către Comisia „Decembrie 1989", anexată la stenograma audierii lui Vasile Nicolcioiu, 23 martie 1994

autorul mâzgălelilor era fiul său din prima căsătorie. Băiatul Verei şi al lui Vasile Nicolcioiu.

Cazul genţii-diplomat a fost îngropat de Comisia Senatorială, fără a se face vreo anchetă. Urma banilor a fost pierdută. O anumită bunăstare i-a atins, în timp, pe Vera şi pe fiul ei. Vasile Nicolcioiu, fostul şef al Protocolului de Partid şi de Stat, a fost abandonat într-un azil de bătrâni.

GUSTUL AMAR AL LOVITURII DE STAT

Pe 22 decembrie 1989, între orele 6.00 şi 12.00, Nicolae Ceauşescu şi-a trăit cu intensitate nebunească ultimele clipe la cârma ţării. Deşi totul se prăbuşea în jurul său, bătrânul dictator încă se mai gândea la o reprimare sângeroasă a demonstranţilor. Nu mai avea însă cu ce: Armata şi Securitatea îl abandonaseră.

Vineri, 22 decembrie 1989. La ivirea zorilor, în Capitală încă mai mirosea a praf de puşcă, după prăpădul făcut de forţele de represiune în timpul nopţii. Sângele oamenilor împuşcaţi în zona Sălii Dalles a fost spălat pentru a şterge urmele intervenţiilor violente, iar sloganurile anticeauşiste de pe ziduri au fost acoperite cu vopsea.

În sediul puterii, la CC al PCR, Ceauşescu îşi pregătea rezistenţa. Ordonase ca militarii să recurgă la orice mijloace pentru a opri mulţimea care se pregătea să vină spre Piaţa Palatului. Marele pericol era ca puhoiul să ia cu asalt reduta puterii comuniste.

În acea zi istorică, Nicolae Ceauşescu s-a trezit la ora 6.00. „Pe la 6.30 s-a întâlnit cu fratele său, generalul Ilie Ceauşescu, adjunctul ministrului Apărării. Discuţia a avut loc în Cabinetul 1 din sediul CC. Ilie Ceauşescu venise să-i sugereze fratelui său să schimbe strategia şi să facă schimbările dorite de Moscova. Îl îndemna să fie mai conciliant, să negocieze. Dar şeful statului i-a dat exemplul chinezesc cu

Piaţa Tienanmen şi i-a spus lui Ilie să plece"[1], explică istoricul Alex Mihai Stoenescu. Iar Eugen Florescu, consilier de presă confirmă: „Ilie încerca să-i atragă atenţia că vin muncitorii de pe platformele industriale, iar Ceauşescu răspundea vesel: «Lasă, că în Piaţa Tienanmen au fost un milion, şi i-au pus la punct de nu s-au văzut!»"[2].

Nicolae Ceauşescu a primit raportul de dimineaţă. Secretarul său personal, Mihai Hîrjău, a reconstituit momentul. „În anticameră i-am găsit pe Dăscălescu şi pe Bobu. Aşteptau să iasă ori el, ori ea. În jurul orei 6.30 a ieşit Elena Ceauşescu şi ei i-au spus că în oraş au început să apară concentrări de oameni în diferite puncte. Pe la gurile de metrou, pe la Pipera, la Turbomecanica. Ea a intrat în birou la Ceauşescu. A ieşit şi Ceauşescu, îmbrăcat sumar, într-un halat de baie, e greu de descris cum arăta. Avea o figură descompusă. Le-a dat indicaţia ca orice încercare de regrupare să fie reprimată cu brutalitate. A spus: «Dacă sunt în metrou, să se dea cu gaze lacrimogene!» şi să fie aduse Gărzile Patriotice, să se facă apel la uzine."[3]

*
* *

În ciuda avertismentelor primite de la Ilie Verdeţ (în seara de 21 decembrie) şi de la Ilie Ceauşescu (în dimineaţa de 22 decembrie), Nicolae Ceauşescu a continuat să creadă în „servirea cauzei". El vedea totul ca pe o luptă eroică pentru salvarea socialismului mondial, grav ameninţat de înţelegerile sovieto-americane şi de agenţii care mişunau prin România. Inclusiv prin palatul său, căci dictatorul îşi suspecta apropiaţii că s-au dat cu duşmanul.

Secretarul Mihai Hîrjău a reţinut întâlnirea dintre Ceauşescu şi conducătorii ministerelor de forţă: „În jurul orei 7.00 i-a chemat înăuntru, în cabinet, pe Milea, Postelnicu şi Vlad. Au stat câteva minute şi au plecat precipitaţi la punctele lor de comandă, care erau stabilite de seara"[4].

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 19 iunie 2009
[2] Alex Mihai Stoenescu – *Interviuri despre Revoluţie*, Editura RAO, 2004
[3, 4] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

Nemulţumit de informaţiile primite, Ceauşescu a încercat să grăbească schimbarea, care peste numai câteva ore îi va fi fatală. „La ora 7.00, Ceauşescu a cerut legătura cu Victor Stănculescu. Eu atunci am aflat că-l chemase de la Timişoara. Am sunat la cabinetul lui şi mi-a spus că este la Spitalul Militar. Am vorbit cu el, personal, la spital şi i-am spus că l-a chemat Ceauşescu. Mi-a spus că nu poate să vină, că are piciorul în ghips, dar îl poate trimite pe adjunctul său cu probleme de înzestrare. I-am spus lui Ceauşescu că Stănculescu nu poate să vină şi mi-a spus să-l chem pe Ilie Ceauşescu"[1], declara Hîrjău.

*
* *

Cei care au vorbit cu Ceauşescu în orele următoare au simţit mirosul de alcool fin pe care-l răspândea respiraţia acestuia. Niciun mister: dis-de-dimineaţă, dictatorul băuse două sticluţe mici de coniac Courvoisier, din „rezerva" şefului de cabinet Constantin Manea.

Câteva ore mai târziu, Ceauşescu şi-a găsit timp să-şi facă şi injecţia cu insulină pe care o neglijase de câteva zile. În mod normal, îşi injecta insulină de două ori pe zi, dimineaţa şi seara, altfel glicemia îi creştea periculos de mult. Diabetul măcina tot mai serios sănătatea bătrânului dictator.

*
* *

După ce a primit rapoarte de la toţi oamenii din jurul lui, Ceauşescu a convocat, în regim de urgenţă, o şedinţă a Comitetului Politic Executiv al PCR. La ea au participat, puţin după ora 8.00, doar câţiva dintre membrii CPEx, pentru că totul fusese anunţat în pripă. De fapt, n-a fost o şedinţă propriu-zisă, ci o răfuială a lui Ceauşescu cu generalul Milea.

Şeful Armatei se pierde, începe să se bâlbâie şi nu e în stare să-i prezinte comandantului suprem un raport despre starea trupelor. Ceauşescu ţipă la el şi rosteşte celebra replică: „Marş şi

[1] Mihai Hîrjău – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 7 februarie 1994

adu trupele!"[1]. Vizibil marcat de această reacție a dictatorului, Milea bântuie aproape o oră prin sediul CC, apoi sfârşeşte, la ora 9.30, într-un birou de la etajul 6. Ceauşescu anunță că generalul Milea s-a sinucis şi îi pune eticheta: „laş şi trădător".

În acest timp, Ilie Ceauşescu revine la biroul fratelui său, chemat de secretarul Mihai Hîrjău. „Am intrat în Cabinetul 1 şi mi-a spus: «Uite, Milea s-a sinucis». Era afectat atunci. Era şi ea acolo, lângă el. Şi el mi-a spus: «Te pregăteşti să iei comanda Armatei!». Îi zic: «Eu nu pot să iau comanda Armatei. Nu e calitatea mea». Aşa că mi-a zis: «Atunci du-te şi te-mbracă militar şi te duci la minister! Nu mai pierde timpul aici!». Aşa că am refuzat. Oricum, nu îmi dădea comanda Armatei, dar probabil a încercat, că deja îl chemase pe Stănculescu"[2], a declarat Ilie Ceauşescu.

*
* *

Un episod controversat se petrece puțin după ora 9.30, când cuplul dictatorial aflase despre moartea lui Milea. Elena Ceauşescu îşi chemă aghiotantul, pe căpitanul Marian Rusu, care era încadrat la Direcția a V-a a Securității. Acesta avea să declare: „În dimineața de 22 decembrie am fost chemat de Elena Ceauşescu, în jurul orei 9.30. Am fost trimis până acasă la ei, în Primăverii, să iau o cheie. Am mers până la reşedință, am luat cheia. Ştia de ea femeia din casă care se ocupa de femeile de serviciu, răspundea de reşedința de la Snagov, era un fel de intendentă. O chema Suzana. Mi-a dat cheia şi am adus-o la sediu. Era o cheie mare – dacă vreți, ca o părere, o cheie de seif, deci pentru o casă de bani. Dar unde era această casă de bani, la Cabinetul 1, la Cabinetul 2, nu am de unde să ştiu"[3].

Cheia respectivă, luată de la Suzana Andrei, a ajuns la Elena Ceauşescu după ora 10.00. Această poveste este legată

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 19 iunie 2009

[2] Ilie Ceauşescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 ianuarie 1994

[3] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

de prezența unui pachet şi a unei mape de piele pe parcursul fugii soților Ceauşescu, în orele următoare.

*
* *

După ce a primit confirmarea, de la oamenii săi de încredere, că generalul Milea a ieşit din joc, Ceauşescu s-a fixat pe „soluția Stănculescu". Le-a dictat consilierilor săi de presă comunicatul despre sinuciderea lui Milea şi l-a anunțat pe „generalul cu piciorul în ghips" că preia comanda Armatei. Urmează o şedință CPEx – ultima –, în care comandantul suprem vrea să se convingă dacă „tovarăşii" sunt decişi „să lupte cu el până la capăt".

Unul dintre membrii CPEx, Ion Radu, fusese trimis de Ceauşescu să ia pulsul evenimentelor. „Ce-ai făcut, Radu?"[1], îl întreabă Ceauşescu. „Am fost, aşa cum ați ordonat. A fost imposibil să intrăm în discuții. Nu am izbutit să intrăm în uzină. Plecau de la ICEM şi de la Turbomecanica din Militari. Au plecat şi de la «23 August». Tovarăşul Avram nu a putut să-i mai rețină. S-a oprit toată activitatea la cuptoare."[2]

Ceauşescu recunoaşte că e vorba de o acțiune bine organizată şi face o informare asupra morții lui Milea, după care declară stare de necesitate în întreaga țară. E trecut de ora 10.00. Principala întrebare pusă de Ceauşescu slugarnicilor din jurul său este dacă vor lupta cu toții „până la capăt"[3]. Răspunsul vine în cor: „Luptăm, tovarăşe secretar general!"[4].

*
* *

În timp ce Nicolae Ceauşescu primea confirmarea membrilor CPEx că vor lupta alături de el, generalul Victor Stănculescu oprea trupele care – la ordinul anterior al lui Milea – veneau să facă prăpăd în Bucureşti.

Momentul deposedării lui Ceauşescu de putere este relatat de istoricul Alex Mihai Stoenescu. „Stănculescu emite ordinul de la ora 10.07: RONDOUL – indicativul personal

[1-4] Stenograma şedinței CPEx, 22 decembrie, ora 10.00

al ministrului Milea. Stănculescu transmite prin căpitanul Tufan, aflat la etajul 6 al clădirii, ca şi când Milea trăieşte. Ordinul este ca trupele să se întoarcă în cazărmi, iar dacă se întâlnesc cu oamenii, să parlamenteze. Este momentul în care civilii se urcă pe tancuri. Stănculescu trimite spre cazarmă inclusiv TAB-urile din Piaţa Palatului, în timp ce grupa operativă de la etajul 1 le cerea să vină TAB-urile. De la 10.07 până la 10.40, Stănculescu repetă ordinele de întoarcere în cazărmi. Aşa s-a putut intra în Piaţă: pentru că TAB-urile plecaseră în urma acelor mesaje repetate transmise de Stănculescu. Acesta a fost momentul în care Stănculescu a iniţiat lovitura de stat. Ceauşescu i-a spus: «Mergi şi opriţi!», iar el a dat ordin ca militarii să nu tragă, să colaboreze."[1]

Acţiunea lui Stănculescu fusese precedată de una similară, dar discretă, a generalului Iulian Vlad. Acesta retrăsese din dispozitivul de apărare al palatului, între orele 7.00 şi 8.30, aproape 2.000 de ofiţeri, subofiţeri şi elevi din efectivele Securităţii. Mai întâi i-a dat ordin colonelului Răbăcel, şeful Statului Major al Şcolii de Securitate de la Băneasa, să îmbarce efectivele şi să le ducă în cazarmă. Apoi i-a ordonat colonelului Pavelescu, şeful Statului Major al Trupelor de Securitate, să retragă efectivele brigăzii de la Direcţia a V-a. Spre 8.30, după mini-şedinţa CPEx din „sălită", generalul Vlad i-a dat ordin colonelului Ardeleanu să retragă trupele USLA. Rămăseseră pe poziţie doar cei care asigurau paza în interiorul clădirii. Aceştia aparţineau Direcţiei a V-a.

Aşa a fost posibil ca manifestanţii să ajungă până lângă zidurile palatului, să arunce cu pietre spre balcon şi să ia cu asalt reduta puterii.

*

* *

După lovitura de stat dată de Stănculescu, Ceauşescu avea să mai reziste două ore în sediul CC. După şedinţa CPEx, el intenţionase să preia conducerea Armatei, însă directorul Cancelariei, Silviu Curticeanu, nu a mai apucat să scrie decretul.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 14 iunie 2009

La ora 10.59 a fost transmis la Radio şi la Televiziune comunicatul despre moartea lui Milea. Cu o oră mai devreme decât ordonase Ceauşescu!...

Puţin după ora 11.00, Ceauşescu constată că ordinele date de el sunt executate exact pe dos. În loc ca Piaţa Palatului să se golească de manifestanţi, ea se umple. În loc ca trupele să vină în centrul Capitalei, ele sunt retrase în cazărmi.

Se strânge laţul. Clădirea CC nu mai e sigură, pentru că gărzile slăbiseră paza, iar Piaţa Palatului geme de revoluţionari. Lucrurile se complică şi mai mult în reduta puterii lui Ceauşescu. Dictatorul ia decizii pripite, se simte sabotat şi îşi încearcă apropiaţii, doar-doar i-o depista pe trădători.

Istoricul Alex Mihai Stoenescu descrie finalul epopeii din CC. „După ora 10.00, Ceauşescu ceruse de trei ori să părăsească sediul. Prima solicitare a fost să fie scos prin subsol, însă cei de la Direcţia a V-a au spus că traseul nu este operaţional, că tunelurile sunt blocate. A cerut apoi ca maşina să vină la scară. Generalul Marin Neagoe, şeful pazei preşedintelui, i-a spus să nu iasă, că strada e plină de muncitori. Era pe la 10.30. Încăpăţânat, Ceauşescu i-a ordonat generalului Eftimescu, care era şeful grupei operative la etajul 1, să-i organizeze evacuarea cu forţe militare. TAB-urile ar fi trebuit să fie în Piaţă, dar fuseseră trimise de Stănculescu spre cazarmă. Trebuia să vină cu chepengurile deschise, astfel încât Ceauşeştii să iasă pe uşa CC şi să intre direct în ele. Urma ca TAB-urile să plece în forţă, trăgând foc, chiar omorând oameni. Cu TAB-urile astea avea de gând să ajungă la Snagov. A fost planul lui Eftimescu. În urma acestor eşecuri de a-l evacua, s-a mers pe varianta cu elicopterul. Stănculescu a luat legătura cu generalul Iosif Rus, şeful Aviaţiei Militare, şi i-a cerut elicoptere. Stănculescu se înţelesese cu Neagoe. Au chemat două elicoptere, indicându-le să aterizeze pe acoperişul clădirii."[1] (Generalul Nicolae Eftimescu era prim-adjunctul şefului Marelui Stat Major al Armatei Române, generalul Ştefan Guşă.)

Nicolae Ceauşescu constată că nu mai conduce el, ci altcineva. Cineva care, deocamdată, nu-şi arată faţa. „Cel mai iubit fiu al poporului" trebuie să-şi părăsească palatul. Nu şi

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 14 iunie 2009

poporul, nu, asta nu!... Poporului trebuie să-i vorbească, să-i spună că e lovitură de stat...

Disperat, apelează la „arma populară": încearcă să se adreseze mulțimii.

Portavocea neagră

Ora 11.30. Conducătorul Etern privește, din spatele unei perdele, spre mulțimea din Piață. Ce vor oamenii ăștia? Ce au cu noi? Din cer cad fluturași care-i îndeamnă pe oameni să părăsească Piața, să meargă la casele lor. Cu o zi în urmă erau încolonați și aduși la miting...

Pe Ceaușescu îl fulgeră o amintire: ce frumos a fost atunci, în '68, când au intrat rușii în Cehoslovacia!... Comparația cu prezentul e dureroasă. Acum, pericolele îl încolțesc din toate părțile. Țara e plină de „spioni", iar „trădătorii" fac planuri chiar în preajma comandantului suprem.

Se hotărăște: trebuie să le vorbească oamenilor din Piață! Nu se poate să nu-l înțeleagă... Încercând să-și facă singur curaj, uită că, la același balcon, fusese huiduit cu o zi în urmă.

Constantin Manea, șeful de cabinet al lui Ceaușescu, relata în 1993: „Când a apărut primul elicopter care arunca fluturași, a făcut zgomot deasupra Pieței. Dăscălescu a avut primul exces de furie: «Tovarășe secretar general, asta este o mare greșeală, cine a chemat elicopterul?». Înainte de a apărea acest elicopter, Ceaușescu îi spusese lui Dăscălescu: «Ar fi bine să ieși tu să-i calmezi puțin, și după aceea mai vedem». Apoi, Dăscălescu a spus: «Numai dumneavoastră mai puteți fi în stare să-i potoliți». La care Ceaușescu s-a uitat așa, o dată, și a făcut semn cu mâna a lehamite. A chemat aghiotantul să-i facă rost de o portavoce. Au găsit portavoce, au pus o baterie, a durat câteva minute și lui i s-a părut enorm. Au ieșit la balcon – Ceaușescu, Bobu și Dăscălescu. Elena Ceaușescu nu a vrut să iasă, a rămas în birou, după perdea, să vadă ce se întâmplă pe balcon. Ceaușescu nici nu a putut vorbi, că au și început

să zboare pietre către el. Nu au fost loviți nici el, nici ceilalți, dar una dintre pietre a spart geamul și s-a oprit exact peste telefoane. Ea s-a speriat și a strigat: «Nicule, Nicule, hai!»"[1].

*

* *

Ion Gîtlan, tatăl primei victime a represiunii de la București, a văzut totul de jos, din mulțime. „Am venit dinspre Cișmigiu. Am ajuns la CC puțin după sinuciderea generalului Milea. Pe fluturașii care cădeau din cer, aruncați din elicopter, scria așa: «Mergeți la casele dumneavoastră! Ordinea de stat se va restabili». În fața CC erau trei-patru sute de oameni. Nu erau organizați. Stăteau în pâlcuri și comentau despre Ceaușescu. Era o zi de decembrie neobișnuit de caldă. Pe lângă sediul CC erau tufe de trandafiri cu pământul strâns în jurul rădăcinii. Pământul era moale, puteai să-l modelezi în mână. La un moment dat, Ceaușescu iese disperat la balcon. Asta, după ce plecaseră TAB-urile din Piață. Avea microfoanele montate, dar nu erau conectate. Și a ieșit cu o portavoce neagră, apoi a vorbit: «Tovarăși! Mergeți la casele voastre! S-a pregătit o lovitură de stat, dar vom restabili ordinea. Acum plecați la casele voastre! Este o încercare de lovitură de stat». Nu mai era acea voce autoritară a lui Ceaușescu, voce pe care o știam de zeci de ani. Era glasul unui om sfârșit. Și el era transfigurat. Pe fața lui se vedea frica."[2]

Gîtlan se afla chiar sub balconul în care se agita Ceaușescu. El venise în Piața Palatului împreună cu soția sa, dar la un moment dat a trimis-o acasă: „Du-te, că ne împușcă ăștia pe amândoi și nu mai are cine crește copiii! Măcar tu să scapi"[3]. Aveau doi băieți și trei fete. Gîtlan nu aflase că băiatul cel mare fusese omorât cu o seară înainte, la Sala Dalles.

„În timp ce ne spunea Ceaușescu să mergem acasă, eu iau niște pământ de jos, de la tulpina tufelor de trandafiri, și dau spre el. S-a sfărâmat, a sărit în toate părțile. Unul de pe lângă mine a luat de jos o bâtă, să fi fost coada vreunui steag abandonat după mitingul din 21 decembrie. A aruncat cu el

[1] Constantin Manea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 28 decembrie 1993

[2,3] Interviu Ion Gîtlan – București, 30 iunie 2009

spre balcon. Ceauşescu s-a ferit. Când a văzut că se aruncă în el, s-a retras dezamăgit, cu portavocea în mână. Părăsea balconul."[1]

Fuga la elicopter

Momentul balconului a fost picătura care a umplut paharul. După tentativa ratată de a se adresa demonstranţilor, Ceauşescu n-a mai stat pe gânduri: părăseşte sediul.

Locotenent-colonelul Ion Tălpeanu, unul dintre aghiotanţii lui Ceauşescu, a văzut cât de rapidă a fost decizia de plecare spre lifturi. „După încercările nereuşite de a vorbi mulţimii, m-a trimis să-i aduc paltonul. Îşi ţinea hainele în spatele cabinetului. Am luat de acolo paltonul, fularul, pălăria. I le-am adus, iar când am ajuns, am văzut că se hotărâseră să plece. În momentul în care i-am dat hainele, Ceauşescu ori vorbea cu soţia, ori vorbea singur: «Plecăm, sunt muncitori şi nu se poate trage! Plecăm şi vedem ce-o să facem!»."[2]

Ceauşescu şi însoţitorii săi nu au plecat spre terasă cu cele două lifturi din faţa Cabinetului 1, pentru că, din construcţie, acestea urcau doar până la etajul 5. De aceea, „iubitul conducător" şi „cea dintâi femeie a ţării" au fost conduşi pe holul principal, spre dreapta, până la alte două lifturi. Acestea erau situate în zona destinată personalului de serviciu şi chelnerilor aflaţi în slujba preşedintelui.

În apropierea lifturilor se află două WC-uri, pe lângă care Ceauşeştii au trecut în fugă. Au avut ocazia să vadă, pentru ultima oară, o ctitorie care dăinuieşte şi după 20 de ani: cele două fotograme care indică „Bărbaţi" şi „Femei". Profilul lor este, evident, al lui Nicolae şi al Elenei Ceauşescu.

Până să părăsească holul principal, Ceauşescu duce un dialog al surzilor cu cei din apropierea cabinetului său. Nu-l

[1] Interviu Ion Gîtlan – Bucureşti, 30 iunie 2009

[2] Ion Tălpeanu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 26 iulie 1994

mai ascultă nimeni. Revoluţionarii sunt la uşi şi încearcă să pătrundă în sediu. Salvarea e o chestiune de secunde. Drumul spre elicopter devine o cursă contracronometru. Orice clipă pierdută poate însemna linşajul.

Edificatoare este relatarea generalului Stănculescu: „Nu am văzut atunci decât nişte oameni speriaţi, asta era imaginea. S-au răspândit ca potârnichile. Câţiva i-au urmat pe soţii Ceauşescu şi au plecat cu un lift care era plin"[1].

Istoricul Alex Mihai Stoenescu: „Când Ceauşescu a plecat cu liftul de la etajul 1, generalul Iulian Vlad, şeful Securităţii, a dat ordinul de deschidere a uşilor palatului"[2].

*

* *

Ultimul drum al lui Nicolae Ceauşescu în sediul Comitetului Central a fost cu liftul. De la etajul 1 până la... pardon, până *aproape de* etajul 6. Liftul s-a blocat între etajele 5 şi 6, cu două palme înaintea destinaţiei. Iniţial, însoţitorii au crezut că este mâna revoluţionarilor, însă unii martori din CC spun că, de emoţie, e posibil ca Elena Ceauşescu să fi lovit uşa liftului.

Aghiotantul lui Nicolae Ceauşescu, maiorul Florian Raţ, a însoţit cuplul dictatorial în lift. El avea să declare: „Era aproximativ ora 11.45 şi am urcat în lift cu Elena şi cu Nicolae Ceauşescu, să ajungem la etajul 6, unde aterizase elicopterul. Când să mai avem vreo 30 de centimetri până la etajul 6, s-a oprit liftul, probabil că a umblat cineva la el. Atunci Ceauşescu mi-a spus să sparg geamul, că poate deblocăm uşa. Am dat cu patul automatului şi am spart geamul, dar tot nu s-a putut. Atunci, cineva de afară a băgat mâna şi a declanşat rotiţa de sus şi s-a deschis uşa. Am ieşit eu întâi, am dat mâna şi i-am ajutat şi pe ei să iasă. Acolo era generalul Stănculescu. A spus să mergem pe terasă, că ne aşteaptă elicopterul. I-am spus că nu ştiu unde este, că, deşi sunt de 17 ani în CC, nu am fost niciodată acolo"[3].

[1] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

[2] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 14 iunie 2009

[3] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

Una dintre legendele Revoluției spune că, înainte de a urca în lift, Elena Ceaușescu i-ar fi zis lui Stănculescu: „Victoraș, ai grijă de copii!", referindu-se probabil la Valentin, Zoia și Nicușor. Generalul spune însă că o asemenea replică n-a existat, iar martori care să susțină contrariul nu au ieșit la rampă.

Stănculescu i-a condus pe soții Ceaușescu până la elicopter, care-i aștepta cu motoarele pornite. În aparat urcaseră deja Emil Bobu și Manea Mănescu.

*

* *

Istoricul Ioan Scurtu sesizează un aspect important al evenimentelor de atunci: interesul sovieticilor.

„După ce, timp de o săptămână, conducerea sovietică a evitat să-și exprime public poziția față de România, în dimineața de 22 decembrie, Congresul Deputaților Poporului al URSS a fost informat de Gorbaciov că a primit veşti de la Ambasada sovietică la București, despre evenimentele din noaptea precedentă, drept care a propus elaborarea unei declarații politice. «Congresul Deputaților Poporului al URSS își exprimă îngrijorarea serioasă în legătură cu știrile referitoare la evenimentele dramatice din România, care au dus la victime omenești. Aceasta trezește un sentiment de profund regret. Ne exprimăm speranța că, în cel mai scurt timp, în România vor fi găsite posibilități de reglementare pașnică a problemelor apărute, în spiritul răbdării, umanismului și respectării drepturilor omului». În timp ce la Moscova se adopta acest document, în București, revoluționarii pătrundeau în clădirea Comitetului Central, iar militarii din interior, deși aveau la dispoziție armament și muniție, nu au opus rezistență."[1]

[1] Ioan Scurtu – *Revoluția din Decembrie în context internațional*, Editura Enciclopedică, în colaborare cu IRRD, 2006

ZBORUL SPRE IAD

În 12 minute, „Genialul" și „Ilustra" au schimbat sediul CC al PCR cu Palatul de la Snagov. Nici acolo nu se simțeau însă în siguranță. Căutau un loc liniștit, în care să li se recunoască statutul de conducători. El visa să se instaleze într-un centru de comandă sigur, de unde să organizeze rezistența. Deziluziile s-au ținut lanț.

22 decembrie 1989, ora 12.09, Comitetul Central al Partidului Comunist Român. Elicopterul Dauphin 203, de culoare albă, se ridică greu de pe acoperișul clădirii de șase etaje. Jos, în Piață, două cuvinte electrizează mulțimea: „Fuge Ceaușescu!". Zeci de mii de oameni preiau cuvintele din zbor și le transmit mai departe, ca pe o parolă izbăvitoare. Până atunci, înainte de a pronunța numele Ceaușescu, trebuia să te uiți în jurul tău, să vezi dacă te aude cineva. Acum, în câteva secunde, toată Piața știe: *fuge Ceaușescu!* De fapt, Ceaușescu este evacuat.

Dar ce se-ntâmplă? Elicopterul intră în cădere, se lasă brusc pe lângă ferestrele clădirii... etajul 6... 5... 4... Entuziasmul Pieței se intersectează cu un fior de spaimă: se prăbușește peste noi! Aparatul se redresează însă și începe să ia înălțime, suficient cât să nu se ciocnească de clădirile înalte din preajmă. Apoi se duce ca o libelulă spre o destinație necunoscută, până când se pierde în zare.

Colonelul Vasile Maluțan e transfigurat. Elicopterul pilotat de el zboară spre nord, peste Arcul de Triumf, și se îndreaptă spre... Colonelul așteaptă detalii despre destinație. O spaimă

nu-i dă pace: dacă trage vreun nebun şi ne doboară? Zbura cu Ceauşescu de mulţi ani, iar din 1985 era pilotul său favorit, dar niciodată nu simţise o asemenea frică.

În creierul lui Maluţan rulează filmul absurd al ultimelor 40 de minute. Se afla la Otopeni, la baza flotilei prezidenţiale, în dubla sa calitate de pilot şi de locţiitor al comandantului de escadrilă. La ora 11.33 a primit ordin de la şeful său, colonelul Petru Tenie, să zboare spre Piaţa Palatului. Tenie primise ordin, la rândul său, de la generalul Iosif Rus, comandantul Aviaţiei Militare. La capătul firului se afla generalul Victor Atanasie Stănculescu, proaspăt numit ministru al Apărării chiar de către Ceauşescu.

Maluţan nu mai e printre noi, ca să vorbească. A murit stupid, pe 26 mai 1995, zdrobit după ce elicopterul său – care efectua lucrări agricole în zona Fundulea – a agăţat un fir de înaltă tensiune. El se destăinuise însă cu doar o zi înainte, pe 25 mai 1995, când fusese audiat de Comisia Senatorială „Decembrie 1989". Teribilă coincidenţă! Maluţan vorbise mult, poate *mai mult decât trebuia...*

*

* *

„De obicei, aterizam în faţa Palatului. Când am ajuns deasupra Pieţei, venind dinspre Athenée Palace, am raportat prin radio că nu se poate ateriza din cauza mulţimii. Am fost întrebat: «Pe clădire poţi să aterizezi?». «Da, bineînţeles că pot», i-am răspuns. Şi am aterizat pe terasă. Terasa era pregătită, pentru că am văzut antene de televizor care erau culcate jos, aveau un sistem de rabatare. Am aşteptat douăzeci şi ceva de minute. Pe timpul staţionării n-am redus motoarele, le-am lăsat la relanti. Oricând puteam să... Când soţii Ceauşescu au apărut la elicopter, cei din gardă îi aduceau mai mult pe sus. Erau atât de speriaţi! Aveau nişte figuri transfigurate. S-au urcat buluc în elicopter, iar mecanicul de zbor de-abia a avut loc să închidă uşa. Eram prea mulţi. Mecanicul s-a aşezat între scaunul lui Ceauşescu şi uşă, aşa, puţin înghesuit, ca şi cum ar fi stat în braţe. Şi am decolat."[1]

[1] Vasile Maluţan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

Nicolae şi Elena Ceauşescu s-au aşezat în spatele piloţilor, pe cele două fotolii VIP, cu care de altfel erau obişnuiţi. El în stânga, ea în dreapta. Emil Bobu, Manea Mănescu şi cei doi aghiotanţi s-au înghesuit pe bancheta din spate.

Pilotul Vasile Maluţan a descris pericolul care-i păştea pe toţi. „Când ne pregăteam de decolare, norocul a fost că cei care s-au urcat pe terasă n-au venit către elicopter. Că dacă se agăţau câţiva de elicopter, nu mai puteam să decolez. Ba, poate mai rău, încercam să decolez şi ne prăbuşeam peste mulţime. Se întâmplau alte nenorociri."[1]

*

* *

Dintre cei nouă oameni aflaţi în elicopter, doi erau „intruşi": Manea Mănescu şi maiorul Florian Raţ. Mănescu a fost luat la bord doar pentru că şeful Guvernului, Constantin Dăscălescu, s-a întors să-şi ia paltonul şi s-a încuiat în WC-ul de la etajul 1, ca să scape de Ceauşescu. În locul lui Raţ trebuia să fie un alt ofiţer din Direcţia a V-a, locotenent-colonelul Vasile Tălpeanu, care era de serviciu în ziua aceea ca aghiotant al lui Ceauşescu. Tălpeanu a dispărut, „s-a ascuns" – a declarat Maluţan – „pentru că n-a vrut să mai apară lângă Ceauşescu"[2]. În schimb, Florian Raţ, care nu era de serviciu în garda preşedintelui, s-a agăţat de elicopter. În 1990, la propriu-i proces, a fost întrebat: „De ce te-ai urcat, totuşi?" „Mi-a fost frică să rămân acolo! Am văzut ce vine în urma noastră..."[3] În urma lor veneau zeci, sute de revoluţionari furioşi.

*

* *

Colonelul Maluţan lasă palatul în urmă şi se concentrează asupra absurdului care domină zborul. Martor de preţ rămâne stenograma audierii sale din 1995. „După ce am luat înălţimea de siguranţă, am intrat în viraj către nord şi mi-am dat căştile jos de pe urechi, ca să pot să comunic cu Ceauşescu, căci el nu avea căşti. Când voia să-mi spună ceva, mă bătea pe umăr, iar eu întorceam capul. L-am întrebat: «În ce direcţie...?» Zice:

[1, 2] Vasile Maluţan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

[3] Florian Raţ – procesul gărzilor de corp ale lui Nicolae Ceauşescu, 1990

«Ai luat legătura cu judeţele astea apropiate, cu Argeşul, cu Doljul...?» Zic: «N-am luat legătura cu nimeni». Nu mai răspundea nimeni la radio prin reţeaua lor. Ceauşescu s-a sfătuit puţin cu *Madam* şi mi-a indicat să merg către Snagov. Atunci, eu am comunicat la bază că mergem către «Balta Mică». Aşa era ştiut Snagovul: «Balta Mică»"[1].

Fostul lider comunist Emil Bobu a declarat că, înainte de a urca în liftul din sediul CC, Nicolae şi Elena Ceauşescu se sfătuiau dacă n-ar fi mai bine să meargă la Uzinele „23 August". Cei doi păreau înţeleşi în privinţa acestei destinaţii, dar în elicopter n-au pomenit de ea.

Când a trecut pe deasupra Aeroportului Otopeni, Maluţan a fost întrebat de un coleg de la bază: „De ce nu aterizezi aici?". „Deocamdată respect un ordin"[2], a răspuns pilotul. Peste ani, avea să explice: „Mă gândeam la el, că era încă preşedinte şi..."[3]

La ora 12.21, elicopterul a aterizat în curtea Palatului Snagov, pe un „ochi" de iarbă din mijlocul livezii.

Zborul Bucureşti – Snagov

- **Decolarea:** 22 decembrie, ora 12.09
- **Aterizarea:** 22 decembrie, ora 12.21
- **Durata zborului:** 12 minute
- **Distanţa:** 30 kilometri
- **Viteza medie:** 150 km/oră
- **Vehicul:** elicopter Dauphin (bimotor)
- **Înălţimea de zbor:** 250–300 metri
- **Echipaj:** col. Vasile Maluţan (pilot), col. Mihai Ştefan (copilot), maistru militar Stelian Drăgoi (mecanic de bord)
- **Pasageri:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, Emil Bobu, Manea Mănescu, mr. Florian Raţ (garda de corp a lui Nicolae Ceauşescu), cpt. Marian Rusu (garda de corp a Elenei Ceauşescu)

[1-3] Vasile Maluţan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

MISTERELE DE LA SNAGOV

Escala de 26 de minute are câteva elemente-cheie: discuţiile telefonice „cu judeţele", convorbirea dintre fraţii Nicolae şi Ilie Ceauşescu, sărutul lui Manea Mănescu şi misteriosul pachet urcat în elicopter.

Snagov, 22 decembrie 1989, ora 12.21. Imediat după ce elicopterul prezidenţial aterizează în curtea Palatului de la Snagov, cele două gărzi de corp, maiorul Raţ şi căpitanul Rusu, sar din aparat şi se reped să-i coboare pe soţii Ceauşescu. Membrii echipajului îi ajută pe ceilalţi doi demnitari din elicopter, Manea Mănescu şi Emil Bobu. Spaima îi face pe Ceauşeşti să parcurgă în pas forţat cei o sută de metri până la Palat şi să aleagă o intrare secundară, aflată mai aproape de locul aterizării.

Maiorul Florian Raţ a rămas lângă clădire, la intrarea dinspre bucătărie. „Era şi Maluţan, care mi-a cerut o ţigară. El nu fuma, dar era într-o tensiune foarte mare. Am văzut că ei au intrat în salon şi că dădeau telefoane. Am înţeles de la Rusu Marian că au dat telefoane în judeţele Olt, Constanţa, la Târgovişte... Rusu Marian a mai intrat şi în interior, a mai ieşit şi pe afară"[1], a declarat Raţ.

Căpitanul Rusu a oferit o relatare mai detaliată. „În hol, Nicolae şi Elena Ceauşescu şi-au dat paltoanele jos. Eu l-am ajutat pe el, iar Emil Bobu pe ea. Paltoanele nu au fost puse în

[1] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

cuier, ci pe un fotoliu care era în hol. Apoi, Nicolae Ceauşescu a intrat în birou. După el a intrat şi Elena Ceauşescu, dar ea n-a stat tot timpul acolo. Nu au închis uşile, au spus că nu merg telefoanele. Eu le-am băgat în priză, pentru că erau scoase din priză, am intrat în birou şi am văzut că telefonul operativ funcţiona. Am sunat la dispecerat, pentru că trebuia deschis telefonul scurt. Nu era suficient să-l bagi în priză ca să meargă. Am sunat la dispecerat şi am spus că sunt la «Baltă», la Snagov, şi că se solicită deschiderea telefoanelor scurte. S-a deschis telefonul scurt, dar mai mult s-a vorbit la telefonul operativ. La «operativ», legătura se făcea prin centrala de la Snagov, care lua legătura cu centrala de la Bucureşti şi apoi cu localităţile respective. Eu am rămas la telefon, iar Nicolae Ceauşescu mi-a cerut să vorbească, pe rând, cu mai mulţi prim-secretari din judeţe. Am făcut, pe rând, mai multe legături – la Craiova, la Constanţa, la Târgovişte, Piteşti, Cluj şi au fost mai multe judeţe. Ceream cu primul-secretar şi, de exemplu, la Craiova am vorbit cu Traian Ştefănescu, la Piteşti cu primul-secretar, la Dâmboviţa cu primul-secretar, la Constanţa cu primul-secretar. Şi după ce îi făceam legătura, protocolar, era şi regula de bun-simţ, care cerea să ieşi de acolo... Apoi mă chema şi îi mai făceam legături."[1]

Întrebat dacă a auzit ce discuta Ceauşescu cu prim-secretarii de judeţ, căpitanul Rusu a spus: „Parţial. Nu convorbiri întregi, ci prima întrebare – «Care este situaţia la voi?». Din discuţiile purtate ulterior cu Bobu şi cu Elena Ceauşescu ar fi rezultat că e linişte în ţară, cel puţin aşa i se spunea. Singurul care i-a spus adevărul a fost Traian Ştefănescu de la Craiova, care a spus că oamenii s-au adunat şi i-au cerut să iasă să vorbească cu ei. Lui Traian Ştefănescu i s-a cerut să iasă afară să vorbească cu ei, să nu stea în birouri"[2].

Căpitanul Marian Rusu a reconstituit, din memorie, ce a urmat după discuţiile cu prim-secretarii din judeţe. Ceauşescu a chemat în ajutor câteva elicoptere cu militari, armament şi

[1,2] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

muniţie, pentru a proteja aparatul prezidenţial. Elicopterele se aflau în apropiere, la Otopeni, la câteva minute de zbor.

„În cabinet a fost chemat şi comandantul elicopterului, Vasile Maluţan, căruia Nicolae Ceauşescu i-a cerut să ia legătura cu comandamentul, cu generalul Rus. S-au dat trei-patru telefoane la flotila specială. La un moment dat, au fost cerute două elicoptere cu militari înarmaţi pentru însoţire. Am bănuit că de la flotilă s-a întrebat în ce direcţie mergem. Maluţan l-a întrebat pe Ceauşescu în ce direcţie vrea să plece elicopterele, iar Ceauşescu a spus «să vină după noi». Maluţan a spus că vor comunica atunci când se vor ridica şi vor primi indicaţii în continuare"[1], a povestit Rusu.

Acesta a explicat şi cine a fost de faţă la discuţia despre elicopterele de sprijin. „Când Maluţan a vorbit la telefon cu colonelul Tenie, şeful lui ierarhic la flotilă, în birou nu erau nici Bobu, nici Manea Mănescu şi nici Elena Ceauşescu. Ieşiseră. În birou eram doar eu, Maluţan şi Nicolae Ceauşescu. După ce s-a terminat convorbirea cu flotila specială, toată lumea s-a îndreptat spre elicopter. Maluţan a plecat înainte, iar cei doi şi-au pus paltoanele şi am mers cu toţii la elicopter."[2]

Fratele Ilie „s-a dat" cu sovieticii!

De la Snagov a mai fost dat un telefon, unul chiar foarte important, despre care niciunul dintre însoţitorii lui Ceauşescu nu a vorbit. Discuţia s-a purtat între dictatorul fugar şi fratele său, generalul Ilie Ceauşescu, aflat la sediul Ministerului Apărării Naţionale. Despre acel dialog a povestit însuşi Ilie Ceauşescu. Dar să dăm un pic timpul înapoi.

Pe când Nicolae Ceauşescu nu fugise încă din sediul CC al PCR cu destinaţia Snagov, fratele său le făcea deja un serviciu celor care preluau puterea. Fără să ştie că generalul Stănculescu începuse să dea ordine contrare celor primite, iniţial, de la Nicolae Ceauşescu, Ilie Ceauşescu emitea şi el

[1,2] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

un ordin similar. E vorba de ordinul 38, dat la ora 11.30, de la sediul MApN.

„Am dat telefon ca unităţile să intre în cazărmi. Regimentul 10 să nu mai intre în Bucureşti. A fost un ordin telefonic. Au fost mai multe puncte. Esenţa era ca toate unităţile să intre în cazărmi. Şi am mai spus să nu se asculte decât ordinele comandantului suprem. A durat mult până am terminat de redactat ordinul. Ne-a apucat ora 14.00"[1], declara Ilie Ceauşescu în 1994.

Când Nicolae Ceauşescu se pregătea să plece spre Snagov, Ilie Ceauşescu s-a retras la Ministerul Apărării. S-a instalat chiar în biroul ministrului şi a început să facă un guvern nou. Istoricul Alex Mihai Stoenescu a reconstituit momentele în care Ilie Ceauşescu s-a sfătuit chiar cu reprezentanţii Ambasadei sovietice de la Bucureşti.

„Ilie Ceauşescu îi anunţase pe sovietici atunci, pe 22 decembrie, că se formează un nou guvern. Atunci, Ilie Ceauşescu a făcut o listă, scrisă frumos. În capul listei era Ion Iliescu, ca prim-ministru. De altfel, Ilie Ceauşescu îl avertizase pe fratele său încă de dimineaţă de gravitatea situaţiei. A fost la 6.30 la Nicolae Ceauşescu şi i-a spus: «Nu te împotrivi ruşilor, e clar că ruşii vor să te schimbe! Pune-l pe Iliescu!». La fel îi spusese şi fratele de la Viena, Marin Ceauşescu, în vara anului 1989: «Pune-l pe Iliescu şi nu te mai împotrivi ruşilor!»."[2]

În timp ce se agita să alcătuiască noul guvern, Ilie Ceauşescu a primit vizita unui personaj important, chiar în sediul MApN. Era puţin după ora 12.00. Episodul a fost povestit, trunchiat, de Ilie Ceauşescu.

„Esenţa discuţiilor cu ataşatul militar sovietic a fost ca, în situaţia aceea destul de tulbure, să nu se implice în evenimentele din România. Apoi i-am mai spus: «Dumneavoastră aveţi o mare influenţă asupra Ungariei. Faceţi tot ce este posibil ca

[1] Ilie Ceauşescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 ianuarie 1994

[2] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 14 iunie 2009

Ungaria să nu intervină! Să nu trimită trupe aici!», iar el a zis: «Facem! Facem!»."[1]

În toiul discuţiilor, generalul Ilie Ceauşescu a fost chemat de urgenţă la telefon şi a fost informat că fratele lui a părăsit sediul Comitetului Central. S-a întors la discuţiile cu ataşatul militar sovietic.

„Cred că am discutat peste 40 de minute. Mă mai cheamă o dată la telefon. Şi atunci am vorbit cu Nicolae Ceauşescu, care ajunsese la Snagov. La telefon mi-a spus: «Vezi, luaţi măsuri să rezolvăm situaţia! Cum este? Armata ce face?». Eu zic: «Am dat ordin să se intre în cazărmi». El îmi răspunde: «Păi, de ce? Tu ce faci acolo?». Iar eu îi spun: «Sunt cu ataşatul militar sovietic». Apoi mă ia: «Păi, cum? Cine te-a pus să-l chemi?». Eu zic: «Păi, l-am chemat să-i spun să nu se amestece». A închis telefonul şi asta a fost ultima discuţie pe care am avut-o. Nicolae Ceauşescu a fost nemulţumit de mine, mai ales că l-am chemat pe ataşatul militar sovietic. Cred că se apropia de ora 13.00"[2], a mai spus Ilie Ceauşescu.

În mod cert, era înainte de 12.47, ora la care Nicolae Ceauşescu a părăsit Snagovul.

*

* *

După îmbarcarea Ceauşeştilor în elicopter, generalul Stănculescu a părăsit sediul CC al PCR, îndreptându-se spre Ministerul Apărării. Evident, trăgând de piciorul băgat în ghips. Era civil şi a ieşit prin mulţime. „M-am grăbit spre minister, să aflu ce se întâmplă cu zborul şi dacă totul este sub control. Sincer să fiu, şi mie îmi era frică, pentru că nu ştiam încotro se vor duce. Dar când am ajuns la minister, am avut o imagine care m-a frapat: Ilie Ceauşescu era în biroul ministrului Apărării!"[3], a declarat Stănculescu.

[1, 2] Ilie Ceauşescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 ianuarie 1994

[3] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

Pachetul misterios

Cu ce valori au plecat Ceauşeştii de la Snagov? E o întrebare care a stârnit multe controverse de-a lungul anilor. Unii „văd" conturi, cifruri, parole secrete şi milioane de dolari cash. Alţii vorbesc despre „pâine, apă şi mere".

Maiorul Florian Raţ: „Femeia care avea grijă de vilă, acolo, a întrebat: «Unde merge Tovarăşul?». Eu i-am spus că nu ştiu, iar ea a zis să ne pună ceva pentru drum. I-am spus să pună pâine, mere, apă, că nu ştiu unde mergem. A făcut un pachet aşa, învelit în hârtie albă, pe care l-a adus la elicopter"[1]. Cu acest pachet, voluminos şi misterios, ne vom mai întâlni de-a lungul acestei călătorii.

Şi mapa-plic a Elenei Ceauşescu, luată din sediul CC, a fost adusă din nou în elicopter. De ea avea grijă căpitanul Marian Rusu, garda de corp a Tovarăşei. „Era la Marian Rusu, la el am văzut-o când ne-am urcat în elicopter"[2], a povestit maiorul Florian Raţ, garda de corp a lui Nicolae Ceauşescu.

Căpitanul Rusu a recunoscut: „Bobu a venit cu geanta neagră la elicopter. Ceauşescu ne-a spus: «Voi doi mergeţi mai departe cu noi!», adică eu şi Raţ, şi «ei rămân aici», adică Emil Bobu şi Manea Mănescu. Bobu mi-a dat mie acea geantă şi mi-a spus să am grijă de ea ca de ochii din cap, că este a Tovarăşei. Şi am luat cu mine în elicopter acea geantă neagră, care de fapt era o mapă-plic"[3].

Sărutul

Decizia a fost, aşadar, ca Manea Mănescu şi Emil Bobu să nu mai urce în elicopter. Erau prea mulţi şi aparatul risca să se prăbuşească.

[1, 2] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

[3] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

La despărţire a avut loc o scenă memorabilă, pe care maiorul Florian Raţ a descris-o astfel: „Soţii Ceauşescu au ieşit din clădire şi au mers spre elicopter. Pe aleea care ducea spre elicopter, Ceauşescu le-a spus lui Bobu şi lui Mănescu să rămână acolo. Am văzut că Manea Mănescu a dat mâna cu ei, iar lui Nicolae Ceauşescu i-a sărutat mâna. Ceauşescu le-a mai spus că mergem noi cu ei, arătând spre mine şi spre Rusu Marian"[1].

Înainte de a părăsi Snagovul, problema care-l preocupa cel mai mult pe Ceauşescu era să facă rost de o gardă adevărată, o gardă militară bine înarmată. Una care să-l însoţească în zborurile pe care le mai avea de făcut.

Vasile Maluţan: „Ceauşescu mi-a cerut să-i raportez generalului Rus că are nevoie de două elicoptere mari, cu trupe pentru însoţire, că se simţea descoperit. Nu avea gardă ca lumea. Şi a insistat pe treaba asta. Am luat legătura cu Rus, care zice: «Discută direct cu Tenie şi raportează-i ce mi-ai raportat mie!». Adică, ordinul lui Ceauşescu"[2].

Colonelul Petru Tenie se afla la comanda flotilei prezidenţiale de la Snagov. Maluţan continuă: „Am făcut cum mi-a ordonat generalul Rus, mi s-a dat legătura, am vorbit cu Tenie. Şi Tenie zice: «Vasile, fii atent că, din momentul de faţă, nu se mai ridică niciun elicopter! Aşa că, orientează-te!». Lucrul acesta m-a încurajat extraordinar. Discuţia avea loc la ieşirea din Palat. Ceauşescu a stat pe scări, lângă mine, să audă ce vorbesc. M-a auzit ce am vorbit... A dat din mână nemulţumit... Dar el pe Tenie nu l-a auzit! N-a ştiut că Tenie mi-a spus treaba asta. Eu lui Ceauşescu i-am raportat că elicopterele se pregătesc şi... or să vină. Îmi pregăteam o minciună – că voiam să plec de la Snagov – şi să-i zic că trebuie să schimbăm elicopterul, că l-am suprasolicitat la decolarea de pe CC şi nu prezintă garanţie. Dacă vrea să plece de aici şi să decoleze din nou, eu nu-i mai garantez că ajungem întregi!"[3].

[1] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

[2, 3] Vasile Maluţan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

„Da' pe noi cui ne laşi?"

Nicolae Ceauşescu, gânditor, n-a reacţionat imediat. S-a băgat în ciorbă Elena Ceauşescu. Povesteşte Maluţan: „Am încercat să-l mint. La care, Madam Ceauşescu zice: «Da' pe noi cui ne laşi, dacă tu pleci cu ăsta...?» «Vin cu celălalt, de rezervă. Cu ăla bun». Eu voiam să mă văd plecat de-acolo... Mai cu seamă că, după aia, iar am intrat înăuntru, iar Rusu Marian s-a apropiat de mine şi mi-a spus: «Vasile, vezi că a căzut Televiziunea!». Am înţeles că a fost ocupată de demonstranţi. Şi mi-am dat seama că, din momentul ăsta, trebuie să se întâmple ceva... Adică, trebuie să «divorţăm» de Ceauşescu - aşa am gândit-o eu atunci. După care m-am dus la elicopter. Am vorbit cu băieţii: «Uite, măi băieţi, am încercat şi treaba asta, să reuşim să-l păcălim, să fugim cu elicopterul la unitate. N-a fost de acord». Eu nu ştiam ce forţe au ei acolo. Că dacă ştiam că sunt numai doi soldaţi şi nu ştiu ce... porneam motoarele şi fugeam"[1].

Afirmaţia că „a căzut Televiziunea" trebuie interpretată astfel: a fost ocupată de manifestanţii anti-Ceauşescu, însă nu a început să emită în favoarea Revoluţiei. Acest lucru avea să se întâmple puţin mai târziu, când Ceauşeştii se aflau în zbor spre judeţul Dâmboviţa.

*
* *

Dar aventura de la Snagov nu se încheiase. Pilotul prezidenţial îşi continuă povestea. „Am fumat o ţigară şi mă cheamă iar în interior. «Băi, ia, mă, legătura din nou cu ăştia, ce dracu' întârzie atâta? Să chemi elicopterele!». El o credea pe aia: că vin elicopterele. Am luat legătura cu unitatea... cu Tenie, bineînţeles, că vorbeam de formă. Zic: «Ce faceţi cu elicopterele?! Uite, tovarăşul preşedinte aşteaptă elicopterele alea». Iar Tenie: «Băi, ţine-l de vorbă!». Eu îmi făceam planul

[1] Vasile Maluţan stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

cum să fug de aici. Cum să scap de ei. A doua oară... Iar am plecat către elicopter. Dar m-au mai chemat o dată! «Băi, vino înapoi şi dă din nou telefon, să vină ăştia!». Mă întorc înapoi – iar telefonul de formă... Acelaşi telefon – degeaba... Şi am plecat. «Eu mă duc şi vă aştept la elicopter». Dar le spun că nu mai pot să-i iau pe toţi, de acolo nu mai pot decola cu toţi, că n-am unde să-i dau drumul la vale, aşa cum am făcut de pe CC. Şi zic: «Intru în copaci... Nu se poate!» Atunci, Manea Mănescu şi cu Bobu au zis că se descurcă ei cu vreo maşină, ceva..."[1]

Fuga-fuga, că pleacă elicopterul!

„După ce mi-a spus Rusu că a căzut Televiziunea, Ceauşescu mă trage de mânecă şi mă întreabă dacă «servesc cauza». La care m-am uitat aşa, puţin... că eu nu am mai auzit cuvântul ăsta! Era vreo parolă între cei care lucrau în CPEx... Nu i-am răspuns nimic. Am cerut permisiunea să plec la elicopter. Acolo, zic: «Băieţi, nu ştiu cum ieşim din povestea asta, dar oricum, noi pornim motoarele». M-am înţeles cu mecanicul – zic: «Înainte de a apărea ei, tu eşti atent; dacă am pornit şi al doilea motor şi ţi-am făcut semn că suntem gata de decolare, te-ai urcat, ai tras uşa şi... am şters-o!» Cu scările lăsate, ca şi cum îi aşteptam pe ei... Zic: «Şi dacă apar cumva, o să poată să dea ordin la ăştia să tragă în noi. Deci, pornim motoarele şi o ştergem la unitate, că pe traseu nu ne dă nimeni jos». Ştiam noi cum să ajungem să nu ne dea nimeni jos: să nu ne ridicăm prea sus! Şi pornesc primul motor. Când au auzit zgomotul motorului, au venit alergând către elicopter. N-am avut ce face! Dacă dădeau ordin să se tragă? Dacă trag, ne omoară ca pe nişte proşti. Că nu ştiam ce au în cap"[2], povesteşte Maluţan.

[1,2] Vasile Maluţan stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

Escala de la Snagov

- **Locul:** Palatul de la Snagov
- **Aterizarea:** 22 decembrie, ora 12.21 (cu elicopterul)
- **Decolarea:** 22 decembrie, ora 12.47 (cu elicopterul)
- **Durata escalei:** 26 minute
- **Personaje:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, Emil Bobu, Manea Mănescu, mr. Florian Raţ (garda de corp a lui Ceauşescu), cpt. Marian Rusu (garda de corp a Elenei), col. Vasile Maluţan (pilot), col. Mihai Ştefan (copilot), maistru militar Stelian Drăgoi (mecanic de bord), personalul Palatului

ABANDONAŢI ÎN CER

Plecaţi în fugă de la Snagov, soţii Ceauşescu au sperat că vor fi apăraţi de două elicoptere de luptă, dotate cu militari înarmaţi. Acestea nu s-au ridicat însă de la Otopeni.

Când elicopterul Dauphin a luat înălţime, Ceauşescu a avut confirmarea: dispozitivul de securitate strângea laţul în jurul Palatului. Privind în jos, fostul comandant suprem – era deja „fost", căci nimeni nu-i mai asculta ordinele, cu excepţia pilotului Maluţan şi a celor două gărzi de corp – a văzut mişcările de trupe de la sol. Când se afla încă în Palat, acestea i s-au părut suspecte; din aer, avea imaginea trădării.

Pentru prima dată, şi-a pus problema supravieţuirii. Pierderea puterii nu mai era cel mai grav lucru care i se putea întâmpla. De-acum, însăşi viaţa îi era în pericol.

Şi totuşi, mai exista o fărâmă de speranţă. În câteva minute va avea răspunsul la o întrebare capitală: l-a abandonat chiar toată lumea? Dacă, totuşi, se ridică elicopterele? Dacă Armata n-a trădat?

Maluţan: „Trecând la verticală, la Otopeni, unul dintre mecanicii noştri de bord de la sol zice: «Ai radio deschis, cumva?». Zic: «Uite că nu m-am gândit la asta». Şi pun frecvenţa Radio România – programul 1. Şi ascult în căşti ce se întâmpla. Numai noi, echipajul, auzeam treaba asta. Lucrul ăsta mi-a întărit hotărârea de a scăpa de Ceauşescu. L-am întrebat dacă vrea să aterizeze în incinta unităţii. A refuzat:

«Nu, ia-o către Piteşti!». Deci, el n-a fost stabil. N-a avut o idee fixă să mergem într-un anume punct. A oscilat"[1].

Ceauşescu primea o lovitură mortală: mult-aşteptatele elicoptere de sprijin, cu militari, armament şi muniţie la bord, s-au dovedit o himeră. De-acum, comandantului suprem îi devenea clar că se mai poate bizui doar pe cei doi securişti de la bord şi pe echipajul elicopterului. Dar dacă nici aceştia...?

De veghe în lanul de orz

„Am luat înălţime, am urcat la 700 de metri, să nu creadă lumea că eu vreau să fug undeva sau... Nu am mai pus pe frecvenţă militară, am ţinut legătura cu ăştia de la trafic civil, care mi-au zis: «Ştii, ar fi bine să nu te îndepărtezi prea mult!». Asta am luat-o ca pe o ameninţare. Eram la circa 33 de kilometri de Otopeni. Mă apropiam de zona Titu, Boteni... Am vrut să iau căştile să i le dau lui Ceauşescu, să audă ce se întâmplă, ce se spune la Radio... «Fuga tiranului» şi aşa mai departe... Dar el: «Nu asculta, mă, că alea-s minciuni, ce auzi tu acolo!». Îmi venea să şi râd, dar cel mai mult eram speriat. Am vrut să fac viraj înapoi, dar Rusu Marian, aghiotantul ei, zice: «Nea Vasile, nu e bine ce faci! Vezi, deocamdată e preşedintele României». Zic: «Bine, mă». Rusu luase căştile de la mecanicul meu de bord, care stătea lângă el, în spate. El a auzit tot, iar eu cu tehnicul nu mai puteam comunica."[2]

Urmează o decizie crucială. „Îi raportez lui Ceauşescu că am fost depistaţi de radiolocaţie şi vom fi pulverizaţi într-un minut sau două. Atunci mi-a trecut prin cap treaba asta. Ceauşescu s-a speriat. Şi zice: «Dă-i drumul jos!». «Păi – zic – se vede Boteniul. Mergem la Boteni?». «Nu, nu! Aterizează lângă şosea!». Şi am aterizat lângă şosea."[3]

[1-3] Vasile Maluţan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

Se întâmpla în apropierea localităţii Sălcuţa, la sud de Titu. „Pista de aterizare" era un lan de orz de toamnă, cam de-o palmă. Un orz de toată frumuseţea.

În bătaia a opt tunuri

În dimineaţa de 22 decembrie, regimentul de elicoptere de la Boteni era în alarmă de luptă, ca toate unităţile militare. Comandantul regimentului, comandorul Ioan Suciu, primise ordin de dimineaţă, de la generalul Iosif Rus, să se pregătească pentru o misiune la sediul CC al PCR. După anunţul de la radio, de la ora 10.59, despre moartea „trădătorului" Milea, Suciu s-a organizat ca pentru război.

„Cam la 20 de minute după ce am ordonat dublarea posturilor şi foc fără somaţie, a apărut elicopterul Dauphin. N-am ştiut că acest elicopter a fost pe clădirea CC şi nici nu ştiam cine este la bord. Mă aflam cam la 150–200 de metri de punctul de conducere a zborului. Am fugit în punct. Staţiile erau pornite şi am vorbit pe frecvenţa pe care vorbeam în general când se zboară. Dar nu mi s-a răspuns nimic. Am înţeles ulterior că ei erau pe frecvenţa Aeroportului Otopeni. Atunci am dat ordin comandantului batalionului de artilerie să îndrepte cele opt piese de artilerie, tunurile, către elicopter. Să armeze şi să fie gata de tragere. Eu văzusem elicopterul şi am cerut elemente. Am spus că văd un elicopter Dauphin şi să-mi spună ce caută acolo şi pe cine are la bord. Le-am cerut şi indicativul. Era o situaţie deosebită şi în obiectiv ne apărea ca duşman. Nu a răspuns şi a aterizat foarte aproape de noi, lângă şosea"[1], a declarat Suciu.

După încercările nereuşite de a lua legătura cu cei din elicopter, Suciu a păstrat ordinele de foc. „A aterizat, dar nu a oprit motoarele. L-am somat prin radio să spună cine este. Comandantul bateriei era la telefon. Mi-a spus că atunci când îi

[1] Ioan Suciu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 noiembrie 1994

ordon foc, îl spulberă. Locțiitorul meu pentru zbor m-a întrebat dacă ordon foc. I-am răspuns că nu m-am hotărât. Mi-a spus că vrea să ştie ce gândesc. Eu i-am spus că, în orice caz, cei care pilotează sunt ca şi noi, şi nu sunt vinovați de nimic. Dar ce căutau acolo, pe cine au lăsat? Nu aveam nicio idee cine putea fi. Nu am intuit măcar că ar putea fi familia conducătoare. Elicopterul a decolat după puțin timp. Am primit un telefon şi ni s-a spus că în aparatul respectiv a fost Ceauşescu şi că trebuie să-l căutăm. Generalul Rus ne-a ordonat să vopsim cocardele de pe burta elicopterelor, care erau sub formă de stea. Să le facem sub formă de drapel, adică dreptunghiulare, şi să decolăm de urgență, să facem o cercetare aeriană pe toate şoselele din împrejurimi"[1], a mai declarat Suciu.

Căutările au fost anemice: militarii de la Boteni nu i-au găsit pe Ceauşeşti, deşi aceştia au stat 23 de minute în câmp deschis, la câteva sute de metri de cazarma lor. Destinul – sau un regizor bun – voia ca fugarii să-şi continue cursa spre moarte într-o maşină Dacia.

Zborul Snagov–Sălcuța

- **Decolarea:** 22 decembrie, ora 12.47
- **Aterizarea:** 22 decembrie, ora 13.09
- **Durata zborului:** 22 minute
- **Distanța:** 60 kilometri
- **Viteza medie:** 163 km/oră
- **Vehicul:** elicopter Dauphin (bimotor)
- **Înălțimea de zbor:** 30-700 metri
- **Echipaj:** col. Vasile Maluțan (pilot), col. Mihai Ştefan (copilot), maistru militar Stelian Drăgoi (mecanic de bord)
- **Pasageri:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, mr. Florian Rat, cpt. Marian Rusu

[1] Ioan Suciu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 noiembrie 1994

LA ŞOSEA

Din fotoliul VIP al elicopterului prezidențial, Nicolae Ceaușescu a ajuns la marginea drumului. În urmă cu o oră încă mai era cel mai important om în stat. Acum caută disperat o mașină de ocazie, să-l ia din pustietate.

Sălcuța, județul Dâmbovița, ora 13.09. Apariția elicopterului în zonă a stârnit curiozitatea sătenilor şi a muncitorilor de la fermele din apropiere. O parte dintre oamenii aflați în trafic au oprit şi ei să-l vadă pe şeful statului cum îşi încearcă norocul la „Ia-mă, nene!". Cei mai mulți şi-l amintesc pe fugar astfel: nebărbierit, speriat, cu mâinile încleştate şi cu vocea tremurândă. Se aflau pe drumul vechi Bucureşti–Piteşti, la numai câteva minute înainte de orașul Titu.

Doi bătrânei la margine de drum. Ce era de făcut? Şi, mai ales, încotro s-o ia? Situația devenise disperată de când, cu câteva minute înainte, Televiziunea şi Radioul asmuțeau populația împotriva „odiosului dictator" şi a „sinistrei sale soții". Cele două tunuri mediatice, dirijate de Silviu Brucan, au declanşat marea operațiune națională „Să-i prindem pe Ceauşeşti!". De aici până la linşaj mai era doar un pas.

Abandonați la marginea drumului Bucureşti–Titu–Găeşti–Piteşti, Nicolae şi Elena Ceauşescu mai aveau de partea lor doar cele două gărzi de corp: maiorul Florian Rat şi căpitanul Marian Rusu.

„Vezi, nu spui unde suntem şi ce facem!"

Pilotul Vasile Maluţan a reconstituit primele momente de după aterizarea elicopterului lângă Sălcuţa. „Raţ a fugit repede la şosea, să găsească o maşină. Rusu a stat, aşa, mai lângă ei, să le asigure o oarecare gardă. Raţ a oprit nişte maşini. Primul a fost un Mercedes alb, care venea dinspre Titu. După aceea, s-a oprit o maşină roşie, care venea dinspre Bucureşti, cu trei bărbaţi şi o femeie cu căciulă de blană. Soţii Ceauşescu nu s-au urcat la ăia, deşi oamenii, după gesturi, îi pofteau."[1]

În acest timp, Ceauşeştii stăteau la marginea şoselei, la adăpostul unui salcâm. Vasile Maluţan a mai stat în preajma lor câteva minute. „Imediat după aterizare, ei s-au dat jos. La un moment dat, secundul Mihai Ştefan zice: «Vedeţi că vă cheamă Ceauşescu la el». «Ce mai vrea, mă? Gata, am terminat!». «Nu, serios, insistă să mergeţi, face din mână». M-am dat jos, m-am dus la el. Zice: «Băi, tu chiar nu serveşti cauza?» «Păi, care cauză? Nu ştiu dacă am avut o cauză comună». La care a dat a lehamite din mână, zicând: «Şi acum, ce faci?». «Păi, mă întorc la unitate. Ducem echipajul şi elicopterul la unitate, la Otopeni». Mi-a întins mâna, am dat mâna cu el, i-am urat noroc. Madam Ceauşescu zice: «Şi cum ne laşi pe noi aşa?». «Păi – zic – n-avem ce face. Ne ridicăm în aer şi ne fac ăştia ţăndări». El mi-a mai zis atât: «Vezi, nu spui nimic unde suntem şi ce facem!». Apoi am plecat, am decolat şi am venit spre Otopeni. Am raportat că s-au urcat într-o maşină roşie."[2]

Eroare! Ceauşeştii nu s-au urcat în acea maşină roşie, pe care o văzuse Maluţan, ci într-una care avea să vină din sens invers (dinspre Titu) şi care nu avea patru pasageri, ci unul singur: şoferul.

[1, 2] Vasile Maluţan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 25 mai 1995

Preşedintele nimănui

Cu fiecare minut care trecea, situaţia risca să se complice. Dictatorul fugar era tot mai iritat de agitaţia din jurul său, iar cetăţenii obişnuiţi păreau electrizaţi de ceea ce auzeau la televizor. Un aer revoluţionar, cu miros de vendetă, plutea peste firul de asfalt mărginit de salcâmi bătrâni.

Oamenii care veneau la faţa locului, din curiozitate sau mânaţi de ură, se minunau văzându-se în preajma *ilustrului* şi a *savantei*...pardon, în preajma *odiosului* şi a *sinistrei*. Unii îşi făceau planuri cum să pună mâna pe cuplul dictatorial. Printre cei aduşi de destin faţă în faţă cu „Nea Nicu" era şi inginerul Marius Popescu, şef de fermă la Potlogi, lângă Sălcuţa. Alături de un coleg şi o colegă, el venea în remorca unui tractor. Aducea de la Banca Agricolă, sucursala Titu, salariul pe decembrie al subordonaţilor săi. Se apropiau Sărbătorile şi oamenii aveau nevoie de bani.

Ajuns în dreptul elicopterului „parcat" în cultura de orz, inginerul Popescu s-a frecat la ochi. Nu-i venea să creadă cine i-a ieşit în cale. „Cum ne-am uitat mai bine, lângă elicopter, două cadre militare, comandantul şi adjunctul elicopterului. Şi ce am surprins? O linişte deplină. Doi bătrânei. Erau Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena. Se vedeau căciula lui Nea Nicu şi blana de pe Leana."[1]

*

* *

Înainte ca elicopterul Dauphin să decoleze spre Bucureşti, inginerul Marius Popescu a surprins un moment care pentru el a rămas o enigmă.

„După ce au coborât, maiorul Florian Raţ a luat din elicopter un colet de formă paralelipipedică, pe care l-a pus lângă un salcâm de la marginea drumului. După efortul maiorului, un om destul de solid, coletul avea, cred eu, cam 15–20 de kilograme. Era învelit într-o pânză albă, bine muchiat – dom'le,

[1] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

colţuri ca la un stâlp de lucrat la grinda casei. Dimensiuni: 70 pe 40 pe 30 de centimetri."[1]

Peste mai puţin de o jumătate de oră, pachetul ajungea în portbagajul doctorului Nicolae Decă, primul şofer de ocazie al Ceauşeştilor. Decă era bucureştean şi se întorcea de la Găeşti, unde lucra ca medic la Spitalul Municipal. Făcea naveta zilnic, 75 de kilometri dus, 75 întors, cu Dacia sa de culoare roşie.

E posibil ca respectivul colet – adus de dictatori de la Palatul Snagov – să fi schimbat viaţa unui medic navetist. Inginerul Popescu bănuieşte că în pachetul cel greu se găsea o sumă mare de bani: „Cred – aşa, după mărimea lui – că erau vreo patru milioane de dolari"[2]. Popescu îşi însoţeşte bănuiala cu o întrebare retorică: „A mai auzit cineva ceva de doctorul Decă? S-a topit în America! Nici nu-i de mirare – cu aşa bani..."[3]

Dar, toate la vremea lor!

Primul plan de capturare

Între timp, în apropierea dictatorilor încep să apară, de peste câmp, oameni de la fermele din zonă. Mai vechi la faţa locului, inginerul Popescu căuta aliaţi pentru a-i captura pe Ceauşeşti. Cel puţin aşa susţine el. Căpitanul Rusu, aghiotantul Elenei, patrula pe axul drumului în căutarea unei maşini. În apropierea dictatorilor se afla maiorul Raţ.

„La un moment dat, Rusu s-a apropiat de noi. Am zis: «Dom'le, ce faceţi?». El a zis că n-avem ce vorbi cu el. Eu m-am dat aşa, aproape de Ceauşescu, în speranţa că gata, ăsta e la ocazie şi-l suim în remorca noastră, să-l ducem undeva. A apărut peste câmp şi un grup de muncitori de la Avicola Titu, Ferma 5. Le-am spus despre ce e vorba. Zic: «Mă! Hai să-i prindem, că i-a lăsat elicopterul aicea, a fugit şi uite, lui îi tremură barba, ea e înnebunită». I-am spus tractoristului

[1-3] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

meu să tragă tractorul şi să blocheze drumul. În timpul ăsta s-au văzut ghinturile armei sub scurta lui Raţ. Tractoristul s-a oprit, iar muncitorii de la Ferma 5 s-au speriat şi ei. S-au tras spre marginea drumului şi au luat câte un salcâm în braţe. Doar câte un ochi, aşa, se mai vedea spre şosea"[1], mai povesteşte Popescu.

În beciul soacrei

Inginerul Marius Popescu aproape că-şi pierduse speranţa. Deodată, apare la faţa locului, cu Dacia lui de culoare albă, un alt personaj de-al locului: Nicolae Vlad, inginer zootehnist, şeful Fermei 7 de la Avicola Titu. Momentul e redat de Popescu. „Vorbesc cu el: «Uite, ăştia stau la ocazie». I-am spus tot ce s-a întâmplat acolo, iar el zice: «Hai să-i ducem cu maşina mea!» . Zic: «Mă, fii atent! Dacă se suie la tine în maşină, îi dăm de pasarela de la Produleşti, că văd că sunt porniţi să se ducă încolo». Aveam de gând să ne aruncăm cu maşina de pe pasarelă, avându-l pe Ceauşescu la bord. Căpitanul Rusu îmi spusese că vrea să ajungă spre Piteşti. Şi-i zic: «Ai încredere în mine!». Dar maiorul Raţ şi-a dat seama că-i lucrătură şi nu a vrut să-i lase cu noi pe Nea Nicu şi pe Leana. Ei făceau ce le spunea maiorul. De capturat nu se mai punea problema, că maiorul avea arme."[2]

*

* *

Furia anticeauşistă a inginerului Popescu avea rădăcini adânci în timp. Fiu de preot interbelic, el avusese de suferit şi în şcoli, şi ca inginer. În plus, vizitele lui Ion Dincă – vestitul „Te-leagă" – îl terorizaseră. O dată s-a trezit chiar cu cătuşe la mâini, nefiind judecat vreodată. „Crima" lui era una obişnuită în acele vremuri: incendierea miriştilor pentru a permite tractoarelor să intre la arat, altfel se ducea dracului „planul cincinal".

[1,2] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

Pornit împotriva lui Ceauşescu era şi inginerul Nicolae Vlad. Acesta avea altă tactică: nu voia să-i omoare pe fugari, ci să-i ascundă într-un loc numai de el ştiut. „M-am dus la Ceauşescu şi i-am spus: «Domnule Ceauşescu, vreţi să mergeţi undeva?». Avea nişte ochi ca unghia mea, negri, perfect rotunzi, te pătrundeau. N-a schiţat nimic, mi-a răspuns aşa: «Da. O să merg. Dar mai rămân. Da. O să merg». Eu voiam să-i iau şi să-i pitesc. Să-i duc la socrii mei în pivniţă, la Gura Foii, lângă Găeşti, că socrul meu era preot şi-i era tare «drag» de ăştia, că i-au luat tot comuniştii."[1]

Gura Foii se află la câţiva kilometri de Petreşti, satul natal al Elenei Ceauşescu, în care mai trăia încă mama sa, Alexandrina.

*

* *

Până la urmă, Ceauşeştii n-au ajuns nici în remorca inginerului Popescu, nici în Dacia albă a inginerului Vlad. Au urcat în Dacia roşie a doctorului Decă: el în dreapta şoferului, iar ea în spatele şoferului. Maiorul Raţ s-a aşezat în dreapta Elenei şi în spatele lui Nicolae. La Sălcuţa, ei l-au pierdut pe căpitanul Rusu, rămânând cu o singură gardă de corp.

Doctorul Decă a demarat în direcţia Titu, de unde avea două variante: spre Găeşti – Piteşti sau spre Târgovişte. Încotro îl va duce destinul?

„Alo, Televiziunea? Ceauşescu e într-o Dacie roşie!"

După ce maşina doctorului Decă a plecat de la Sălcuţa, inginerul Marius Popescu s-a gândit că, pentru prinderea Ceauşeştilor, trebuie comunicată poziţia lor prin intermediul Televiziunii. Alături de un grup din Sălcuţa, a mers la o farmacie din Titu, unde ştia că există un telefon.

[1] Interviu Nicolae Vlad – Titu, 1 mai 2008

„Am urcat în maşina unui tinichigiu auto pe care-l cunoşteam, Vasile Alexe îl cheamă. Ne-am dus la farmacia din Titu-Târg, am sunat la centralistă, centralista mi-a dat Televiziunea. Am vorbit cu Teodor Brateş, i-am spus cine sunt. «Punctul topografic Boteni, pe DN 7, Ceauşescu se află într-o Dacie roşie cu numărul 4-B-2646 şi a luat-o spre Piteşti». Între timp ieşim în stradă, iar un fost lucrător la Avicola, fost vameş, un băiat deştept, auzise anunţul. Ne zice: «Aţi dat greşit, nu a plecat spre Piteşti, s-a dus spre Târgovişte, m-am întâlnit eu cu ei». Şi atunci zic: «Hai înapoi în gară, la centrală, să dăm telefon că nu mai e spre Piteşti, ci spre Târgovişte!». Am venit în gară, am dat telefon la centralistă, am vorbit la Televiziune cu George Marinescu, crainicul. «Dom'le, sunt cutare, tot ăla cu anunţul, uite, Ceauşescu e spre Târgovişte, nu mai merge la Piteşti». Iar pe post s-a anunţat imediat că dictatorii fug spre Târgovişte, într-o Dacie roşie."[1]

*

* *

Vasile Alexe din Sălcuţa este tinichigiul care l-a dus pe Marius Popescu la Titu, pe urmele Ceauşeştilor. „Am ajuns în câmp, la Sălcuţa, după ce plecase Ceauşescu. Acolo era inginerul Popescu, îl cunoşteam. Mi-a spus că au fost Ceauşeştii aici şi că au fugit cu o Dacie roşie, spre Titu, spre Piteşti. Şi am zis: «Hai spre Titu!». În maşină, eram aşa: doi în faţă, patru în spate şi doi sau trei prin portbagaj. Am plecat cu portbagajul deschis. Eram «Dacia cu nouă locuri»! Şi mi-a spus inginerul Popescu: «Hai să mergem repede la farmacia din Titu-Târg, să sunăm la Televiziune, să le spunem că a luat-o spre Piteşti». A sunat domnul Popescu, a vorbit cu Brateş: «Alo, uitaţi, Ceauşescu e într-o Dacie roşie cu număr de Bucureşti, merge spre Piteşti. E cu Elena Ceauşescu şi cu o gardă de corp». Era acolo o farmacistă cu un aparat de radio. Şi ce a spus inginerul Popescu la telefon, s-a şi spus la aparat, că Ceauşescu se îndreaptă spre Piteşti. Apoi a schimbat spre Târgovişte."[2]

[1] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008
[2] Interviu Vasile Alexe – Titu, 25 octombrie 2009

Episodul Sălcuța

- **Locul:** satul Sălcuța, județul Dâmbovița
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 13.09 (cu elicopterul)
- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 13.32 (cu mașina)
- **Durata:** 23 minute
- **Personaje:** Nicolae Ceaușescu, Elena Ceaușescu, mr. Florian Rat (garda de corp a lui Nicolae Ceaușescu), cpt. Marian Rusu (garda de corp a Elenei Ceaușescu), col. Vasile Maluțan (pilot), col. Mihai Ștefan (copilot), maistru militar Stelian Drăgoi (mecanic de bord), ing. Marius Popescu, ing. Nicolae Vlad, dr. Nicolae Decă, diverși curioși

ELENA RĂMÂNE FĂRĂ CEC-URILE COPIILOR

Când a plecat de la Sălcuța în Dacia doctorului Decă, Elena Ceaușescu a uitat geanta cu librete la căpitanul Rusu, garda ei de corp. Valoarea celor 7 CEC-uri: 3,5 milioane de lei. Acestea erau pe numele celor trei copii ai dictatorilor – Valentin, Zoia și Nicu – și pe cel al unui nepoțel (băiatul lui Valentin).

Nebunia de la Sălcuța a luat sfârșit după ce soții Ceaușescu și maiorul Florian Rat au urcat în Dacia roșie a doctorului Decă. Aghiotantul Elenei, căpitanul Marian Rusu, a avut mai multă grijă de geanta Tovarășei decât de Tovarășa. El a urcat în Dacia albă a inginerului Vlad Nicolae și, surpriză: în timp ce Dacia roșie pleca spre Titu, cea albă a luat-o în direcție opusă, către București!

Cum s-a ajuns la această distribuție? Povestește maiorul Florian Rat: „Am văzut undeva pe dreapta un Ford Taunus oprit și m-am dus să-i cer să ne ducă el la Târgoviște. Mi-a spus că nu are benzină. Între timp m-a strigat Marian, care mi-a spus că s-a oferit un domn să ne ducă. Am văzut că era o Dacie roșie, care venise dinspre Titu, și o întorsese cam la 30 de grade. În mașină era un cetățen cu căciulă de blană și palton. Mai erau lângă el Elena și Nicolae Ceaușescu, dar și Marian Rusu. Când am ajuns eu lângă ei, în față s-a suit Ceaușescu, iar Marian Rusu trebuia să se suie în spate, lângă ea. Șoferul a zis că ne dă cheile, dacă vrem să conducem noi,

dar Ceauşescu a spus să conducă şoferul, că e maşina lui. Iniţial s-a urcat Rusu, dar mi-a spus să mă urc eu, pentru că el a făcut rost de altă maşină"[1].

Cetăţeanul „cu căciulă de blană şi palton" era misteriosul doctor Nicolae Decă.

*

* *

Căpitanul Rusu a redat astfel acele momente: „Ceauşescu a felicitat echipajul şi a dat mâna cu Maluţan. Ne-am îndreptat către şosea, unde deja opriseră maşini. Era clar pentru noi că trebuia să continuăm drumul pe roţi. Pe jos nu puteam merge. Unul dintre şoferii care opriseră s-a apropiat de Nicolae şi de Elena Ceauşescu şi le-a spus că se numeşte Decă şi că este văr cu blănarul lor, Săndulescu. Acest Decă s-a oferit să-i ducă el cu maşina"[2].

Rusu explică de ce i-a abandonat pe Ceauşeşti la Sălcuţa: „Am socotit că este momentul în care eu mă pot desprinde"[3]. Aventura era însă departe de sfârşit. „Am plecat spre Bucureşti cu inginerul Vlad, şoferul maşinii. Mi-a spus că dacă ne opreşte cineva, îi va spune că-i sunt văr. Aveam cu mine o geantă pe care am primit-o la plecarea de la Snagov, precum şi pistolul Stecikin. Am mers până unde se bifurcă drumul spre Bucureşti şi Târgovişte, la Bâldana. Aici s-a terminat benzina maşinii. Am lăsat pistolul şi încărcătoarele sub scaunul din dreapta, am deschis pe drum geanta, în care era un plic mare, alb. Plicul nu era lipit. În el erau nişte carnete CEC, pe care mai târziu le-am predat. Erau pe numele lui Valentin, Zoia şi Nicu Ceauşescu. Câte unul nominal şi câte unul cu parolă. Mai era şi un libret pe numele fiului lui Valentin. În total, şapte carnete. Valoarea totală era de trei milioane şi jumătate de lei."[4]

De la Bâldana, Rusu nu şi-a continuat drumul spre Bucureşti, ci a plecat cu o altă maşină spre Târgovişte, unde

[1] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

[2-4] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

l-a întâlnit pe maiorul Raţ. Între timp, acesta se „desprinsese" şi el de soţii Ceauşescu. Din Târgovişte, cei doi ofiţeri de Securitate au venit împreună spre Capitală, ascunzându-se de revoluţionari şi căutând soluţii de a se pune la dispoziţia noului regim.

După ce au ajuns în Bucureşti, ultimele gărzi de corp ale Ceauşeştilor s-au deplasat la Comandamentul trupelor de grăniceri, unde căpitanul Rusu a predat CEC-urile Ceauşeştilor, iar maiorul Raţ – geanta cu armament. Acestea au fost preluate personal de colonelul Teacă, şeful Comandamentului, care a dispărut cu ele din clădire. „S-a dus la Ministerul Apărării Naţionale. Când s-a întors, ne-a spus că le-a predat acolo"[1], a declarat căpitanul Rusu. „Colonelul Teacă ne-a sărutat şi a spus că ne felicită în numele Frontului"[2], l-a completat maiorul Raţ.

„Frontul" era Frontul Salvării Naţionale, noul organism al puterii de stat, condus de Ion Iliescu. Pentru faptele sale de arme, colonelul Teacă a fost avansat general.

*

* *

Inginerul Nicolae Vlad spune că a trăit momente de groază de-a lungul celor 18 kilometri de la Sălcuţa la Bâldana. „Securistul ei, Marian Rusu, s-a suit la mine în maşină. Plecând Ceauşeştii, eu şi inginerul Popescu, pe care-l cunoşteam bine, am vrut să punem mâna măcar pe aghiotantul lor. Când s-a urcat în maşină, «hai să-l prindem!». Când să pun mâna pe el, a scos pistolul şi mi l-a pus la cap. Zice: «Gata! Dă-i drumul! Hai să întoarcem spre Piteşti!». Eu zic: «Nu mai putem să întoarcem, hai să mergem spre Bucureşti! Eu nu am benzină». Aveam şi instalaţie pe gaz, că ăsta a fost norocul meu. Rusu avea o servietă maro, cu cifru. A început şi a scos plicuri. Le desfăcea şi băga în buzunar ce era în ele. Ce nu-i trebuia, îmi lăsa mie în maşină. «E vreo apă, vreo pădure, pe undeva?», mă

[1] Marian Rusu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1995

[2] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

întreabă. Mă gândesc: ăsta vrea să mă omoare. M-am văzut mort. Parcă vedeam şi cum mă plângeau toţi. Apoi, la Bâldana m-am prefăcut că am rămas fără benzină şi am scăpat de el, că a plecat cu un Lăstun spre Târgovişte. M-am dus apoi la Miliţie, la Tărtăşeşti. Lăsase la mine în maşină un fular, servieta aceea cu cifru şi pistolul cu 82 de cartuşe."[1] Speriat, Nicolae Vlad a predat totul, imediat, la postul de Miliţie din Tărtăşeşti.

*

* *

Inginerul Marius Popescu a fost implicat în prima scenă dură dintre căpitanul Marian Rusu şi inginerul Nicolae Vlad. „După ce Dacia lui Decă a plecat spre Titu cu soţii Ceauşescu, am rămas cu Vlad Nicolae şi cu Marian Rusu. Cât mă dădeam eu de ceasul morţii că i-am pierdut pe Ceauşeşti, Rusu s-a dus la prietenul meu şi i-a ordonat: «Du-mă la Bucureşti!». Ăsta: «Te duc». A întors maşina spre Bucureşti, pentru că era îndreptată spre Piteşti. În timpul ăsta s-a urcat şi Rusu în dreapta şoferului. Eu, când am văzut, m-am dus în dreapta-faţă, să-l prind măcar pe ăsta. Uşile erau blocate cu apărători antifurt. Am luat la rând fiecare uşă, crezând că pot să deschid vreuna. Şi-a dat seama ce intenţii am, pentru că m-a văzut crispat. Venisem a doua oară la uşa lui, încercam să intru cu orice preţ. Îşi încărca un pistol aşa, mai măricel. Şi când a văzut că trag de uşă, i-a pus pistolul în gât lui Vlad Nicolae, zicând: «Dacă nu porneşti, trag!». Era disperat. Iar Vlad Nicolae, cu pistolul în jugulară, se răsteşte la mine: «Ce-ai, mă, cu omul, ce ţi-a făcut? Lasă omul în pace!». Am rămas trăsnit. Dar l-am înţeles pe Vlad Nicolae, că el era cu pistolul la gât, nu eu."[2]

[1] Interviu Nicolae Vlad – Titu, 1 mai 2008
[2] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

AVENTURI LA VĂCĂREŞTI

Când mai avea şapte kilometri până la Târgovişte, doctorul Nicolae Decă i-a mutat pe Ceauşeşti în Dacia lui Petrişor Nicolae, un localnic care se ocupa cu stârpirea şobolanilor.

După ce au urcat în maşina doctorului Decă, soţii Ceauşescu şi aghiotantul rămas la datorie, Florian Raţ, au demarat spre Titu. Iniţial voiau să ajungă la Piteşti, însă pe traseu s-au răzgândit. Maiorul Raţ: „După ce ne-am suit, Decă ne-a spus că ştie el un drum mai sigur. Spre Târgovişte, pe undeva prin spate. Acesta iese la Combinatul de Oţeluri Speciale"[1].

Inginerul Marius Popescu vine cu amănunte: „Maşina lui Decă a plecat spre Titu cu destinaţia Piteşti. Eram la doi metri de ei când maiorul Raţ l-a întrebat pe Decă: «Ne duci şi pe noi la Piteşti?». Şi ăsta: «Da, cum să nu vă duc?». Abia aştepta să-i urce în maşina lui"[2].

Cum au ajuns, totuşi, pe drumul spre Târgovişte? „Spre Titu-Târg, doctorul Decă le-a spus că nu se poate trece prin Găeşti, că el de-acolo vine şi e lume multă, iar drumul spre Piteşti nu are ocolişuri. Le-a spus că e periculos prin Găeşti şi atunci ei au fost de acord să facă la dreapta, prin Produleşti, spre Târgovişte"[3], explică inginerul Popescu.

[1] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995
[2,3] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

Maiorul Florian Raţ: „Între timp, şoferul a dat drumul la radio. Era multă gălăgie. Că «a plecat dictatorul»... iar Ceauşescu a dat ordin să-l închidă. Văzând ce se întâmplă, cred că Decă a vrut să scape de ei. Am intrat în Văcăreşti – nu ştiam zona –, unde maşina pârâia, se întrerupea contactul, iar şoferul a spus că nu mai merge. Cred că-şi făcuse un plan în cap. Decă a zis că ne urmăreşte o maşină în care sunt mulţi oameni. Ceauşeştii au crezut că e căpitanul Marian Rusu. Eu le-am spus că nu e Marian, că sunt prea mulţi. Elena Ceauşescu mi-a spus: «Ne-a trădat şi ăsta!»"[1].

Omul care prinde şobolani

Maiorul Raţ povesteşte şi cum a avut loc transbordarea. „În Văcăreşti, într-o curte, un cetăţean spăla o maşină. Se duce doctorul Decă, apoi mă duc şi eu, că nu mai venea. În fine, i-a spus să ne preia în Dacia neagră. Doctorul a mers în faţă, celălalt după noi, iar într-o curbă am făcut transbordarea. Ne-am suit în Dacia neagră în aceeaşi formaţie: Nicolae Ceauşescu în faţă, Elena Ceauşescu în spatele şoferului, iar eu lângă ea. După mai multe discuţii, şoferul ne-a spus că e adventist, că a fost asuprit, că i-ar duce pe soţii Ceauşescu la el acasă, dar e ziuă şi îl vede lumea... Până la urmă i-a spus Ceauşescu să meargă înainte, că ştie drumul pe scurtături. Şoferul a spus că ne duce unde a lucrat el, la Centrul de Plante."[2]

Cetăţeanul cu pricina era Petrişor Nicolae şi se ocupa cu stârpirea insectelor şi a şobolanilor. Mergea des la Inspectoratul Judeţean de Protecţia Plantelor, ca să ia substanţele chimice de care avea nevoie. Inspectoratul se afla la ieşirea din Târgovişte spre Câmpulung Muscel.

Versiunea lui Petrişor Nicolae a fost publicată în cartea *Revoluţia în Dâmboviţa*, autor Vasile Duţă.

[1, 2] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

„Am scos maşina s-o spăl pe platforma podului din faţa porţii şi apoi să merg la Târgovişte, să iau cota de benzină pe luna decembrie. În rezervor aveam numai gazolină. În timp ce scoteam apă din fântână, s-a auzit un scârţâit de roţi, o maşină oprindu-se la circa cinci metri de maşina mea. Din aceasta a coborât un bărbat îmbrăcat în civil, care s-a îndreptat către mine, rugându-mă să-i împrumut benzină pentru a ajunge la Târgovişte, eventual să-mi achite pe loc contravaloarea acesteia. Am mers la garaj, de unde am luat un bidon de plastic şi furtunul pentru a scoate benzină. Când am început să trag benzină, Nicolae Ceauşescu, în persoană, a deschis uşa de la maşina cu care venise, spunându-mi că nu mai este nevoie să scot benzină, ci să merg cu ei la Târgovişte. Pe moment, am rămas şocat şi nu am putut reacţiona, îmi pierdusem controlul şi nu reuşeam să pun buşonul la rezervorul maşinii. Atunci, «civilul», crezând că-l induc în eroare, şi-a schimbat brusc atitudinea, s-a răstit la mine, şi-a deschis haina, lăsând să se vadă o armă. Ameninţat, am urcat în maşină şi am băgat cheia în contact. Persoana a vrut să deschidă uşile din dreapta, dar acestea erau blocate din interior. Între timp, s-au adunat la faţa locului mai multe persoane din sat, care s-au apropiat de maşina străină. Recunoscându-l pe Ceauşescu, fiecare a început să comenteze. Am pornit maşina şi am încercat să fug, fapt pentru care am demarat puternic, depărtându-mă de locul cu pricina. Ceilalţi au fost surprinşi la început. Am fost ajuns din urmă de cealaltă maşină, la circa 2,5 kilometri. A oprit la bara maşinii mele. «Civilul» a venit pe dreapta şi a bătut cu pumnul în geam. Am deschis uşa, el s-a aşezat pe vine, începând să mă înjure pentru c-am plecat cu maşina. De frică, am coborât din maşină, observând că în cealaltă maşină sunt trei persoane: şoferul, Elena şi Nicolae Ceauşescu. Ceauşescu s-a urcat în faţă, «civilul» şi Elena în spate. Înainte de a porni, Ceauşescu m-a întrebat dacă ştiu drumul spre Cobia, spunându-mi să plec pentru că suntem urmăriţi. Mi-am aruncat privirea în spatele maşinii şi am constatat că pe spătarul pernei din spatele meu, între Elena Ceauşescu şi «civil», se află o altă armă, îndreptată spre înapoi... După circa 600 de metri, am virat la stânga pe un drum lăturalnic. Am fost lovit

puternic cu arma în partea dreaptă a capului și m-am izbit cu capul de geam. «Civilul» m-a întrebat: «Ce, vrei să ne omori?». I-am spus că suntem urmăriți. Atunci, el a coborât cu armele în mâini, ieșind în șoseaua principală. A revenit și a spus că e cel care-l urmărea de la Titu. «Civilul» mi-a spus să dau mașina cu spatele și să revin la șoseaua principală. Frica îmi paraliza mișcările și nu mai eram capabil să-mi stăpânesc tremurul nervos al piciorului pe accelerație. Elena Ceaușescu a zis: «Pe beți vu' ăsta l-am luat să ne ducă cu mașina?». Am răspuns că nu am băut nimic și îi rog să nu-mi facă niciun rău, că am trei copii de crescut. Nicolae Ceaușescu mi-a ținut mâna stângă pe picior, încercând să mă calmeze. M-a întrebat ce meserie am, dacă sunt membru de partid și dacă vreau să-i ajut să ajungă la Cobia."[1]

Maiorul Florian Rat – „civilul" de care vorbește șoferul – a povestit: „La Văcărești, după transbordare, doctorul Decă a zis că o să-i oprească pe cei care ne urmăreau, dar a rămas acolo, nu a mai venit după noi. Pe drum, șoferul a spus că este adventist și că Ceaușescu i-a cam asuprit, iar el a zis «Lasă, lasă, du-ne acolo!». Șoferul a mai zis că ar vrea să-l ducă la el acasă, dar e ziuă și văd vecinii"[2].

Era deja ora 14.00, iar de aproape 60 de minute populația era bombardată, prin Radio și Televiziune, cu expresii precum „tiranul", „odiosul dictator și sinistra sa soție", „călăii poporului român"... Așa se explică de ce toți evitau să-i găzduiască pe fugari. Cu o zi înainte, ar fi făcut-o cu stimă și mândrie. Sau, eventual, de frică.

[1] Vasile Duță – *Revoluția în Dâmbovița*, Editura Sfinx, Târgoviște, 1999

[2] Florian Rat – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

MISTERIOSUL DOCTOR DECĂ

La Văcărești-Dâmbovița, când dictatorii fugari au fost mutați din Dacia doctorului Nicolae Decă în cea a lui Petrișor Nicolae, coletul de la Snagov a rămas în portbagajul primei mașini. La scurt timp, Decă a obținut viză de SUA și a părăsit România cu familie cu tot, gustând din „visul american" la aproape 60 de ani.

Doctorul Nicolae Decă este un personaj misterios, care – precum în filmele cu spioni – apare și dispare la timp. Navetist pe ruta București – Găești, el a „șters-o" mai devreme de la spital pe 22 decembrie, întrucât era o zi de vineri. Dacă a sosit la Sălcuța în jurul orei 13.30, înseamnă că plecase de la Găești un pic după 13.00.

Întrebarea e: a ajuns întâmplător la întâlnirea cu Ceaușeștii sau a executat o misiune specială? Coincidențele ridică multe semne de întrebare, mai ales prin prisma întâmplărilor ulterioare. Să le punem cap la cap.

Zece coincidențe bizare

1. Nu Ceaușeștii l-au solicitat pe doctorul Decă să-i ia în mașină, ci el s-a oferit să-i ajute. Decă a insistat „să intre în film" chiar dacă inginerul Marius Popescu, care gândise un alt scenariu, îl soma: „Plecați!, dați-i drumul de aici!"[1].

[1] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

2. Decă a fost extrem de respectuos cu cei doi fugari – a ieşit din maşină, şi-a ridicat pălăria şi a zis: „Să trăiţi, tovarăşe secretar general! Sărut mâna, tovarăşa Ceauşescu!"[1].
3. Le-a oferit dictatorilor o informaţie care sună a parolă: „Sunt nepotul blănarului Săndulescu de la dumneavoastră de acolo"[2], adică de la sediul CC al PCR.
4. Ceauşescu a preferat să renunţe la o gardă de corp (căpitanul Rusu) pentru a-l păstra la volan pe doctorul Decă.
5. În portbagajul maşinii lui Decă „a fost uitat", la Văcăreşti, pachetul acela greu, de dimensiuni 70 cm x 40 cm x 30 cm, care părea să aibă o încărcătură preţioasă. „Avea vreo 15–20 de kilograme şi conţinea, probabil, vreo patru milioane de dolari"[3], susţine inginerul Popescu, martor ocular la urcarea coletului în portbagajul Daciei lui Decă.
6. Nici soţii Ceauşescu, nici maiorul Raţ „nu şi-au amintit" de pachetul din portbagaj, la schimbarea maşinilor. Or, tocmai Raţ îl pusese acolo.
7. Ajuns la Văcăreşti, Decă s-a scuzat că nu mai are benzină, argument demontat de inginerul Popescu. „Un raţionament simplu îmi spune că a fost un truc. Deci, Decă avea benzină să meargă 60 de kilometri Titu–Bucureşti, dar n-avea benzină să meargă 36 de kilometri Titu–Târgovişte?!"[4]
8. Deşi n-a mai continuat cursa cu Ceauşeştii, Decă a avut grijă ca ei să nu rămână ai nimănui, făcându-le rost de altă maşină pentru continuarea aventurii.
9. La scurt timp după Revoluţie, doctorul Decă „s-a topit" în Statele Unite ale Americii.
10. În ultimele trei zile de viaţă, Ceauşeştii nu s-au plâns niciodată că ar fi uitat un obiect important în maşina lui Decă. Dimpotrivă, mai mulţi păzitori ai lor pretind că fosta familie domnitoare le-a promis milioane de dolari dacă-i ajută să scape.

Şi acum, un scenariu: dacă Decă avea misiunea să recupereze misteriosul colet de la fugari şi să-l dea unor destinatari prestabiliţi? De exemplu, cuiva din familia Ceauşescu.

Cert e că acele momente au schimbat viaţa misteriosului doctor Decă.

[1-4] Interviu Marius Popescu – Titu, 24 aprilie 2008

Minciunile doctorului Decă

Înainte de a dispărea în America, doctorul Nicolae Decă a apucat să depună mărturie despre acea zi istorică. Versiunea sa este plină de contradicţii şi de neadevăruri flagrante:

„Pe 22 decembrie 1989 veneam pe şoseaua veche spre Bucureşti. În dreptul drumului ce ducea spre Aeroportul militar Boteni, un tip înalt, cu haină cenuşie şi cu aparat de transmisie, dintre acelea de care au miliţienii, m-a oprit. Ulterior aveam să aflu că era Ivan Marian, originar din comuna Petreşti, cel care apărea întotdeauna la televizor în spatele Elenei Ceauşescu, preluând florile care, cu aleasă gratitudine, i se ofereau la diverse manifestaţii. El mi i-a arătat pe soţii Ceauşescu. Erau lângă un elicopter. Mi-a spus: «Dă-mi cheile de la maşină!». Am spus: «Nu, eu conduc». El, Elena şi Nicolae Ceauşescu mai erau însoţiţi de un bărbat cu o manta cenuşie, şi el cu un aparat radio de acelaşi tip şi cu un pistol din cele care trag 30 de focuri. Nicolae Ceauşescu s-a suit în faţă, lângă mine, iar Elena Ceauşescu în spate, lângă cel de-al doilea bărbat, despre care am aflat că e generalul Neagoe. Marian Ivan a rămas jos"[1].

Stop! Câteva minciuni sunt evidente. Din declaraţiile martorilor, Decă a ajuns *după* plecarea elicopterului pilotat de Maluţan, deci n-avea cum să-i vadă pe Ceauşeşti „lângă elicopter".

Numele ofiţerilor sunt fie stâlcite (Ivan Marian, în loc de Rusu Marian), fie inventate (generalul Neagoe, în loc de maiorul Raţ). În realitate, existau un Ivan Gelu din Petreşti (aghiotantul Elenei Ceauşescu la Bucureşti) şi un general Marin Neagoe (şeful Direcţiei a V-a a Securităţii), dar nu la Sălcuţa!

Declaraţia lui Nicolae Decă pare desprinsă dintr-un film SF. Să-l urmărim, totuşi, mai departe.

„În drum spre Găeşti, Nicolae Ceauşescu întreba continuu: «Vine Marian?». Am avut în spate o maşină roşie, o Dacie în care erau patru pădurari din Dragodana. Le-am spus că

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

suntem urmăriţi de această maşină, care însă nu se apropia la mai mult de 500 de metri. «Nu, trebuie să fie o maşină albă», spuneau ei. Aveam să aflu că aşteptau maşina fratelui lui Marian Ivan, un break alb *(altă minciună! – n.a.)*. Nicolae Ceauşescu m-a întrebat: «Ai auzit ce s-a întâmplat?». N-am ştiut ce să răspund. Era un răspuns important. «A fost lovitură de stat. Mergem să organizăm rezistenţa, vii cu noi?». Pistolul lui Neagoe *(Raţ – n. a.)* era îndreptat spre mine. Le-am răspuns: «Eu sunt în vârstă, sunt bolnav. Sunt medic. Am trei copii». Mereu întreba: «Vine Marian?». În dreapta, se făcea drumul spre Târgovişte, prin comuna Sperieţieni, Gura Şuţii, Văcăreşti. Neagoe mi-a spus să fac la dreapta spre Târgovişte. Am spus că drumul e prost şi că eu cunosc foarte bine locurile. «De ce nu mergem prin Găeşti?», am întrebat. «Nu, mergem spre Târgovişte!». Prin comună se vedeau rar câte o femeie bătrână, câte un copil. Probabil erau toţi la televizor. Maşina roşie, cu cei patru pădurari, ne urmărea. În dreptul unei mori, Nicolae Ceauşescu zice să opresc. Am oprit. Apoi s-a adresat lui Neagoe *(!!! – n.a.)*: «Hai să dăm un telefon!». Ea îşi ţinea tot timpul mâna stângă la piept, sub haină. Am aflat că era o foarte bună trăgătoare *(!!! – n.a.)*. Din moară a ieşit o femeie care a spus că ei nu au telefon, dar la C.A.P., în spate cu 500 de metri, se află unul. Acolo, la C.A.P., oprise şi maşina roşie. Ceauşescu şi Neagoe *(!!! – n.a.)* au intrat din nou în maşină. «Mergem mai departe».”[1]

Continuă fanteziile doctorului Decă, printre care se mai strecoară şi firave urme de adevăr.

„În comuna Văcăreşti, jiglerul de ralanti se înfunda. Am sesizat în faţa unei porţi că un locuitor spăla maşina, un autoturism Dacia 1300 de culoare neagră. Am oprit la doi-trei metri de acel autoturism şi le-am spus pasagerilor că nu mai pot continua drumul fiindcă trebuie să remediez defecţiunea. După ce am coborât din maşină, a coborât şi maiorul, care s-a îndreptat către cetăţeanul respectiv cu haina deschisă şi cu pistolul-mitralieră la vedere. L-a întrebat dacă are benzină. Acesta i-a spus

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

că are 20 de litri şi atunci maiorul i-a spus: «Mergi cu noi şi-ţi dăm benzină la Târgovişte». Ulterior, acel cetăţean, despre care am aflat că se numeşte Petrişor Niculae, mi-a spus că a fost convins că şi eu sunt securist. În acel timp, Ceauşescu Nicolae şi Elena rămăseseră în maşina mea, iar apoi primul a deschis portiera. Petrişor Niculae – care, probabil zăpăcit, încerca să scoată benzină din rezervor – l-a recunoscut şi a strigat ceva la soţia sa, care venea din acea curte. Imediat l-am văzut urcându-se la volan şi demarând spre Târgovişte. Am urcat şi eu în autoturismul meu, a urcat după mine şi maiorul, am demarat după Petrişor şi l-am semnalizat să oprească, ceea ce s-a şi întâmplat, după parcurgerea unui kilometru.”[1]

Ne despărţim aici, fără niciun regret, de doctorul Decă. Oricum, şi el s-a despărţit de noi fără să ne lase o mărturie serioasă. Ne-a lăsat doar senzaţia că întâmplările din acea zi l-au transformat într-un om mai liber şi mai bogat.

*
* *

Explicaţiile date de martori pentru schimbarea maşinii la Văcăreşti sunt mai degrabă puerile.

Doctorul Decă spune că „jiglerul de ralanti se înfunda” şi că trebuia să remedieze „defecţiunea” (asta nu l-a oprit să se întoarcă la Titu şi de acolo la Bucureşti, cale mult mai lungă decât cei câţiva kilometri până la Târgovişte).

Mărturia lui Decă intră în contradicţie cu cea a lui Petrişor Nicolae. Acesta susţine că maiorul Raţ „m-a rugat să-i împrumut benzină pentru a ajunge la Târgovişte, eventual să-mi achite pe loc contravaloarea acesteia”.

Şi pentru ca haosul să fie total, vine şi declaraţia maiorului Florian Raţ: „Cred că Decă a vrut să scape de ei. Maşina pârâia, se întrerupea contactul, iar şoferul a spus că nu mai merge. Cred că-şi făcuse un plan”[2].

Logica spune că motivul transbordării este cu totul altul, iar cei doi şoferi de ocazie nu au nicio legătură cu el. Decizia

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

[2] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 16 noiembrie 1995

trebuie să fi fost luată de soţii Ceauşescu şi de maiorul Raţ, dintr-o raţiune evidentă: maşina lui Decă era dată deja în urmărire generală. După anunţurile repetate făcute la Televiziune şi la Radio, toată ţara căuta „Dacia roşie cu numărul 4-B-2646, care se îndreaptă de la Titu spre Târgovişte"[1]. În aceste condiţii, ce nebun ar fi încercat să intre în oraş pe acel traseu, cu acea maşină? Ceauşeştii încercau să scape, nu să atragă atenţia asupra lor. De aceea au căutat, probabil, să schimbe maşina înainte de a ajunge la Târgovişte.

Şi atunci, de ce-ar minţi cei trei martori? Explicaţia e simplă: declaraţiile lor au fost făcute la scurt timp după evenimente, când erau fie exaltaţi, fie speriaţi. Nicolae Decă şi Petrişor Nicolae lucrau la propria legendă de revoluţionari care *i-au înfruntat pe tirani*, iar maiorul Raţ tocmai era judecat pentru *vina de a-i fi apărat pe odiosul dictator şi pe sinistra sa soţie*. Era vremea exceselor de tot felul.

Ulterior, martorilor le-a fost greu să-şi schimbe declaraţiile. Aveau de apărat propria onoare (toţi trei), privilegiile oferite de calitatea de revoluţionari (Decă şi Petrişor) sau chiar libertatea (Raţ).

Cursa Sălcuţa – Văcăreşti

- **Plecarea:** Sălcuţa (jud. Dâmboviţa) – 22 decembrie, ora 13.32
- **Sosirea:** Văcăreşti (jud. Dâmboviţa) – 22 decembrie, ora 13.55
- **Durata:** 23 minute
- **Distanţa:** 39 kilometri
- **Viteza medie:** 100 km/oră
- **Maşina:** Dacia 1300, culoare roşie, nr. 4-B-2646
- **Şofer:** dr. Nicolae Decă
- **Pasageri:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, mr. Florian Raţ

[1] TVR 1, 22 decembrie 1989

TE IAU LA PIETRE, CONDUCĂTOR IUBIT!

La Târgovişte, Ceauşeştii au un nou şoc: muncitorii de la Combinatul de Oţeluri Speciale, de la care aşteptau salvarea, îi bombardează cu sticle, ţevi, pietre. La ora 14.20, fugarii pierd contactul şi cu ultima lor gardă de corp. Marea lor speranţă, Pantelimon Găvănescu, e la un pas de linşaj.

Dacia neagră cu numărul 1-DB-3005 înghite kilometrii spre Târgovişte. În ea se află patru oameni copleşiţi de frică. Fiecare se gândeşte cum să scape din buclucul în care a intrat. Nicolae şi Elena Ceauşescu, hăituiţi de anunţurile radio-tv făcute de „trădătorii" de la Bucureşti, caută pe cineva care să-i pună la adăpost şi să-i recunoască drept conducători ai ţării. Aghiotantul lor, maiorul Florian Raţ, ştie că poate fi linşat în orice moment dacă lumea află că el e securist înarmat, ceea ce în acele clipe înseamnă „terorist". Şoferul, Petrişor Nicolae din Văcăreşti, e strivit de gânduri apocaliptice şi de o întrebare care nu-i dă pace: de ce l-a ales destinul tocmai pe el?

Petrişor Nicolae reia firul povestirii. „Am ajuns la Colanu, primul sat după Văcăreşti. «Civilul» i s-a adresat lui Nicolae Ceauşescu, spunând că drumul spre Cobia s-ar putea să fie blocat şi că ar fi mai bine să ne îndreptăm spre Combinatul de Oţeluri Speciale, unde o să vorbească cu conducerea şi apoi să se adreseze muncitorilor. Ceauşescu a fost de acord şi a spus

să intrăm în combinat prin spate, unde era de presupus că nu este lume adunată. «Civilul» mi-a spus să mă îndrept spre halda de zgură şi să intrăm în combinat prin spate. După circa 300 de metri m-a oprit şi mi-a spus să opresc motorul. M-a cuprins frica, am crezut că acesta este sfârşitul. Am observat că ne urmărea aceeaşi maşină. «Civilul» a întrebat ce să facă. Elena Ceauşescu a întrebat «Ce se întâmplă?» şi mi-a spus să deschid radioul. La auzul ştirilor, tiranul a căzut cu capul pe bord, unde a rămas câteva minute. Şi-a revenit şi a început să strige: «E lovitură de stat! S-au vândut pentru un pumn de dolari!», apoi mi-a spus să plecăm. La vederea Târgoviştei a spus: «Am făcut atâtea pentru oraşul acesta şi acu' poporul nu mă mai vrea?!»"[1]

Maiorul Florian Raţ: „Ceauşescu l-a întrebat pe şofer dacă ştie acel drum spre combinat, iar şoferul a zis că da, e prin spate, la o haltă. Mergând aşa, undeva în dreapta era o clădire. I-a spus şoferului să oprească, iar mie mi-a spus să mă duc să văd dacă au telefon. M-am dus, acolo erau două femei şi au zis că nu au telefon, că este la sediul C.A.P. M-am întors, erau cam 200 de metri, i-am raportat că nu au telefon şi a zis să mergem mai departe"[2].

Bombardaţi în combinat

Aventura continuă în Combinatul de Oţeluri Speciale, la marginea oraşului Târgovişte.

Petrişor Nicolae: „Am intrat în combinat pe la halda de zgură, fără să oprim la semnalizarea paznicului, îndreptându-ne spre staţia CFU. Am oprit la trei metri de staţie, cu motorul pornit, «civilul» urmând să dea telefon conducerii combinatului. Pe calea ferată, un cetăţean a observat că în maşină se află dictatorii şi a fugit spre staţie, unde muncitorii erau la televizor. «Civilul» a revenit în fugă, mi-a spus să

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999
[2] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

demarez deoarece oamenii începuseră să arunce în noi cu sticle, ţevi, pietre şi alte obiecte"[1].

Maiorul Florian Raţ: „Am ajuns în spate la combinat, unde era un fel de haltă, o clădire, dar nu ştiu ce destinaţie avea. A spus să oprească şi m-a trimis să vină acolo secretarul de partid şi directorul. El a coborât din maşină – parcă îl văd şi acum, se descheiase la palton –, iar ea a rămas în maşină. Am intrat, era un hol, iar undeva în stânga, lumea se uita la televizor. Era gălăgie mare. Am întrebat pe cineva unde au un telefon şi mi-a spus că alături e secretariatul şi acolo e telefon. M-am dus acolo, era o femeie cam de 30 de ani, am întrebat-o de telefon, dacă se poate vorbi cu directorul, inginerul-şef sau secretarul de partid. Aici era în spatele combinatului. Femeia aceea a format numărul, dar nu răspundea nimeni. Apoi m-a întrebat cine sunt. Abia atunci a observat că nu sunt de acolo, iar pe ei *(soţii Ceauşescu – n.a.)* nu-i văzuse nimeni, că nu erau pe afară, toţi se uitau la televizor. El era tot afară şi i-am spus că şefii nu sunt de găsit, iar el a zis să mergem la Judeţeana de Partid. Şoferul i-a spus să-şi scoată căciula, că îl cunosc oamenii, el şi-a scos căciula, apoi i-a spus să scoată şi paltonul, l-am ajutat eu, şi l-a scos şi l-am pus în spate. După ce am trecut o linie de cale ferată, unul a început să strige: «Huo, tiranul!». Probabil că l-au cunoscut. Am depăşit combinatul, am ieşit pe nişte străduţe şi Ceauşescu a zis să nu tragă chiar la Judeţeană, ci pe o stradă mai lăturalnică"[2].

Dramatică răsturnare de situaţie! Cu o seară înainte, artiştii patriei se înghesuiau la televizor, în cele două ore de program, să recite pleonastic: „Te slăvesc şi te cânt, conducător iubit!". Acum, „conducătorul iubit" este luat la pietre, într-o citadelă a Epocii de Aur... (Apropo: autorul expresiei *Epoca de Aur*, ziaristul şi scriitorul Octavian Paler, tocmai îşi punea cenuşă în cap la televizor şi devenea *profesor de democraţie...)*

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999
[2] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

S-a întâmplat cândva la Ulmi...

Ceauşeştii sunt debusolaţi. Odată ieşiţi din combinat, încotro s-o apuce?

Petrişor Nicolae: „Eram dezorientat. Nicolae Ceauşescu a spus că ar vrea să meargă la Ulmi, unde mai fusese găzduit. Elena Ceauşescu a replicat că nu are rost să meargă acolo, întrucât persoana a murit"[1].

Time-out! Localitatea Ulmi, aflată la ieşirea din Târgovişte spre Bucureşti, se regăseşte într-adevăr pe traseul biografic al lui Ceauşescu, influenţându-i destinul. La 15 ianuarie 1936, pe când avea 18 ani, acesta a fost arestat în casa unui ilegalist din Ulmi, Ion Olteanu. Ceauşescu participa la o „şedinţă de celulă", în calitate de reprezentant al Regionalei UTC Prahova, care coordona activitatea în trei judeţe: Prahova, Dâmboviţa şi Ilfov. Gazda, Ion Olteanu, îl anunţase însă pe jandarmul din sat, care i-a luat ca din oală. Asupra lui Ceauşescu au fost găsite câteva broşuri subversive, printre care *Lumina vine de la răsărit* şi *Discursul tovarăşului Molotov*.

„Lotul Ulmi", compus din 18 persoane, dintre care patru chiar din Ulmi, a fost „cazat" în arestul Jandarmeriei din Târgovişte, apoi mutat la Braşov, unde se judeca procesul. În instanţă, Ceauşescu s-a comportat sfidător, de aceea a şi primit o pedeapsă aspră, în iunie 1936: doi ani şi şase luni de închisoare, incluzând perioada de arest.

Condamnaţii au fost mutaţi la Doftana, vestita „universitate comunistă" din judeţul Prahova. Acolo, Ceauşescu s-a apropiat de câţiva dintre liderii comuniştilor români, printre care Gheorghe Gheorghiu-Dej şi Chivu Stoica. A păstrat însă relaţii rentabile şi cu unul dintre condamnaţii din Ulmi, Gheorghe Dumitrache. Acesta împărţea cu Ceauşescu pachetele cu mâncare pe care i le aducea sora sa, Elena Dumitrache.

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

Aşadar, pe 22 decembrie 1989, spre familia Dumitrache îşi îndreptase speranţele, timp de o clipă, fugarul Nicolae Ceauşescu! Dacă „persoana" la care făcea referire Elena Ceauşescu, spunând că „a murit", era Gheorghe Dumitrache, atunci „Tovarăşa" s-a înşelat: bătrânul ilegalist din Ulmi era încă în viaţă! Avea să moară în 1993, deci în 1989 l-ar fi putut găzdui pe vechiul său camarad.

Escală ratată la Judeţeana de Partid

Revenim la firul poveştii lui Petrişor Nicolae. „«Civilul» propune să mergem la Comitetul Judeţean de Partid. Eram pe centura oraşului, spre Micro 11, şi am observat pe Calea Domnească un trafic intens de maşini cu steaguri tricolore. Civilul mi-a spus să nu ies în strada principală, ci să merg printre blocuri. Mergeam foarte încet pe sensul interzis, fiind văzut de mulţimea de demonstranţi, care au început să strige la noi. Atunci, Elena Ceauşescu i-a spus tiranului să-şi scoată căciula şi şuba, pentru a nu fi recunoscuţi. Am ajuns pe strada dinspre aripa de vest a magazinului Chindia, încercând să ies în Calea Domnească. «Civilul» mi-a indicat să merg prin Micro 9, trecând de BIG şi de Spălătoria chimică. Am ieşit în Calea Domnească, încadrându-ne în trafic. La intersecţie ne-am îndreptat invers, spre străduţa care duce în spatele Liceului Ienăchiţă Văcărescu, unde am parcat. «Civilul» s-a îndreptat spre Palat pe jos, urmând să vină cu un Aro pentru cei doi."[1]

„Halta" din apropierea Palatului Administrativ este relatată şi de maiorul Florian Raţ. „Am ajuns, fără niciun incident, cam la 500 de metri de Judeţeana de Partid. Ceauşescu mi-a spus să mă duc la primul-secretar şi să vină acolo cu un Aro, dar să nu mă duc prin faţă. I-am spus că nu ştiu unde e Judeţeana, iar şoferul mi-a explicat unde este, pe aleea principală, la vreo 200 de metri. Aveam cu mine şi staţia Motorola,

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

dar nu aveam cu cine ţine legătura acolo, de aceea am lăsat-o în maşină. M-am dus la Judeţeana de Partid. Când am ajuns acolo, în balcon erau revoluţionari, lume multă şi nu se putea intra. Aveam şi arme la mine, puteau zice că vreau să trag. Noi nici nu ştiam care era situaţia atunci. M-am întors unde îi lăsasem, dar nu i-am mai găsit. Nu ştiam ce să fac. Am zis să vin la Bucureşti, să văd cine a luat conducerea. (...) Am întâlnit nişte cetăţeni care strigau «Victorie!», am strigat şi eu. (...) După vreo 300 de metri, am simţit o bătaie pe umăr, şi atunci am îngheţat, mi-am zis: «Gata!». Dar era Rusu Marian, care mi-a spus să scap de armament. Dar eu am zis că îl am în primire şi dacă mă vede cineva, mă împuşcă cu el."[1]

Găvănescu, omul de la balcon

Ceea ce nu ştia maiorul Raţ – iar Ceauşescu nici nu bănuia! – era faptul că prim-secretarul de partid Pantelimon Găvănescu, omul de la care aşteptau cu toţii ajutorul providenţial, se afla, la rândul său, într-o situaţie disperată. Cu puţin timp înainte de sosirea lui Raţ la Palatul PCR, Găvănescu fusese legat cu sârmă; luat pe sus din biroul său de către revoluţionari şi scos peste balcon, la şase metri deasupra solului. Găvănescu era ţinut cu un picior peste balustradă, în timp ce „călăii" săi întrebau mulţimea din Piaţă: „Îi dăm drumul?". Iar mulţimea răspundea: „Daaaaaaaaaa". Zdrobirea de caldarâm şi linşajul păreau inevitabile. Dar Găvănescu a fost salvat în ultima clipă de alţi revoluţionari de la balcon, care – mai puţin înfierbântaţi – au strigat: „Fraţilor, nu vă mânjiţi mâinile cu sânge! Suntem revoluţionari, nu criminali!"[2].

Să ne amintim: în urmă cu nici două ore, după ce fugise cu elicopterul de pe sediul CC al PCR, Nicolae Ceauşescu îl întreba prin telefon, de la Snagov, pe prim-secretarul de

[1] Florian Raţ – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 16 noiembrie 1995

[2] Interviu Petre Cristea – Târgovişte, 2 noiembrie 2009

partid al judeţului Dâmboviţa: „Găvănescule, e linişte la Târgovişte?". Iar răspunsul venea prompt: „E linişte, tovarăşe secretar general!". Se întâmpla în jurul orei 12.40, iar acum era 14.20. În 100 de minute, situaţia se schimbase radical. Ceauşescu era un câine hăituit, iar Găvănescu – un şobolan în ghearele unei haite de pisici.

Dar pentru că Revoluţia înghite multe, Găvănescu avea să fie cooptat în primul nucleu al FSN din Târgovişte. Trecea şi el *de partea poporului...*

Viaţa fără gărzi de corp

Revenim la Petrişor Nicolae, şoferul Daciei de culoare neagră. „După plecarea «civilului», Elena Ceauşescu m-a ameninţat permanent cu un pistol. După vreo cinci minute, dintr-o curte ne-au observat doi tineri, care au început să strige: «Uite tiranii, chiar aici, lângă noi!». Speriată, Elena Ceauşescu mi-a spus să plecăm de acolo cât mai repede. Am încercat să pornesc maşina, sub ameninţarea armei, dar, din cauza gazolinei, pe carburator se făcuse o crustă de gheaţă. Crezând că nu vreau să pornesc maşina, Elena Ceauşescu a strigat: «Până aici ţi-a fost! Dacă murim noi, mori şi tu!». Am încercat să continui la automat până a pornit maşina."[1]

Din acest moment, cursa continuă într-o formulă nouă. În Dacia neagră cu numărul 1-DB-3005 se mai află doar trei persoane: proprietarul maşinii (Petrişor Nicolae) şi dictatorii fugari (Nicolae şi Elena Ceauşescu). A ieşit din joc maiorul Florian Raţ, ultima gardă de corp a foştilor conducători.

Petrişor Nicolae a scăpat de unul dintre motivele de a fi speriat: armele maiorului Raţ. Acum, mulţimea îl înspăimântă. Linşajul pândeşte la fiecare pas.

Şoferul se apropie de finalul aventurii sale. „Am ieşit spre stânga, pe Strada Justiţiei. Nicolae Ceauşescu a insistat să mergem la Palat, la Comitetul Judeţean de Partid. A întrebat-o

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

pe Elena dacă Raţ – i-a pronunţat prima dată numele – a lăsat staţia de transmisie. Aceasta i-a răspuns: «Da». Am ieşit în Calea Domnească pe la muzeu, continuându-ne drumul până la staţia taxi de lângă Biblioteca Judeţeană. Observând mulţimea care se îndrepta spre Palat, Elena i-a spus lui Nicolae să se ascundă pentru a nu fi văzut. Acesta a ascultat-o. S-a ascuns şi ea, ameninţându-mă continuu cu pistolul. Mi-a cerut să întorc, am revenit în Calea Domnească, zicându-mi să mergem la Mănăstirea Dealu. La «2 Brazi» am trecut pe stop, am virat la dreapta, spre podul Mihai Bravu, ajungând la Hotelul Partidului. Elenei i-a venit ideea că acolo ar fi în siguranţă. Am oprit maşina la treptele hotelului, unde se aflau doi tineri. Nicolae Ceauşescu deschide uşa maşinii şi zice: «Vrem să intrăm şi noi aici». Fata, îmbrăcată în uniforma hotelului, a urcat în fugă scările, spunând că şeful are cheile şi totul este închis. Elena mi-a cerut să plecăm de acolo şi să evităm aglomeraţia oraşului. Am făcut dreapta, pe lângă Biserica Creţulescu. Elena mi-a cerut să mergem la Sinaia. Am răspuns că nu mai avem benzină şi că ar fi bine să mergem la staţia PECO Teiş. Am ajuns lângă staţie, fără să fiu lăsat să opresc şi să cobor. Intenţia mea era să-i las în maşină şi să fug, fiindcă eram în primejdie din cauza mulţimii care mă văzuse şi a celor doi dictatori. Ei îşi schimbau planul de la o clipă la alta. Acum mi-au cerut să-i duc într-o pădure, gândindu-se probabil că vor putea lua legătura prin staţie cu «câinii lor de pază». M-am îndreptat spre Priseaca, trecând prin centura oraşului, pe la autogară. La Centrul de Protecţia Plantelor era poarta dechisă şi am gândit că asta era şansa mea să scap cu viaţă. Am virat scurt dreapta, am intrat în curte şi am oprit în faţa birourilor, sub nişte brazi. Am cerut voie Elenei să merg înăuntru, să văd dacă este cineva. Am auzit gălăgie în biroul directorului."[1]

Stop! Există destule detalii discutabile în povestirea lui Petrişor Nicolae, dar unul este minciună flagrantă: faptul că Elena Ceauşescu ar fi avut pistol. Toţi ceilalţi martori şi toate

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

celelalte relatări contrazic această teză. Niciunul dintre dictatorii fugari nu avea armă. Ultima persoană înarmată din Dacia lui Petrişor a fost maiorul Raţ, dar acesta juca deja în alt film.

Poveşti din Văcăreşti

În 1989, Maria Ungureanu era primăriţă în Văcăreşti, comuna prin care au trecut, la interval de o oră, atât soţii Ceauşescu (într-o Dacie roşie, schimbată ulterior cu una neagră), cât şi tandemul Manea Mănescu – Emil Bobu (într-un Aro). Relatarea fostei primăriţe spune multe despre amestecul de panică şi exaltare din acea zi.

„Pe 22 decembrie eram la primărie, cu o parte dintre salariaţi. A apărut soţul unei salariate, care ne spunea că e jale, sunt manifestări, drumuri blocate. Între timp a mai venit cineva, un localnic, şi ne-a spus că soţii Ceauşescu au trecut pe la noi prin comună. S-au oprit întâi la o fermă care aparţinea Comitetului Judeţean de Partid. Au intrat în legătură cu salariaţii, cerând să dea un telefon şi să ia legătura cu primul-secretar de partid, Pantelimon Găvănescu. Nu au putut da telefon. Mi s-a spus că soţii Ceauşescu s-au oprit apoi la poarta lui Petrişor, un cetăţean din comună, şi au urcat în maşina acestuia. Atunci am rămas blocată. Am făcut rost de o maşină, o basculantă. Am ajuns la postul de Miliţie. Erau mulţi oameni agitaţi. Mi-a rămas în minte o întâmplare cu un cetăţean al comunei, amărât, fără dinţi în gură, care m-a întrebat: «Tovarăşa primar, eu ce să fac acum, pot să tai viţelul?». Am spus: «Bre, taie-l acum, că nu se ştie ce va fi». Apoi, era mare agitaţie în jurul unei maşini. Oamenii încercau s-o răstoarne, se agitau, erau foarte nervoşi. Era maşina doctorului Decă şi tot scotoceau prin ea. La un moment dat, când am ieşit din primărie, am văzut acel Aro cu Manea Mănescu şi cu Emil Bobu. Am trimis băieţii după maşină şi am aflat că a fost oprit la Perşinari. Între timp a venit cineva şi mi-a spus că a venit Petrişor acasă. Am

mers cu cineva la Petrişor, pentru că mi s-a spus: «Haideţi, tovarăşa primar, că oamenii vor să-i dea foc la casă pentru că el l-a ascuns pe Ceauşescu!». Am mers în casă, am făcut atunci cunoştinţă, pentru că nu-l cunoşteam. Acolo mi-a povestit cum s-a desfăşurat drumul lui spre Târgovişte, unde i-a lăsat. Am stat mult timp atunci la Petrişor, pentru că oamenii erau porniţi pe el şi îmi era teamă. Am pus şi pază la el acasă. În timpul ăsta, Petrişor era suspectat de oameni că l-a ascuns pe Ceauşescu. Unii îi spuneau: «Bine ai făcut!», alţii îl luau la rost."[1]

Cursa Văcăreşti – Târgovişte

- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 13.58
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 14.26 (la Protecţia Plantelor)
- **Durata:** 28 minute
- **Distanţa:** 16 kilometri
- **Viteza medie:** 34 km/oră
- **Maşina:** Dacia 1300, culoare neagră, nr. 1-DB-3005
- **Şofer:** Petrişor Nicolae
- **Pasageri:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, mr. Florian Raţ (acesta, doar până în centrul oraşului Târgovişte)

[1] Interviu Maria Ungureanu – Târgovişte, 2 noiembrie 2009

OAMENI NECĂJIŢI

După aproape o oră de fugă prin judeţul Dâmboviţa, cu două Dacii de ocazie, „odiosul" şi „sinistra" au ajuns în biroul unui inginer de la „Plante". În clădire se mai aflau femeia de serviciu, paznicul, două contabile şi câţiva muncitori. Restul salariaţilor plecaseră în centrul oraşului, să sărbătorească fuga dictatorului.

22 decembrie 1989, ora 14.26. Ceauşeştii sunt abandonaţi de şoferul Daciei negre, Petrişor Nicolae, la Inspectoratul Judeţean de Protecţia Plantelor, cunoscut de dâmboviţeni drept Centrul pentru Protecţia Plantelor. Sau, mai scurt, Protecţia Plantelor ori chiar „La Plante". Clădirea se află la periferia oraşului Târgovişte, la ieşirea din şoseaua de centură spre Câmpulung Muscel.

Aici, Ceauşescu a dat nas în nas cu oameni simpli, pe care ani în şir îi ţinuse în frig şi fără pâine. Însă în acea zi de decembrie, cel aflat într-o situaţie dramatică era Marele Conducător, şi nu acei amărâţi. Nu întâmplător, unora dintre ei le-a cerut să-l apere.

La intrarea în curtea Centrului de Plante din Târgovişte, prima persoană care i-a văzut pe soţii Ceauşescu a fost femeia de serviciu, Vasilica Mateescu (44 de ani). Ea îşi aminteşte acele clipe cu nostalgie.

„A apărut Petrişor cu maşina neagră. A intrat cu ei în curte. Spunea că sunt urmăriţi şi au intrat la noi, la Protecţia Plantelor. Erau speriaţi. Nu mai arătau cum îi ştiam eu de la

televizor. El avea o căciulă de astrahan, ea – un pardesiu şi o eşarfă. Au intrat în birou. Am intrat şi eu după ei. Pe la noi, la Plante, nu era mai nimeni. În toată vânzoleala aia, plecaseră aproape toţi în centru, la Palat. Dintre şefi, mai era doar un inginer, Şeinescu."[1]

În timpul discuţiilor, Ceauşescu îi cere Vasilicăi ajutorul. „Mi-a zis să-i duc undeva, să-i pitesc, că a fost o lovitură de stat. Să-i pitesc. Eu nu aveam unde să-i aduc. Eu nu aveam casă atunci. Stăteam în două cămăruţe şi nu aveam unde să-i bag. Şi eram acolo în pătul, cu patru copii, nici nu terminaseră toţi şcoala. Unde să-i aduc eu? Cum să-i bag în pătul?! Cum îi vedeam eu, m-am închinat. Când i-am văzut în halul ăla... erau ca nişte oameni de rând. Nu mai ziceai că e Leana Ceauşescu... ce era ea mare pe acolo, cu funcţii multe, pe la Bucureşti."[2]

„Nu pot, că ne aude poporul"

Directorul Centrului de Plante, Petru Dan Păun (49 de ani), nu se afla în instituţie. Plecase acasă. Majoritatea angajaţilor erau „la Revoluţie". Conducerea instituţiei era asigurată de inginerul Victor Şeinescu, care se uita la televizor în biroul directorului.

Speriat şi fără o direcţie anume, Ceauşescu sonda terenul. Căuta sprijin. A pus ochii pe contabila Constanţa Mihăescu (50 de ani). Aceasta rememorează dialogul purtat cu soţii Ceauşescu. „M-a pus să dau telefon la Piteşti. Şi i-am spus că nu pot să dau telefon, pentru că ne aude poporul. Eu nu ştiam ce e în Târgovişte, pentru că stăteam la periferie. O întreb eu pe Elena Ceauşescu: «Cu cine aţi venit?». Şi-mi spune: «Cu doctorul Decă, ne-a adus până la Văcăreşti. Şi de acolo ne-a preluat cineva». Apoi zic: «V-au trădat ţiganii». Iar Elena Ceauşescu: «Lasă, că şi ţiganii sunt oameni». Şi Nicolae Ceauşescu ne-a întrebat: «Cine e şef aici?». Şi i-am spus că e domnul inginer Petru Dan Păun."[3]

[1, 2] Interviu Vasilica Mateescu – Izvoarele (Dâmboviţa), 2 noiembrie 2009
[3] Interviu Constanţa Mihăescu – Târgovişte, 2 noiembrie 2009

Ceauşescu şi „tiranul"

De la secretariat, Ceauşescu face câţiva paşi spre uşa din stânga, care dă în biroul directorului. Când ajunge în cadrul uşii, fugarul vede televizorul aflat în colţul din faţa lui, pe o măsuţă. Micul ecran duduie de apelurile la prinderea „odiosului dictator" şi a „sinistrei lui soţii". Vorbitorii, exaltaţi, decretează victoria Revoluţiei asupra tiraniei.

Aflat la birou, cu televizorul în stânga şi uşa în dreapta – dar amândouă uşor de „prins" în acelaşi cadru –, inginerul Şeinescu are un moment de paralizie. În stânga, Ceauşeştii sunt „odioşi", „vampiri", „sângeroşi". Trei metri mai la dreapta, ei sunt doi bătrânei umili, cu feţe descompuse de frică.

Pentru inginerul Şeinescu, prima senzaţie este de frică. E ca şi cum ar fi fost surprins ascultând Radio Europa Liberă sau alte posturi „duşmănoase". Pentru o clipă, timpul pare suspendat. Situaţia e rezolvată de vocea obosită şi totuşi fermă a lui Ceauşescu: „Opriţi televizorul! Sunt numai minciuni, nu-i credeţi pe cei care au dat lovitura de stat!"[1].

E ora 14.28, iar Şeinescu închide televizorul. A văzut destul ca să-şi dea seama că la Bucureşti se reaşază stâlpii Puterii.

*
* *

Momentul apariţiei lui Ceauşescu în biroul directorului a fost surprins şi de Petrişor Nicolae, şoferul care-i adusese pe Ceauşeşti cu Dacia lui neagră.

„În birou erau vreo şase persoane, printre care paznicul, inginerul Şeinescu şi contabila-şefă. Le-am spus că am adus cuplul Ceauşescu şi i-am întrebat ce fac. Femeile s-au speriat şi au fugit, rămânând numai paznicul şi inginerul Şeinescu, care mi-a zis să-i aduc înăuntru. M-am dus la maşină şi le-am făcut semn să coboare. Erau neîncrezători şi a trebuit să merg aproape de ei şi să-i asigur că nu este nimeni acolo. Prima a coborât Elena Ceauşescu. Avea în mână căciula soţului. Apoi, ajutat, a coborât şi el, luându-şi şuba de pe bancheta din faţă.

[1] Interviu Constanţa Mihăescu – Târgovişte, 2 noiembrie 2009

Tremura de frică şi părea un bătrân căzut şi incapabil să-şi îmbrace şuba. Elena l-a ajutat şi l-a împins spre clădire. L-am prins de mâna cealaltă şi, mergând cu spatele, am deschis uşa cu cotul. Elena a rămas câţiva metri mai în spate, să ne supravegheze. Am intrat în hol. Am deschis uşa la secretariat, unde Nicolae Ceauşescu a fost invitat pe un ton răstit de inginerul Şeinescu: «Intră aici, bă!». Elena, auzind pe ce ton i se vorbeşte soţului său, a scos pistolul din buzunar şi l-a îndreptat către Şeinescu. L-a împins pe Ceauşescu înăuntru. Şeinescu şi-a schimbat atitudinea şi eu am simţit fiori de gheaţă pe spate, gândindu-mă că pot fi împuşcat."[1]

Petrişor Nicolae persistă în fantezia cu pistolul. Inginerul Şeinescu şi paznicul Tudorache au murit fără să fi lăsat vreo mărturie. Supravieţuitorii acelor scene nu-şi amintesc însă de vreun pistol. Nici „femeile care au fugit din birou", nici femeia de serviciu nu au văzut ca Nicolae şi Elena Ceauşescu să fi fost înarmaţi. Şi nici nu există alte dovezi în acest sens.

„Hai să ne ascundem, să nu ne împuşte!"

Printre cei care se aflau la Centrul de Plante, se număra şi contabila-şefă, Ioana Diniţă (54 de ani). Femeia povesteşte că s-a speriat de venirea celor doi şi a căutat să se ascundă într-un birou. Nu departe însă de locul unde Ceauşescu parlamenta cu oamenii.

„De cum a început să meargă televizorul, l-am văzut pe Mircea Dinescu: «Ceauşescu a fugit!». Eram eu, Cârstea Ecaterina şi femeia de serviciu. Am urmărit evoluţia fugii cu elicopterul, că a ajuns la Boteni, că a ajuns la Văcăreşti. În momentul ăsta, că a ajuns din loc în loc, ne-am trezit cu Petrişor – care era un vechi colaborator al nostru – să ne spună că a venit cu Ceauşeştii. Eu atunci m-am ridicat de pe scaun şi i-am spus: «Ia-i de aici!». I-am văzut pe fereastră. El era cu haina pe mână, iar ea – cu haina pe umăr. Mergeau foarte

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999

încet. I-am spus colegei: «Hai să mergem, să ne ascundem, că poate Ceauşescu are pistol! Să nu ne împuşte»."[1]

Doamna Diniţă îşi aminteşte şi ce voiau Ceauşeştii. „Cereau maşină, să-i ducem undeva la pădure. În mintea mea: «Dacă aveam eu o maşină acuma, îl duceam pe el acasă la mine». Dar era Postul Crăciunului. Nu aveam decât ciorbă de lobodă. Ce să-i dau eu să mănânce?"[2]

Femeia mai spune că inginerul Şeinescu nu a scăpat ocazia să-i ceară socoteală lui Ceauşescu pentru modul în care se trăia în acea perioadă. „Şeinescu l-a luat tare de tot, că am trăit rău pe vremea lui. «Cum adică?», a zis Ceauşescu. «Păi, nu aveam lumină, nu aveam apă, căldură», spunea Şeinescu. «Cum nu aveaţi?», a întrebat Ceauşescu. Se contraziceau. Ceauşescu a stat în picioare, iar ea tot timpul se plimba pe sală."[3]

Femeia de serviciu, Vasilica Mateescu, îşi completează colega: „Ea s-a aşezat pe scaunul secretarei. El s-a dus la şefu', şi era televizorul pornit. A stat în picioare şi era cu ochii pe geam. Se uita în sus, cred că aştepta un avion" [4].

La un an de la aceste evenimente, inginerul Şeinescu a murit. Avea 50 de ani şi se străduia să scrie o carte. Îi stabilise şi titlul: *Îmi pare rău că l-am predat pe Ceauşescu.*

Domnul şi doamna Păun

Inspectorul-şef de la Protecţia Plantelor, inginerul Păun, a murit şi el la scurt timp după Revoluţie. Abia trecuse de 50 de ani. Pe soţia lui, Ioana Păun, evenimentele au prins-o într-o funcţie mare: secretar cu Agricultura la Comitetul Judeţean de Partid. Ea lucra direct cu prim-secretarul Pantelimon Găvănescu, prietenul lui Ceauşescu.

Doamna Păun şi-a amintit momentul în care inginerul Şeinescu l-a anunţat pe soţul ei de apariţia cuplului prezidenţial. „Ne-a sunat inginerul Şeinescu: «Domnul inspector, avem oaspeţi de seamă». Soţul meu a întrebat: «Pe cine?».

[1-3] Interviu Ioana Diniţă – Târgovişte, 2 noiembrie 2009
[4] Interviu Vasilica Mateescu – Izvoarele (Dâmboviţa), 2 noiembrie 2009

El se tot codea să spună. «Pe familia Ceauşescu. Şi vă roagă să veniţi cu doamna». La care soţul meu a replicat în felul următor: «Dă-le o cafea, trage de timp, să văd ce pot să fac!». Fata noastră, ca orice tânăr, a pus mâna pe telefon, a sunat la Judeţeana de Partid, nu a răspuns, a sunat la Miliţia municipiului, nu a răspuns, suna întruna ocupat. Era o debandadă totală. A coborât din bloc – aveam un telefon public chiar la măcelărie –, a pus mâna şi a sunat. Nu-şi mai aduce aminte. Miliţie judeţeană, Miliţie municipală... oricum, la Miliţie a sunat. Nu a spus cine e, dar a anunţat că soţii Ceauşescu se află la Protecţia Plantelor."[1]

Insistenţa lui Ceauşescu de a-l suna pe inspectorul-şef Păun nu e întâmplătoare. Dictatorul fugar aflase, de la Petrişor Nicolae, că *tovarăşa Păun*, soţia directorului, „e mare" pe la Judeţeana de Partid. Ceauşescu sperase că, poate pe această cale, va ajunge totuşi la prim-secretarul Pantelimon Găvănescu. Speranţe, evident, deşarte.

„Fraţilor, l-am prins pe Ceauşescu!"

Cei din conducerea Miliţiei nu au luat în serios telefonul dat de fiica soţilor Păun. Încă un nebun care ştie unde-i Ceauşescu, şi-au zis ei. Dar au mai primit un semnal.

Plecat în mare viteză de la Centrul de Plante, Petrişor nu s-a întors imediat la Văcăreşti, ci s-a îndreptat spre centrul Târgovişte. A dat alarma. „Primul gând a fost să plec spre oraş, să povestesc cuiva ce am păţit şi unde i-am abandonat pe cei doi. În faţa Casei de Cultură a Sindicatelor, am oprit maşina. Am coborât şi am început să strig: «Fraţilor, cine vrea să meargă, că l-am prins pe Ceauşescu?!». Eram îmbrăcat într-o salopetă ponosită, cu cizme de cauciuc vechi şi epuizat psihic după cele prin care trecusem. Lumea credea că nu spun adevărul şi nu m-a luat în seamă. M-au crezut nebun. Atunci a venit la mine inginerul Ispas şi mi-a spus să încetez, că pot

[1] Interviu Ioana Păun – Târgovişte, 1 mai 2008

fi linşat. Am urcat amândoi în maşina mea, la sugestia lui, şi am plecat la Miliţie. Acolo l-am întâlnit pe sergentul-major Enache, care era îmbrăcat civil. I-am spus că Ceauşescu se află la Centrul de Protecţia Plantelor. Discuţia a fost auzită de mulţi dintre cei prezenţi. Enache s-a arătat dezinteresat de cele spuse."[1]

În acest moment, Petrişor iese din filmul fugii Ceauşeştilor. Intră, în schimb, plutonierul Constantin Paise (33 de ani) şi sergentul-major Ion Enache (26 de ani), de la Miliţia rutieră Dâmboviţa. Deşi la început păreau „dezinteresaţi" de vestea adusă de Petrişor, pentru că o considerau neserioasă, cei doi subofiţeri ajung în scurt timp la Centrul de Plante.

*

* *

Sergentul-major Ion Enache a fost printre primii miliţieni care au aflat despre prezenţa Ceauşeştilor în Târgovişte. Lucrând pe maşina-radar, cunoştea mulţi şoferi, care l-au ţinut la curent cu bursa zvonurilor.

Ion Enache: „La un moment dat, a venit un cetăţean, pe care-l cunoşteam că era şofer pe cisternă, şi mi s-a adresat direct: «Ceauşescu e pe la combinat! Am alergat după el cu maşina, dar am rămas în pană şi nu l-am mai urmărit. A trecut prin combinat. S-a dus pe variantă în Micro 11, în Târgovişte». Am rămas stupefiat. M-am dus în birou şi am raportat şefului Miliţiei Judeţene, unde erau şi inspectorul-şef, mai mulţi ofiţeri, subofiţeri. Urmăreau la televizor. Şi-am strigat tare: «Ceauşescu e în Târgovişte!». Inspectorul-şef a zis: «Vedeţi-vă de treaba voastră, că astea-s prostii!»"[2].

Inspector-şef al Inspectoratului Judeţean Dâmboviţa al Ministerului de Interne era colonelul Ion Georgescu.

*

* *

Traseul pe care şoferul cisternei i-l comunicase lui Enache era acelaşi pe care Petrişor Nicolae, şoferul Daciei negre, îl anunţase cu puţin timp în urmă, în faţa Judeţenei de Partid şi

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999
[2] Interviu Ion Enache – Târgovişte, 12 iulie 2008

Miliției, dar nimeni nu-l crezuse. De altfel, în acele momente haotice, circulau zeci de informații despre Ceaușești – unele dintre ele, de-a dreptul fanteziste.

În scurt timp, Enache dădea nas în nas chiar cu Petrișor. Povestește fostul sergent-major: „Sunt în fața Inspectoratului și văd un alt cetățean pe care-l cunoșteam: Petrișor din Văcărești. A venit la mine. «Nea Enache, scapă-mă, c-am intrat într-o belea! I-am dus pe soții Ceaușescu, m-au luat cu pistolu' de la Văcărești. M-am dus la Protecția Plantelor și i-am lăsat acolo. Le-am spus că n-am benzină, pentru că ei mi-au zis să-i duc la Voinești». După care, el a plecat. M-am dus din nou la șefi. «Tovarășu' colonel, e un om în față la Miliție care a zis că i-a dus pe soții Ceaușescu la Protecția Plantelor și-s acolo». Și la fel au zis: «Vedeți-vă de treabă, că-s prostii! Vă luați după gura tuturor...»"[1].

*

* *

Enache a avut, totuși, un aliat: pe plutonierul Constantin Paise. „Colegul meu Paise avea o vorbă, le zicea la toți «Gică». «Gică, hai, mă, să mergem noi după ei!», mi-a spus. Băgasem radarul în garaj. Fuga, fuga am luat mașina, 1-DB-4112, de culoare albă. Când am dat să ieșim pe poartă la Inspectorat, a mai ieșit și un Aro, în care se aflau trei colegi – Ion Săftoiu, Andrei Osman și Dan Fluierariu. Nu știam unde se duc, dar nici ei nu știau unde ne ducem noi. Când am ajuns la Protecția Plantelor, era pe trepte femeia de serviciu. Am întrebat-o: «Unde sunt?». Și mi-a arătat că sunt înăuntru. Când am intrat, am văzut-o pe Elena Ceaușescu. Era spre ușă. Eu m-am dus direct la ea. Am prins-o de braț. Ceaușescu a făcut doi pași înapoi. Avea căciula în mână și a întrebat: «Cine sunteți voi? Cetățeni ai Republicii Socialiste România – veniți să arestați un șef de stat?». Și noi am zis că nu, suntem de la Miliție. «Populația a aflat că sunteți aici, sunt împotriva dumneavoastră, am venit să vă acordăm sprijin. Haideți cu noi», le-am spus. «Unde ne duceți?», a întrebat. «La Miliția Județeană». Și au mers."[2]

[1, 2] Interviu Ion Enache – Târgoviște, 12 iulie 2008

Căutat și-n otrava de șoareci

Soții Ceaușescu au stat la Protecția Plantelor 24 de minute. Suficient ca tot târgul să afle ce s-a întâmplat acolo. Ca în orice oraș mic, și în Târgoviște vorba umblă repede. Mai ales în momente precum cele din 22 decembrie 1989.

Revoluționar din fire, magazionerul Ion Rainea (35 de ani) a venit la câteva minute după preluarea Ceaușeștilor de către cei doi milițieni. „Și acum îmi pare rău că nu am dat eu de ei. Ce îi făceam eu lui Ceaușescu... Am avut de suferit de pe urma lui. Nu scăpa viu de la Plante!"[1], spune Rainea.

În seara de 22 decembrie 1989, situația lui Rainea s-a complicat. „Eram acasă cu un vecin, la o țuică. Au venit la mine și civili, și de la Armată, că l-am ascuns eu pe Ceaușescu. Să mă duc cu ei la Plante, că i-am băgat prin magazii. Le-am explicat că nimeni nu rezistă un minut în magaziile alea. Aveam pesticide periculoase, otravă de șoareci. Erau substanțe care îți ardeau mâna; cât despre miros, nici nu mai vorbesc. Și m-am dus cu ei la magazii. I-am băgat, prima oară, în cea mai urât mirositoare. Ăla care a deschis ușa nici nu a mai intrat, că s-a și întors cu mâna la gură. I-am băgat în toate depozitele. Le-am și spus că, dacă dădeam eu de Ceaușescu, nu mai ajungea el pe mâna lor."[2]

Experiențe similare cu cea a lui Rainea au trăit și cele două contabile, Ioana Diniță și Constanța Mihăescu. Au fost și ele acuzate că l-au ascuns pe dictator. Au fost urmărite pe stradă și chemate seara la serviciu. Au deschis chiar birourile, pentru ca revoluționarii să se convingă că Ceaușescu nu este pitit după ușile Centrului de Plante.

Contabila-șefă de la „Plante", Ioana Diniță, își aduce aminte ce a pățit după plecarea Ceaușeștilor cu cei doi milițieni. „Când am ajuns acasă, a venit o mașină. Era cineva de la Armată și un civil. Să merg cu ei înapoi, la Centrul de Plante, și să le spun unde i-am ascuns pe Ceaușești. Le-am

[1, 2] Interviu Ion Rainea – Târgoviște, 2 noiembrie 2009

spus că a venit Miliția și i-a luat. Ei – nu, să merg, că altfel mă arestează. Am mers la birou, am deschis biroul, ușa la fișet, apoi au spus să deschidem magaziile. Le-am spus că nu avem chei și le-am mai spus că nici musca nu poate să trăiască în depozitele noastre, din cauza pesticidelor. Am mers în grădină. Era întuneric. Nu vedeau nimic. Pe mine m-au lăsat aici și ei au plecat."[1]

Dezinformarea și suspiciunea funcționau din plin și la Târgoviște, nu numai la București, unde oamenii erau chemați, prin Televiziune, să se lupte cu teroriștii invizibili. Sau, uneori, cu alți oameni chemați să se lupte cu teroriștii. Trăgeau unii în alții. Ca să fie Revoluție, era nevoie și de morți, altfel mirosea a lovitură de stat.

Ceaușescu nu mai avea nicio putere, dar palatele sale au fost ocupate rapid de alți oameni însetați de putere.

Episodul „Protecția Plantelor"

- **Locul:** Târgoviște (Inspectoratul Județean de Protecția Plantelor)
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 14.26 (cu mașina)
- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 14.50 (cu mașina)
- **Durata:** 24 minute
- **Personaje:** Nicolae Ceaușescu, Elena Ceaușescu, ing. Victor Șeinescu, Ioana Diniță (contabil-șef), Constanța Mihăescu (contabil), Vasilica Mateescu (femeie de serviciu), Ion Dumitrache (paznic), câțiva muncitori

[1] Interviu Ioana Diniță – Târgoviște, 2 noiembrie 2009

DEGHIZAȚI ÎN MILIȚIENI

La ora 14.50, dictatorii au ajuns pe mâna a doi agenți de la circulație. Aceștia i-au luat cu mașina-radar pentru a-i preda la sediul Miliției, dar lucrurile s-au complicat.

Îmbarcarea Ceaușeștilor în mașina Miliției se face pe aleea de acces în sediul Centrului de Plante. La volan urcă sergentul-major Ion Enache, în dreapta lui – plutonierul Paise, în dreapta spate – Nicolae Ceaușescu, iar în spatele șoferului – Elena Ceaușescu. În această formație, dictatorii fugari încep o nouă aventură.

Ion Enache își aduce aminte cum i-a scos pe Ceaușești de la Centrul de Plante. „În timp ce noi plecam, au venit și colegii cu Aro. «Băi, ce-i cu voi?», le zicem. La care ei: «Am aflat că-i Ceaușescu aici, hai să mergem să...». Eu le spun: «Păi, sunt în mașină la noi». Mă întreabă ce să facă și le spun: «O luați voi înainte ca antemergător – dacă se întâmplă ceva, să pot eu să mă strecor, să mergem la Miliția Județeană». Nu am stabilit traseul. Și am plecat. În intersecția de la Romlux, de unde pleacă varianta și drumul spre oraș, eu zic să n-o mai luăm prin oraș. Mulțime... ne vede lumea... S-o iau pe variantă, pe podul de la combinat, și ajung în spatele Miliției Județene. Și-am luat-o pe-acolo. Ei au continuat drumul înainte, așa că ne-am despărțit."[1]

[1] Interviu Ion Enache – Târgoviște, 12 iulie 2008

Ce a urmat este demn de un film poliţist. Era însă cât se poate de real. Se întâmpla puţin după ora 15.00, la trei ore după decolarea de pe acoperişul CC al PCR.

„Când am ajuns în intersecţie, la combinat, semaforul era pe roşu. Un camion oprit pe dreapta. În camion, cinci-şase persoane care săreau peste oblon. Unul din ei a strigat: «Uite-i, bă, în maşina aia!». Când am auzit asta, ce să mai stau la semafor? Am trecut pe roşu, am luat-o la stânga. Când am ajuns sus pe pod, se vedea deja în curtea Inspectoratului Judeţean de Miliţie. Se adunaseră cetăţeni. Erau foarte mulţi în spate. Eu i-am zis lui Paise, colegului, că n-are rost să intrăm, că ne linşează pe toţi. Şi am continuat drumul. Eram într-o scurtă de toamnă, am smuls gradele, mi-am smuls emblema de la căciulă, i-am dat căciula Elenei Ceauşescu să i-o pună lui pe cap în loc de căciula lui, iar ei i-am dat fularul. Şi căciula, şi fularul erau albastre – echipament de Miliţie. Fularul ăla îl purtam de câţiva ani de zile. Era un pic ros, dar curat. S-a uitat, aşa, la el şi l-a pus."[1]

Ion Enache îşi continuă povestea. „Venea de pe bulevard un autobuz, care era să ne lovească în plin. Am observat că după noi vine un autoturism – pe şofer l-am identificat după aia: Fane Ciobanu. I-a văzut pe Ceauşeşti în maşină şi m-a buşit în spate. S-a deschis capota la portbagaj, începuse să flambeze. Am ajuns în centru. În dreptul magazinului Muntenia am mers mai uşor. Fane a vrut să mă depăşească. Am mers paralel cu el şi i-am zis: „Fane, lasă-mă-n pace, că ştiu eu ce am de făcut!». El, nimic: «Bă, opreşte-te!». Eu îi strigam: «Te rog eu, lasă-mă, că ştiu ce am de făcut!». După aia nu i-a mai mers maşina, că era radiatorul spart de la buşitură. S-a oprit."[2]

Enache e confirmat de Vasile Ciobanu, zis „Fane", şoferul Daciei care a lovit maşina-radar.

„La intersecţia Şoseaua Găeşti cu centura oraşului, se îndrepta spre noi, dinspre SARO, un autoturism Dacia de culoare albă. L-am recunoscut la volan pe sergentul-major Ion Enache şi... stupoare: în maşină, în spate, Elena Ceauşescu.

[1, 2] Interviu Ion Enache – Târgovişte, 12 iulie 2008

Dându-mi seama că la radio se făcea diversiune, deoarece spuneau că cei doi se află în zona Cobia, am întors autoturismul şi am plecat în urmărirea Daciei. I-am prins din urmă şi m-am încadrat în spatele lor. Am lovit Dacia puternic, din spate, moment în care s-a ridicat la vedere şi Nicolae Ceauşescu. Până atunci stătuse culcat în poala Elenei Ceauşescu. În urma impactului, s-a ridicat capota de la portbagajul maşinii urmărite. Şoferul acesteia a accelerat, încercând să se debaraseze de noi. Celălalt subofiţer l-a luat pe Ceauşescu de guler. În acelaşi timp vorbea la staţia de emisie-recepţie a autoturismului. În goana care a urmat, nu s-a ţinut cont de semne de circulaţie, de semafoare, mergându-se efectiv pe contrasens. Urmărirea a continuat pe Strada Cuza, Strada Prieteniei, Bulevardul Independenţei, moment în care am încetinit viteza din cauza mulţimii strânse în faţa Prefecturii. Am strigat la mulţime să oprească maşina din faţă. Le-am spus că în acea maşină se află cei doi dictatori. În vacarmul iscat de mulţime, între noi s-a interpus un autobuz şi, profitând de acest paravan creat în mod accidental, maşina urmăriţilor a luat avans."[1]

Paise şi Enache căutau soluţii pentru a găsi un adăpost. Sediul Miliţiei era ocupat de manifestanţi. Anunţurile de la Televiziune, potrivit cărora dictatorii se află în zona Târgovişte, creaseră o adevărată isterie. În aceste condiţii, cei doi miliţieni s-au înscris pe şoseaua spre Bucureşti, pentru a ieşi din oraş.

Ion Enache: „Am dat prin staţie la dispecerat că cei doi pioni principali sunt în maşină la mine şi am întrebat ce se ordonă. «Intraţi şi voi într-o pădure, undeva, vă ascundeţi şi aşteptaţi!», mi-a zis nea Mihai de la dispecerat. Acum, Elena Ceauşescu fiind pe scaunul din spatele meu, mă tot înghiontea. Îmi şoptea: «Nu le spune, nu le spune unde sunteţi!». La ieşirea din Ulmi, dispeceratul mi-a făcut apel din nou, că unde suntem. Le-am spus că suntem la intrare. Şi mereu le-am spus un loc prin care trecusem mai devreme, dar noi eram deja departe"[2].

[1] Vasile Duţă – *Revoluţia în Dâmboviţa*, Editura Sfinx, Târgovişte, 1999
[2] Interviu Ion Enache – Târgovişte, 12 iulie 2008

Constantin Paise: „Noi ne gândeam cum să scăpăm de furia oamenilor. Şi am plecat spre Bucureşti, iar după 6–7 kilometri ne-am abătut undeva pe un drum lateral, întrucât pe drumul naţional tot veneau maşini. Cum colegul meu cunoştea zona, căci era «sectorul» lui, am virat la un moment dat la stânga, spre Rătoaia, chiar dacă Ceauşescu ne spunea să mergem spre Bolovani, că ştie el un canton de vânătoare".[1]

Fugar prin satul arestării din tinereţe

La ora 15.05, maşina-radar a Miliţiei Târgovişte, cu „odiosul" şi „sinistra" pe bancheta din spate, părăsea oraşul prin comuna Ulmi. Încă un prilej de reverie pentru Nicolae Ceauşescu, care fusese arestat într-o casă conspirativă din Ulmi la 15 ianuarie 1936, pe când avea 18 ani.

De atunci trecuseră aproape 54 de ani, dar Ceauşescu n-a uitat niciodată casa lui Ion Olteanu, de unde fusese „ridicat" de jandarmul local. După cum n-a uitat nici casa lui Gheorghe Dumitrache, tovarăşul său de ilegalitate, de proces şi de arest la Doftana. Spre familia Dumitrache se îndreptau speranţele Elenei cu o oră în urmă, când – în maşina lui Petrişor Nicolae – îi vorbise soţului ei de soluţia Ulmi. Dar acum totul părea năruit. Şi totuşi, ascuns pe bancheta din spate, cu o căciulă de miliţian pe cap, Ceauşescu a căutat să prindă cu privirea, din fuga maşinii, casa atâtor amintiri în alb şi negru.

„Hai să ne ascundem în tancul ăla!"

Înainte de a începe aventura cu Ceauşeştii, sergentul-major Ion Enache – în calitate de miliţian la circulaţie – avusese de dirijat o coloană de tancuri spre Bucureşti. Era dimineaţa aceleiaşi zile, în jurul orei 8.00. Blindatele se deplasau din unitatea

[1] Ziarul „Adevărul" – 18 noiembrie 2009

militară de la Teiş, ca urmare a ordinului dat de generalul Vasile Milea. Înainte de a se sinucide, ministrul Apărării ordonase ca o coloană de tancuri să vină spre Capitală pentru a reprima demonstraţiile şi a apăra sediul CC al PCR.

Câteva ore mai târziu, situaţia era schimbată radical. Povesteşte Ion Enache: „Din coloana de tancuri pe care o dirijasem de dimineaţă spre Bucureşti, unul rămăsese în pană, pe dreapta, la ieşirea din Ulmi. Ceauşescu a spus să oprim aici, să intrăm în tanc şi să stăm acolo. A zis: «Hai să ne ascundem în tancul ăla!». I-am spus că nu se poate, că mergem mai departe. N-a mai zis nimeni nimic"[1].

Cum le întoarce viaţa! Dimineaţa, sergentul-major Ion Enache dirija tancurile trimise să-l apere pe Ceauşescu. După-amiază, acelaşi Enache îl avea pe Ceauşescu în maşină, fără a ştie exact care e statutul acestuia: arestat sau protejat?! Iar Ceauşescu însuşi insista să se ascundă într-unul dintre tancurile care nu mai apucaseră să-l apere la sediul CC sau să-l evacueze din Capitală.

Ion Enache reia firul povestirii: „Am vrut să intru în pădure la Ilfoveni. Era bariera pusă. Am mers mai departe şi am intrat pe un drum de legătură între DN 71 şi DN 711. Era şi mai retras. Acolo am mers mai încet. Am oprit, am fixat mai bine capota, că tot flamba. Pe drum mergeam cu mâinile scoase pe geam, făcând semnul victoriei, că aşa făcea toată lumea. Ceauşeştii se uitau speriaţi, dar înţelegeau care-i situaţia. Sigur că pentru ei numai victorie nu era..."[2]

Ce şoc trebuie să fi trăit cei doi fugari! Victoria românilor era înfrângerea lor. Iar pe fondul alienării de-o clipă, Ceauşescu s-a trezit că-i fuge mâna dreaptă, într-un gest incontrolabil la capătul căruia se iţeau două degete răşchirate în „V"... Victorie! Dar braţul fleşcăit, de om bătrân, s-a repliat rapid, parcă ruşinat, în mâneca paltonului gros. Iar bătrânul acela disperat s-a cuibărit şi mai mult în poala Elenei, care-l mângâia ca pe un copil...

[1, 2] Interviu Ion Enache – Târgovişte, 12 iulie 2008

*
* *

Ion Enache: „Când am intrat pe drumul acela secundar, se vedea ferma de vaci de la Negraşu. Ceauşescu a zis să mergem acolo, că e fabrica de zahăr de la Răcari. Mi-am dat seama atunci că ştie foarte bine zona. Că dacă mergeam un pic mai departe, acolo era fabrica. Am intrat în Racoviţa. Acolo, Ceauşescu zice: «Hai să ne oprim la o casă, că or mai fi şi oameni buni, care ne primesc». Am zis că nu se poate. Şi am mers mai departe. Am trecut DN 711 şi mă gândeam încotro s-o apucăm. Zic: «Să mă orientez de un loc mai retras». Am intrat pe un drum lăturalnic şi ne-am oprit în spatele unei mlaştini, aproape de un deal. Mai aveam un pic şi intram în satul Rătoaia"[1].

Maşina condusă de sergentul-major Ion Enache nu a ajuns întâmplător în zona Rătoaia. Sugestia de a o apuca în acea direcţie i-a aparţinut plutonierului Constantin Paise, care era de loc din comuna Caragiale, situată în apropiere.

Cursa Târgovişte – Rătoaia

- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 14.50 (Protecţia Plantelor)
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 15.25
- **Durata:** 35 minute
- **Distanţa:** 40 kilometri
- **Viteza medie:** 68 km/oră
- **Maşina:** Dacia 1300 (maşina-radar a Miliţiei), culoare albă, nr. 1-DB-4112
- **Şofer:** sg.-maj. Ion Enache
- **Pasageri:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, plt. Constantin Paise

[1] Interviu Ion Enache – Târgovişte, 12 iulie 2008

SECRETAR GENERAL ÎN PĂPURIŞ

Cei doi miliţieni au vrut să-i ascundă pe Ceauşeşti într-o pădure. Până la urmă au ajuns într-un păpuriş, unde i-au ţinut o oră şi jumătate. Pe „Nea Nicu" îl considerau încă preşedinte al României, secretar general al PCR şi comandant suprem al forţelor armate.

Odată ajunşi în câmp, cei doi miliţieni şi „musafirii" lor au coborât din maşină. Au făcut câţiva paşi prin păpuriş. Ceauşescu privea spre dealuri. Câteva minute, nimeni n-a scos un cuvânt. „Erau amândoi speriaţi. Nu au vorbit nimic. Îi speriase rău acel moment în care ne-a buşit maşina lui Ciobanu"[1], îşi aminteşte Enache.

Liniştea de la Rătoaia era spartă de un zgomot persistent, care venea de dincolo de drumul principal. Am crezut că sunt elicoptere. Am coborât din maşină, am început să rupem papură, am scos husele de pe scaune, am acoperit cât de cât, să camuflăm maşina. S-o fi văzut pe tovarăşa Elena cum rupea la papură şi punea pe maşină!... M-am oprit la un moment dat şi mă uitam la pantofii lui Nicolae Ceauşescu. Se cam murdăriseră. Deşi se apropia Crăciunul, pământul era dezgheţat. Mă gândeam dacă s-o fi murdărit el vreodată aşa pe pantofi... În fine, am pus papura şi husele pe maşină, apoi mi-am dat seama că erau nişte tractoare la arat"[2], povesteşte Ion Enache.

„Episodul Rătoaia a durat în jur de o oră şi jumătate. Ceauşescu avea o problemă. Una vizibilă: prostata. Cobora

[1,2] Interviu Ion Enache – Rătoaia (Dâmboviţa), 8 noiembrie 2009

foarte des din maşină să-şi facă nevoia. Şi la un moment dat s-a lovit de stâlpul maşinii, de s-a văicărit tot timpul. Îl durea genunchiul."[1]

Şocul e total: temutul Nicolae Ceauşescu, omul pe care cei doi miliţieni continuă să-l considere şeful statului, coboară din maşină şi face câţiva paşi spre cel mai apropiat lăstăriş. Se uită în stânga, se uită în dreapta – pe câmp pare să nu fie nici ţipenie de om. Doar ei patru şi maşina Miliţiei... În depărtare, spre sat, se văd fuioarele de fum care ies din casele oamenilor. Se gândeşte: *au lemne, că-i pădurea aproape...* I-ar plăcea să se încălzească la o sobă. Una cât de simplă, nu contează. Nu trebuie să fie de teracotă. Ce călduroase-s sobele de cărămidă, lipite cu lut!... Iar dacă mai au şi cuptor... Când era copil şi venea de afară îngheţat bocnă, se lipea cu totul de sobă – cu mâinile, cu spatele, cu picioarele – şi se dezmorţea. Uneori se băga după sobă, ca pisicile... Iar când se apropia Crăciunul, mirosea a dovleac copt...

„Tovarăşe preşedinte, aveţi nevoie de ceva?" Vocea lui Paise îl trezeşte din visare. Se află într-o pustietate, e iarnă şi trebuie să se pişe printre bălării. „Nu, dragă, nu-mi trebuie nimic. Şi nu te uita!" „Nu mă uit, tovarăşe preşedinte! Am grijă doar să nu se întâmple ceva..."

Paise stă întors cu spatele. Enache e cu Tovarăşa, în maşină. Tovarăşul se întoarce cu faţa spre boscheţi, slăbeşte cureaua de la pantaloni, deschide nasturii unul câte unul, scoate... *vorba aia...* şi dă drumul unui jet subţire. Marele Conducător termină repede, ca de obicei, iar ultimul strop, tot ca de obicei, îi cade în pantaloni. Comandantul suprem se încheie la nasturi şi, înainte de a reveni la maşină, se mai uită o dată spre sat. Nicio mişcare. Probabil că oamenii stau prin case şi se uită la televizor... Şi-i ascultă pe trădătorii care au dat lovitura de stat... Ah, de-ar putea să le spună ce s-a întâmplat...

Oamenii din sat stau, într-adevăr, cu ochii pironiţi pe televizor. Află că *tiranul* se ascunde pe la ei prin judeţ. Dar judeţul e mare. De unde să ştie ei că odiosul dictator face pipi

[1] Interviu Ion Enache – Răţoaia (Dâmboviţa), 8 noiembrie 2009

la marginea satului lor, oftând în timp ce priveşte fumul ce iese din hornuri? Sau că sinistra lui soţie s-a chircit de frig în maşină? Şi că amândoi tremură de frică?

*

* *

În discuţiile din maşină, Ceauşeştii au o nelămurire: de ce oamenii sunt atât de porniţi împotriva lor? Cei doi miliţieni încearcă, pe un ton respectuos, să le enumere reproşurile care-i vizează. Durerile oamenilor ajung la urechile dictatorilor chiar acolo, într-un loc uitat de lume.

Ion Enache: „La un moment dat, a început ea: «Ce are lumea cu noi? De ce e pornită împotriva noastră? Că au avut mâncare, au avut tot ce le trebuie... Am dat ordin să le dea 700 de kilograme de grâu pe an la fiecare persoană...». Eu am zis că nu e chiar aşa, că noi – fiind Miliţie – mergeam pe trasee, asiguram transportul cerealelor toamna şi auzeam şi noi că producţia a fost de 3.000... O raporta preşedintele de la C.A.P. 4.000, altul 5.000, primul-secretar 7.000 şi tot aşa se umfla. «Nu e adevărat, că eu n-am văzut om mort de foame», a tresărit ea. Le-am explicat cu cartelele. Nu credeau că pâinea e pe cartelă"[1].

Apoi, principala grijă a Elenei Ceauşescu s-a mutat în altă parte. Ion Enache încearcă să reconstituie momentul cu fidelitate. „A început să spună că ce-o fi la ei acasă, că au atâtea cadouri primite în atâţia ani... Se întreba ce o face Zoe. Doar de Zoe a zis. Iar el o liniştea: «Lasă, dragă, o să vedem noi ce va fi»."[2]

*

* *

Discuţiile dintre miliţieni şi foştii conducători se duceau în termeni de bună-cuviinţă. Paise şi Enache îi considerau pe cei doi ca fiind încă şefii statului.

„Ne-au întrebat dacă suntem cu ei. «Suntem cu dumneavoastră, dar ce să facem?». Ne-au cerut să-i ducem la Piteşti, că acolo Armata e mai bine organizată şi pot să ia legătura cu cine trebuie. După aia, s-au tot schimbat: la Voineşti, la Voineasa..."[3]

[1-3] Interviu Ion Enache – Răţoaia, 8 noiembrie 2009

Amintirile lui Ion Enache se înlănţuie precum vrăbiile care brăzdau văzduhul în acea zi de iarnă. „Eu sunt fumător şi, de atâtea emoţii, de stresul prin care trecusem, voiam să-mi aprind o ţigară. Am cerut voie să fumez o ţigară. Şi mi-au zis: «Sigur că da». Colegul meu a zis că fumează şi el una. Am deschis geamul şi mai stăteam de vorbă."[1]

Altă întâmplare, ceva mai „vânătorească": „La un moment dat, a apărut un vulpoi în faţa maşinii. A stat 15-20 de secunde şi s-a uitat la noi. Colegul Paise a şi glumit: «Dacă aveam o puşcă, îl împuşcam şi vă făceam cadou o blană de vulpe». Paise era vânător. Chiar le-a spus – mai în glumă, aşa, nu ca reproş – că norocul lui era că avea armă şi mai împuşca un iepure, ceva, să le dea carne la copii"[2].

Timpul trecea. Începuse să se lase rece. Chiar dacă fusese o zi frumoasă, era totuşi iarnă, se apropia Crăciunul. În maşina-radar, întrebările au continuat. Cea mai dificilă dintre ele: „Încotro să mergem?".

Enache îşi aminteşte: „Ne întrebam ce facem. «Hai să mergem înapoi la Miliţia Judeţeană, că o fi liniştе şi suntem în siguranţă acolo». Dar ea mai mult insista că să nu mergem acolo. «Până la urmă, care să fie problema? Am şi eu casa mea. O să mergem la Petreşti, la mine, să stăm acolo», spunea ea"[3].

Petreşti era comuna natală a Elenei Ceauşescu. Se afla tot în judeţul Dâmboviţa, la 35 de kilometri distanţă de Răţoaia şi la 32 de Târgovişte. Mama Elenei era încă în viaţă, chiar dacă trecuse de 90 de ani.

Enache reface până la capăt „episodul Răţoaia". „Începuse să mi se facă apel prin staţie. Pe la 16.30, când m-au întrebat unde suntem, le-am zis că pe la Bucşani, nicidecum la Răţoaia. Mi-au spus că nu mai sunt probleme la Inspectorat. Le-am zis şi soţilor Ceauşescu, propunându-le să mergem acolo. Dar ei nu voiau la Miliţie. Voiau la Voineşti, la Piteşti... În fine, am schimbat numerele la maşină, că aveam alt set. Maşina-radar acţiona prin mai multe zone, cu numere diferite. Am fixat din nou capota la portbagaj. Şi am plecat."[4]

[1-4] Interviu Ion Enache – Răţoaia, 8 noiembrie 2009

Pe înserat, Dacia-radar cu numărul 1-DB-4112 a devenit 3-DB-9136. Cursa de întoarcere spre Târgovişte debuta sub o nouă identitate rutieră. Personajele erau însă aceleaşi.

Episodul Răţoaia

- **Locul:** Răţoaia, judeţul Dâmboviţa
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 15.25 (cu maşina)
- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 16.50 (cu maşina)
- **Durata:** o oră şi 25 de minute
- **Personaje:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, plt. Constantin Paise, sg.-maj. Ion Enache

*

* *

În jurul orei 16.30, misiunea de ascundere a lui Ceauşescu era încheiată. Paise şi Enache au abandonat smârcurile de la Răţoaia şi au revenit la Târgovişte. Când au intrat în oraş era întuneric beznă.

Povesteşte Ion Enache: „La Târgovişte, am intrat pe Bulevardul Castanilor, să văd totuşi dacă la Inspectorat mai sunt probleme, dacă mai există revoluţionari. Îmi păsa de noi, îmi păsa şi de maşină, că era maşina de serviciu... Am zis că, dacă e ceva, intrăm în curtea unităţii militare, care e peste drum, la câteva zeci de metri. Ceauşescu a tot întrebat: «Unde ne duceţi?». Eu am intrat prin spate, pe poarta auto, şi i-am zis mai răstit: «Nu v-am zis că vă ducem la Miliţia Judeţeană, că nu mai sunt probleme?». Când să intrăm pe poartă, ne opresc soldaţii, nu ne lasă să intrăm. Nu mai aveam grade. Nu ştiau cine suntem. Şi atunci s-a răstit Ceauşescu la mine: «Trădătorule! M-ai trădat! De la Târgovişte am fost luat, de la Târgovişte voi fi luat!»"[1].

[1] Interviu Ion Enache – Târgovişte, 12 iulie 2008

Nea Nicu de la dispecerat

Operaţiunea de ascundere a soţilor Ceauşescu în câmp, în după-amiaza de 22 decembrie 1989, a fost coordonată din Târgovişte, de la dispeceratul Miliţiei Judeţene, de un plutonier adjutant: Mihai Nicolae (50 de ani). Timp de aproape trei ore, acesta a ţinut legătura cu Paise şi cu Ion Enache, prin sistemul de emisie-recepţie instalat pe maşina-radar.

În acea zi, Mihai Nicolae era ofiţer de serviciu în dispeceratul Inspectoratului de Miliţie Târgovişte. Pe la el treceau toate telefoanele, el ţinea legătura cu echipajele din teren. Mihai Nicolae a început să aibă un rol-cheie din momentul în care Ceauşeştii au fost preluaţi de subofiţerii Paise şi Enache. „Nea Nicu" sau „nea Mihai", cum îi ziceau colegii, vedea şi ce se întâmplă la Bucureşti, pentru că avea „un televizor Sport, color, al unui coleg", cum îşi aminteşte. „În sediu mai era un televizor doar în biroul comandantului, colonelul Dureci."[1]

*

* *

Adjutantul Mihai Nicolae a început să comunice cu Paise şi cu Enache din momentul în care maşina-radar a fost urmărită prin Târgovişte. „Odată aud staţia: «Crizantema 783. Am plecat, suntem la podul de la combinat. Am fost reperaţi de cineva, ne urmăreşte». S-a apropiat de unitate, cobora podul, acolo-i intrarea prin spate. «Crizantema, putem intra în unitate?». Am început pe urmă să-mi fac probleme. Dacă ăştia intră cu Ceauşeştii aici, îi linşează lumea. Le-am spus să continue, să nu intre în unitate. Mă apelează iar: «M-a lovit, ce să fac?». «Nicio problemă» – zic – «continuă unde te duci, te eschivezi». Atunci, noi eram ocupaţi de revoluţionari. Era curtea plină, unii au intrat prin spate, alţii spărgeau beciul, le-au dat drumul la cei deţinuţi preventiv."[2]

Mihai Nicolae descrie modul în care coopera cu subofiţerii de pe maşina-radar. „Îi întrebam mereu unde se află. «Poziţia? Poziţia?» Ba «suntem la Ulmi», îmi zice, ba «am ieşit din Ulmi,

[1,2] Interviu Mihai Nicolae – Târgovişte, 21 aprilie 2008

încotro să o luăm?». Eu le-am spus: «Mergeţi la pădure la Ilfoveni!». Au ajuns acolo, la pădure, şi mi-au spus că e lacăt la poartă. «Continuaţi drumul şi băgaţi-vă la careva, undeva, să nu vă prindă cineva să vă linşeze! Intraţi într-o curte, într-un grajd... găsiţi, dracu', ceva!». Şi au mers spre Racoviţa."[1]

Tot Mihai Nicolae a fost cel care le-a transmis ordinul de retragere din câmp, de la Răţoaia. „Am ţinut legătura cu băieţii ăştia până pe la 17.30. Nu ştiam eu ce-i acolo. Nu puteau să-mi spună mie de faţă cu Ceauşeştii. Decât că sunt bine. Că sunt pe undeva în spate la Comişani, nu ştiu cum."[2]

*

* *

Între timp, o parte din conducerea Miliţei a ajuns în centrul Târgoviştei, la Palatul Administrativ. Era vorba de colonelul Eugen Bâlă, adjunctul comandantului Ion Dureci, şi de maiorul Cornel Atanasiu, şeful serviciului pază şi ordine pe judeţ.

„S-a dus ăla care i-a lovit pe Ceauşeşti cu maşina, Vasile Ciobanu, în centru, la Palatul Comitetului de Partid, şi a spus că Miliţia îi protejează pe Ceauşeşti. «I-am văzut în maşina-radar, Miliţia îi ajută, îi face scăpaţi», le-a spus el şefilor. Şi m-au sunat de acolo colonelul Bâlă şi maiorul Atanasiu. «Mă, Mihăiţă, care e problema? A venit un cetăţean aici şi spune că Ceauşescu era în maşină la Enache». Eu: «Nu ştiu, dom'le, nimic». N-am vrut să spun nimic până când nu sunt sigur că-i aduc întregi în unitate. Şi am zis: «Staţi în telefon, să mai fac apel» – să vadă că nu răspunde. Făceam din staţie, la clapetă, şi se auzea fâşâiala. Când îi dădeam drumul, făceam apel la ei. Zic: «Auziţi, că nu răspund». Dar staţia era închisă. O deschideam, făcea «fâşşş», o închideam, iar făceam apel. «Vedeţi că nu-mi răspund?». «Bine, mai încearcă, poate or să răspundă»."[3]

*

* *

Un alt moment important, trăit de adjutantul Mihai Nicolae în sediul Miliţei din Târgovişte, a fost invazia revoluţionarilor. „După ce au venit manifestanţii, au fugit toţi şefii. Am

[1-3] Interviu Mihai Nicolae – Târgovişte, 21 aprilie 2008

rămas singur în unitate, vreo oră, două... La un moment dat am primit un telefon de la Bucureşti, de la generalul Suceavă. A sunat în birou la Dureci; nefiind nimeni acolo, a sunat în dispecerat, la mine. «Mai e cineva prin unitate?», m-a întrebat Suceavă. «Nu mai e nimeni», zic, «au cam plecat». «Care apare pe-acolo, primul care apare, grad mai mare, să ia legătura cu mine, la Bucureşti. Şi de-acum încolo, Mihăiţă, anunţă-i pe toţi, vă supuneţi Armatei până la noi ordine». Când apare Conţ, îi zic: «Daţi-i telefon lui Suceavă la Bucureşti!». I-am raportat şi lui treaba cu Armata. Domnul Suceavă i-a ordonat lui Conţ să rămână la comandă şi să-l ţină la curent cu evenimentele care se întâmplă la Târgovişte."[1]

De ce i se adresa Ion Suceavă, de la Bucureşti, lui Mihai Nicolae, de la Târgovişte, cu apelativul „Mihăiţă"? Simplu: colonelul Ion Suceavă fusese, până în urmă cu un an, comandant al Inspectoratului Judeţean de Miliţie Dâmboviţa, deci şi şef al plutonierului-adjutant Mihai Nicolae. Acest amănunt biografic este de natură a ne pune în gardă: nu cumva Ceauşeştii erau ţinuţi în câmp, la Răţoaia, sub paza a doi subofiţeri de Miliţie, la ordinul noii puteri de la Bucureşti? Şi nu cumva colonelul Ion Suceavă era veriga de legătură?

În acel moment, colonelul Suceavă tocmai trecuse *de partea poporului*, după ce cu o zi în urmă fugărise manifestanţii anti-Ceauşescu din Piaţa Romană. De altfel, el era un apropiat al familiei Ceauşescu; şi când presta la Miliţia oraşului Găeşti, şi când o conducea pe cea judeţeană, Suceavă avea mare grijă de bunul cel mai de preţ al judeţului: mama Elenei Ceauşescu. Dar cum pe 22 decembrie a apărut la televizor ca să-l înfiereze pe *odiosul dictator*, colonelul avea calea larg deschisă spre gradul de general (cu două stele mari obţinute în numai zece luni) şi spre o funcţie pe măsură în Ministerul de Interne.

*
* *

Adjutantul Mihai Nicolae a cooperat bine cu revoluţionarii, dar şi-a atras ostilitatea celor de la Armată, pentru că nu i-a informat despre poziţia Ceauşeştilor.

[1] Interviu Mihai Nicolae – Târgovişte, 21 aprilie 2008

Mihai Nicolae: „Până când i-am adus pe Ceauşeşti în unitate, coloneii Dinu de la Securitate şi Kemenici de la Armată au venit la mine, în birou, de vreo trei-patru ori. Nu le-am spus nimic. I-am raportat domnului colonel Kemenici să-mi trimită şi mie doi militari, să am, acolo, că eram singur-singurel. Mi-era şi frică. Şi mi-a trimis doi militari cu armament, dar fără muniţie. Ultima dată când am stat de vorbă cu ei a fost aproape de 17.30. Enache era pe drum spre sediu. Îi chemasem să vină. Se liniştise prin curte şi prin sediu, nu mai prea erau revoluţionari. Se înserase. Dinu şi Kemenici mi-au spus că pleacă la Găeşti. «Am aflat că are Ceauşescu o casă conspirativă acolo şi să vedem dacă nu cumva îl găsim», au zis ei. «Ţinem legătura prin staţie», le-am spus eu. Au plecat, iar la 10 minute, cel mult 15, mai fac apel la Enache. «Hai, mă, unde sunteţi?», că-i aşteptam să ajungă. «Suntem în curte, în spate». «Păi, hai sus, repede!». Şi au venit cu ei"[1].

*
* *

„Am ieşit în uşă, am dat nas în nas cu Nicolae şi cu Elena Ceauşescu. El zice: «Ce-i, mă, ce se întâmplă aici?». Eu nu i-am răspuns. Mă întreabă Enache şi Paise: «Nea Nicule, ce facem cu ei, unde-i ducem?». I-aş fi băgat la mine, în spate, că aveam unde. Aveam un pat acolo. Dar zic: «Mai bine duceţi-i la Dureci în birou, că-i Conţ acolo». Am luat legătura cu colonelul Kemenici. Nu apucase să plece la Găeşti. «Domnul colonel, veniţi, că Ceauşeştii sunt la noi!». «Păi, cum?», întreabă el. «Veniţi repede încoace!». Şi au venit în câteva minute."[2]

Colonelul Andrei Kemenici a avut la Miliţie doi ofiţeri de încredere: pe maiorul Ion Mareş şi pe căpitanul Ion Boboc. Ei aveau misiunea de a pune ordine în sediul Miliţiei, de a-i prelua pe Ceauşeşti şi de a-i aduce în unitate. Cei doi ofiţeri au fost martori ai câtorva scene tensionate, într-un ghiveci care putea degenera în orice clipă: Ceauşeşti – revoluţionari – militari – miliţieni – securişti.

[1,2] Interviu Mihai Nicolae – Târgovişte, 21 aprilie 2008

Căutările bezmetice ale Armatei

În timp ce soţii Ceauşescu erau ţinuţi în sălbăticia de la Răţoaia, isteria prinderii lor cuprinsese şi Armata. Comandantul Garnizoanei Târgovişte, colonelul Andrei Kemenici, făcuse şi el grupuri de căutare. A scotocit tot judeţul, mai puţin câmpurile de la Răţoaia.

Kemenici: „Evenimentele s-au succedat încă de la ora 14.00. Eu am ajuns la Oţeluri Speciale cu o subunitate, un subofiţer şi două maşini. Mi-au zis că au plecat de acolo. Pe urmă am ajuns la Centrul de Plante. Au plecat şi de acolo. Ştiam că mai venea cu elicopterul la Mănăstirea Dealu. Am trimis o subunitate să-l caute şi acolo. Eu nu aveam oameni pregătiţi pentru asemenea misiuni şi am cerut un pluton de antiterorişti, care erau subordonaţi ai Securităţii de la Câmpulung. În timp ce am organizat eu plutonul şi l-am trimis la Mănăstirea Dealu după Ceauşescu, am aflat că ei sunt deja în Târgovişte, la Miliţie. Am trimis după ei şi... gata"[1].

Cursa Răţoaia – Târgovişte

- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 16.50
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 17.45 (la Miliţia Judeţeană)
- **Durata:** 55 minute
- **Distanţa:** 35 kilometri
- **Viteza medie:** 39 km/oră
- **Maşina:** Dacia 1300 (maşina-radar a Miliţiei), culoare albă, nr. 3-DB-9136
- **Şofer:** sg.-maj. Ion Enache
- **Pasageri:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, plt. Constantin Paise

[1] Andrei Kemenici – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 12 iulie 1994

LA MILIŢIE

În sediul Miliţiei din Târgovişte, soţii Ceauşescu au fost supuşi primei percheziţii corporale din acea zi şi din ultimii 24 de ani. Aveau asupra lor diverse obiecte, nu însă şi arme. Enervat de un reproş făcut de revoluţionarul Ilie Ştirbescu, dictatorul fugar a ridicat pumnul să-l lovească. Apoi s-a prăbuşit, căscând gura şi scoţând limba.

Fuga soţilor Nicolae şi Elena Ceauşescu se apropie de sfârşit. După cinci ore şi 36 de minute de la decolarea elicopterului prezidenţial de pe clădirea CC al PCR, ei ajung în sediul Miliţiei Judeţene Dâmboviţa. E 22 decembrie 1989, ora 17.45, şi peste Târgovişte s-a lăsat întunericul. Dar pe străzile oraşului, strigătele de victorie anunţă căderea dictaturii.

Pentru Ceauşeşti urmează un nou calvar, de 45 de minute. Cei doi sunt percheziţionaţi şi luaţi la întrebări de un personaj-surpriză: tapiţerul Ilie Ştirbescu, un bărbat care, la 46 de ani, se manifestă ca lider al revoluţionarilor pătrunşi în sediul Miliţiei.

Când s-a hotărât să meargă la Revoluţie, Ilie Ştirbescu era mânat de nemulţumiri profunde. „Pe 22 decembrie eram tare supărat. Vindeam lemne de foc din livada pe care mi-o doborâseră buldozerele în '89. Avusesem pomi fructiferi – meri, peri, nuci, cireşi – pe 6.000 de metri pătraţi, dar buldozerele trimise de activiştii de partid i-au pus la pământ. În dimineaţa de 22 decembrie eram acasă când a venit «nenea» de la Titu, cu un tractor. Voia să cumpere lemne. Ne-am înţeles. Am mers cu copiii la Valea Voievozii, cam la 5 kilometri de Târgovişte, să-i

încărcăm lemnele. Când ne apropiam de sfârşit, «nenea» ăla de la Titu zice: «Am întâlnit vreo 50 de tancuri care se îndreptau spre Bucureşti. Oare ce s-o întâmpla?». Eu îi spun: «Am ascultat la radio, la Vocea Americii, şi e revoltă mare la Timişoara. Se încearcă înăbuşirea ei. E foarte grav». Copiii au tras cu urechea. S-au grăbit să încarce lemnele în tractor. Au zis: «Tată, noi nu mai stăm, îi dăm drumul acasă». Eu a trebuit să mai rămân să închid gospodăria, să dau mâncare la animale. M-am îndreptat pe jos spre casă. În sat, în Valea Voievozii, mă opreşte un cetăţean: «Băi, nenică, vino repede aici, să vezi că Ceauşescu a fugit de pe Comitetul Central, cu un elicopter, într-o direcţie necunoscută!». Am intrat în casa lui, ne-am uitat la televizor şi m-am convins despre ce este vorba. Apoi a început să mi se plângă că n-avea medicamente pentru fata internată în spital. La plecare mi-a oferit şi un pahar de vin."[1]

La Revoluţie!

„În faţa casei mă aşteptau soţia şi cei patru copii, trei băieţi şi o fată. «Nu veneai mai repede...», mă iau ei. «Gata – zic –, mă îmbrac şi plec în centru, la Palat». Copiii au zis că merg şi ei cu mine. Cel mai mare avea 20 de ani, cel mai mic – 13 ani şi jumătate. Am mers în faţa Palatului Administrativ, unde era Judeţeana de Partid. Acolo am întâlnit mai mulţi cunoscuţi, colegi care intrau, ieşeau. Eu n-am intrat înăuntru, am privit de jos cum aruncau cărţi, tablouri cu Ceauşescu. Cineva a ieşit pe balcon şi ne-a transmis prin portavoce că a primit o informaţie că Ceauşescu a fost văzut în zona Titu, în zona Văcăreşti şi că acum ar putea fi în Târgovişte. Să mergem de urgenţă să ocupăm sediile Securităţii şi Miliţiei Judeţene, Miliţia Municipală şi Primăria. Am plecat cu un grup de tineri, majoritatea tineri, până-n 20 de ani. Erau vreo 400–500 de tineri. Am luat-o pe Bulevardul Castanilor către Inspectoratul Ministerului de Interne."[2]

[1,2] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

Se apropia de 13.30. Televiziunea trecuse *de partea poporului* de aproape jumătate de oră. Ilie Ştirbescu surprinde momentul la Miliţia din Târgovişte. „Am fost întâmpinaţi pe scări: «Ce-i cu voi aici? Ce căutaţi?» «Îi căutăm pe Nicolae şi pe Elena Ceauşescu, dacă sunt aici. Dacă aveţi reţinuţi sau deţinuţi politici, să le daţi drumul». «Nu-i avem nici pe Nicolae şi Elena Ceauşescu, nici...» «Să ne convingem!»."[1] Şi au intrat.

„Ne-am organizat la etajul 1, în biroul inspectorului-şef. Acolo aveam televizor şi telefoane. A mai venit un val de revoluţionari, dar oameni mai în vârstă, care au avut câte ceva de împărţit cu cadrele de Miliţie şi de Securitate. Au început să le scape câte o palmă, câte un şut, câte una după ceafă. Le săreau caschetele pe jos. Duduiau pe sălile alea, iar miliţienii şi securiştii fugeau care încotro apucau. Locotenent-colonelul Ştefan Conţ era singurul ofiţer care rămasese acolo. Mai era şi centralistul, nea Mihai, plutonier-adjutant."[2]

Percheziţia

„La ora 17.45, Ceauşeştii au intrat prin spate şi au urcat la etajul 1. Eu eram singur în biroul inspectorului-şef. Soldatul de la uşă mă anunţă: «Veniţi repede, că în camera de alături au intrat Nicolae şi Elena Ceauşescu şi doi domni pe care nu-i cunosc!». Ies din birou şi mă îndrept spre încăperea indicată de soldat. Bat la uşă, dau «Bună seara». În încăpere se aflau soţii Ceauşescu şi doi miliţieni care nu aveau grade pe umeri, şi le rupseseră. Erau Paise şi Enache. Ceauşescu se plânge că a fost trădat. Zice: «Ştiţi şi dumneavoastră ce se petrece la Timişoara?». «Da, ştiu, tovarăşe preşedinte». Între timp, uşa se deschide, apar căpitanul Boboc, locotenent-colonelul Conţ şi un revoluţionar, Ionescu Mihai. Ne aşezăm în linie în faţa lor. Ei mai trăgeau cu ochiul pe fereastră, se scanda «Jos comuniştii! Jos dictatura! Jos Ceauşescu!». Stăteau amândoi în picioare şi era o masă mare, neagră, care ne despărţea. Eram în biroul comandantului. Conţ pune mâna la gură şi mi se adresează

[1,2] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

pe la spatele căpitanului Boboc: «Ce ziceţi, să le facem, aşa, o percheziţie?». Eu fac semn că da. Ceauşescu observă. «Cine sunteţi voi, mă, să mă arestaţi pe mine? Sunt preşedintele vostru! Secretarul vostru general. Sunt comandantul vostru! Cine sunteţi voi?». «Mă numesc locotenent-colonel Conţ Ştefan de la Miliţia Judeţeană Dâmboviţa. Dânsul se numeşte...» Dar acela se recomandă: «Căpitan Boboc Ion, de la Unitatea Militară 1378». Conţ continuă: «Dânsul se numeşte Ştirbescu, dânsul Ionescu, sunt reprezentanţii maselor populare». Ceauşescu rămâne surprins, se uită speriat la noi. Eu salt capul peste căpitanul Boboc, că era mai scund, şi zic: «Treceţi la percheziţie!». La Nicolae Ceauşescu se duc Paise şi Conţ. La Elena se duce Enache. Intervine Elena: «Pentru ce să-mi faceţi mie percheziţie? Şi soţului...» «Tovarăşa Ceauşescu, să nu aveţi obiecte dubioase asupra dumneavoastră», i-am zis. «Nu am». «Să ne convingem». Ea deschide o geantă în care avea medicamente - atât pastile, cât şi injectabile. Înăuntru – o altă gentuţă, mai mică, în care avea ruj, oglindă, pieptăne, fard, ce are de obicei o femeie. La percheziţia corporală, făcută sumar, nu i se găseşte absolut nimic. Nu pistol, nu arme, nu bani, nu buletin. N-avea nimic. Lui Ceauşescu îi dă Conţ paltonul jos, din palton scoate o agendă. Din haină mai scoate o agendă, mai verifică el pe la guler, să nu aibă o pastilă d-aia, să se otrăvească. Îmi prezintă a doua agendă. Una era cu scoarţe albastre, una cu scoarţe grena. Dintr-una lipseau două file. Nu se vedea nimic scris în ele. La percheziţie i-am mai scos o batistă, două stilouri, avea un ceas, s-a uitat la el, l-a pus pe masă, i l-am dat înapoi. A mai fost ceva de mărimea unei brichete, sculptată, de culoare maro. "[1].

*

* *

Ilie Ştirbescu îşi continuă mărturia. „Apare maiorul Mareş, de la UM 01378. Intră, dă «Bună seara», i se răspunde. El nu ştia că noi i-am făcut percheziţie. Se adresează, cu gândul să-l liniştească: «Tovarăşe preşedinte, să ştiţi că noi vă asigurăm protecţia». Noi, adică Armata. Ceauşescu, furios: «Dar cine mai eşti şi tu?». Mareş era îmbrăcat în ţinută de război.

[1] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

«Tovarăşe preşedinte, mă numesc maiorul Mareş Ion de la Unitatea 01378 şi am venit să vă asigur protecţie». A luat loc între noi, iar Conţ ne-a zis: «E bine să ne mutăm în camera de alături, că acolo avem un telefon cu fir direct, să putem să luăm legătura cu unitatea militară». Ne mutăm din biroul comandantului Dureci în biroul adjunctului său. Îl poftesc pe Ceauşescu pe un fotoliu, pe Elena pe un fotoliu, eu cu Enache stăm pe o canapea, pe colţul biroului se aşază Paise, la fereastră merge Ionescu. La uşă rămân Conţ, Boboc şi Mareş, cu misiunea să ia legătura cu unitatea militară, să nu mai permită intrarea manifestanţilor în sediu şi să pregătească o maşină pentru escortă. Uşile se blocau pe interior cu nişte fiare. Aveau grilaje."[1]

A trecut de ora 18.00. Revoluţionarii îi încolţesc pe dictatori, iar miliţienii se pregătesc să-i încredinţeze Armatei.

La judecata poporului

Ilie Ştirbescu: „Am stat acolo în birou. Ceauşescu îşi frământă mâinile, se uită pe tavan, n-are astâmpăr. La un moment dat, zice: «De ce m-aţi adus aici, măi copii?». Răspund eu, că eram mai în vârstă: «Pentru cele bune şi cele rele făcute, tovarăşe preşedinte». «Ce anume am făcut?». «În primul rând, aţi ordonat la Timişoara să se tragă în manifestanţi, în copii şi-n oameni nevinovaţi, care nu participaseră efectiv la manifestaţie. Priveau în stradă. De ce aţi făcut lucrul ăsta?». «Nu este adevărat!». «Cum nu este adevărat? Securiştii dumneavoastră trag şi acum în Capitală. Păcat că e televizorul în camera de alături, că v-aş fi arătat pe viu, să vedeţi ce aţi fost în stare să faceţi din ţara asta». «Dacă au tras şi trag securiştii, înseamnă că şi-au făcut datoria». «E, să ştiţi că eu sunt comunist. Şi toţi care sunt în sediu la ora actuală sunt comunişti. Noi n-am fi tras în propriul nostru popor. Dacă securiştii îşi fac datoria, să ştiţi că şi noi o să ne facem datoria!». «Nu eşti comunist, eşti

[1] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

un trădător!». «Trădător? Trădătorul cui? Pe cine trădez? Îmi trădez țara, îmi trădez poporul? Te trădez pe dumneata, care ne-ai trădat pe noi toți!». E surprins de răspuns. Își frământă mâinile, se uită în tavan, n-are astâmpăr."[1]

Ştirbescu ştie de la televizor că „securiştii trag şi acum în Capitală". Informația se va dovedi o dezinformare bine calculată, dar în decembrie '89 populația nu avea de unde să știe asta. Credea cu sfințenie ce se spunea la televizor.

Totul se reia cu şi mai multă înverşunare. Povesteşte Ilie Ştirbescu: „La un moment dat, Ceauşescu zice: «Ia spune, mă, ce-am mai făcut?». «Ați lăsat poporul fără mâncare, fără căldură, fără lumină. Pentru ce chinuiți poporul în felul ăsta?». Oftează şi zice: «Da. Am fost obligat să o fac. Am cumpărat petrol şi gaze din URSS şi am convenit, în schimbul acestora, să dau carne şi alte alimente. Din cauza ruşilor sunt eu acum, aici, între voi». Răspicat, aşa. Şi apoi: «Eu n-am făcut nimic pentru țara asta, pentru Târgoviştea asta a voastră? V-am făcut combinatul ăsta siderurgic, platforma asta industrială, aici am fost arestat în ilegalitate. Şi asta e răsplata pe care mi-o acordați voi mie?». «Da, este adevărat ce spuneți. Dar eu v-am spus de la început că sunteți aici pentru cele bune şi cele rele. Pentru cele bune o să fiți elogiat, pentru cele rele o să dați socoteală în fața poporului». Elena Ceauşescu a sărit în apărarea soțului ei: «Hmmm... ați văzut voi oameni morți de foame?». Iar eu: «Nu, tovarăşa Ceauşescu, am văzut oameni rozând oase». S-a înfuriat, s-a strâmbat cu greață"[2].

Un nou respiro. Apoi, asaltul se reia. „Nicolae Ceauşescu era tot mai frământat. Mă întreabă: «Ia zi, mă, şi ce-am mai făcut?». «Ați ordonat demolarea satelor şi a oraşelor, ați luat pământul oamenilor până lângă casă. De ce-ați făcut asta? Ca oamenii să nu mai aibă cu ce trăi?». Când i-am spus aşa, parcă l-am ars cu foc. Se ridică de pe fotoliu şi vine cu pumnul strâns la mine, să mă lovească: «Spune, mă, ce sate am demolat eu?», şi cu mâinile să mă strângă de gât. Eu mă apăr şi spun: «Liniştiți-vă, că vă spun imediat. Eu aveam stupi, 180 de

[1,2] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgoviște, 21 aprilie 2008

familii de albine, şi mergeam cu ei în zona Bucureşti, Giurgiu, Snagov, Otopeni, 30 Decembrie, dar Miliția m-a hăituit...» N-am apucat să-mi termin fraza, că parcă l-a transformat Dumnezeu într-o stană de piatră. A rămas cu gura căscată, cu limba scoasă şi cu mâinile aşa, către mine. Am crezut că moare. Intervine Paise: «Vedeți ce-ați făcut? Poate-i plesneşte un vas de sânge şi amândoi o să fim trași la răspundere. Vă rog să nu mai purtați nicio discuție». Îi era frică să nu moară Ceauşescu. «Bine, eu nu mai discut», am zis. Văzând că ține cineva cu el, Ceauşescu a început să facă paşi mărunți înapoi, cu spatele, până la fotoliu. Intervine Enache şi zice: «Lasă-i, bre, să se liniştească! Hai să-ți povestesc, să vezi prin câte peripeții am trecut până când am ajuns aici». Şi mi-a povestit cum a ajuns la Protecția Plantelor, cum a traversat oraşul cu ei, cum a ajuns la Rățoaia, cu vulpea şi aşa mai departe... Îmi povestea în fața Ceauşeştilor. Iar ei ascultau şi nu l-au contrazis cu nimic, n-au zis «Mincinosule!». Înseamnă că Enache spunea adevărul."[1]

Sau mai poate însemna că Enache şi Paise conveniseră cu Ceauşeştii asupra unui *anumit* adevăr. Dumnezeu ştie...

Momentele tensionate de la Miliție sunt relatate şi de sergentul-major Ion Enache. „Ştirbescu l-a supus pe Ceauşescu unui tir de întrebări. La un moment dat s-a enervat: «De ce ne-ați înfometat?», «De ce ne-ați demolat satele?», «De ce ne-ați vândut petrolul?»... Ceauşescu s-a enervat, la rândul său, şi a ripostat: «Cine v-a făcut casele astea?», «Cine v-a făcut combinatul?»... Se înroşise, i se umflaseră venele la gât. I-am zis lui Ştirbescu: «Lăsați-l, că se poate întâmpla ceva şi dăm de necaz!»"[2]

Drumul cel mai scurt e spre arest

Revoluționarul Ştirbescu deşiră firul poveştii până la capăt. „Uşa se deschide din nou şi apare colonelul Ion Dureci,

[1] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgoviște, 21 aprilie 2008
[2] Interviu Ion Enache – Târgoviște, 12 iulie 2008

comandantul Miliției Județene. În spatele lui era locotenent-colonelul Ştefan Conț. Conț îi zice lui Dureci: «Faceți un pas în față, să vedeți că e şi tovarăşul Ceauşescu... tovarăşa Ceauşescu...» Dureci bagă capul, îi vede, zâmbeşte aşa la noi, ironic, îl vede şi se retrage la el, în biroul de alături, să ia legătura cu superiorii săi de la Bucureşti. Apare şi maiorul Ion Mareş de la UM 01378. «Tovarăşu' preşedinte, haideți cu noi, că aici nu vă mai putem asigura protecție. Scandează ăia jos, vor să intre cu forța». «Unde mergem?» «La unitatea militară», îi spune Mareş. Elena: «Nu mai plecăm nicăieri de aici!». Ultimul cuvânt îl are el. Mergem. Se ridică el, se ridică şi ea. El îşi ia paltonul aşa, atârnat pe spate, ca pelerină, nu avea nici unde să se îmbrace acolo. Îşi uitase mănuşile pe birou – nişte mănuşi negre, de piele –, dar i le-am dat noi, revoluționarii. Le ținea aşa, la piept, şi căciula la fel. Ajunge în dreptul meu, îi pun mâna pe umeri şi îi salt paltonul, dar el: «Ia, mă, mâna de pe mine, că eşti un trădător!». Fac un pas înapoi, iar Paise face un pas înainte. El îi saltă paltonul. «Şi tu eşti un trădător, să-ți iei mâna de pe mine!» Hopa, s-a schimbat macazul! Iese în anticamera aia, acolo erau şi Dureci, şi Conț, şi Mareş... Iese Ceauşescu, iese Elena, iese Paise, iese Enache, ies şi eu pe hol. E un hol mare, care face legătura între Miliție şi Securitate, la etaj. O luăm noi pe drumul greşit, care cobora la arest. Şi Conț ne face semn cu mâna, «luați-o înapoi, că ați greşit drumul şi coborâți la arest!».”[1]

Ceauşescu tresare. E obosit, noaptea n-a dormit, ziua a fost infernală, iar acum.... Gândurile i se învălmăşesc. *Cum „arest”? Ce să caut eu în arest? Sunt comandantul suprem! Sunt preşedintele Republicii Socialiste România!*

Dar se lămureşte repede că a fost o confuzie. Nu-l duce nimeni în arest, ca pe un infractor, ci într-o unitate militară, ca pe un comandant care trebuie apărat. *Armata nu-şi trădează niciodată comandantul suprem! Mai ales când e condusă de generalul Stănculescu, care nici nu stă de vorbă cu trădătorii...*

[1] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgoviște, 21 aprilie 2008

Surpriza Dinu de la Secu

Ilie Ştirbescu descrie ultimele secunde petrecute de Ceauşeşti în sediul Miliției. „Am coborât la parter. Şi acolo, ca şi la etaj, militarii erau aliniați cu fața la perete, astupau geamurile cu piepturile lor, să nu vadă revoluționarii de afară cine-i înăuntru. Am coborât cu luminile stinse şi am ieşit cu ei în curtea interioară a Inspectoratului Ministerului de Interne.”[1]

În curte îi aştepta un Aro alb cu patru uşi, care era folosit ca maşină de serviciu a Securității. La volan, colonelul Gheorghe Dinu, care tocmai îl scosese din garaj. Dinu era adjunctul şefului Securității Dâmbovița, colonelul Diaconu, care lipsea însă de mai multă vreme. În absența lui, Dinu comanda totul.

Ilie Ştirbescu: „Erau îmbrăcați în civil, dar nu puteai să distingi că e securist, că e miliția, se întunecase. Urcă Nicolae Ceauşescu în Aro, că era cu uşile deschise. Urcă şi Elena, apoi Paise, Boboc. În față urcă Mareş, iar eu ocolesc maşina să văd cine se suie la volan. Când colo, ce să vezi? Tocmai urca în maşină colonelul Dinu de la Securitate! Aoleu, zic, ăştia îl scapă, am dat de dracu'! Pun mâna pe volan: «Ce e cu dumneata aici, ce cauți?» Nu eram un fricos, om de 120 de kilograme la 46 de ani, strângeam piatra aşa, de ieşea apă din ea. «Păi, sunt cu cei de la Armată şi fac parte din escortă», zice Dinu. «Cum, dumneata faci parte din escortă?». Şi intervine Mareş: «Hai, domn'e, nici pe mine nu mă mai cunoşti acum?». Pe el îl cunoşteam, că e vecin cu mine şi e însurat cu o vecină de-a mea. I-am lăsat să plece, dar i-am urmărit să n-o ia spre Bucureşti. Dacă se întorcea Ceauşescu la putere, eram un om terminat”[2].

*
* *

Distribuția din Aro şi din cazarma UM 01417 putea fi alta dacă nu exista insistența plutonierului Constantin Paise. Povesteşte maiorul Ion Mareş: „Când i-am băgat pe Ceauşeşti

[1,2] Interviu Ilie Ştirbescu – Târgoviște, 21 aprilie 2008

în Aro, ca să-i aduc de la Miliție în cazarma Armatei, i-am așezat pe bancheta din spate. Am vrut să-i încadrez cu doi ofițeri de-ai noștri, de la Armată. L-am pus într-o parte pe căpitanul Ion Boboc, iar în cealaltă voiam să-l pun pe locotenentul-major Sorin Nica. Atunci, Paise a insistat să-l iau pe el, pentru că se obișnuise deja cu Ceaușeștii. M-am gândit că dacă nu-l iau, umple lumea și vin demonstranții și ne termină la unitate. Atunci l-am dat jos pe Nica și l-am pus pe Paise. Iar în față – eu în dreapta și Dinu la volan"[1].

Așa a pătruns milițianul Paise în unitatea militară. Avea haine albastre, de milițian, dar fără epoleți, pentru că și-i smulsese mai devreme, pentru a nu fi linșat.

Dinu, colonelul de Securitate, se afla în cazarmă din 17 decembrie. În calitate de conducător ad-hoc al Securității județene (preluase comanda în absența comandantului Diaconu), odată cu instituirea alarmei de război „Radu cel Frumos", Dinu devenea adjunct al șefului Garnizoanei Târgoviște. Așa „s-a lipit», pentru opt zile istorice, de biroul colonelului Kemenici, în „unitatea militară de la gară".

Păcăleala lui Kemenici

Maiorul Mareș rememorează acele clipe, când a decis destinul soților Ceaușescu. „Colonelul Kemenici a plecat din unitate cu un Aro militar și cu un camion. S-a dus cu ele în fața Miliției. Când a ajuns acolo, i s-a spus: «A plecat Mareș cu ei, prin spate!». A fost extraordinară această mișcare. Eu am plecat pe o stradă și am ajuns cu ei în cazarmă. Când a venit Kemenici cu Aro și cu camionul, a năvălit puhoiul de revoluționari, veniți din centru, de la Palatul Administrativ. Îl voiau pe Ceaușescu, credeau că-i în Aro sau în camion. Kemenici le-a zis: «Nu-i la mine. Controlați!». Au controlat revoluționarii și Aro, și camionul, dar n-au găsit nimic."[2]

[1,2] Interviu Ion Mareș – Târgoviște, 21 aprilie 2008

Colonelul Kemenici: „Am luat un camion cu soldați să ies în întâmpinarea Aro-ului care-i aducea pe cei doi. Aflasem că de la Palat au plecat demonstranți care, auzind că Ceaușeștii sunt la Inspectoratul M.I., erau hotărâți să-i linșeze. Pe bulevard se apropiau manifestanții, dezlănțuiți... Am accelerat, iar de la Inspectorat am aflat că mașina cu soții Ceaușescu plecase spre unitate pe un traseu ocolitor. M-am întors la unitate, dar intrarea acesteia era ocupată de revoluționari, care forțau pătrunderea în cazarmă. Îl voiau pe Nicolae Ceaușescu. Ei aflaseră deja că Ceaușeștii fuseseră preluați de Armată. Când m-au văzut, recunoscându-mă, au avut impresia că în acel camion, printre soldați, sunt ascunși cei căutați. Am oprit, am debarcat militarii din caroserie și le-am dat voie să controleze. S-au convins, iar eu le-am spus că procedează foarte bine, că așa trebuie să se manifeste și în continuare, pentru că Nicolae și Elena Ceaușescu nu sunt încă prinși și avem nevoie de ajutorul lor pentru a nu-i scăpa. Am fost crezut, iar demonstranții s-au reîntors la Palat"[1], povestește Kemenici.

Manevrele din seara de 22 decembrie, de la Târgoviște, sunt povestite și de maiorul Ion Țecu, unul dintre ofițerii de comandă de la UM 01417. „Pe 22 decembrie, pe la ora 17.30, Kemenici i-a trimis pe Mareș și pe Boboc la Inspectoratul Județean al Ministerului de Interne, să-l contacteze pe Dureci sau pe Conț de la Miliție. Pe la 18.10, Mareș mă sună și-mi spune că soții Ceaușescu sunt acolo. Între timp, Kemenici a primit un telefon de la Palat. Era anunțat că un grup masiv de demonstranți a plecat de la Palat spre sediul Miliției. Dându-și seama de pericol, Kemenici mi-a zis să rămân în unitate să organizez primirea celor doi, iar el va ieși în fața demonstranților pentru a-i potoli. Am evacuat parterul Comandamentului, am stins luminile, am pus pază la intrări și la ieșiri, am vorbit la Punctul de Control de la poartă: «Dacă vine un Aro alb, lăsați-l să intre!»."[2]

Maiorul Ion Mareș descrie pericolele care i-au pândit pe soții Ceaușescu, dar și pe însoțitorii lor din mașina Securității,

[1] Viorel Domenico – *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[2] Interviu Ion Țecu – Târgoviște, 21 aprilie 2008

pe traseul de câteva sute de metri de la Miliție la cazarma Armatei. „Am trecut cu ei prin Gara Târgoviște Sud, în condițiile în care acolo erau între 500 şi 800 de oameni care strigau «Olé, olé, Ceauşescu nu mai e!». Auzeau şi ei, din maşină. Ca să nu fie descoperiți când treceam prin mulțime, i-am pus jos, lângă banchetă, iar Boboc şi Paise i-au acoperit cu trupurile lor. Am trecut încet, să nu-i iritäm pe revoluționari, şi am ajuns în cazarmă. Soții Ceauşescu se aflau în spate, încadrați de Paise în dreapta şi de Boboc în stânga. Eu în dreapta colonelului Dinu, care era şofer."[1]

Pe 22 decembrie 1989, la ora 18.35, maşina Aro a Securității Dâmbovița, cu numărul 1-DB-190, intra pe poarta UM 01417. În ea se aflau soții Nicolae şi Elena Ceauşescu. Aceştia nici nu bănuiau că nu vor mai ieşi vii din acea cazarmă.

Episodul „Miliție"

- **Locul:** Târgoviște (Miliția Județului Dâmbovița)
- **Sosirea:** 22 decembrie, ora 17.45 (cu maşina-radar a Miliției, Dacia 1300)
- **Plecarea:** 22 decembrie, ora 18.30 (cu maşina Aro a Securității)
- **Durata:** 45 minute
- **Personaje:** Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, Ilie Ştirbescu, col. Gheorghe Dinu (Securitate), mr. Ion Mareş, cpt. Ion Boboc (amândoi de la Armată), col. Ion Dureci, lt.-col. Ştefan Conț, plt.-adj. Mihai Nicolae, plt. Constantin Paise, sg.-maj. Ion Enache (toți de la Miliție), subofițeri, revoluționari

[1] Interviu Ion Mareş – Târgoviște, 21 aprilie 2008

PÂINEA NEAGRĂ DIN CAZARMĂ

Soții Ceauşescu au fost oripilați de condițiile de trai din unitatea militară în care erau ținuți ascunşi. Dormeau într-un pat de fier, iar hrana era sărăcăcioasă.

În decembrie 1989, cea mai mare cazarmă din Târgoviște era împărțită de două unități militare: UM 01417 şi UM 01378. Cazarma se afla lângă gara din Târgoviște, vizavi de Liceul de Petrol şi la mică distanță de Inspectoratul Județean al Ministerului de Interne (Miliție + Securitate).

Secretari de partid, în cele două unități militare, erau doi cumnați, ambii cu gradul de maior: Ion Țecu, respectiv Ion Mareş. Şeful lor comun era colonelul Andrei Kemenici, comandantul UM 01417 şi al Garnizoanei Târgoviște.

Pentru trei zile, destinele celor doi maiori se intersectează cu cele ale soților Ceauşescu. Mareş i-a preluat de la Miliție, iar Țecu i-a întâmpinat în cazarmă.

Ion Țecu: „Cât Kemenici era plecat, Mareş a sosit cu cei doi. În maşină mai erau Paise, Boboc şi Dinu. Am tras Aro în fața intrării principale a Comandamentului, am dat ordin soldaților – circa 20 – să se întoarcă cu spatele la Comandament şi cu fața spre bulevard, «să observe orice mişcare din afara cazărmii». În realitate – pentru a nu-i vedea pe cei doi!"[1].

Ion Țecu redă şi dialogurile care au avut loc la coborârea pasagerilor. „Din spatele Aro-ului, Nicolae Ceauşescu a deschis uşa şi m-a întrebat: «Unde mă găsesc?». I-am răspuns:

[1] Interviu Ion Țecu – Târgoviște, 21 aprilie 2008

«Sunteţi într-o unitate militară şi vă vom asigura paza şi apărarea». «M-a luat Armata, deci». A vrut să coboare, dar ea n-a vrut: «Eu, nu... ce caut eu într-o unitate militară?». Tocmai atunci venea o coloană de demonstranţi, dinspre gară. Claxoane, lozinci, «Olé, olé, Ceauşescu nu mai e»... El, speriat: «Dă-te, dragă, jos, că suntem în siguranţă aici!»."[1]

Maiorul Mareş: „L-am ajutat pe Ceauşescu să se dea jos din maşină. S-a uitat în stânga, în dreapta. Ea nu voia să coboare. În final, i-a zis el să coboare, că e în ordine. Era o linişte de mormânt. Ţecu şi Kemenici «curăţaseră» tot. Nu mai era nimeni pe-acolo. Nu ne-a văzut decât ofiţerul de la poartă. Atunci, Ţecu l-a luat pe Nicolae Ceauşescu la braţ şi l-a dus în Comandament. Eu am luat-o la braţ pe Elena Ceauşescu. Când am ajuns în hol, cineva a aprins luminile. Ţecu pregătise un birou special pentru cei doi. Era biroul locţiitorului pentru logistică – Biroul Servicii, cum îi zicea pe atunci. Noi stăteam şi dormeam în birouri din 17 decembrie, de când se dăduse alarma de război. În paturile acelea i-a mutat pe ei. Erau paturi militare, de fier. Biroul se afla perete în perete cu cel al comandantului"[2].

*

* *

Caporalul Dorian Dobriţa (19 ani) era militar în termen. Din seara de 17 decembrie era garda de corp a colonelului Kemenici. Dobriţa a fost martor la sosirea soţilor Ceauşescu în cazarmă. „Pe 22 decembrie, în jurul orei 18.00, colonelul Kemenici a părăsit unitatea şi mi-a ordonat ca nimeni să nu intre în birou înainte de a se întoarce dânsul. Eu am rămas acolo, cu păturile puse-n geam. Ferestrele Comandamentului dădeau spre Bulevardul Castanilor, pe unde treceau revoluţionarii, dar de unde ne era teamă că vor ataca teroriştii. În jur de 18.30, în cazarmă a intrat un Aro. Au coborât câteva persoane, dar nu ştiam cine sunt. Era întuneric beznă. Au deschis uşa, au intrat în clădire, iar cineva a zis: «Aprindeţi luminile!».

[1, 2] Interviu Ion Ţecu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

Atunci i-am văzut pe Ceauşeşti. Erau la un metru de mine. Am simţit un şoc. Am dat din cap, în semn de salut."[1]

Pe lângă feţele cunoscute, caporalul Dobriţa a remarcat şi un necunoscut, pe care-l descrie astfel: „unul de la Miliţie, slăbuţ, cu mustaţă"[2]. Era plutonierul Paise, cel care nu se despărţise de Ceauşeşti în ultimele 3 ore şi 45 de minute.

Paise avea să rămână alături de cei doi dictatori până în ultima clipă a vieţii lor. Nu mai conta că era miliţian şi că se afla într-o cazarmă a Armatei. Important era că pe străzi şi în pustietate, reuşise să câştige încrederea celor doi fugari.

Patriotul Stănculescu

Prima încăpere în care sunt introduşi soţii Ceauşescu nu este „dormitorul" special pregătit pentru ei, cel cu paturi de fier, ci prima încăpere pe dreapta. Deasupra uşii, pe o plăcuţă, scrie: „Comandant". E biroul colonelului Andrei Kemenici.

Maiorul Ţecu explică: „I-am dus în biroul lui Kemenici. M-am prezentat, iar Ceauşescu: «Unde-i comandantul?». «Are probleme cu demonstranţii, s-a dus să-i liniştească...» «Voi ce aveţi de gând?». «Să vă apărăm». «Ce ordine executaţi voi? Ale cui?» «Ale comandanţilor noştri superiori». «Bine, bine, dar ale cui?». «Ale tovarăşului general Guşă», mi-a venit atunci în cap, ştiind că Milea nu mai e, iar al doilea în ierarhia militară era Guşă. Atunci, revoltat, Ceauşescu a spus: «Să nu executaţi ordinele lui Guşă! E un trădător, la Timişoara nu mi-a executat ordinele. N-a fost în stare să stăpânească situaţia. A trădat. Executaţi numai ordinele lui Stănculescu, el este ministrul vostru, am semnat decretul de numire azi-dimineaţă»"[3].

Maiorul Ţecu simte că lucrurile nu sunt în regulă. Şi trece la acţiune. „Erau obosiţi, în biroul lui Kemenici nu erau condiţii de odihnă, era un singur pat. I-am dus în biroul ofiţerilor cu

[1, 2] Interviu Dorian Dobriţa – Bengeşti-Ciocadia, 24 iulie 2009
[3] Interviu Ion Ţecu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

intendența, aflat perete în perete cu cel al lui Kemenici. Pe hol, s-a deschis uşa de la ofițerul de serviciu şi i-am văzut capul locotenentului-major Iulian Stoica. După ce i-am lăsat la «Logistică», cu Dinu, Mareş şi Boboc, m-am întors şi l-am chemat pe hol pe Stoica. Îl întreb: «Ce-ai văzut?». «Am văzut ceva...» «Vino după mine!», şi am deschis uşa biroului în care se aflau cei doi, arătându-i. «Aoleo, ce ne facem?!», a spus speriat. «Dacă i-ai văzut, îi aperi! Ia-ți armament, muniție şi te postezi la uşa lor. Nu intră şi nu ies decât cei ce sunt acolo şi Kemenici. Nu-i mai vede şi nu află nimeni că sunt în unitate!». «Am înțeles», a zis Stoica."[1]

Din acel moment, pentru locotenentul-major Iulian Stoica începeau trei zile şi trei nopți irepetabile. Trei zile şi trei nopți în care viața şi moartea se întretăiau la tot pasul, bântuind oriunde îi ascundea pe Ceauşeşti: în camionul militar, în TAB sau în dormitorul improvizat în Comandament.

Căpitanul Ion Boboc: „Încă de când am intrat cu ei în biroul în care aveau să-şi trăiască ultimele zile, am primit ordin să-i păzesc înăuntru, în încăpere, să nu-i las împreună, pentru a evita o eventuală sinucidere. Stoica păzea încăperea din afară."[2]

*
* *

Când povesteşte, maiorul Ion Mareş îşi trage sufletul, parcă pentru a nu pierde vreo nuanță din tabloul de atunci. „Între timp, a venit domnul Kemenici, care a evitat însă, pe cât posibil, să intre la ei. În acel birou am avut eu primele discuții cu ei. De față au fost Boboc, Paise, Țecu. Paise venise în uniformă de milițian, doar că-şi rupsese epoleții. «Musafirii» ne-au zis să le aducem apă minerală; păi, de unde apă minerală?! I-am întrebat dacă le e foame şi au zis că da. Aveam o fată la popotă – Ştefan Maria. M-am dus şi i-am spus ce şi cum. I-am zis că, dacă mor, să le spună copiilor şi soției mele. I-am spus să facă ea mâncarea şi să nu fie nimeni pe

[1] Interviu Ion Țecu – Târgoviște, 21 aprilie 2008
[2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

traiectorie între ea şi Ceauşescu. Să nu se atingă nimeni de tavă. Noi am încercat să ținem secret cât mai mult. I-a adus ce era la popotă. Pârjoale cu fasole, ceai... asta a fost prima masă. A făcut un pic de scandal că «de ce pâine neagră?». Şi când i-am spus că pâinea e pe cartelă, a întrebat: «Cum, pâine pe cartelă?». «Foarte simplu. Noi suntem patru persoane şi avem două pâini pe zi», i-am spus. «Pâinea neagră e pâinea ostaşilor români, asta mâncăm noi». El zicea că nu ştie nimic din toate astea. A luat să guste din ceai şi l-a scuipat. Elena a țipat: «Ce faceți, îl omorâți pe Tovarăşu'? Nu ştiți că are diabet?!». Păi, de unde să ştiu eu că are diabet? I-a adus apoi ceai fără zahăr. A gustat puțin, n-a prea mâncat. Mai mult a ciugulit. Nu prea aveau ei poftă de mâncare."[1]

Momentul primei mese a fost surprins şi de căpitanul Ion Boboc. „Le era foame. Le-am adus chiftele, ceai şi pâine neagră de la popotă. A gustat ceaiul şi l-a scuipat cu greață. A muşcat şi din chiftea, urmând acelaşi gest. «Ce-s astea?», a zis. «Aduceți-i ceai neîndulcit şi pâine albă!», a zis ea. «N-avem. Asta e pâinea pe care o mâncăm noi», i-am răspuns."[2]

„Să trăiți, tovarăşe comandant suprem!"

Locotenentul-major Iulian Stoica a surprins prima întâlnire dintre Ceauşescu şi Kemenici. „La venirea Ceauşeştilor în unitate, eu am primit de la maiorul Țecu misiunea de a-i păzi de pe hol, din afara uşii. Kemenici nu venise încă de la Inspectoratul M.I., când Ceauşescu insista: «Să vină comandantul!... Eu trebuie să vorbesc cu comandantul...» Când îl văd pe Kemenici intrând în Comandament, îi raportez acest lucru. Dar el: «Lasă-mă, măi, tovarăşe! N-am eu timp de asta...» S-a dus în biroul său, unde-l aşteptau Dinu, Mareş şi Țecu. Dar Ceauşescu insista să fie chemat comandantul. În sfârşit, după vreo două-trei ore, Kemenici acceptă întrevederea. Îi deschid uşa, iar el, din prag, ia o poziție impecabilă de drepți, salută

[1] Interviu Ion Mareş – Târgoviște, 21 aprilie 2008
[2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

şi se prezintă: «Să trăiţi, tovarăşe comandant suprem! Sunt comandantul unităţii». A închis uşa după el, iar eu am înlemnit. Se prezentase de parcă nimic nu se întâmplase, de parcă venise să primească ordine. Din acest moment, am început să-l suspectez, mă gândeam că e de partea lui! Ulterior mi-am mai revenit, întrucât, deşi Ceauşescu îl mai chemase de câteva ori, Kemenici a refuzat categoric să se prezinte".[1]

Între ofiţerii din cazarma colonelului Kemenici apăreau bănuieli periculoase. Bănuieli care în zilele următoare aveau să atingă cote catastrofale.

*
* *

Să fixăm „piesele": în primele momente ale vieţii de cazarmă, Ceauşeştii împărţeau aceeaşi cameră cu un căpitan de Armată (Ion Boboc), un colonel de Securitate (Gheorghe Dinu) şi cu un plutonier de Miliţie (Constantin Paise). Toţi trei – şi Dinu, şi Paise, şi Boboc – se aflaseră în maşina Aro cu care fuseseră aduşi Ceauşeştii în unitate. Boboc nu se despărţea de pistolul-mitralieră şi de încărcătoarele cu cartuşe. Era înarmat de război.

Pe hol, în exteriorul biroului-dormitor, uşa era păzită de doi militari înarmaţi: locotenentul-major Iulian Stoica şi caporalul Dorian Dobriţa. Caporalul explică: „Eu aveam pistol-mitralieră, iar locotenentul-major Iulian Stoica avea mitralieră cu tambur. Şi aveam multă muniţie. Lăzi cu cartuşe, încărcătoare pregătite. Trebuia să rezistăm"[2].

Ceauşeştii îi mai vedeau, din când în când, pe maiorii Ion Ţecu şi Ion Mareş, care interveneau în micuţa „comunitate" din biroul-dormitor atunci când situaţia o impunea. Cel mai scump la vedere era colonelul Andrei Kemenici.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[2] Interviu Dorian Dobriţa – Bengeşti-Ciocadia, 24 iulie 2009

TELEFOANELE LUI ILIESCU

În seara de 22 decembrie 1989, după ora 19.00, ofiţerii care-i păzeau pe dictatori erau derutaţi de o dublă recomandare: şi Nicolae Ceauşescu, şi Ion Iliescu le cereau să execute doar ordinele generalului Stănculescu! Iliescu ţinea legătura personal cu cazarma de la Târgovişte, deşi la acea oră nu avea nicio funcţie în statul român.

Cazarma UM 01417 Târgovişte. După instalarea soţilor Ceauşescu în clădirea Comandamentului, într-o încăpere aflată perete-n perete cu cea a colonelului Andrei Kemenici (comandantul unităţii), a început nebunia.

Kemenici a căutat să anunţe cât mai repede „la centru" că-i are în pază şi apărare pe Ceauşeşti. Dar conducerea de la Bucureşti era încă difuză, nu fusese clar conturată. Kemenici nu ştia exact cui trebuie să se adreseze. De aceea, a luat legătura cu generalul Gheorghe Voinea, comandantul Armatei I.

Andrei Kemenici explică mişcările făcute în acele momente: „Am apelat la şefii mei pe linie ierarhică. L-am sunat pe generalul Voinea, comandantul Armatei I, şi i-am raportat situaţia celor doi. Când a auzit despre ce-i vorba, am fost oarecum repezit. L-am simţit pe omul care nu vrea să se implice într-o asemenea «afacere» şi mi-a dat numărul direct unde-l pot găsi pe Stănculescu. L-am sunat pe generalul Stănculescu, dar mi-a răspuns generalul Militaru! Nu i-am spus despre ce-i vorba şi l-am cerut pe Stănculescu. Acesta,

calm, de parcă nu i-aş fi spus o noutate – dramatică pentru mine –, mi-a zis: «Bine. Ţine-i acolo şi mai luăm legătura. Oricum, păstrează secretul absolut, să nu afle nimeni. Dar nimeni! Reţine-i cu orice risc!»"[1].

Aşadar, intră pe fir generalul Nicolae Militaru! Agentul sovietic nu deţine încă vreo funcţie oficială, e doar un pensionar rezervist, dar are acces la o informaţie esenţială: locul în care se află, sub pază, soţii Ceauşescu.

Ştafeta e preluată de maiorul Ion Ţecu, mâna dreaptă a lui Kemenici în decembrie 1989. „După ce i-am adus pe Ceauşeşti în cazarmă, am sunat imediat la Bucureşti. Acolo nu vroiau să audă. Noi eram subordonaţi Armatei. Sunam la comandantul Armatei I, generalul Voinea. Dar nu-l găseam pe Voinea, că era cu Petre Roman la Televiziune, când îl îmboldea Roman ce să spună la microfon. Noi nu ne-am uitat la televizor tot timpul, dar când am deschis, am văzut că e acolo. Cineva – generalul Popa, locţiitor – ne-a dat telefonul lui Stănculescu. Iar din momentul respectiv, numai Stănculescu a comunicat cu noi. De cele mai multe ori, dânsul ne suna. Erau telefoane operative."[2]

Declaraţia lui Ţecu ridică un semn de întrebare asupra sincerităţii lui Kemenici. Acesta – după cum vom vedea – îl introduce în discuţie pe generalul Voinea ca pe un factor de presiune. O face, poate, şi pentru că în 1999, când Kemenici (devenit între timp general) dădea aceste declaraţii, Voinea nu mai trăia ca să poată vorbi.

Primul telefon al lui Ion Iliescu

Când ofiţerii de la Târgovişte au luat legătura cu generalul Stănculescu, se apropia ora 19.00.

Kemenici continuă: „Nu după mult timp de la discuţia cu Stănculescu, când noi ne gândeam cum să organizăm dezinformarea, de la Bucureşti sună Ion Iliescu. Mă întreabă dacă e

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[2] Interviu Ion Ţecu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

adevărat ce i-a zis Stănculescu şi-mi spune: «Îi ţineţi până trimitem noi pe cineva să-i ia de acolo!». Mă gândeam că reţinerea asta ar putea dura câteva ore. Deci, păstrarea secretului... dezinformarea pe toate căile trebuia pusă în mişcare..."[1]

Atenţie: în acel moment, Ion Iliescu nu avea vreo atribuţie în statul român. El era *doar* directorul Editurii Tehnice, funcţie din care încă nu-şi dăduse demisia.

În urma discuţiei cu Ion Iliescu, ofiţerii care-i aveau în grijă pe Ceauşeşti la Târgovişte (coloneii Andrei Kemenici şi Gheorghe Dinu, maiorii Ion Ţecu şi Ion Mareş, căpitanul Ion Boboc, locotenentul-major Iulian Stoica) au înţeles că omul de încredere, la Bucureşti, este generalul Victor Atanasie Stănculescu. Cu el trebuie să ţină legătura pentru a afla cum trebuie să procedeze în cazul celor doi „musafiri de lux".

Colonelul Kemenici spune că în acele momente era măcinat de nelinişti. „Cu numai câteva ore înainte, Ceauşescu avea toată puterea. Acum se afla în posesia noastră, fără să ştim dacă mai are sau nu puterea aceea fabuloasă, fără să ştim ce forţe i-au rămas fidele, ce structuri secrete îl mai susţin. Eram disperaţi, mai ales că oraşul vuia de manifestanţii care voiau să-l linşeze, pentru că Televiziunea şi Radioul anunţaseră deja că soţii Ceauşescu sunt arestaţi în Târgovişte. Revoluţionarii tatonau unităţile militare. De la Inspectoratul Ministerului de Interne, probabil, se scursese informaţia că «i-a preluat Kemenici»... Ne era o teamă cumplită de revoluţionari, mase de oameni dezlănţuiţi, înfierbântaţi, în fond bine intenţionaţi, dorind la nivel afectiv să scape de satrapi. Dar eu îi aveam în primire la modul concret, fizic. Eu nu puteam gândi la nivelul masei dezlănţuite. Aveam datoria să-i apăr pentru a-i preda noilor autorităţi."[2]

Al doilea telefon al lui Ion Iliescu

Un moment critic a fost chiar în acea seară. Kemenici îl povesteşte în detaliu. „Eram sigur că reuşisem să îndepărtez

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

pericolul asaltării unității de către revoluționari, când primesc telefon de la colonelul Alexe, ofițerul care preluase conducerea județului Dâmbovița. Suna de la Palatul Administrativ. Discuția s-a purtat cam așa: «Au ajuns, tovarăşe, la tine?» «Cine?» «Ei, cine... Ştii tu cine...» «N-a ajuns nimeni, tovarăşe...» «Măi, Kemenici, nu te juca cu focul! Sunt întrebat de la Bucureşti, de la cel mai înalt nivel, şi nu ştiu ce să le spun». «Cei de la Bucureşti să mă sune pe mine, că eu sunt comandantul Garnizoanei!» «Măi, Kemenici, oi fi tu comandantul Garnizoanei, dar județul este condus de mine. Eu port întreaga răspundere. Tu spune-mi clar: este sau nu este la tine?» «Cine, dom'le?» «Tovarăşe Kemenici, vei plăti!». Această discuție m-a bulversat. (...) Am mers mai departe pe cont propriu, executând ordinul primit de la Stănculescu: «Discreție totală, răspunzi cu capul de ei!»."[1]

Pericolul cel mare abia se apropia. Pe Kemenici îl trec fiori când relatează acele clipe. „După circa o jumătate de oră, aflu că, incitate prin difuzoarele instalate în Piața din fața Palatului Administrativ, miile de manifestanți strigau în cor: «Kemenici trădătorul!». Deci, Kemenici îl reținuse pe Ceauşescu pentru a-l face scăpat. Nu trece mult timp şi aflu că manifestanții din Piață au de gând să pornească spre unitate pentru a-l scoate pe Nicolae Ceauşescu din mâinile lui Kemenici. Atunci, disperat, am pus mâna pe telefon şi am sunat la Bucureşti. Mai întâi la generalul Voinea, care m-a repezit, aşa cum îi era lui firea. Mi-a dat de înțeles că de această problemă se ocupă exclusiv Stănculescu. Până să formez numărul lui Stănculescu, mă trezesc sunat de Ion Iliescu. I-am spus că este pericol ca manifestanții să intre în cazarmă şi l-am rugat să se comunice prin Televiziune că cei doi au fost reținuți de Armată şi se află sub pază sigură, undeva lângă Târgovişte, şi urmează să fie judecați pentru crimele comise. În acelaşi timp, i-am propus să ia legătura cu județul şi să-i angajeze pe noii conducători instalați la Palatul Administrativ în combaterea ideii că eu aş avea de gând să-i salvez pe Ceauşeşti. Mai mult, i-am sugerat

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

ca prin Radio şi TV să se lanseze un apel de interzicere a intrării revoluționarilor în cazărmile Armatei, atât timp cât Armata este de partea Revoluției, pentru că altfel militarii vor trage. Mi-a promis că mă va sprijini în acest sens."[1]

Kemenici evită să spună şi ce mesaj i-a transmis Ion Iliescu, care n-o fi sunat doar aşa, ca să-l întrebe de sănătate. Fostul colonel rememorează însă epilogul acelor întâmplări: „În eventualitatea că revoluționarii din Târgovişte ar fi pornit spre cazarmă, am scos câteva televizoare pe fereastrele Comandamentului, în aşa fel încât să poată fi urmărit din stradă apelul care urma să fie transmis la sugestia mea. Mesajul meu a fost transmis prin TV cam după vreo jumătate de oră şi cred că s-a luat legătura şi cu Județul, întrucât manifestanții au fost întorşi din drum"[2].

„Recurgeți la metodă!"

Mai departe, colonelul Kemenici a rămas în legătură strânsă cu generalul Stănculescu. „L-am sunat iarăşi pe Stănculescu, raportându-i situația şi cerându-i expres să trimită urgent forțele necesare pentru a-i lua din unitate pe cei doi. Răspunsul acestuia a fost dezarmant pentru mine: «Blocați-i acolo! Răspunzi cu capul de ei. Îi aperi ca pe lumina ochilor şi ții legătura cu mine. Ai grijă, răspunzi cu capul!». Înaintea acestei discuții mai avusesem una cu Voinea. Comandantul Armatei I îmi spusese mult mai dur, mult mai tranşant, țin minte vorbele lui cât voi trăi: «Bă, colonele, tu nu înțelegi că eşti terminat?! Ori tu, ori el! Din Revoluția asta nu scăpați amândoi! Bagă bine la cap: sau tu, sau el!». Legând cele două discuții, am înțeles despre ce e vorba şi i-am raportat lui Stănculescu: «Tovarăşe general, înainte de a muri ei, murim noi. Nu-i dăm decât morți!». Iar el: «Da, dacă va fi cazul, recurgeți la această metodă!». Pentru mine a fost foarte clar, a fost ordin: Ceauşeştii nu trebuie să fie răpiți, nu trebuie să fie

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

scoşi din unitate decât de către Stănculescu. Oricine altcineva, dacă ar fi încercat, trebuia împiedicat."[1]

Kemenici pomeneşte de formula ce avea să devină parolă în discuţiile dintre el şi Stănculescu în acele zile: „Recurgeţi la metodă!". Altfel spus, lichidaţi-i pe Ceauşeşti! „Accidental", fără procese sau alte „complicaţii".

Formula „Recurgeţi la metodă!" i-a fost sugerată generalului Stănculescu, de la Bucureşti, de misteriosul revoluţionar Gelu Voican Voiculescu. Stănculescu avea să declare: „După o insolită dizertaţie despre Descartes, *Recursul la metodă* şi raţiunea de stat, debitată pe un ton egal şi detaşat, în contrast cu ochii deveniţi scăpărători, Gelu Voican Voiculescu mi-a propus direct o variantă a suprimării lor imediate".[2] Aşadar, un general al Armatei Române primea indicaţii de la un civil „cartezian"!

*
* *

Mesajele transmise de Ion Iliescu i-au bulversat pe ofiţerii din grupul de comandă de la Târgovişte. Favoritul noilor structuri de la Bucureşti (Armată, Televiziune, grupul staliniştilor lui Brucan) le cerea militarilor din Garnizoana Târgovişte să asculte ordinele generalului Stănculescu.

Problema era că acelaşi îndemn venea şi de la Nicolae Ceauşescu! Mărturia maiorului Ion Ţecu, confirmată de cea a maiorului Ion Mareş, reproduce clar reacţia fugarului când a aflat că ofiţerii ascultau comanda generalului Ştefan Guşă, şeful Marelui Stat General. „Să nu executaţi ordinele lui Guşă! E un trădător, la Timişoara nu mi-a executat ordinele. N-a fost în stare să stăpânească situaţia. A trădat. Executaţi numai ordinele lui Stănculescu, el este ministrul vostru, am semnat decretul de numire azi-dimineaţă"[3], le-a spus Ceauşescu.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[2] Dorian Marcu – *Moartea Ceauşeştilor*, Editura Excelsior C.A., 1991
[3] Interviu Ion Ţecu, Ion Mareş – Târgovişte, 21 aprilie 2008

Ofiţerii simţeau că se învârteşte pământul cu ei. Ion Iliescu, prin telefon, şi Nicolae Ceauşescu, aflat faţă-n faţă cu ei, le spuneau acelaşi lucru: să aibă încredere în generalul Stănculescu. Atunci le-au încolţit în minte tot felul de bănuieli. Pentru cine „joacă" Stănculescu? Este de partea Revoluţiei sau a dictaturii? Cum poate fi „recomandat", în acelaşi timp, şi de Ceauşescu, şi de cel care-i spune „tiran" lui Ceauşescu?

„Iliescu şi Militaru or să ne termine!"

Cu cât înaintau în noapte, soţii Ceauşescu încercau să se acomodeze cu condiţiile din cazarmă. Trecuseră aproape zece ore de la fuga cu elicopterul de pe sediul CC al PCR. Zece ore în care schimbaseră uriaşele lor birouri de lucru – Cabinetul 1 şi Cabinetul 2 – cu o încăpere pătrăţoasă, de şase metri pe şase, care le era şi dormitor, şi toaletă, şi sală de mese.

În primele ore de protecţie/detenţie (nimeni nu ştia exact care era statutul lor), Ceauşeştii au încercat să se informeze despre situaţia de la Bucureşti. Au cerut să le fie adus un televizor, dar solicitarea le-a fost refuzată de comandantul unităţii.

În lipsa televizorului, i-au descusut pe cei cu care împărţeau încăperea. Şi Nicolae, şi Elena erau firi iscoditoare. Puse cap la cap, mărturiile militarilor de la Târgovişte suferă de unele stângăcii, repetiţii sau chiar contradicţii. Probabil că, dincolo de dialogurile directe cu soţii Ceauşescu, au existat şi preluări în nume propriu ale unor poveşti trăite şi spuse de alţii. Pe fond însă, rămân mărturii valoroase – singurele în măsură să reconstituie ultimele trei zile din viaţa lui Nicolae Ceauşescu.

*
* *

Povesteşte maiorul Mareş: „În noaptea de 22 spre 23 decembrie au fost mai multe discuţii între soţii Ceauşescu. Se interesau despre cine conduce ţara. Nu ştiam. La un moment

dat l-am văzut pe Ion Iliescu şi le-am spus şi lor. A fost singurul moment în care el s-a repezit la ea. A zis: «Vezi? Ţi-am zis să-l termin şi tu ai zis că-i suficient să-l marginalizez!». În rest, ea a condus toate discuţiile. Apoi, despre Militaru: «Agentul ăla KGB». Când a aflat de Sergiu Nicolaescu, a rămas mască: «Ce mai vrea şi ăsta? L-am lăsat să se plimbe prin toată lumea...»"[1].

Caracterizările făcute de Ceauşeşti noilor conducători ai României au fost reproduse în detaliu de căpitanul Ion Boboc în cartea *Ceauşescu la Târgovişte*. Dialogul dintre dictator şi ofiţeri avea loc la puţin timp după ce se instalaseră cu toţii în dormitorul improvizat din Comandament.

„«Cine conduce acum?», a întrebat Ceauşescu. «Iliescu», i-am spus eu. «Cine?». «Iliescu». «Cine mai e şi ăsta?». Nu-şi amintea. Rămăsese surprins. Intervine ea: «Cum, nu-l ştii pe Iliescu? Ăla...» Şi-a amintit: «A, ăla... Nu m-au lăsat să-l termin. Nici voi! *(către Elena)* Voi sunteţi vinovaţi. Nici acum nu m-aţi lăsat să-i destitui pe Milea şi pe Guşă. Ăştia sunt trădători de neam şi ţară! Trădătorii nu vor altceva decât să ne ia ungurii Transilvania şi să distrugă România, s-o arunce în mizerie...»."[2]

*

* *

A doua zi, pe 23 decembrie, pe când era ascuns într-un camion militar (PCM – punctul de comandă mobil), în dispozitivul de luptă din spatele cazărmii, Ceauşescu se interesează din nou de noua conducere de la Bucureşti. Povesteşte căpitanul Ion Boboc: „După o perioadă de acalmie, el mi s-a adresat iarăşi : «Cine conduce Armata?». «Generalul Militaru». «Cine??? Păi, ăsta-i agent KGB, e omul ruşilor! Eu îl numisem ministru pe generalul Stănculescu... L-au terminat, săracul... L-au dat jos şi pe ăsta... Trădătorii!» "[3].

Momentul este relatat şi de un alt participant la acele scene istorice, locotenentul-major Iulian Stoica. „Am mers la baterie, să le aduc ceva de mâncare, plus apă şi ceai de

[1-3] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

băut. Cred că am stat mai mult de o oră. Şi am căscat şi eu gura la televizor, era unul afară, scos şi pus pe nişte lăzi din astea mari. Era transmisie din Studioul 4 şi am văzut şi eu ce era pe acolo, cu Dinescu, care se perinda pe acolo, cu Sergiu Nicolaescu, era Iliescu prin mulţimea aia... Am văzut şi eu cine conduce ţara, ce mai e pe la Televiziune, am întrebat pe acolo ce s-a mai întâmplat. Când ajung la camion şi pun sticlele pe masă, au zis că am întârziat prea mult. «Ai auzit pe la radio sau la televizor ce se întâmplă prin Bucureşti?», m-a întrebat el. «Au militarii şi ofiţerii lor un televizor scos afară şi am văzut mai multe persoane acolo, la televizor. Ce m-a surprins e că scrie Studioul 4, are altă siglă, strigă unii la alţii pe acolo... E unul, poet, Mircea Dinescu...». Şi atunci începe ea: «Cine, poetul ăla? Ce să caute el acolo? E dement». Am amintit şi de Caramitru. Ea: «Au ajuns actorii să apară în public şi să spună... Şi ce spun? Spun despre noi?». Am evitat să le spun direct, aşa. «Şi cine mai e?». «E regizorul Sergiu Nicolaescu», zic, îl cunoşteam din filmele lui. Ea, pe un ton zeflemitor: «Uite, vezi cine a ajuns să ne... Şi zice ceva rău de noi?». Zic: «Da, dânsul zice de rău...» Se întoarce către Ceauşescu: «Ai văzut? I-am dat voie să plece, a avut paşaport să meargă în străinătate, a avut mână liberă de la noi... nenorocitul... nerecunoscătorul... un stricat! Cu toate târfele prin patul lui... Pe mâna cui a ajuns ţărişoara asta!...» Vorbea mai mult ea."[1]

Pentru locotenentul-major Iulian Stoica, „interogatoriul" nu se încheiase. „«Şi cine mai e la televizor?», m-a întrebat ea. «Ion Iliescu», zic eu. Auzisem vag de el. Atunci s-a înfuriat tare el, s-a ridicat de pe băncuţă şi a făcut aşa la ea: «Tu nu m-ai lăsat, din cauza ta se întâmplă asta... Nu m-ai lăsat să-l termin, ai să vezi că ne termină el pe noi!». Cât era ea de bătoasă, la faza asta nu a mai reacţionat. Iar el, către mine: «Şi ce face, măi?». «E în Studioul 4, acolo, dă dispoziţii». «Uite, uite, ăsta o să conducă! Nenorocitul ăsta împreună cu Militaru, pe care tot tu l-ai protejat...» «Nu l-am protejat eu, a avut o problemă cu

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

una din fete, a fost bolnavă...» «Spion sovietic, spion sovietic dovedit. Tu i-ai pus... Din cauza ta... Tu nu m-ai lăsat să fac lucrurile pe care le hotărâsem... să-i terminăm... Ai să vezi că or să ne termine ăştia doi pe noi!».”[1]

„Ăştia doi” erau Ion Iliescu şi generalul Nicolae Militaru.

Cine e „Marcel”?

Mai mulţi martori-cheie ai evenimentelor din cazarmă vorbesc despre o frază misterioasă rostită de Elena Ceauşescu în mai multe rânduri. „Ai văzut ce ne-a făcut Marcel?”, i s-ar fi adresat „savanta” tovarăşului ei de viaţă şi de moarte.

Maiorul Ion Mareş rememorează o discuţie purtată în biroul-dormitor al Ceauşeştilor, în seara de 22 decembrie. „Eram în cameră eu, Boboc şi Paise, plus Ceauşeştii. Am avut un dialog mai lung, iar spre sfârşit l-am întrebat: «De ce nu aţi rămas în Iran ?». Iar el, revoltat: «Cum să rămân în Iran?! Aici este ţara mea!». S-a întors cu spatele la mine şi a început să discute încet cu Elena. Şuşoteau ceva greu de înţeles. Am auzit doar o întrebare a ei, adresată lui: «Ai văzut ce ne-a făcut Marcel?». Cine-o fi Marcel şi ce-o fi făcut, Dumnezeu ştie!”[2]

Misterioasa frază este confirmată de maiorul Iulian Ţecu. Locotenentul-major Iulian Stoica oferă detalii. „Replica asta, «Ai văzut ce ne-a făcut Marcel?», a fost rostită de ea, adresându-se lui, chiar în data de 22, pe la şapte şi jumătate seara, cam la o oră după ce au fost aduşi. Erau în încăpere cu Mareş, Ţecu, Dinu, Paise, Boboc. Când a făcut afirmaţia asta, ea era în picioare. El se afla jos, pe scaun. Ea s-a apropiat de el şi atât i-a zis, scurt, aşa: «Ai văzut ce ne-a făcut Marcel?». Şi el a dat din cap. Am înţeles tâlcul acestei discuţii după vreo doi ani... Mareş a prins figura asta şi a ţinut-o minte... Şi tot ne întrebam, după ce s-a terminat acolo totul, până când am aflat de la Mareş şi de la Ţecu. Că deslușiseră povestea, pe acolo, pe la Bucureşti...

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Au aflat care a fost întreaga enigmă. În opinia lor, Marcel ar fi fost Gogu Rădulescu. Acesta, împreună cu un grup din jurul lui, ar fi insistat pe lângă Ceauşescu să facă mitingul din 21 decembrie, care avea să-i fie fatal. «Marcel» spera, probabil, că lucrurile o vor lua razna şi că se ridică şi Bucureştiul, după Timişoara. La asta se referea Elena Ceauşescu.”[1]

Iulian Stoica spune că „Marcel” a mai fost invocat şi pe 23 decembrie, când Ceauşeştii erau duşi în punctul de comandă mobil. „Au discutat şi pe 23 ceva despre chestia asta cu Marcel, dar nici acolo nu mi-a fost clar, să fiu eu sigur că e vorba despre Gogu Rădulescu. Îşi reproşau greşeala făcută, de a avea încredere în «Marcel». Şi vorbeau despre amestecul străin, îl plasau pe Marcel în contextul intervenţiei străine.”[2]

Acelaşi Iulian Stoica declara, în 1994, Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989: „Unii au spus că Marcel ar fi fost Mihail Gorbaciov...”[3].

Greu de crezut că la Gorbaciov se refereau Ceauşeştii. În schimb, varianta Gogu Rădulescu pare plauzibilă. Până la 22 decembrie 1989, Gogu (Gheorghe) Rădulescu a fost membru în Comitetul Politic Executiv al CC al PCR, deţinând funcţiile de vicepreşedinte al Consiliului de Stat şi preşedinte al Curţii de Control Financiar. La Revoluţie avea 75 de ani. Comunist ilegalist din 1933, a urcat în ierarhia de partid graţie legăturilor sale speciale cu Moscova. Soţia sa a fost colonel NKVD (strămoşul KGB). De altfel, în vâltoarea evenimentelor din decembrie 1989, Ceauşescu şi alţi membri ai CPEx îl bănuiau pe Gogu Rădulescu că e agent sovietic.

După Revoluţie, Gogu Rădulescu a avut parte de un tratament preferenţial din partea noii puteri. El a fost scos pe şest din „lotul CPEx”, care era judecat pentru vina colectivă de a nu i se fi opus lui Ceauşescu în şedinţa din 17 decembrie 1989, când dictatorul a ordonat să se tragă în manifestanţi. Majoritatea membrilor CPEx au stat câte trei-patru ani în închisoare. Excepţiile au fost Constantin

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

[3] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 1 iunie 1994

Dăscălescu, Gogu Rădulescu şi Ioan Ursu, demnitarii din „clubul sovietic".

Mai există o variantă pentru misteriosul „Marcel" invocat de soţii Ceauşescu: Marcel Shapira, şeful masoneriei române în exil. Nicolae Ceauşescu avea multiple legături cu acesta, mai ales valutare. Dar conexiunile lor din acele ultime zile ale regimului au rămas învăluite în negura timpului.

OALA DE NOAPTE A COMANDANTULUI SUPREM

În cazarma de la Târgovişte, fostul dictator trecea prin momente de furie şi de umilinţă. El şi soţia sa stăteau înghesuiţi într-un pat de fier şi îşi vorbeau în şoaptă. Din motive de siguranţă, ei nu erau duşi la WC-ul de pe hol, ci îşi făceau nevoile într-un bidon de plastic, la adăpostul unui paravan, chiar în camera în care dormeau.

În timp ce, la Bucureşti, un grup de „emanaţi" se instala la putere călcând pe cadavre, Ceauşeştii îşi continuau frământările în cazarma din Târgovişte. În clepsidra vieţii lor, nisipul se apropia de sfârşit.

Ofiţerii şi subofiţerii li se adresau respectuos, ca unui şef de stat şi soţiei sale. „Le-am vorbit frumos, cu *«tovarăşe preşedinte»* şi *«tovarăşa Ceauşescu»*"[1], spune caporalul Dorian Dobriţa. Colonelul Kemenici i se adresa respectând ierarhia militară: *„tovarăşe comandant suprem."*[2]

Viaţa reală nu mai semăna însă câtuşi de puţin cu cea a unor înalţi demnitari. Hrana sărăcăcioasă, încăperea austeră şi igiena precară îi făceau pe soţii Ceauşescu să se considere mai degrabă prizonieri. Erau oarecum mulţumiţi că sunt păziţi, după câte spaime trăseseră de-a lungul zilei de 22 decembrie, dar apoi descopereau crunta realitate: îşi făceau nevoile într-un bidon de plastic, în camera în care dormeau. Recipientul folosit

[1,2] Interviu Dorian Dobriţa – Bengeşti-Ciocadia (Gorj), 24 iulie 2009

ca oală de noapte se afla după o perdea, la câțiva metri de pat. Paise şi Boboc ieşeau, pe rând, şi duceau bidonul la WC-ul din capătul holului. „Pe ei nu-i duceau la WC din motive de siguranță, să nu apară probleme"[1], spune caporalul Dobrița.

Patul din mijloc

În Comandament, Ceauşeştii locuiau într-o încăpere aproape pătrată (5,70 metri peretele exterior, 5,90 metri pereții laterali), cu înălțimea de 4,00 metri. Camera avea două ferestre mari, înalte, cu grilaj de fier. Ferestrele erau acoperite cu pături, la fel ca în biroul comandantului, situat alături. Astfel, Nicolae şi Elena Ceauşescu nu puteau vedea ce se întâmplă în afara celor patru pereți. În schimb, auzeau ce se scanda în stradă.

În cameră se aflau trei paturi militare, de fier, care în nopțile precedente, începând din 17 decembrie, serviseră drept culcuş pentru câțiva ofițeri din conducerea unității. În seara de 22 decembrie, după aducerea dictatorilor în cazarmă, Elenei Ceauşescu i-a fost repartizat patul din partea dreaptă, de lângă peretele care despărțea camera de biroul comandantului Kemenici. Nicolae Ceauşescu a luat în primire patul din mijloc. După o vreme, cei doi şi-au rugat păzitorii să-i lase să stea împreună. Militarii au acceptat, iar Tovarăşa s-a mutat alături de Tovarăşul, în patul din mijloc. Din acel moment, cei doi nu au mai fost despărțiți. S-au ghemuit unul lângă celălalt, mângâindu-se şi vorbindu-şi în şoaptă.

În partea dreaptă a camerei, aproape de uşă, era o sobă de teracotă. Era o sobă pe gaze.

Pe partea stângă a încăperii se aflau, în ordine, o chiuvetă izolată cu un paravan înalt, de plastic (lângă peretele dinspre hol), un birou cu patru scaune (la mijloc) şi un pat (la fereastră). Acest al treilea pat din cameră era folosit, pe rând sau simultan, de cei doi paznici din interior ai Ceauşeştilor: căpitanul Ion Boboc şi plutonierul Constantin Paise.

[1] Interviu Dorian Dobrița – Bengeşti-Ciocadia (Gorj), 24 iulie 2009

La intrarea în biroul-dormitor se afla un alt paravan, prevăzut cu o uşiță pe partea dreaptă. Peste acel paravan, care era mai scund decât cel din stânga, se putea privi în cameră, dar intrarea era posibilă doar pe uşița dinspre sobă.

În încăpere nu era televizor, dar prin perete se auzea, pierdut, sonorul televizorului din biroul comandantului unității, colonelul Andrei Kemenici. Ceauşeştii nu puteau auzi cine şi ce vorbeşte la TVR, dar acel bâzâit le stârnea curiozitatea.

*
* *

Discuție din seara de 22 decembrie, imediat după masă, între căpitanul Boboc şi soții Ceauşescu. Povesteşte ofițerul.

„L-am întrebat: «Ştiți situația de la Timişoara?». El: «Nu am dat ordin să se tragă». Era nervos, agitat, ar fi vrut să continue fraza, a bâlbâit ceva, dar a intervenit ea: «Linişteşte-te, Nicule... Nu te mai agita». Îl lua în brațe, îl mângâia pe obraz, pe păr... Ea: «Şi câte am făcut noi, Nicule, pentru țară şi popor!... Am construit oraşe, combinate, am achitat datoriile externe... Şi acum să-şi bată joc de noi, să organizeze lovitura de stat... Dar lasă, o să vadă poporul că trădătorii vor răul țării... Cum te cheamă? De unde eşti?». Nu i-am spus cum mă cheamă, i-am zis doar că sunt din Piteşti. «Şi nu-ți place cum arată oraşul? Câte blocuri... Păi, aşa era pe timpul părinților tăi? Câte am făcut şi în Piteşti!...» «Poporul a construit totul», i-am răspuns. Lui i-am cerut voie să-mi aprind o țigară şi mi-a permis. De atunci, am fumat întruna şi nu-l deranja. De fapt, cred că nici nu observa. Era ca un leu în cuşcă, se plimba de colo-colo, nervos, agitat, pe gânduri. Îl întreb: «De ce ați plecat din Comitetul Central?». «Am greşit, nu trebuia să plec... Trebuia să rămân, să spun poporului...» «Şi cum ați plecat?» «A venit elicopterul şi am vrut să merg într-o întreprindere mare, la *Republica*, la *23 August*... unde este o clasă muncitoare puternică, să-i pot aduna şi să le spun... Apoi ne-am îndreptat spre Târgovişte, unde auzisem că e linişte... Dar am aterizat lângă Titu. Am luat de pe şosea o maşină roşie,

apoi una albă şi am vrut să ajung la Combinat să le vorbesc muncitorilor...»"[1]

Slalom printre amintirile căpitanului Boboc. „Se făcuse miezul nopţii şi el mi-a cerut să le aduc un televizor. I-am spus că nu mai e program, că programul se întrerupe din ordinul dânsului la ora 22... I se făcuse foame. Mi-a cerut să-i aduc brânză dulce şi apă minerală. I-am spus că n-avem, iar el s-a înfuriat: «M-aţi adus aici să vă bateţi joc de mine?! Sunt preşedintele României şi comandantul vostru suprem!». «Vă rog să mă înţelegeţi, nu avem în unitate brânză dulce şi nici în oraş n-am văzut aşa ceva. Şi nici apă minerală, iar apa plată e otrăvită de terorişti». «Cine sunt ăştia?» «Dacă nu ştiţi dumneavoastră, eu de unde să ştiu? Au tras în popor şi acum trag aici. Noi suntem atacaţi şi ne apărăm». Afară se trăgea. Ceauşescu era înfricoşat. Zice: «Vreau să mă duceţi la Comitetul de Partid, la tovarăşul Găvănescu!» «Nu se poate acum, trebuie să vă asigur securitatea... N-auziţi ce-i afară?». Demonstranţii erau în stradă. Scandau «Olé, olé, Ceauşescu nu mai e!». S-a concentrat un moment şi a descifrat mesajul celor din stradă. Li s-au întunecat privirile şi lui, şi Elenei. Atunci, el şi-a recăpătat încrederea în mine, în Armată chiar."[2]

*
* *

„El se frământa, se agita ca un turbat. Ea: «Nicule, linişteşte-te!... Hai să te culci, că e târziu...» A ascultat-o, s-a lungit pe pat. Ea aţipise. El n-a închis ochii. S-a ridicat şi a început să se plimbe prin cameră. Venea lângă mine, se oprea în dreptul meu şi mă fixa cu nişte ochi înfiorători, voind parcă să-mi destăinuie ceva. Mi-era frică să nu mă hipnotizeze şi-mi schimbam privirea din ochii lui. Atunci, pleca lângă ea, o mângâia, schimbau câteva priviri, comunicând în tăcere, discret, punându-se de acord... Camera aceea îl sufoca. Era într-o stare de nedescris, ceva între aroganţă şi supunere, între putere şi neputinţă, între pisc şi prăpastie."[3]

[1-3] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

*
* *

„În noaptea de 23 spre 24 s-a tras puternic, îndeosebi în poziţie, în dispozitivul unde fuseserăm noi de cu ziuă. El n-avea stare. N-a pus geană pe geană. Se tot frământa şi se tot deplasa de colo-colo în încăperea strâmtă în care supravieţuiam. Ea, în schimb, mai aţipea. Stătea întinsă în pat şi o mai fura din când în când somnul. Era ca un cadavru. Dormea cu gura deschisă, cu mâinile pe burtă. Avea o piele uscată şi galbenă... Aveam impresia că-i moartă."[1]

*
* *

Pe 24 decembrie, trăirile căpitanului Boboc iau direcţii nedesluşite. „S-a pornit iar potopul de gloanţe. Prin geamul camerei în care ne aflam nu a trecut niciun glonţ. Deci, nu fuseserăm vizaţi. În acest timp, el s-a arătat foarte speriat. Intrase în panică. O sfeclise. «Ce e?» «Suntem atacaţi!» Cât s-a tras, au stat cuminţi ca nişte copii, căutând locuri mai ferite. Simţeai în ei cum funcţionează instinctul de conservare, de apărare... După această furie războinică, au reînceput plimbările lui nervoase prin cameră. Nu erau trasee fără sens, ci erau gânduri transferate în mişcare. Dar cine să le descifreze când eu eram nedormit de o săptămână, lihnit de foamea pe care n-o mai simţeam, părăsit de şefi şi de subordonaţi, dezorientat şi fără informaţii, lăsat pradă pustiului de gânduri venite de peste tot, faţă în faţă cu cel mai pândit şi vânat om al acelor zile."[2]

În acest context, căpitanul Boboc trece prin alte provocări care-l pun la încercare. „În acea cameră erau şi câteva cărţi pentru învăţământul politico-ideologic, necesare ofiţerilor care lucraseră acolo. El a luat o asemenea carte, a frunzărit-o câtva timp, incapabil să se oprească asupra unei pagini, apoi a trântit-o, oftând, de unde o luase. După un timp, în unitate s-a auzit guiţat de porci. Ea a întrebat: «Cine ţipă aşa?». «Se taie porci», i-am zis eu. «Păi, cum aşa?! Asta e neruşinare! Situaţia e asta care e şi voi tăiaţi porcii...» Am căutat s-o calmez, să-i

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

explic că în unitate sunt sute de militari cărora trebuie să li se asigure hrana, că nu se fac chefuri, că şi în asemenea momente cazanul trupei trebuie să funcţioneze. A intervenit el, împăciuitor: «Uite ce e, te rog, du-te la comandantul unităţii, cere-i nişte bani să-mi cumpăr o cămaşă, că asta de pe mine e murdară... Şi spune-i că azi vreau să mănânc cu ofiţerii la popotă... Să le spun că ţara e trădată...».”[1]

Rugămintile lui Ceauşescu au rămas fără rezultat. Căpitanul Boboc i le-a adus la cunoştinţă comandantului său, colonelul Kemenici, dar acesta nu a dat niciun răspuns.

*
* *

O mărturie răvăşitoare, prin conţinut şi limbaj, a fost lăsată de locotenent-colonelul Gheorghe Dinu, locţiitorul comandantului Securităţii Dâmboviţa. Afectată de agramatisme, mărturia colonelului Dinu a fost făcută „la cald”, pe 28 decembrie 1989. *„Din discuţiile purtate cu cei doi tirani, vipere îndreptate împotriva poporului, am concluzionat faptul, dealtfel lăsau impresia unor drogaţi, nu realiza nimic din cele ce se întâmpla – tot timpul profera insulte şi jigniri cum că am trădat cauza poporului, am încălcat jurământul militar, şi că vom da socoteală în faţa poporului şi clasei muncitoare. Faptul că nu realiza nimic este susţinut şi de faptul că la una din discuţiile purtate de către domnul Colonel Kemenici Andrei în prezenţa mea cu cei doi tirani, nr. 1 s-a adresat comandantului cu rugămintea să-l împrumute cu ceva bani ptr. a se înscrie la masă la popotă.”*[2]

În 1996, colonelul Dinu a murit subit, fără ca vreo boală să-i fi anunţat sfârşitul. Scria intens la o carte – *Am fost ultimul şofer al Ceauşeştilor* – pe care voia s-o publice în acelaşi an. N-a mai apucat. Iar manuscrisul cărţii a dispărut din spitalul în care Dinu era internat.

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

DIVERSIUNILE DE LA TÂRGOVIŞTE

La fel ca în Bucureşti, şi la Târgovişte au apărut „inamici invizibili” care atacau Armata aerian şi terestru. Miza era crearea unei confuzii în care Ceauşeştii să fie suprimaţi. Colonelul Kemenici a dat mai multe ordine de împuşcare „accidentală”, fără proces, a dictatorilor.

Schimbul de focuri din jurul UM 01417 Târgovişte, unde se aflau Nicolae şi Elena Ceauşescu, a început încă din ziua aducerii celor doi în cazarmă: 22 decembrie. După cunoscuta reţetă a rafalelor scurte şi a semnalelor luminoase de pe cer, dar şi de pe ecranele de radiolocaţie, militarii se luptau cu atacatori inexistenţi şi cu ţinte care dispăreau şi apăreau la comandă.

Primele schimburi de focuri din unitate au fost înregistrate pe 22 decembrie, puţin după ora 22.30. Dictatorii se aflau în cazarmă de patru ore. La Bucureşti, noii conducători ai ţării ştiau totul despre poziţia Ceauşeştilor. Ion Iliescu şi generalul Stănculescu vorbiseră personal cu ofiţerii de la Comandamentul unităţii din Târgovişte.

În cartea *Ceauşescu la Târgovişte*, Viorel Domenico a consemnat din „Jurnalul acţiunilor de luptă” al comandantului unităţii:

„La ora 22.40 s-a deschis focul cu armamentul de infanterie şi artilerie asupra unui elicopter, consumându-se 11 lovituri

explozive, calibru 85 milimetri. Pe timpul acţiunii ţintei aeriene, inamicul a întrebuinţat un puternic bruiaj activ radiolocaţie"[1].

În „Jurnalul de luptă" nu apare şi finalitatea acţiunii, dacă a fost sau nu doborâtă ţinta. Ofiţeri din unitate confirmă însă că nu a fost doborât niciun aparat de zbor, n-a fost capturat niciodată vreun centimetru de tablă din „elicopterul inamic". Explicaţia e simplă şi a fost furnizată de specialişti în războiul electronic: „aparatele de zbor" nu existau în realitate, ci erau proiecţii virtuale. Ele apăreau doar noaptea, din două motive:

1. pentru a induce o panică suplimentară;

2. pentru că ziua ar fi putut fi depistată făcătura, dat fiind că „hologramele" respective nu aveau forma perfectă a unui elicopter, ci erau un fel de „vagoane luminoase", capabile să simuleze inclusiv zgomotele unui atac armat.

În acelaşi „Jurnal de luptă" este prezentat un alt atac, cel din dimineaţa de 23 decembrie:

„La orele 4.30 şi 6.45, inamicul acţionează cu elicoptere în zona de foc a UM 01417. Conform misiunilor primite, bateriile antiaeriene deschid focul asupra ţintelor descoperite, consumându-se 10 lovituri explozive şi este doborât un balon luminiscent, întrebuinţat de teroriştii pentru inducerea în eroare"[2].

Voia să evadeze printre gloanţe

În timp ce afară se trăgea infernal, Ceauşeştii se aflau într-o cameră care avea două ferestre chiar spre zona de unde se presupunea că este atacată unitatea. Mai exact, dinspre Liceul industrial de petrol, situat vizavi de cazarma UM 01417. Cazarma şi liceul erau despărţite de Bulevardul Castanilor.

Boboc susţine că „odiosul" i-a cerut, în acea noapte, să-i organizeze o evadare. „A venit în faţa mea: «Puteţi asigura un blindat cu care să ne deplasăm în zona Voineşti-Câmpulung, să merg la o casă de oameni?». Eu i-am răspuns: «Nu sunteţi în siguranţă. Oamenii v-au urmărit şi vă urmăresc». M-a bătut pe umăr şi

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

mi-a şoptit, parcă ferindu-se de Elena: «Îţi dau bani, grade, ce vrei!». Eu i-am spus: «Pe unde să plecăm? Suntem înconjuraţi de demonstranţi şi teroriştii, care atâta aşteaptă». Apoi el: «Ştiu eu...». L-am amăgit: «Să se mai liniştească vacarmul de afară şi plecăm». S-a mai liniştit, însă cu fiecare rafală auzită intrau amândoi în panică. Într-un târziu mi-a spus: «Putem pleca pe la două-trei noaptea, când se mai linişteşte situaţia»."[1]

Tensiunea din stradă se simţea şi în camera Ceauşeştilor. Boboc spune că, din cauza desfăşurării de forţe de afară, dictatorii nu au dormit aproape deloc în acea noapte. Era a doua noapte agitată, după cea din sediul CC al PCR.

A doua diversiune asupra unităţii a avut loc în dimineaţa de 23 decembrie. Atacurile au fost prefaţate de un telefon de ameninţare. Comandantul unităţii, colonelul Andrei Kemenici, şi-a amintit de acel moment, trăit alături de maiorii Ion Ţecu şi Ion Mareş (de la Armată) şi de colonelul Gheorghe Dinu (de la Securitate).

„Eram în birou cu Mareş, Ţecu şi Dinu. Era ora 6.05. Analizam măsurile ce trebuiau luate odată cu ivirea zorilor. Sună telefonul de oraş. Răspunde Mareş. Îl văd că se îngălbeneşte, că îi tremură glasul şi mâna. Îi cer receptorul şi ascult: «Kemenici, fii atent!». Deci mă ştia, mă cunoştea. Mi se adresa superior, pe nume. «Dacă într-o jumătate de oră nu predai trădătorii la poartă, ştergem cazarma de pe faţa pământului». Am întrebat: «Despre ce trădători vorbiţi, cine sunteţi?». Şi-mi răspunde: «Trupele speciale. Vezi că n-avem chef de glumă. Aveţi la dispoziţie o jumătate de oră». Şi a închis."[2]

Potrivit aceluiaşi Andrei Kemenici, peste o jumătate de oră, în jur de 6.35, începe infernul. „Cercetaşii observatori au semnalizat, la o înălţime destul de mare, cinci ţinte aeriene care evoluau cu caracteristicile de zbor ale elicopterelor. Pe ecranele radar, ele nu apăruseră. Am aflat ulterior. Cu ochiul liber însă, luminile se vedeau clar, se deplasau spre Târgovişte, spre noi, spre nord. Atunci, Mareş, care se afla în centrul de comandă, a dat undă verde bateriilor de artilerie

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

antiaeriană. S-a pornit un foc năprasnic, cu toate categoriile de armament, inclusiv cu cel de infanterie. La verticală, desigur. Şi erau în total circa 500 de guri de foc. După acest puseu de foc, cum s-a lăsat liniştea, primesc telefon de la aceeaşi persoană din «trupele speciale»: «Ai crezut că glumim? Ăsta-i doar începutul!».”[1]

Rafalele de pe blocuri

O altă mărturie referitoare la diversiune aparţine uneia dintre gărzile de la uşa camerei în care erau Ceauşeştii. Locotenentul-major Iulian Stoica a văzut trăgători pe blocurile din vecinătatea cazarmei.

„Din locul în care mă aflam, am văzut că, de pe un bloc situat în apropierea unităţii, s-a executat foc cu o armă asupra unităţii militare. Era foc cu foc, nu automat, dar într-o cadenţă rapidă. Pe platou erau TAB-uri care aveau proiectoare. Acestea au luminat locul şi au strigat la oamenii de pe bloc să plece de la geamuri, să se aşeze pe jos, pentru că se va trage. Se trăgea de pe terasa blocului, iar din unghiul în care mă aflam, am văzut lumini, foc la gura ţevii. Apoi, pe direcţia focului de la gura ţevii era o scară de incendiu. Un tip cu o extraordinară dexteritate şi-a dat drumul pe această scară, coborând de pe bloc. Cei care trăgeau l-au urmărit cu rafala”[2], a declarat Stoica.

Asta se întâmpla tot în dimineaţa de 23 decembrie, după ce toată noaptea bateriile antiaeriene trăseseră după ţinte fictive.

„Teroriştii” de pe macara

Isteria atacurilor teroriste. Un episod de acest gen s-a consumat pe 24 decembrie, în jurul orei 17.00. Colonelul Ion Mareş se afla în patrulare cu tancul, prin oraş.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

[2] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989”, 1 iunie 1994

Ion Mareş: „Deodată, atenţia ne-a fost atrasă de strigătele mulţimii aflate pe o pasarelă. Făcea semne către o macara-turn folosită la construcţia unui complex agroalimentar. Pe platformă, sus, am observat doi indivizi. Am ordonat comandantului de tanc, plutonierul-adjutant Petrescu, să deplaseze tancul spre macara. În timp ce se executa această manevră, asupra celor doi s-a deschis foc de către o grupă de cadre militare. Am strigat: «Nu mai trage nimeni!». Focul a încetat, dar unul dintre cei doi murise. Rămăsese agăţat cam trei-patru metri mai jos de platformă, în piciorul macaralei. Am ordonat cadrelor să-l aresteze pe celălalt, care ridicase mâinile. Era un tip înalt, îmbrăcat într-un costum de blugi. Purta o barbă bogată. I-am verificat documentele. Am tresărit. Era cetăţean român de naţionalitate germană. Mirosea a băutură şi avea o privire cum nu mai întâlnisem. I-am pus câteva întrebări. «Cum te numeşti?». «Kurt Horst», îmi răspunde. «Unde locuieşti?». «În Târgovişte». «Unde lucrezi?». «La Combinatul de Oţeluri Speciale. Sunt inginer», îmi spune. «Ce căutai pe macara?». «Am fost la ţară cu un prieten şi am tăiat porcul. Am şi băut ceva. Când m-am întors, cel cu care am fost sus pe macara mi-a zis să ne urcăm, să vedem mai bine ce se întâmplă în oraş». «Bine – zic –, dar de acolo s-a tras asupra manevranţilor din gară». Îmi spune: «Nu am tras noi». L-am mai întrebat: «Cine este cel care a rămas agăţat de corpul macaralei?». Îmi spune: «Nu-l cunosc, acum l-am întâlnit». Am dat ordin să fie dus la arest. A fost eliberat a doua zi. Au venit soţia lui, care era asistentă, şi doctorul Centrului Militar Judeţean, care au garantat pentru el”[1].

Isteria din centrul de comandă

Doi militari au consemnat ce s-a întâmplat în biroul comandantului UM 01417, Andrei Kemenici, în timpul misiunilor de luptă. Iată un moment tensionat din noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Colonel Kemenici

Ora 04.35 – Elicopter la sol, doborâți-l! Bateria 3 a tras asupra unui obiect mişcător.
– Nu s-a plecat nicăieri, toată lumea în poziție.
04.36 – La Adânca s-a auzit o bubuitură de tun. Să se verifice ce este!
04.38 – Bateria de 85 mm a tras pe un obiect mişcător ce a explodat. Să se verifice pentru a da date.
04.40 – Luați legătura cu Dâmbovița!
– Pe podul de la oțelărie, cinci Dacii 1300, din care una neagră, se îndreaptă spre Micro 11.
04.45 – Elicopter se apropie de zona de foc. Distrus imediat.
04.46 – Am alt elicopter în aer.
– Am tancurile. Am trimis după muniția de artilerie.
– Vine Ciupitu cu muniție pentru tancuri.
– Pe cele care au fost jos nu am putut să le distrug.
– Vreau să le dobor în aer, până să ajungă la sol.

Atac terorist până unde a ajuns scara zugravului

O întâmplare din ciclul „Cine-a tras în noi după 22?" s-a petrecut şi în UM 01417. În timpul diversiunilor teroriste, ofițerii din cazarmă au constatat că militarii trăgeau după un inamic care nu „nimerea" clădirea Comandamentului nici măcar cu un glonț. Ne lămureşte locotenentul-major Iulian Stoica.

„Un alt episod interesant a fost atacul din față, că pavilionul ar fi fost atacat din liceul de vizavi de noi, de care ne desparte Bulevardul Castanilor. De unde mă aflam, am auzit canonada. Nu ştiu care a fost momentul deschiderii focului,

dar s-a tras dinspre cazarma noastră spre liceu. La comisia de anchetă din 1990 s-a constatat că toate urmele de gloanțe sunt de la noi către ei. De la ei către noi nu există nimic. Ne-am uitat cu foarte mare atenție. Şi mai interesant este faptul că pavilionul a fost parcă pictat din ordinul colonelului Kemenici, ca şi cum ar fi fost ciuruit de gloanțe. Se vede şi acum acest lucru până la un anumit nivel, până unde a ajuns scara zugravului."[1]

Andrei Kemenici a explicat de ce a recurs la acest truc – „pictarea" unor urme de gloanțe, după evenimentele din decembrie 1989, pe fațada Comandamentului. „Recunosc, am multiplicat prin tencuială urmele gloanțelor, dar fără să urmăresc un interes personal. Mii, zeci de mii de oameni treceau zilnic dinspre şi înspre gară, pe Bulevardul Castanilor, printre cele două clădiri impozante, aflate fața în față: Liceul Industrial de Petrol şi Cazarma UM 01417. În timp ce liceul era ciuruit, făcut zob, clădirea cazărmii rămăsese aproape intactă. Erau câteva urme de gloanțe, dar invizibile din stradă. Orice trecător era liber să se uite în stânga şi în dreapta. Şi ce-şi spunea? Că am tras ca zăpăciții, fără motiv. Şi atunci, ce-am zis? Să salvăm obrazul Armatei! Dăm nişte bidinele şi rezolvăm imaginea Armatei."[2]

Ordin de la Bucureşti: împuşcați-i pe Ceauşeşti!

Fenomenul terorist simulat în jurul cazărmii de la Târgoviște putea lua dimensiuni tragice. Militarii implicați direct în paza Ceauşeştilor au primit ordine dubioase, nespecifice conduitei militare. Comandantul UM 01417, Andrei Kemenici, a ordonat în mai multe rânduri subordonaților săi executarea „accidentală" a celor doi dictatori.

[1] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 iunie 1994

[2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Presat de noua conducere de la Bucureşti să „recurgă la metodă", comandantul Garnizoanei Târgovişte a fost pe punctul de a-şi trimite la moarte propriii ofiţeri. De la primirea în unitate a Ceauşeştilor, colonelul Kemenici a fost asaltat mai întâi cu sugestii, apoi cu ordine explicite de a încheia conturile cu cei doi prizonieri.

După primele discuţii telefonice cu generalul Stănculescu (22 decembrie, orele 19.30 – 20.00), orice atac asupra unităţii a fost considerat de Kemenici ca fiind catastrofal. Colonelul a căutat situaţii în care să-i pună pe subordonaţii lui să „recurgă la metodă", aşa cum îi tot cerea Stănculescu. Să-i împuşte pe Ceauşeşti şi gata. Numai că ofiţerii care au primit aceste ordine au făcut tot posibilul să nu le execute. Ele erau date în aşa fel încât şi asasinii cuplului dictatorial riscau să fie, la rândul lor, lichidaţi.

„Ioane, tu îl execuţi pe Nicolae! Ţecule, tu o execuţi pe Elena!"

Unul dintre primele momente în care Kemenici a vrut să „recurgă la metodă" a fost dimineaţa de 23 decembrie. Nebunia a început după ce la unitate a fost primit misteriosul telefon prin care se cerea predarea Ceauşeştilor, „altfel, într-o jumătate de oră, cazarma va fi rasă de pe faţa pământului"[1].

Episodul a fost relatat de unul dintre cei care organizau paza dictatorilor, maiorul Ion Mareş. „Am fost tot timpul provocaţi. Scopul era unul singur: să-i executăm noi. Kemenici ne-a spus mie şi lui Ţecu: «Ioane, tu îl execuţi pe Nicolae! Ţecule, tu o execuţi pe Elena! În caz că pică cazarma». Ăsta a fost ordinul pe care l-am primit eu cu Ţecu. Ce ordine au primit Stoica şi ceilalţi... sunt alte probleme. Eu notasem într-o agendă de-a mea cum se întâmplase până atunci, pe ore şi minute, tot ce-am făcut. M-am speriat, am rupt foaia, l-am întrebat pe Kemenici dacă pot s-o rup. M-am dus lângă

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

blocul alimentar. Era un butoi – noi aveam butoaie cu nisip pentru pompieri. Pe 23 dimineaţa, când a început calvarul, am rupt foaia în bucăţi, pe care le-am îngropat în nisip. Era un fel de jurnal de luptă... Şi mă cheamă Kemenici cu hârtia. Păi, stai că... M-am dus la butoi, am răsturnat butoiul, am adunat bucăţile, am refăcut hârtia şi i-am dat-o lui Kemenici, să treacă în jurnalul acţiunilor de luptă."[1]

Maiorul Ion Ţecu confirmă total ordinul primit de el şi de maiorul Ion Mareş de la comandantul Kemenici: „Ioane, tu îl execuţi pe Nicolae! Ţecule, tu o execuţi pe Elena!"[2].

„Omorâţi-i şi veniţi pe poziţie!"

24 decembrie a fost ziua în care ofiţerii UM 01417 au primit cele mai multe ordine de a-i împuşca pe Nicolae şi pe Elena Ceauşescu. Au fost ordine disperate date de Kemenici, care la rândul său era somat de la Bucureşti, din ce în ce mai des, să „recurgă la metodă". Mărturia căpitanului Boboc o întăreşte pe cea a maiorilor Ţecu şi Mareş.

„La orele 17.00 s-a întâmplat ceva ce seamănă cu un joc cu miză mare, deosebită. O diversiune, cred. S-a tras dinspre liceul de vizavi spre unitate. În acel moment s-a dezlănţuit focul concentrat din interiorul clădirii. Era un vacarm de nedescris. O hărmălaie şi o debandadă perfectă. Se trăgea de pe holuri, din birouri, din dormitoare, de sus. Un ecou înfiorător. Iar eu, fiind în interior, aveam impresia că se duc lupte pe hol, că au intrat teroriştii în Comandament. De fapt, nu se auzeau decât zgomotele din interior. Din afară nu se trăgea. În aceste momente, comandantul trece în fugă şi spune: «Cade Comandamentul!... Omorâţi-i şi veniţi pe poziţie!... Salvaţi-vă cum puteţi!...». Şi a dispărut. După câteva momente s-a făcut linişte. Toţi părăsiseră Comandamentul. Rămăseserăm doar eu cu Stoica, păzindu-i pe cei doi. Ulterior am aflat că, ajuns în poziţie, Kemenici anunţase oamenii că

[1] Interviu Ion Mareş – Târgovişte, 21 aprilie 2008
[2] Interviu Ion Ţecu – Târgovişte, 21 aprilie 2008

a căzut Comandamentul. Neavând curaj să executăm ordinul primit – uciderea celor doi –, am ieşit pe hol. Întregul Comandament era pustiu. Vraişte. Linişte. Toţi se retrăseseră în poziţie. În birou sunau telefoanele... Nu mai era nimeni cu care să discuţi. Cui să-i ceri un sfat? Pe fereastră, zărim în curte doar doi oameni cu armele îndreptate spre Comandament. Dispăruseră până şi cele două TAB-uri ţinute permanent pentru retragerea forţată a celor doi – unul la uşa din spate, altul în faţa Corpului de Gardă. Ne aşteptau probabil să ieşim. Atunci mi-am dat seama de scenariu: i-am fi executat pe cei doi, iar noi am fi fost împuşcaţi că nu i-am păzit, că am fugit, că am părăsit postul încredinţat. S-ar fi spus că cei doi tirani ar fi fost ucişi de necunoscuţi care ar fi pătruns în unitate în acele momente tulburi. Revenirea personalului în unitate s-a făcut fără să ne dăm seama cum. În circa o oră, după acest incident, oamenii erau deja fiecare la postul lui. Comandantul ne-a ocolit iarăşi."[1]

„Trage un încărcător într-unul şi un încărcător în celălalt!"

Un alt ofiţer care a stat în apropierea Ceauşeştilor, în perioada 22–25 decembrie, a fost locotenentul-major Iulian Stoica. Acesta avea o poziţie strategică: la uşa încăperii în care erau ţinuţi dictatorii. Stoica susţine că a primit mai multe ordine de lichidare a celor doi. Motivul pe care i l-a furnizat comandantul, colonelul Kemenici, a fost că unitatea va cădea „în mâna duşmanului".

Iată ce a declarat Iulian Stoica, în 1994, Comisiei „Decembrie 1989": „Personal am avut nişte dubii în privinţa comandantului unităţii pentru misiunea pe care mi-a ordonat-o. Am fost acuzat de trădare în dimineaţa zilei de 25 decembrie. Mi se ordonase să-i ucid pe Ceauşeşti, fără judecată, în 24 spre 25 decembrie. Colonelul Kemenici mi-a ordonat asta. Totul

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

s-a întâmplat când a fost canonada dintre noi şi liceu. A venit la mine, care eram pe hol, şi mi-a spus: «Am pierdut tot! Vin şi ne ia. Treci şi trage un încărcător într-unul şi un încărcător în celălalt!». Şi a plecat. A doua zi dimineaţa mi-a spus că am trădat. Pe 25 dimineaţa. Nu am executat ordinul şi bine am făcut. Un ofiţer a declarat că a avut ordin să tragă în mine. A spus că l-a întors cu transportorul cu mitraliera spre geam, unde erau cei doi, şi dacă aude foc de armă în birou, să deschidă focul cu mitraliera de 14,5 milimetri. Eu intram, aşa, şi el era în faţa mea"[1].

Iulian Stoica a fost primul ofiţer de la Târgovişte care l-a acuzat direct pe Kemenici că a vrut să facă măcel în cazarmă: mai întâi să fie împuşcaţi Ceauşeştii, apoi să fie ciuruiţi păzitorii-asasini ai Ceauşeştilor.

„Te duci şi-i împuşti pe amândoi"

Noaptea de 24 spre 25 decembrie a fost petrecută de Ceauşeşti în câmpul din spatele cazarmei, îmbarcaţi într-un TAB. Comandantul Andrei Kemenici a încercat şi aici să-i lichideze. De această dată, îi încredinţase misiunea plutonierului Constantin Stoican. Să urmărim mărturia acestui subofiţer.

„În noaptea de 24 spre 25 decembrie, două TAB-uri însoţite de tancuri şi infanterie au fost încolonate în dispozitivul de luptă al unităţii. În primul TAB, condus de un mecanic conductor civil de la uzina din Moreni, se aflau cei doi Ceauşeşti împreună cu Stoica, Boboc şi Paise. În al doilea, condus de mine, se aflau colonelul Kemenici, locotenent-colonelul Dinu, plutonierul Birtan, un caporal radiotelegrafist şi un soldat - ultimii trei erau unguri. În timp ce caporalul tot bălmăjea la staţie «Stejarul, mă auzi?... Stejarul, mă auzi?», pe oblonul comandantului au fost introduşi cu mare greutate doi saci, pe care i-a preluat Dinu, aşezându-i cu dificultate pe banchetă, lângă el. Chiar dacă ei ziceau că în cei doi saci sunt haine, eu

[1] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 iunie 1994

sunt sigur că acolo erau doi oameni, că prea stăteau pe banchetă ca oamenii... Apoi îi auzeam respirând greu, n-aveau aer, şuierau... Kemenici era în afara TAB-ului şi m-a chemat la el. Era în pufoaică şi ţinea mâinile în buzunare. Mă întreabă: «Mă, tu ştii cine-i în TAB-ul ăla?» Să spun, să nu spun? «Ce-am auzit şi eu... Dar nu sunt sigur». Şi-mi spune: «Dacă vrei să intri în istorie, te duci şi-i împuşti pe amândoi!». Asta a zis, apoi s-a dus la TAB-ul celălalt, l-a dat jos pe mecanicul-conductor şi mi-a ordonat mie să-i iau locul. M-am codit eu, dar nu aveam puterea să mă opun, îmi dăduseră şi lacrimile de frică. I-am zis ba că sunt neras, ba că mi-e ruşine să mă prezint în faţa comandantului suprem, în halul în care arătam. Până la urmă am urcat, mai mult împins. I-am văzut. Erau ei, amândoi îmbrăcaţi militar. M-am uitat la Stoica şi la Boboc. Moţăiau cu armele pe genunchi. Deschideau ochii cu mare greutate, apoi le cădeau pleoapele. Paise era lângă mine, cu puşca blocată în crenel, spre afară, să nu o poată folosi în interior. Se tot frământa, se tot foia, se apleca spre cei doi şi şuşotea cu ei. Imediat după urcarea mea în acel TAB, cel cu momâile în saci a dispărut. Nu l-am mai văzut nici a doua zi. Eu m-am tot gândit, să fac, să nu fac ce mi-a zis. Tot căutam momentul. Un nod în papură. Când eram dispus s-o fac, când mă lăsam păgubaş, în voia sorţii, mi-era frică şi s-o fac, şi să n-o fac. Aşa a trecut noaptea. Şi am primit ordin să ne întoarcem în unitate. Ajuns în faţa Comandamentului, am procedat şi eu cum văzusem că se făcea când erau readuşi în Comandament. Am ambalat motoarele să fac o perdea de fum ca să mascheze coborârea lor din TAB."[1]

Iulian Stoica avea să declare şi el, în 1998, că plutonierul Stoican i-a spus că avea misiune de la Kemenici să tragă atât în Ceauşeşti, cât şi în însoţitorii lor.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

CĂPITANUL CEAUŞESCU, PRIZONIER ÎN CAMION

În plină diversiune teroristă, „odiosul" şi „sinistra" au fost mutaţi, pe 23 decembrie 1989, din Comandamentul UM 01417 Târgovişte în dispozitivul de luptă al unităţii. O zi mai târziu, Ceauşescu a vrut să le vorbească revoluţionarilor, dar s-a ales cu nasul spart.

În ziua de 23 decembrie 1989, Ceauşeştii au fost „deghizaţi" în militari şi ascunşi într-un centru de comandă mobil. El avea o manta de căpitan, iar ea – haine de soldat. Efectivele fuseseră aduse din magazia unităţii.

După o noapte şi o dimineaţă cu rafale susţinute în jurul UM 01417 Târgovişte, conducerea unităţii militare a luat hotărârea să-i mute pe Ceauşeşti într-un loc secret. În acel moment, majoritatea ofiţerilor din grupul de comandă erau convinşi că forţe malefice sau iresponsabile vor să pună mâna pe cei doi. Întrebarea e: la fel credea şi comandantul unităţii, colonelul Andrei Kemenici, sau acesta era la curent cu strategia diversionistă, dar juca teatru în faţa ofiţerilor săi? Iată unul dintre misterele neelucidate ale operaţiunii „Târgovişte '89".

Invocând pericolul terorist, Kemenici a hotărât să-i ascundă pe soţii Ceauşescu într-un camion militar. Vehiculul, amenajat special, funcţiona ca un centru de comandă mobil. Kemenici a decis ca maşina în care se aflau dictatorii să fie camuflată între două barăci metalice, în dispozitivul de luptă

al unității. La câteva zeci de metri de ascunziş se afla centrul de comandă al unei baterii antiaeriene.

Andrei Kemenici: „În dimineața zilei de 23 decembrie, ținând cont de distanța foarte mică dintre biroul meu şi camera în care se aflau ei, aproximativ 30 de metri, am luat măsuri şi i-am dus într-un punct de comandă, o dubiță unde sunt condiții să se lucreze, dar cu măsurile respective de pază. I-am îmbrăcat în mantale, am blocat zona şi am adus maşina la scară, după care am ordonat că nu mai conduc acțiunile de luptă de aici, ci din punctul de comandă. Şi i-am ținut acolo până în seara de 23 decembrie. În noaptea de 23, din cauza condițiilor proaste de igienă, i-am adus tot lângă biroul meu din Comandament."[1]

Se impune o corecție: între biroul lui Kemenici şi dormitorul Ceauşeştilor nu erau „aproximativ 30 de metri", ci maximum 10 metri prin ocolire exterioară. Nu de alta, dar cele două încăperi erau situate perete în perete!

*

* *

Şi în punctul de comandă mobil, Ceauşeştii au fost păziți tot de căpitanul Ion Boboc şi de locotenentul-major Iulian Stoica. Povesteşte Boboc: „În dimineața de 23 decembrie am primit ordin şi le-am spus că vom pleca într-un loc mai ferit, că va trebui să părăsim încăperea şi clădirea, deplasându-ne în teren. El a avut ideea, surprinzătoare pentru mine, că ar fi bine să fie îmbrăcați în uniforme militare pentru a nu fi recunoscuți de cineva. S-a acceptat. El a luat mantaua mea şi o căciulă de la un soldat, iar ea s-a îmbrăcat în costum complet de soldat. Ulterior am aflat că hainele lor civile au fost luate şi duse la Inspectoratul Ministerului de Interne. I-am urcat în secret, nici măcar şoferul nu ştia, într-un punct de comandă mobil şi am plecat. Am fi vrut să introducem automobilul într-o remiză, dar n-a încăput în înălțime şi l-am ascuns între două barăci. Pe maşină am pus prelata, iar peste aceasta o plasă de mascare. Când s-au terminat

[1] Andrei Kemenici – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 12 iulie 1994

toate manevrele de staționare, Nicolae Ceauşescu s-a arătat profund nemulțumit, reproşându-mi: «De ce am venit până aici? Nu ne duci unde ai promis?». Eu i-am spus: «E încă pericol... Când nu va mai fi pericol, vom pleca». În maşină era frig. Ei erau zgribuliți, se băgau unul într-altul să se încălzească. A văzut soba din interior. Mi-a zis s-o punem în funcțiune. I-am explicat că nu funcționează, că aşa trăiesc cadrele militare iarna în aplicații, că n-avem motorină, piese de schimb... A înghițit în sec şi a făcut un gest din mână, a lehamite. Ea îl mângâia liniştitor"[1].

Când îl certa pe Boboc că nu-l duce „unde i-a promis", Ceauşescu se referea la visul lui de a ajunge la Voineşti.

Îşi făceau nevoile sub plasa de camuflaj

După ce în noaptea precedentă văzuseră cum trăiesc militarii în cazarmă, Ceauşeştii au mai trecut printr-o experiență: condițiile de supraviețuire în câmp.

Căpitanul Ion Boboc: „Şoferul punctului de comandă mobil nu ştia cine se află în interiorul maşinii lui. Avea ordin să stea în cabină şi, în caz de pericol, să-şi apere autovehiculul. La un moment dat, ne trezim cu C.I.-stul unității *(ofițerul de contrainformații, care aparținea de Securitate – n.a.)*, parcă ieşit din pământ. Îl vede Stoica şi-l ține departe, ieşindu-i în întâmpinare. Chiar atunci, cei doi fuseseră coborâți să-şi facă nevoile lângă maşină, sub prelată şi sub plasa de mascare, şi se uitau în exterior ca la țară, pe după o perdea, pe uliță. C.I.-stul l-a întrebat pe Stoica ce misiune are şi de ce a mascat punctul de comandă. I-a răspuns: «Întrebați-l pe comandantul unității! Eu am ordin să nu se apropie nimeni şi vă sfătuiesc să vă vedeți de treabă». A plecat. Stoica îmi spune: «Dacă mai vine ăsta o dată, îl împuşc!». N-a mai venit"[2].

În timp ce ieşea să-şi facă nevoile în spatele maşinii, între boscheți, Ceauşescu a observat unde se află. La numai câteva sute de metri se vedeau coşurile Combinatului de Oțeluri

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Speciale. Drumul pe care veniseră din cazarmă dădea în şoseaua de centură a oraşului Târgovişte.

Căpitanul Boboc a trecut printr-o nouă încercare. „Ceauşescu, frământat în continuare de ideea părăsirii zonei de captivitate şi văzând în dispozitiv TAB-uri şi tancuri, mi-a spus: «Ar fi bine să facem o coloană de blindate şi să plecăm la Bucureşti». Îi spun: «Nu putem. Situaţia în Bucureşti e încurcată. Trag teroriştii din garda dumneavoastră». Furios, cu răutate îşi luase mantaua pe el şi se ridicase să plece: «Tu nu eşti un adevărat comunist! Sunt comandantul tău suprem şi îţi ordon!». L-am întrerupt: «Am înţeles, vă înţeleg, dar eu execut ordinul comandantului meu direct». Mi-a spus: «Du-mă la comandantul tău!». «Acum nu pot», am răspuns. El, furios: «Eu plec! Dacă nu-mi daţi tanc, ies în şosea şi găsesc o maşină care să mă ducă la Bucureşti. Eu nu pot să stau aici când ţara se prăpădeşte, ajunge pe mâna trădătorilor!»."[1]

Pentru a mai calma situaţia, căpitanul Ion Boboc l-a rugat pe locotenentul-major Iulian Stoica să meargă să-i raporteze lui Kemenici ce se întâmplă. Acest lucru l-a mai liniştit pe dictator. „Cei doi Ceauşeşti s-au aşezat la masa din punctul de comandă, faţă în faţă, şi au început să şuşotească. În acelaşi timp, el făcea scheme cu degetul pe masă"[2], a mărturisit Boboc.

*
* *

Tot în camion, locotenentul-major Iulian Stoica a avut un schimb de replici destul de dur cu „comandantul suprem". Nervii începeau să cedeze. Povesteşte Stoica: „Mai de dimineaţă, când a ieşit din camion să-şi facă nevoile, a început să ţipe afară, să-l duc la muncitorii lui de la Combinat. Am ţipat şi eu la el şi i-am zis «Ia-o şi pe asta şi mergeţi acolo, că nu faceţi mai mult de 10, 20, 25 de metri! Vă văd ăştia şi vă fac bucăţele, trag cu tot ce au. Şi cu grenade dau în voi». Le-am spus să iasă de sub plasa de mascare, am tras şi eu de un colţ – «Hai, că vă ajut eu să ieşiţi de aici, că m-am săturat!». Ea l-a potolit şi au intrat înăuntru. Acolo a fost altă discuţie.

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

«Să-mi dai arma cu 30 de cartuşe, să iei şi transportor blindat şi două tancuri, să mergem la Bucureşti ori la Voineşti! Vreau să ajung la Comitetul Central, dar mai ales la Televiziune. Să vorbesc poporului român despre trădarea...» Şi a început discursul clasic. Trădare şi iar trădare, plus agenturile... Zic: «Nu! Aşa ceva nu pot să fac!». «Te văd aşa tânăr, nu asculţi ordinele comandantului suprem... cum te numeşti?». Iar îi spun cine sunt. Dar el continuă: «De unde eşti? Eşti membru de partid? Şi nu lupţi pentru cauză?». În secunda aia zic: «Doamne, care cauză? Nu observaţi că...». M-a întrerupt: «Şi de ce nu execuţi ordinele comandantului suprem?». I-am răspuns: «Nu execut odinele nimănui, execut ordinele cui vreau. De la moartea generalului Milea, vă rog să mă consideraţi ofiţer rebel – execut ce mă taie capul». S-a enervat: «A, da, ofiţer rebel! Bine! După ce se va termina toată povestea asta, o să-ţi execut întreaga familie şi pe tine ultimul, ca să asişti la treaba asta. Şi pe toţi cei care nu ne-au ascultat ordinele». M-am înfuriat şi am ieşit afară"[1].

O coajă de pâine

Dacă în seara precedentă, când sosiseră în unitate, Ceauşeştii s-au supărat că nu primesc apă minerală şi brânză de vaci, la 23 decembrie, când au stat în punctul de comandă, păreau să se fi resemnat cu regimul de cazarmă.

Căpitanul Ion Boboc: „Era pe la amiază. Nu mâncase nimic de seara. Ea mi-a spus: «Trebuie să mănânce puţin şi des. Şi-i trebuie medicamentele. Luaţi legătura să i se aducă medicamentele!». Între timp venise şi Stoica de la Comandament, fără niciun fel de răspuns, şi l-am trimis după mâncare şi să informeze că cei doi au nevoie de medicamente. Când a venit, Stoica a adus brânză, salam, pâine neagră şi apă. Le-am pus pe masă, să se servească ei. Trecuse momentul de furie. S-au uitat la alimentele întinse în faţă şi mi-au spus aproape cu ochii în lacrimi: «Ăsta-i salam să-l mănânc eu? Asta-i brânză pentru...». Am

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

repetat ce le-am mai spus şi în unitate: «Am fi fericiţi să avem zilnic salamul şi brânza asta». El s-a uitat lung la mine. A luat o bucată de pâine, a pus pe ea două felii de salam şi mi le-a oferit: «Ia, mănâncă tu, că nici tu...». M-a impresionat gestul lui şi mi-a încolţit atunci ideea că, de fapt, amândoi împărtăşim aceeaşi soartă, suntem amândoi arestaţi. Amândoi suntem părăsiţi de ai noştri. Eram izolat, rupt de unitate. Ţineam legătura doar prin Stoica, dar orice intermediar îmi introducea distorsiunea. Fiindcă nici eu, nici el n-aveam cu cine comunica. Vorbeam în vânt, că nu ne asculta nimeni. El a rupt şi a mâncat doar coaja de la pâine şi a băut apă"[1].

Spre ora 15.00, Constantin Paise a plecat spre unitate, să vadă de ce întârzie masa de prânz. Drumul din dispozitivul de luptă spre unitate trecea pe lângă Parcul Auto. Acolo, câţiva şoferi şi mecanici, cu toţii militari, au pus ochii pe echipamentul de miliţian al lui Paise. Au crezut că e terorist şi că se infiltrează în cazarmă. Paise a fost bătut zdravăn şi dus cu forţa spre Corpul de Gardă, să fie băgat la arest.

Tocmai atunci, maiorul Ion Ţecu ieşea din Comandament. Mergea să le ducă personal mâncarea Ceauşeştilor. Ţecu l-a văzut pe Paise bătut măr şi i-a lămurit pe cei doi însoţitori ai acestuia – un subofiţer şi un soldat – că miliţianul nu e terorist. L-a luat, l-a băgat la el în birou şi apoi a plecat în câmp, să le ducă prânzul celor doi dictatori. Li se lungiseră urechile de foame.

„L-a umplut de sânge pe Tovarăşu'!"

În cazarma UM 01417 Târgovişte, tensiunea devenea insuportabilă. Diversiunile se succedau într-un ritm nebunesc. Militarii înăbuşeau toate scenariile posibile, mai ales că prezenţa dictatorilor în cazarmă se dovedise a fi un secret imposibil de păstrat. Ce are de ascuns comandantul Kemenici? De ce nu recunoaşte că dictatorii se află în Comandament? De ce se consultă

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

doar cu un colonel de Securitate (Gheorghe Dinu) şi cu secretarii de partid ai celor două unităţi (maiorii Ţecu şi Mareş)? Nu cumva Kemenici încearcă să-i facă scăpaţi pe Ceauşeşti?

În acele momente de incertitudine au existat chiar şi câteva iniţiative, din partea unor ofiţeri, de a forţa pătrunderea în Comandament şi preluarea celor doi „prizonieri". Să nu păstreze Kemenici gloria doar pentru el!

Era o cazarmă suprapopulată: aproape 500 de militari „de-ai locului" (încadraţi la UM 01417 şi la UM 01378) şi circa 700 de militari aduşi din alte părţi (Câmpulung Muscel, Ploieşti, Moreni, Teiş) ca „întăriri". În total, aproape 1.200 de militari înarmaţi, aflaţi în alarmă de luptă din 17 decembrie.

Necunoscându-se între ei, ofiţerii celor două unităţi din cazarmă şi cei veniţi în ajutor se suspectau unii pe alţii, mai ales că aveau uniforme de culori şi cu însemne diferite. Artilerişti de la antiaeriană, vânători de munte, infanterişti, tanchişti, cercetaşi, specialişti în radiolocaţie... Toate aceste subunităţi au fost dislocate în „cazarma de la gară" din ordinul generalului Victor Atanasie Stănculescu. Mobilizarea militară masivă avea legătură cu prezenţa Ceauşeştilor în unitate.

Tensiunile acumulate în cazarmă aveau să creeze mai multe incidente.

*
* *

Nicolae Ceauşescu începuse să-şi piardă încrederea în căpitanul Boboc. Ofiţerul îi dăduse de înţeles că va încerca să-l scoată din unitate, să-l ducă spre Voineşti sau măcar la Combinatul de Oţeluri Speciale, dar lucrurile erau neschimbate. La o zi după şocurile trăite în camionul militar, soţii Ceauşescu au trecut printr-o nouă experienţă traumatizantă. Până atunci, îngheţaseră în camion, mâncaseră prost şi dormiseră pe apucate. Mai mult, experimentaseră ţinuta militară de campanie, cu mantaua kaki trasă peste hainele civile şi cu căciula (ea) sau cascheta (el) îndesată pe cap.

Personajul central al întâmplării de duminică, 24 decembrie, din jurul orei 12.00, a fost căpitanul Ion Boboc.

„În faţa unităţii militare au revenit demonstranţii, revoluţionarii întregului oraş, mii de oameni care cereau capul lui Ceauşescu. El auzea lozincile: «Olé, olé, Ceauşescu nu mai e!», «Ceauşescu, Anul Nou / îl va face în cavou!», «Moarte dictaturii!», «Hitler, Stalin Ceauşescu», «Cizmarul şi Analfabeta» etc. Cu toate acestea, el a vrut să deschidă fereastra, aflată la circa 20 de metri de stradă. M-am opus. I-am spus că aşa ceva nu se poate, că oamenii nu ştiu că «sunteţi aici». «Cu atât mai bine. Când mă vor vedea, vor înceta mascarada... Trebuie să spun poporului că ţara e trădată!». L-am luat de la geam, el m-a împins, eu am procedat la fel, ne-am îmbrâncit, eram amândoi disperaţi şi nu ştiu cum s-a întâmplat că l-am văzut plin de sânge. Îi curgea sânge din nas, în timp ce Elena striga la mine: «Alo, alo, tovarăşu'... de ce dai în comandantul suprem?». Apoi, ea s-a strecurat spre uşă şi a bătut cu pumnii în ea, ţipând: «Ne omoară... descreieratul, banditul... săriţi, l-a umplut de sânge pe Tovarăşu'!...» A intrat Stoica, speriat. A strigat la noi să ne potolim, apoi a venit comandantul. Eu eram epuizat, pierdut, iar Nicolae Ceauşescu i-a zis: «Trădătorul ăsta a dat în comandantul suprem, vrea să mă omoare...».”[1]

Cele două ferestre ale camerei Ceauşeştilor erau acoperite cu pături, ca să nu se vadă ceva în sau din stradă. Nicolae Ceauşescu s-a cocoţat cu un picior pe patul său şi cu unul pe scaunul de alături şi a vrut să smulgă pătura din geam. Boboc l-a tras jos, iar el, în cădere, s-a lovit de cuierul din dreptul patului.

*

* *

Căpitanul Boboc îşi continuă mărturia. „Comandantul s-a descurcat, cred eu, impecabil: ne-a schimbat rolurile. Şi atât! A zis: «Boboc, treci la uşă, iar tu, Stoica, vei asigura protecţia comandantului suprem în interior!». Şi a dispărut. Atunci m-au schimbat. Era ceea ce-mi dorisem. Ceea ce-i solicitasem lui Mareş, fiindcă simţeam că nu voi mai putea rezista nici

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

fizic (cădeam de-a-n-picioarelea de obosit ce eram) şi nici psihic (acea incertitudine şi indefinire a misiunii mele), solicitare pe care Mareş o refuzase pe considerentul păstrării secretului misiunii. («Dar până când?», îl întrebasem. «Cât va fi nevoie», a zis el).”[1]

Când aprecia la „circa 20 de metri” distanţa dintre fereastra Ceauşeştilor şi Bulevardul Castanilor, căpitanul Ion Boboc făcea o estimare destul de precisă. Măsurătorile la faţa locului arată că distanţa exactă este de 26,3 metri. Atât îi despărţea pe dictatorii-prizonieri de „poporul” pe care-l tot invocau şi care-i căuta să-i linşeze...

*

* *

Incidentul dintre Ceauşescu şi Boboc a fost povestit şi de comandantul unităţii, colonelul Andrei Kemenici. „Trecând pe bulevard, demonstranţii s-au oprit în faţa unităţii strigând: «Olé, olé, Ceauşescu nu mai e!». El a auzit, dar a interpretat această lozincă nu în sensul entuziasmului popular provocat de căderea dictaturii, ci dimpotrivă: «Ce ne facem cu Ceauşescu, care nu mai e?». A vrut să deschidă fereastra, care se afla la 26 de metri de demonstranţi, pentru a le vorbi, a li se adresa, iar Boboc l-a oprit. Furios, Ceauşescu a forţat ieşirea în public, iar ofiţerul l-a tras de lângă fereastră. Ceauşescu s-a dezechilibrat şi a căzut, lovindu-se de colţul mesei. Oricum, a curs puţin sânge, iar Elena s-a speriat şi a început să urle: «Săriţi, criminalul îl omoară pe Tovarăşu'!». Stoica, aflat de pază în partea exterioară a uşii, s-a speriat şi m-a chemat: «E o încăierare!». Am venit, am liniştit atmosfera, scoţându-l pe Boboc din cameră şi numindu-l în locul lui, la paza interioară, alături de Paise, pe Stoica. Deci, le-am schimbat posturile...”[2]

Versiunea locotenentului-major Iulian Stoica nu diferă prea mult de cea a lui Boboc. Doar ora e mult devansată, însă în acele zile scurgerea timpului era destul de relativă pentru ofiţerii prinşi în vârtej.

„În dimineaţa de 24 decembrie, în jurul orei 10.00–10.30, are loc un mic accident în camera în care se aflau soţii Ceauşescu.

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

El, Nicolae, are un moment de pierdere a controlului, se duce spre fereastră şi spune că vrea să vorbească poporului, în timp ce pe stradă erau grupuri de demonstranţi. Căpitanul Boboc îl plachează şi-l trage în jos, să nu se întâmple ceva – era pericol – şi să nu afle colegii noştri că sunt acolo, că aşa se hotărâse, să nu ştie nimeni că sunt acolo. Eu am auzit altercaţia şi am deschis uşa. Lui Ceauşescu îi curgea sânge din nas. Căpitanul Boboc era extrem de nervos şi schimbat la faţă, iar ea spunea că Boboc l-a lovit pe comandantul suprem şi să vină cineva acolo. L-am chemat pe domnul colonel Kemenici, căruia Ceauşescu i-a spus că a fost bruscat, că el a vrut să vorbească poporului. Căpitanul Boboc a spus că nu mai rezistă şi a cerut să fie schimbat. Atunci dl. Kemenici mi-a ordonat să rămân eu în interior, iar căpitanul Boboc să iasă în locul meu, afară. Ceauşescu a zis ca Boboc să fie judecat şi condamnat pentru că l-a lovit pe comandantul suprem".[1]

Iulian Stoica avea să stea însă doar câteva ore în cameră cu dictatorii. În după-amiaza aceleiaşi zile, Ceauşescu a profitat de vizita maiorului Ion Ţecu pentru a-i spune ferm: „Nu mai vreau să stau cu ăsta! Mai bine cu ălălalt!"[2]. *Ăsta* era Stoica, iar *ălălalt* – Boboc.

Ţecu s-a consultat cu Kemenici şi au decis să-i facă pe plac „musafirului". Astfel, Boboc şi-a reluat postul de pază în încăperea-dormitor, iar Stoica a revenit la uşă.

În cazarmă, viaţa mergea mai departe. Se simţea însă tot mai aproape suflul rece al morţii.

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

SECRETUL DIN PĂDURE

În cazarma de la Târgovişte, Ceauşescu i-a promis unui ofiţer „bani şi grade", iar altuia – „un milion de dolari". El voia să evadeze pentru a pleca în direcţia Voineşti, în zona unui Punct de Comandă al Armatei pentru situaţii de război. Dictatorul credea că, astfel, va putea contracara lovitura militară de la Bucureşti. O iluzie.

La mitingul din 21 decembrie 1989, Nicolae Ceauşescu le promitea românilor câte o sută de lei în plus la pensie. În următoarele trei zile, oferta sa a crescut până la un milion de dolari. Dar nu era valabilă pentru toată lumea, ci doar pentru militarii care-l păzeau în cazarma de la Târgovişte! Miza era salvarea cuplului dictatorial.

*
* *

După fuga din Bucureşti, soţii Ceauşescu au ajuns la mâna unor civili şi militari. În ultimele trei zile de viaţă, ei au încercat să-i mituiască pe unii dintre aceştia. Sau, mai degrabă, să le facă promisiuni de mituire, dat fiind că nu aveau bani asupra lor.

Ajunşi în cazarma UM 01417 din Târgovişte în seara zilei de 22 decembrie, Nicolae şi Elena Ceauşescu au fost daţi în paza câtorva ofiţeri, subofiţeri şi militari în termen. Doi dintre ei au povestit despre încercările lui Ceauşescu de a le cumpăra bunăvoinţa cu mulţi bani: căpitanul Ion Boboc, cel care stătea în camera dictatorilor, şi locotenentul-major

Iulian Stoica, paznicul de la uşă. Boboc vorbeşte despre „bani şi grade", Stoica pronunţă şi o sumă: un milion de dolari.

Pe căpitanul Boboc l-a ademenit după miezul nopţii de 22 spre 23 decembrie. „Puteţi asigura un blindat cu care să ne deplasăm în zona Voineşti-Câmpulung, să merg la o casă de oameni?"[1], l-a întrebat Ceauşescu. Ofiţerul nu avea de unde să ştie de ce comandantul suprem insista să iasă din Târgovişte în direcţia Voineşti. Era unul dintre secretele lui Ceauşescu.

„Băieţică, ai un milion de dolari!"

Locotenentul-major Iulian Stoica s-a trezit singur cu soţii Ceauşescu, între patru pereţi, pe 24 decembrie, când căpitanul Boboc a fost „recuzat" pentru câteva ore în urma incidentului cu prizonierul său. În mod normal, în cameră trebuia să fie şi Constantin Paise, plutonierul de Miliţie care „se lipise" de Ceauşeşti. În momentul incidentului dintre Boboc şi dictatorul fugar, Paise nu se afla însă acolo. Ieşise să facă rost de mâncare, de la popotă, şi avea să se întoarcă după o jumătate de oră.

Stoica a declarat în faţa Comisiei „Decembrie 1989": „La intrarea în birou era un mic ţarc şi acolo era un scaun. Am simţit nevoia să stau puţin pe scaun. Ceauşescu se plimba agitat şi la un moment dat a venit spre mine, mi-a pus mâna pe epoletul drept şi a zis: «Băieţică, ai un milion de dolari şi orice grad şi funcţie în Armata Română dacă mă scoţi de aici şi mă duci în zona Voineşti!». I-am răspuns că nu are nicio şansă. La care Elena Ceauşescu a zis: «Lasă-l, dragă, în pace, nu vezi că e sluga lui Iliescu?»"[2].

Coincidenţă: şi lui Stoica, la fel ca şi lui Boboc, Ceauşescu îi cerea să-l ducă spre Voineşti. Semn că acolo se juca o miză mare. Cel puţin în mintea unui om disperat.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[2] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 iunie 1994

Punctul de comandă

În legătură cu banii vehiculaţi de Ceauşescu se ridică două întrebări fundamentale:

1. De ce ţinea Ceauşescu morţiş să meargă în direcţia Voineşti–Câmpulung?
2. De unde avea el, în acele condiţii, un milion de dolari?

Să le luăm pe rând.

Insistenţa lui Ceauşescu de a părăsi oraşul Târgovişte în direcţia Voineşti poate fi explicată printr-un detaliu de ordin militar. În 1989, după ce treceai de Inspectoratul Judeţean de Protecţia Plantelor, la câteva sute de metri se făcea un drum pe dreapta. Acel drum ducea spre o pădure, la marginea Târgovişţei. Acolo, în pădure, se afla un obiectiv militar de importanţă strategică: Punctul de Comandă de Armată (PCA) pentru situaţii de război. El aparţinea de Armata I (condusă atunci de generalul Gheorghe Voinea) şi acoperea toată zona de sud a României, de la Mehedinţi la Tulcea şi de la Dunăre până pe crestele Carpaţilor Meridionali.

Punctul de comandă – obiectiv strict secret – avea toate capacităţile de funcţionare pe timp de război, inclusiv un centru de radiolocaţie şi un centru de comandă. Asta înseamnă că, teoretic, Nicolae Ceauşescu ar fi putut prelua conducerea Armatei I, care opera şi pe raza Capitalei. Cu o condiţie: cei din unitatea respectivă să-l recunoască, în continuare, drept comandant suprem. Practic, era o utopie, dat fiind că Bucureştiul avusese grijă să dea ordinele corespunzătoare, iar Televiziunea nu-l scotea pe fugar din „tiran", „călău" şi „dictator". Planul de răsturnare a lui Ceauşescu funcţionase impecabil, iar lovitura fusese năucitoare.

Chiar dacă miza pe nişte ofiţeri loiali, Ceauşescu pierduse partida. Sprijinul din partea acelui punct de comandă era o speranţă deşartă. Una de care fugarul continua să se agaţe însă ca înecatul de pai.

CEC-urile lui Rusu şi pachetul lui Decă

În privinţa promisiunilor financiare, lucrurile sunt clare: Ceauşescu nu mai avea bani nici să-şi cumpere o cămaşă (prin intermediar, desigur, căci el nu putea ieşi din cazarmă). De ultimele resurse se despărţise pe drumul spre Târgovişte. La Sălcuţa, în zona Titu-Boteni, unde aterizase cu elicopterul, a rămas fără cele şapte carnete CEC în valoare totală de 3,5 milioane de lei (echivalentul a 50 de autoturisme Dacia, la acea vreme). Carnetele, completate pe numele copiilor şi al unicului lor nepot, se aflau într-o mapă de care avea grijă una dintre gărzile de corp, căpitanul Marian Rusu. După despărţirea de Rusu, mapa – cu CEC-uri cu tot – a rămas în posesia ofiţerului de Securitate.

Apoi, intervine misterul pachetului „voluminos şi greu" – după cum îşi amintesc martorii oculari – care a fost pus tot acolo, la Sălcuţa, în portbagajul Daciei conduse de doctorul Nicolae Decă. După 35 de kilometri, la Văcăreşti, Ceauşeştii s-au mutat în altă Dacie, dar pachetul a rămas în portbagajul lui Decă.

Şi atunci, de unde avea Ceauşescu atâţia bani încât să promită milioane de dolari? Un mister pe care doctorul Decă l-ar putea elucida. Cu condiţia să povestească despre destinul său de american prosper, croit la scurtă vreme după Revoluţie...

CU TANCUL SPRE CAPITALĂ

Pe 24 decembrie 1989, la UM 01417 Târgovişte s-au petrecut evenimente care puteau duce la mari vărsări de sânge şi la măcelărirea dictatorilor cu o zi mai devreme. Diversiunile se succedau într-un ritm nebunesc. Colonelul Kemenici a fost la un pas de a declanşa un marş spre Capitală, cu o coloană de tancuri şi cu Ceauşeştii la bord.

Sub asaltul diversiunilor teroriste, comandantul Garnizoanei Târgovişte a dat semne că scapă situaţia de sub control. Pe 24 decembrie 1989, colonelul Andrei Kemenici s-a comportat ca un militar nesăbuit. Ba a dispărut aproape o oră din punctul de comandă, ba a ordonat plecarea Ceauşeştilor, cu o coloană de tancuri, spre Bucureşti. Şi asta, în condiţiile în care generalul Victor Atanasie Stănculescu îl presa să „recurgă la metodă", adică să-i lichideze pe dictatori.

În „Jurnalul de luptă" al UM 01417 a apărut o însemnare care te face să crezi că unitatea lui Kemenici pleca la război. Un ordin de pregătire în cel mai mic amănunt a tehnicii, a muniţiei, dar şi a hranei destinate trupelor.

„Începând cu ora 00.15 s-a executat completarea plinurilor cu combustibil lichid la întreaga tehnică de auto şi tractoare, tancuri şi autotunuri, aflată în dispozitivul de apărare al cazărmii. S-a alimentat cu aproximativ 7,5 tone de carburanţi. De asemenea, a fost ridicată din depozit şi îmbarcată în autocamioane hrana rece pentru o zi de luptă."[1]

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Toată această mobilizare, declanşată printr-un ordin dat de Kemenici, pregătea deplasarea în coloană, cu blindate, către Bucureşti. Înainte de a forma coloana, Kemenici s-a sfătuit cu locotenent-colonelul N.E. Mutu, comandantul unei divizii de tancuri de la Teiş. Coloana trebuia să aibă în componenţă 16 tancuri. Acestea urmau să însoţească cele trei transportoare blindate (TAB-uri) în care se aflau Ceauşeştii, paznicii lor şi ofiţerii de comandă.

*

* *

Locotenent-colonelul M.E. Mutu rememorează acele ore teribile. „În seara zilei de 24 decembrie, latura dinspre nord a unităţii era atacată puternic. Spre tancul în care eram a venit un TAB cu un singur far aprins. Am întors unul dintre tancuri spre interior... Era comandantul obiectivului, colonelul Kemenici. M-a întrebat cam pe câte tancuri pot conta în eventualitatea unui marş rapid în afara zonei, eventual spre Bucureşti. Nu venise un asemenea ordin, dar trebuia să avem o variantă în cazul în care forţe ostile s-ar infiltra în Comandamentul unităţii... Şi pentru situaţia în care nu am mai fi avut legătura cu Bucureştiul... Ce vom face atunci cu ei?... I-am comunicat că pot ieşi imediat cu 16 tancuri. Am dezbătut o oră. Dacă ar fi căzut cazarma şi noi am fi pierdut legătura cu ministerul, am fi ieşit cu blindatele şi cu prizonierii, într-o zonă anume, unde am fi încercat să organizăm apărarea. Dacă am fi fost atacaţi masiv şi acolo, am fi rezistat cât am fi putut, după care i-am fi împuşcat noi pe Ceauşeşti. Oricum, n-ar fi scăpat."[1]

*

* *

Care a fost motivul sau pretextul invocat de Kemenici pentru a declanşa marşul spre Bucureşti? Totul a plecat de la un nou telefon de ameninţare.

Iată ce nota în memoriile sale maiorul Ion Mareş: „La 24 decembrie, în jur de 19.00–19.30, după ce am terminat raportul

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

privind acţiunile la care participasem, unul dintre telefoane a sunat strident. În birou eram tot «statul major» al operaţiunii Târgovişte. A răspuns domnul colonel Kemenici. Deodată s-a schimbat la faţă. A închis telefonul şi a rămas puţin pe gânduri, după care a spus: «Ne aşteaptă o nouă noapte grea. Trebuie să facem ceva». Eu l-am întrebat: «Dar ce s-a întâmplat?». S-a uitat lung la mine şi mi-a răspuns: «Vom fi atacaţi cu gaze şi apoi cu desant aerian. Vor fi probabil trei avioane cu personal pregătit să acţioneze în asemenea condiţii». Ne-am cutremurat la aflarea acestei veşti. În birou s-a aşternut o linişte de mormânt. Nu ştiam ce să mai spunem. Era mult prea mult pentru noi. Tot domnul Kemenici face primul o propunere: «Am găsit soluţia! Îi ducem la Bucureşti!». Eu am intervenit: «Bine, dar cum?». Kemenici îmi răspunde: «Simplu. Avem tancuri, transportoare. Facem o coloană, îi suim într-un tanc şi nu ne mai oprim cu ei decât la minister»."[1]

Iniţiativa lui Kemenici părea o nebunie. Maiorii Ţecu şi Mareş i-au atras atenţia comandantului că este o decizie riscantă.

*

* *

Reacţia colegilor l-a determinat pe Kemenici să se consulte şi cu Bucureştiul înainte de a pune blindatele în mişcare. L-a sunat pe generalul Victor Stănculescu, la Ministerul Apărării, pentru a-i aduce la cunoştinţă planul său.

Maiorul Ion Mareş a fost martor la convorbirea telefonică dintre Kemenici şi Stănculescu. „A pus mâna pe telefon, a format un număr şi a spus: «Domnule general, nu mai rezistăm atacului anunţat. Îi aducem la Bucureşti». În continuare, domnul colonel Kemenici a răspuns numai cu «Am înţeles... am înţeles...» După terminarea convorbirii, a rămas puţin pe gânduri. Apoi ne-a spus: «Am vorbit cu generalul Stănculescu. Mi-a spus că misiunea spre Bucureşti ar fi o catastrofă. Şi aşa, evenimentele erau scăpate de sub control. Mi-a ordonat să aşteptăm noi ordine de la el». Eu l-am întrebat: «Bine, în acest

[1] Ion Mareş – Jurnal personal

caz ce facem?». Colonelul Kemenici a răspuns: «Luăm măsuri de apărare, dar pregătim şi acţiunea. La nevoie, apelăm la ea». Am intervenit din nou: «În acest caz, cred că eu trebuie să iau legătura cu comandantul şi cu şeful de Stat Major al apărării antiaeriene». Kemenici a continuat: «Sunt de acord. Tu, Ţecule, cu domnul colonel Dinu pregătiţi cealaltă acţiune. Statul Major să reorganizeze dispozitivul de apărare»."[1]

Era numai începutul unei acţiuni fără finalitate. O dezorganizare totală, în urma căreia, dacă militarii ar fi executat ordinele lui Kemenici, se ajungea la măcel.

„Nu faci nicio mişcare fără ordinul meu!"

Colonelul Kemenici a vorbit şi despre conţinutul discuţiei cu generalul Stănculescu. „După ce i-am raportat lui Stănculescu situaţia şi i-am spus să trimită pe cineva să-i ia de pe capul meu, altfel îi aduc la Bucureşti, a sărit ca ars: «Nu, nu... ar fi o catastrofă... Aici evenimentele sunt scăpate de sub control... Situaţia e neclară şi nesigură. Nu, asta în niciun caz... Mai ţine-i cum poţi pe acolo şi aşteaptă noi ordine de la mine... Voi lua măsuri». I-am răspuns: «Bine, iau măsuri de apărare, dar în paralel organizez şi deplasarea. La nevoie, apelez la ea. Îi duc unde spuneţi, dar aici nu-i mai ţin!». «Nu faci nicio mişcare fără ordinul meu! Voi lua măsuri», mi-a spus în final Stănculescu."[2]

Kemenici le-a ordonat subalternilor să redacteze un ordin de marş spre Bucureşti, în timp ce el, Ţecu şi Dinu urmau să conceapă planul de acţiune.

Pentru a înţelege mesajul confuz al lui Stănculescu, trebuie să ţinem cont de ce se întâmpla în acele clipe la Bucureşti, în sediul MApN. Generalul Stănculescu pierduse din putere, fiind nevoit să execute ordinele generalului Nicolae Militaru pe linie militară şi pe cele ale tandemului Ion Iliescu – Silviu Brucan pe linie civilă. Acest grup de putere tocmai punea la

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

cale „soluţia finală" pentru soţii Ceauşescu: procesul sumar, condamnarea la moarte şi executarea pe loc.

Iată de ce Stănculescu trăgea de timp în dialogul cu Kemenici: pentru că aştepta decizia grupului Iliescu–Brucan–Militaru! Decizie pe care trebuia s-o ţină secretă până a doua zi.

Dispariţia lui Kemenici

Spre miezul nopţii, Kemenici a dispărut aproape două ore. Locotenentul-major Iulian Stoica avea să declare: „Era noaptea de 24/25 decembrie, în jur de ora 22.00. Mai devreme îmi dăduse ordin să-i execut pe Ceauşeşti. La 22.00, domnul Kemenici plecase. Era prin unitate. Cele două TAB-uri din faţa uşii Comandamentului dispăruseră. Ulterior am aflat că plecaseră să alimenteze. În momentul în care nu a mai văzut TAB-urile, Kemenici a luat-o razna. A fugit în dispozitivul de luptă ca dezertorul. Ajunsese pe undeva prin zona II, prin spatele unităţii. Le-a spus celor de acolo că au venit teroriştii, că a picat Comandamentul, că am pierdut totul. Le-a mai zis că patru TAB-uri au fost luate de terorişti şi că Securitatea ne-a trădat"[1].

În acele condiţii, ofiţerii care primiseră ordin de îmbarcare pentru Bucureşti au executat misiunea. I-au băgat pe Ceauşeşti într-un TAB şi au aşteptat în jur de două ore.

Manevrele lui Kemenici devin tot mai clare: el a încercat să trimită TAB-ul Ceauşeştilor pe câmp, prin dreptul dispozitivului de apărare, cu intenţia de a-l transforma în *blindat care atacă unitatea*, pentru a fi nimicit. Militarii au recunoscut însă TAB-ul şi nu au tras în el.

*

* *

Colonelul Kemenici are propria explicaţie pentru această criză. El spune că lipsa TAB-urilor din faţa Comandamentului l-a făcut să-şi piardă minţile.

[1] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 iunie 1994

„Din seara de 22 decembrie, TAB-urile n-au lipsit de la cele două intrări. M-am îngrozit. În acelaşi timp, dinspre gară s-a dezlănţuit foc asupra unităţii. Atunci mi-am zis: «Gata! Asta e trădare!». Şi nu ştiu cum, dar în momentul acela m-am pierdut. Am luat-o la fugă traversând curtea interioară, spre poziţia de tragere, de unul singur, pentru a căuta TAB-urile... Eram singur, zăpăcit... Parcă drogat. Totul se învârtea cu mine. Totul se rotea. Trăiam o halucinaţie parcă. Mă rătăcisem în cazarma pe care o cunoşteam ca-n palmă. Trăiam acolo de 26 de ani şi totuşi nu mă mai orientam, mă pierdusem. Nu mai ţin minte ce era în capul meu. Ţin minte doar fuga, fuga disperată spre cea de-a doua centură a unităţii. Alergam spre oameni, alergam pe întuneric... Ca răspuns la focurile dinspre gară, în Comandament începuse să se tragă. Nu mă puteam întoarce. Gloanţele îmi vâjâiau pe la ureche. Aveam impresia că eu sunt cel vizat, alergam ca un câine hăituit, printre gloanţe... Eu, comandantul unităţii, alergând ca un evadat. În sufletul meu era disperare, spaimă... Lângă o remiză văd un TAB. Era părăsit, fără mecanic conductor. Am găsit în drumul meu un şofer care nu condusese în viaţa lui un TAB. Mă gândeam să mă întorc cu el în Comandament, dar acolo se trăgea, n-aveam sorţi de izbândă, aşa că mi-am continuat drumul, în TAB, spre poziţia de tragere."[1]

Colonelul Kemenici a ajuns în zona în care se aflau tancurile şi autotunurile venite ca întăriri de la Teiş. A încercat, o dată în plus, să scurteze agonia soţilor Ceauşescu. A urcat într-un tanc din coloană şi i-a cerut ochitorului să lovească TAB-ul din faţă, situat la câţiva metri distanţă. Era transportorul în care se aflau soţii Ceauşescu. Militarii au refuzat să comită însă un asemenea carnaj. Nervos, Kemenici a abandonat coloana şi s-a întors în unitate.

Blindatele pregătite pentru Bucureşti au înnoptat în dispozitivul de luptă al UM 01417. Era ultima noapte a soţilor Ceauşescu.

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

INSULINĂ SAU OTRAVĂ?

Cu numai 12 ore înainte de a-i asasina pe soţii Ceauşescu, noii conducători ai ţării i-au trimis insulină dictatorului bolnav de diabet. Fiolele l-au speriat pe colonelul Kemenici. Acesta se temea că ar putea fi otravă sau o bombă sofisticată.

În noaptea care a precedat procesul şi execuţia Ceauşeştilor, la Târgovişte, s-au petrecut evenimente ciudate. Comandantul unităţii, colonelul Andrei Kemenici, o luase razna sau făcea pe nebunul. Rătăcirea i-a fost întreruptă de un mesaj: la poarta unităţii se afla un colonel venit de la Bucureşti, care voia să vorbească neapărat cu comandantul.

Ofiţerul se numea Gheorghe Ştefan, era colonel şi lucra la Direcţia de Informaţii a Armatei (DIA). Avea misiunea de a-i preda lui Kemenici un plic sigilat. Plicul conţinea câteva fiole cu insulină pentru Nicolae Ceauşescu, care era bolnav de diabet. Dictatorul îşi făcuse ultima dată insulină în dimineaţa de 22 decembrie, în sediul CC al PCR, înainte de a fugi cu elicopterul. El ştia că, dacă trec trei zile fără a-şi face injecţia, va intra în comă diabetică. Până la termenul-limită mai erau câteva ore.

Vizita nocturnă a colonelului Gheorghe Ştefan i-a reactivat lui Kemenici sentimentul de frică. Iniţial, acesta a crezut că în fiole este explozibil. Mai târziu s-a temut că ar fi otravă.

În 2009, la 20 de ani de la acele evenimente, fiolele existau încă, la Institutul Revoluţiei Române, însă nimeni nu le-a făcut expertiza chimică.

Mărturiile participanților la acele evenimente induc două elemente de mister:

1. Câte fiole cu insulină s-au aflat în plicul trimis de la București?
2. Şi-a făcut Ceaușescu injecția cu insulină înainte de a fi executat?

Cei mai mulți martori susțin că dictatorul-prizonier nu a folosit insulina, de teamă să nu fie otrăvit. În acest caz, cele două fiole recuperate după proces din mâna Elenei Ceaușescu au fost şi singurele trimise de la București.

Viceamiralul Ştefan Dinu, şeful Direcției de Informații a Armatei (DIA), susține însă că o fiolă şi un ac au fost folosite. În această situație, plicul dus la Târgoviște de colonelul Gheorghe Ştefan ar fi conținut trei fiole, dintre care două au rămas nefolosite.

*

* *

Are cuvântul colonelul Kemenici. „Se făcuse ora 2.30–3.00. Mă hotărâsem să pun coloana în mişcare când, aşa cum se întâmplă în filme, primesc apel radio că sunt căutat la poarta unității de un colonel de la Marele Stat Major, care are să-mi transmită un mesaj. Îi dau ordin maiorului Costea să-l legitimeze, să-l dezarmeze şi să-l introducă în unitate, sub escortă, până vin eu. Am luat un TAB şi am revenit în Comandament. Aici mă aştepta colonelul Ştefan, cum s-a prezentat. Am purtat o discuție fără martori, între patru ochi, cum îmi ceruse el. A scos dintr-o mapă, gen Documente-Secrete, un plic mare, galben-maroniu, sigilat, şi mi-a spus să-l deschid doar după plecarea lui: «Dumneavoastră personal îl deschideți, pentru că este un mesaj confidențial». Înăuntru însă era un obiect, nu o hârtie. M-a pus să semnez şi atunci i-am spus că-l deschid imediat, în fața lui, să ştiu pentru ce semnez. «Nu! Nu!», a țipat el la mine, punând deja mâna pe clanța uşii."[1]

[1] Viorel Domenico – *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

*

* *

După ce s-a trezit cu plicul în brațe, Kemenici a intrat în panică. „În acel moment eram sigur că înăuntru este o bombă din alea sofisticate, care explodează la ruperea plicului. Mi se pusese, deci, gând rău. Colonelul Ştefan a plecat urgent. Am sunat la minister, iar generalul Stănculescu mi-a confirmat trimiterea plicului, spunându-mi că înăuntru sunt medicamente, fiole pentru injecții: «I le faci urgent, altfel moare! Vezi că ai acolo şi un bilețel cu instrucțiuni». Mi s-a părut totuşi ciudat. În cele trei zile, chiar şi în situațiile în care se simțea rău, Ceaușescu nu mi-a cerut niciun medicament. Ca atare, mi-am spus că, dacă nu-i bombă, precis este otravă. Nu acceptasem să-l ucid cu arma, cum mi se tot sugerase, se spera că o voi face cu o injecție. Cu imensă precauție, am deschis plicul. Înăuntru erau alte două plicuri: unul mic şi subțire, cu un bilet scris de mână, dar cu litere de tipar, nesemnat. «CÂND A PLECAT A UITAT SĂ-ŞI IA MEDICAMENTELE. DACĂ NU LE FOLOSEŞTE IMEDIAT ESTE ÎN PERICOL SĂ INTRE ÎN COMĂ. I LE PREDAI (PLICUL) PERSONAL». În al doilea plic erau nişte fiole roz."[1]

E momentul unei constatări: colonelul Kemenici introduce o minciună grosolană atunci când spune că „nu acceptasem să-l ucid cu arma, cum mi se tot sugerase". Adevărul e altul: Kemenici nu doar că acceptase, dar dăduse şi ordine de asasinare a Ceaușeştilor! Constatarea e necesară pentru a defini mai bine personajul. Unul care, în multe momente, s-a dovedit prea mic pentru istoria care a dat buzna peste el. Dacă nu cumva a jucat un rol diabolic...

*

* *

După ce a vorbit la telefon cu Stănculescu, Kemenici a fost din nou asaltat de telefoane. De data asta, nu de amenințare. Colonelul primea „sfaturi" pentru a-i administra cât mai repede fiolele lui Ceaușescu.

„După ora 4.00, au început să curgă telefoanele, fiind întrebat atât de Stănculescu, cât şi de Militaru dacă i-am făcut injecțiile.

[1] Viorel Domenico – *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Am fost somat de fiecare dată să i le administrez de urgenţă, că altfel intră în comă. Eu nu ştiam atunci că Ceauşescu are diabet şi este dependent de insulină, aşa că aceste insistenţe mă puneau şi mai mult pe jar. Ideea cu otrava nu-mi ieşea din cap. M-am dus la Ceauşescu şi i-am arătat fiolele. Le-a studiat îndelung, le-a tot privit şi cântărit, şi-a privit soţia, cum avea obiceiul, apoi a zis: «Da, acestea sunt cele ce-mi trebuie, dar nu le pot face. Nu sunt pregătit, am băut un ceai... Le voi face mâine...». Medicamentele rămăseseră în posesia Ceauşeştilor, în plicul în care fuseseră trimise de la Bucureşti. Am răsuflat uşurat. Dacă era să mai fiu întrebat, aveam răspunsul: «Nu vrea pacientul!». Şi totuşi, cred că nici Ceauşescu n-a avut încredere în conţinutul fiolelor. Din acest motiv cred că a amânat, şi nu pentru că băuse o cană de ceai."[1]

Încă o minciună! Afirmaţia colonelului Andrei Kemenici, potrivit căreia habar n-avea de diabetul lui Ceauşescu, este demontată de generalul Victor Stănculescu. Acesta declara Comisiei „Decembrie 1989": „La 24 decembrie, dimineaţa, colonelul Kemenici mi-a dat un telefon şi mi-a spus că i-a zis Elena că Nicolae Ceauşescu are diabet şi că nu a făcut injecţiile de trei zile. Mi-a cerut să rezolvăm treaba. I s-au adus de la Spitalul Elias fiolele respective şi am trimis un ofiţer cu un pachet la Târgovişte să i-l dea lui Kemenici, că ştie el ce să facă"[2].

Remember: toţi ofiţerii care au asistat la primirea soţilor Ceauşescu în cazarmă, în seara de 22 decembrie, îşi amintesc refuzul dictatorului de a bea ceai îndulcit, precum şi reacţia iritată a Elenei: „Ce faceţi, îl omorâţi pe Tovarăşu'? Nu ştiţi că are diabet?". Din acel moment, diabetul secretarului general era cunoscut de tot Comandamentul, deci şi de Kemenici.

*
* *

Când dialoga cu Kemenici pe tema insulinei, Stănculescu nu mai era ministrul Apărării. Era ţinut în jurul nucleului

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[2] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

conducător pentru a coordona anumite operaţiuni. Până la urmă, de executarea misiunii „Insulina" s-a ocupat generalul Ştefan Guşă, care încă mai era şef al Marelui Stat Major al Armatei Române. Guşă a considerat misiunea de trimitere a insulinei spre Târgovişte drept una de maximă importanţă.

„În seara de 24 decembrie i s-a dus insulina lui Nicolae Ceauşescu. Venea de la doi doctori, Georgescu şi Mincu. Erau două plicuri în care se găsea insulină, dar şi o seringă de unică folosinţă. Generalul Militaru era în biroul ministrului. M-a chemat şi mi-a ordonat ca medicamentele să ajungă la Târgovişte. Am luat acel plic şi l-am chemat pe viceamiralul Dinu. I-am dat plicul şi i-am spus să se deplaseze cu o maşină la Târgovişte pentru a înmâna plicul colonelului Kemenici, comandantul unităţii în care se afla Nicolae Ceauşescu. S-a dus cu un Aro de la Direcţia de Informaţii a Armatei. Dacă Nicolae Ceauşescu le-a luat sau nu, asta nu mai ştiu, dar ele au fost transmise."[1]

Să aşezăm lucrurile în cadrul general al acelei zile. Generalul Stănculescu a spus că primise telefonul de la Kemenici în dimineaţa de 24 decembrie. Generalul Guşă a fost chemat de Militaru abia spre seară pentru a organiza transportul insulinei. Pe tot parcursul zilei, Kemenici primea insistent ordinul de lichidare a Ceauşeştilor, însă nu era în stare să-l execute.

Tot în seara de 24 decembrie, în sediul MApN din Capitală a fost hotărâtă şi înfiinţarea Tribunalului Militar Excepţional pentru judecarea Ceauşeştilor.

*
* *

Unul dintre principalii actori ai Operaţiunii „Insulina" a fost viceamiralul Ştefan Dinu, şeful Direcţiei de Informaţii a Armatei (DIA).

„În seara zilei de 24 decembrie, pe la orele 21.00–22.00, generalul Guşă m-a invitat la el. M-a introdus în camera de

[1] Ştefan Guşă – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 21 septembrie 1993

odihnă din spatele cabinetului. În cabinet era şi generalul Iulian Vlad, dar el m-a introdus în camera din spate şi, în şoaptă, mi-a spus că are un plic în care sunt medicamente, insulină pentru Ceauşescu. Mi-a spus că eu sunt cel mai în măsură să organizez un echipaj care să ajungă la comandantul unităţii, să dea plicul, că, dacă nu ajunge până la ora 4.00 dimineaţa şi nu face insulina, Ceauşescu intră în comă şi nu se mai poate discuta. Erau două plicuri. De faţă cu mine a scris, pe primul plic, cu majuscule, cât de mari putea să le facă: «V-AŢI UITAT MEDICAMENTELE, VI LE TRANSMITEM». Pe celălalt plic i-a scris, cu aceleaşi caractere, comandantului: «CÂND PRIMEŞTI ACEST PLIC, TE PREZINŢI LA CINE TREBUIE ŞI PREDAI PLICUL, ÎL DESCHIZI ŞI ÎL PREDAI CUI TREBUIE», parcă aşa o formulare. L-am numit şef de echipaj pe colonelul Ştefan Gheorghe, care era de la mine din Direcţie (şeful biroului de organizare-mobilizare), însoţit de încă un ofiţer, de şoferul meu personal (maistrul militar Bărbieru) şi de un luptător cercetaş. Deplasarea celor patru s-a făcut cu un Aro. S-au deplasat, au raportat că nu au avut nimic deosebit pe tot traseul şi au ajuns la comandantul unităţii de la Târgovişte. Acesta, colonelul Kemenici, a fost cam speriat şi a încercat să intre în legătură cu Guşă. Guşă nu era în birou atunci, de aceea Kemenici m-a sunat pe mine. S-a prezentat cine este, i-am spus cine sunt. Mi-a spus că a primit un plic şi nu înţelege despre ce este vorba. L-am întrebat dacă l-a deschis, mi-a spus că nu. I-am spus să-l deschidă pe loc. L-a deschis. L-am întrebat dacă a înţeles şi a spus că da şi i-am spus să execute ce scrie acolo."[1]

*
* *

Importanţa Operaţiunii „Insulina" este dată de greutatea personajelor implicate în trimiterea câtorva amărâte de fiole. Să-i amintim: generalul Nicolae Militaru, proaspăt numit ministru al Apărării Naţionale; generalul Victor Atanasie Stănculescu, adjunct al ministrului; generalul Ştefan Guşă,

[1] Ştefan Dinu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 14 septembrie 1994

şeful Marelui Stat Major; viceamiralul Ştefan Dinu, şeful Direcţiei de Informaţii a Armatei (DIA).

Când îl pomenim pe Militaru, introducem în ecuaţie, inevitabil, şi serviciile secrete sovietice. De ce insista un agent GRU/KGB ca Nicolae Ceauşescu să-şi facă urgent injecţia cu insulină, în condiţiile în care acelaşi agent GRU/KGB lua măsuri ca dictatorul să fie judecat şi executat a doua zi? Există două răspunsuri posibile:

1. Militaru voia să se asigure că Nicolae Ceauşescu va rezista până la proces fără să intre în comă diabetică, pentru a avea parte de „dreapta judecată a poporului";
2. Militaru voia să-l otrăvească pe Ceauşescu, aşa cum, împreună cu Stănculescu şi prin intermediul lui Kemenici, regizase mai multe tentative de a-l asasina.

*
* *

Conducătorii militari şi cei politici de la Bucureşti au ştiut tot timpul că Nicolae Ceauşescu nu a consumat (toată) insulina. De aceea, au făcut o mizăr mare din recuperarea plicului. De ce oare? Erau chiar atât de importante două fiole de insulină?!

Viceamiralul Ştefan Dinu: „După executarea misiunii, colonelul Ştefan Gheorghe a revenit cu tot echipajul de la Târgovişte. Mi-a raportat şi misiunea s-a încheiat. Pe la 8.00 dimineaţa, pe 25 decembrie, m-a chemat generalul Stănculescu. Mi-a spus să cobor la cabinetul ministrului Militaru. Acesta mi-a spus să aştept. A ieşit Stănculescu şi m-a întrebat cine a fost la Târgovişte. I-am spus că a fost colonelul Ştefan, care era la odihnă. M-a pus să-l chem. După 15 minute a venit Stănculescu şi l-am pus în legătură cu Ştefan Gheorghe. În faţa mea, atât a discutat cu el: «Ştefan, o să mergem împreună înapoi. Tu ştii acolo... Pregăteşte-te, că mergem înapoi!». Medicamentele au fost la Ceauşescu, dar s-au întors la mine cu o fiolă folosită. Erau ace de unică folosinţă. Şi acum le am. E un ac folosit, dovadă că şi-a făcut injecţia. În filmul judecării lui Ceauşescu, la un moment dat, ea a aruncat un plic pe masă, după ce s-a anunţat sentinţa.

După execuţia lui Ceauşescu, colonelul Ştefan Gheorghe, care plecase din nou la Târgovişte cu generalul Stănculescu, văzând pe masă plicul pe care el îl aruncase, l-a luat şi mi l-a adus mie"[1].

Misterul celei de-a treia fiole

Rămâne misterul celei de-a treia fiole: a folosit-o Ceauşescu, s-a deteriorat pe drum sau pur şi simplu nu a existat? Altfel spus, a apucat Ceauşescu să-şi facă injecţia cu insulină înainte de a fi executat sau a murit în pragul comei diabetice?

Mai aproape de adevăr pare a fi varianta conform căreia Nicolae Ceauşescu nu a folosit insulină în ultima zi a vieţii sale. Elocvent este un dialog reconstituit de maiorul Ion Ţecu, mâna dreaptă a colonelului Kemenici în decembrie 1989. „Ceauşescu nu şi-a injectat insulină. Când i-am dat fiolele, suspicios, m-a întrebat: «Unde sunt fabricate?» «În Irlanda». «Înseamnă că sunt cele originale. Sunt bune. Dar prefer să mi le facă medicul meu personal». «Păi, de unde să vi-l aduc eu acum?», l-am întrebat. A păstrat fiolele la el, dar nu le-a folosit. Colonelul Ştefan le-a luat după proces, de pe masă, când condamnaţilor le erau legate mâinile."[2]

Medicul personal al lui Ceauşescu era Iulian Mincu, cel care avea să devină ministru al Sănătăţii după Revoluţie, în guvernul „patronat" de Ion Iliescu.

[1] Ştefan Dinu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 14 septembrie 1994

[2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

TAB-UL, ULTIMUL ADĂPOST

Nicolae şi Elena Ceauşescu au „petrecut" noaptea de 24 spre 25 decembrie 1989 într-un transportor amfibiu blindat, ascuns în dispozitivul de luptă al unităţii. Era Ajunul Crăciunului, dar în loc să cânte colindătorii, lătrau mitralierele. Moartea plecase la colindat, iar în curând avea să ajungă în „cazarma de la gară".

Noaptea de Crăciun a fost ultima şi cea mai grea din viaţa Ceauşeştilor. Ei au fost ţinuţi ascunşi într-un transportor încadrat de alte două blindate, în câmpul din spatele cazarmei. A fost o nouă „ispravă" a colonelului Andrei Kemenici, comandantul Garnizoanei Târgovişte, din motivul invocat în toate situaţiile de criză: existenţa unor „atacuri teroriste". În realitate, nu erau atacuri, ci diversiuni.

Prizonierii – căci între timp li se spulberaseră iluzia că ar fi protejaţi – erau vegheaţi de vechile lor cunoştinţe: căpitanul Ion Boboc, locotenentul-major Iulian Stoica şi miliţianul plutonier Constantin Paise.

Distribuţia ar fi putut fi alta, dar au intervenit suspiciunile colonelului Kemenici. Acesta povestea: „În momentul când i-am spus lui Ceauşescu că ne vom îmbarca în TAB-uri cu gândul de a pleca din unitate, el mi-a spus să nu care cumva să-l iau pe Boboc. Am evitat răspunsul, dar în starea aceea în care mă aflam, am avut impresia că între Stoica şi Paise pe de o parte, şi Nicolae şi Elena Ceauşescu, pe de altă parte, se

încheiase un pact, o înţelegere, că ei urmăresc ceva ce mie îmi scapă. Nicolae Ceauşescu mi-a spus personal, arătând spre Stoica: «Îl iei pe ăsta, e un băiat foarte bun»"[1].

O precizare: îmbarcarea în TAB-uri avea loc în ziua incidentului dintre Ceauşescu şi căpitanul Boboc, în urma căruia prizonierul s-a ales cu nasul însângerat.

Şi o nedumerire: de ce ar fi avut Ceauşescu mai multă încredere în Iulian Stoica decât în Ion Boboc, când abia ce solicitase să-i fie scos din cameră Stoica şi reintrodus Boboc?! După doar câteva ore cu Stoica, dictatorul i-a spus maiorului Ţecu: „Nu mai vreau să stau cu ăsta! Mai bine cu ălălalt!"[2]. Şi atunci, unde-i logica din afirmaţia lui Kemenici? Uneori, colonelul pare să aibă o imaginaţie bogată.

Iar dacă el spune adevărul, atunci Ceauşescu era fie complet haotic, fie diabolic.

AG-ul şi mitraliera

Neavând încredere în paznicii dictatorilor-prizonieri, Kemenici a luat decizia de a flanca TAB-ul Ceauşeştilor cu alte două transportoare. Toate cele trei TAB-uri, inclusiv cel în care se aflau soţii Ceauşescu, aveau ordine clare de deplasare în zona dispozitivului de luptă al unităţii.

Colonelul Andrei Kemenici: „Când am constituit dispozitivul de marş, am zis ca TAB-ul în care mă aflam eu să stea permanent în spatele celui în care se afla Nicolae Ceauşescu, cu Stoica şi Paise. I-am dat ordin mitraliorului ca, în timpul marşului, dacă blindatul din faţa lui face la dreapta sau la stânga, încercând să fugă, şi o ia razna, şi nu urmăreşte îndeaproape antemergătorul, să-l distrugă! Să tragă cu toată cantitatea de muniţie pe care o are. Cu mitraliera şi cu AG-ul. Ei bine, am rămas în această formaţie mai mult de trei ore. În tot acest timp, am încercat să-i înduplec pe cei din Bucureşti să mă primească. Nu aveam totuşi curajul să pun în mişcare

[1,2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

coloana. În tot acest timp, oamenii îmbarcaţi în maşinile de luptă au mai coborât, au mai circulat, au mai luat contact unul cu altul şi cred că mitraliorul meu, subofiţerul Constantin Stoican, l-a atenţionat pe Stoica de ordinul pe care i-l dădusem... Iar această neîncredere a mea l-a afectat profund"[1].

Cât cinism! Kemenici se miră că Stoica a fost „afectat profund" pentru o „bagatelă": tocmai aflase că trebuia să moară din ordinul comandantului său!

Neînţelegerile dintre locotenentul-major Iulian Stoica şi colonelul Andrei Kemenici au fost generate de ordinele celui din urmă, de lichidare a Ceauşeştilor şi, implicit, a ofiţerilor care-i păzeau.

Precizare: AG-ul pomenit de Kemenici este o armă numită aruncător de grenade, capabilă să perforeze blindajul tancurilor sau al TAB-urilor.

*
* *

Aflat în transportorul „vânat", locotenentul-major Iulian Stoica are varianta lui pentru cele întâmplate în dispozitivul de luptă al unităţii.

„La ieşirea cu TAB-ul din unitate, Ceauşescu auzise ordinele pe care mi le-a dat Kemenici. M-a întrebat: «Vrei să ne duci în câmp să ne împuşti, nu?». Şi am zis: «Nu mai vorbeşte nimeni, că sunt alte probleme de rezolvat!». Am stat pe loc după momentul în care i-am introdus în TAB, aşteptându-l pe colonelul Kemenici. Am făcut plinul cu motorină şi când să plecăm, mecanicul mi-a spus că l-au lăsat bateriile. Am ieşit şi am raportat că nu mai pot să plec şi am cerut să ne împingă cu camionul. M-au împins cu camionul şi am pornit. Kemenici mi-a ordonat să merg fără lumini şi să mă ghidez după luminile de poziţie ale transportorului din faţă. Dumnealui venea cu transportorul în spatele meu. La mitraliera TAB-ului din spate, în care se afla comandantul, era plutonierul Stoican. Din declaraţiile lor ştiu că, în timp ce ne deplasam pe cei 800 de metri din zona I în zona a II-a, deci mergeam

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

cu trei transportoare din Comandament în poziție, pe drum, Kemenici ar fi ordonat să se deschidă foc asupra TAB-ului nostru. Subofițerul de la mitralieră a refuzat."[1]

*
* *

Ştiind că se află în bătaia puştii, locotenentul-major Stoica nu prea a avut de ales. El a respectat ordinele primite de la comandantul unității. A urmat traseul cerut, dar şi manevrele din timpul staționării.

Iulian Stoica: „Am ajuns în zona din spate, cred că după ora 1.00, în noaptea de 24 spre 25 decembrie. Kemenici mi-a ordonat să ocup loc în transportorul blindat şi să rămân acolo nemişcat până formează coloana şi ia toate măsurile necesare. Pe timpul deplasării, în echipajul în care mă aflam mai erau doi muncitori voluntari veniți de la Automecanica Moreni. Cât am stat în TAB, aproape trei ore, până să vină colonelul Kemenici, am luat câteva pâini, câteva conserve, pături – că era frig – şi, între timp, şeful asigurării tehnice mi-a adus şi muniție, câteva lăzi de cartuşe pentru armamentul pe care îl aveam. Le-am dat tuturor pături. Mitraliorul de pe TAB avea pătura trasă până la piept şi se foia cu mâinile sub pătură. L-am întrebat: «Ce faci cu mâinile acolo?», dar nu mi-a răspuns"[2].

În acest timp, echipați în ținute militare, Ceauşeştii stăteau zgribuliți, înghesuiți unul într-altul şi acoperiți cu pături.

*
* *

Spre sfârşitul nopții, între ofițerii din TAB-ul Ceauşeştilor şi cei din transportoarele de însoțire plana o mare neîncredere. Locotenentul-major Iulian Stoica a cerut chiar schimbarea membrilor unor echipaje.

„După un timp, eu încercam să fac să meargă stația radio, care nu a funcționat niciodată pe transportorul blindat în care eram. Am rugat militarul de la noi din unitate să meargă la

[1, 2] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 iunie 1994

domnul Kemenici, să-i spună să aducă un militar transmisionist şi să schimbe mitraliorul. Să mi-l dea pe al dumnealui şi să-l ia pe cel de la mine, pentru că nu mai aveam încredere în el. A venit domnul Kemenici şi a bătut în blindaj. Am avut o discuție în care am fost acuzat de trădare. Până la urmă a schimbat mitraliorul de pe TAB-ul meu cu plutonierul Stoican. Eram încadrat de cele două TAB-uri care m-au însoțit pe drum. Din 15 în 15 minute îi ordonam mecanicului să pornească motorul, pentru că era frig şi trebuia să nu se descarce bateriile. La câteva zile am aflat de la colegii mei că primiseră ordin să tragă dacă ordonam să ne mişcăm. Mi-au spus că i-am zăpăcit toată noaptea pentru că porneam motoarele din 15 în 15 minute."[1]

Toată această tensiune a fost simțită şi de căpitanul Boboc: „Tensiunea devenise insuportabilă, iar oboseala ajunsese la paroxism. Am moțăit cu toții în TAB. Nici pe Ceauşescu nu-l mai interesa persoana mea, ştiind că n-o poate scoate la cap cu mine, nici pe mine nu mă mai interesau persoanele lor, decât în măsura în care existau vii"[2].

Întoarcerea în cazarmă

După o noapte lungă petrecută în frig şi în vizorul mitralierelor de pe TAB-uri, Ceauşeştii sunt aduşi în unitate. Ofițerii şi subofițerii care stătuseră toată noaptea în poligon şi dârdâiseră de frig au răsuflat uşurați. Pentru moment.

„La ora 5.30 am revenit în încăperea din Comandament. Eram înghețați. A fost făcut focul, iar lui Nicolae Ceauşescu i-au fost aduse medicamentele într-un plic. Cele care au sosit de la Bucureşti în timpul nopții. Plicul a rămas în posesia Elenei, fiindcă Nicolae n-a acceptat să i se facă injecția de către medicul

[1] Iulian Stoica – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 iunie 1994

[2] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

unității, solicitând să-i fie trimis medicul său personal"[1], a povestit căpitanul Ion Boboc.

Așa se încheia pentru Nicolae și Elena Ceaușescu o noapte lungă, petrecută într-un transportor blindat care în orice moment putea fi spulberat de TAB-urile de însoțire. Au ajuns în unitate teferi, dar înghețați. Situația avea să se schimbe dramatic în orele următoare.

*
* *

Între timp, comandantul UM 01417 Târgoviște primise un alt ordin. Ceaușeștii au fost îmbrăcați în hainele lor civile.

Boboc își aminteşte: „După vreo două ore, în jurul orei 7.30, am fost anunțați că vine o comisie de la București să-i preia. La această veste mi-am mai revenit. Am mai găsit ceva energie în mine pentru a mai rezista. Ei au primit știrea cu indiferență. Plutonierul Paise a adus sacii cu îmbrăcămintea lor, iar ei și-au lepădat hainele militare și s-au schimbat. I-am îmbarcat, tot pe ascuns, în TAB-ul de la intrarea în comandament. Și am așteptat acolo. Eu în interior, cu ei, iar Stoica pe TAB"[2].

Se apropia sfârșitul. Era deja 25 decembrie. În București se făceau ultimele pregătiri pentru deplasarea completului de judecată și a comandoului ce urma să îndeplinească ordinul de execuție a Ceaușeștilor.

[1, 2] Viorel Domenico – *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

APOSTOLII MORȚII

Decizia de lichidare a dictatorilor a fost luată în seara de 24 decembrie, la sediul MApN. Soluția a fost impusă de trioul Ion Iliescu – Silviu Brucan – Nicolae Militaru. Diversiunea teroristă a servit drept justificare pentru înființarea Tribunalului Militar Excepțional.

Seara zilei de duminică, 24 decembrie 1989. De două zile, conducătorii civili și cei militari de la București încearcă în mod repetat să-l convingă pe comandantul UM 01417 Târgoviște, colonelul Andrei Kemenici, să „recurgă la metodă", adică să-i lichideze „accidental", fără proces, pe soții Ceaușescu. Kemenici transmite ordinul spre câțiva dintre ofițerii săi, dar aceștia refuză să-i asasineze pe dictatorii-prizonieri. Diversiunile la care este părtaș colonelul Kemenici nu au efect: nici maiorul Ion Țecu, nici maiorul Ion Mareș, nici căpitanul Ion Boboc și nici locotenentul-major Iulian Stoica nu vor să-și mânjească mâinile cu sânge.

Decizia din WC-ul lui Militaru

În Capitală, conducătorii noului regim nu mai au răbdare. Aflați în sediul Ministerului Apărării Naționale (MApN) din cartierul Drumul Taberei, ei trec la acțiune. După lăsarea întunericului, iau o decizie istorică: a doua zi, soții Ceaușescu vor fi judecați sumar și executați.

Sediul MApN este locul în care s-a consolidat noul pol de putere, pregătit din timp şi ieşit la lumină după fuga dictatorilor. Cum secretul trebuie păzit cu străşnicie, discuţiile sensibile se poartă în WC-ul din spatele biroului ministrului. Până în dimineaţa de 22 decembrie a fost biroul lui Vasile Milea. De atunci a devenit, succesiv, biroul lui Victor Atanasie Stănculescu şi al lui Nicolae Militaru. O încăpere cu un hol îngust, o cameră de odihnă şi un grup sanitar.

Acolo, în încăperea placată cu faianţă, este luată decizia capitală. Din precauţie, decidenţii lasă să curgă apa de la chiuvetă.

Acţiunea de suprimare a Ceauşeştilor îi este încredinţată unui grup condus de generalul Victor Atanasie Stănculescu.

„Corbi" şi „teroriştii"

Grupul care pune la punct mecanismul de lichidare a soţilor Ceauşescu este unul relativ redus. Iniţiativa îi aparţine lui Silviu Brucan, mesagerul de pe axa Moscova–Washington. Bătrânul stalinist vorbeşte apăsat, ferm, ca şi cum ar comunica o sentinţă. Una care vine, parcă, din înalturile Cerului. Vine de la stăpânire.

Varianta procesului sumar este susţinută vehement, chiar ostentativ, şi de personajul misterios care pozează în revoluţionar: Gelu Voican Voiculescu. Cei doi – Voican şi Brucan – atrag atenţia asupra lor pentru a-l acoperi pe cel care, de fapt, are ultimul cuvânt: Ion Iliescu, preşedintele Consiliului Frontului Salvării Naţionale (CFSN). Brucan şi Voican îşi asumă latura crudă, sângeroasă, de oameni fără Dumnezeu, capabili de crime în ziua de Crăciun. În schimb, Iliescu trebuie să pară uman, blajin, cu suflet, un om care n-ar omorî nicio muscă. El este pregătit pentru o carieră politică pe termen lung, iar imaginea de lider sângeros nu l-ar ajuta, ba dimpotrivă. Dar decizia de suprimare a Ceauşeştilor este *în primul rând* a lui!

În afara celor trei, un rol important le revine celor doi generali care conduc Armata: Militaru şi Stănculescu. Militaru este maestrul de ceremonii al întâlnirii morbide, iar Stănculescu are misiunea de a o pune în aplicare. Cu toţii par nişte corbi care croncăne în aşteptarea stârvurilor grase.

Formal, la luarea deciziei mai participă Sergiu Nicolaescu, Petre Roman, Dumitru Mazilu, Mihai Ispas şi Dan Marţian. Cheile se află însă la trioul Iliescu–Brucan–Militaru, un trio forjat la Moscova şi pregătit pentru execuţii de tip stalinist.

Modul în care s-a pus problema execuţiei a fost explicat de Silviu Brucan, cinic şi pe alocuri mincinos. „A fost o discuţie destul de lungă, cu argumente politice, juridice şi militare. Sigur că am fi dorit să fie un proces public sau deghizat, care să fie educativ pentru populaţie. S-a discutat şi aspectul juridic, pentru că nu era în regulă. Era o chestiune făcută fără respectarea elementarelor reguli juridice, mai ales că nu aveam nicio îndoială asupra sentinţei. Până la urmă, considerentele militare au dominat. Ne dădeam seama că toate aceste elemente care acţionau împotriva Revoluţiei, trăgând asupra obiectivelor strategice, fac acest lucru în speranţa că Ceauşescu va reveni la putere. Eu cred că decizia a fost justificată, pentru că, într-adevăr, după ce au fost arătate la televizor procesul şi execuţia, grosul trăgătorilor s-au predat şi au lăsat armele."[1]

O primă mare minciună a lui Brucan este legătura dintre execuţia Ceauşeştilor şi pacificarea ţării. Printr-un comunicat din 27 decembrie 1989, Consiliul Frontului Salvării Naţionale avea să anunţe înfiinţarea „tribunalelor militare extraordinare"[2], care „vor judeca toate cazurile de acte teroriste"[3]. La punctul 2 al Comunicatului – care n-a devenit niciodată decret – se hotăra că „judecarea va urma o procedură de urgenţă, iar executarea sentinţelor se va face imediat"[4].

Istoricului Alex Mihai Stoenescu nu i-a scăpat această iniţiativă a CFSN. „Era o măsură tipică revoluţiilor comuniste,

[1] Silviu Brucan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 4 februarie 1994

[2-4] Comunicat al CFSN, 27 decembrie 1989

modelul cel mai apropiat fiind cel al Cubei lui Fidel Castro. În preambulul Comunicatului din 27 decembrie se afirma că necesitatea înfiinţării tribunalelor extraordinare provenea din faptul că, deşi cuplul Ceauşescu a fost executat, «continuă acţiunile teroriste ale unor elemente izolate, având ca urmări pierderi de vieţi omeneşti şi distrugeri materiale». Acest text demonstrează că:

1. Tribunalul Militar Excepţional, care în urmă cu două zile îi condamnase pe soţii Ceauşescu, funcţionase şi dăduse sentinţa anterior publicării Comunicatului în *Monitorul Oficial*.

2. În realitate, fenomenul terorist n-a avut nicio legătură cu ideea unor formaţiuni de fanatici, formate în special din securişti, care ar fi luptat pentru salvarea dictatorului şi s-ar fi oprit odată cu moartea acestuia – teză iniţiată de Silviu Brucan."[1]

Explicaţia lui Brucan pare decupată din manualele de manipulare. „Pericolul terorist" este o teorie care nu are nicio legătură cu realitatea. „Elementele care acţionau împotriva Revoluţiei în speranţa că Ceauşescu va reveni la putere" reprezintă cea mai mare minciună a sfârşitului de secol XX. Un asemenea fenomen nu a existat, iar pe Ceauşescu nu-l mai apăra nimeni. Din convingere sau din oportunism, toate structurile trecuseră „de partea poporului" încă din 22 decembrie. Nimeni nu-şi punea pielea-n băţ ca să apere o cauză pierdută. Oamenii-cheie din structurile lui Ceauşescu se străduiau să intre în graţiile noii puteri. Unii îşi făceau calcule politico-financiare, alţii sperau să nu fie arestaţi.

„Teroriştii" reprezintă creaţia propagandistic-militară a grupului Iliescu-Brucan-Militaru. „Terorişti" au fost consideraţi şi luptătorii USLA exterminaţi în faţa MApN, şi pasagerii elicopterului doborât lângă Alba Iulia, printre care se aflau şefii Miliţiei, generalii Constantin Nuţă şi Velicu Mihalea. Eticheta le-a fost pusă şi elevilor-transmisionişti ai Şcolii de Securitate de la Câmpina, exterminaţi la Otopeni. Şi exemplele pot continua. Aproape de fiecare dată însă, ordinele criminale au venit dinspre grupul militaro-civil de la MApN.

[1] Interviu Alex Mihai Stoenescu – Vălenii de Munte, 18 mai 2010

Şi-atunci, cine umplea străzile de cadavre? Răspunsul este mai amplu şi necesită o tratare specială. Deocamdată, să ne întoarcem la „corbii" de la sediul MApN.

Comunicatul lui Măgureanu

Înaintea deciziei de înfiinţare a Tribunalului Militar Excepţional, a intrat în scenă Virgil Măgureanu, vechiul tovarăş al lui Ion Iliescu în complotul anticeauşist. Măgureanu s-a regăsit în noul grup care a preluat puterea. Pe 24 decembrie, la ora 15.00, el s-a dus la TVR şi a citit un comunicat din partea Consiliului Frontului Salvării Naţionale (CFSN).

Comunicatul avea să pună accentul exact pe „fenomenul terorist", argument denumit de Brucan „considerent militar". Intervenţia lui Măgureanu la Televiziune anticipa o decizie crudă şi izbăvitoare.

„Prăbuşirea odioasei dictaturi, a clanului Ceauşescu, a adăugat o ultimă pagină cronicii sângeroase a anilor de suferinţă îndurați de poporul român. Elementele declasate şi iresponsabile rămase fidele tiranului au încercat să continue practica teroristă a vechiului regim, dedându-se la provocări, atacuri asupra populaţiei civile, ucigând fără discriminare oameni neînarmaţi, atacând instituţii publice, întreprinderi industriale, obiective militare, unităţi comerciale, spitale şi locuinţe. Poporul român şi-a afirmat încă o dată uriaşa energie morală, descătuşată de voinţa sa eliberatoare. Armata şi-a făcut datoria, ca şi o parte din lucrătorii Ministerului de Interne. Revoluţia a învins.

În vederea restabilirii complete a situaţiei şi a asigurării liniştii necesare unei vieţi normale în societatea noastră liberă, Consiliul Frontului Salvării Naţionale hotărăşte adoptarea unor măsuri excepţionale, imperios necesare momentului actual. O încetare completă şi imediată a focului pe întreg teritoriul ţării. Oricine va încălca această dispoziţie se va face vinovat de crimă împotriva poporului român, fiind pasibil de cea mai promptă şi necruţătoare pedeapsă.

Să nu mai fie vărsată nicio picătură de sânge! Totodată, orice act de vandalism şi distrugere, precum şi răzbunările personale se situează în afara legii, pătând noblețea Revoluției noastre. Vinovăția dictatorului şi a foştilor săi lachei în fața istoriei şi a legilor va fi stabilită de tribunale, care vor hotărî cu toată severitatea sancțiunile cuvenite pentru acțiunea de distrugere a țării. Armata este singura deținătoare a armelor, brațul ferm al apărării intereselor poporului. Toți (cei – n.a.) care au intrat în aceste zile în posesia armamentului şi a muniților, indiferent de împrejurări, trebuie să-l predea de urgență, cel mai târziu până luni, 25 decembrie, ora 17.00."[1]

„Îi judecăm şi îi condamnăm la moarte"

În comunicatul CFSN, Măgureanu a punctat câteva elemente clare: vinovăția dictatorului, tribunale, dar şi termenul-limită de predare a armamentului: 25 decembrie, ora 17.00. Exact în aceeaşi zi, dar cu două ore mai devreme, Ceauşeştii aveau să fie executați.

Despre „condamnarea la moarte" vorbeşte şi Gelu Voican Voiculescu, personaj important în lichidarea dictatorilor.

„În 24 decembrie a fost acel moment culminant al vieții noastre. Intram doi câte doi în baia lui Milea. Lăsam apa să curgă, demențe din astea. Şuşoteam diverse formule. Eu am spus: «Să-i facem scăpați de sub escortă, cum s-a făcut cu Zelea Codreanu. Îi omorâm şi gata». S-au uitat la mine şi am simțit că au început să mă considere ca pe un tip respingător. Şi atunci, parcă Mazilu a spus: «Preşedintele poate înființa, în situații din astea, Tribunal Militar Excepțional... », şi aici, atenție: «...îi va judeca şi îi condamnăm la moarte, că faptele există pentru această condamnare»."[2]

Silviu Brucan: „Aş defini poziția lui Iliescu în felul ăsta: a fost de acord fără să fie ferm şi hotărât în această chestiune.

[1] Comunicatul CFSN difuzat la TVR, 24 decembrie 1989

[2] Gelu Voican Voiculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1994

Cred că asta e o caracteristică generală. Adică a înțeles că este necesar să se facă acest lucru".[1]

Gelu Voican Voiculescu îl caracteriza pe fostul preşedinte ca pe un „umanitarist idealist, foarte nepotrivit pentru momentele acelea". „Bărbosul de la Revoluție" îşi motivează afirmația: „pentru că sunt momente în care trebuie să fii drastic, să fii dur"[2].

Istoricul Alex Mihai Stoenescu le face scurte caracterizări celor din „grupul de la MApN". „Ion Iliescu – un lider ezitant, prizonier al umanitarismului socialist şi al sistemului din care era nevoit să iasă pe teren necunoscut, nu avea capacitatea să pună ordine în stat. În imediata lui apropiere se agitau două categorii de asociați şi un tânăr idealist. Asociații: pe de o parte – Silviu Brucan şi Nicolae Militaru, doi reprezentanți ai subversiunii externe. Pe de altă parte – Gelu Voican Voiculescu şi Sergiu Nicolaescu, doi oameni de acțiune, dispuşi la orice sacrificiu pentru victorie, goniți spre acte-limită de teama eşecului. Alături, un pro-occidental, Petre Roman, care credea că, odată cu dispariția lui Nicolae Ceauşescu, în România se poate instala democrația."[3]

*

* *

În cartea sa *Revoluție şi reformă,* Ion Iliescu a încercat să motiveze în stil propriu suprimarea dictatorilor. „Decizia de a se organiza acest proces, luată de grupul operativ al CFSN la 24 decembrie, nu a fost o vendetă politică. Ea nu a fost dictată de interese şi aranjamente oculte ori pentru că, aşa cum s-a insinuat, acest cuplu ar fi ştiut prea multe despre aşa-zişii «complotişti» şi «atentatori» şi, deci, trebuia să dispară, ci o soluție de forță majoră a acelor momente şi împrejurări de excepție."[4]

[1] Silviu Brucan – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 4 februarie 1994

[2] Gelu Voican Voiculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1994

[3] Alex Mihai Stoenescu – *Istoria loviturilor de stat în România,* vol. 4, Editura RAO, 2005

[4] Ion Iliescu – *Revoluție şi reformă,* Editura Enciclopedică, 1994

Regizorul Sergiu Nicolaescu are propriul scenariu. „Pe mine m-a întrebat cineva, Iliescu sau nu mai ştiu cine, ce părere am de Ceauşescu. Că el trebuie omorât ca să salvăm viețile oamenilor, în condițiile în care se trăgea în populație. Şi le-am zis: «E simplu. Mi-l dați mie într-o maşină. Eu opresc, părăsesc maşina, oamenii se ocupă de mine, iar alții îl omoară pe Ceauşescu. E simplu ca bună ziua». Adică «metoda Mussolini». Ăia îl spânzurau de picioare."[1]

Înființarea Tribunalului Militar Excepțional care să-i judece pe soții Ceauşescu a avut drept cadru legal un decret scris de mână şi semnat de „Ion Iliescu, preşedintele Consiliului Frontului Salvării Naționale", în seara de 24 decembrie 1989. A fost un fals istoric! În acel moment, Ion Iliescu nu avea nicio calitate oficială. CFSN era o listă cu 39 de nume – dintre care, „cu voia dumneavoastră, ultimul pe listă, Ion Iliescu", aşa cum singur se alintase –, dar nu avea nici preşedinte, nici vicepreşedinte, nimic. Decretul de numire a lui Ion Iliescu în funcția de preşedinte al CFSN avea să fie emis pe data de 26 decembrie 1989, la două zile după înființarea tribunalului şi la o zi după proces şi execuție!

[1] Interviu Sergiu Nicolaescu – Bucureşti, 10 septembrie 2009

SE STRÂNG CIOCLII

Echipa care a plecat la Târgoviște să-i lichideze pe Ceauşeşti a fost formată în dimineața zilei de 25 decembrie. Din ea făceau parte 14 persoane: trei reprezentanți ai FSN, doi judecători, un procuror, un grefier, doi avocați, un medic militar, un cameraman, un ofițer DIA şi doi aghiotanți ai lui Stănculescu.

Decizia luată în Ajunul Crăciunului, în biroul lui Militaru, a devenit prioritatea zero a noului regim. Ceauşeştii trebuiau lichidați chiar a doua zi, acolo unde se aflau, în cazarma de la Târgoviște. Fără sentimente, fără complicații. Doar cu cinism şi cu sânge-rece. Pentru asta, aveau nevoie de o organizare fără cusur. Una militărească.

Şeful operațiunii a fost desemnat generalul Victor Atanasie Stănculescu, omul în care Ceauşescu şi-a pus toată încrederea în ultimele sale ore la conducerea statului.

Pentru a fi siguri că decizia politică este aplicată întocmai şi la timp, gruparea Iliescu l-a încadrat pe Stănculescu cu doi membri ai CFSN: Virgil Măgureanu şi Gelu Voican Voiculescu. Aceştia urmau să-l însoțească pe general la Târgoviște în timpul procesului.

*

* *

Ion Iliescu prezintă lucrurile într-un limbaj de lemn specific propagandei comuniste, din care-şi trăgea seva. „În virtutea acestui decret s-a constituit completul de judecată,

desemnat de Tribunalul Suprem, care împreună cu procurorul, avocatul şi reprezentanţii Consiliului Frontului Salvării Naţionale – general Victor Atanasie Stănculescu, Gelu Voican Voiculescu şi Virgil Măgureanu – s-au deplasat la Târgovişte, unde la 25 decembrie 1989 s-a desfăşurat procesul soţilor Ceauşescu. Procesul şi sentinţa împotriva soţilor Ceauşescu au avut o motivaţie fundamentală, legată de catastrofa în care au împins ţara. Iar în condiţiile date, acestea reprezentau o măsură necesară pentru curmarea conflictului care provoca, în continuare, pierderi de vieţi omeneşti."[1]

„Orice revoluţie trebuie să ia capul şefului statului"

Într-un dialog cu istoricul Alex Mihai Stoenescu, generalul Stănculescu povesteşte cum i-a fost dat ordinul de lichidare a Ceauşeştilor. „Cei din grupul Iliescu mi-au spus că trebuie organizat un proces care să închidă epoca Ceauşescu definitiv. «Da, şi ce facem mai departe?», zic eu. «Păi, uite, ia legătura cu Procuratura, cu Justiţia». I-am întrebat: «Cum finalizăm judecata? Îl băgăm la puşcărie, îi punem în domiciliu forţat, cum a făcut şi el, sau îl terminăm?». Cred că a răspuns fiecare: categoric a fost Brucan, Voican a fost pentru suprimare, Iliescu a fost mai ezitant. Brucan a şi spus: «Ideea este bună, aşa trebuie făcut. Orice revoluţie trebuie să ia capul şefului statului». A început el cu teoria, cu Carol al II-lea al Angliei, cu ţarii Rusiei... Brucan mi-a mai spus atunci: «Dacă ăsta rămâne ca monument în memoria oamenilor, s-ar putea să le pară rău la un moment dat şi să se întoarcă împotriva noastră»."[2]

Soluţia suprimării fizice a soţilor Ceauşescu şi-ar putea avea originea la Moscova, crede istoricul Alex Mihai Stoenescu. „Sugestia ca Nicolae Ceauşescu să fie eliminat este posibil să fi existat din partea lui Gorbaciov, în întrevederea secretă pe

[1] Mihail Andreescu şi Ion Bucur – *Revoluţia Română în Bucureşti*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009

[2] Alex Mihai Stoenescu – *În sfârşit, adevărul...*, Editura RAO, 2009

care i-a acordat-o la Kremlin lui Silviu Brucan. I-am solicitat lui Brucan o discuţie pe această temă, dar a refuzat."[1]

În aprilie 2010, la Bucureşti, Gorbaciov a negat vehement un astfel de ordin.

Azilul american, refuzat de CFSN

Nicolae şi Elena Ceauşescu aveau soarta pecetluită. Grupul care preluase puterea era atât de înverşunat, încât nu mai ţinea cont de nimic. Nici de propunerea-surpriză care a venit din partea Statelor Unite ale Americii în seara de 24 decembrie 1989.

În acele zile, omul de legătură între Consiliul Frontului Salvării Naţionale (CFSN) şi Departamentul de Stat al SUA era diplomatul Corneliu Bogdan, fost ambasador al României la Washington. Bogdan sosise în ţară, de peste Ocean, chiar pe 21 decembrie, în preziua răsturnării lui Ceauşescu. În perioada 23–24 decembrie, el a transmis noii conduceri a României, prin intermediul lui Petre Roman (cu care avea o relaţie mai veche), două mesaje importante din partea americanilor.

Pe 23 decembrie, Statele Unite s-au oferit să furnizeze României (cu destinatar precizat: trupele USLA) tehnologia necesară pentru lupta antiteroristă, inclusiv pentru operaţiunile pe timp de noapte. Grupul Iliescu a refuzat oferta.

Pe 24 decembrie, Statele Unite s-au oferit să-i preia pe soţii Ceauşescu, pentru a le oferi protecţie şi azil. Corneliu Bogdan era doar mesagerul. Iniţiativa venea de la Departamentul de Stat al SUA, sub influenţa unor importante personalităţi americane: George P. Shultz, Henry Kissinger şi Lawrence Eagleburger (membri ai celebrului „Grup Bilderberg"). Ceauşescu derulase cu aceştia o serie de operaţiuni internaţionale în anii '70, pe când se afla în graţiile Occidentului.

Americanii mai aveau un motiv să-l salveze de la moarte pe Ceauşescu. Preşedintele SUA, George Bush, nu putea uita

[1] Alex Mihai Stoenescu – *Istoria loviturilor de stat*, vol. 4, Editura RAO, 2005

că şi Ceauşescu acceptase, în urmă cu două luni, să-l salveze de la moarte pe Mircea Răceanu, diplomatul care aştepta să fie executat pentru „trădare prin transmitere de secrete" – altfel spus, pentru spionaj în favoarea Statelor Unite. După ce în august 1989 îi fusese respins recursul, Răceanu mai avea o singură scăpare: comutarea pedepsei. A făcut cerere în acest sens, dar şansele erau infime. În acel moment a intervenit scrisoarea lui Bush către Ceauşescu.

Stimate Domnule Preşedinte,

Mi s-a adus la cunoştinţă că Mircea Răceanu, care o perioadă îndelungată a fost specialist pentru relaţiile cu Statele Unite ale Americii în Ministerul Afacerilor Externe al României, a fost judecat, găsit vinovat de acuzaţiile ce i-au fost aduse şi condamnat la moarte.

Ca un gest umanitar, vă solicit să excludeţi posibilitatea aplicării sentinţei capitale în acest caz.

Cu sinceritate,
George Bush

Domnului Nicolae Ceauşescu,
Preşedintele Republicii Socialiste România

În octombrie, Răceanu a fost anunţat că cererea i-a fost acceptată, iar pedeapsa cu moartea i-a fost comutată la 20 de ani de închisoare.

În acest carusel al morţii va dispărea şi mesagerul. Pe 28 decembrie 1989, Corneliu Bogdan era numit secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, în primul guvern postcomunist, condus de vechea sa cunoştinţă Petre Roman. Cinci zile mai târziu, diplomatul murea subit. Avea 68 de ani.

*
* *

Completul de judecată a fost desemnat cu câteva ore înaintea deplasării spre Târgovişte. Generalul Stănculescu avea să declare: „În noaptea respectivă, Voican – şi mai era cineva, cred, Brucan – mi-a spus să luăm vreo 10–12 oameni, că vor

veni nişte procurori, nişte judecători şi nişte avocaţi. Neştiind de unde să-i iau, am stabilit ca toată lumea să se întâlnească la sediul Ministerului Apărării Naţionale"[1].

Începea să se contureze „comandoul pentru Târgovişte". Membrii Tribunalului Militar Excepţional erau: judecător – colonelul Gică Popa; al doilea judecător – colonelul Ioan Nistor; procuror – maiorul Dan Voinea; grefier – plutonierul-major Jan Tănase. Toţi proveneau din Justiţia militară.

În delegaţie au fost cooptaţi şi doi avocaţi de la Baroul Bucureşti, care să-i reprezinte pe inculpaţi în calitate de apărători din oficiu: Constantin Lucescu pentru Nicolae Ceauşescu, respectiv Nicolae Teodorescu pentru Elena Ceauşescu.

Generalul Stănculescu şi-a luat şi patru oameni de încredere, din Ministerul Apărării Naţionale: aghiotantul său – locotenentul-major Trifan Matenciuc; un jurist militar – maiorul Mugurel Florescu; un medic militar – căpitanul Liviu Verdeş; un cameraman militar – colonelul Ion Baiu. Ultimul avea misiunea de a filma procesul şi execuţia.

Din delegaţie mai făcea parte şi colonelul Gheorghe Ştefan de la DIA, cel care abia se întorsese de la Târgovişte, unde dusese fiolele cu insulină. De această dată, Ştefan avea o unică misiune: să recupereze fiolele – folosite sau nefolosite – şi să le aducă înapoi la Bucureşti. Insistenţa de a pune mâna pe fiole sporeşte bănuiala că ele nu conţineau insulină!

Aşadar, grupul era format din 10 militari şi 4 civili (Măgureanu, Voican şi cei doi avocaţi). Calcul valabil, desigur, dacă ignorăm gradul de căpitan pe care Măgureanu îl dobândise în Securitate şi cel, tot de căpitan, pe care Lucescu îl avusese ca procuror militar, înainte de a trece în avocatură...

Dată fiind graba cu care s-a hotărât lichidarea dictatorilor, magistraţii nu aveau un dosar pe care să-l judece. Aşa că, în dimineaţa de 25 decembrie, acesta a fost încropit pe loc, din informaţii luate după ureche.

---

[1] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

Procurorul Dan Voinea spune că atât el, cât şi colegii săi judecători au fost convocaţi în urma unui telefon primit de la oficiul juridic al Ministerului Apărării Naţionale. Principala problemă a magistraţilor era timpul. Maiorul Dan Voinea: „Pe 25 dimineaţa ne-au chemat la MApN şi acolo ne-au spus despre ce este vorba. Am încercat să încropim un dosar. Când am ajuns acolo, Popa Gică a spus că există un decret. Am văzut decretul la Gelu Voican Voiculescu. Era semnat de preşedintele CFSN, Ion Iliescu. Era stare de necesitate şi se justifica formarea unui Tribunal Militar Excepţional. Prea multe n-am înţeles noi atunci, decât că trebuiau judecaţi cei doi. Împreună cu Gică Popa am căutat în Codul Penal, să vedem ce infracţiuni puteam să le reţinem"[1].

Procurorul Dan Voinea a găsit un „cârlig": ordinele lui Ceauşescu în şedinţele CPEx din 17 decembrie şi 21 decembrie, când a ordonat represiuni la Timişoara şi la Bucureşti. „Aveam două dintre stenogramele şedinţelor CPEx, care fuseseră găsite în Comitetul Central. Le găsise un tip, Antonescu, şi de acolo reieşea clar că se dăduse ordin să se tragă în demonstranţii de la Timişoara şi să se facă represiune. Şi am zis: «Domnule, instigare la omor este prea puţin. Aici este vorba de a se trage în populaţie». Am pus astea, plus o declaraţie a lui Postelnicu, pe care am luat-o în 23 decembrie. Din câte îmi aduc aminte, în declaraţie scria aşa: «Trădătorul şi trădătoarea au plecat». Vezi, Doamne, ei au plecat şi pe el l-au lăsat aici să moară. Să-l omoare manifestanţii. Spunea că Ceauşeştii au ordonat să se tragă. Ceva de genul ăsta. Era o declaraţie de o pagină. Şi toate acestea au stat la baza alcăturii dosarului. Nici nu ştiai prea multe ce să-i întrebi atunci."[2]

Cei 14 aleşi pentru aplicarea „soluţiei finale" au început să se strângă la minister pe la ora 8.00. Spre prânz au fost duşi la stadionul Steaua şi îmbarcaţi în două elicoptere, care în jurul orei 12.00 au decolat în direcţia Târgovişte.

[1,2] Dan Voinea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 27 aprilie 1994

OPT PARAŞUTIŞTI PENTRU INFERN

Din ordinul generalului Stănculescu, opt paraşutişti de la Boteni au fost îmbarcaţi în două elicoptere pentru o „misiune de gradul zero". Căpitanul Ionel Boeru şi cei şapte subofiţeri din subordinea sa erau înarmaţi până în dinţi. Ei nu ştiau că vor fi folosiţi ca pluton de execuţie.

În dimineaţa zilei de 25 decembrie 1989 – primul Crăciun liber după aproape jumătate de veac de comunism anticreştin –, Unitatea Militară 01842 din Boteni, judeţul Dâmboviţa, se afla în stare de război. Majoritatea ofiţerilor, subofiţerilor şi militarilor în termen erau plecaţi la Bucureşti, în misiuni de apărare a unor obiective strategice (Televiziune, Radiodifuziune, Ministerul Apărării etc.).

Chiar dacă dinspre Capitală veneau veşti dramatice despre colegi de-ai lor căzuţi la datorie, militarii rămaşi în cazarmă îi invidiau pe cei plecaţi „să lupte cu teroriştii". Aceia fac istorie, îşi ziceau ei. Nici nu bănuiau că, în curând, câţiva dintre ei, „cazarmiştii", aveau să participe la o operaţiune cu încărcătură istorică infinit mai mare.

*
* *

În acea dimineaţă de Crăciun, imediat după masa de dimineaţă, comandantul UM 01842 şi al micro-garnizoanei Boteni,

colonelul Ioan Suciu, a scos la raport tot personalul militar şi civil pe care-l avea la dispoziţie în acel moment. Unitatea militară găzduia un regiment de elicoptere, unul de paraşutişti şi un divizion de rachete.

Totul a început cu telefonul primit de colonelul Suciu. La celălalt capăt al firului se afla generalul Stănculescu, de la MApN. Suciu povesteşte: „Dimineaţa – să fi fost ora opt, opt şi ceva – am primit telefon de la minister să asigur două elicoptere de transport şi trei de însoţire. Primele două elicoptere să se deplaseze în Bucureşti, pe stadionul «Ghencea», celelalte trei urmând să facă zonă de aşteptare şi întâlnire la vest de Ploieşti"[1].

Comandantul mini-garnizoanei Boteni i-a recrutat pe loc, pe bază de voluntariat, pe cei opt paraşutişti solicitaţi de Stănculescu. De altfel, cei doi ofiţeri cooperaseră eficient şi în ultimele trei zile, când colonelul Suciu i-a trimis paraşutişti generalului Stănculescu pentru a acţiona în Bucureşti.

50 de militari, 20 de voluntari, 8 aleşi

Dintre cei opt militari aleşi de colonelul Suciu, unul singur era ofiţer: căpitanul Ionel Boeru (31 de ani). Automat, ceilalţi şapte au intrat în subordinea lui.

Căpitanul Ionel Boeru (trecut între timp în rezervă, cu gradul de colonel) îşi aminteşte: „Ne-a fost ordonată o adunare pe platou, la care au participat toate cadrele militare şi personalul civil al unităţii. Civilii au fost lăsaţi liberi, iar comandantul ne-a zis nouă, militarilor, că are nevoie de opt voluntari pentru o misiune specială. S-au oferit în jur de 20 de militari, din totalul de 50 câţi eram. Comandantul i-a ales pe cei opt, dintre voluntari, în funcţie de nevoile urgente ale unităţii. Am avut această şansă să particip la misiune"[2].

[1] Ioan Suciu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 23 noiembrie 1994

[2] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009

Militarii de la Boteni nu ştiau că „misiunea specială" sau „de grad zero", cum a numit-o colonelul Suciu, era o operaţiune complexă care avea să se încheie cu execuţia soţilor Ceauşescu. De acest moment sângeros îi mai despărţeau câteva ore.

*

* *

Printre cei opt paraşutişti selecţionaţi se afla şi plutonierul Dorin Cârlan. Acesta rememorează evenimentele unei dimineţi unice.

„Tocmai venisem de la o activitate. Pe la 5.00 – 5.30, am «periat» zona. Comandantul unităţii ne spusese că spre divizionul de rachete au debarcat trupe de Securitate şi ne ordonase să luăm măsuri, să executăm foc. Misiunea a fost de depistare a unui elicopter inamic, care venea cu motoare silenţioase. Am verificat, nu era aşa. Apoi am luat masa, după care comandantul ne-a strâns pe toţi – cadrele de la paraşutism – şi ne-a zis: «Am nevoie de opt voluntari pentru o misiune de gradul zero! Nu ştiu despre ce-i vorba, doar că însoţiţi nişte persoane oficiale. Poate că teroriştii atacă rafinăria de la Brazi. Luaţi-vă armamentul şi muniţia din dotare! Vă pun la dispoziţie două elicoptere IAR 330 PUMA». De faţă erau şi comandorul Ioan Suciu, comandantul micro-garnizoanei Boteni, şi comandantul nostru, colonelul Radu Cantuniari, de la regimentul de paraşutişti. Au ieşit în faţă cam 12-13 colegi, din vreo 50. Ne-au lăsat opt, care eram şi prieteni între noi. Primul a ieşit Ionel Boeru, era căpitan, apoi am ieşit eu. După mine a ieşit prietenul meu Costică Bărănguţă şi aşa ne-am strâns toţi. Aveam încredere unii în alţii."[1]

Plecarea din cazarmă a fost rapidă, ca o acţiune-surpriză. Dorin Cârlan: „Domnul colonel Suciu a mers cu noi până la elicoptere. Ne-au îmbarcat într-un autobuz. Parcă se uitau aşa, la noi... Aveam impresia că ne cercetează ca şi cum nu credeau că mai venim înapoi. Aveau o figură tristă, parcă

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

plângeau puţin după noi. Parcă-şi luau adio. Probabil, aşa se întâmplă când pleci într-o misiunea «de gradul zero», din care ai mari şanse să nu te mai întorci..."[1]

*
* *

Cei opt paraşutişti erau gata de misiune. Înarmaţi până-n dinţi, aşteptau răfuiala cu inamicul. Un inamic deocamdată misterios, lipsit de contur.

Căpitanul Ionel Boeru: „Ni s-a spus să ne luăm armamentul şi să ne îndreptăm spre autobuzul care ne aştepta. Comandorul Suciu era în autobuz, ne-a primit şi mi-a zis că nu ştie nimic, dar că treaba e «nasoală»"[2].

Plutonierul Dorin Cârlan: „Am urcat în elicoptere pe la ora 8.00. Ne-au pregătit puţin piloţii şi mecanicii de bord. Ne-au arătat cum funcţionează mitralierele de 12,7 milimetri, care erau instalate pe elicoptere. Nu ni s-a spus încotro ne îndreptăm şi nici ce misiune avem. Patru paraşutişti am urcat într-un elicopter, patru în celălalt. Am făcut cunoştinţă cu comandanţii de aeronave, am mers într-o direcţie care urma să ne fie precizată pe parcurs. Pe la opt şi ceva am decolat"[3].

Începea misiunea vieţii lor!

Înrăiţi de cadavrele colegilor

„Misiunea specială" din 25 decembrie 1989 i-a prins într-o situaţie critică pe paraşutiştii de la Boteni. Ei veneau după câteva zile îngrozitoare, în care au fost „hingheriţi" cu tot felul de diversiuni. Ziua cea mai dură a fost cea de 23 decembrie, când în cazarmă au fost aduse, de la Bucureşti, cadavrele a zece dintre colegii lor.

Plutonierul Dorin Cârlan: „Între 22 şi 25 decembrie, în cazarmă s-au întâmplat multe. N-am mai dormit trei zile şi trei nopţi. Marea majoritate a trupelor noastre, peste 75% din

[1, 3] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009

efective, participa la Revoluţie, la Bucureşti. Ni-i aduceau pachet înapoi, ni-i aduceau morţi, iar noi stăteam prin cazarmă, să asigurăm paza împotriva a tot felul de diversiuni. Noaptea acţionam, din ordinul comandanţilor, în punctele unde ni se părea nouă sau unde eram sesizaţi că sunt trupe care au debarcat. Ni se spunea că sunt teroriştii – ba de la USLA, ba elicoptere, ba nu ştiu ce... Războiul psihologic şi cel radioelectronic au avut un efect năucitor asupra noastră. În fiecare noapte, cu ţintele aeriene... După aceea, vestea şi apoi sosirea trupurilor celor zece colegi ai noştri, ucişi în Capitală... Toate astea ne-au cam înrăit. Ne-au făcut mai solidari cu manifestanţii, cu revoluţionarii"[1].

Căpitanul Ionel Boeru: „Pe 22 decembrie, după ce a plecat elicopterul care i-a lăsat pe Ceauşeşti în zona Titu-Boteni, unitatea noastră a fost în centrul unor întâmplări importante. În seara aceleiaşi zile, marea majoritate a personalului din unitate a plecat în misiune la Bucureşti, să apere Revoluţia. Eu am rămas în cazarmă pentru că făceam parte dintre aşazişii «ofiţeri de intendenţă», asiguram unitatea cu paraşute, cu tehnică de salt. Trebuia să fiu prezent în unitate, în caz că intervenea ceva. Nu eram luptător, eram partea de intendenţă. Cea mai urâtă zi a fost 23 decembrie. Veneau zvonuri de la Bucureşti că sunt foarte mulţi morţi printre colegii noştri. Unul – îi ziceam Livache – era printre cei mai buni prieteni ai mei. Cei mai mulţi au murit la Televiziune, pe 23 decembrie, opt odată. Au fost chemaţi să iasă afară din Televiziune, că apărau instituţia din interior, şi când au ieşit, au fost mitraliaţi în piept şi în cap. Ulterior am aflat că ar fi tras un tip de la Gărzile Patriotice, care ar fi murit şi el atunci"[2].

Cadavrele aduse de la Bucureşti, victime ale „teroriştilor fanatici ai lui Ceauşescu" – aşa cum se anunţa insistent la televizor şi pe canale militare –, i-au înrăit pe militarii de la UM 01842 Boteni. Aceştia au fost aduşi în situaţia de a-l considera pe Ceauşescu „o bestie cu chip de om". Aşadar, erau numai buni pentru a trece la acţiune!

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009

*

* *

Încă un element care face parte din simbolistica revoltei. Dorin Cârlan, plutonierul din '89, spune că în acele zile a fost plătit – ca şi alţi colegi de-ai săi – cu bani găuriţi. „Ne-au premiat cu două pachete de ţigări ungureşti şi cu vreo 350 de lei. Ţin minte că ni i-au dat găuriţi. Asta a fost primă de Crăciun, mă rog, că am participat la Revoluţie. Se întârziase plata soldei. Contabila noastră, săraca de ea, îmbrăcată în combinezon de paraşutare, venise la noi cu valiza de bani şi au tras în ea, pe la punctul de control de la Chitila. Se creaseră nişte puncte de control, de către civili şi militari. Şi au tras în banii noştri, în solda noastră."[1]

Rolul colonelului Suciu

Unitatea de la Boteni se intersecta încă o dată cu destinul soţilor Ceauşescu. În urmă cu trei zile, dictatorii fuseseră abandonaţi de pilotul Vasile Maluţan în apropierea acestei cazărmi, în lanul de orz de la Sălcuţa. Doar calmul comandantului Suciu şi ordinele primite de la Bucureşti au făcut ca elicopterul să nu fie pulverizat de tunurile antiaeriene. Ordine care contraziceau regula acelei zile: *niciun avion sau elicopter nu are voie să zboare în spaţiul aerian al României; dacă se ridică, este considerat inamic şi trebuie doborât*. A existat, iată, şi o excepţie, fără ca elicopterul să fie doborât...

Apoi, Ceauşeştii puteau fi prinşi pe câmp sau la marginea şoselei Bucureşti – Titu, unde au stat 23 de minute la „ia-mă, nene". Chiar şi un pluton de militari şchiopi i-ar fi capturat fără probleme, dat fiind că dictatorii fugari se aflau în apropierea cazărmii şi că mai aveau doar două gărzi de corp. Intenţiile colonelului Suciu şi ale superiorilor săi de la Bucureşti erau însă altele decât prinderea sau lichidarea imediată a Ceauşeştilor.

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

Plutonierul Dorin Cârlan rememorează nebuloasa acelei zile: „Alergam pe câmp să-i prindem, dar ei intrau într-un plan, care pe noi ne depăşea. Nu cred c-a ajuns întâmplător un domn doctor, care i-a găsit şi şi-a adus aminte de nu ştiu ce legături... Noi nu am ajuns până la locul unde a aterizat elicopterul, pentru că ne-am întâlnit cu alţii şi ne-au spus că deja a plecat. «Într-o direcţie necunoscută», ni s-a spus, dar mai târziu am aflat că ar fi fost prinşi şi ţinuţi într-o cazarmă din Târgovişte"[1].

Calvarul Ceauşeştilor şi al României ar fi putut lua sfârşit pe 22 decembrie 1989. N-ar mai fi fost nevoie de atâtea diversiuni şi de aproape o mie de morţi. Dar simplificarea scenariului ar fi stricat planurile câtorva indivizi dotaţi cu o maladivă sete de putere. Aceştia aveau nevoie de câteva zile sângeroase, aveau nevoie de *propria* revoluţie, pentru că pe cea adevărată o rataseră. Iar fără o revoluţie *a lor* nu puteau revendica puterea, mai ales că proveneau din structurile înalte ale Partidului Comunist.

Aşa s-a născut *contrarevoluţia*, pe care colonelul Suciu ar fi putut-o curma cu câteva lovituri de tun. Dar n-a făcut-o. Traiectoria sa ulterioară i-ar putea explica manevrele din decembrie 1989. Spre sfârşitul anilor '90, Ioan Suciu a fost implicat într-o afacere tenebroasă: contrabandă cu ţigări prin Aeroportul Otopeni – celebrul caz „Ţigareta 2". Partenerul său în această operaţiune a fost un alt personaj-cheie al Revoluţiei române: colonelul Gheorghe Truţulescu, ofiţer în cadrul Serviciului de Protecţie şi Pază (SPP). În decembrie 1989, Truţulescu avea gradul de maior şi era şeful Statului Major al UM 01171 Buzău, cunoscută ca Batalionul 404 din cadrul Direcţiei de Informaţii a Armatei (DIA). Acest batalion făcea parte din celebrele „Trupe de cercetare-diversiune prin paraşutare în spatele frontului inamic". Pe 22 decembrie, Truţulescu şi oamenii săi au fost chemaţi la Bucureşti, executând misiuni în zona Ministerului Apărării Naţionale, din Drumul Taberei. Ei au făcut exact ce ştiau mai bine: cercetare-

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

diversiune, contribuind la întreţinerea mitului teroriştilor. Ulterior, Truţulescu şi-a exersat calităţile de diversionist şi la mineriada din 13–15 iunie 1990. El a activat în slujba grupului instalat la putere în decembrie 1989, grup condus de Ion Iliescu.

Apartenenţa lui Truţulescu la DIA aprinde încă un beculeţ; tot DIA s-a ocupat şi de operaţiunea „Insulina", prin viceamiralul Ştefan Dinu şi prin echipajul condus de colonelul Gheorghe Ştefan...

Dar să revenim la Suciu şi la Truţulescu. Aşadar, doi ofiţeri de paraşutism, cu funcţii importante în '89, joacă roluri speciale la Revoluţie. Amândoi se încadrează perfect în scenariul noii puteri: *dictatorii sângeroşi sunt greu de prins şi de anihilat, pentru că de partea lor continuă să lupte terorişti fanatici, care sunt înarmaţi până-n dinţi şi trag din orice poziţie*. Apoi, Suciu şi Truţulescu se regăsesc în afacerea „Ţigareta 2". Sunt condamnaţi, însă doar Truţulescu ajunge după gratii. Suciu are de executat zece ani de închisoare, dar dispare peste hotare. Parcă pentru a-l recompensa pentru rolul secret jucat în decembrie '89, statul român nu se străduieşte să-i dea de urmă.

„Mi-am dat seama că urmează un zbor ciudat"

25 decembrie 1989. După decolarea din cazarma de la Boteni, cele două elicoptere militare zboară spre Bucureşti. Fiecare dintre ele are la bord câte şapte oameni: trei membri ai echipajului şi patru paraşutişti. Capacitatea elicopterelor PUMA este mult mai mare, de aceea la bord se naşte întrebarea: cine trebuie să mai urce la bord?

Comandorul Ioan Suciu i-a ales pentru această misiune pe cei mai buni piloţi din unitate: căpitanul Mircea Militaru şi maiorul Cristian Mateiciuc. Echipajele conduse de aceştia mai au în componenţă câte un copilot (locotenentul-major Dan Stănescu, respectiv căpitanul Alexandru Popa) şi câte un mecanic de bord (maiştrii militari Constantin Sima şi Gheorghe Stoica).

Paraşutiştii nu ştiu care le este misiunea, nici încotro se îndreaptă. Vor afla, câteva ore mai târziu, că au fost aleşi să-i împuşte pe soţii Nicolae şi Elena Ceauşescu, într-o cazarmă din Târgovişte.

*
* *

Operaţiunea „Zborul spre Târgovişte" a fost minuţios documentată de Viorel Domenico în cartea *După execuţie a nins* (Editura Militară, 1992). Mărturiile luate de acesta „la cald", imediat după Revoluţie, reconstituie povestea unui zbor istoric.

Maiorul Cristian Mateiciuc, pilotul elicopterului PUMA 92: „Pe la ora 8.30, după masa de dimineaţă, am primit misiunea de a transporta personal şi de a cerceta aerian zona rafinăriei Brazi. La ora 10.30 urma să aterizăm pe stadionul «Ghencea» pentru luarea la bord a unor persoane care ne vor comunica misiunea concretă. Prin ordin au fost stabilite cele două echipaje (...) Ţinând seama de interdicţia totală de zbor din acea zi, am hotărât să zburăm la «firul ierbii», ocolind obstacolele terestre. La înălţimea de peste 10 metri ar fi fost sinucidere curată din cauza tragerilor cu armamentul de infanterie, care, după cum se dovedise în primele zile ale Revoluţiei, făcuseră ravagii printre elicoptere. Căzuseră cinci aparate, şi toate lovite de gloanţe"[1].

Căpitanul Alexandru Popa, copilotul lui Mateiciuc: „Am primit o misiune specială de luptă în zona Ghencea. Având în vedere că fusesem acolo în cercetare cu o zi înainte şi că în acea misiune fusesem lovit cu foc de infanterie, am propus să zburăm sub înălţimea de 10 metri, pentru a nu fi descoperiţi. Am rămas uluit, totuşi, când am aflat că vom fi însoţiţi de paraşutişti. Până atunci executaserăm doar misiuni independente. Apoi, când i-am văzut înarmaţi până-n dinţi şi la fel de dezorientaţi ca şi noi în ceea ce priveşte scopul concret al

[1] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

misiunii, am cam băgat-o pe mânecă. Mi-am dat seama că urmează un zbor ciudat..."[1]

Locotenentul-major Dan Stănescu, copilotul lui Militaru: „Mateiciuc şi Militaru erau cei mai buni piloţi din unitate. Ambii fuseseră loviţi cu o zi înainte şi totuşi acum se arătau mândri că n-au fost opriţi de la zbor. Iar noi, echipajele, eram în al nouălea cer"[2].

Maistrul militar Costică Sima, din echipajul lui Militaru: „Când ni s-a comunicat misiunea preliminară, ni s-a spus: «Până la Ghencea, fără legătură radio şi cât mai ferit!». Vremea era cețoasă, urâtă, dar aveam încredere în cele două elicoptere. Erau noi, fabricate în 1986"[3].

Maistrul militar Gheorghe Stoica, din echipajul lui Mateiciuc: „Când am văzut paraşutiştii, numai cadre militare înarmate până-n dinți, asta m-a cam pus pe gânduri. Mi-am zis că-i ducem undeva, la vreo intervenție, şi ne-ntoarcem. (...) Ieşind pe autostradă, însă... calvar! În fața noastră, cum ne zăreau, maşinile opreau pe dreapta, iar când se deschideau portierele şi oamenii coborau grăbiți, ne aşteptam să se tragă în noi. Viraje, eschive, vă imaginați ce era în sufletul nostru... Asta până când ne-am dat seama că, de fapt, oamenii opreau pentru a o lua la fugă pe câmp, de teamă să nu deschidem focul asupra lor. Că aşa era atunci: ei erau teroriști pentru noi, noi eram pentru ei. Noi aveam informații că teroriştii trag din maşini, iar trecătorii ştiau că teroriştii trag din elicoptere"[4].

Plutonierul Dorin Cârlan, paraşutist din „comandoul celor 8": „Zburam în zig-zag, cum se deplasează trupele de comando. Am văzut, la un moment dat, autostrada Bucureşti – Piteşti. Eram aproape de Bucureşti. Zburam cu uşile deschise, fiindcă n-aveam vizibilitate. Am stat pe banchete, unii dintre noi ne-am aşezat la mitralierele de la bord. Dar de pistolul-mitralieră, pe care-l aveam de la unitate, nu ne-am despărțit nicio clipă. Pistolul-mitralieră era «sfânt»!"[5].

Sergentul-major Laurențiu Ştefănescu, paraşutist: „La un moment dat, ca să ne mai dăm curaj, am început să ne

[1-4] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992
[5] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

admirăm reciproc. Nebărbieriți, cu ochii injectați, duşi în fundul capului de nesomn, cu uniformele pătate de noroiul tranşeelor, dar încărcați ca un Moş Crăciun cu «daruri» scumpe: toate buzunarele ne erau burduşite cu cartuşe. Râdeam unul de altul, băşcălioşi. Căderile în gol ale elicopterului ne făceau să ne înghițim limba. Dar şi femeia aceea din curtea unei case: când am trecut pe deasupra ei, s-a aşezat în genunchi şi, cu ochii la noi, s-a închinat. O cruce mare făcută domol, cu convingere. Simțeam cum mi se furnică pielea şi mi-au dat lacrimile..."[1]

Plutonierul Constantin Bărănguță, paraşutist: „Mă simțeam greu, mult prea împovărat: aveam circa 150 de cartuşe prin buzunare, 80 în sacul cu merinde, plus 8 încărcătoare a câte 30 de cartuşe fiecare. Luasem muniție cu carul, cu lăcomie, câtă puteam duce. Până atunci primiserăm doar câte 10 cartuşe în poligon; de-acum eram liberi, muniția era la discreția noastră şi ne înarmaserăm fără limite, în disperare. Toate speranțele ne erau legate de cantitatea de muniție: cu cât aveam mai multă, cu atât eram mai siguri pe noi. Ne împovăraserăm însă peste măsură. Ba nu, fiindcă nu eram echipați ca de obicei: ne lipseau paraşutele..."[2]

Pericole şi suspans în Ghencea

Aterizarea în Ghencea a fost făcută într-o atmosferă plină de suspiciuni. Moartea plutea în aer, dar nu mai era loc de dat înapoi. Piloții şi paraşutiştii de la Boteni aveau o misiune şi trebuiau s-o ducă la capăt.

Maistrul militar Costică Sima, mecanic de bord: „Odată ajunşi în zona Bucureştiului, Militaru a luat legătura cu «Planeta» şi a cerut să i se indice locul de aterizare. Ni s-a comunicat: în spatele tabelei electronice a stadionului de fotbal Steaua, în perimetrul unui teren de atletism înconjurat cu o biută de pământ... Am recunoscut reperele de aterizare. Nu

[1,2] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992

am zărit pe nimeni să ne aştepte. Or, ştiam că de aici trebuie să luăm nişte persoane... «Ce-o fi, o fi; de va fi să plătim, vom plăti», îmi ziceam. Nu se mai ştia cine cu cine este. Nu se ştia ce ni se pregătise aici, la aterizare. Dacă ne-au trimis pentru a fi lichidaţi, să ni se captureze elicopterul?"[1].

Căpitanul Ionel Boeru, şeful comandoului de paraşutişti: „Am aterizat pe un teren de antrenament al echipei Steaua, în Ghencea. Am primit ordin să aşteptăm, au venit apoi nişte ofiţeri şi ne-au întrebat ce căutăm acolo, de ce am aterizat. Am stat de vorbă cu ei şi asta avea să-mi prindă foarte bine la întoarcerea din misiune, pentru că m-am împrietenit cu cei doi"[2].

*
* *

Acolo, pe stadionul Steaua, care aparţinea Armatei şi se afla într-o unitate militară, a avut loc un incident ce putea avea urmări tragice. Unul dintre paraşutişti, Laurenţiu Ştefănescu, a vrut să dezasigure arma, dar s-a trezit cu o detunătură. „Din emoţie, din greşeală, nu ştiu, m-am pomenit cu foc la gura ţevii. Reculul armei m-a lovit cu putere în piept, de parcă ar fi vrut să mă trezească din amorţeală sau din adormire. Am realizat imediat dimensiunile gafei. Am simţit cum mă cuprinde o răceală, cum tot sângele mi se urcă-n cap. Eram pierduţi: concentrează tirul pe noi şi ne rad! În acele momente de tensiune, nu se trăgea un foc de armă fără să i se răspundă cu zecile, cu sutele"[3], îşi aminteşte paraşutistul.

Din fericire, detunătura n-a avut ecou. Vâjâitul elicopterelor, care aşteptau cu motoarele pornite, a acoperit zgomotul împuşcăturii.

*
* *

Sergentul-major Dorin Cârlan, paraşutist: „S-au apropiat de mine doi aviatori. Le-am spus că singurul pericol vine dinspre tabela de marcaj a stadionului. Era o tabelă electronică... Cu o singură armă, de acolo, de sus, de la circa 150 de

[1-3] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

metri, puteam fi curăţaţi toţi, ne luau ca din oală. Aşteptarea asta... Nu se auzea nimic, nu se vedea nimic, nu ni se spunea nimic... Am intrat iar la bănuieli..."[1]

Sergentul-major Dumitru Iliescu, paraşutist: „Unul dintre elicoptere s-a ridicat să verifice zona, să cerceteze împrejurimile. S-a rotit de câteva ori pe deasupra stadionului, apoi a revenit. Pilotul l-a chemat pe Ionel Boeru, au discutat ceva, apoi acesta ne-a chemat la el. (...) Ne adunaserăm cu toţii. «În curând va sosi un TAB cu nişte persoane pe care le vom îmbarca. Voi rămâneţi în dispozitiv de apărare, eu îi voi verifica lângă elicopter. Dacă eu voi deschide focul, voi mă veţi acoperi imediat, veţi trage în ei fără somaţie!», ne-a zis Ionel"[2].

După o aşteptare de circa 40 de minute, şi-au făcut apariţia un TAB şi trei autoturisme Aro. Din ele au coborât mai multe personaje care aveau să participe, alături de paraşutişti, la scrierea unei pagini sângeroase a istoriei. Personaje sobre, majoritatea îmbrăcate în uniformă militară. Cel mai înalt în grad: generalul Victor Atanasie Stănculescu. Dintre civili, cel mai cunoscut – graţie televizorului – era un bărbos: Gelu Voican Voiculescu.

„Îl cunoşteam de la 23 August"

Joncţiunea se face rapid. Mărturiile descriu o grabă de a duce misiunea la capăt. O misiune care pentru cei opt paraşutişti veniţi de la Boteni continuă să rămână un mare mister.

Plutonierul Dorin Cârlan, paraşutist: „Am văzut că a venit un tanc, cu un drapel fără stemă. Ne-am dat seama că sunt de-ai noştri. Nişte autoturisme Aro au venit foarte aproape de noi. Din ele au început să coboare civili şi militari. Dintre militari, l-am văzut pe domnul general Victor Atanasie Stănculescu, de care auzisem că introdusese trupele

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

în cazarmă, contrar ordinelor lui Ceaușescu. Îl cunoșteam de la parada de 23 August. Ca subofițer, defilasem prin fața comandantului suprem, de Ziua Națională, împreună cu trupele de paraşutişti de la toate regimentele. Se întâmpla în 1989, iar domnul general Stănculescu s-a ocupat de paradă"[1].

Căpitanul Ionel Boeru, şeful comandoului de paraşutişti: „La oprirea coloanei de transport, a coborât mai întâi un general. Nu-l cunoşteam. I-am prezentat raportul: «Tovarăşe general, sunt căpitanul Boeru Ionel, m-am prezentat cu grupul de paraşutişti la ordinele dumneavoastră!» S-a recomandat: «Stănculescu». Atunci mi-am dat seama că mă aflu în fața prim-adjunctului ministrului Apărării Naționale. Mi-a spus că noi, paraşutiştii, ne-am dovedit a fi cei mai capabili militari în cursul Revoluției, că are o mare încredere în noi... Era calm, impozant, cu o umbră de zâmbet în colțul gurii. M-a întrebat apoi cine-i mai mare peste elicoptere"[2].

Maiorul Cristian Mateiciuc, pilotul elicopterului PUMA 92: „L-am chemat şi pe Militaru şi ne-am prezentat împreună. Fără să ne detalieze misiunea, ne-a precizat pe harta de navigație aeriană itinerarul: vom zbura până la Măneşti, la sud-vest de Ploieşti, după care vom face o schimbare de cap de 110 grade. Înălțime de zbor 5-30 metri, viteza 200 km/oră. Formație: Militaru în față, eu înapoia lui şi lateral-stânga[3]".

Când elicopterele au decolat din Ghencea, ele aveau la bord 14 pasageri noi – câte 7 în fiecare aparat de zbor. Împreună cu membrii echipajelor şi cu paraşutiştii, erau 28 de oameni, câte 14 în fiecare aparat de zbor.

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2,3] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992

MOARTEA VINE CU ELICOPTERUL

Luni, 25 decembrie 1989, ora 13.00. După un zbor tensionat şi riscant, Tribunalul Militar Excepțional şi plutonul de execuție ajung la locul faptei: UM 01417 Târgoviște.

La Târgoviște, Ceaușeştii se află la capătul puterilor, prizonieri într-un TAB. În „cazarma de la gară", totul este încremenit în aşteptarea elicopterele care trebuie să vină de la Bucureşti. *Vin să ni-i ia de pe cap*, crede comandantul unității, colonelul Andrei Kemenici. *Vin să ne salveze*, crede Nicolae Ceaușescu. *Vin să-i asasineze*, zice povestitorul.

Moartea se apropie cu viteza de 200 de kilometri pe oră. Şi cu zgomot metalic, de elicopter.

Maistrul militar Constantin Sima, mecanic de bord: „Motoarele erau pornite, gata de decolare. În elicopterul PUMA 90 s-au îmbarcat civilul cu barbă, un ofițer de justiție, colonelul de artilerie, un ofițer medic, locotenentul-major şi, ultimul, generalul. Eu i-am aranjat pe locuri pentru a asigura echilibrul de zbor al aparatului. Este una dintre atribuțiile mecanicului de bord. Locul paraşutiştilor a rămas în mijlocul elicopterului, pe lăzile cu muniție. Apoi le-am arătat noilor noştri pasageri găleata, spunându-le s-o folosească la nevoie. L-am întrebat pe general dacă ne vom deplasa cu uşile deschise. Mi-a confirmat şi, după siguranța acestora, am raportat că suntem gata de zbor"[1].

[1] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992

Găleata despre care vorbeşte maistrul militar Sima avea să-i fie de mare folos unuia dintre pasageri! E vorba de Virgil Măgureanu, pe care zborul vijelios, în zig-zag şi la joasă înălţime, l-a făcut să vomite aproape tot drumul – şi la dus, şi la întors. „Domnul de la FSN" a dat la boboci, cum se spune.

„Veţi fi mândri de această misiune!"

Căpitanul Mircea Militaru, pilotul elicopterului PUMA 90: „Imediat după decolare, ştiind că în zona Ploieştiului există o puternică şi densă reţea de apărare antiaeriană şi dorind să evităm acea zonă, l-am întrebat pe general dacă zburăm într-acolo pentru a face cercetare pe Brazi. Dânsul mi-a arătat pe harta de navigaţie: «Uite-aici, la Măneşti trebuie să ajungem!». «Bine, dar trebuie s-o luăm pe la Ploieşti?». Nu mi-a răspuns, ci mi-a ordonat să iau legătura cu Boteniul şi să anunţ să plece elicopterele pregătite pentru a face joncţiunea cu noi la Măneşti. Aşadar, vom avea şi elicoptere de însoţire şi de sprijin! Am făcut un calcul mental al timpului, cam cât le-ar trebui să ajungă la punctul de întâlnire, şi, de deasupra Domneştiului, am transmis ordinul la Boteni"[1].

Maistrul militar Constantin Sima, mecanic de bord în elicopterul PUMA 90: „«Spre Buftea, la înălţime mică şi fără folosirea staţiilor radio!», ne-a spus generalul, după care ne-a ordonat să închidem uşile elicopterului. În timpul zborului, generalul a ocupat locul meu, al mecanicului, situat în spatele piloţilor. Şi-a pus căştile pe urechi şi, cu harta cu care venise, una turistică, urmărea permanent traseul din teren"[2].

Locotenentul-major Dan Stănescu, copilot pe PUMA 90: „Când am văzut că ne dă itinerarul pe o hartă turistică, în timp ce noi aveam hărţi profesionale, m-am cam îndoit de competenţa generalului..."[3]

Căpitanul Alexandru Popa, copilot pe PUMA 92: „Eram obsedaţi de vulnerabilitatea aparatelor noastre. La televiziune şi la radio, prin zvonuri, tot timpul se anunţau noi atacuri

[1-3] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

cu elicoptere. Ba la Craiova, ba pe litoral au pătruns în ţară elicoptere străine cu trupe de desant. Ba că trupele fidele lui Ceauşescu au unităţi speciale de elicoptere şi sunt dotate cu aerodromuri subterane, ba că teroriştii au pus mâna pe elicopterele de la Sibiu... Se crease o psihoză «elicopteristă»: toate atacurile teroriştilor, toate infiltrările de peste graniţă se făceau numai cu elicoptere. Se preconiza o adevărată invazie de elicoptere. Elicopterele ajunseseră spaima Armatei, spaima tuturor celor ce purtau o armă şi, ca atare, erau vânate fără discernământ. Mai ştia cineva care elicopter aflat în aer este amic sau inamic?"[1].

Căpitanul Popa exprimă şi deruta celor două echipaje în acea oră de cumpănă a zilei de Crăciun. „Sigur, eram împreună cu un general al Armatei Române, dar şi cu persoane necunoscute, deci nesigure. Bănuiam că fac parte din conducerea provizorie a ţării, că misiunea este importantă, urgentă şi deosebit de secretă... Dar dacă acest grup formează o disidenţă a Revoluţiei, iar misiunea noastră reprezintă o favorizare a fugii acesteia, deci o trădare?! Poate că sunt urmăriţi de ai noştri şi nu de teroriştii... "[2]

Deruta e descrisă şi de paraşutistul Teodor Gheorghe: „Cine suntem noi şi încotro mergem? Cine sunt ei? Unde-i transportăm şi împotriva cui le asigurăm paza?"[3].

Un alt paraşutist, Laurenţiu Ştefănescu, completează: „Cum am decolat din Ghencea, eram sigur că ne întoarcem la Boteni. Credeam că este conducerea Frontului care, din cauza situaţiei nesigure din Capitală, a intensificării luptelor, îşi mută sediul, pentru o perioadă, în unitatea noastră. (...) Ofiţerul-doctor, care stătea lângă mine, se tot foia de mai mult timp, voia să intre în vorbă cu noi, dar nu găsea motivul. Sparge gheaţa în cele din urmă şi mă întreabă: «Voi ştiţi unde mergeţi?» «Nu. Unde?» «Într-o misiune deosebită. Veţi fi mândri de această misiune!»"[4].

Aşadar, medicul Liviu Verdeş ştia despre ce misiune este vorba! După cum ştia şi „maiorul de Justiţie" – procurorul militar Dan Voinea – care, în timpul zborului cu elicopterul,

[1-4] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

„citea de mama focului când dintr-o carte groasă, când din alta: erau Codul Penal şi Codul de Procedură Penală"[1], după cum îşi aminteşte plutonierul Dorin Cârlan.

Îngrozitoare situaţie pentru piloţi şi pentru paraşutişti! Nu ştiau încotro se deplasează, ce misiune au, ce joc fac „domnii" luaţi de la Bucureşti... Nu ştiau nimic! În acele clipe bezmetice, nu mai erau siguri nici dacă se află *în slujba Revoluţiei* sau *împotriva ei...*

*
* *

În zona localităţii Măneşti, situată în apropiere de Ploieşti, cele două elicoptere care zburau dinspre Bucureşti au făcut joncţiunea cu cele trei elicoptere trimise direct de la Boteni. În această formaţie, s-au îndreptat spre Târgovişte.

Maiorul Cristian Mateiciuc, pilotul elicopterului PUMA 92: „Joncţiunea cu cele trei elicoptere s-a făcut perfect, ajungând în zona de întâlnire toate cinci în acelaşi timp. Ne-am recunoscut la vedere. Aparatele erau pilotate de căpitanii Emil Zamfir, Gheorghe Boborel şi Octavian Tudor. Zamfir era pilotul al cărui elicopter fusese lovit în aer deasupra aerodromului, în prima noapte a Revoluţiei, şi care căzuse în flăcări. Echipajul s-a salvat ca prin minune. Nu mă aşteptam să fie el, şi încă în capul formaţiei... Era ceva fantastic, mă impresionase profund. Nevastă-sa era gravidă în luna a noua, el căzuse o dată, iar acum – pe un alt elicopter, într-o altă misiune de luptă. I-am spus, cu vocea sugrumată de emoţie: «Bine-ai venit, mă, Gipsy! Bravo!». Iar el: «Tot înainte, băieţi!». Fie şi numai pentru o asemenea clipă, merită să trăieşti ca pilot!"[2].

Căpitanul Mircea Militaru, pilotul elicopterului PUMA 90: „Când l-am văzut pe Gipsy la manşa elicopterului, am crezut că visez. Sigur, şi eu, şi Mateiciuc, şi Popa fuseserăm loviţi în cursul luptelor, dar noi am reuşit să aducem aparatele la sol, am reuşit aterizări forţate. El, însă, fusese doborât! După

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

ce-a sărit din elicopter, împreună cu tot echipajul, aparatul lui explodase. El văzuse, aşadar, moartea cu ochii. Se salvase într-o fracţiune de secundă. Şi acum..."[1]

De la acel accident teribil trecuseră mai puţin de trei zile. Iar Emil Zamfir, zis Gipsy, se afla din nou într-o misiune „de gradul zero".

Maistrul militar Constantin Sima, mecanic de bord pe PUMA 90: „După joncţiunea cu cele trei elicoptere, generalul Stănculescu i-a ordonat pilotului Militaru, arătându-i o zonă pe hartă: «Mergem spre Oraşul Mare!». S-a făcut un viraj stânga, au intrat toate elicopterele în formaţie, PUMA 90 fiind în cap, şi ne-am îndreptat spre «Oraşul Mare» – localitate de care nu auzisem, dar care constituia probabil punctul de destinaţie al zborului nostru sau poate doar o parolă... O fi în ţară sau dincolo?!..."[2]

Căpitanul Mircea Militaru, pilotul elicopterului PUMA 90: „Apropiindu-ne de «Oraşul Mare», am comunicat celorlalţi piloţi – din ordinul generalului – să execute misiune de acoperire în aer în zona survolată (în apropierea Mănăstirii Dealu), iar noi ne-am continuat drumul pentru recunoaştere, trecând pe deasupra unei unităţi militare, la circa 50 de metri înălţime, spre Combinatul de Oţeluri Speciale. Apoi am virat la stânga, 180 de grade. Peisajul era înfiorător: tunuri, tancuri, TAB-uri, sute de militari, sute de ţevi îndreptate în sus, spre noi, urmărindu-ne prin aparate de ochire sau prin cătări de mitraliere şi de pistoale-mitralieră... Un singur ordin, o singură comandă, o nevinovată greşeală numai şi am fi fost sfârtecaţi cu aparate cu tot, chiar pulverizaţi..."[3]

Eşarfa galbenă

Aşadar, „Oraşul Mare" era Târgovişte! Unitatea survolată de cele două elicoptere venite din Ghencea, care tocmai se despărţiseră de cele trei elicoptere de însoţire,

[1-3] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

era celebra UM 01417, unde se aflau, sub pază armată, soţii Ceauşescu! Iar ţevile îndreptate în sus aparţineau unor baterii de artilerie antiaeriană care aveau capacitatea de a doborî o întreagă flotilă de aviaţie, nu doar două amărâte de elicoptere.

În acest moment, se declanşează „scena eşarfei". Pe baza unei discuţii telefonice anterioare cu colonelul Andrei Kemenici, şeful UM 01417, generalul Stănculescu recurge la consemn.

Maistrul militar Constantin Sima, mecanic de bord pe PUMA 90: „Generalul s-a ridicat de pe scaunul său şi s-a îndreptat spre uşă, scoţând de sub braţ o eşarfă galbenă, cam de 3–4 metri lungime şi lată de circa un metru. «Ce vreţi să faceţi?», l-am întrebat, contrariat. «Ăsta va fi de-acum drapelul Armatei», mi-a răspuns cu o tresărire de zâmbet pe buze. Mi-a ordonat apoi să deschid uşa..."[1].

Eşarfa i-a fost dată maiorului Mugurel Florescu, care se afla în suita generalului Stănculescu. Povesteşte plutonierul Constantin Bărănguţă, unul dintre cei patru paraşutişti aflaţi la bordul elicopterului PUMA 90: „Trecuserăm de Turnul Chindiei şi mi-am dat seama că suntem la Târgovişte. În timp ce elicopterul trecea pe deasupra zonei industriale, ofiţerul de justiţie, maior mi se pare, a scos o eşarfă galbenă pentru a o flutura în afara elicopterului, în semn de recunoaştere, probabil. Sesizând pericolul prinderii ei în elicea din spate, m-am repezit şi i-am smuls-o din mână. Mai întâi m-a bruscat, şi pe bună dreptate: mă opusesem unui consemn a cărui semnificaţie n-o cunoşteam, desigur esenţială pentru succesul misiunii şi pentru cruţarea vieţilor noastre. Dar i-am explicat riscul la care ne expuneam şi a acceptat s-o strângem până la limita eliminării oricărui pericol"[2].

Plutonierul Dorin Cârlan, colegul paraşutist al lui Bărănguţă, are o versiune chiar mai dramatică: „În momentul[1] când ne pregăteam să aterizăm în cazarmă, a fost scoasă o eşarfă galbenă din elicopter. Era lungă de 5–6 metri şi se putea

[1,2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

agăţa de elicea propulsoare. Noroc cu colegul nostru Costică Bărănguţă, care l-a înjurat pe Mugurel Florescu: «Ce, vrei să ne omori?». A tras acea eşarfă şi am scăpat. Se întâmpla chiar deasupra platoului de aterizare"[1].

„Dacă am fi strănutat, s-ar fi declanşat focul"

Finalul îi aparţine pilotului Mircea Militaru, de pe PUMA 90: „Când am oprit la punct fix, pentru aterizare, deasupra dispozitivului de apărare antiaeriană, ţevile tunurilor s-au oprit ameninţătoare în direcţia noastră. Eram în bătaia lor, la discreţia lor. Zece, cincisprezece, nu ştiu câte erau, dar mi s-au părut enorme şi oribile. Nu erau guri de artilerie sau guri de foc, ci guri flămânde de monştri turbaţi care urlau, care gemeau. Guri căscate apocaliptic, gata să ne înghită, să ne devoreze. Mă blocasem, mi-era teamă de următoarea manevră, întârziam s-o execut, când generalul mi-a ordonat cu glasul sugrumat de emoţie: «Coboară, dom'le!». Şi am aterizat. (...) Zeci şi zeci de soldaţi, servanţii tunurilor, lăsaseră piesele lor de artilerie, cu care până atunci îmi tocaseră nervii, şi ocupaseră poziţii de tragere, cu armele de infanterie îndreptate împotriva noastră. Erau transfiguraţi, la capătul răbdării şi al puterilor, sălbăticiţi şi încordaţi, fioroşi chiar, gata doar să apese pe trăgaci. Cred că, dacă am fi strănutat, s-ar fi declanşat focul"[2].

Aterizarea a avut loc pe platoul din spatele Comandamentului. Cele două elicoptere au fost aşezate, miraculos, la câţiva metri unul de altul. Şi tot la câţiva metri de un transportor amfibiu blindat (TAB) cu un locotenent-major aflat la mitralieră. Ofiţerul era Iulian Stoica şi nu mai dormise de trei zile, de când îi păzea pe soţii Ceauşescu. Iar în „burta" monstrului blindat se aflau înşişi dictatorii.

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

Zborul Bucureşti – Târgovişte

- **Data:** 25 decembrie 1989
- **Decolare:** ora 12.10, Complexul Sportiv Ghencea
- **Aterizare:** ora 13.00, cazarma UM 01417 Târgovişte
- **Durata:** 50 minute
- **Distanţa:** 120 km (cu ocolire pe lângă Ploieşti)
- **Viteza de zbor:** 200 km/oră (zbor în zig-zag, cu staţionare la punct fix)

Elicopterul PUMA 90

Echipaj: cpt. Mircea Militaru (pilot), lt.maj. Dan Stănescu (copilot), maistru militar Constantin Sima (mecanic de bord)

Paraşutişti: cpt. Ionel Boeru, plt. Dorin Cârlan, plt. Constantin Bărănguţă, sg.-maj. Octavian Gheorghiu

Oficiali: gen. Victor Atanasie Stănculescu (reprezentant FSN), Gelu Voican Voiculescu (reprezentant FSN), Virgil Măgureanu (reprezentant FSN), col. Gheorghe Ştefan (ofiţer DIA), col. Ion Baiu (operator video), mr. Mugurel Florescu (ofiţer de Justiţie), lt.-maj. Trifan Matenciuc (aghiotantul lui Stănculescu)

Elicopterul PUMA 92

Echipaj: mr. Cristian Mateiciuc (pilot), cpt. Alexandru Popa (copilot), maistru militar Gheorghe Stoica (mecanic de bord)

Paraşutişti: sg.-maj. Laurenţiu Ştefănescu, sg.-maj. Teodor Gheorghe, sg.-maj. Marian Forjan, sg.-maj. Dumitru Iliescu

Oficiali: col. Gică Popa (judecător), col. Ion Nistor (judecător), mr. Dan Voinea (procuror), Constantin Lucescu (avocat), Nicolae Teodorescu (avocat), plt.-maj. Jan Tănase (grefier), cpt. dr. Liviu Verdeş (medic)

ULTIMA BUCURIE A LUI CEAUŞESCU: „A VENIT STĂNCULESCU!"

Cu două ore înainte de a fi împuşcat, dictatorul încă mai credea că Stănculescu a venit să-l salveze. De trei zile se tot amăgea că generalul e de partea lui. Înainte de proces, Stănculescu a stabilit locul execuţiei: peretele Corpului de Gardă de la UM 01417 Târgovişte. Urmau 80 de minute de mascaradă judiciară.

Luni, 25 decembrie 1989, ora 13.00. În casele românilor se simt aburi de ţuică fiartă, miros de sarmale şi aromă de caltaboşi. Revoluţie, Revoluţie, dar e, totuşi, Crăciunul.

Deasupra cazărmii din Târgovişte se aude croncănit de corbi. Moartea nu mai are răbdare, iar corbilor le e foame. Nu poftesc însă nici la sarmale, nici la caltaboşi sau ţuică fiartă. Vor carnea stafidită a doi bătrâni care credeau că le-a murit moartea, dar care s-au trezit cu ea la uşă.

*

* *

Aterizarea elicopterelor în cazarma UM 01417 Târgovişte are loc într-un moment extrem de tensionat. Ofiţerii care-i păzeau pe soţii Ceauşescu şi cei care apărau unitatea fuseseră informaţi că trebuie să aterizeze două elicoptere. Ei erau convinşi că „musafirii" vin să-i ia pe dictatori. Pe măsură ce trecea timpul, tensiunea creştea. Şi, odată cu ea, creştea şi suspiciunea.

Dimineaţa, în jurul orei 7.00, generalul Stănculescu l-a sunat pe colonelul Kemenici să-l întrebe dacă Nicolae Ceauşescu şi-a făcut injecţia cu insulină. Răspunsul a fost „nu". Dictatorul se afla în pericol de a intra în comă diabetică.

În aceste condiţii, Stănculescu l-a anunţat pe Kemenici că va sosi cu două elicoptere în jurul orei 9.00, fără a-i oferi detalii. Avea să ajungă patru ore mai târziu.

Prizonierii îşi petrecuseră noaptea în TAB, îmbrăcaţi în ţinută militară. „I-am readus pe Ceauşeşti în unitate, i-am schimbat în haine civile, apoi, în jurul orei 8.30, i-am reintrodus în TAB pentru a aştepta elicopterele. De pe la opt, opt şi ceva – niciun telefon. Nimic. O linişte suspectă, vicleană. Trece de ora 9.00 şi staţiile de radiolocaţie nu sesizau niciun zbor, nicio ţintă. Ne uitam unul la altul, muţi, înnebuniţi"[1], povestea Andrei Kemenici zece ani mai târziu.

În nota diversiunilor din zilele precedente, Kemenici este încercat cu un nou telefon suspect, de la Bucureşti, prin care i se cere să-i execute pe cei doi. Colonelul se agită buimac şi recurge la ordine confuze.

*
* *

Nerăbdător să afle ce se întâmplă la Bucureşti, colonelul Kemenici a vrut să-i sune pe generalii cu care ţinea legătura – Stănculescu, Guşă sau Voinea. „Voiam să pun mâna pe telefon, să sun la Bucureşti, când m-a sunat comandantul Armatei I, generalul Voinea: «Tovarăşe Kemenici, mai trăieşti, dom'le? Am auzit că ăia au încercat să fugă... E adevărat că i-ai căsăpit?». «Nu, tovarăşe general. Nici vorbă. Mie să-mi spuneţi dacă mai vin sau nu...», am zis eu. La care generalul: «Cine? Unde, dom'le? Ce tot vorbeşti acolo?». Eu am spus: «Dacă nu ştiţi despre ce este vorba, să mă lăsaţi în pace!». Am întrerupt convorbirea cu Voinea şi m-a sunat Mocanu, comandantul Apărării Antiaeriene a Teritoriului: «Tragi în tot ce zboară! Din informaţiile pe care le am eu, unitatea va fi atacată de elicoptere. Ordin: se doboară tot!». Nu mai rezistam. Simţeam că-mi explodează inima. L-am sunat apoi pe generalul Iosif

[1] Viorel Domenico — *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Rus, comandantul Aviaţiei. Mi-am dat doar numele şi mi-a răspuns de parcă aştepta telefonul meu: «E interdicţie totală de zbor. Nu zboară nimic, nicio aeronavă proprie! Tot ce e în aer este inamic!»."[1]

Pe acest fond tensionat, Kemenici trebuia să primească în unitate elicopterele de la Bucureşti. În urma dialogurilor cu generalii Mocanu şi Rus, comandantul Garnizoanei Târgovişte a mai dat un ordin: *încărcaţi bateriile şi „foc în tot ce zboară!"*. După ce a mai dat un telefon la biroul generalului Stănculescu, iar cei de acolo i-au confirmat că acesta este plecat în misiune la Târgovişte, a revocat ordinul de „foc". Însă situaţia stătea să explodeze. Fantomele teroriştilor bântuiau prin cazarmă.

*
* *

Colonelul Kemenici mai avea de trecut peste un hop: sosirea elicopterelor. Le auzea apropiindu-se, le vedea în aer, dar se temea. Ştia de două aparate de zbor, însă pe cerul unităţii se „zbenguiau" cinci. Două cu oficialii de la Bucureşti şi trei cu misiuni de însoţire. Comandantul UM 01417 a răsuflat uşurat când a văzut semnalul făcut cu eşarfa galbenă.

„Când primul elicopter – cel cu eşarfa galbenă, scoasă de cineva pe laterala aparatului de zbor – a aterizat, am pornit TAB-ul în care mă aflam, iar după mine, la câţiva metri în spate, venea TAB-ul cu soţii Ceauşescu. Eram convins că transbordarea va avea loc rapid, fără ca elicopterele să-şi oprească motoarele"[2], povesteşte Kemenici.

Pentru cei din unitate era un moment ciudat. Nou-sosiţii luau poziţie de apărare. „Au intrat în dispozitiv, direct cu pistoalele îndreptate spre noi, de parcă *noi* eram teroriştii", a observat caporalul Dorian Dobriţa.

Căpitanul Boboc, care vedea totul prin vizorul TAB-ului în care-i păzea pe Ceauşeşti, a avut aceeaşi senzaţie de uimire. „Întrucât urmau să vină două elicoptere, pentru a se evita un accident, toţi militarii din curtea cazărmii au fost dezarmaţi; muniţia a rămas asupra lor, dar nu în arme, ci în

[1,2] Viorel Domenico — *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

portîncărcătoare. La aterizarea elicopterelor, paraşutiştii au sărit în forţă, ca trupele de comando, formând un dispozitiv circular în jurul elicopterelor, apărându-le... Ni s-a părut atunci ceva monstruos, o trădare pe faţă, mai ales că comandantul unităţii a chemat TAB-ul la elicopterul din faţă şi i-a dat raportul generalului, ca şi cum ar fi predat unitatea."[1]

Prima grijă a lui Stănculescu a fost anihilarea forţelor pe care le bănuia că i-ar putea fi ostile. Cei dintâi luaţi în vizor au fost căpitanul Sorinel Stoian (ofiţerul de contrainformaţii al unităţii – C.I.-stul) şi locotenent-colonelul Gheorghe Dinu (locţiitorul şefului Securităţii Dâmboviţa).

Colonelul Andrei Kemenici recunoaşte: „Pe timpul procesului şi execuţiei, unitatea a fost la dispoziţia comandoului organizat de generalul Stănculescu"[2]. Afirmaţia sa este întărită de sergentul-major Teodor Gheorghe, unul dintre cei opt paraşutişti. „A venit generalul şi ne-a introdus în Comandament, pe un hol. A întrebat cine e mai mare în grad şi, evident, a ieşit în faţă căpitanul Ionel Boeru. Întrucât nu purtam grade şi toţi eram tineri, între 23 şi 29 de ani, generalul ne-a întrebat dacă suntem soldaţi sau cadre militare. Am răspuns: «Subofiţeri», după care ne-a spus: «Aţi venit cu mine şi, deci, sunteţi la ordinele mele. Executaţi numai ceea ce vă ordon eu! Dacă suntem atacaţi, aveţi dreptul să răspundeţi cu foc fără somaţie»."[3]

Stănculescu s-a interesat şi de secretarii de partid. Unul dintre ei, maiorul Ion Mareş, îşi aminteşte: „Din acel moment am înţeles că am fost deposedaţi de orice răspundere, ne ieşiserăm din atribuţii. Paraşutiştii ne blocaseră. Puşi în puncte-cheie din interior, cu armele îndreptate spre noi, ne scoseseră din uz. Nu mai reprezentam nimic în propria cazarmă. Mă durea această neîncredere"[4].

Neîncrederea era reciprocă. Iată ce gândea atunci unul dintre paraşutişti, sergentul-major Marian Forjan: „Eram convins că trebuie să-i apărăm pe general şi pe cei din suita

[1,2,4] Viorel Domenico — *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[3] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

lui de cei din unitate. Oricine, indiferent de ce grad purta, devenise un potenţial duşman"[1].

În acele clipe, nu doar cei din cazarmă şi cei coborâţi din elicoptere erau cu nervii întinşi la maximum. Incertitudinile îi măcinau şi pe Ceauşeşti, în „burta" transportorului blindat. Dar printre ele şi-a mai făcut loc şi o brumă de speranţă. Trăirile prizonierilor sunt redate de căpitanul Boboc. „Eram în interiorul TAB-ului, mă uitam pe unul din vizoare. Pe celălalt, a privit Nicolae Ceauşescu. Elena l-a întrebat, curioasă: «Cine e? Cine a venit?». El, deodată luminat, eliberat parcă de orice gând rău: «Stai liniştită... Fii liniştită... A venit Stănculescu...» După întrevederea comandantului cu generalul Stănculescu, l-am văzut pe Kemenici nervos, supărat, violent chiar, făcându-ne semn să ne întoarcem cu TAB-ul de unde plecaserăm. Probabil că şi dânsul se aştepta să-i predea, să-i urce în elicopter şi să dispară cu ei, să ni-i ia de pe cap. Dar n-a fost să fie aşa. Mai aveam încă de tras..."[2]

Comandantul unităţii, Andrei Kemenici: „Am coborât din TAB şi, în momentul în care s-a deschis uşa laterală a elicopterului, au debarcat câţiva paraşutişti şi generalul Stănculescu. Acesta mi-a spus: «Hai, urcă! Să mergem!». Între timp a aterizat şi al doilea elicopter. Într-o fracţiune de secundă m-am simţit ud leoarcă. Mi-am zis: «Gata, sunt arestat pentru că n-am vrut să-i execut». Când să pun piciorul pe scara elicopterului, m-am trezit parcă din şoc. Aşa că m-am oprit şi am întrebat: «Unde să mergem?». Generalul îmi spune: «Cum unde? Unde sunt ei!». Atunci m-am înseninat. «Păi, sunt aici!». «Unde?», m-a întrebat generalul. Am făcut semn să vină mai aproape de cel de-al doilea TAB. Dar Stănculescu a spus: «Nu, nu. Să meargă înapoi la Comandament!». Apoi mi-a zis: «Dacă sunt aici, facem totul aici». Am rămas oarecum blocat, pentru că nu coborâseră din elicopter decât paraşutiştii şi generalul. Nu ştiam de cine e însoţit. Şi nici nu l-am întrebat ce înseamnă «Facem totul aici»."[3]

[1] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992
[2,3] Viorel Domenico — *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

*
* *

Era puțin după ora 13.00. Completul de judecată se afla încă în elicopterul PUMA 92. Căpitanul Ionel Boeru, cel mai mare în grad dintre paraşutişti, îşi aminteşte: „Discuția dintre Kemenici şi Stănculescu a fost destul de scurtă. Apoi, generalul ne face semn să coborâm, ne adunăm acolo, ne spune de ce-am fost aduşi. «Ați venit aici pentru că în unitate se află cuplul Ceauşescu. Cei doi vor fi judecați, iar voi trebuie să aveți grijă ca totul să se desfăşoare normal, să nu fie incidente, să nu vină careva să-i răpească», prostii de genul ăsta. Şi mi-a dat ordin să-i împart pe ceilalți şapte paraşutişti în toate părțile cazarmei, că nu are încredere în cei din unitate"[1].

A urmat un traseu, la pas, dinspre locul de aterizare spre platoul unității. Kemenici şi Stănculescu pe jos, unul lângă altul, iar în spatele lor, TAB-ul în care se aflau Nicolae şi Elena Ceauşescu. Era drumul morții.

Kemenici: „Când am întors capul, am văzut suita cu care venise generalul. I-am recunoscut pe Gelu Voican Voiculescu (pe care-l văzusem la televizor, mai mereu pe lângă Iliescu), pe colonelul Ştefan (cu care avusesem onoarea să discut în noaptea de dinainte) şi pe colonelul Baiu (cu care fusesem coleg la Şcoala Militară de la Braşov), acum aflat pe post de cameraman"[2].

„Unde-i împuşcăm după proces?"

Scenariul pentru desfăşurarea unui proces şi apoi a unei execuții nu era cunoscut. Stănculescu s-a orientat pe moment: „Judecătorii, procurorul şi Gelu Voican Voiculescu s-au retras într-o cameră şi au început să discute asupra procedurii. Atunci mi-au spus că le trebuie două camere. Una în care să judece şi alta în care să delibereze"[3].

[1] Interviu Ionel Boeru – Târgoviște, 11 noiembrie 2009
[2] Viorel Domenico — *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999
[3] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

Colonelul Kemenici spune că totul s-a întâmplat foarte repede: „Stănculescu m-a luat să-l însoțesc într-un fel de inspecție a încăperilor de la parterul Comandamentului. Şi intrând când într-o cameră, când în alta, spunea: «Aici le facem vizita medicală!» – era biroul meu. «Aici desfăşurăm procesul» – era sala destinată compartimentului de mobilizare. Am dat ordine de pregătire a încăperilor în acest sens, apoi m-a chemat afară împreună cu şeful grupei de paraşutişti, căpitanul Ionel Boeru. Ne-am oprit la uşa în fața căreia se afla TAB-ul cu cei doi Ceauşeşti şi m-a întrebat aşa, direct, fără ocol: «Unde-i împuşcăm după proces?»"[1].

Nu era prima oară când Kemenici auzea astfel de lucruri. De trei zile, Bucureştiul presa în acest sens. Şi totuşi, colonelul recunoaşte că a amuțit. N-a fost în stare să dea un răspuns. Altceva e să simți moartea de aproape...

În final, tot Stănculescu a stabilit locul, arătând cu degetul: „Acolo!". Era peretele corpului de gardă, iar locul indicat se afla între două ferestre.

„Căpitane, eşti în stare să...?"

După ce s-a hotărât asupra locului execuției, generalul Stănculescu şi-a ales trei oameni dintre cei opt paraşutişti. S-a oprit la căpitanul Ionel Boeru, plutonierul Dorin Cârlan şi sergentul-major Octavian Gheorghiu. Aceştia urmau să compună „plutonul de execuție". În fapt, un comando, căci plutoanele de execuție acționează după nişte reguli, ceea ce la Târgoviște nu era cazul.

Căpitanul Boeru îşi aminteşte cum a fost pusă la cale execuția. „Stănculescu şi Kemenici mi-au zis că au nevoie de unul dintre oamenii mei, cel mai bun pe care-l am. L-am chemat pe Costică Bărănguță. Stănculescu i-a dat ordin să-l păzească pe ofițerul de contrainformații din unitate şi pe un locotenent-colonel de Securitate, Gheorghe Dinu. După ce l-am chemat

[1] Viorel Domenico — *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

pe Costică, mi-a spus să-i adun pe toți. Atunci a pomenit Stănculescu prima dată de execuție. A spus că mai are nevoie de doi oameni să-l păzească pe el și pe alți trei oameni, să facă plutonul de execuție. Tot atunci ne-a spus să tragem din poziția «de la șold». Fiecare câte un încărcător, respectiv 30 de cartușe, foc automat obligatoriu. Nu a pomenit nimic de protocol, mă refer la momentul execuției."[1]

Ionel Boeru a rămas marcat de momentul în care a primit direct ordinul de la generalul Stănculescu. „După ce am stabilit locul, generalul m-a chemat între patru ochi. A venit chiar foarte aproape de mine și m-a întrebat: «Căpitane, ești în stare să faci treaba asta?». A fost un moment foarte dificil pentru mine, dar am reușit să vorbesc. Mă mir că am avut și glas. Am zis: «Da, pot să fac treaba asta!»"[2].

Ceaușeștilor li se apropia sfârșitul. În timp ce ei se bucurau că a venit Stănculescu, acesta stabilea detaliile asasinatului.

Cam mare tensiunea

Se apropia vizita medicală. Soții Ceaușescu au fost scoși din TAB-ul care fusese tras la intrarea din spate a Comandamentului. În biroul colonelului Kemenici fusese deja improvizat cabinetul medical.

Paraşutiştii care s-au ocupat de escorta Ceaușeștilor au rămas marcați de momentul în care au dat ochii cu dictatorul. Sergentul-major Octavian Gheorghiu: „Când a fost scos din TAB, eram în fața oblonului. A dat cu ochii de mine. O figură înspăimântată, întrebătoare. Mă cerceta parcă. Dorea, căuta să mă recunoască sau să mă facă părtaș la ceva anume"[3].

Alături de Gheorghiu se afla un alt paraşutist, plutonierul Dorin Cârlan. „Când l-am văzut cât de mărunt, de pricăjit și de supărat este, când i-am văzut mâna bătrână, jigărită și petele alea castanii pe fruntea încrețită și pe obrazul scofâlcit,

[1,2] Interviu Ionel Boeru – Târgoviște, 11 noiembrie 2009
[3] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992

mi s-a făcut milă de el. Barba îi crescuse destul de vizibil, iar pe gulerul cămășii albe se distingea o dungă de negreală. A coborât cu căciula în mână și, înainte de a și-o repune pe cap, și-a aşezat frizura. Din câte văzusem eu prin filme, gestul acesta era făcut cu o anume poezie și eleganță. Dar el proceda ciobănește, cu stângăcie, și nu-i stătea bine deloc."[1]

Cel care a deschis oblonul TAB-ului, la ordinul generalului Stănculescu, a fost căpitanul Ion Boboc.

La ieșirea din transportor, Ceaușescu a fost întâmpinat de șeful grupei de paraşutiști, căpitanul Ionel Boeru. „Era de nerecunoscut. Alb ca varul, ciufulit și neras. Parfumat însă, mirosea frumos. «Vă rog, mergeți cu mine», i-am spus cu docilitate. L-am luat de sub brațul stâng și l-am condus la «cabinetul medical». Am rămas afară. Auzeam prin ușă totul. Când doctorul i-a spus că tensiunea este 17 cu 10, el a zis: «Nu, nu e bună». După vizita medicală l-am condus în «sala de tribunal». I-am oferit un scaun pe care s-a aşezat, oftând. Tavi Gheorghiu a rămas să-l păzească, iar eu, însoțit de Dorin, m-am întors s-o iau pe «distinsa»"[2], povestește Boeru. Plutonierul Dorin Cârlan și sergentul-major Octavian Gheorghiu erau colegii săi din „plutonul de execuție".

Cei doi medici care le-au verificat soților Ceaușescu starea de sănătate au fost căpitanul Liviu Verdeș (adus de Stănculescu de la București) și locotenentul-major Florin Olteanu (medicul unității din Târgoviște).

*
* *

Ionel Boeru, secondat de colegii săi paraşutiști, a ieșit din nou pe ușa din spatele Comandamentului, s-o preia din TAB pe Elena Ceaușescu. „Am recunoscut-o imediat. Spre deosebire de el, care parcă tocmai atunci ieșise dintr-o frizerie, ea avea un miros urât, înțepător, de urină și mizerie, de ou clocit. Am condus-o pe același traseu pe care l-am dus și pe el. Când a ieșit din «cabinetul medical», Tovarășa avea în mână vată și

[1] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992
[2] Interviu Ionel Boeru – Târgoviște, 11 noiembrie 2009

două flacoane."[1] Cele două „flacoane", care erau puse într-un plic de hârtie de culoare maronie, erau fiolele de insulină pentru Nicolae Ceauşescu.

Plutonierul Constantin Bărănguță, de la paraşutişti, a rămas şocat de imaginea Tovarăşei. „Elena era hidoasă ca Muma Pădurii. O babă cu haine bune pe ea. Dacă el lăsa în urmă un miros de parfum, din ea ieşea o duhoare puturoasă, insuportabilă, de-ți întorcea stomacul pe dos. Privea în stânga şi-n dreapta speriată."[2]

Plutonierul Dorin Cârlan a avut o altă viziune asupra Elenei Ceauşescu, la ieşirea din transportor. „A coborât şi «mama noastră eroină». Supărată foc, dar nu o supărare născută din suferință, ci una arogantă, respingătoare... Avea o înfățişare de parcă ar fi zis: «Cum e posibil aşa ceva?!». Se citea pe chipul ei disprețul, în timp ce el părea totuşi blând, lovit de soartă şi consternat. El îți provoca milă, ea – repulsie."[3]

*
* *

Printre măsurile organizatorice dictate de generalul Stănculescu s-a numărat şi desemnarea a trei ofițeri din cazarmă, care să participe la proces în calitate de asesori populari. Colonelul Kemenici a numit un căpitan (Corneliu Sorescu), un locotenent-major (Daniel Candrea) şi un locotenent (Ion Zamfir). Aceştia aveau să stea la aceeaşi masă cu judecătorii Gică Popa şi Ion Nistor.

[1] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009
[2,3] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992

UN PROCES STALINIST

În ziua de Crăciun a anului 1989, la ora 13.20, debuta cea mai mare parodie judiciară a sfârşitului de secol XX. Agentul sovietic Nicolae Militaru, instalat de Ion Iliescu în fruntea Armatei Române, a sunat de cinci ori în cazarma de la Târgovişte. Nu mai avea răbdare: voia lichidarea rapidă a Ceaușeștilor.

Trecuți de vizita medicală, soții Ceauşescu au fost duşi în sala de judecată. Încăperea era situată la şapte-opt metri distanță, chiar în dreptul intrării principale în Comandament.

„După vizita medicală, i-am îmbrăcat pe rând şi i-am dus în sala de judecată. Mai întâi pe el, apoi pe ea"[1], îşi aminteşte căpitanul Boeru, şeful comandoului de paraşutişti. Boeru avea o calitate în plus, căpătată prin ordin de la Stănculescu: aceea de şef al plutonului de execuție. Căpitanul de 31 de ani ştia că împinge de la spate două cadavre.

După vizita medicală, biroul comandantului Kemenici a devenit refugiu pentru judecătorul Gică Popa. Acesta s-a retras acolo pentru a pune la punct detaliile procesului.

Colonelul Andrei Kemenici: „Colonelul Gică Popa a intrat în biroul meu şi a tot scris ceva pe o hârtie, îşi făcea probabil un plan al procesului. Era o hărmălaie de nedescris, o tensiune cumplită. Şi deodată a intrat Stănculescu, ca o vijelie, şi a spus din uşă: «Gata, hai, intrăm!». Iar Gică Popa era atât de marcat,

[1] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009

încât a uitat acea foaie pe biroul meu. A condus procesul fără să aibă nimic în față, fără nicio notiță preliminară..."[1]

Kemenici descrie atmosfera de neîncredere din acele momente. „Înaintea procesului, Stănculescu îmi spusese să urmăresc programul la televizor şi dacă e ceva deosebit, dacă sunt probleme, să-l anunț, să-l chem de urgență. Am zis milităreşte «Am înțeles!», dar în timpul procesului mă tot gândeam ce înțelegea generalul prin «ceva deosebit»?! Un mesaj adresat lui, ceva despre Târgovişte, un atentat?... Îmi venea să intru peste ei, în sală, şi să-l întreb ce aşteaptă de la Televiziune, că şi eu pusesem un plutonier să se uite la televizor şi să mă anunțe dacă se transmite «ceva deosebit». Deci, totul depindea de acel plutonier."[2]

Biroul colonelului Kemenici a fost martor al multor lucruri interesante în acea zi. „În timpul procesului, telefonul din biroul meu a sunat în draci. La un moment dat, sună colonelul Ioan Suciu, comandantul regimentului de elicoptere de la Boteni, ale cărui aparate de zbor se aflau la mine în unitate. Suciu era disperat: fusese informat că elicopterele au fost atacate şi doborâte pe traseu. L-am asigurat că au ajuns cu bine, că sunt în unitate, că totul e în ordine, dar nu m-a crezut şi a cerut să vorbească şi cu şeful piloților. Acesta a venit în câteva minute, că se afla pe platou, lângă elicopterul din care coborâse Stănculescu. După discuția cu Suciu, maiorul Mateiciuc, pilotul, mi-a zis, speriat, că trebuie să ne grăbim. «Este posibil, din moment în moment, să fim atacați», a zis el. Prin colonelul Ştefan – pe care l-am scos, printr-un semn discret, din încăperea în care avea loc procesul –, a fost anunțat generalul Stănculescu. Dar el nu mi-a comunicat nimic..."[3]

Militaru nu mai are răbdare

Nerăbdarea de a-i executa pe Ceauşeşti era exprimată cel mai bine de un personaj aflat la 70 de kilometri distanță:

[1-3] Viorel Domenico — *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

generalul Nicolae Militaru. Acesta suna insistent, încercând să grăbească „soluția finală".

Povesteşte colonelul Kemenici: „În timpul procesului, m-a chemat la telefon, de trei ori, generalul Militaru (cu care Stănculescu vorbise din primul moment al intrării în Comandament, înainte de a începe pregătirea procesului). De fiecare dată, generalul Militaru avea acelaşi mesaj: «Nu e gata? Nu s-a terminat? Spune-le, dom'le, să se grăbească! Să încheie odată cu toate!». De fiecare dată prin acelaşi curier, colonelul Ştefan, îl înştiințam pe generalul Stănculescu, dar o singură dată mi s-a transmis: «Nu se poate mai repede». În acele momente, nu mai eram atât de sigur că echipa generalului Stănculescu exprimă voința Frontului Salvării Naționale"[1].

Militaru avea să mai sune o dată, după proces, ca să se convingă că soții Ceauşescu au fost executați. Aşadar, în cele două ore decisive, generalul Militaru a sunat la Târgovişte de cel puțin cinci ori: o dată înainte de proces (când a vorbit cu generalul Stănculescu), de trei ori în timpul judecății (interlocutori fiindu-i colonelul Kemenici şi maiorul Țecu) şi o dată după execuție (când a vorbit, de asemenea, cu colonelul Kemenici).

Stănculescu susține că, pe timpul procesului, a fost informat o singură dată, printr-un bilețel, de către colonelul Kemenici. Era, într-adevăr, un mesaj de la generalul Militaru, care se interesa în ce stadiu se află „misiunea". Adică procesul plus execuția.

Pentru a afla originea ideii de a-i suprima pe Ceauşeşti *atunci, acolo* şi *în acel mod*, trebuie să ne reamintim cine erau decidenții. Generalul Nicolae Militaru, cel care suna insistent la Târgovişte „să se încheie odată cu toate", era agent al serviciului secret al Armatei sovietice (temutul GRU). Silviu Brucan, „eminența cenuşie" a noii puteri, îşi făcuse instructajul „tehnic", în urmă cu un an, la Kremlin. Ion Iliescu, liderul politic al grupului de la MApN, studiase la Moscova şi se afla în legături speciale cu agenți sovietici; nu întâmplător, el l-a numit pe Militaru ministru al Apărării imediat după fuga lui

[1] Viorel Domenico — *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Ceauşescu. În primele lor zile la putere (22–24 decembrie), Iliescu, Militaru şi Brucan avuseseră multiple convorbiri telefonice, în limba rusă, cu autorităţile sovietice (şi la Moscova, şi la Ambasada de la Bucureşti). Grupul de putere de la Bucureşti, format din complotişti anti-Ceauşescu, părea că nu mişcă un deget fără să-i informeze sau să le ceară acordul sovieticilor. Scenariul *„revoluţiei FSN-iste"*, adică al *contrarevoluţiei*, era scris, la vedere, în limba română, iar cu cerneală simpatică, în limba rusă. Şi pe scenă, lucrurile stăteau la fel: actorii erau români, dar sufleorul – sovietic. Un capitol important al acestui scenariu era lichidarea soţilor Ceauşescu.

*

* *

Procesul începe în forţă. Încă din prima intervenţie, judecătorul Gică Popa le comunică inculpaţilor caracterul excepţional al procesului. Ceauşescu ripostează ferm, nerecunoscând Tribunalul şi invocând Constituţia. Este un joc al nervilor, în care fiecare încearcă să-l intimideze pe celălalt.

Intră în joc şi unul dintre avocaţi, Nicolae Teodorescu, care din start se comportă ca un procuror, aducându-le acuzaţii grave clienţilor săi. Este ceea ce ambii apărători vor face pe durata întregului proces.

Judecătorul preia ştafeta, încercând să-i domine pe dictatori: *„Genocidul pe care l-au făcut acest inculpat şi această inculpată, jefuind poporul... îşi aroga dreptul de a vorbi în numele poporului. Nici astăzi nu vrea să vorbească, este laş şi la propriu, şi la figurat"*[1].

Asaltul este continuat de procurorul Dan Voinea, care citeşte actul de acuzare. „Documentul" conţine patru puncte. Ulterior, la Bucureşti, când va suna personal la TVR pentru a dicta rechizitoriul, Ion Iliescu va introduce un al cincilea punct: *„Încercarea de a fugi din ţară pe baza unor fonduri de peste un miliard de dolari depuse la bănci în străinătate"*[2].

Ceauşeştii simt un fior rece când procurorul cere condamnarea lor la moarte. „Judecata revoluţionară" are toate caracteristicile unui proces stalinist.

[1, 2] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Sau este chiar mai grav de atât? Este, spune celebrul jurist francez Robert Badinter, care e tranşant: „Nu a fost proces stalinist, a fost lichidare politică"[1]. Şi are dreptate: procesele staliniste măcar durau câteva luni sau câţiva ani, iar tot acest timp justiţia bolşevică mima strângerea de probe, ascultarea martorilor etc. Totul sub teroare, evident, dar condamnatul nu era judecat şi executat în mai puţin de două ore, fără drept – formal – de recurs.

Inclusiv execuţia avea loc după câteva zile, nu imediat după pronunţarea sentinţei, ca la Târgovişte.

Un proces stalinist în formă sumară, adică lichidare politică.

Un proces în care inculpaţii nu au dreptul la apărare, iar sentinţa se ştie dinainte; o sentinţă, evident, dictată politic.

Un proces în care actul de acuzare se bazează pe minciuni colosale, de tipul *„genocidului cu peste 60.000 de victime"*[2].

Un proces în care procurorul, judecătorii şi avocaţii par să aibă un singur scop: să le închidă gura celor pe care, teoretic, îi acuză, judecă sau apără.

Un proces în care lipsesc probele, dar abundă frazele propagandistice.

Cum se întoarce roata! Este tipul de proces pe care grupul politic din care făcea parte şi Ceauşescu l-a folosit fără remuşcări atunci când a avut interesul de a-şi elimina rivalii.

Prin astfel de procese au fost lichidaţi „duşmanii de clasă" în primii ani ai regimului comunist: partidele democratice, Armata regală, intelectualitatea, preoţimea, studenţii.

Prin astfel de procese s-au făcut „reglările de conturi" din interiorul Partidului Comunist, culminând cu executarea lui Lucreţiu Pătrăşcanu.

Prin astfel de procese şi-a consolidat puterea Gheorghe Gheorghiu-Dej, tutorele politic al lui Ceauşescu.

Prin astfel de procese a domnit Stalin, modelul politic al lui Ceauşescu.

[1] Postul de televiziune France 3, ianuarie 1990

[2] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Prin astfel de procese a reuşit Ceauşescu, un tânăr neinstruit, frustrat şi anarhist, să guste din dulceaţa puterii.

Ceauşescu n-a ridicat glasul niciodată împotriva acestor orori! Când a făcut-o – cazul Pătrăşcanu – era prea târziu, iar la baza gestului său au stat tot acte staliniste: *demascarea* şi *lichidarea politică* a unor rivali în lupta pentru putere.

Ceauşescu este un produs al stalinismului. L-a venerat pe Stalin, a ajuns la putere prin metode staliniste, a guvernat după reţetă stalinistă, s-a zeificat prin procesiuni staliniste, a rămas ultimul conducător stalinist al Europei. Acum i-a venit şi lui rândul să simtă tăişul rece al justiţiei de tip stalinist...

Avionul de hârtie

Ceauşescu vorbeşte deja despre o mascaradă: *„Nu recunosc tribunalul. Dar tot ceea ce se spune este fals. Puteţi face orice mascaradă, nu recunosc!"*[1]. Judecătorul Gică Popa îl ţine însă în frâu: *„Mascarada ai făcut-o dumneata timp de 25 de ani. Aceasta este mascarada pe care ai făcut-o şi ai dus ţara în pragul prăpastiei"*[2].

Şi totuşi, în ochii lui Ceauşescu licăreşte o urmă de speranţă. Motivul se află la doi metri în stânga sa: Victor Atanasie Stănculescu. Prezenţa generalului în sală îi dă încredere că totul se va rezolva în favoarea sa. Între comandantul suprem şi generalul său favorit, pe care l-a numit ministru al Apărării în urmă cu trei zile, se interpun maiorul Mugurel Florescu şi locotenentul-major Trifan Matenciuc. Ceauşescu îi caută privirea cu disperare. Vrea parcă o confirmare – discret, abia perceptibil, cât să observe doar ei şi nimeni altcineva – că totul va fi în regulă. Dar n-o obţine, pentru că Stănculescu evită să-l privească în ochi. Face un avion de hârtie, încercând să se „scuture" de tensiunea uriaşă din încăpere.

Stănculescu nu e înarmat. În sală există însă două personaje care stau cu mâna pe trăgaci: căpitanul-paraşutist Ionel

[1, 2] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Boeru şi civilul Virgil Măgureanu. Boeru îşi ţine la vedere pistolul-mitralieră cu pat de lemn, Măgureanu îşi pipăie discret pistoletul din buzunar...

*

* *

Procesul „ia viteză". Judecătorul Gică Popa devine tot mai agresiv, părând că, până să ajungă la sentinţă, principala sa misiune este aceea de a zdruncina orgoliul, mândria, aroganţa, încăpăţânarea şi, în final, rezistenţa lui Ceauşescu. Pentru a-şi atinge scopul, magistratul militar recurge deseori la înţepături, la ironii şi chiar la jigniri. Chiar şi modul de adresare, la persoana a doua singular, are darul de a-l şoca pe dictatorul-inculpat. *„Lasă placa asta veche!"*[1], îi spune colonelul Popa. *„Ştim încăpăţânarea de care ai dat dovadă"*[2], îl apostrofează apoi. *„Ai uzurpat puterea"*[3], îl taxează mai târziu.

Ceauşescu duce discuţia spre lovitura de stat care l-a îndepărtat de la putere. Judecătorul i-o retează din faşă: *„Răspunzi numai la întrebările pe care ţi le pun eu!"*[4].

Răfuiala alunecă spre terorişti şi spre „cei 64.000 de morţi", care, în realitate, se vor dovedi a fi 1.116, dintre care 159 cu Ceauşescu la conducere şi 957 după fuga acestuia. Iar de trei zile, de când era reţinut la Târgovişte, dictatorul nu mai avea nicio pârghie cu care să acţioneze. Dar şeful completului de judecată a primit de la Bucureşti o teză pe care trebuie s-o impună cu orice preţ. Trebuie să-i pună în cârcă lui Ceauşescu şi morţii din 22–25 decembrie, altfel... ai cui să fie?

Judecătorul Gică Popa: *„S-a tras în Piaţa Palatului în mulţime, eşti străin de acest lucru? Şi acum continuă să se tragă în oameni nevinovaţi, în bătrâni, în copii, în blocuri, de nişte fanatici, cine sunt aceşti fanatici? I-am format noi, poporul, sau dumneata? Cine i-a plătit? (...) Se trage în oameni nevinovaţi în toate oraşele (...) 64.000 de victime sunt astăzi ca urmare a dispoziţiilor date de dumneata..."*[5]

[1-5] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Când are ocazia, judecătorul Popa îl ridiculizează pe Ceauşescu: *„în toate «muncipiile» ţării, cum le pronunţai dumneata"*[1]. Iar pe Tovarăşa efectiv o demolează: *„Savantul, inginerul, academicianul, care nu ştia să citească... Analfabeta ajunsese academician"*[2]. Rănită în orgoliu, „savanta de renume mondial" lasă posterităţii o replică memorabilă: *„O să te audă intelectualii din ţara asta şi toţi colegii mei! O să te audă colegii mei ce vorbeşti! O să te audă..."*[3]

*
* *

Pe măsură ce era bombardat cu acuzaţii, Nicolae Ceauşescu amintea tot mai des de „lovitura de stat" dată de „trădători" şi de „agenturile străine". *„În faţa loviturii de stat... nu răspund celor care au chemat armatele străine în ţară! Nu răspund!", „...această bandă de trădători de ţară, care sunt în legătură cu străinătatea..."*[4]

Tema este reluată puţin mai târziu, iar Elena Ceauşescu face o constatare logică, prin care îl pune în dificultate pe judecător.

Nicolae Ceauşescu: *„... au provocat şi organizat lovitura de stat cu ajutorul agenturilor străine..."*[5]

Judecătorul: *„... plătite de Ceauşescu Nicolae"*[6].

Elena Ceauşescu: *„Ha, ha!... Să-l dea jos pe Ceauşescu? Ha, ha, ha..."*[7]

Judecătorul părăseşte zona minată a loviturii de stat şi a agenturilor străine şi revine la temele care-l fac pe Ceauşescu vulnerabil: *„De ce ai exportat produsele astea pe care le munceau ţăranii?... De ce ai înfometat acest popor?"*.[8]

După circa un sfert de oră, procesul ajunge la un punct sensibil: averea dictatorilor. Cel care „deschide balul" este judecătorul-colonel Gică Popa, preşedintele Tribunalului Militar Excepţional. Acesta îi vorbeşte lui „Nea Nicu", pe un ton insidios, despre *„vila fiicei dumitale"*, care *„avea un cântar de aur pe care îşi cântărea carnea adusă din străinătate; carnea asta de aici, a noastră, nu era bună..."*[1]

[1-8] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Tema conturilor din străinătate este abordată, brusc, de procurorul-maior Dan Voinea. Acesta pomeneşte şi o sumă: *„400.000 de dolari"*[2]. Judecătorul Gică Popa îl corectează însă imediat: *„400 de milioane de dolari în Elveţia"*.[3]

Ceauşescu speculează momentul de slăbiciune al acuzării, etichetând tribunalul drept mincinos. *„Nu există niciun cont al nimănui, şi ceea ce spuneţi arată cât de fals şi de provocator au procedat cei care au făcut lovitura de stat!"*[4], strigă Ceauşescu.

Bătrânul dictator e cu ochii pe mişcările generalului Stănculescu. Încă mai crede că acesta are un plan să-l salveze. Stănculescu primeşte bilete din afara încăperii, prin intermediul colonelului Gheorghe Ştefan, „omul cu fiolele de insulină". Biletele vin de la colonelul Kemenici, care e pe telefon cu Capitala. Cineva îi vrea morţi pe Ceauşeşti cât mai repede: generalul Nicolae Militaru. Iar în spatele acestuia, tropăind nerăbdători, Ion Iliescu, Silviu Brucan, Petre Roman, Dumitru Mazilu...

„Să încheiem conturile cu acest inculpat paranoic!"

Procesul continuă. După câteva ciondăneli, procurorul Dan Voinea are o intervenţie brutală, care-l descumpăneşte pe Ceauşescu: *„Domnule preşedinte, dacă acest inculpat paranoic nu are niciun cont, să încheiem şi noi conturile cu el, că se pare că nu ne putem înţelege!"*[5].

Ceauşescu e şocat. Îşi revine greu, încercând să pară ofensiv: *„Te voi trimite în judecată pentru insultă, cel care zice că ar fi procuror. Te voi trimite în judecată pentru insultă!"*.[6]

Dar atacul continuă în haită. Procurorului Voinea i se alătură avocatul Teodorescu şi judecătorul Popa. Primul, sub pretextul că o apără, insinuează că Elena Ceauşescu e *„bolnavă*

[1-6] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

psihic"[1], celălalt îi numeşte pe ambii inculpaţi *„megalomani". „Ce provocare ordinară!"*[2], contraatacă Tovarăşa.

Operaţiunea de ridiculizare a acesteia continuă însă cu un atac imparabil. Deşi nu are nicio relevanţă juridică, preşedintele Tribunalului îi taxează Elenei Ceauşescu şi falsificarea propriei vârste. Nicolae era născut în 1918, Elena în 1916, dar propaganda a „întinerit-o" cu trei ani, „mutându-i" naşterea în 1919, pentru ca oficial să nu fie mai bătrână decât el.

Judecătorul: *„Am urmărit şi ştiam că ziua dumitale este undeva înaintea dânsului, dar nu ştiam niciodată anul în care te-ai născut. Care este?"*[3]

Elena Ceauşescu: *„Astea chiar sunt de femei..."*[4]

Judecătorul: *„De aicea a pornit toată minciuna... niciun dicţionar, orice... toate femeile îşi ascund vârsta, dar când este un om care apare în dicţionare, în cărţi şi în toate astea, să nu se arate vârsta?"*[5]

Elena Ceauşescu: *„Ce provocare!"*[6]

Ceauşeştii simt că le fuge pământul de sub picioare. Atmosfera e lugubră. Chiar şi spaţiul ales pentru proces are ceva caricatural. Într-o încăpere pătrată cu latura de 5 metri, în care se mai află o sobă, câteva mese şi multe scaune, au fost îngrămădite 19 persoane. 19 oameni pe 25 de metri pătraţi!

De aceea, inculpaţii se află foarte aproape de procuror, de judecători şi de avocaţi, care-i mitraliază cu acuzaţii. Iar „grupul CFSN", reprezentând noua putere politică de la Bucureşti, e plasat chiar lângă masa Ceauşeştilor.

Ultima parte a procesului este halucinantă. Avocaţii Nicolae Teodorescu şi Constantin Lucescu se comportă ca nişte acuzatori staliniști. Teodorescu constată că soţii Ceauşescu se fac vinovaţi de toate acuzaţiile aduse de procuror şi cere condamnarea la moarte a clienţilor săi! Lucescu spune că a-i mai da cuvântul lui Ceauşescu este *„o jignire adusă poporului român"*[7].

[1-7] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

La ora 14.30, Tribunalul se retrage într-o sălită alăturată, pentru deliberare. De la începutul procesului au trecut 70 de minute. În zece minute vom avea verdictul. Unul pentru care judecătorii nu trebuie să-şi bată capul: îl ştiu de la prima oră a dimineţii, l-au primit de la Bucureşti.

Cât durează „deliberarea", Ceauşescu discută cu cei rămaşi în „sala de judecată". Speranţele sale în Stănculescu s-au spulberat, de aceea trimite o săgeată direct către general: *„Puteam fi împuşcaţi fără mascarada asta! (...) Acei care au trădat... inclusiv unul prezent aici, a chemat elicopterele, le-a dat ordin..."*[1] Ceauşescu arată cu degetul spre Stănculescu, aflat încă în sală, la doi metri în stânga lui. Intervenţia sa arată că, pe 22 decembrie, el *a fost evacuat* din sediul CC al PCR.

*

* *

Completul de judecată reintră în sală. Preşedintele Gică Popa citeşte sentinţa: *„Tribunalul, în numele legii şi al poporului declarând în secret, condamnă în unanimitate de voturi pe inculpaţii Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena la pedeapsa capitală şi confiscarea totală a averii, pentru săvârşirea infracţiunilor..."*[2]

Fiecare cuvânt e o lovitură de ciocan în moalele capului...

Deşi sentinţa, scrisă pe o bucată de hârtie, prevede explicit „cu drept de recurs", judecătorul Gică Popa „uită" să mai citească şi această precizare finală!

Premeditarea devine grotescă atunci când avocatul Teodorescu, profitând de fraza-clişeu a lui Ceauşescu – *„Nu recunosc niciun tribunal!"*[3] –, se precipită să le comunice judecătorilor: *„Nerecunoscând tribunalul, nu exercită nicio cale de atac. Vă rog să constataţi că hotărârea e definitivă!"*[4]. Parcă-i era teamă să nu se răzgândească inculpatul pe care, teoretic, trebuia să-l apere...

Ultima replică memorabilă îi aparţine proaspătului condamnat la moarte: *„Cine a dat lovitura de stat poate să împuşte pe oricine!"*[5].

[1-5] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Aşa se încheie cea mai mare parodie judiciară a sfârşitului de secol XX: procesul Ceauşeştilor. De-acum, executarea „odiosului dictator" şi a „sinistrei lui soţii" este o chestiune de minute. Noii conducători ai ţării pot răsufla uşuraţi: Nicolae Ceauşescu nu mai poate vorbi. El nu va avea parte de un proces adevărat, cu probe adevărate, cu judecători, avocaţi şi martori adevăraţi. Şi, eventual, cu pluton de execuţie adevărat.

*
* *

Procesul de la Târgovişte a fost „rejudecat", simbolic, pe 11 ianuarie 1996. La iniţiativa ziarului „Ziua" a fost înfiinţată Curtea Morală a Revoluţiei, prezidată de judecătorul Corneliu Turianu, fost preşedinte al Tribunalului Municipiului Bucureşti.

Verdictul Curţii constă într-un set de concluzii fără valoare juridică, dar importante pentru restabilirea adevărului.

1. În faza de urmărire penală au fost încălcate următoarele norme procedurale:

— nu a fost efectuată urmărirea penală;

— a fost încălcat principiul asigurării dreptului de apărare, prin neparticiparea apărătorilor la prezentarea materialului de urmărire penală;

— instanţa a fost sesizată, prin rechizitoriu, fără a exista un dosar de urmărire penală, acţiunea penală fiind pusă în mişcare în lipsa unui atare material.

2. *În faza judecăţii:*

— procesul s-a desfăşurat în condiţii nelegale, într-o instanţă înfiinţată în afara legii;

— a fost încălcat principiul dreptului la apărare;

— nu s-a dispus efectuarea expertizei psihiatrice, obligatorie în cauzele care au drept obiect de judecată infracţiuni ce atrag pedeapsa cu moartea.

3. *La punerea în executare:*

— a fost încălcată prevederea legală conform căreia punerea în executare se face numai după rămânerea definitivă a sentinţei judecătoreşti;

— a fost încălcată prevederea legală care precizează că hotărârea judecătorească devine definitivă numai după scurgerea a 10 zile de la pronunţare;

— a fost ignorat dreptul condamnaţilor de a face cerere de graţiere ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti;

— a fost încălcată prevederea legală conform căreia sentinţa nu poate fi executată decât după minimum 5 zile de la respingerea cererii de graţiere.[1]

Curtea Morală a Revoluţiei mai constată că gravele încălcări ale Codului de Procedură Penală, în vigoare la data de 25 decembrie 1989, atrag nulitatea absolută a sentinţei.

În 20 de ani de la lichidarea sumară a soţilor Ceauşescu, nicio instanţă judecătorească din România nu a organizat un „proces al procesului de la Târgovişte", după modelul celui descris mai sus.

*
* *

La Târgovişte, Tribunalul se retrage definitiv, la fel şi oficialii FSN. În sală mai rămân doar paraşutiştii. Condamnaţii au un dialog al regretelor.

Nicolae Ceauşescu: *„Ce nedreptate s-a făcut!* (Recitând) *«Murim mai bine-n luptă cu gloria deplină, decât să fim sclavi încă pe vechiu' nost' pământ...» Ce nedreptate! Toate ne-au spus pe lumea asta, dar nimic de trădători!"*[2]

Elena Ceauşescu: *„Şi i-am avut lângă noi..."*[3]

Nicolae Ceauşescu: *„Şi i-am avut lângă noi, da! Ce nedreptate au făcut!... Toate măsurile sunt împotriva noastră, nu vezi?"*[4]

Elena Ceauşescu: *„Şi i-am avut lângă noi..."*[5]

Nicolae Ceauşescu: *„I-am avut lângă noi..."*[6]

Elena Ceauşescu: *„Foarte mare greşeală am făcut! Aşa se întâmplă, trădările vin de lângă tine..."*[7]

Nicolae Ceauşescu: *„Aşa se întâmplă..."*[8]

[1] Verdictul Curţii Morale a Revoluţiei, Bucureşti, 11 ianuarie 1996 (în Tana Ardeleanu, Răzvan Savaliuc, col. Ion Baiu – *Procesul Ceauşescu*, Editura Ziua, 1996)

[2-8] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

Doi paraşutişti îi leagă pe Ceauşeşti cu mâinile la spate, în tânguielile Elenei. Nicolae pare resemnat. Cei doi au două ultime dorinţe: să moară împreună şi să nu fie legaţi la mâini. Le este îndeplinită doar prima dintre ele.

Nicolae Ceauşescu: *„Nu e voie! Nu e voie! Nu ne legaţi!"*[1]
Elena Ceauşescu: *„Nu sunt de acord! Împreună am luptat, să murim împreună! Dacă vreţi să ne omorâţi, ne omorâţi pe amândoi, împreună, nelegaţi... Nu, dragă, împreună!... Mergem împreună, legea aşa spune. Ne dă dreptul să fim împreună... Ce e asta? Ce vrei să faci cu asta? Nu admit!... Nu puneţi mâna pe noi!... Nu ne legaţi!... Nu ne jigniţi!... Nu ne legaţi, nu e voie să ne legaţi!... Vă e frică de popor... Nu ne rupeţi mâinile, mă copii! E ruşine! V-am crescut ca o mamă, daţi-mi drumul la mâini, îmi rupeţi mâna, daţi-mi drumul!... Aoleo, măi băiatule, mă!..."*[2]

Colonelul Gheorghe Ştefan, cel care adusese fiolele cu insulină în timpul nopţii, pândeşte momentul când paraşutiştii îi leagă mâinile Elenei Ceauşescu. Aceasta se smuceşte şi aruncă pe masă plicul cu cele două fiole de insulină. Ofiţerul DIA se repede, ia plicul de pe masă şi dispare cu el.

În timp ce-l leagă pe Ceauşescu, un paraşutist simte nevoia să-i aplice o judecată suplimentară: *„Jumătate din colegii noştri sunt morţi din cauza dumneavoastră. Ai noştri, colegii, fraţii noştri!". „Nu! Nu! Vă minte!"*[3], spune Ceauşescu, pierdut. *„Nu ne minte!"*[4], strigă paraşutiştii. Ultimul cuvânt îl are Tovarăşa: *„Noi suntem aicea aşa, mai avem noi puterea?! Voi o aveţi! Întrebaţi-i pe cei care au puterea!"*[5].

Acest *„Întrebaţi-i pe cei care au puterea!"* sună a testament. Unul incredibil de lucid pentru o bătrână care, deşi a colecţionat diplome de pe toată planeta, n-a reuşit să termine patru clase.

[1-5] Stenograma procesului de la Târgovişte, 25 decembrie 1989

DRUMUL SPRE MOARTE MĂSOARĂ 62 DE METRI

După încheierea procesului, patru paraşutişti i-au condus pe dictatori spre zidul execuţiei: doi pe el, doi pe ea. La ora 14.48, soţii Ceauşescu au fost scoşi din sala judecăţii sumare. Două minute mai târziu erau ciuruiţi.

Misiunea de a-i duce la zid şi a-i împuşca pe condamnaţi le revine celor trei paraşutişti desemnaţi de generalul Stănculescu: căpitanul Ionel Boeru (31 de ani), plutonierul Dorin Cârlan (27 de ani) şi sergentul-major Octavian Gheorghiu (25 de ani). Pentru „escortă", ei sunt ajutaţi de colegul lor Teodor Gheorghe.

Înainte de a executa această misiune morbidă, Boeru, Cârlan şi Gheorghiu au trăit la intensitate maximă desfăşurarea procesului.

Plutonierul Dorin Cârlan: „În timpul procesului a ieşit din sală unul dintre avocaţi. Şi-a aprins o ţigară Kent, şi-a făcut cruce şi a zis: «Să mă ierte Dumnezeu că n-am putut să-i apăr!... Nu ştiu ce-am avut... De fapt, nici nu vor să fie apăraţi... I-am acuzat şi eu, dar nu se putea altfel. Să nu recunoşti nimic?! Să respingi totul!?». A terminat ţigara şi i-am dat eu un «Carpaţi». L-a savurat şi pe acela, după care a intat în sală"[1].

Avocatul cu ţigara era Constantin Lucescu, cel care după proces avea să ajungă şef al Comisiei de control în cazul

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

„Ţigareta 2", în care va declara, împotriva evidenţei, că pe Aeroportul Otopeni nu a aterizat niciun avion. Cum se leagă lucrurile!... În operaţiunea „Ţigareta 2", principalii acuzaţi aveau să fie doi oameni-cheie ai „loviluţiei" din decembrie 1989: Gheorghe Truţulescu (paraşutistul-diversionist de la Buzău) şi Ioan Suciu (comandantul de la Boteni).

Dar să revenim la procesul de la Târgovişte.

În timpul acestuia, căpitanul Ionel Boeru (paraşutist din unitatea lui Suciu, de la Boteni) a transpirat continuu, dar nu ştia dacă de emoţie sau din cauza căldurii. Stătea lângă sobă. Boeru îşi aminteşte frământările de atunci: „Mă perpeleam, mă frământam cumplit. Cum îi voi duce la zid? Se vor opune oare?... Cum vor reacţiona cei doi însoţitori ai mei? Dar militarii din curtea cazărmii? Dar locatarii sau persoanele ascunse prin blocurile din împrejurimi?... Voi fi în stare să trag? Dacă mi se va bloca automatul?... Dacă sunt pregătite alte variante, alte manevre, în interiorul sau în afara unităţii?... Dacă Tribunalul îi va achita? În acest caz, eu ce voi face?... Că ordinul primit... sau n-am înţeles eu bine ordinul? Să se fi referit generalul doar la încercarea de salvare în forţă a celor doi?..."[1]

„Luaţi-i, legaţi-i şi la zid cu ei!"

După ieşirea din sală a completului de judecată, paraşutiştii aveau oarece reţineri. Lucrurile au fost tranşate scurt de Victor Atanasie Stănculescu. Plutonierul Dorin Cârlan nu va uita niciodată ordinul dat de general.

„Completul deliberase. Ceauşeştii stăteau acolo, era o discuţie mai liberă. Ei se lamentau, nu voiau să creadă că au primit această condamnare. A venit maiorul Mugurel Florescu şi i-a întrebat dacă au ceva conturi prin străinătate. Atunci, domnul general Stănculescu a luat poziţia de drepţi şi, cu glas baritonal, cu o comandă impetuoasă, de general al Armatei Române, a spus: «Vă ordon, luaţi-i, legaţi-i şi la zid cu ei!»."[2]

[1] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009
[2] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

Ordinul a fost dat de faţă cu condamnaţii, de la trei-patru metri distanţă de ei.

Căpitanul Ionel Boeru: „Primul a venit locotenent-colonelul Gheorghe Ştefan. Mi-a spus că trebuie să-i iau pe rând pe fiecare şi să-i împuşc. Unul câte unul. Dar Ceauşeştii se împotriveau. Voiau să moară împreună. Eu i-am zis lui Ştefan: «Tovarăşu' colonel, vedeţi că e ultima lor dorinţă... Mergeţi afară, vedeţi cu cine vorbiţi, spuneţi-le că vor să moară împreună». A ieşit şi apoi a venit cu ordinul: «Da, îi iei pe amândoi»"[1].

Căpitanul Boeru şi-a aşteptat colegii cu sfoara pentru a-i lega la mâini pe cei doi dictatori. „Au venit subofiţerii mei şi i-au legat, dar sforile nu erau aduse de noi. Era sfoară de-aia urâtă, de cânepă, o aveau aici, în unitate."[2]

„Încă o trădare naţională!"

Marcat de pregătirile pentru execuţie, comandantul UM 01417, colonelul Andrei Kemenici, „gazda" Ceauşeştilor din ultimele trei zile, a încercat să evite contactul vizual cu cei doi dictatori. „Cel mai greu moment pe care l-am trăit în această perioadă l-a constituit clipa în care i-am văzut pe paraşutişti cum se chinuiesc să-i lege-n sfori pe soţii Ceauşescu. Elena cerea îndurare. Se împotrivea chiar. Nicolae Ceauşescu nu s-a opus. A acceptat inclusiv această umilinţă. Însă plângea. Îi şiroiau lacrimile pe obraz. Şi suspina. În acel moment, când l-am văzut suferind sincer şi profund, m-am retras, m-am ascuns de ochii şi de privirile lui. Mi-era ruşine, o imensă ruşine. Nicolae Ceauşescu nu s-a opus tratamentului ce i se pregătise. Niciun moment, nici măcar pe drumul spre zidul de execuţie. Plângea doar... şi lacrimile alea ale lui mă sfâşiau, mă dureau cumplit."[3]

[1,2] Interviu Ionel Boeru – Târgovişte, 11 noiembrie 2009
[3] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Kemenici îşi aminteşte şi secvenţa în care Ceauşescu a dat cu ochii de generalul Stănculescu, în drum spre zidul execuţiei. „La ieşirea din Comandament, Nicolae Ceauşescu era în faţă, flancat de doi paraşutişti, iar în spate, la circa un metru, tot la fel era condusă spre zid Elena Ceauşescu. Când a dat cu ochii de Stănculescu, aflat afară, lângă scări, ea a întrebat într-un fel ambiguu, viclean: «Nicule, în România se împuşcă oameni?». Eu eram lângă general, iar întrebarea fusese pusă atât de provocator, încât mă aşteptam ca acesta să răspundă. Dar a intervenit Nicolae Ceauşescu, care, săgetându-l cu privirea pe generalul Stănculescu, a spus: «Încă o trădare naţională!».”[1]

*
* *

Drumul spre zidul morţii măsoară exact 62 de metri: 15 de la sala de judecată până la uşa de ieşire din Comandament, apoi 47 prin curtea interioară, de la uşă la zid. Au fost ultimii 62 de metri parcurşi de Ceauşeşti. În ianuarie 1990, el ar fi împlinit 72 de ani, iar ea 74. În loc de „mese tovărăşeşti“, li se va face parastas.

Paraşutiştii de la Boteni au simţit de aproape trăirile Ceauşeştilor. Îi conduceau spre zid. Căpitanul Ionel Boeru şi sergentul-major Octavian Gheorghiu îl duceau pe Nicolae Ceauşescu. În spatele lor, plutonierul Dorin Cârlan şi sergentul-major Teodor Gheorghe o duceau – mai mult o târau – pe Elena Ceauşescu.

Plutonierul Dorin Cârlan: „Mă aflam la un metru în spatele lui Ceauşescu. Când a văzut că mergem spre zid, şi-a dat seama că nu mai are nicio şansă. A realizat că, de fapt, nu a fost un circ sau o comedie şi că de aici începe altceva. S-a uitat aşa, spre mine, spre noi... şi am rămas cu imaginea aceea de... era ceva de genul «moartea căprioarei». Apoi i-a dat o lacrimă, chiar mai multe, şi a-nceput să spună: «Moarte trădătorilor!». Colegii l-au întors cu faţa înainte. Dar el a continuat să strige: «Moarte trădătorilor! Trăiască Republica Socialistă România, liberă şi independentă! Moartea mă va răzbuna!». Ceva de

[1] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

genul ăsta. A început să cânte un fragment din Internaţionala: „Sculaţi, voi oropsiţi ai vieţii / Voi osândiţi la foame...» N-a mai apucat să zică «sus», că l-am trimis sus”.[1]

„Ai dat de dracu', Leano!”

Drumul către zidul execuţiei a fost unul de groază pentru cei care aveau misiunea de a-i lichida pe Ceauşeşti. Paraşutiştii şi făceau tot felul de probleme.

Căpitanul Ionel Boeru, şeful Comandoului de paraşutişti: „Trecusem de colţul clădirii. Priveam zidul din faţă care, deşi aflat la 20 de metri, era atât de departe. Eram într-o stare de surescitare maximă, încordat până la extenuare. Spaimă, mânie, nerăbdare, teama de a nu rata, chinul înaintării spre zid. Parcă mergeam la spânzurătoare. Parcă eu însumi eram condamnatul. Mă aşteptam să cadă cerul pe mine, să crape pământul, să fiu înghiţit. Nu vedeam decât zidul, zidul care parcă se clătina, parcă se depărta, parcă se prăbuşea. Trebuia să omor, iar gândul ăsta mă paraliza şi-mi era teamă să nu-mi cedeze nervii, să nu-mi explodeze inima, să nu-mi pierd minţile”[2].

Plutonierul Dorin Cârlan se temea să nu devină ţinte chiar ei, paraşutiştii. „Odată ieşiţi în curtea cazărmii, ne-am trezit cu sute de arme îndreptate spre noi. Mii de gloanţe puteau porni spre cei doi condamnaţi sau spre însoţitorii lor. Dar nu puteam da înapoi. Un soldat pe lângă care am trecut i-a spus Elenei cu ranchiună: «Ai dat de dracu', Leano!».[3]” Un alt martor ocular, locotenentul-major Iulian Stoica, a auzit şi replica ei: „Fir-ar mă-ta a dracu'!”[4].

Soldatul era cunoscut în unitate prin porecla sa: „Maşinuţă”.

[1] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009
[2,3] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992
[4] Viorel Domenico – *Ceauşescu la Târgovişte*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Zidul

Căpitanul Ionel Boeru povestea: „Când m-am apropiat de zid, am tresărit surprins. Deşi plecase în urma mea, deşi nu-l văzusem trecând pe lângă mine, sergentul-major Teodor Gheorghe mă aştepta acolo cu Elena. I l-am dat în primire şi pe Nicolae, m-am retras câţiva paşi înapoi, de-a-ndărătelea, şi i-am făcut semn să se retragă lateral. Nu mai aveam glas. Apoi am deschis focul"[1].

Tot Boeru îşi mai aminteşte că, după execuţie, în încărcător i-a mai rămas un singur glonţ. „Le-am zis colegilor: «Foc automat, şi la comanda mea trageţi de la şold!». Eu când am zis «Foc!», am şi apăsat. Eram cel mai stresat dintre toţi. Din 30 de gloanţe, am tras 29 de bucăţi, în trei salve. Prima salvă, la picioare, l-a îngenuncheat. A doua salvă l-a lovit în piept şi a căzut pe spate. Următoarea salvă a fost pe ea. Şi a picat undeva lateral, în dreapta."[2]

În acel moment, ceilalţi doi paraşutişti au tras şi ei. Octavian Gheorghiu a tras o singură rafală, în timp de Dorin Cârlan, un glonţ. De emoţie, când a armat, a fixat pistolul-mitralieră în poziţia „foc cu foc", deşi primise ordinul să-l pună pe foc automat.

Dorin Cârlan îşi aminteşte: „Ajunşi la doi-trei paşi de zid, Ionel ne-a zis ferm: «Lăsaţi-i, retrăgeţi-vă!». A tras prima rafală el, de foarte aproape, de jos în sus, în diagonala pieptului. Am văzut cum Nicolae Ceauşescu, în loc să cadă din prima, s-a înălţat, apoi a căzut ca un sac de cartofi, cu picioarele sub el. Ionel îşi mutase tirul asupra Elenei. La primul glonţ, ea a mai apucat să scoată un «Aaaa....» prelung, după care s-a prăbuşit pe-o parte, în faţă"[3].

Era aproape ora 15.00; după spusele martorilor - 14.50. Ceauşeştii erau la pământ pentru totdeauna. Ei se aflaseră în bătaia a patru pistoale-mitralieră (cei trei paraşutişti plus „Maşinuţă") din care plecaseră aproape 50 de gloanţe. Mai mult de jumătate i-au nimerit.

[1,2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992
[3] Interviu Dorin Cârlan – Bucureşti, 4 noiembrie 2009

Creierul Elenei, pierdut pe drum

După ce au tras paraşutiştii, unii dintre soldaţi au vrut să-şi descarce şi ei mânia, trăgând câteva rafale. „Maşinuţă", cel care purtase ultimul „dialog" cu Elena Ceauşescu, avea să-şi descarce şi el încărcătorul în ea.

Căpitanul Ion Mateescu a privit execuţia de la etaj, dintr-o încăpere situată chiar deasupra celei în care s-a desfăşurat procesul. Mateescu îşi aduce aminte de o scenă şocantă: „Un soldat se afla în cadrul uşii unde am fost eu. Era «Maşinuţă». Când condamnaţii erau căzuţi şi morţi, «Maşinuţă» l-a întrebat pe Stănculescu: «Trag şi eu?». Zice: «Trage, bă!», adică să-i facă hatârul. Au creat foarte multe dispute aceste focuri de armă care au fost trase când ei erau jos. Când a tras «Maşinuţă», i-a rupt o bucată de creier. A lovit-o în cap. Apoi, când cadavrele, învelite în foi de cort, erau transportate spre elicopter, creierul a căzut. Şi câinele nostru s-a dus, a mirosit, dar n-a mâncat. Era un câine mare, negru, frumos, cu părul scurt. Atunci medicul unităţii a adus o cutie metalică de cartuşe, a luat cu o scândurică tot ce căzuse, părţi din creier, şi le-a pus în elicopter. La noi n-a rămas nimic"[1].

Secretul unei filmări trunchiate

Unul dintre marile mistere ale zilei de 25 decembrie 1989 a fost filmarea procesului şi a execuţiei. Din filmul acestor evenimente lipsesc pasaje importante. Cameraman a fost colonelul Ion Baiu, un ofiţer pe care generalul Stănculescu îl folosea atunci când făcea prezentări de armament. Baiu era obişnuit să filmeze anumite tehnici militare sau aplicaţii în poligon.

La 25 decembrie, Baiu a fost cooptat de Stănculescu în comandoul pentru Târgovişte. Colonelul Baiu spune că nu

[1] Interviu Ion Mateescu – Târgovişte, 11 noiembrie 2009

a știut, inițial, ce va filma. De aici, spunea el, au apărut și problemele.

„Filmul a fost făcut cursiv, cu câteva pauze, pentru că-mi era frică să nu se termine caseta. Nu știam cât va dura. Aveam o singură casetă la mine. Eu am luat imagini și din pauza procesului, ca să pun în evidență exact cine a intrat acolo și cine n-a intrat acolo. Dacă știam ce voi filma, luam cu mine un tehnician, un om pentru lumini. Dar nu m-am pregătit special. Filmarea procesului am făcut-o alimentându-mă de la rețeaua electrică. Apoi a fost momentul cu legatul mâinilor. Precipitările de acolo. După ce i-a legat, eu am trecut camera de pe rețeaua electrică pe altă rețea. Nu aveam acumulator. Eu îmi făceam treaba. Strângeam acolo, înăuntru. Am ieșit afară abia după ce am terminat treaba în interior. În momentul în care am ieșit afară, Ceaușeștii erau deja secerați. Ce s-a întâmplat? Parașutiștii au ieșit cu cei doi la zid, au făcut doi pași înapoi și au tras. Așa se explică și momentul pe care l-am prins cu Ceaușescu căzut în genunchi"[1].

Căpitanul Ion Boboc, care se afla în curtea unității, a văzut și el acest episod: „Parașutiștii i-au condus pe Ceaușești afară. Eu am fost chemat de un civil, care strângea niște cabluri și niște reflectoare, să-l ajut să le care afară. Se grăbea, se încurca în cabluri, mi-a dat o cutie s-o duc în curte, iar când am ajuns afară, am auzit niște rafale. Civilul era disperat. Din ușă a fixat camera de luat vederi la ochi și a început să filmeze. Dar erau deja jos, morți. A prins totuși ultima rafală"[2].

„Rezistați, că venim în ajutor!"

Comandantul elicopterului cu care a călătorit Stănculescu, căpitanul Mircea Militaru: „După execuție a urmat o tăcere cumplită. Deodată aud un zgomot, uruit de motoare. Am fugit și am luat legătura cu echipajele elicopterelor din afara

[1] Ion Baiu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 5 iunie 1995
[2] Viorel Domenico – *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

cazărmii. Am întrebat prin stație: «Ce se întâmplă acolo, Gipsy?». Și îmi răspunde: «Rezistați, că venim în ajutor!... Dirijați-ne de la sol și vom bombarda!... Feriți-vă!». Atunci i-am liniștit: «Fii cuminte, dragă! Fiți cuminți că nu se întâmplă nimic. Nu decolați!». Ei îmi răspund: «Dar am auzit rafale, nu sunteți atacați?». Le-am spus apoi: «Nu, băiatule. Fiți fără grijă. Totul e în regulă. Așteptați semnalul nostru!»"[1].

Echipajele elicopterelor de însoțire, aflate în dispozitivul de luptă al cazărmii, credeau că unitatea este atacată, atât de tare se auzeau rafalele trase de parașutiști în trupurile Ceaușeștilor!

*
* *

După ce au fost executați, Ceaușeștii au fost înveliți în pături militare și foi de cort. Au fost transformați în „colete", pentru a fi transportați spre București, cu elicopterul.

Comandantul de atunci al UM 01417, colonelul Andrei Kemenici: „Bucuria asta a «eliberării» a durat poate cinci minute, apoi m-a cuprins o spaimă cumplită, înfiorătoare. Pentru că după execuție, totul s-a precipitat iarăși. S-au luat cadavrele, s-au urcat în elicopter și gata. Niciun om din delegația venită în unitate n-a dat mâna cu mine, să-mi fi spus c-am făcut bine sau rău. M-au ignorat cu toții. Ca și când n-aș fi existat. S-au urcat în elicopter și și-au luat tălpășița. Nici măcar generalul Militaru, pe atunci ministru al Apărării, care m-a sunat a patra oară, întrebându-mă dacă «s-a terminat», nu mi-a spus nimic, nici de bine, nici de rău. I-am confirmat că au plecat și el a spus: «În sfârșit!», apoi a închis telefonul. Am rămas, așadar, singur, cu obsesiile și cu spaimele mele. Abia după ora 15.00, deci după plecarea comandoului, începusem să aflu fel de fel de treburi care se întâmplaseră în unitate: conspirații, nemulțumiri, acuzații. Așa că spaima s-a amplificat. Și eram marcat de ideea că Iliescu nu știa ce făcuse Stănculescu la Târgoviște. Mă gândeam că voi fi eu însumi asasinat. Poate de oamenii lui Iliescu... Poate de oamenii lui Ceaușescu..."[2]

[1] Viorel Domenico – *După execuție a nins*, Editura Militară, 1992
[2] Viorel Domenico – *Ceaușescu la Târgoviște*, Editura Ion Cristoiu, 1999

Colonelul Kemenici n-a fost asasinat, ba dimpotrivă, i-a mers foarte bine: după Revoluție a fost avansat la gradul de general, iar în 2009, pensionar fiind, a câștigat la loto, pe un bilet colectiv, peste un milion de euro.

Suvenirul căpitanului Mateescu

După ce cadavrele Ceaușeștilor au fost duse la elicopter, mulți militari s-au strâns în apropierea zidului la care se făcuse execuția. Priveau, comentau, adunau rămășițe de cartușe.

Căpitanul Ion Mateescu, care locuiește în Târgoviște, și-a luat o mică „amintire" din zid: un glonț. „Acest glonț a trecut, cu probabilitate de 100%, prin Nicolae Ceaușescu, pentru că are scame de culoare închisă. Ceaușescu a fost îmbrăcat într-un palton de culoare închisă, negru sau bleumarin închis, iar pe interior avea blăniță de miel de culoare închisă. Soția sa, Elena, a avut haină de culoare bej, deci deschisă. Pe glonț se află o mică pată de sânge uscat, care se poate vedea cu lupa. Pe baza acestei pete de sânge se poate reproduce ADN-ul, dacă e cineva curios să vadă dacă a fost sau n-a fost Ceaușescu, deși nu cred că mai există dubii. Putem spune că e un document istoric."[1]

Târgoviște, 25 decembrie 1989

- **Ora 13.00** – aterizarea celor două elicoptere în cazarmă
- **Ora 13.10** – vizita medicală
- **Ora 13.20** – începe procesul
- **Ora 14.30** – se încheie procesul, urmează deliberarea
- **Ora 14.40** – este citită sentința
- **Ora 14.48** – Ceaușeștii sunt scoși din sală
- **Ora 14.50** – Ceaușeștii ajung la zid și sunt executați
- **Ora 15.00** – decolarea elicopterelor spre București

[1] Interviu Ion Mateescu – Târgoviște, 11 noiembrie 2009

ÎMPREUNĂ LA ZID, DESPĂRȚIȚI LA CIMITIR

Cele două „colete" au fost rătăcite în Ghencea. Găsite în ziua următoare, cadavrele au ajuns în morga Spitalului Militar Central. Pe 30 decembrie, la cinci zile după execuție, au fost înhumate în Cimitirul Ghencea Civil, la 30 de metri unul de altul.

Soții Ceaușescu au revenit în București așa cum plecaseră în urmă cu trei zile: cu elicopterul. Cu o „mică" diferență, totuși: acum nu mai stăteau în fotoliile prezidențiale, ci erau înfășurați în foi de cort și numiți, tehnic, „colete".

Până și escala făcută de elicopterul pilotat de maiorul Cristian Mateiciuc în unitatea de la Boteni, pentru realimentare cu combustibil, a avut aproape aceleași coordonate geografice cu aterizarea pripită din 22 decembrie. Baza de la Boteni se afla cam la un kilometru de Sălcuța, locul unde cei doi au fost abandonați de pilotul Vasile Maluțan.

Plecarea de la Târgoviște s-a făcut în grabă. Generalul Victor Atanasie Stănculescu n-a mai urcat în elicopterul pilotat de căpitanul Mircea Militaru, așa cum venise, ci în cel care-l avea la mansă pe maiorul Cristian Mateiciuc.

În același elicopter au fost urcate și cele două „colete", dar și un nou pasager: plutonierul Constantin Paise, cel care nu se despărțise de Ceaușești din 22 decembrie, ora 14.50, până la 25 decembrie, ora 14.50. Formidabilă coincidență: trei zile în cap, niciun minut mai mult sau mai puțin!

Paise i-a preluat de la Centrul de Plante, a fost alături de ei la execuție, îi urmează și după moarte. Dar nu pentru că s-a atașat iremediabil de ei, ci dintr-un motiv ceva mai pământean.

Paise era plutonier de Miliție, dar când s-a apropiat de generalul Stănculescu, care se pregătea să urce în elicopter cu destinația București, acesta l-a întrebat: „Ce e, căpitane? Care-i problema?". Paise i-a spus să-l ia cu el, pentru că-i e frică să mai rămână la Târgoviște. Confuzia de grad nu era întâmplătoare: Paise avea pe el o manta de căpitan. Și căpitan a rămas! Ajuns la București, a fost încadrat în Armată cu gradul de căpitan. A fost cea mai spectaculoasă promovare din istoria Armatei Române: în trei zile, de la plutonier de Miliție la căpitan de Armată!

Ulterior, Paise a fost trimis ca funcționar la Ambasada României de la Buenos Aires. Era doar unul dintre zecile de oameni-cheie ai acelor zile care au fost recompensați cu posturi în ambasade aflate cât mai departe de România.

Cu fundul pe cadavru

Prezența neprevăzută a lui Paise în elicopter i-a provocat plutonierului-paraşutist Dorin Cârlan o amintire specială. „De la Târgoviște la Boteni am venit cu fundul pe cadavrul lui Ceaușescu. N-aveam pe ce să stau. Pur și simplu, se urcase unul în plus. Era Constantin Paise. Îmi luase locul în elicopter și, neavând pe ce să stau, m-am așezat pe «colet». Mă gândeam că dacă e să se tragă, poate se opresc gloanțele în el, că și-așa era ciuruit."[1]

„Norocul" lui Ceaușescu a fost că Dorin Cârlan a coborât la Boteni, alături de alți trei paraşutiști. Ceilalți patru – căpitanul Ionel Boeru, plutonierul Constantin Bărănguță, sergentul-major Octavian Gheorghiu și sergentul-major Laurențiu Ștefănescu – și-au continuat drumul spre București, distribuiți câte doi în fiecare elicopter.

[1] Interviu Dorin Cârlan – București, 4 noiembrie 2009

*

* *

Ajunși la stadionul Ghencea, oficialii au fost invitați la masă de fostul mare handbalist Cristian Gațu, care făcea parte din conducerea clubului Steaua. Atunci și-au adus aminte că e ziua de Crăciun.

Colonelul Ion Baiu, cel care a filmat procesul și ce-a mai prins din execuție, își amintea: „Când am ajuns la Ghencea, militarii de acolo ne-au servit cu ce aveau ei de mâncare și ne-au dat și câte un whisky. Atunci mi-am zis: «Uite că le facem și parastasul!»"[1]. Masa a fost organizată în sala de festivități a clubului Steaua.

Procurorul Dan Voinea susține că masa de după execuție a fost una copioasă. Înaintea șprițului, gazdele de la stadion au aflat și de execuția soților Ceaușescu. „Acolo, în Ghencea, era o masă rotundă. Stănculescu și Voican Voiculescu erau deja instalați la masă. Noi am ajuns mai târziu, pentru că elicopterul a zburat într-un motor. Și ne-au servit oamenii lăia cu brânză, salam, ne-au dat și câte o friptură cu piure de cartofi și ne-au dat să bem vin negru. Cristian Gațu a venit și cu niște sticle de whisky. Era o noutate pe atunci."[2]

Încă o ironie a destinului: Steaua era clubul de suflet al lui Nicolae Ceaușescu încă din anii '50, când tânărul comunist, după un stagiu la Moscova, a fost făcut general și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei. Mai mult, în decembrie '89, „patronul" echipei de fotbal, care făcea furori prin Europa, era fiul cel mare al dictatorului, Valentin Ceaușescu. În club era implicat și generalul Ilie Ceaușescu, unul dintre frații șefului statului. Vi-l amintiți: cel care insista pentru un guvern pro-sovietic, cu Ion Iliescu prim-ministru...

*

* *

În timp ce în sala de festivități a clubului Steaua i se făcea „parastas" lui Ceaușescu, afară, pe terenul de atletism din

[1] Ion Baiu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 5 iunie 1995
[2] Dan Voinea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 27 aprilie 1994

spatele tabelei de marcaj a stadionului de fotbal, cei patru paraşutişti rămăseseră lângă „colete". Aşteptau să vină o maşină de la Spitalul Militar pentru a prelua cadavrele, aşa cum promisese Stănculescu.

Căpitanul Ionel Boeru: „Se înserа şi se şi trăgea dinspre unitatea de pe Antiaeriană. Am hotărât cu pilotul, Cristian Mateiciuc, să plecăm pe lumină spre Boteni. Dimineaţă, când veniserăm să preluăm echipa lui Stănculescu pentru Târgovişte, am convenit nişte semnale de recunoaştere cu militarii care păzeau la Ghencea. Le-am făcut semn cu cascheta, sus-jos. Au venit un ofiţer şi un soldat. Le-am spus că din ordine superioare le lăsăm în pază cele două cadavre şi că va veni cineva să la preia. «Nu plecaţi de aici. Trebuie să predaţi coletele!», le-am spus"[1].

Sergentul-major Octavian Gheorghiu şi-a amintit şi cum au fost „debarcate" cadavrele din elicopter. „Am împins cadavrele din elicoptere cu picioarele. Ne era silă să punem mâna pe ele, întrucât sângele pătrunsese masiv prin foile de cort. Fiecare era parcă un burete îmbibat şi năclăit cu sânge. Le-am împins până la baza unei biute şi le-am lăsat acolo, unul lângă altul, după o grămadă de nisip."[2]

Decizia de plecare spre Boteni a fost luată de pilotul Mateiciuc, care a invocat pericolul zborului pe întuneric. În aceste condiţii, „coletele" au rămas lângă biute.

„Au dispărut coletele!"

Buna dispoziţie a membrilor echipei conduse de generalul Stănculescu a fost stricată în urma unui anunţ făcut de Cristian Gaţu. Povesteşte procurorul Dan Voinea: „Gaţu a ieşit din camera lui, care era vizavi de salonul ăsta în care se mânca, şi zice: «Domnule, nu mai sunt cadavrele pe stadion. Au dispărut cadavrele»"[3].

[1, 2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

[3] Dan Voinea – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 27 aprilie 1994

Stănculescu: „Am întrebat dacă a rămas cineva lângă elicopter, dacă au venit «sanitarele», dar nu ştia nimeni nimic. Între timp, elicopterele se ridicaseră şi m-am trezit cu terenul gol, fără elicoptere şi fără cadavre. Am dat telefon la Boteni, i-am întrebat: «Ce ştiţi de elicoptere?». Mi-au spus că au revenit la bază. Ei n-au lăsat «coletele» la întâmplare. Le-au lăsat în grija unui ofiţer de la regimentul mecanizat. Ăsta le-a luat şi le-a pus dincolo de taluz. Am sunat la minister, le-am spus lui Militaru şi lui Iliescu că nu mai sunt cadavrele. Mi-au spus: «Eşti nebun?». Le-am spus: «Nu sunt!»"[1].

Paraşutiştii lăsaseră coletele în grija căpitanului Cristian Călinescu. Acesta avea să povestească: „După plecarea elicopterelor, plutonierul Dragomir mă şi ia în primire: «Şefu', hai să vedem şi noi cine sunt morţii!». I-am zis: «Mă, Ioane, n-are rost, să nu fie vreo cursă, vreo cacealma». El a insistat: «Hai, dom'le, să vedem şi noi ce păzim!». Îi răspund: «O fi vreo mină, vreo bombă». Tot discutând, plutonierul s-a deplasat la marginea biutei. Mi-a spus: «Aveţi dreptate, şefu', sunt manechine ... E o cursă». M-am uitat şi eu. Dintr-un pachet ieşea un picior roz, lucios, culoarea aceea imposibilă a manechinelor. Între timp am văzut o Dacie neagră prin incinta stadionului. Maşinile astea negre mă îngrozeau. Pe 22 seara am apărat Poşta Moghioroş. Treceau maşini din astea negre pe şosea şi-n urma lor cădeau oamenii pe trotuare. Cu o mână conduceau şi cu alta trăgeau, idioţii. Aşa că am spus: «Hai s-o zbughim de-aici, că ne toacă ăştia!»"[2].

*
* *

Între timp, generalul Stănculescu ajunsese la Ministerul Apărării. Aici a decis să plece cu un TAB la stadionul Steaua, ca să caute cadavrele. „Am trecut prin toată paza de la clubul Steaua. Am ajuns la locul unde aterizaserăm, am căutat toată zona şi n-am găsit nimic. Ne-am întors pe acelaşi traseu. În

[1] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

[2] Viorel Domenico – *După execuţie a nins*, Editura Militară, 1992

faţa noastră erau căzute nişte fire de la troleibuz. Şi mecanicul-conductor a trecut peste ele. Se pare că a fost o flamă şi a început să se tragă asupra noastră."[1]

Generalul Stănculescu declara în 1993: „Nu am dovezi, dar s-a încercat să fiu scos din joc. În timp ce se trăgea şi mecanicul-conductor era mort, aghiotantul a ieşit pe capac şi a strigat: «Opriţi-vă, că trageţi într-un general al Armatei Române!». Şi s-a oprit focul"[2]. Cel care striga era locotenentul-major Trifan Matenciuc, care-l însoţise pe Stănculescu peste tot, inclusiv în sala procesului de la Târgovişte. Generalul e convins că Militaru a vrut să-l lichideze.

Căutările au continuat dimineaţa, iar cadavrele au fost găsite lângă biute. Din ordinul lui Stănculescu, au fost trimise la Spitalul Militar Central. „Le-am spus să pună coletele în dubă, am închis duba şi am trimis cadavrele la morgă. După aceea şi-a intrat în rol Gelu Voican Voiculescu, care s-a ocupat de înmormântare. Am zis că nu mai am treabă, mai ales că Iliescu mă numise pe 26 decembrie ministru al Economiei"[3], a mai declarat Stănculescu.

Salutări de la Milea

Pe 26 decembrie, Ceauşeştii erau băgaţi în morga Spitalului Militar Central. Vecin de frigider le era o veche cunoştinţă: generalul Vasile Milea!

Cei care s-au îngrijit de proces şi de execuţie erau acum ocupaţi. Se făcea guvernul. Până la urmă, responsabilitatea înmormântării i-a revenit lui Gelu Voican Voiculescu. Acesta declara: „Prinşi cu treburile de la guvern, am uitat de cadavre. Mi-am amintit şi i-am spus lui Petre Roman: «Ce facem cu Ceauşeştii, că ăia sunt morţi undeva?!». Roman mi-a zis: «Rezolvă!». Pe 30 dimineaţa l-am sunat pe Stănculescu. I-am spus că trebuie înmormântaţi. Trebuiau acte. Am luat legătura cu un ofiţer al stării civile, Adrian Toma. El e jurist, îmi spune că e moarte violentă şi trebuia act constatator. A telefonat Stănculescu la Institutul Medico-Legal şi a aranjat. În ziua aia trebuiau îngropaţi. Stănculescu a dat un ordin, s-au obţinut gropi la Ghencea Civil. Am luat tron, am făcut cofraj şi am semnat actele de deces. Probleme acum, cum o chema pe bunica lui Ceauşeasca, pe mama ei, câţi ani are... Am băgat-o în 1916. Trebuiau făcute acte la Târgovişte, că era locul decesului"[1].

Voican a rezolvat cu actele, însă urma înmormântarea. Alte peripeţii! „În sfârşit, scoatem morţii la 30 decembrie, pe la orele 15.00, din Spitalul Militar. Pe la 16.30, se vede şi pe casetă, că e filmat, îi băgam în groapă. Stănculescu se ocupase de cruci, cu nume fictive şi sicrie. Şi uite cum au stat Ceauşeştii de la 26 decembrie dimineaţa până la 30 decembrie în frigider. După ce i-am «toaletat», le-am făcut şi patru fotografii. Când am plecat de la Spitalul Militar, uitaserăm crucile. La cimitir ne aşteptau colonelul Baiu, pentru filmare, şi maiorul Mugurel Florescu. I-am băgat pe el în stânga şi pe ea în dreapta. S-a filmat totul, dar numai pentru noi, nu cu titlu de a da public. Să fie... Şi au fost betonaţi."[2]

Pe crucea de la căpătâiul lui Nicolae Ceauşescu era trecut „Colonel Enache", iar pe cea a Elenei Ceauşescu – „Locotenent-colonel Petrescu". Când a fost coborât în mormânt, coşciugul fostului şef al statului era marcat cu „semnul lui Marte", scrijelit de misteriosul Gelu Voican Voiculescu.

*
* *

Nicolae şi Elena Ceauşescu au trăit împreună (timp de 50 de ani), au „luptat" împreună (aşa cum le plăcea să spună) şi au murit împreună (aşa cum şi-au dorit), dar dincolo de moarte au fost despărţiţi. În Cimitirul Ghencea Civil, mormântul lui se află în stânga aleii principale, iar al ei – în dreapta. Între cele două morminte e o distanţă de 30 de metri.

[1-3] Victor Atanasie Stănculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 1 noiembrie 1993

[1, 2] Gelu Voican Voiculescu – stenograma audierii la Comisia „Decembrie 1989", 30 mai 1994

Epilog

Bucureşti, 14 aprilie 2010. Aflat în România pentru prima dată de la prăbuşirea comunismului şi suprimarea soţilor Ceauşescu, Mihail Gorbaciov este întrebat insistent despre momentul decembrie 1989. Fostul lider de la Kremlin face o declaraţie memorabilă: „Viaţa lui Ceauşescu s-a terminat atât de dramatic... Aş vrea ca nici în cele mai grele situaţii să nu se mai hotărască lucrurile astfel. Există judecătorie, exista instituţii, presă, trebuie ca astfel de lucruri să fie discutate. Dar când văd aceste imagini, când văd cum pur şi simplu i-au împuşcat ca pe nişte animale sălbatice... este de neînchipuit! Dar el a permis această situaţie, în care oamenii să înceapă să împuşte ca la vânătoare. Asta este inacceptabil".

Gorbaciov „împerechează" două idei:

1. Ceauşeştii nu trebuiau executaţi într-un mod atât de sălbatic.

2. Prin răul făcut până atunci, Ceauşeştii trebuiau, cumva, să plătească.

Gorbaciov spune că n-a avut niciun rol în decizia luată de grupul moscovit de la Bucureşti (Iliescu, Militaru, Brucan) privind lichidarea lui Ceauşescu. În tonul ultimului „ţar roşu" se disting însă, discret, un regret şi un reproş. Regretul că dictatorul român s-a agăţat de putere dincolo de limitele raţionalului, impunând practic soluţia suprimării sale. Şi reproşul că grupul Iliescu–Militaru–Brucan a procedat atât de barbar, când putea să rezolve lucrurile ceva mai civilizat.

Ceasul vieţii lui Nicolae Ceauşescu s-a oprit la 71 de ani, 10 luni şi 29 de zile. Dintre aceştia, 45 de ani au însemnat putere, iar 24 de ani – putere absolută. Dar finalul a cuprins o umilinţă infinită.

Să mori împuşcat ca un animal sălbatic...

ANEXE

Momente cruciale în căderea lui Ceauşescu

1985

11 martie. Plenara extraordinară a CC al PCUS îl alege pe Mihail Sergheevici Gorbaciov în funcţia de secretar general al CC al PCUS.

28–29 martie. Nicolae Ceauşescu este reales cu unanimitate de voturi, de Marea Adunare Naţională, în funcţia de preşedinte al Republicii Socialiste România.

23 aprilie. Gorbaciov anunţă trecerea la reforme economice de mare anvergură. Se naşte *perestroika*.

26 aprilie. Şefii de stat din Tratatul de la Varşovia prelungesc durata de valabilitate a acestui bloc militar cu încă 20 de ani, până în 2005.

17 octombrie. Este instituită starea de necesitate în sistemul energetic al României, prin decret prezidenţial, şi se trece la regimul militarizat al acestui sistem.

1986

12 noiembrie. La Bucureşti are loc şedinţa extraordinară a Consiliului Militar al Forţelor Armate Unite ale statelor participante la Tratatul de la Varşovia.

1987

25–27 mai. Vizita oficială a lui Gorbaciov în România.

4 iunie. Gorbaciov prezintă Biroului Politic al CC al PCUS raportul asupra vizitei în România.

7 noiembrie. Moscova: Ceauşescu participă la manifestările dedicate împlinirii a 70 de ani de la Marea Revoluţie din Octombrie 1917. Întâlnirile cu Gorbaciov sunt reci.

15 noiembrie. Revolta muncitorilor de la Braşov.

1988

26 februarie. Guvernul SUA anunţă hotărârea de a retrage României „Clauza naţiunii celei mai favorizate", începând cu 3 iulie 1988.

28 februarie. Guvernul României anunţă că renunţă la „Clauza naţiunii celei mai favorizate" în relaţiile cu SUA.

Mai. János Kádár demisionează din fruntea Partidului Muncitoresc Socialist Ungar. Locul său e luat de Károly Grósz.

4 octombrie. Aflat în vizită în URSS, Ceauşescu cere creşterea cotei de energie furnizată României de URSS.

7 decembrie. În discursul său de la tribuna ONU, Gorbaciov repudiază, oficial, „doctrina Brejnev".

1989

24 februarie. Ministrul de Externe al URSS îi înaintează lui Gorbaciov un Memorandum privind consecinţele schimbării regimurilor comuniste din Europa de Est cu regimuri perestroikiste.

10 martie. „Scrisoarea celor şase": Silviu Brucan este contactat de BBC să confirme autenticitatea scrisorii. O confirmă.

11 martie. Pasaje din „Scrisoarea celor şase" sunt difuzate de BBC şi Europa Liberă.

12 martie. Întâlnirea Iliescu–Măgureanu, în Parcul Circului din Bucureşti. Cei doi sunt stimulaţi de difuzarea „Scrisorii celor 6".

31 martie. Ceauşescu informează Comitetul Politic Executiv de plata datoriei externe.

12 aprilie. Ceauşescu anunţă oficial, printr-un discurs, că România a plătit integral datoria externă.

29–30 mai. Întâlnire la nivel înalt a Consiliului Nord-Atlantic de la Bruxelles. Situaţia din România e repartizată Franţei, urmând să fie subiect al discuţiilor Mitterrand–Gorbaciov.

4 iunie. Primele alegeri libere din Polonia (şi din Europa de Est).

27–28 iunie. Este adoptată propunerea CPEx al CC al PCR privind realegerea lui Nicolae Ceauşescu, la Congresul al XIV-lea, în funcţia de secretar general al PCR.

7–8 iulie. Bucureşti: şedinţa Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia. Ceauşescu şi Gorbaciov se află la un pas de a se lua la bătaie în urma unei întâlniri private.

24 august. Polonia: primul guvern necomunist din Europa de Est. Tadeusz Mazowiecki devine prim-ministru după ce candidatul comunist nu poate forma un cabinet.

10 septembrie. Ungaria deschide graniţa către Austria.

18 octombrie. RDG: Erich Honecker este schimbat cu Egon Krenz.

9 noiembrie. Cade Zidul Berlinului. Guvernul RDG permite părăsirea ţării fără vize.

10 noiembrie. Bulgaria: Todor Jivkov este înlăturat printr-o lovitură de palat. Locul lui este luat de Petăr Mladenov.

20–24 noiembrie. La Congresul al XIV-lea al PCR, Nicolae Ceauşescu este reales, în unanimitate, secretar general al PCR.

27 noiembrie. Fuga Nadiei Comăneci.

Decembrie 1989

2–3 dec. Întâlnirea la nivel înalt SUA–URSS de la Malta.

3 dec., după ora 22.00. Generalul Iulian Vlad îl informează pe Ceauşescu despre deciziile luate la Malta de Bush şi Gorbaciov: înlăturarea lui Ceauşescu, în România, simultan cu cea a lui Noriega, în Panama.

4 dec. Moscova: reuniune la nivel înalt a ţărilor din Tratatul de la Varşovia. Într-o întâlnire bilaterală, Gorbaciov îi dă lui Ceauşescu semnalul că trebuie să renunţe la putere.

6 dec. Întrevedere Mitterrand–Gorbaciov la Kiev, decisivă pentru evenimentele ce vor urma în România.

9 dec. Începe pătrunderea în România a unor coloane masive de autoturisme sovietice, sub regimul tranzitului (traversarea ţării în maximum 48 de ore). Ministerul de Interne român intră în alertă.

10 dec. Ultima vânătoare a lui Ceauşescu, în pădurea de la Ogarca (comuna Ghimpaţi, judeţul Giurgiu), unde împuşcă aproape 400 de fazani.

10 dec. Timişoara: pastorul reformat Laszlo Tökes îşi anunţă enoriaşii că, la data de 15 decembrie, va fi evacuat de Miliţie şi, prin urmare, nu va putea ţine următoarea slujbă de duminică.

10/11 dec. (noaptea). Persoane neidentificate împrăştie, pe străzile Timişoarei, manifeste cu conţinut exclusiv anticeauşist: „Jos Dictatura!", „Jos tirania ceauşistă!", „Moarte dictatorului!".

14 dec. Iaşi: tentativă eşuată de revoltă populară.

15 decembrie 1989

Ora 8.00. În apropierea Bisericii Reformate din Timişoara apar enoriaşii fideli pastorului Tökes, în majoritate vârstnici şi femei.

Ora 8.15. Ceauşescu ordonă închiderea talciocurilor din Timişoara.

Ora 21.00. Primarul Timişoarei, Petru Moţ, îl asigură pe Tökes, în scris, că nu va fi evacuat.

16 decembrie 1989

Ora 8.30. După convorbirea de dimineaţă cu Nicolae Ceauşescu, Radu Bălan (prim-secretarul PCR Timiş) hotăreşte să nu execute ordinul de evacuare a lui Laszlo Tökes.

Ora 12.00. În dreptul reşedinţei lui Tökes sunt strânse circa 30 de persoane.

Ora 16.00. Pe Strada Timotei Cipariu apare un grup compact, de aproximativ 60–70 de persoane, care se opreşte în dreptul casei lui Tökes, ocupând şi o parte din carosabil.

Ora 17.00. Ieşind de mai multe ori la fereastră sau transmiţând prin apropiaţii săi, Laszlo Tökes cere mulţimii să plece din faţa casei.

Puţin după ora 17.30. Nucleul de nemulţumiţi trage pantograful tramvaiului, oprind vehiculul şi blocând circulaţia.

Ora 17.45. Nicolae Ceauşescu îl sună pe prim-secretarul Radu Bălan. Îl acuză că-l dezinformează, situaţia din Timişoara fiind mult mai gravă.

După ora 20.00. La Timişoara apar primele maşini de pompieri şi scutierii.

Ora 21.00. Este atacat sediul Consiliului Judeţean de Partid Timiş.

17 decembrie 1989

Orele 3.00–5.00. Din ordinul lui Ceauşescu, preşedintele Tribunalului Judeţean Timiş dispune evacuarea forţată a lui Tökes.

Ora 6.30. La Timişoara soseşte automotorul cu grupul de ofiţeri ai Ministerului de Interne, trimişi de la Bucureşti.

Ora 6.45. Ceauşescu îi ordonă ministrului Apărării să organizeze la Timişoara o defilare militară cu scopul de a descuraja continuarea acţiunilor de protest.

Ora 10.00. În sediul CC al PCR, Biroul Permanent al CPEx este informat despre evacuarea lui Laszlo Tökes.

Ora 10.00. Prima cursă TAROM a zilei aduce la Timişoara echipa Procuraturii Generale, condusă de procurorul-şef adjunct, Gheorghe Diaconescu.

Orele 10.00–11.30. Subunităţile MApN defilează prin Timişoara, fără armament.

Orele 12.00–12.30. Ceauşescu îl sună de două ori pe Vasile Milea. Prima dată îi reproşează că nu a scos blindatele pentru defilare.

Orele 13.00–13.30. Reîncepe atacul asupra clădirii Comitetului Judeţean de Partid Timiş şi se reia acţiunea de devastare a magazinelor.

Ora 13.30. Ministrul Apărării Naţionale, gen. Vasile Milea, emite ordinul de intervenţie la Timişoara, inclusiv cu arme de foc.

Ora 13.55. Milea ordonă direct comandantului UM 01115 Giroc să scoată 10 tancuri de instrucţie.

Ora 14.00. Milea ordonă trimiterea la Timişoara a generalului Ştefan Guşă, şeful Marelui Stat Major.

Orele 14.00 – 15.30. Procurorul-şef adjunct Diaconescu îi transmite superiorului său de la Bucureşti, procurorului-şef Popovici, că la Timişoara „este o manifestaţie împotriva tovarăşului Ceauşescu".

Ora 14.30. Deşi e duminică, Nicolae şi Elena Ceauşescu îi cheamă de acasă pe câţiva dintre acoliţii lor, Emil Bobu, Manea Mănescu şi Ion Coman.

Ora 15.00. Ministrul Apărării emite ordinul de alarmă parţială de luptă.

Ora 15.30. Din dispoziţia lui Ceauşescu, membrii CPEx sunt convocaţi la o şedinţă de urgenţă.

Ora 16.38. La Timişoara aterizează avionul militar care îi aduce pe generalii Ion Coman (secretar al CC al PCR), Ştefan Guşă, Victor Atanasie Stănculescu, Mihai Chiţac, Constantin Nuţă, Florea Cârneanu şi Radu Gheorghe.

În jurul orei 17.00. La Timişoara se deschide focul. Sunt înregistrate primele victime.

Ora 17.00. Începe şedinţa CPEx în care Ceauşescu îi acuză pe Milea, Vlad şi Postelnicu de nerespectare a ordinelor date de el.

Ora 18.00. Teleconferinţa cu sediile judeţene de partid. Ceauşescu dă ordine clare de folosire a armamentului împotriva manifestanţilor.

Orele 18.45–19.00. Declanşarea represiunii la Timişoara.

17/18 (noaptea). Ion Coman este înlocuit, la comanda tuturor forţelor, de generalul Stănculescu.

18 decembrie 1989

Ora 5.20. Ion Coman îl informează pe Emil Bobu, la telefon, că situaţia de la Timişoara este sub control.

Ora 8.30. Nicolae Ceauşescu pleacă în vizită în Iran. La conducerea statului rămâne Elena Ceauşescu, secondată de Manea Mănescu.

Ora 16.00. Elena Ceauşescu cere aducerea cadavrelor la Bucureşti şi incinerarea acestora, pentru dispărea urmele represiunii.

Ora 16.15. La Timişoara, tinerii încep să scandeze „Jos Ceauşescu!" şi „Armata e cu noi!"

19 decembrie 1989

Ora 9.00. La întreprinderea Electrobanat (ELBA) este semnalată prezenţa unor persoane străine care încearcă să se infiltreze printre muncitori.

După ora 9.00. Agitaţie în întreprinderile timişorene.

Ora 12.30. Timişoara: încercarea unor muncitori de a se solidariza cu grupul de afară, de pe podul peste Bega, eşuează.

Seara. Radio Europa Liberă începe să difuzeze o bandă despre care se afirma că este înregistrată clandestin la Timişoara.

20 decembrie 1989

Ora 1.00. Atacul împotriva statului Panama. Armata SUA a angajat în această luptă peste 22.000 de militari.

Ora 6.00. La Timişoara izbucneşte o revoltă populară, având iniţial configuraţia unei greve generale.

Ora 10.30. Din sediul CC al PCR, Elena Ceauşescu cere organizarea unor contramanifestaţii.

Ora 11.30. Grupuri masive de oameni se îndreaptă din diferite zone ale Timişoarei către centru.

Ora 12.30. În Piaţa Operei, mulţimea îngenunchează pentru un moment de reculegere în memoria morţilor din zilele precedente.

Ora 14.00. În clădirea Operei se constituie Frontul Democrat Român. În noaptea următoare, liderii FDR vor face apeluri disperate ca să-i convingă pe timişoreni să participe la manifestaţii cu caracter permanent şi să revină în fiecare zi pentru a protesta paşnic, după modelul est-german.

Ora 15.00. Ceauşescu revine în ţară, după vizita din Iran.

Ora 19.00. La Timişoara, autorităţile locale şi cele centrale, precum şi revoluţionarii, urmăresc împreună cuvântarea lui Nicolae Ceauşescu la televizor.

Ora 20.00. Nicolae Ceauşescu îl invită la sediul CC al PCR pe ambasadorul Uniunii Sovietice. Lipsind din ţară, acesta este înlocuit de însărcinatul cu afaceri ad-interim.

Ora 20.30. Ceauşescu emite decretul privind instituirea stării de necesitate pe teritoriul judeţului Timiş.

21 decembrie 1989

Ora 2.00. Alarmarea Gărzilor Patriotice.

Ora 6.00. Mobilizarea angajaţilor din întreprinderile Capitalei, pentru mitingul solicitat de Ceauşescu.

Ora 8.00. Ceauşescu ajunge la sediul CC al PCR. Dăscălescu şi Bobu îi raportează situaţia de la Timişoara.

Ora 12.30. Începe mitingul de la Bucureşti. Ceauşescu ia cuvântul.

Ora 12.31. Un vuiet puternic sperie mulţimea. Ceauşescu amuţeşte.

Ora 12.36. Ceauşescu îşi recapătă vocea: „Astăzi, am luat o importantă hotărâre privind nivelul de trai al populaţiei. Vom majora retribuţia cu 200 de lei".

Ora 12.50. Gen. Vasile Milea sună la MApN şi ordonă înarmarea a două unităţi militare din Bucureşti, apoi dispune deplasarea acestora la sediul CC al PCR.

Ora 12.51. Ceauşescu îşi încheie discursul într-o Piaţă aproape goală.

Ora 13.30. Constituirea primului grup de protestatari în Capitală, la Piaţa Romană.

Orele 13.30–15.00. Tentativă de a organiza o manifestaţie în zona Hotelului Intercontinental.

Ora 13.45. Din ordinul gen. Andruţa Ceauşescu este alarmată Şcoala de ofiţeri ai MI şi intră în acţiune în zona centrală a oraşului.

Ora 14.11. Gen. Milea ordonă intervenţia forţelor MApN împotriva manifestanţilor.

Orele 16.35–17.00. Evenimentul declanşator: în zona Sălii Dalles, şoferul unui camion militar este lovit de manifestanţi. Pierde controlul volanului şi intră în mulţime. Bilanţul: 8 morţi şi 13 răniţi.

Ora 17.30. Grupului de manifestanţi aflat în faţa Institutului de Arhitectură i se înmânează, de către necunoscuţi, bileţele cu propunerile pentru membrii noului Guvern.

Ora 18.00. Începe Teleconferinţa cu prim-secretarii de judeţe. Apoi este constituit Comandamentul Militar Unic.

Ora 19.00. Evacuarea Pieţei Romane.

Ora 20.00. Întrevedere Ceauşescu–Verdeţ, în care şefului statului i se cere să găsească o modalitate de a ieşi paşnic din criză.

Ora 21.00. Soţii Ceauşescu sunt vizitaţi, la sediul CC al PCR, de doi dintre copiii lor, Zoia şi Valentin.

Ora 00.00. Distrugerea baricadei.

22 decembrie 1989

Ora 0.30. Represiunea continuă în zona Piaţa Rosetti.

Ora 2.00. Ceauşescu merge la culcare, în dormitorul amenajat în sediul CC al PCR.

Ora 3.00. Tentativa gen. Iulian Vlad de a organiza o lovitură militară împreună cu gen. Milea. Şeful Armatei refuză.

Ora 5.30. Abia întors de la Timişoara, generalul Stănculescu îşi pune piciorul în ghips la Spitalul Militar Central.

Ora 5.30. Declanşarea revoltei populare din Bucureşti. Muncitorii din întreprinderi se organizează pentru a se deplasa spre centrul Capitalei.

Ora 6.00. Nicolae Ceauşescu se trezeşte.

Ora 6.30. Ilie Ceauşescu îi sugerează fratelui său să destituie Guvernul. Şeful statului îl dă afară din birou.

Ora 8.15. Minişedinţă CPEx. Ceauşescu îl ceartă şi îl umileşte pe gen. Milea, care nu e în stare să prezinte un raport al evoluţiei evenimentelor.

Ora 8.30. Ceauşescu cere maşina să meargă până acasă, însă consilierii îi atrag atenţia că deplasarea este nesigură.

Orele 9.00–9.30. Forţele de represiune chemate de gen. Milea se deplasează spre sediul CC.

Orele 7.00–8.30. Generalul Iulian Vlad dezorganizează dispozitivul de apărare al CC al PCR, trimiţând în cazărmi efectivele Securităţii.

Ora 9.35. Generalul Vasile Milea este găsit împuşcat în biroul colonelului Pîrcălăbescu de la Gărzile Patriotice.

Ora 9.40. Ceauşescu este anunţat că Milea s-a sinucis.

Ora 9.45. Ceauşescu dictează comunicatul despre „sinuciderea trădătorului Milea".

Ora 9.50. Ceauşescu îl anunţă pe generalul Stănculescu, verbal, că este noul ministru al Apărării.

Ora 10.07. Stănculescu dă ordin de întoarcere a trupelor în cazărmi, iniţiind astfel o lovitură de stat militară. El foloseşte indicativul RONDOUL, care-i aparţinea generalului Milea.

Ora 10.10. Ceauşescu cere emiterea unui decret privind starea de necesitate pe întreg teritoriul ţării;

Ora 10.20. Grupuri mari de oameni se deplasează către centrul Capitalei.

Ora 10.30. Ultima şedinţă CPEx, în care Ceauşescu primeşte asigurarea membrilor că vor continua lupta.

Ora 10.40. Generalul Stănculescu repetă ordinul de retragere a trupelor în cazărmi.

Ora 10.59. La TVR şi la radio este difuzat comunicatul referitor la „sinuciderea trădătorului Milea".

Ora 11.15. Primul grup de revoluţionari ajunge la Televiziune.

Ora 11.20. Din ordinul lui Ceauşescu, generalul Eftimescu întocmeşte un plan de evacuare terestră a dictatorilor.

Ora 11.30. Generalul Stănculescu îi propune şefului statului evacuarea cu un elicopter.

Ora 11.33. Pilotul elicopterului prezidenţial Dauphin SA 365-202, colonelul Vasile Maluţan, primeşte ordin de decolare spre sediul CC al PCR.

Ora 11.40. Ceauşescu face o ultimă încercare de a vorbi, de la balcon, mulţimii adunate în Piaţă. Renunţă după ce este huiduit şi atacat cu diverse obiecte.

Ora 11.47. Elicopterul pilotat de Maluţan aterizează pe acoperişul clădirii CC al PCR.

Ora 11.50. Pătrunderea primilor revoluţionari în sediul CC al PCR.

Ora 12.00. La sediul MApN, generalul Ilie Ceauşescu se întâlneşte cu ataşatul militar sovietic.

Ora 12.08. Nicolae şi Elena Ceauşescu ajung la elicopterul de pe acoperiş.

Ora 12.09. Elicopterul decolează. Şeful statului părăseşte sediul Partidului şi al Puterii.

Ora 13.00. Tentativele lui Ilie Verdeţ de a face un guvern.

Puţin după ora 13.00. TVR reintră în emisie, iar actorul Ion Caramitru şi poetul Mircea Dinescu anunţă fuga lui Ceauşescu.

Ora 13.40. Aflat în Casa Scînteii, Ion Iliescu ia legătura cu generalul Stănculescu, la Ministerul Apărării. Generalul îi prezintă situaţia.

Ora 14.00. Din ordinul gen. Stănculescu, ofiţerii de contrainformaţii militare, aparţinând Securităţii, sunt arestaţi sau izolaţi în toate garnizoanele din ţară.

Ora 14.00. Ion Iliescu ajunge acasă. Este luat de un grup de revoluţionari şi dus la TVR, unde are două intervenţii în direct.

Ora 16.00. Prima întâlnire între generalul Stănculescu şi Ion Iliescu, la MApN.

Ora 17.00. Deplasat la sediul fostului CC al PCR, grupul condus de Ion Iliescu încearcă să anunţe care este puterea provizorie după fuga lui Ceauşescu. Iliescu este huiduit pentru că se adresează mulţimii cu „Stimaţi tovarăşi".

Ora 18.30. Se declanşează fenomenul terorist.

23 decembrie 1989

Ofiţeri din cazarma UM 01417 Târgovişte primesc mai multe ordine de a-i executa „accidental" pe soţii Ceauşescu.

24 decembrie 1989

La Târgovişte continuă presiunile de a-i lichida, fără proces, pe Ceauşeşti.

Seara. Grupul CFSN de la sediul MApN, condus de Ion Iliescu, decide înfiinţarea Tribunalului Militar Excepţional, care a doua zi să-i judece şi să-i condamne la moarte pe soţii Nicolae şi Elena Ceauşescu.

25 decembrie 1989

Ora 14.50. Nicolae şi Elena Ceauşescu sunt executaţi în cazarma Unităţii Militare 01417 din Târgovişte.

Complotiştii anti-Ceauşescu

Vechii stalinişti

În principal, sunt semnatarii „Scrisorii celor şase", un mesaj anti-Ceauşescu citit la Radio Europa Liberă şi la BBC în martie 1989. Membri ai Partidului Comunist Român (PCR) înainte de intrarea acestuia în legalitate (1944), toţi aveau legături speciale cu Moscova. Vârsta menţionată este cea din decembrie 1989.

Silviu Brucan (73 de ani) – comunist ilegalist, membru al PCR din 1935. A fost redactor-şef al ziarului „Scînteia", oficiosul CC al PCR, în perioada proceselor staliniste. Ambasador în SUA şi la ONU în regimul Gheorghiu-Dej, apoi opozant al lui Ceauşescu. În 1988, ca persoană particulară, a avut întâlniri la nivel înalt atât la Washington, cât şi la Moscova. A fost „eminenţa cenuşie" a Revoluţiei din decembrie 1989.

Gheorghe Apostol (76 de ani) – comunist ilegalist, membru al PCR din 1934. A fost favoritul lui Gheorghiu-Dej pentru a-i succeda la putere, în 1965, dar a pierdut bătălia din culise cu Ceauşescu.

Constantin Pîrvulescu (84 de ani) – comunist ilegalist, membru-fondator al PCR (în 1921). A fost singurul delegat care s-a opus realegerii lui Ceauşescu la Congresul din 1979, stârnind furia dictatorului.

Corneliu Mănescu (73 de ani) – comunist ilegalist, membru al PCR din 1936. A fost ministru de Externe şi sub Gheorghiu-Dej, şi sub Ceauşescu. În 1972 a fost trecut pe linie moartă.

Alexandru Bîrlădeanu (78 de ani) – comunist ilegalist, membru al PCR din 1943. Apropiat al lui Gheorghiu-Dej, marginalizat de Ceauşescu. În 1990 a devenit omul numărul 2 în stat (preşedintele Senatului).

Grigore Răceanu – comunist ilegalist, membru al PCR din 1936. Este tatăl diplomatului Mircea Răceanu, condamnat la

moarte de Ceauşescu în 1989, pentru „trădare", şi salvat prin fuga în SUA.

Militarii

Generalul Nicolae Militaru (64 de ani) – a stat cinci ani la Moscova, absolvind Academia Militară Frunze (1952–1957). În 1978, pe când era comandantul Armatei a II-a, a fost dovedit spion sovietic, fiind trecut în rezervă. A devenit ministru al Apărării imediat după fuga lui Ceauşescu.

Generalul Ştefan Kostyal (67 de ani) – a fost instruit militar la Moscova, inclusiv la Academia Militară Superioară a Marelui Stat Major al Armatei Sovietice (1956–1958).

Un alt general complotist a fost Ioan Ioniţă, fost ministru al Apărării sub Ceauşescu, dar acesta a murit în 1987, în urma unui cancer galopant.

În complotul anti-Ceauşescu au fost implicaţi mulţi alţi ofiţeri cu grade mai mici – colonei, maiori şi chiar căpitani.

Perestroikiştii

Ion Iliescu (59 de ani) – fiul unui vechi comunist ilegalist, Alexandru Iliescu, agent al Cominternului. Activist comunist încă din tinereţe, Ion Iliescu a stat cinci ani la Moscova (1950–1955), absolvind Facultatea de Energetică. A deţinut funcţii importante în regimul Ceauşescu, apoi a fost îndepărtat de nucleul puterii politice, fiind socotit „periculos" şi „intrigant". „Exilat" în administraţie, a preluat conducerea ţării imediat după răsturnarea lui Ceauşescu.

Virgil Măgureanu (48 de ani) – a complotat împotriva lui Ceauşescu încă din anii '70, pe când dictatorul român se bucura de popularitate atât în ţară, cât şi în Occident. Cadru universitar, agent acoperit al Securităţii, cu gradul de căpitan. În martie 1989 a fost mutat forţat la Focşani, pentru a nu se mai întâlni cu ceilalţi complotişti. După Revoluţie a devenit primul şef al Serviciului Român de Informaţii, succesorul Securităţii.

„Scrisoarea celor şase"

Preşedintelui Nicolae Ceauşescu

În momentul în care însăşi ideea de socialism, pentru care noi am luptat, este discreditată de politica dumneavoastră şi când ţara noastră este izolată în Europa, noi ne-am hotărât să luăm poziţie. Ne dăm perfect de bine seama că făcând aceasta ne riscăm libertatea şi poate chiar vieţile noastre. Dar simţim că e de datoria noastră să apelăm la dumneavoastră pentru a schimba cursul actual înainte de a fi prea târziu.

1. Comunitatea internaţională vă reproşează nerespectarea Actului final de la Helsinki, pe care l-aţi semnat. Cetăţenii români vă reproşează nerespectarea Constituţiei, pe care aţi jurat să o respectaţi. Iată faptele:
   a) Întregul plan de sistematizare a satelor, adică „modernizare" prin distrugerea actualelor clădiri şi evacuarea forţată a ţăranilor în blocuri cu 3 etaje, este contrar articolului 36 din Constituţie, care apără dreptul de proprietate personală a gospodăriei, cu anexele ei şi cu pământul pe care este situată;
   b) Decretul care interzice cetăţenilor români să aibă contacte cu străinii nu a fost niciodată votat de un corp legislativ şi nu a fost niciodată publicat. De aceea este lipsit de putere legală. Cu toate acestea, cetăţenii noştri sunt ameninţaţi de a fi concediaţi, urmăriţi, arestaţi şi condamnaţi pentru aceasta;
   c) Centrul civic din Bucureşti – investiţia cea mai mare, de multe miliarde de lei, făcută vreodată în România – nu dispune de un buget public şi este construit cu violarea tuturor legilor existente privitoare la construcţii şi finanţarea lor. Costul acestei clădiri imense s-a triplat din cauza schimbărilor pe care le faceţi în fiecare lună în interiorul şi în exteriorul acestei clădiri;
   d) Securitatea, care a fost creată pentru a apăra ordinea socialistă împotriva claselor exploatatoare, este acum dirijată împotriva muncitorilor care îşi cer drepturile, împotriva vechilor membri de partid şi împotriva intelectualilor cinstiţi care îşi exercită dreptul de petiţie (articolul 34) şi libertatea cuvântului (articolul 28), garantate de Constituţie;
   e) Fabricile şi instituţiile au primit ordin să-şi forţeze angajaţii să lucreze duminica, împotriva articolului 19 al Constituţiei şi Codul Muncii;
   f) Poşta este violată sistematic, iar convorbirile noastre telefonice sunt întrerupte prin violarea articolului 34, care le garantează.

Pe scurt, Constituţia a fost virtualmente suspendată şi nu dispunem în momentul de faţă de un sistem legal. Trebuie să admiteţi, domnule preşedinte, că o societate nu poate funcţiona dacă autorităţile, începând cu cele de la vârf, manifestă lipsă de respect faţă de lege.

2. Planificarea nu mai funcţionează în economia românească. Şedinţele Comitetului Politic Executiv sunt toate orientate spre trecut, făcând apel la muncitori să realizeze planurile neîmplinite ale anilor dinainte, ale semestrelor dinainte sau ale lunilor precedente. Un număr crescând de fabrici sunt lipsite de materii prime, energie sau piese.
3. Politica agricolă este de asemenea în derută. Măsuri administrative aspre sunt luate împotriva ţăranilor, care, potrivit datelor furnizate chiar de dumneavoastră, produc 40% din legumele ţării, 56% din fructe, 60% din lapte şi 44% din carne, deşi ei deţin numai 12% din suprafaţa arabilă. Dar, desigur, ceea ce este predominant acum în sate este teama de a fi „sistematizate", 7.000 sau 8.000 de sate fiind ameninţate de a fi rase de pe faţa pământului. În afară de obiecţiunile economice, culturale şi umanitare ale lumii civilizate faţă de acest program, se ridică o chestiune legitimă: de ce să urbanizezi satele când nu poţi asigura condiţii decente

de viaţă urbană, adică încălzire, luminare, transport, pentru a nu mai vorbi de hrană? Un guvern care timp de cinci ierni la rând nu a fost în stare să soluţioneze asemenea probleme vitale pentru populaţie se dovedeşte incompetent şi incapabil să guverneze. De aceea nici nu punem accent pe acest lucru în cererile noastre.

4. Însuşi faptul că nemţii, ungurii şi evreii emigrează în masă arată că politica de asimilare forţată trebuie să înceteze.
5. În sfârşit, suntem îngrijoraţi profund că poziţia internaţională a României şi prestigiul ei scad cu repeziciune. După cum ştiţi, aceasta este demonstrată în mod concret de deciziile unui număr de ţări de a închide ambasadele lor de la Bucureşti. Cel mai alarmant este faptul că ambasade precum cele ale Danemarcei, Norvegiei şi Portugaliei au fost deja închise şi altele ar putea să urmeze. Izolarea noastră crescândă afectează nu numai relaţiile diplomatice. Am pierdut statutul de naţiune favorizată în comerţul cu Statele Unite şi, ca urmare, o serie de fabrici de textile nu mai au comenzi. CEE (Comunitatea Economică Europeană) nu mai vrea să extindă acordul ei comercial cu România, ceea ce va afecta în mod negativ alte sectoare ale economiei. Dumneavoastră aţi susţinut întotdeauna că întâlnirile la nivel înalt sunt decisive în îmbunătăţirea relaţiilor între state. Dar cum să îmbunătăţeşti relaţiile externe ale României când toţi liderii ţărilor necomuniste din Europa refuză să se întâlnească cu dumneavoastră? România este şi rămâne o ţară europeană şi, ca atare, trebuie să avanseze pe linia Procesului Helsinki, nu să se întoarcă împotriva lui. Aţi început să schimbaţi geografia satelor, dar nu puteţi muta România în Africa.

Pentru a frâna aceste progrese negative interne şi internaţionale care fac să sufere naţiunea noastră, facem apel la dumneavoastră, ca un prim pas, să luaţi următoarele măsuri:

1) Declaraţi în mod categoric şi în termeni lipsiţi de echivoc că aţi renunţat la planul de sistematizare a satelor.
2) Restauraţi garanţiile constituţionale privind drepturile cetăţenilor. Aceasta vă va permite să respectaţi deciziile Conferinţei de la Viena privind drepturile omului.

3) Puneţi capăt exportului de alimente care ameninţă existenţa biologică a naţiunii.

Din momentul în care aceste măsuri vor fi luate, noi suntem gata să participăm într-un spirit constructiv la un dialog cu guvernul cu privire la căile şi mijloacele de a depăşi prezentul impas.

Gheorghe Apostol, fost membru al Biroului Politic şi preşedinte al sindicatelor

Alexandru Bîrlădeanu, fost membru al Biroului Politic şi preşedinte al CSP

Silviu Brucan, fost redactor-şef adjunct al ziarului „Scînteia"

Corneliu Mănescu, fost ministru al Afacerilor Externe şi preşedinte al Adunării Generale ONU

Constantin Pîrvulescu, membru fondator al PCR

Grigore Răceanu, veteran al PCR

Participanţii la şedinţa CPEx din 17 decembrie 1989

Membri ai Comitetului Politic Executiv

- **Nicolae Ceauşescu** – secretar general al PCR, preşedintele Republicii Socialiste România, preşedintele Consiliului de Stat, comandantul suprem al forţelor armate
- **Constantin Dăscălescu** – prim-ministru al Guvernului
- **Elena Ceauşescu** – prim-viceprim-ministru al Guvernului
- **Ion Dincă** – prim-viceprim-ministru al Guvernului
- **Gheorghe Oprea** – prim-viceprim-ministru al Guvernului
- **Lina Ciobanu** – viceprim-ministru al Guvernului, ministrul Industriei Uşoare
- **Ioan Totu** – viceprim-ministru al Guvernului, preşedinte al Comitetului de Stat al Planificării
- **Ludovic Fazekaş** – viceprim-ministru al Guvernului
- **Ion Radu** – viceprim-ministru al Guvernului
- **Emil Bobu** – secretar al CC al PCR
- **Manea Mănescu** – vicepreşedinte al Consiliului de Stat
- **Gheorghe Rădulescu** – vicepreşedinte al Consiliului de Stat, preşedintele Curţii de Control Financiar
- **Constantin Olteanu** – secretar al CC al PCR
- **Gheorghe Pană** – preşedinte al Comitetului pentru Problemele Consiliului Popular
- **Nicolae Constantin** – preşedintele Colegiului de partid
- **Miu Dobrescu** – preşedintele Consiliului Central al Sindicatelor
- **Paul Niculescu („Mizil")** – preşedintele UCECOM
- **Dumitru Popescu** – rectorul Academiei de Ştiinţe Social-Politice (fosta „Ştefan Gheorghiu")

Membri supleanţi ai CPEx

- **Ştefan Andrei** – viceprim-ministru al Guvernului
- **Cornel Pacoste** – viceprim-ministru al Guvernului
- **Vasile Milea** – ministrul Apărării Naţionale
- **Tudor Postelnicu** – ministru de Interne
- **Ion Stoian** – ministrul Afacerilor Externe
- **Ana Mureşan** – ministrul Comerţului Interior
- **Gheorghe David** – ministrul Agriculturii
- **Nicolae Giosan** – preşedinte al Marii Adunări Naţionale
- **Silviu Curticeanu** – secretar al CC al PCR
- **Iosif Szasz** – secretar al CC al PCR
- **Ioan Toma** – prim-secretar al CC al UTC, ministru pentru Problemele Tineretului
- **Ioan Ursu** – prim-vicepreşedinte al Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie
- **Mihai Gere** – şeful secţiei Gospodărie a CC al PCR

Au mai participat la şedinţa din 17 decembrie

- **Vasile Bărbulescu** – secretar al CC al PCR
- **Constantin Radu** – secretar al CC al PCR
- **Iulian Vlad** – şeful Departamentului Securităţii Statului

Membri ai CPEx care au lipsit la şedinţa din 17 decembrie

- **Ion Coman** – secretar al CC al PCR (trimis în misiune la Timişoara)
- **Ilie Matei** – secretar al CC al PCR (trimis în misiune la Timişoara)
- **Suzana Gîdea** – preşedinte al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste
- **Barbu Petrescu** – prim-secretar al Comitetului Municipal Bucureşti al PCR

Stenograma şedinţei CPEx din 17 decembrie 1989, ora 17.00

Şedinţa a fost prezidată de tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, secretar general al Partidului Comunist Român.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Nu sunt toţi tovarăşii?

Tov. Silviu Curticeanu:
Lipsesc tovarăşii Coman Ion şi Ilie Matei, care sunt la Timişoara, şi tovarăşa Suzana Gîdea.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Uite, tovarăşi, de ce am convocat Comitetul Politic Executiv. La Timişoara au avut loc aseară unele evenimente, care s-au repetat astăzi la prânz. Pretextul l-a format aşa-zisul preot reformat, care a fost sancţionat pe linia lor, l-au mutat din Timişoara în alt judeţ şi trebuia să plece din casa pe care o ocupa. N-a vrut să elibereze casa.

Episcopul s-a adresat tribunalului, care a vrut să-l evacueze. Lucrurile s-au tărăgănat mult. Ieri s-au dus să pună în aplicare hotărârea tribunalului. El şi-a organizat un grup.

Aici este amestecul cercurilor din afară, a cercurilor străine, de spionaj, începând cu Budapesta, pentru că el a dat şi un interviu. De fapt, lucrurile sunt cunoscute. De altfel, este cunoscut şi faptul că atât din răsărit, cât şi din apus, toţi discută că în România ar trebui să se schimbe lucrurile. Şi-au propus şi cei din răsărit, şi cei din apus să schimbe şi folosesc orice.

Aseară, organele noastre au reuşit să pună ordine. A fost evacuat şi trimis acolo unde a fost dat de Episcopie. Aceasta era, practic, o problemă strictă a lor şi trebuia să se aplice o hotărâre judecătorească de evacuare a casei, ceea ce era ceva normal.

Astăzi, spre prânz, de altfel au fost şi ieri, dar tovarăşii n-au înţeles că vor reveni astăzi. O serie de elemente declasate s-au adunat

din nou şi au provocat dezordine, au intrat în sediul Comitetului Judeţean de Partid. Organele noastre de interne s-au purtat slab, pentru că normal era să nu lase pe nimeni să intre în sediul Comitetului Judeţean de Partid. Trebuia pusă pază, pentru că asta este o regulă generală. Au avut o atitudine defetistă, capitulardă, atât organele Ministerului Apărării Naţionale, cât şi ale Ministerului de Interne.

Aseară am vorbit cu ei şi le-am spus că în cursul zilei de astăzi să facă demonstraţii cu unităţi de tancuri. Să fie în centrul oraşului, să facă demonstraţie. Aceasta presupune că unităţile trebuiau să se găsească în centru.

Eu am dat ordin să se facă acest lucru, iar voi aţi făcut o plimbare. Nu era posibil să se întâmple ce s-a întâmplat, dacă unităţile se găseau în centru. Trebuia lichidat repede toate aceste lucruri. Le-a trebuit o oră şi jumătate până s-au mişcat unităţile militare. Unde a fost demonstraţia de care am vorbit, pentru care am dat ordin?

Tov. Vasile Milea:
Am executat deplasarea din est către vest.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Nu deplasarea de la est către vest! Unităţile transportoare de tancuri trebuiau să se afle în centru. Asta înseamnă ce am ordonat, nu să se ducă de la est către vest. Am menţionat bine de aseară ce trebuie să faci, demonstraţia unităţilor de bază, a tanchetelor, unităţile motorizate, toate trebuiau să fie în centrul oraşului, nu în cazarme. De aceea am spus să faceţi demonstraţie, că demonstraţia presupune ca toate unităţile să fie în centru. Asta înseamnă demonstraţie! Adevărat că n-am dat toate detaliile, dar când spui să fie demonstraţie, trebuie să fie demonstraţie! Nu să se plimbe spre Jimbolia sau Arad. Trebuia să fie în oraş, pentru că străzile sunt destul de largi. Acolo trebuiau să fie staţionate unele unităţi.

Acelaşi lucru şi cu trupele Ministerului de Interne. Impresia mea este că unităţile Ministerului de Interne n-au fost înarmate.

Tov. Elena Ceauşescu:
Au fost neînarmate.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Neînarmaţi au fost.

Tov. Tudor Postelnicu:
Cu excepţia celor de la grăniceri. Restul nu au fost înarmaţi.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Păi, de ce? V-am spus să fie toţi înarmaţi. De ce i-aţi trimis neînarmaţi? Cine a dat asemenea ordin? Când am înţeles că merg trupele de Securitate, era clar că merg înarmate, pentru că au armament, au totul în dotare, şi auto şi tot, nu-i trimiteţi să se bată cu pumnul! Ce fel de unităţi de Interne sunteţi voi? De unde aveţi asemenea lucruri?

Curticeanu, să vină imediat şi Vlad Iulian! Cine a dat asemenea dispoziţie? De ce ţinem trupe de grăniceri? Şi mi-aţi dat asigurări că aveţi nouă plutoane de Securitate, ceea ce înseamnă aproape 1.000 de oameni. Unde erau? I-aţi trimis neînarmaţi? Ce înseamnă sistemul acesta?

Şi am discutat aseară, am spus: luaţi măsuri şi voi, măsuri ferme! Nu mi-aţi spus că-i trimiteţi să se bată cu bastonul. Nu am nevoie de asemenea unităţi de Securitate! Şi Miliţia trebuia să fie înarmată. Aşa este legea.

Tov. Tudor Postelnicu:
Vă raportez, tovarăşe secretar general, Miliţia este înarmată.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Dacă era înarmată, trebuia să tragă, nu să se lase să fie bătută şi să-i lase să intre în sediul Comitetului Judeţean! Două ore le-a trebuit unităţilor să ajungă, deşi sunt în centru, când trebuiau să fie acolo, pentru că au fost mobilizate să facă demonstraţie în stradă. Ele trebuiau să fie în zonă!

Am discutat cu voi şi azi-noapte, am discutat de mai multe ori, şi la două, şi la trei, şi la patru dimineaţa, ce aveaţi de făcut?!

Tov. Elena Ceauşescu:
Trebuie să-l chemăm la telefon pe tovarăşul Coman când soseşte acolo.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Curticeanu, ia legătura şi Coman să-mi dea imediat telefon!

Tov. Silviu Curticeanu:
Am înţeles. Iau imediat legătura cu Timişoara.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Voi n-aţi executat ordinul dat, că am dat ordin în calitatea pe care o am de comandant suprem, ordin care este obligatoriu pentru voi, pentru toate unităţile atât ale Ministerului Apărării, cât şi ale Ministerului de Interne. Cum este posibilă o asemenea situaţie? Nişte derbedei să intre în sediul Comitetului Judeţean de Partid, să bată pe soldaţi, pe ofiţeri şi ei să nu intervină?!

Ce au făcut ofiţerii tăi, Milea, de ce nu au intervenit imediat, de ce nu au tras? Trebuia să tragă, să-i lase jos, să someze şi pe urmă să tragă la picioare!

Tov. Vasile Milea:
Nu le-am dat muniţii.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
De ce nu le-aţi dat? Am dat ordin să se tragă în aer, să someze? De ce nu le-aţi dat muniţii? Dacă nu le-ai dat muniţii, mai bine îi ţineai acasă! Ce fel de ministru al Apărării eşti tu?

Ce fel de ministru de Interne eşti tu, Postelnicu? Spuneaţi că le-aţi dat muniţii de manevră. Ei au primit sarcină de luptă, nu de manevră! Nu aţi spus adevărul. De-abia acum spuneţi, până acum aţi dezinformat. Aţi spus că aţi dat ordin să tragă. De ce aţi dezinformat?!

Dacă trimiteţi unităţile de Securitate să se bată cu bastonul, mai bine le trimiteaţi acasă. Era mai bine atunci să mobilizăm 500 de muncitori, cum am făcut pe timpuri în Bucureşti, în 1945, în faţa celor care erau în piaţa aceasta, când au tras; eram cu Doncea, cu Pătrăşcanu şi n-am fugit.

Se poate una ca asta? De ce atunci oamenii au ştiut ce să facă, iar acum stau cu bâtul în mână?! Deci, nici nu se sinchisesc.

Tov. Elena Ceauşescu:
Situaţia este foarte gravă şi neplăcută.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Este gravă şi voi sunteţi vinovaţi, pentru că aţi împins la această situaţie. De unde aţi primit ordin să nu daţi armament la trupele de Securitate? A ajuns Coman la Timişoara?

Tov. Silviu Curticeanu:
Încă nu.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Ia legătura imediat şi cum ajunge la sediul Comitetului Judeţean să ia legătura cu noi. Toţi comandanţii militari să se găsească şi să fie chemaţi la teleconferinţă. În cinci minute să fie găsiţi!

Tov. Elena Ceauşescu:
Nu se poate aşa, n-a acţionat cum trebuie nici ministrul Apărării Naţionale, nici ministrul de Interne.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
O mână de derbedei, puşi la cale de cei care vor să distrugă socialismul şi voi, de fapt, le faceţi jocul. Asta este realitatea. Are deplină dreptate Castro, în cele spuse în activul de partid, pentru că nu se poate una ca asta.

Aceasta este de fapt mentalitatea şi la gărzile patriotice, şi în activul de partid. De ce nu au fost scoase gărzile patriotice cu armament, că au armament?! În felul acesta punem oamenii să stea cu mâna în sân, iar ceilalţi vin cu răngi, iar noi stăm şi le ţinem predici. Duşmanul nu cu predici îl potoleşti, ci trebuie să-l arzi! Socialismul nu se construieşte cu dezinformare, cu închinăciune, ci cu luptă! Cu luptă trebuie să-l construim. Acum, în Europa este o situaţie de capitulare, de pactizare cu imperialismul, pentru lichidarea socialismului.

Tov. Elena Ceauşescu:
Este laşitate.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Mai multă laşitate. Am discutat cu voi toată noaptea de câteva ori.

Tov. Tudor Postelnicu:
Aşa este, de cel puţin 15 ori.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Iar în cursul dimineţii, iar de câteva ori. Am fost aici la sediu, după aceea am plecat să văd ce este în oraş, şi mi s-a transmis că s-au adunat din nou în centru. Şi ştiau ce trebuie să facă. Cum

putem califica acest lucru? Să discutăm în Comitetul Politic Executiv această situaţie, iar eu, în calitate de comandant suprem, consider că aţi trădat interesele ţării, interesele poporului, ale socialismului şi n-aţi acţionat cu răspundere.

Tov. Iulian Vlad:
Aveţi dreptate, tovarăşe secretar general, aşa este.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Au spus că au scos trupele de Securitate, dar erau neînarmate.

Tov. Iulian Vlad:
Aşa este. Au fost cu bastoane de cauciuc şi cu gaze lacrimogene.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
De ce n-aţi raportat, să spuneţi că am vorbit toată noaptea cu voi?

Din momentul de faţă, dacă Comitetul Politic Executiv este de acord, destituim pe ministrul Apărării Naţionale şi pe ministrul de Interne şi pe comandantul trupelor de Securitate. Din acest moment preiau comanda Armatei, să-mi pregătiţi Decretul. Convocaţi Consiliul de Stat, ca să facem totul legal, în seara asta. Nu mai am încredere în asemenea oameni. Nu se poate merge mai departe aşa. Toată noaptea am stat şi am discutat cu ei din 10 în 10 minute, ca apoi să-mi dau seama că ei nu fac ce le-am ordonat. De abia pe urmă mi-am dat seama că ei nu fac ce le-am spus. Trebuia să-i omoare pe huligani, nu să-i bată ei! Tu crezi că huliganii aceia n-au ştiut care este situaţia cu voi, de au intrat în sediu? Intrarea în sediul organului de partid nu este admisă!

Cine v-a dat dreptul să vă consultaţi voi şi să nu luaţi măsurile care se impun?! Pentru că eu am discutat cu voi şi v-am dat ordin.

Ştiţi ce ar trebui să vă fac? Să vă pun în faţa plutonului de execuţie! Asta meritaţi, pentru că ceea ce aţi făcut voi înseamnă pactizare cu inamicul! Ai făcut armata, Milea – aşa se cheamă, nu?!

Tov. Vasile Milea:
Da, tovarăşe secretar general.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Nu se poate face una ca asta! Să se convoace Consiliul de Stat, imediat.

Tov. Silviu Curticeanu:

Da, am înţeles.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Deci, tovarăşi, având în vedere situaţia care s-a creat, acum de fapt îmi dau seama că, aşa cum este, nu se poate face ordine cu ciomagul. Am convocat şi teleconferinţa. Voi da ordin ca imediat să se primească, acum, armament, toţi să fie înarmaţi şi să aplice ordinul. Când am dat ordin să se aplice starea de necesitate, cu ce o aplicaţi, cu bâta?! Când am spus „stare de necesitate", ce înseamnă pentru voi „stare de necesitate"? Cu bâta?

Tu, care conduci trupele de Securitate, nu ştii ce înseamnă „stare de necesitate"?

Tov. Iulian Vlad:

Ştiu, tovarăşe secretar general, am dat ordin.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Nici acum nu spuneţi adevărul, pentru că cei de la sediul Comitetului Judeţean n-au avut cu ce trage. Soldaţii au luptat cu ce au avut, cu bâta, şi au reuşit să facă faţă. Unul dacă trăgea, ar fi fugit ca potârnichile. Voi nu vedeţi unde aţi adus situaţia? Am spus să trageţi în aer, somaţi şi, dacă nu, trageţi în picioare!

Tov. Elena Ceauşescu:

Să fi tras în ei, să fi căzut şi pe urmă luaţi şi băgaţi la beci. Nu vi s-a spus aşa? Unul să nu iasă!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Deci, măsuri imediate, să lichidăm repede ce este la Timişoara, să punem trupele în stare de alarmă, în stare de luptă, atât unităţile Ministerului de Interne, cât şi cele ale Ministerului Apărării Naţionale. Şi oriunde se încearcă vreo acţiune – lichidată radical, fără niciun fel de discuţie! Şi, desigur, să atragem atenţia Gărzilor Patriotice că nu se poate lupta cu ciomagul. Toată situaţia să se dezbată serios cu întregul activ de partid, cu UTC-ul. Ce fel de educaţie comunistă faceţi voi tineretului? Ce fel de UTC-işti sunt aceştia, care au fost în rândul huliganilor? De altfel, au fost şi câţiva membri de partid, dar mulţi UTC-işti. Ce educaţie revoluţionară faceţi voi?

Uite, tovarăşi, eu pun problema luării unor măsuri ferme. Dacă aveţi altă părere, vă rog s-o spuneţi aici, că trebuie stabilite acţiunile şi măsurile ce trebuie luate, pentru că aici sunt acţiuni puse la cale atât din Est, cât şi din Vest, care s-au unit pentru a distruge socialismul, că vor un „socialism uman capitalist". Ce părere aveţi voi?

Tov. Manea Mănescu:

Suntem de acord cu dumneavoastră şi cu toate măsurile luate.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Dacă are cineva altă părere, vă rog să spuneţi.

Tov. Elena Ceauşescu:

Trebuie luate măsuri radicale, pentru că aici nu se poate merge cu îngăduinţă, pentru că asta ar însemna să capitulăm.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Vom lupta până la ultimul şi trebuie să supunem aprobării partidului, pentru că independenţa şi suveranitatea se cucereşte şi se apără cu luptă, pentru că dacă în 1968 nu am fi acţionat şi nu adunam aici poporul, nu înarmam Gărzile Patriotice, ar fi venit şi peste noi, cum au făcut în Cehoslovacia, pentru că atât sovieticii, cât şi bulgarii erau la graniţă. Nu am dezarmat poporul. Am pus şi am votat în Marea Adunare Naţională, ca totul să se apere cu arma în mână.

De ce nu apăraţi legile, socialismul? Că legile socialismului sunt legile ţării.

Tov. Elena Ceauşescu:

Acestea sunt legi care nu se discută.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Că acum voi aţi discutat cum să faceţi şi aţi trimis cu mâna goală, pentru că asta înseamnă ce aţi discutat voi. Ce facem cu ministrul Apărării? Ce spui tu, Milea?

Tov. Vasile Milea:

Dacă aţi ordonat aşa, aşa transmitem imediat. După aceea sunt la dispoziţia dumneavoastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
De ce n-au ieşit unităţile cu arme, pentru că cu puşca în mână, fără armament, nu se poate apăra şi nici bate.

Tov. Elena Ceauşescu:
Trebuie să spună ce este în concepţia lor, care este poziţia lor.

Tov. Vasile Milea:
Vă raportez, altă poziţie nu am nici eu şi nici ceilalţi tovarăşi.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Tu să vorbeşti în numele tău!

Tov. Vasile Milea:
Repet, tovarăşe secretar general, altă poziţie şi altă concepţie nu am.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
De ce nu aţi luat măsuri?

Tov. Vasile Milea:
Sunt vinovat. Am gândit că nu va lua amploare.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Tu trebuia să te temi de amploare. Ştiaţi care este situaţia la Timişoara, în loc să luaţi măsuri, aţi trimis neînarmată armata. Trebuia să luaţi măsuri imediat şi să fi lichidat de ieri, dar n-aţi făcut acest lucru şi aţi ajuns până aseară.

Tov. Tudor Postelnicu:
Mult stimate tovarăşe secretar general,
Mult stimată tovarăşe Elena Ceauşescu,
Raportez în faţa Comitetului Politic Executiv, în faţa dumneavoastră, că sunt întru totul de acord cu măsurile luate împotriva mea.

Vreau să vă mărturisesc în modul cel mai sincer, ca activist al partidului, trimis să-mi desfăşor activitatea în acest sector de activitate, că nu vreau să mă disculp cu nimic. Port întreaga răspundere şi, repet, nu vreau să mă disculp că nu puteam să facem şi mai mult.

Vă raportez că sunt ostaş cinstit şi devotat al partidului, dar vă mărturisesc, eu nu am cunoscut că unităţile trebuie să iasă cu armament, cu cartuşe de război. Indiferent ce măsuri se vor lua asupra mea, aceasta este situaţia. Nu o dată am auzit discutându-se, s-a discutat

în consiliul de conducere, cu cadrele de câteva ori, am asistat la asemenea discuţii şi nu am reţinut că trebuie ca unităţile să fie scoase cu armament.

Eu vreau să vă spun că am acţionat cu fermitate, pe baza orientărilor şi indicaţiilor date de dumneavoastră în noaptea care a trecut. Am făcut tot ce a fost cu putinţă...

Tov. Elena Ceauşescu:
N-ai făcut nimic.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Din momentul când te duci cu bâta la aşa ceva, înseamnă că n-ai făcut nimic.

Tov. Elena Ceauşescu:
Dacă nu v-a fost clar, de ce nu aţi întrebat? Trebuia să întrebaţi dacă ies trupele înarmate sau neînarmate.

Tov. Tudor Postelnicu:
Vă raportez că nici într-un act normativ nu am găsit acest lucru şi nu mi s-a comunicat că trebuie să iasă cu cartuşe de război.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Nici grănicerii nu sunt înarmaţi, că sunt pe graniţă?!

Tov. Vasile Milea:
Cei care sunt la paza frontierei au cartuşe de război.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Postelnicu şi Vlad n-au cunoscut acest lucru?

Tov. Tudor Postelnicu:
V-am raportat şi vă raportez că în dotarea unităţilor noastre sunt cartuşe de război.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Atunci, de ce n-au ieşit cu ele?

Tov. Vlad Iulian:
Gândurile noastre au fost că este o acţiune de mică amploare şi că putem să rezolvăm fără cartuşe.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
De ce n-aţi întrebat?

Tov. Vlad Iulian:
Este o greşeală fundamentală a noastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Am spus să trageţi de avertisment, dacă nu se retrag, trageţi în picioare. Nu m-am gândit că trageţi cu gloanţe de manevră. Este apă de ploaie. Cei care au intrat în sediul Comitetului Judeţean de Partid nu trebuiau să mai iasă de acolo, trebuiau să fie jos, la pământ.

Tov. Tudor Postelnicu:
Au acţionat prost generalii şi forţele trimise acolo.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Voi le-aţi dat ordinul acesta.

Tov. Vasile Milea:
Aşa este, noi suntem vinovaţi.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
De ce să-i acuzăm pe ei, pentru că voi le-aţi dat ordinul acesta?! Aşa reiese acum, foarte clar. Să hotărască Comitetul Politic Executiv.

Tov. Tudor Postelnicu:
Închei spre a vă spune că sunt de acord cu măsurile luate de dumneavoastră, cu măsurile luate de Comitetul Politic Executiv. Eu, ca activist al partidului, ca fost activist al partidului, vă mulţumesc pentru sprijinul primit în toată această perioadă şi vă asigur că voi fi în continuare un ostaş credincios al partidului, indiferent că voi rămâne cu calitatea sau fără calitatea de membru de partid, rămân în continuare un om, un muncitor cinstit al partidului şi patriei, indiferent că voi rămâne în funcţia pe care o am, sau nu.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Ce părere aveţi, tovarăşi? Trebuie să hotărâm ce facem.

Tov. Gheorghe Rădulescu:
Părerea mea acum, în legătură cu ministrul Apărării Naţionale şi cu ministrul de Interne, consider că nu este cazul, pentru că acum nu este momentul potrivit pentru acest lucru.

Tov. Tudor Postelnicu:
Tovarăşe secretar general, dacă aveţi încredere în mine, vă asigur că nu voi precupeţi zi şi noapte şi îmi voi face datoria, aşa cum voi putea şi cum vor dovedi faptele mele.

Tov. Constantin Dăscălescu:
V-aş ruga, tovarăşe secretar general, să analizaţi cu multă grijă. Acum s-au auzit indicaţiile şi ordinele date, dar să nu ne grăbim să luăm nişte măsuri care n-ar fi bine studiate. Vă rog să analizaţi cu discernământul dumneavoastră acest lucru. Eu sunt pentru măsuri ferme, dar este bine să gândim ceea ce facem.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Ce zici, Manea?

Tov. Manea Mănescu:
Tovarăşe preşedinte, zic să rezolvăm situaţia care este acum şi după aceea să luăm măsuri.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Cu cine să rezolvăm?! Este o problemă care se putea rezolva de ieri-dimineaţă în două ore, dar nu s-a rezolvat. S-a imprimat acest spirit de a da înapoi, de a nu lupta, ci de a capitula. Asta este problema.

Tov. Gheorghe Oprea:
Tovarăşe secretar general, cred că sarcinile sunt foarte clare. Cred că tovarăşii au înţeles bine ce au de făcut şi vă rog să le acordaţi încrederea noastră să se ocupe în continuare. Acum le este clar ce au de făcut. Cred că acum au înţeles, le este foarte clar. Cred încă o dată că putem să le acordăm încrederea să acţioneze aşa cum aţi ordonat dumneavoastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu:
Ştiţi cum aţi procedat acum? Cum aţi trimite pe front unităţi să le nimicească duşmanul, dezarmate, să fie nimicite de duşman. Asta aţi făcut. Aţi pus unităţile militare într-o situaţie foarte proastă. Ce garanţie există că voi toţi nu veţi proceda la fel ca până acum?

Tov. Tudor Postelnicu:
Vă asigur, tovarăşe secretar general, că nu se va mai repeta o asemenea situaţie. Vă rog să-mi acordaţi această încredere şi să lăsăm să vorbească faptele până când dumneavoastră, conducerea superioară de partid, Comitetul Politic Executiv vor aprecia.

Tov. Vasile Milea:

Garanţia pentru mine este că n-am înţeles primejdia de la început, acum îmi este clar, când aţi spus că este „stare excepţională".

Tov. Iulian Vlad:

Vă asigur, tovarăşe secretar general, că, ascultând sarcinile care (!) mi le-aţi dat, voi face în aşa fel să merit încrederea dumneavoastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Bine, să mai încercăm, tovarăşi?

Toţi tovarăşii sunt de acord.

Aici, după 18 pagini consecutive, apare fractura în stenograma originală: lipseşte pagina 19. Reconstituirea oficială arată astfel:

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Deci nu sunteţi de acord cu măsura propusă? Atunci *(trântind hârtiile din faţa sa şi ridicându-se de pe scaun)*, alegeţi-vă alt secretar general!

Se îndreaptă spre uşă, moment în care Silviu Curticeanu îl urmează, ajungându-l.

Tov. Silviu Curticeanu:

Nu aşa, tovarăşe secretar general! Eu niciodată n-am să vă părăsesc, voi rămâne totdeauna lângă dumneavoastră.

În acest moment se ridică de pe scaun Constantin Dăscălescu.

Tov. Constantin Dăscălescu:

Nu se poate, tovarăşe secretar general, noi nu asta am vrut! Nu se poate!

Se ridică de pe scaun aproape întreg Comitetul Politic Executiv, creându-se un moment de derută. Ana Mureşan plânge. Elena Ceauşescu se duce spre el, convingându-l să revină pe scaunul său.

Tov. Dumitru Popescu:

Eu nu înţeleg această reacţie, întrucât aici s-a exprimat o simplă părere.

Tov. Emil Bobu:

Vă rugăm să nu vă supăraţi, tovarăşe secretar general!

Tov. Gheorghe Rădulescu:

Eu nu am făcut propunerea aceasta ca să ajungem la o asemenea situaţie. A fost o simplă părere.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Bine, atunci eu voi pleca mâine în Iran şi vom relua această problemă după ce se vor termina evenimentele de la Timişoara.

Acum, pe cine să lăsăm să se ocupe de aceste probleme. Se vor ocupa tovarăşa Ceauşescu împreună cu Manea Mănescu. Ei vor fi cei care vor organiza şedinţele atunci când va fi cazul şi vor convoca Biroul Permanent al Comitetului Politic Executiv. Niciunul din membrii Biroului Permanent, în perioada cât lipsesc eu din ţară, nu vor părăsi Bucureştiul. Ceilalţi membri ai Comitetului Politic Executiv, dacă au probleme, pot pleca, dar membrii Biroului Permanent, nu. Iar problema pe care am discutat-o înainte o vom relua la întoarcerea mea în ţară. Paul Niculescu, şi pentru tine este valabil acest lucru!

Deci, eu mâine voi pleca şi sper că în ţară lucrurile se vor desfăşura în cele mai bune condiţiuni.

Tov. Tudor Postelnicu:

Tovarăşe secretar general, aşa cum am mai spus şi mai înainte, eu voi rămâne activist devotat partidului şi voi duce la îndeplinire sarcinile pe care mi le-aţi dat. Îmi pare foarte rău că v-am provocat această supărare.

Reluăm cursul consemnărilor din stenograma originală, pentru ultimele două pagini: 20-21.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

De acord?

Toţi tovarăşii sunt de acord.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Am dat, de altfel, indicaţia să se întrerupă orice activitate de turism. Nu trebuie să mai vină niciun turist din străinătate, pentru că toţi s-au transformat în agenţi de spionaj. De asemenea, să se întrerupă micul trafic de frontieră imediat. Am dat ordin la Ministerul de Interne, dar trebuie chemaţi şi cei de la turism imediat, iar locurile neocupate să fie date la cetăţeni români.

Nici din ţările socialiste să nu mai vină, în afară de Coreea, de China şi din Cuba. Pentru că toate ţările socialiste vecine nu prezintă încredere. Cei din ţările socialiste vecine sunt trimişi ca agenţi. Întrerupem orice activitate de turism.

La toate judeţele se va declara stare de alarmă. Unităţile militare, ale Ministerului de Interne, ale Securităţii sunt în stare de alarmă.

Să dăm la teleconferinţă indicaţia ca să se ia toate măsurile faţă de orice încercare, pentru că trebuie să apărăm independenţa patriei şi a socialismului împotriva oricăruia, indiferent cine este.

Acestea sunt problemele care se pun acum. Am impresia că nu s-au înţeles la Congres lucrurile care trebuie. Hotărârile nu au fost de paradă. Toţi trebuie să ştie că suntem în stare de război. Tot ce s-a întâmplat şi se întâmplă în Germania, Cehoslovacia şi Bulgaria acum, şi în trecut în Polonia şi Ungaria, sunt lucruri organizate de Uniunea Sovietică, cu sprijinul american şi al Occidentului.

Trebuie să fie foarte clar acest lucru, iar ceea ce s-a întâmplat în ultimile trei ţări – R.D. Germană, Cehoslovacia, Bulgaria – au fost lovituri de stat organizate şi cu sprijinul plevei societăţii. Pleava societăţii cu sprijin străin. În acest fel trebuie înţelese lucrurile. Nu se pot judeca altfel.

Este clar, tovarăşi, sunteţi de acord?

Toţi tovarăşii sunt de acord.

Tov. Elena Ceauşescu:

În felul acesta vom acţiona.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Voi aveţi altă părere? Niculescu, tu eşti de acord?

Tov. Paul Niculescu:

De acord, tovarăşe secretar general.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Vreau să fie clar. Vom trece de această situaţie. Am avut şi situaţia din 1968, dar acum este mai rău decât în 1968, pentru că se face demagogie, se înşală poporul cu lozinci anticomuniste, pentru că se urmăreşte de fapt lichidarea socialismului. Aceasta este realitatea. Uite, aşa să facem, dacă sunteţi de acord.

Toţi tovarăşii se angajează că aşa vor acţiona.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Cu aceasta, ridicăm şedinţa.

Precizări

1. CPEx = Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR)

2. În şedinţa CPEx, Ceauşescu se exprimă deseori agramat. Pentru a nu altera textul, în stenograma şedinţei am păstrat frazele în varianta lor originală, cu dezacorduri, cacofonii şi alte „accidente" gramaticale.

Stenograma teleconferinței din 17 decembrie 1989, ora 18.00

Teleconferința a fost prezidată de tovarășul NICOLAE CEAUŞESCU. Au participat membri și membri supleanți ai Comitetului Politic Executiv, secretari ai CC al PCR.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Începem teleconferința, tovarăşi!

Bună seara! Am convocat această teleconferință având în vedere unele evenimente foarte grave care s-au întâmplat în ziua de ieri și de astăzi la Timişoara. Aparent, totul a pornit de la un proces de evacuare a unui preot care a fost mutat de cultul respectiv și nu vroia să se evacueze, care, însă, anterior, a făcut declarații antiromâneşti la Budapesta și s-a aliat cu cercurile revizioniste ostile integrității României.

S-au făcut greşeli, pentru că normal problema trebuia rezolvată într-o oră-două, conform legilor țării și normelor care sunt în toată lumea. Dar, în loc de aceasta, s-au dus discuții inadmisibile și s-a dat ocazia cu acest prilej să strângă elementele pe care le-a pregătit din timp. Acum reiese clar că acesta a fost un pretext, că a fost pregătit din timp de agenții din străinătate și de cercurile antisocialiste și din Est, și din Vest.

Repet cu toată seriozitatea: încă la Timişoara nu s-a pus ordine, pentru că s-au făcut unele greşeli inadmisibile în aplicarea măsurilor stabilite. Şi primul lucru care a fost, a fost acela că unitățile care au fost destinate să aplice unele măsuri, de fapt au fost puse în imposibilitate să acționeze – au fost trimise dezarmate.

La Timişoara sunt acum toți comandanții. Am spus ca la teleconferință să fie prezenți și marii comandanți militari de acolo.

Am transmis cu câteva minute înainte tovarăşului Ion Coman, care a sosit acum cu alți generali la Timişoara, ordinul: toate trupele

primesc imediat muniție de război, de front și somează pe oricine nu se supune. Se socoteşte stare de necesitate și se aplică legea!

În Timişoara a fost atacat și sediul Comitetului Județean de Partid și nu s-a reacționat cum trebuie, s-a întors și obrazul celălalt, parcă ar fi fost Isus Hristos!

Începând de astăzi, toate unitățile Ministerului de Interne, inclusiv Miliția, trupele de Securitate, unitățile de grăniceri vor purta armament de luptă, inclusiv gloanțe. Fără discuție! Cu respectarea regulamentelor și normelor legale, de somație, conform legilor țării. Oricine atacă un soldat, un ofițer, trebuie să primească riposta! Oricine intră într-un Consiliu Popular, sediu de partid, sparge geamurile la magazine – trebuie să primească riposta imediat! Niciun fel de justificare! Menționez: umanismul nu înseamnă capitularea în fața dușmanului! Umanismul înseamnă apărarea poporului, integrității țării și socialismului.

De asemenea, toate unitățile militare sunt în stare de alarmă și au în această situație și armamente de luptă, de dotare de luptă, înseamnă inclusiv muniție! Nu pleacă nicăieri fără muniție de luptă! Unitățile de motorizate toate merg cu armamentul din dotare uşor, cu armamente uşoare din dotarea de luptă.

Se interzice orice acțiune! Oricine încearcă vreo manifestare, imediat somat, arestat și pe urmă stăm de vorbă să clarificăm, fără niciun fel de discuție!

Aceasta este prima problemă. Dacă s-a înțeles bine? Şi întreb întâi la Timişoara. Dacă sunt prezenți, să-mi răspundă prim-secretarul care îndeplineşte și calitatea de comandant al județului, și tovarăşul Ion Coman, dacă sunt prezenți ofițerii acolo.

Tov. Radu Bălan

Să trăiți, tovarăşe comandant suprem! Sunt aici cu tovarăşul Coman. S-au luat măsuri pentru executarea ordinului dat de dumneavoastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Am întrebat dacă ofițerii sunt în sală?!

Tov. Ion Coman:

Nu sunt în sală. Organizăm ce ați spus dumneavoastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Am cerut să fie în sală! De ce nu sunt în sală? Vă rog transmiteţi ordinul meu! Acţionaţi în calitatea pe care o aveţi în raport de situaţie, în calitatea de situaţie de luptă! Activitatea fiecăruia o judecăm ca atare şi într-o oră trebuie restabilită complet ordinea în Timişoara. Te rog, chemaţi-i şi daţi-le ordin, şi când sunt la voi mi-i daţi şi mie să vorbesc cu ei la telefon! S-a înţeles?

Tov. Ion Coman:

Capătul la trei coloane intră în Timişoara. Am trimis să dirijeze în centrul oraşului. Am ordonat să se tragă foc!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Comandantul diviziei din Timişoara unde este? Comandantul diviziei?!

Tov. Ion Coman:

Este la divizie, tovarăşe Nicolae Ceauşescu!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

De ce la divizie? Ceilalţi generali din Bucureşti unde sunt? Imediat să vină împreună cu voi, să fie la locul de comandă! Şi locul de comandă este Comitetul Judeţean al Partidului! Acesta este punctul de comandă! Generalii care au mers cu tine unde sunt? Generalii care au venit din Bucureşti – şeful Marelui Stat Major, ministrul adjunct şi ceilalţi – unde sunt?

Tov. Ion Coman:

Acum am mers cu ei şi merg să vadă cele trei coloane.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Te rog, acţionează în numele meu şi preiei comanda şi îmi raportezi din 15 în 15 minute cum se soluţionează problemele! Pe toţi îi chemi şi le dai ordin să execute! Toate unităţile să fie în centru şi să pună ordine! S-a înţeles?

Tov. Ion Coman:

Am înţeles, tovarăşe Nicolae Ceauşescu!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Poftim! Nici acum nu au sosit unităţile, deşi mi s-a raportat că au sosit!

Tov. Vasile Milea:

Punctul de comandă a fost la comandantul diviziei. Au legătură prin radio cu tancurile.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Trebuie să fie strânse împreună. Dar nici unităţile n-au sosit.

Tov. Vasile Milea:

Sunt la intrarea în oraş. Cei din Arad, Lugoj. Ceilalţi sunt în oraş!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Dacă celelalte judeţe au înţeles măsurile care trebuie luate din acest punct de vedere sau au ceva nelămuriri sau de întrebat ceva? Cluj, s-a înţeles?

Tov. prim-secretar de la Cluj:

S-a înţeles, tovarăşe secretar general!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Iaşiul, s-a înţeles?

Tov. prim-secretar de la Iaşi:

S-a înţeles!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Vă rog, imediat chemaţi toţi comandanţii şi aplicaţi măsurile! Nu aşteptaţi de la Bucureşti alte dispoziţii! Acestea sunt dispoziţii care sunt obligatorii pentru toată lumea! Oricine este, raportaţi! Imediat să fie destituit cine nu acţionează în mod corespunzător!

A doua problemă. Trebuie neapărat gărzile muncitoreşti să fie bine pregătite, unităţile, să se discute şi să meargă, dacă se apelează la ele, cu armament de luptă, bine verificaţi! Să se discute foarte serios în toate unităţile, să se vadă în învăţământul superior necesitatea de a se arăta tineretului că este necesar să se adopte o poziţie fermă faţă de orice manifestări antisocialiste, care pun în pericol integritatea şi independenţa României, cuceririle poporului. Că aceasta este obligaţia tuturor cetăţenilor patriei, indiferent de origine sau că sunt sau nu sunt membri de partid.

Desigur, în mod deosebit trebuie discutat cu membrii de partid, cu tineretul, dar cu toate organizaţiile. Toate organizaţiile trebuie considerate mobilizate.

Pe primul plan trebuie să stea producţia, şi nicio încercare de a dezorganiza producţia nu trebuie admisă, sau de a sabota activitatea de producţie – nici în industrie, nici în toate domeniile –, să se asigure buna aprovizionare cu tot ce este necesar, dar cu atitudine fermă, dacă se găsesc elemente care încearcă să provoace dezordine. Că nu trebuie să credem că noi suntem ocoliţi şi nu există şi la noi anumite elemente care s-au pus în serviciul diferitelor servicii străine, care acţionează pentru un dolar sau pentru o rublă împotriva propriului popor, împotriva independenţei ţării!

Trebuie să demascăm fără cruţare şi să spunem clar că este necesară o unitate şi o poziţie fermă împotriva oricăror încercări de a lovi în programul de dezvoltare, în cuceririle revoluţionare, în integritatea şi independenţa ţării.

Vă rog să se ia măsuri ferme, să se prelucreze foarte serios în toate domeniile de activitate!

Practic, întregul Comitet Judeţean de Partid, activul de partid trebuie considerat în stare de alarmă! Fără a neglija, repet, problema producţiei, a planului, dar atenţie la orice fel de manifestări!

Nu trebuie să mai subliniez faptul că cercurile reacţionare îşi concentrează atenţia de a face totul pentru a submina socialismul în România, independenţa şi integritatea ţării. Au făcut, de altfel, şi declaraţii publice şi tot ceea ce se întâmplă în ţările socialiste în ultimul timp este de fapt o acţiune de destabilizare, care are drept scop distrugerea socialismului! Este o adevărată lovitură de stat, aşa-zis paşnică! Antisocialistă! Şi aşa trebuie privit ca atare!

Dacă asupra acestor probleme este vreo neclaritate?! Nu? Am stabilit să nu mai primim în perioada următoare turişti străini şi să nu mai aibă loc nici aşa-zisul mic trafic de frontieră. Îl suspendăm! Vom reveni mai târziu. Acum nu avem timp de mic trafic de frontieră! Fiecare să se ocupe de problemele lor!

Nu trebuie să admitem... Şi oricine – şi străinii, dar şi din ţară – care sunt prinşi că desfăşoară activitate antisocialistă trebuie loviţi fără cruţare, fără niciun fel de justificare! Şi trebuie să spunem poporului clar, nu să umblăm cu subînţelesuri!

Tov. Elena Ceauşescu:

Trebuie spus deschis!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Aşa cum am spus în anul 1968, după intrarea în Cehoslovacia, acum situaţia este şi mai gravă şi trebuie să spunem clar întregului popor, întregului partid şi să luăm toate măsurile pentru a putea răspunde oricărei încercări de amestec străin în România şi a respinge amestecul în România, de destabilizare, de a abate poporul de pe calea dezvoltării socialiste!

Iată, tovarăşi, acesta este, pe scurt, obiectul acestei scurte teleconferinţe, dar care vreau să înţelegeţi că are loc într-o situaţie deosebită şi trebuie să luăm măsuri cu toată fermitatea!

Dacă aveţi ceva de întrebat? Sau de spus? Este clar, tovarăşi? Vă rog, atunci, aşezaţi-vă, chemaţi unităţile de Interne, Armata, Biroul judeţean, activul şi stabiliţi măsurile care se impun astăzi! Nu amânaţi pentru mâine! Să organizaţi grupe de patrulare comune, formate din unităţile de Miliţie, de Securitate şi Armată, cu organizaţii de partid şi de UTC, cu grupele de Gărzi Patriotice, cu organizaţiile de tineret, cu tineretul, cu activiştii de partid, bine verificaţi, cu poziţie fermă, activă, instruiţi bine! Şi aceasta nu pentru o zi! Aceasta pentru perioada până când se va revoca acest ordin! Va rămâne în vigoare, practic, până după Anul Nou.

La fel în întreprinderi, în comune, peste tot, asigurând desfăşurarea normală a activităţii de producţie, realizarea în mai bune condiţiuni a planului, a tuturor măsurilor. Daţi o ripostă fermă tuturor acţiunilor provocatoare din partea oricui ar fi aceasta!

Dacă aveţi ceva de întrebat, întrebaţi! Încă o dată întreb: aveţi ceva de spus? Nu?! Orice problemă se iveşte, imediat trebuie să raportaţi. Nu amânaţi, iar dacă s-a ivit o problemă, să luaţi măsuri, dar de raportat – orice problemă, orice problemă se iveşte!

Nimeni nu trebuie să acopere nimic! Absolut sub niciun motiv!

Vă mai întreb o dată, tovarăşi, dacă aveţi ceva de spus sau de întrebat ceva. Nu? Atunci, tovarăşi, cu aceasta am încheiat teleconferinţa şi vă rog treceţi imediat la măsuri ferme în sensul celor ce am spus. Spor la muncă!

Stenograma teleconferinţei din 20 decembrie 1989, ora 18.00

Teleconferinţa a fost prezidată de tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU. Au participat tovarăşii: Elena Ceauşescu, Constantin Dăscălescu, Manea Mănescu, Gheorghe Rădulescu, Ion Radu, Constantin Radu, Silviu Curticeanu, Vasile Milea, Vasile Bărbulescu.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Începem teleconferinţa.

Bună seara, tovarăşi. Doresc, foarte pe scurt, să mă refer din nou la evenimentele care au fost la Timişoara şi care, de fapt, nu au încetat. În seara aceasta, mă voi adresa, prin posturile de radio şi televiziune, întregii naţiuni în legătură cu această problemă.

Este necesar să se explice tuturor cetăţenilor, încă în această seară, că toate aceste incidente grave de la Timişoara au fost organizate şi dirijate de cercurile revanşarde, revizioniste, de serviciile de spionaj străine, cu scopul clar de a provoca dezordine, de a destabiliza situaţia din România, de a acţiona în direcţia lichidării independenţei şi integrităţii teritoriale a României.

De altfel, cercurile din Budapesta au şi făcut declaraţii în această privinţă. Este acum pe deplin clar că toate acestea au fost minuţios pregătite şi au avut un scop bine stabilit. Aşa se şi explică că, cu toate eforturile făcute de organele locale, de unităţile de ordine şi de Armată de a linişti lucrurile, nu au dus la rezultate. Dimpotrivă, aceste cercuri, aceste grupări organizate au intensificat acţiunile lor antinaţionale. Aceasta a făcut necesar ca unităţile militare şi de ordine să intervină pentru apărarea ordinii, a bunurilor oraşului Timişoara, îndeplinindu-şi obligaţiile şi răspunderile prevăzute în Constituţie şi legile ţării.

Trebuie să se atragă atenţia tuturor, nu numai comuniştilor, dar tuturor oamenilor muncii că campania declanşată imediat de diferite cercuri, începând cu Budapesta, demonstrează cu putere – inclusiv declaraţiile preşedintelui Statelor Unite ale Americii – acest lucru. Chiar preşedintele Statelor Unite ale Americii a declarat că a discutat de problemele României cu Gorbaciov, la Malta. Gorbaciov nu a zis nimic, ceea ce înseamnă că l-a aprobat.

Acum, după declanşarea atacurilor Statelor Unite împotriva Republicii Panama, reiese clar că şi evenimentele acestea, de la noi, fac parte din planul mai general împotriva statelor care îşi apără independenţa, integritatea şi suveranitatea şi nu doresc să capituleze în faţa dictatului cercurilor imperialiste reacţionare, a celor care vor să lichideze independenţa şi integritatea teritorială a statelor.

Toate acestea impun, tovarăşi, din partea tuturor cetăţenilor, a tuturor oamenilor de bună-credinţă, o întărire a independenţei şi suveranităţii, un răspuns ferm tuturor acelora care, în slujba diferitelor cercuri străine, acţionează împotriva intereselor poporului român.

Este necesar să facem totul ca însăşi oamenii muncii, toţi cetăţenii din toate domeniile, să dea ei răspuns şi să acţioneze pentru a neutraliza orice acţiuni îndreptate împotriva dezvoltării socialiste, a independenţei, a liniştii poporului nostru.

Este necesar ca imediat, chiar înainte de a vorbi eu la radio şi televiziune, să discutaţi aceste probleme, să organizăm – după cuvântul meu la televiziune, chiar începând din această seară – şi mâine, în întreprinderi, adunări, unde să se adopte moţiuni de condamnare a acelora care s-au pus în slujba străinătăţii, a cercurilor străine, de apărare a independenţei şi suveranităţii României.

În mod corespunzător trebuie să întărim măsurile de ordine în toate domeniile de activitate. În toate unităţile să se organizeze, din rândul oamenilor muncii, grupe speciale de apărare a ordinii, a întreprinderilor, a instituţiilor, pentru a nu fi necesar să se apeleze la unităţile militare decât în condiţiuni deosebite şi numai cu aprobarea corespunzătoare.

Desigur, acelaşi lucru trebuie discutat cu toţi, inclusiv în Armată, pentru că trebuie să înţeleagă bine că ea are astăzi marea răspundere, în faţa poporului, de a apăra şi respinge orice acţiuni care sunt

împotriva independenței, suveranității și integrității teritoriale, a liniștii, a construcției socialiste în țara noastră.

Cel mai bun răspuns trebuie să fie activitatea de realizare, în bune condițiuni, a planului în toate domeniile de activitate, de a demonstra că întregul popor este ferm hotărât, respingând orice provocări ale cercurilor reacționare – care din păcate, mai găsesc sprijin în unele elemente trădătoare, huliganice, declasate –, să asigurăm dezvoltarea patriei noastre pe calea socialismului, realizarea programelor adoptate de Congresul al XIV-lea al partidului.

Iată, tovarăși, ceea ce am vrut să spun în această scurtă teleconferință. Dacă aveți ceva de întrebat sau de spus, tovarăși, vă rog să spuneți. Nu aveți întrebări, nu aveți vreo problemă deosebită de ridicat?

Tov. Ion Traian Ştefănescu (Dolj):

Să trăiți, tovarăşe secretar general, sunt primul-secretar al Comitetului Județean de Partid Dolj. Dacă ne-ați putea spune cam în jurul cărei ore veți vorbi la posturile de radio și televiziune, pentru a putea organiza noi, în mod corespunzător, vizionarea.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Voi vorbi la deschiderea emisiunii de televiziune, la ora 19.00.

Tov. Elena Ceauşescu:

Nu s-a înțeles acest lucru...

Tov. Ion Traian Ştefănescu:

Am înțeles. Să trăiți.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Mai sunt ceva întrebări? Dacă nu mai sunt, atunci vă rog să treceți la măsurile necesare și spor la muncă!

Stenografa a consemnat și ce a mai zis Nicolae Ceauşescu către cei din jurul său, după încheierea teleconferinței.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Noi va trebui să dăm la radio și ceea ce a spus Bush că a discutat despre situația din România cu Mihail Gorbaciov, la Malta. Să dăm aceasta după ce dăm știrea în legătură cu intervenția din Republica

Panama. Reiese clar, chiar din declarația lui Bush, că a discutat despre situația din România, că trebuie să se ia unele măsuri împotriva României. Bush a declarat că a discutat cu Gorbaciov la Malta acest lucru, iar Gorbaciov a ascultat fără să dea niciun răspuns. De fapt, a fost de acord. Gorbaciov a spus că nu a dat niciun răspuns.

Stenograma inițială a fost predată lui Iamandi Gheorghe la data de 20 decembrie 1989, în două exemplare. Stenografiat și transcris: Ionescu Maria și Stanciu Ileana. Stenograma a fost refăcută la 4 ianuarie 1990, la ora 20.50, la Ministerul Apărării Naționale.

Cuvântarea lui Nicolae Ceauşescu la TVR din 20 decembrie 1989, ora 19.00

Declaraţia televizată a durat circa 10 minute, însă a fost doar o parte din mesajul pregătit pentru popor. Cuvântarea integrală a fost publicată în „Scînteia" de a doua zi.

Dragi tovarăşi şi „pretini", cetăţeni ai Republicii Socialiste România,

Mă adresez, în această seară, întregului popor al patriei noastre socialiste, în legătură cu evenimentele grave care au avut loc, în ultimele zile, la Timişoara.

În zilele de 16 şi 17 decembrie, sub pretextul împiedicării aplicării unei sentinţe judecătoreşti legale, câteva grupuri de elemente huliganice au organizat o serie de manifestări şi incidente, trecând la atacarea unor instituţii de stat, distrugând şi jefuind o serie de clădiri, de magazine, de clădiri publice, iar în ziua de 17 decembrie şi-au intensificat activitatea împotriva instituţiilor de stat şi de partid, inclusiv a unor unităţi militare.

Din desfăşurarea evenimentelor şi din declaraţiile unor participanţi la aceste evenimente, aceste grupuri aveau scopul de a provoca dezordine şi distrugerea instituţiilor şi bunurilor generale ale oraşului şi de a da semnalul unor asemenea acţiuni şi în alte centre.

Populaţia din Timişoara cunoaşte şi a văzut toate aceste distrugeri de tip fascist care au avut loc. Cu toate insistenţele depuse, timp de două zile, de organele politice, de partid, de consiliul popular, de conducerile întreprinderilor şi de organele de ordine, aceste grupuri au continuat şi şi-au intensificat activitatea de distrugere, de atacare a instituţiilor, a magazinelor, inclusiv a unor unităţi militare.

În aceste împrejurări grave, în seara zilei de 17 decembrie, fiind atacate, unităţile militare au răspuns prin focuri de avertisment

împotriva celor care au continuat să acţioneze împotriva unităţilor militare şi instituţiilor de stat şi politice.

Deoarece acţiunile grupurilor antinaţionale, teroriste au continuat, conform Constituţiei şi în conformitate cu legile ţării, unităţile militare au fost obligate să se apere, să apere ordinea şi bunurile întregului oraş. De fapt, să apere ordinea în întreaga ţară.

Organele de ordine şi procuratura au efectuat şi continuă să efectueze cercetările corespunzătoare pentru a stabili cauzele şi vinovaţii acestor acte cu caracter net fascist, provocator, de distrugere.

Din datele de care se dispune până în prezent, se poate declara, cu deplină certitudine, că aceste acţiuni cu caracter terorist au fost organizate şi declanşate în strânsă legătură cu cercuri reacţionare, imperialiste, iredentiste, şoviniste şi cu serviciile de spionaj din diferite ţări străine.

Scopul acestor acţiuni antinaţionale provocatoare a fost acela de a provoca dezordine în vederea destabilizării situaţiei politice, economice, de a crea condiţiile dezmembrării teritoriale a României, distrugerii independenţei şi suveranităţii patriei noastre socialiste.

Nu întâmplător, posturile de radio de la Budapesta şi din alte ţări au declanşat, încă în cursul acestor acţiuni antinaţionale, teroriste, o campanie deşănţată, de ponegrire, de minciuni împotriva ţării noastre.

Scopul – repet, după datele pe care le avem până acum şi din poziţia luată de cercurile revizioniste, revanşarde, de cercuri imperialiste din diferite ţări — este acela de a distruge independenţa, integritatea, de a opri cursul dezvoltării socialiste a României, de a întoarce România înapoi sub dominaţie străină, de a lichida dezvoltarea socialistă a patriei noastre.

În faţa acestei situaţii deosebit de grave, este necesar să acţionăm în deplină unitate, cu toate forţele, pentru apărarea independenţei, integrităţii şi suveranităţii României, de a asigura dezvoltarea construcţiei socialiste în patria noastră. Mă adresez cetăţenilor din Timişoara cu chemarea de a da dovadă de înaltă răspundere şi de a face totul pentru liniştea şi ordinea oraşului lor, de a contribui la liniştea şi ordinea în întreaga ţară.

Doresc să declar cu toată răspunderea că unităţile armatei noastre, care au misiunea apărării independenţei şi suveranităţii patriei,

a cuceririlor revoluţionare, au dat dovadă de multă, foarte multă răbdare.

Nu au răspuns, chiar atunci când soldaţii şi ofiţerii au fost loviţi, ci numai atunci când situaţia a ajuns de aşa natură încât au fost atacaţi de bandele teroriste şi au fost puse în pericol instituţiile fundamentale, ordinea din judeţ.

Armata şi-a îndeplinit pe deplin datoria faţă de patrie, faţă de popor şi faţă de cuceririle socialismului! Dacă armata şi unităţile de ordine nu şi-ar fi îndeplinit datoria şi răspunderea faţă de patrie, faţă de popor, ar fi însemnat să nu răspundă jurământului, să nu îndeplinească prevederile Constituţiei ţării de a acţiona cu fermitate în apărarea cuceririlor socialiste, a cuceririlor întregului popor, a independenţei, integrităţii şi a suveranităţii României.

În acest fel, trebuie de altfel, să acţioneze orice cetăţean al patriei noastre în apărarea socialismului şi a independenţei ţării!

Continuarea discursului, în „Scînteia" din 21 decembrie 1989

Vreau să declar deschis că nu aş răspunde încrederii acordate de popor dacă nu aş face totul pentru a apăra integritatea, independenţa, suveranitatea României, dreptul deplin al poporului nostru de a-şi hotărî dezvoltarea în mod independent, fără niciun amestec din afară.

Campania declanşată de diferite cercuri şi guverne împotriva României demonstrează cu putere că aceste acţiuni au fost din timp şi bine pregătite.

Se pune pe drept cuvânt întrebarea: de ce acele cercuri imperialiste şi guverne, care fac tot felul de declaraţii împotriva României, nu au spus niciodată nimic în legătură cu evenimentele foarte grave din diferite ţări, din ultimul timp?

Reiese cu toată claritatea că această campanie împotriva României face parte dintr-un plan mai general împotriva independenţei şi suveranităţii popoarelor — a acelor popoare care nu vor dominaţia străină şi sunt gata să-şi apere cu orice preţ, inclusiv cu arma în mână, independenţa, dreptul la o viaţă liberă.

Cu toţii ne reamintim de poziţia fermă a întregului nostru popor în 1968, împotriva invaziei Cehoslovaciei şi pentru apărarea independenţei României. Acum se poate afirma că este o situaţie asemănătoare, sau chiar mai gravă. De aceea, se impune să acţionăm cu întreaga răspundere pentru a respinge orice atacuri împotriva României, a construcţiei socialiste din patria noastră!

Regretăm foarte mult că s-a ajuns la o asemenea situaţie, dar aceasta nu se datorează organelor de ordine şi unităţilor militare, care timp de două zile au dat dovadă de maximă răbdare şi îngăduinţă faţă de acţiunile elementelor teroriste, fasciste din Timişoara, ci acelora care s-au pus în slujba agenturilor străine şi care au acţionat în mod premeditat şi bine pregătit pentru declanşarea acestor grave incidente de la Timişoara!

Mă adresez tuturor organelor şi organizaţiilor de partid, comuniştilor, organizaţiilor U.T.C., sindicatelor şi tuturor sindicaliştilor, Organizaţiei Democraţiei şi Unităţii Socialiste, tuturor organelor şi organizaţiilor obşteşti pentru a acţiona, în deplină unitate, în aceste împrejurări grele, pentru a asigura respingerea oricăror acţiuni împotriva patriei noastre socialiste, pentru a asigura dezvoltarea muncii paşnice, de realizare a hotărârilor Congresului al XIV-lea al partidului!

Mă adresez tuturor cetăţenilor patriei noastre, fără deosebire de naţionalitate, cu chemarea de a da dovadă de o înţelegere deplină a situaţiei grave care s-a creat prin acţiunile teroriste de la Timişoara şi de a acţiona, în deplină unitate şi solidaritate, pentru apărarea socialismului, de a face totul pentru a nu se mai permite să se repete asemenea stări de lucruri!

Societatea noastră asigură condiţii de participare deplină a tuturor cetăţenilor ţării, a tuturor categoriilor sociale la întreaga viaţă politică, la conducerea întregii societăţi. Sunt create cele mai largi posibilităţi ca, în cadrul democraţiei noastre muncitoreşti-revoluţionare, să dezbatem şi să soluţionăm, în deplină unitate, toate problemele privind viaţa, munca, bunăstarea întregii naţiuni, dar şi independenţa, suveranitatea şi integritatea patriei.

Este necesar să respingem cu hotărâre orice acţiuni îndreptate împotriva patriei, a poporului nostru, constructor paşnic al socia-

lismului, a independenţei, a construcţiei noii orânduiri socialiste în România!

Să acţionăm cu întreaga răspundere faţă de prezentul şi viitorul socialist al patriei noastre, pentru a asigura munca şi liniştea întregului nostru popor!

Este de datoria tuturor cetăţenilor Republicii Socialiste România să acţioneze cu toate forţele împotriva tuturor celor care, în slujba diferitelor interese străine, a serviciilor de spionaj, a cercurilor imperialiste reacţionare, îşi vând ţara pentru un pumn de dolari sau alte valute.

Trebuie să dăm o ripostă hotărâtă împotriva celor care vor să dezmembreze România, să lichideze integritatea şi independenţa patriei noastre!

Este necesar să sprijinim – în orice împrejurări — armata noastră, apărătoare de nădejde a independenţei, suveranităţii şi integrităţii ţării, a construcţiei socialiste, a vieţii paşnice a întregii noastre naţiuni!

Să acţionăm în aşa fel pentru a nu fi necesară intervenţia armatei. Dar, în acelaşi timp, să nu se admită, în nicio împrejurare, ca armata să fie atacată, să nu admitem ca ea să fie oprită să acţioneze împotriva celor care creează dezordine, a celor care împiedică activitatea şi munca paşnică a poporului!

Adevărata libertate, adevăratul umanism înseamnă a asigura dezvoltarea socialistă a patriei, bunăstarea întregii naţiuni, a asigura independenţa, integritatea ţării şi a-i demasca pe toţi aceia care acţionează – indiferent sub ce forme – împotriva intereselor patriei, a independenţei, a socialismului în România.

Înţelegând bine gravitatea evenimentelor petrecute la Timişoara, aceste acţiuni dirijate şi organizate împotriva patriei noastre, doresc să asigur întregul nostru popor, întreaga noastră naţiune, că atât organele de stat, cât şi organele de partid vor face totul şi vor acţiona cu întreaga răspundere pentru a soluţiona problemele în deplină colaborare cu toţi oamenii muncii, cu toţi cetăţenii patriei noastre, pentru a face totul ca programele măreţe de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate să fie realizate în cele mai bune condiţii.

Doresc să declar, în această seară, în faţa întregii noastre naţiuni că, în ce mă priveşte, ca fiu devotat al poporului, în munca şi răspunderile încredinţate de partid şi popor, voi acţiona în orice împrejurări în interesul poporului, pentru bunăstarea şi fericirea sa, în interesul construcţiei socialiste, al independenţei şi suveranităţii ţării! Nu am şi nu voi avea niciodată nimic mai presus decât poporul, patria, integritatea României şi socialismul!

Cel mai bun răspuns pe care îl putem da cercurilor reacţionare, acelora care doresc să distrugă independenţa şi să oprească construcţia socialistă în România este unitatea noastră, a tuturor, a întregii naţiuni, îndeplinirea în cele mai bune condiţii a programelor de dezvoltare social-economică, de înaintare fermă a patriei noastre, liberă şi independentă, pe calea socialismului, acţionând cu toată hotărârea pentru pace şi colaborare, pe principiile deplinei egalităţi în drepturi cu toate naţiunile lumii!

Mă adresez tuturor cetăţenilor patriei noastre cu chemarea de a da dovadă de înalt spirit patriotic şi revoluţionar, de a înţelege că cele întâmplate la Timişoara constituie acţiuni organizate din timp de cercurile reacţionare, de agenturile de spionaj străine, care au iniţiat toate acestea împotriva patriei noastre.

Să acţionăm cu toată răspunderea în aşa fel ca nicăieri în ţara noastră să nu se mai poată organiza şi să nu se mai producă asemenea situaţii.

Este necesar, dragi tovarăşi şi prieteni, cetăţeni ai Republicii Socialiste România, să dăm dovadă de marea răspundere şi înţelepciune a poporului nostru, care în cele mai grele timpuri a dat mari jertfe. Mulţi dintre cei mai înaintaţi fii ai naţiunii noastre şi-au dat viaţa pentru independenţa, pentru bunăstarea, pentru integritatea ţării şi construcţia socialismului în România. Nu trebuie să existe nimic care să împiedice acţiunea noastră hotărâtă pentru a servi poporul, socialismul, viitorul luminos al patriei noastre, al naţiunii noastre!

Vă adresez, dragi tovarăşi şi prieteni, dragi compatrioţi, chemarea de a întări colaborarea şi unitatea, de a face totul pentru libertatea, pentru construcţia socialismului, pentru bunăstarea poporului, pentru integritatea şi independenţa României!

Discursul lui Ceauşescu la mitingul din 21 decembrie 1989, ora 12.30

Barbu Petrescu, primarul Capitalei:
Stimaţi Tovarăşi!

Vă rog să-mi îngăduiţi să adresez, din inimă, rugămintea de a lua cuvântul la această mare adunare populară a oamenilor muncii din Capitală, a mult iubitului şi stimatului conducător de partid şi de ţară, a eminentului revoluţionar patriot, care de peste şase decenii şi-a dăruit întreaga activitate binelui, prosperităţii patriei, libertăţii, independenţei depline a României Socialiste, secretarul general al partidului, preşedintele Republicii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Nicolae Ceauşescu:
Dragi tovarăşi şi „pretini", cetăţeni ai capitalei României socialiste,

Doresc în primul rând să vă adresez dumneavoastră, participanţilor la această mare adunare naţională, tuturor locuitorilor municipiului Bucureşti, un salut călduros, revoluţionar, împreună cu cele mai bune urări de succes în toate domeniile de activitate.

Se scandează: „Uraaaaa! Uraaaaa! Ceauşescu şi poporul!"

Nicolae Ceauşescu:
Doresc, de asemenea, să adresez mulţumiri iniţiatorilor şi organizatorilor acestei mari manifestări *(încep urletele din Piaţă)* populare din Bucureşti, considerând aceasta ca o...

Se sparge mitingul şi Ceauşescu dă din mână debusolat. În spatele lui, pe balcon, apropiaţii intră în sediu.

În ziarul „Scînteia" din 22 decembrie 1989, la cuvântarea lui Ceauşescu apare – în locul îndemnurilor la linişte – un text care nu a fost rostit niciodată de „Nea Nicu". Este un text de umplutură, astfel încât în ziar totul să arate normal. Fără huiduieli şi fără gesturi disperate ale cuplului dictatorial.

Nicolae Ceauşescu:
... expresie a hotărârii întregului nostru popor, de a acţiona cu toată puterea, în strânsă unitate, în jurul partidului, pentru apărarea independenţei, integrităţii şi suveranităţii României. Aceasta constituie una din problemele fundamentale ale întregii noastre naţiuni.

În realitate, a fost un dialog haotic, din balcon către... nimeni.

O voce şi Elena Ceauşescu:
Hai în sediu!

Nicolae Ceauşescu:
Ce e? Nu, mă. Ho! Alo! Alo! Alo!

Elena Ceauşescu:
Linişte! Linişte!

Nicolae Ceauşescu:
A-lo! A-looo!

Elena Ceauşescu:
Linişte! Linişte!

Nicolae Ceauşescu:
Stai puţin. Alo!

Elena Ceauşescu:
Alo!

Nicolae Ceauşescu:
Alo! Tovarăşi! Alo! Aşezaţi-vă liniştiţi. Tovarăşi!

Elena Ceauşescu:
Staţi liniştiţi!

Nicolae Ceauşescu:
Tovarăşi!

Elena Ceauşescu:
Alo!

Nicolae Ceauşescu:
Tovarăşi, aşezaţi-vă liniştiţi! Alo!

Elena Ceauşescu:
Staţi liniştiţi, oameni buni!

Nicolae Ceauşescu:
Tovarăşi, aşezaţi-vă liniştiţi!

Elena Ceauşescu:
Alo! *(Bate în microfon.)*

O voce de la tribună:
Staţi pe loc, tovarăşi! Staţi pe loc!

Elena Ceauşescu:
Alo, linişte! Tovarăşi, ce e cu voi? Staţi liniştiţi! *(Se aud huiduieli din Piaţă.)* Linişte! Nu auziţi?

Nicolae Ceauşescu:
Tovarăşi, aşezaţi-vă liniştiţi la locurile voastre! *(Apoi le şopteşte celor de lângă el: „Asta e o provocare".)* Alo!

Elena Ceauşescu:
Aşezaţi-vă liniştiţi! Staţi liniştiţi!

Nicolae Ceauşescu:
Cetăţeni ai Capitalei...

O voce de la tribună:
Veniţi înapoi, tovarăşi!

Nicolae Ceauşescu face semn, exasperat, să nu se mai bage nimeni dintre cei aflaţi la balcon.

Elena Ceauşescu:
Staţi liniştiţi! Staţi liniştiţi! *(Către Nicolae Ceauşescu: „Vorbeşte-le! Vorbeşte-le!")* Alo!

Din acest punct, discursul este publicat şi în „Scînteia" de a doua zi.

Nicolae Ceauşescu:
Încă o dată, doresc să subliniez că trebuie să demonstrăm cu toată puterea, forţa şi unitatea, în apărarea independenţei, integrităţii şi suveranităţii României. Aceasta constituie una din problemele fundamentale...

În primele rânduri din piaţă: „Uraaa!" În rest, huiduieli.

Nicolae Ceauşescu:
Doresc să vă informez pe dumneavoastră de o importantă hotărâre adoptată, în această zi, de Comitetul Politic Executiv, privind nivelul de trai al oamenilor muncii. Am hotărât în această dimineaţă ca începând de la 1 ianuarie să majorăm, în cursul anului viitor, retribuţia minimă de la 2.000 de lei la 2.200 de lei.

„Uraaaaa! Ceauşescu şi poporul!"

Nicolae Ceauşescu:
De această majorare importantă vor beneficia peste 1.500.000 de oameni ai muncii. Tot de la 1 ianuarie, vom majora alocaţiile pentru copii, între 30 şi 50 de lei, în funcţie de numărul de copii şi retribuţia oamenilor muncii, ceea ce constituie un ajutor puternic pentru circa 4.400.000 de copii ai patriei noastre.

„Ceauşescu, PCR!"

Nicolae Ceauşescu:
De asemenea... *(se aud zbierete)*... se vor introduce indemnizaţii de naştere, de 1.000 de lei, pentru toate femeile, cu începere de la primul copil, iar în continuare, pentru femeile care nasc doi sau mai mulţi copii, va fi de 2.000 de lei pentru fiecare copil, ceea ce constituie, de asemenea, un puternic stimulent, un ajutor pentru mamele, pentru femeile patriei noastre.

Aplauze. „Uraaa! Uraaaaa!"

Nicolae Ceauşescu:
Am hotărât să majorăm pensiile minime de la 800 la 900 de lei. Am hotărât, totodată, ca pensia de urmaş să fie majorată cu 100 de lei. Vom creşte, de asemenea, ajutorul social de la circa 500 la 800 de lei, ceea ce vom asigura în acest fel condiţiuni bune, corespunzătoare, de muncă şi viaţă pentru toţi cetăţenii patriei noastre.

Aceste măsuri demonstrează cu putere că, pe măsura dezvoltării economiei, facem totul pentru a asigura ridicarea continuă a nivelului de trai, material şi spiritual, al poporului, în spiritul hotărârilor Congresului Partidului.

„Uraaa! Uraaaaa!"

Nicolae Ceauşescu:

În ceea ce priveşte evenimentele de la Timişoara... Am vorbit despre ele aseară. Apare tot mai clar că este o acţiune conjugată a cercurilor care vor să distrugă integritatea şi suveranitatea României, să oprească construirea socialismului, să pună din nou sub stăpânire străină poporul nostru. De aceea, trebuie să apărăm, cu toate forţele, integritatea şi independenţa României.

„Uraaa! Uraaaaa! Ceauşescu, pace!"

Nicolae Ceauşescu:

Cred că sunt, printre dumneavoastră, mulţi care îşi reamintesc de marea manifestare din 1968, pentru apărarea independenţei României. Fermitatea, unitatea poporului nostru au asigurat independenţa şi construcţia mai departe a socialismului în România. Şi acum trebuie să acţionăm, în deplină unitate, cu fermitate împotriva tuturor celor care acţionează în slujba diferitelor servicii de spionaj şi cercuri imperialiste pentru a împărţi din nou România, pentru a înrobi poporul nostru! Cunoaşteţi ce au făcut şi spuneau înaintaşii noştri: „Murim mai bine-n luptă, cu gloria deplină, decât să fim sclavi iarăşi pe vechiu' nost' pământ!" Şi trebuie să luptăm, să trăim liberi şi independenţi!

„Ceauşescu, România, stima noastră şi mândria! Ceauşescu, România..."

Nicolae Ceauşescu:

Este necesar, mai mult decât oricând, să acţionăm în spiritul democraţiei noastre muncitoreşti, să dezbatem cu deplină răspundere toate problemele privind dezvoltarea societăţii noastre, având permanent în vedere că tot ceea ce realizăm în România trebuie să asigure bunăstarea poporului, că socialismul îl construim cu

poporul şi pentru popor, că trebuie, în orice împrejurări, să asigurăm integritatea şi independenţa României!

„Uraaa! Uraaaaa! Vom munci şi vom lupta, ţara o vom apăra!"

Nicolae Ceauşescu:

Unii ar dori din nou să se reintroducă şomajul, să se reducă nivelul de trai al poporului şi, cu scopul deschis formulat, să dezmembreze România, să pună în pericol însuşi viitorul poporului şi naţiunii noastre independente.

„Ceauşescu, PCR! Uraaaaa!"

Nicolae Ceauşescu:

Dragi tovarăşi, cel mai bun răspuns pe care trebuie să-l dăm este unitatea tuturor oamenilor muncii, a întregii naţiuni, acţiunea fermă de a realiza programele de dezvoltare socială a patriei şi de ridicarea continuă a nivelului de trai, material şi spiritual, al poporului. De noi depinde ca România să rămână încontinuu o ţară liberă, independentă, constructoare a socialismului. Şi doresc să declar şi aici că vom face totul pentru a apăra integritatea şi suveranitatea României, libertatea şi viaţa poporului nostru, bunăstarea întregii naţiuni!

„Vom munci şi vom lupta, ţara o vom apăra!"

Nicolae Ceauşescu:

Să acţionăm cu întreaga răspundere şi să demonstrăm forţa şi capacitatea oamenilor muncii din Capitală, a întregii naţiuni, pentru dezvoltarea patriei noastre, pentru bunăstarea şi independenţa naţiunii! Vă doresc succese în întreaga activitate! Unitate şi acţiune fermă împotriva tuturor acelora care vor să distrugă independenţa şi socialismul în România! Aceasta este obligaţia noastră, a tuturor!

„Vom munci şi vom lupta, ţara o vom apăra!"

Nicolae Ceauşescu:

Organizaţi în toate întreprinderile, peste tot, grupe de ordine, grupe de apărare a socialismului, a tot ceea ce am realizat, a independenţei ţării. Cu toţii să acţionăm în slujba poporului, a independenţei, a socialismului!

„Ceauşescu şi poporul! Ceauşescu, RSR!" Aplauze prelungite.

Stenograma teleconferinţei din 21 decembrie 1989, ora 18.00

Participanţi: Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, Manea Mănescu, Emil Bobu, Silviu Curticeanu, Vasile Bărbulescu, Ion Radu, Vasile Milea, Tudor Postelnicu, Iulian Vlad şi prim-secretarii PCR din toate cele 40 de judeţe.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Începem teleconferinţa. Bună seara, tovarăşi!

Vreau să mă refer la câteva probleme care au intervenit până acum şi care demonstrează că avem de-a face cu o acţiune organizată şi dirijată, cu orientare precisă de destabilizare şi îndreptată împotriva integrităţii şi independenţei României. Nu mai există nici cea mai mică rezervă în privinţa aceasta. Scopul este că, folosind agentura de care dispun şi tot felul de cercuri reacţionare, ei se îndreaptă în primul rând spre tineret, spre a-l influenţa şi a-l atrage în diferite acţiuni, pentru a-şi putea realiza obiectivele.

În această situaţie, este necesar să decretăm o mobilizare generală, a întregului activ de partid şi de stat şi a tuturor forţelor noastre de Interne – Miliţie, Securitate –, inclusiv a unităţilor militare.

Trebuie să demascăm şi să respingem cu hotărâre această acţiune şi să o lichidăm. Nu se poate pune decât problema lichidării în cel mai scurt timp a acestor acţiuni conjugate împotriva integrităţii, independenţei, a construcţiei socialiste, a bunăstării poporului.

Trebuie discutat deschis cu toţi membrii partidului, cu toţi muncitorii despre această acţiune, care va împinge ţara noastră înapoi – dacă şi-ar atinge obiectivele – şi ar lichida integritatea teritorială, nivelul de trai, perspectivele dezvoltării socialiste a ţării. De aici, necesitatea ca întregul partid, toţi oamenii muncii să acţioneze cu deplină răspundere pentru apărarea avuţiei naţionale, a fiecărei întreprinderi, a fiecărei instituţii, a bunurilor întregului popor, pentru apărarea

integrităţii ţării. Să se constituie grupe de apărare a bunurilor întregului popor, a oraşelor, a socialismului, a independenţei şi suveranităţii ţării, bazate pe grupele patriotice, dar cuprinzând pe cei mai buni activişti de partid, pe cei mai buni oameni ai muncii din toate domeniile. Nu trebuie să existe secţie sau întreprindere în care să nu se fi constituit aceste grupe.

Oricine ridică probleme, le poate discuta în întreprindere, la consiliul de conducere, poate primi răspuns, dar orice încercare de a organiza acţiuni împotriva intereselor poporului trebuie lichidată în întreprindere. Oricine acţionează, acolo trebuie să-şi rezolve problemele. Nimeni nu trebuie să mai iasă din întreprindere în scopul activităţilor duşmănoase, antisocialiste, în slujba cercurilor reacţionare de orice fel! Aceasta este problema numărul unu.

Nu am acţionat şi realitatea demonstrează că nu am pus în mod corespunzător ordine în această privinţă, că nu este bine înţeleasă această problemă. Imediat trebuie mers în întreprinderi şi discutat acolo, chiar şi în întreprinderile în care sunt probleme. Trebuie să realizăm în întreprinderi aceste detaşamente de apărare sau grupe de apărare.

Cu întregul partid trebuie discutat clar. Acum se verifică calitatea de membru de partid. Cei care nu vor acţiona în apărarea socialismului, a independenţei şi suveranităţii, nu pot să mai rămână membri ai partidului. Trebuie să discutăm cu toată hotărârea problema aceasta. Partidul este un partid de luptă, revoluţionar, şi acum toţi trebuie să ne apărăm ţara, să apărăm socialismul. Aceasta este chemarea pentru toţi comuniştii, pentru toţi oamenii muncii, acesta este astăzi interesul suprem. Trebuie spus deschis oamenilor acest lucru.

În acelaşi spirit, trebuie să se treacă imediat la o discuţie clară cu organizaţia tineretului comunist. Nu poate fi membru al tineretului comunist acela care nu se încadrează în grupele de apărare sau în detaşamentele de apărare şi care nu acţionează cu toate forţele pentru a-şi îndeplini răspunderile pe care le are.

Trebuie să se treacă cu hotărâre la lichidarea oricăror manifestări din rândul tineretului! Trebuie discutat foarte serios, de asemenea, cu organizaţiile de femei, cu toţi cetăţenii. Aceasta este problema centrală.

Repet încă o dată: nu există decât o singură cale – lupta. Trebuie să lămurim oamenii, care au fost înşelaţi şi sunt înşelaţi de grupările şi agenturile străine, dar să vorbim deschis şi să izolăm aceste grupări, care trebuie să fie demascate cu toate forţele. Acţionaţi, deci, în comun. Baza trebuie să fie grupele sau detaşamentele de apărare a proprietăţii şi avuţiei întregului popor, a socialismului şi independenţei, a suveranităţii ţării. Aceste măsuri trebuie să se îndeplinească începând din această seară, când trebuie să fie create toate aceste grupe.

Pe toate liniile, în presă, chiar de mâine trebuie să apară deja constituirea acestor grupe şi chemarea la ordine, la asigurarea desfăşurării normale a întregii activităţi.

Conlucraţi strâns cu organele Ministerului de Interne, cu unităţile militare – acolo unde există acestea –, dar, repet, trebuie să punem accentul ferm şi hotărât pe organizarea grupelor sau detaşamentelor de apărare. Sau, mai precis, a detaşamentelor de luptă şi de apărare a avuţiei întregului popor, a ordinei şi liniştii în oraşe, a independenţei şi suveranităţii ţării, care este obligaţia supremă a fiecărui cetăţean al Republicii Socialiste România!

Trebuie să luăm măsuri ferme şi bine pregătite. Acestea sunt detaşamente de luptă şi acţiune. Ele, cu forţe proprii, trebuie să asigure ordinea în întreprinderi şi în oraşe şi să fie doar sprijinite, acolo unde este necesar, de unităţile Ministerului de Interne şi de unităţile militare.

Să se folosească toate mijloacele şi, dacă cineva este lovit, trebuie să răspundă cu două lovituri, nu trebuie să întoarcă şi celălalt obraz. Cine îndrăzneşte să lovească, trebuie să fie lovit şi trântit la pământ, inclusiv în întreprinderi trebuie să se facă acest lucru. Nu trebuie să se ajungă la folosirea armelor, dar trebuie folosite toate mijloacele. Detaşamentele de luptă trebuie să fie detaşamente dotate cu tot ce este necesar pentru a impune ordinea şi disciplina.

Să discutăm foarte larg şi deschis cu oamenii muncii, să acţionăm pentru a-i desprinde de influenţa acestor elemente reacţionare, agenţi ai ţărilor străine, de aceia care, pentru un pumn de dolari sau altă valută, pentru promisiuni şi câteodată pentru o ţuică, îşi trădează ţara, îşi trădează familia, îşi trădează poporul.

Iată, tovarăşi, cum se pune problema şi cum trebuie să acţionăm încă din această seară. Vreau să atrag foarte serios atenţia: trebuie să asigurăm ordinea, trebuie să nimicim această conspiraţie, să asigurăm liniştea şi ordinea, dezvoltarea socialismului, independenţa şi integritatea României. Nu avem dreptul să facem nimic care ar putea să pună în pericol integritatea şi construcţia socialistă a ţării noastre. Trebuie să spunem clar şi să chemăm întregul popor la această luptă.

Au fost bine înţelese problemele, tovarăşi? Aveţi de pus vreo întrebare? Vă rog să spuneţi. Nu aveţi nicio întrebare? Nu aveţi nicio problemă de ridicat?

Tov. Ioachim Moga (Cluj):

Aş dori să ridic – şi să vă rog – următoarea problemă: dacă consideraţi că este necesar, noi vă rugăm să instituiţi, pentru câteva zile măcar, starea de necesitate şi în oraşul Cluj.

Tov. Silviu Curticeanu:

Nu este cazul. Să ia măsurile stabilite.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Vom analiza această problemă. Măsurile pe care le-am spus să le luaţi reprezintă mai mult decât starea de necesitate. Aceasta nu rezolvă problema. Problema este legată de a trece la mobilizarea partidului, la crearea detaşamentelor de luptă, la mobilizarea tineretului, a femeilor, a poporului! Aceasta este starea de necesitate, aceasta trebuie să fie starea de necesitate!

Să facem astfel încât nimeni să nu poată să desfăşoare vreo activitate împotriva intereselor poporului, care înseamnă şi nivel de viaţă, care înseamnă şi libertate şi tot ceea ce am realizat, care înseamnă integritatea ţării. Mai presus de toate trebuie să se acţioneze pentru integritatea ţării, şi aceasta este mai mult decât starea de necesitate.

Alte probleme?

V-am vorbit de tineret. Am chemat la mine conducerea organizaţiei de tineret, le-am dat în seara aceasta indicaţii în acelaşi spirit – să organizăm şi să facem ca detaşamentele revoluţionare de luptă ale tineretului să intre în acţiune.

Reamintesc numai că în Bucureşti funcţionau înainte asemenea grupe şi nu îndrăznea nimeni, nici un huligan nu îndrăznea să ridice capul pe bulevardele Capitalei. Este adevărat, am fost atunci criticaţi că sunt prea aspre, este demult, dar le-am spus că trebuie să fie şi mai aspre cu cei care încalcă legile. Umanism înseamnă de a apăra interesele poporului, ale întregii naţiuni, integritatea ţării. Acesta este umanismul, nu de a lăsa la voia întâmplării activitatea tuturor elementelor declasate, înapoiate.

Şi, desigur, intensificarea activităţii de educaţie. Dar acum trebuie să le explicăm şi educaţia, trebuie să înţeleagă că trebuie să respecte disciplina şi ordinea. Mai târziu vom discuta şi despre problemele educaţiei. Acum trebuie să înţeleagă un singur lucru: că oricine încalcă ordinea, liniştea, trebuie să primească răspuns ferm, că nimeni nu poate acţiona pentru a pune în primejdie integritatea ţării, liniştea poporului, bunăstarea poporului.

Dacă aveţi alte întrebări?

Tov. Antón Lungu (Brăila):

Tovarăşe secretar general, vă raportez că în adunările ţinute la noi, comuniştii, oamenii muncii şi-au exprimat totala indignare şi au condamnat hotărât manifestările elementelor reacţionare. Activitatea la noi se desfăşoară normal şi hotărât pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. Vă asigurăm că vom face totul pentru îndeplinirea indicaţiilor ce ni le-aţi dat. Am terminat, să trăiţi!

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Vă rog să treceţi la organizarea şi în Brăila, şi peste tot, a activităţii, aşa cum am discutat. Desigur, trebuie să asigurăm desfăşurarea normală a producţiei şi realizarea planului. Trebuie să se creeze aceste grupe de acţiune şi în comune, în toate unităţile şi localităţile.

Mai sunt alte întrebări sau probleme de ridicat?

Eu vă rog, tovarăşi, treceţi imediat, cu toate forţele, la activitate încă din această seară. Cu aceasta, dacă nu mai aveţi nimic de ridicat, încheiem teleconferinţa şi vă urez succes în întreaga activitate.

Discuţia de după teleconferinţă

După teleconferinţa cu prim-secretarii de judeţe, a urmat o discuţie în prezenţa tovarăşilor de la Bucureşti, într-un cadru închis. Nefiind invitat să părăsească sala, stenografui Aurelian Dârnu a consemnat dialogul. Stenograma iniţială a fost predată la data de 21 decembrie 1989 lui Silviu Curticeanu. Caietul a rămas însă în biroul stenografului, servind la reconstituirea stenogramei de faţă. Aceasta a fost refăcută la 4 ianuarie 1990, ora 20.50, la Ministerul Apărării Naţionale.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

S-a ridicat problema că activitatea la centru se desfăşoară necoordonat – mă refer şi la relaţiile dintre Armată, unităţile Ministerului de Interne, Securitate, inclusiv la ce mi s-a spus cu puţin înainte, că unităţile de pompieri au refuzat să acţioneze spunând că au comanda lor. De fapt, aceasta face ca lucrurile să tărăgăneze, să nu fie soluţionate la timp. Este, în fond, inadmisibil ca de 4 sau 5 ore să nu fi fost lichidat grupul acesta de aici, de la Universitate, care trebuia de mult lichidat. Sunt tot felul de discuţii. Pornind de la aceasta, tovarăşi, se instituie comanda unică asupra întregii activităţi. Armata, trupele de Securitate, toate celelalte unităţi subordonate, inclusiv gărzile sau detaşamentele de luptă şi apărare sunt subordonate comenzii unice. Această comandă unică este asigurată de ministrul Apărării, ministrul de Interne, ministrul secretar de stat la Interne şi şef al Departamentului Securităţii Statului şi şeful statului major al Gărzilor Patriotice – desigur, sub conducerea comandantului suprem. Cu orice problemă vă adresaţi comandantului suprem. Nu mai trebuie să aibă loc nici un fel de discuţii! Coordonarea activităţii trebuie făcută rapid şi obiectiv, ca să terminăm cu interminabilele discuţii de orice fel. Nu avem timp de discuţii nesfârşite. Iată, în problemele acestea, aşa trebuie făcut. Secretariatul de coordonare, deci cel care urmăreşte întreaga activitate, este Silviu Curticeanu, ca secretar al Comandamentului Unic. El va urmări întreaga activitate şi-mi va raporta. Este clar?

Generalul Vasile Milea şi generalul Iulian Vlad lasă capul în jos, fără a spune nimic.

Tov. Tudor Postelnicu:

Tovarăşe secretar general, pentru noi, toate indicaţiile dumneavoastră sunt clare. Le vom executa întocmai.

Tov. Nicolae Ceauşescu:

Atunci, vă rog să-mi prezentaţi rapid situaţia din Capitală şi măsurile care s-au luat şi în Capitală, şi în ţară. Într-o jumătate de oră să veniţi la mine cu toate măsurile care s-au luat şi care se vor lua. Între timp însă, trebuie să acţionaţi pentru a lichida rapid situaţia de aici, din Bucureşti.

Tov. Tudor Postelnicu:

Am înţeles.

Stenograma şedinţei CPEx din 22 decembrie 1989, ora 10.00

Şedinţa a fost prezidată de tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, secretar general al Partidului Comunist Român.

Au participat tovarăşii: Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu, Manea Mănescu, Emil Bobu, Constantin Dăscălescu, Ion Dincă, Ştefan Andrei, Ion Radu, Lina Ciobanu, Ioan Totu, Paul Niculescu-Mizil, Ludovic Fazekaş, Dumitru Popescu, Gheorghe (Gogu) Rădulescu, Silviu Curticeanu, Mihai Gere, Nicolae Giosan, Ana Mureşan, Suzana Gîdea, Ion Stoian, Ioan Ursu, Tudor Postelnicu, Iulian Vlad.

Au lipsit tovarăşii: Ion Coman, Ilie Matei, Cornel Pacoste, Ioan Toma (trimişi „să ia măsuri" la Timişoara), Nicolae Constantin (trimis la Cluj-Napoca), Gheorghe Pană (trimis la Braşov), Miu Dobrescu (trimis la Târgu-Mureş), Constantin Olteanu (trimis la Iaşi), Iosif Szasz (trimis la Reşiţa), Gheorghe Oprea (aflat în vizită în Turcia), Barbu Petrescu (era în Piaţă, în faţa sediului CC, încercând să blocheze manifestaţia anti-Ceauşescu), Vasile Milea (care tocmai se sinucisese) şi Gheorghe David.

Conţinutul discuţiilor a fost reconstituit în 1990, pe baza mărturiilor unora dintre participanţii la şedinţă.

Nicolae Ceauşescu:

Ce-ai făcut, Radu?

Ion Radu:

Am fost, aşa cum aţi ordonat. A fost imposibil să intrăm în discuţii. Nu am izbutit să intrăm în uzină. Plecau de la ICEM şi de la Turbomecanica, din Militari. Au plecat şi de la „23 August". Tovarăşul

Avram nu a putut să-i mai rețină. S-a oprit toată activitatea la cuptoare.

Nicolae Ceauşescu:

Acum reiese că acțiunea este bine organizată şi pusă la punct. Cu puțin înainte, generalul Milea s-a împuşcat. Aveți armament în întreprinderi?

Ion Radu:

Muniție nu este. Muniția am scos-o de la toate întreprinderile din țară. Dar în momentul de față am primit informații că pe Şoseaua Kiseleff a fost atacată, sau probabil că a cedat, o unitate militară şi s-au dat arme care pot să înarmeze un batalion şi trei unități de foc.

Nicolae Ceauşescu:

Generalul Milea a plecat de la mine şi după două minute am fost informat că s-a împuşcat. Având în vedere şi comportarea sa în toată această perioadă, reiese că el, de fapt, a sabotat aplicarea măsurilor şi a lucrat în strânsă legătură cu străinii. Acest lucru reiese clar. S-a creat o situație gravă.

În Capitală nu au aplicat nici o măsură, nu au aplicat dispozițiile date. Şi reiese că tot ce am discutat noi, pentru Capitală, a fost folosit pentru a putea să se organizeze în alte părți.

Sigur, acum nu este timp să facem discuții. Vreau să-i întreb pe cei prezenți aici, din Comitetul Politic Executiv, care este hotărât să lupte şi care nu?

O voce din sală:

Luptăm toți. Ce mai avem de făcut?

Nicolae Ceauşescu:

Ce spui, Mizil?

Paul Niculescu-Mizil:

Să nu luptăm? Luptăm! *(Varianta oficială este măsluită, transformând o afirmație fermă într-o interogație:* Dacă lupt sau nu lupt?)

Nicolae Ceauşescu:

Cine nu se angajează sau nu s-a angajat față de alții, să spună. Că nu se poate merge mai departe aşa!

Tudor Postelnicu:

Sunt hotărât să lupt până la urmă, tovarăşe secretar general!

Manea Mănescu:

Acesta a fost idealul vieții noastre, deci vom lupta până la ultima picătură.

Nicolae Ceauşescu:

Ce spui, Andrei?

Ştefan Andrei:

Luptăm, tovarăşe secretar general!

Nicolae Ceauşescu:

Să declarăm imediat starea de necesitate în întreaga țară. Aceasta este conform Constituției şi este dreptul preşedintelui. Nu trebuie să convocăm Consiliul de Stat. Sunteți de acord?

Constantin Dăscălescu:

Eu m-am ridicat în picioare de la început.

Elena Ceauşescu:

Dacă eşti de acord cu starea de necesitate?

Constantin Dăscălescu:

Altă soluție nu mai există.

Nicolae Ceauşescu:

Atunci, să acționăm!

Constantin Dăscălescu:

Dacă aceştia au pus mâna pe arme, i-au dezarmat pe militari, ce or să facă?

Silviu Curticeanu:

Or să tragă. Tragem şi noi! Crezi că au luat armele ca să se uite la noi?

Gheorghe Rădulescu:

Din informații, coloanele de muncitori au pornit către centru şi trebuie luate măsuri ca să fie evitată vărsarea de sânge.

Constantin Dăscălescu:

Am fost şi voi fi alături de dumneavoastră până crăp, dar cred că trebuie să chibzuim dacă tragem în muncitorii cinstiți.

Ion Radu:

Am fost şi aseară, şi acum dimineață în zone diferite. Situația este deosebit de gravă. Au plecat în masă din fabrici.

Suzana Gîdea:
A fost totul organizat.

Ion Radu:
Ministrul Vlad spune că, izolat, mai sunt nişte grupuri de militari dezarmaţi.

Elena Ceauşescu:
Nu este timp de poveşti.

Ion Radu:
O parte din muncitori sunt înarmaţi.

Tudor Postelnicu:
Faţă de ceea ce s-a pus în discuţie, ridic şi eu o problemă. Am înţeles de ieri că împotriva muncitorilor nu se va trage. Avem acum această situaţie creată şi noi suntem convinşi că nu muncitorii cinstiţi sunt aceia care vor deschide focul, ci lepădăturile şi pleava. Împotriva acestora nu trebuie să fim indiferenţi.

Ion Dincă:
Dacă aceştia dezarmează Armata noastră şi vor să intre în sediu?

Iulian Vlad:
Armata nu se lasă dezarmată.

Constantin Dăscălescu:
Cei care sunt trădători s-au lăsat dezarmaţi.

Nicolae Ceauşescu:
Sigur că nu putem trage în muncitori. Noi suntem reprezentanţii muncitorilor şi nu putem trage în muncitori, dar sunt şi lichele.

Elena Ceauşescu:
Cine se lasă dezarmat este ticălos.

Constantin Dăscălescu:
Vom vedea dacă masele vin liniştite, dar dacă vin cu arma în mână, atunci să se tragă în ei.

Ion Dincă:
Acest ordin mai trebuie transmis o dată.

Tudor Postelnicu:
În condiţiile în care se deschide focul împotriva Armatei, aşa cum este prevăzut în Constituţie, atunci se deschide focul.

Nicolae Ceauşescu:
Aveţi altă părere?

Paul Niculescu-Mizil:
De ce la fabrici activitatea noastră nu s-a simţit?

Nicolae Ceauşescu:
Trădătorul Milea este de vină şi probabil mai sunt şi alţii.

Silviu Curticeanu:
Acum nu avem timp de pierdut.

Nicolae Ceauşescu:
Trădătorul Milea a plecat de aici şi s-a sinucis. I-am spus să se ducă să dea ordin să aducă unităţile militare şi el s-a sinucis. A intrat în sala de comandament şi s-a sinucis şi atunci reiese clar că tot timpul a sabotat şi, de fapt, a acţionat împotrivă, a făcut tot ce se cunoaşte. Noi am hotărât că împotriva intereselor ţării nu există înţelegere.

Manea Mănescu:
Cine îi ia locul?

Constantin Dăscălescu:
Are grijă şeful statului.

Nicolae Ceauşescu:
L-am chemat pe primul adjunct şi este deja la dispoziţia mea. Lucrează aici.

Suzana Gîdea:
Eu am văzut aseară nişte tineri neînarmaţi. Puteau fi luaţi, pentru că atunci când a început să se tragă, au fugit. Acum trebuie să avem şi noi bâte să ne apărăm.

Nicolae Ceauşescu:
Ce facem?

Iulian Vlad:
Procedăm cum aţi spus.

Tudor Postelnicu:
Aşa facem.

Decret prezidenţial cu privire la instituirea stării de necesitate pe întreg teritoriul ţării

(difuzat pe posturile de radio şi televiziune la 22 decembrie 1989, ora 10.51)

Având în vedere încălcarea gravă a ordinii publice prin acte teroriste, de vandalism şi de distrugere a unor bunuri obşteşti, în temeiul art. 75, pct. 14 din Constituţia Republicii Socialiste România, preşedintele Republicii Socialiste România decretează:

Art. 1 – Se instituie starea de necesitate pe întreg teritoriul ţării. Toate unităţile Armatei, Ministerului de Interne şi formaţiunile Gărzilor Patriotice sunt puse în stare de alarmă.

Art. 2 – Pe timpul stării de necesitate se interzic orice întruniri publice, precum şi circulaţia în grupuri mai mari de 5 persoane. Se interzice circulaţia pe timpul nopţii începând cu ora 23, cu excepţia persoanelor care lucrează în schimbul de noapte.

Art. 3 – Toate unităţile socialiste sunt obligate să ia măsuri imediate de desfăşurare normală a proceselor de producţie, pentru paza bunurilor obşteşti şi pentru respectarea strictă a ordinii, disciplinei şi a programelor de lucru.

Art. 4 – Consiliile populare municipale, orăşeneşti şi comunale sunt obligate să asigure respectarea strictă a ordinii publice, paza bunurilor şi proprietatea socialistă de stat şi cooperatistă, organizarea şi desfăşurarea în bune condiţii a întregii activităţi economice şi sociale.

Art. 5 – Întreaga populaţie a ţării este obligată să respecte cu stricteţe legile ţării, ordinea şi liniştea publică, să apere bunurile obşteşti, să participe activ la înfăptuirea normală a activităţii economico-sociale.

Nicolae Ceauşescu,
preşedintele Republicii Socialiste România

Decretul CFSN privind instituirea Tribunalului Militar Excepţional

Consiliul Frontului Salvării Naţionale din România, constituit prin voinţa poporului român la 22 decembrie 1989 ca organ suprem al puterii de stat,

Având în vedere faptele deosebit de grave săvârşite de cetăţenii Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena, destituiţi din funcţiile de stat şi politice prin acţiunea revoluţionară a maselor populare, constatând că aceştia au organizat din timp şi au dirijat o serie de acţiuni ostile, îndreptate împotriva poporului român,

Hotărăşte:

1. Instituirea unui Tribunal Militar Excepţional, care să procedeze de urgenţă la judecarea faptelor comise de Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena. Urgenţa este impusă de dorinţa, în acest sens, a tuturor cetăţenilor României.

2. Tribunalul Militar Excepţional va judeca această cauză în conformitate cu prevederile legale rămase în vigoare, în ceea ce priveşte procedura şi dreptul material penal.

3. Acest tribunal va fi alcătuit în componenţa stabilită de Legea pentru organizarea judecătorească în vigoare, urmând a se asigura întocmai dreptul de apărare al făptuitorilor.

Bucureşti, 24 decembrie 1989

Preşedintele Consiliului
Frontului Salvării Naţionale,
Ion Iliescu

Actul de acuzare

Inculpaţi: Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena

Capetele de acuzare, potrivit dosarului întocmit de procurorul-maior Dan Voinea:

1. Genocid – peste 60.000 de victime.

2. Subminarea puterii de stat prin organizarea de acţiuni armate împotriva poporului şi a puterii de stat.

3. Infracţiunea de distrugere a bunurilor obşteşti, prin distrugerea şi avarierea unor clădiri, explozii în oraşe etc.

4. Subminarea economiei naţionale.

5. Încercarea de a fugi din ţară pe baza unor fonduri de peste un miliard de dolari depuse la bănci în străinătate.

Precizare

Punctul 5 nu a existat în actul de acuzare improvizat de procurorul Dan Voinea pentru procesul de la Târgovişte. Acest punct a fost introdus ulterior de către Ion Iliescu, la Bucureşti.

Stenograma procesului soţilor Ceauşescu
(Târgovişte, 25 decembrie 1989)

O voce:
Un pahar cu apă!

Judecătorul Gică Popa:
Vă rog să luaţi loc. Sunteţi în faţa unui tribunal al poporului.

Nicolae Ceauşescu:
Nu recunosc niciun tribunal în afară de Marea Adunare Naţională.

Judecătorul:
Marea Adunare Naţională s-a desfiinţat. Noul organ al puterii este altul.

Nicolae Ceauşescu:
Lovitura de stat nu poate fi recunoscută.

Judecătorul:
Noi judecăm după noua lege, adoptată de către Consiliul Frontului Salvării Naţionale. Te rog să te ridici în picioare, inculpat.

Nicolae Ceauşescu:
Citiţi Constituţia ţării!

Judecătorul:
Am citit-o, o cunoaştem şi nu este cazul să dai dumneata indicaţii să citim Constituţia ţării. O ştim mai bine decât dumneata, care n-ai respectat-o.

Nicolae Ceauşescu:
Nu voi răspunde la nicio întrebare.

Avocatul Nicolae Teodorescu:
Suntem avocatul Teodorescu Nicolae din Baroul Bucureşti şi avocatul Lucescu Constantin din Baroul Avocaţilor Bucureşti. Noi suntem aceia care urmează să le asigurăm apărarea celor doi inculpaţi

ce compar în faţa Tribunalului Militar Teritorial. Vă rog să-mi daţi aprobarea să iau legătura cu cei doi.

Judecătorul:
Poftim, două minute.

Avocatul Teodorescu:
Domnule Ceauşescu, este şansa dumneavoastră de a spune ce v-a îndemnat să faceţi... este un tribunal legal constituit. Organismul pe care dumneavoastră îl invocaţi a fost desfiinţat prin forţa poporului, prin voinţa poporului român. Dacă înţelegeţi, vă rugăm să ne spuneţi: cu ce înţelegeţi să vă faceţi această apărare? Este o obligaţie morală faţă de dumneavoastră... vă rugăm să vă ridicaţi în picioare, indiferent dacă dumneavoastră sunteţi de acord sau nu. Pentru că acesta este, totuşi, un tribunal legal constituit.

Avocatul Nicolae Teodorescu poartă o discuţie cu Nicolae Ceauşescu, dar conţinutul acesteia nu se înţelege de pe înregistrarea video.

Nicolae Ceauşescu:
Nu dau socoteală decât în faţa Marii Adunări Naţionale. Nu recunosc tribunalul.

Judecătorul:
Domnule avocat, vă rog să luaţi loc.

Avocatul Teodorescu:
Vă mulţumesc.

Judecătorul:
Inculpatul a refuzat timp de 25 de ani să poarte un dialog cu poporul, deşi a vorbit în numele poporului, ca fiul cel mai iubit al poporului. În derâdere şi-a bătut joc de acest popor. Nici astăzi nu vrea să coopereze cu tribunalul. Se cunosc datele. Zilele de sărbătoare erau adevărate festinuri, în care acest inculpat şi această inculpată îşi aduceau în jurul lor camarila... Şi cu cele mai luxoase toalete, care nu existau nici la regii care au existat şi există azi în lume, nu era atâta fast... Iar poporului îi dădea 200 de grame de salam pe zi, cu buletinul.

Genocidul pe care l-au făcut acest inculpat şi această inculpată, jefuind poporul... îşi aroga dreptul de a vorbi în numele poporului. Nici astăzi nu vrea să vorbească, este laş şi la propriu, şi la figurat. Avem datele cunoscute, atât ale dânsei, cât şi ale dânsului.

Vă rog, reprezentantul Procuraturii, îi dau cuvântul pentru a susţine actul de acuzare.

Procurorul Dan Voinea:
Domnule preşedinte şi onorată instanţă,

Avem de judecat astăzi pe inculpaţii Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena, ce se fac vinovaţi de grave crime îndreptate împotriva poporului român. Cei doi inculpaţi au săvârşit fapte incompatibile cu demnitatea umană şi cu principiile justiţiei sociale. Au acţionat discreţionar, despotic şi criminal, în mod deliberat, pentru a distruge poporul român, în numele căruia s-au erijat drept conducători. În numele căruia s-au dedat la cele mai odioase abuzuri.

Pentru crimele grave săvârşite de cei doi inculpaţi în numele poporului român – victimele nevinovate ale acestor doi tirani –, vă solicit, domnule preşedinte şi onorată instanţă, vă cer condamnarea acestora la moarte pentru săvârşirea următoarelor fapte penale:

- infracţiunea de genocid, prevăzută de articolul 357, alineatul 1, din Codul Penal, litera c;
- subminarea puterii de stat, prevăzută de articolul 162 Cod Penal, pentru organizarea de acţiuni armate de natură să slăbească puterea de stat;
- infracţiunea de acte de diversiune, prevăzută de articolul 163 Cod Penal, pentru distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuinţare în întregime sau în parte, prin explozii sau orice alt mod, a instalaţiilor industriale ori a altor bunuri, de natură să aducă în orice mod atingere securităţii statului;
- pentru infracţiunea de subminare a economiei naţionale, prevăzută de articolul 165 din Codul Penal, prin faptul că au folosit o organizaţie din cele prevăzute de articolul 145 Cod Penal, ori de a împiedica activitatea normală a acesteia, de natură să submineze economia naţională a poporului român.

Judecătorul:
Ai auzit, inculpat Ceauşescu Nicolae? Tribunalul îţi cere să te ridici în picioare. Ai auzit care sunt învinuirile ce ţi se aduc?

Nicolae Ceauşescu:

Nu răspund decât în faţa Marii Adunări Naţionale! Nu recunosc tribunalul. Dar tot ceea ce se spune este fals. Nu mai răspund niciun cuvânt decât în faţa Marii Adunări Naţionale. Puteţi face orice mascaradă, nu recunosc!

Judecătorul:

Mascarada ai făcut-o dumneata timp de 25 de ani. Aceasta este mascarada pe care ai făcut-o şi ai dus ţara în pragul prăpastiei.

Nicolae Ceauşescu:

Nu vreau deloc să... dar tot ceea ce s-a spus e fals. Sunt peste 3,5 milioane de apartamente etc.

Judecătorul:

E fals? Da! Nu recunoaşte învinuirile ce i se aduc.

Nicolae Ceauşescu:

Nu, n-am spus nimic! N-am dat nicio declaraţie. Nu mai dau nicio declaraţie, nu mai răspund niciun cuvânt... decât în faţa Marii Adunări Naţionale.

Judecătorul:

„Nu recunosc învinuirile ce mi se aduc". Te rog, să consemnezi *(către grefier).*

Elena Ceauşescu:

Pot să spună ce vor! Nu vom semna nimic...

Nicolae Ceauşescu:

Nu voi semna nimic!

Judecătorul:

Situaţia se cunoaşte, situaţia dezastruoasă a ţării nu o cunoaştem numai noi, ci fiecare om cinstit din această ţară, care a robit până în ziua de 22 decembrie 1989, când au apărut zorii libertăţii. Cunoaştem situaţia cu toţii, lipsa de medicamente, care din ordinul dumitale, inculpat, a făcut ca să moară oameni, să moară copii, în spitale fără medicamente, fără hrană, fără căldură, fără lumină... Nu te-ai gândit la acest lucru? Acum discut cu inculpatul Ceauşescu Nicolae. Din ordinul cui s-a făcut genocidul de la Timişoara? *(Către grefier)*

Inculpatul refuză să răspundă. *(Din nou, către inculpat)* Refuzi să răspunzi la întrebarea cine e autorul genocidului de la Timişoara?

Nicolae Ceauşescu:

Răspund în faţa Marii Adunări Naţionale.

Judecătorul:

Lasă placa asta veche! Am auzit-o şi ştim încăpăţânarea de care ai dat dovadă până în prezent.

Nicolae Ceauşescu:

Refuz să răspund la întrebarea cine este autorul genocidului de la Timişoara.

Judecătorul:

Istoria, naţiunea a făcut-o, n-ai făcut-o dumneata.

Nicolae Ceauşescu:

Pentru istorie, Marea Adunare Naţională va afla adevărul, şi nu cei care au organizat lovitura de stat!

Judecătorul:

Am organizat lovitura de stat? Ai uzurpat puterea. Răspunzi numai la întrebările pe care ţi le pun eu!

Nicolae Ceauşescu:

Nu răspund!

Judecătorul:

La Bucureşti, cine a ordonat să se tragă în mulţime, în tineri? Nu cunoaşteţi... nu cunoaşteţi situaţia de la Bucureşti? S-a tras în Piaţa Palatului în mulţime, eşti străin de acest lucru? Şi acum continuă să se tragă în oameni nevinovaţi, în bătrâni, în copii, în blocuri, de nişte fanatici, cine sunt aceşti fanatici? I-am format noi, poporul, sau dumneata? Cine i-a plătit?

Nicolae Ceauşescu:

Nu răspund la nicio întrebare, pentru că... vă rog să nu consideraţi ca răspuns la întrebare! Nu s-a tras în Piaţa Palatului în nimeni, dimpotrivă, au fost ordine clare să nu se tragă.

Judecătorul:

Din partea cui ai dat dumneata ordin să nu se tragă?

Nicolae Ceauşescu:

Da. Eu am dat ordin să nu se tragă, inclusiv la Televiziune, inclusiv la teleconferința care este înregistrată.

Judecătorul *(către grefier):*

Consemnați, vă rog!

Nicolae Ceauşescu:

Nu! Nu recunosc decât în fața Marii Adunări Naționale! Tot ceea ce s-a spus în jur sunt falsuri, provocări.

Judecătorul *(către grefier):*

„Nu recunosc să fi dat ordin, eu sau acoliții mei, să se tragă în mulțimea adunată la Sala Palatului. Nici nu s-a tras, de altfel." *(Din nou, către inculpat)* 64.000 de victime sunt astăzi ca urmare a dispozițiilor date de dumneata...

Elena Ceauşescu:

Teroriştii...

Judecătorul:

Ai auzit de ei?

Elena Ceauşescu:

Aşa spuneau oamenii pe aici. Nu ştiu...

Judecătorul:

Nu ştiți!... Se trage în oameni nevinovați în toate orașele... Ai auzit – în toate *muncipiile* țării, cum le pronunțai dumneata, în toate municipiile pe care te lăudai că le-ai construit. S-au construit cu sudoarea poporului, îndobitocit, sleit, toți oamenii de cultură, toate inteligențele le-ai persecutat, ca să nu fugă din țară, să ne lase pe mâna dumitale. Aveți de pus întrebări?

Avocatul Constantin Lucescu:

Îmi permiteți...

Procurorul:

Domnule preşedinte, să ne spună inculpatul cine sunt mercenarii străini care şi la ora aceasta trag în populația de pe întreg teritoriul țării. Cine i-a adus şi cine îi plătește pe aceşti mercenari?

Judecătorul:

Răspunde, te rog, inculpat!

Nicolae Ceauşescu:

O altă provocare şi nu răspund decât în fața Marii Adunări Naționale, a poporului.

Judecătorul *(către grefier):*

„Refuz să răspund la întrebarea cine a recrutat şi dirijat mercenarii străini care săvârşesc fapte de teroare şi în prezent, omorând populația paşnică şi nevinovată."

Elena Ceauşescu:

Etete... ete...

Judecătorul:

Dânsa este vorbăreață, dar am văzut-o de mai multe ori că numai citea... da, „citea"... Savantul, inginerul, academicianul, care nu ştia să citească. Analfabeta ajunsese academician.

Elena Ceauşescu:

O să te audă intelectualii din țara asta şi toți colegii mei! O să te audă colegii mei ce vorbeşti! O să te audă!

Judecătorul:

Întrebări, domnule colonel?

Avocatul Lucescu:

Inculpat Ceauşescu Nicolae, în afară de cele invocate în legătură cu legalitatea acestui tribunal, ce vă împiedică să răspundeți la întrebările puse?

Nicolae Ceauşescu:

Eu răspund la orice întrebare numai în fața Marii Adunări Naționale şi a reprezentanților clasei muncitoare.

Judecătorul:

Ca şi până acum...

Nicolae Ceauşescu:

Voi răspunde în fața Marii Adunări Naționale şi a reprezentanților clasei muncitoare la orice întrebare. Nu recunosc decât clasa

muncitoare şi Marea Adunare Naţională. Să audă şi să ştie întreaga lume!

Judecătorul *(către grefier):*

Să se consemneze: „Refuz să răspund la orice fel de întrebare pusă de tribunal". Asta am mai auzit-o de atâtea ori încât ştie întreaga lume.

Nicolae Ceauşescu:

În faţa loviturii de stat nu răspund celor care au chemat armatele străine în ţară! Nu răspund!

Judecătorul:

Marea Adunare Naţională, de care vorbeşti dumneata, a fost dizolvată, destituită.

Nicolae Ceauşescu:

Nu o poate nimeni dizolva!

Judecătorul:

Prin voinţa nestrămutată a poporului avem alt organ al puterii, este Consiliul Frontului Salvării Naţionale, legal constituit şi recunoscut pe plan mondial.

Nicolae Ceauşescu:

Nu îl recunoaşte nimeni şi de aceea poporul luptă în ţară – şi va lupta! – până la eliminarea acestei bande de trădători de ţară, care sunt în legătură cu străinătatea, au organizat lovitura de stat!

Judecătorul *(către grefier):*

„Nu recunosc noul organ al puterii de stat, legal constituit, şi nici organele care au uzurpat – în ghilimele – puterea, de aceea poporul face dezordine astăzi în ţară şi luptă." *(Către inculpat)* Pentru cine luptă poporul? Luptă împotriva lui?

Nicolae Ceauşescu:

Pentru existenţa sa, pentru independenţă şi suveranitate, pentru integritatea României.

Judecătorul *(către grefier):*

„Uzurparea puterii a fost făcută cu ajutorul agenturilor străine", aşa a declarat inculpatul!

Nicolae Ceauşescu:

Nu este adevărat... n-am declarat nimic şi voi spune public aceasta ori de câte ori..., dar nu recunosc aceasta ca o declaraţie.

Judecătorul:

În primul rând, să ne răspunzi nouă, şi după aceea o să vedem noi!

Nicolae Ceauşescu:

Vă spun ca simpli cetăţeni, cu speranţa că veţi spune vreodată adevărul şi nu veţi lucra pentru nimicirea României...

Avocatul Lucescu:

Dacă binevoiţi...

Judecătorul:

Cine?! Poftiţi...

Avocatul Teodorescu:

Pentru ca să putem rezolva o problemă de drept, pe care o supunem noi atenţiei, când ne veţi acorda cuvântul, vă rog să binevoiţi să-l întrebaţi pe inculpatul Ceauşescu Nicolae, căruia îi acord asistenţă, dacă are cunoştinţă de faptul că a fost destituit din funcţia sa de preşedinte al României...

Judecătorul:

Ai aflat de acest lucru?

Avocatul Teodorescu: ...

Şi pe inculpata Elena Ceauşescu dacă ştie că a fost destituită din funcţiile de stat pe care le deţinea. Şi încă următoarea întrebare: dacă mai are cunoştinţă că Guvernul a fost demis în integritatea sa şi că toţi cei care făceau parte din guvern... inclusiv inculpata Ceauşescu Elena nu mai are această calitate... pentru ca să putem rezolva problema de drept în care prezenţa refuzului nejustificat al acestora, de a răspunde întrebărilor puse de către Tribunalul Militar... ne vedem obligaţi ca să lămurim noi, ca şi dumnealor să înţeleagă, care este legalitatea în ce priveşte posibilitatea de judecare sau de nejudecare a acestora. Va rog să-l întrebaţi dacă are cunoştinţă de acestea.

Judecătorul:

Ai auzit, inculpat? Ai cunoştinţă că ai fost destituit din funcţia pe care o deţineai, că respectivele organe au fost desfiinţate?

Nicolae Ceauşescu:

Sunt preşedintele României şi comandantul suprem al Armatei! Ca simpli cetăţeni, ca simpli cetăţeni...!

Avocatul Teodorescu:

Dar nu asta v-am întrebat, eu altceva am întrebat: dacă aveţi cunoştinţă că vi s-au ridicat aceste funcţiuni, ca să putem discuta legalitatea în ce priveşte susţinerile pe care le faceţi dumneavoastră, că nu vă poate judeca decât Marea Adunare Naţională.

Nicolae Ceauşescu:

În primul rând, nu vă recunosc nicio calitate... ca simpli cetăţeni, ca simpli cetăţeni!

Avocatul Teodorescu:

Cum doriţi dumneavoastră, „ca simpli cetăţeni".

Judecătorul:

Noi – simpli cetăţeni; dumneata – simplu preşedinte...

Nicolae Ceauşescu:

Sunt preşedintele Republicii Socialiste România şi comandantul suprem al forţelor armate ale Republicii Socialiste România!

Judecătorul *(către grefier):*

Deci nu recunoaşte că a fost destituit. Vă rog să consemnaţi: „Nu recunosc noile organe legal constituite".

Nicolae Ceauşescu:

Răspund în faţa Marii Adunări Naţionale şi a poporului, nu a celor care au provocat şi organizat lovitura de stat cu ajutorul agenturilor străine...

Judecătorul:

... Plătite de Ceauşescu Nicolae.

Elena Ceauşescu:

Ha, ha!... Să-l dea jos pe Ceauşescu? Ha, ha, ha...

Nicolae Ceauşescu:

Nu...

Elena Ceauşescu:

Ce impertinent poate să fie!

Nicolae Ceauşescu:

Nu! Nu! E nonsens!

Judecătorul:

Grefier, vă rog să citiţi ce aţi consemnat.

Grefierul:

„Nu recunosc noile organe legal constituite ale puterii de stat..."

Judecătorul:

„... Şi sunt încă preşedintele ţării şi comandantul suprem al Armatei."

Avocatul Teodorescu:

Vă rog să-l întrebaţi pe inculpat dacă are cunoştinţă că e demis guvernul.

Judecătorul:

De ce, inculpat, ai luat măsura aceasta ca să umileşti poporul, să-l terfeleşti, să-l aduci în halul de umilinţă în care l-ai adus? De ce ai exportat produsele astea pe care le munceau ţăranii? Şi veneau ţăranii de la Caracal, din toată ţara, la Bucureşti să cumpere pâine, pe ger, pe frig, cei care produceau pâinea, cei la care te duceai dumneata şi le dădeai indicaţii... De ce ai înfometat poporul, de ce ai făcut aceasta, de ce ai înfometat acest popor?

Elena Ceauşescu:

Extraordinar!

Judecătorul:

De ce l-ai înfometat?

Nicolae Ceauşescu:

Nu vă răspund la întrebare. Voi spune, vă spun ca simpli cetăţeni şi voi arăta şi în Marea Adunare Naţională, că pentru prima dată cooperatorii au primit câte 200 de kilograme de grâu pe persoană – nu pe familie! – şi mai aveau încă dreptul să mai primească.

Judecătorul:
Primeau, primeau...

Nicolae Ceaușescu:
E o minciună și un *fals*. Vă spun ca să vă gândiți bine, este o minciună în *fals* și arată acuma câtă lipsă de patriotism și ce trădare s-a comis în țara asta.

Judecătorul *(către grefier):*
„Dimpotrivă, am luat măsuri să se dea câte 200 de kilograme la țărani". Și atunci de ce veneau țăranii să ia pâine de la București?

Nicolae Ceaușescu:
Pardon! Aproape în toate comunele s-au făcut brutării. Asta nu recunoașteți?

Judecătorul:
Încercând să folosim expresia dumitale... *(Se suprapun vocile)* Dumneata vorbești cu tribunalul!

Nicolae Ceaușescu:
Vorbește un cetățean și ascult pe orice cetățean, nu vă declar. Nu recunosc nimănui nicio calitate. Ca simpli cetățeni, putem discuta orice.

Judecătorul:
Dumneata foloseai o expresie foarte des: „avem programe minunate". Probabil că de programul ăsta era vorba – una să scrii pe hârtie și alta să se facă în realitate. Așa ai vorbit și despre sistematizarea localităților, care de fapt a însemnat distrugerea țărănimii române, a plaiului nostru strămoșesc. Te-ai gândit vreodată la asta? Ca cetățean?

Nicolae Ceaușescu:
Ca cetățeni, ca cetățeni... Vă spun ca la simpli cetățeni... Niciodată, în satele românești, nu s-a realizat o asemenea dezvoltare. Și nu de distrugerea satelor românești, ci dimpotrivă, de consolidare, de a le asigura producția.

Judecătorul *(către grefier):*
„Nu am intenționat să distrug satele românești..."

Nicolae Ceaușescu:
Nu! Am spus „discut ca simpli cetățeni"!

Judecătorul *(către grefier):*
„... ci am vrut să le modernizez".

Nicolae Ceaușescu:
... De a se întări și construi spitale, medici, școli, brutării mari, tot ce este necesar pentru o viață demnă și cum nu s-a făcut în nicio țară din lume. Ca simpli cetățeni vă spun acest lucru!

Judecătorul:
Ultima întrebare, inculpat. Vorbeai de egalitate și că toți suntem egali, că fiecare trebuie să primească după munca lui. Am văzut la televizor vila fiicei dumitale, avea un cântar de aur pe care își cântărea carnea adusă din străinătate. Carnea asta de aici, a noastră, nu era bună!

Elena Ceaușescu:
Extraordinar! Extraordinar...! De unde scoateți atâtea scorneli? Stă într-un apartament ca fiecare cetățean.

Judecătorul:
Era vila bunicii.

Elena Ceaușescu:
Care vilă? Ce vilă?! N-avem *nimeni* vilă! Noi am dat prin lege...

Judecătorul:
Cântar cu care să-și cântărească carnea...

Elena Ceaușescu:
... prin lege l-am dat. Nu a cumpărat nimeni, nu am avut...

Judecătorul:
Ați avut palate, ați luat palate...

Elena Ceaușescu:
Nu avem, sunt ale țării. Prin lege am dat voie...

Judecătorul:
Pentru copii dădeai 10 lei pentru Revelion ca să-și cumpere bomboane, așa ai înțeles dumneata ca să ajuți copiii, familiile cu copii.

Procurorul:
Domnule preşedinte, am o întrebare: să ne spună inculpatul Ceauşescu Nicolae contul de 400.000 de dolari...

Judecătorul:
400 de milioane de dolari din Elveţia.

Elena Ceauşescu:
Ce cont?

Procurorul:
Pe numele cui este, cui aparţine?

Nicolae şi Elena Ceauşescu:
Ce cont?

Judecătorul:
Cele 400 de milioane de dolari care au fost depuse la băncile din Elveţia.

Elena Ceauşescu:
Să se facă dovada, dovada!...

Judecătorul:
O să se aducă şi dovada.

Nicolae Ceauşescu:
Nu există niciun cont al nimănui şi ceea ce spuneţi arată cât de fals şi de provocator au procedat cei care au făcut lovitura de stat!

Judecătorul:
Îţi place mereu să foloseşti termenul de lovitură de stat.

Nicolae Ceauşescu:
Vă rog, nu am terminat. Ca cetăţeni...

Judecătorul *(către grefier):*
Vă rog să consemnaţi: „Nu recunosc să fi depus eu sau alte persoane în numele meu, al familiei mele..."

Nicolae Ceauşescu:
Niciun dolar!

Judecătorul:
„... niciun dolar la vreo bancă din străinătate".

Nicolae Ceauşescu:
Nu, nu am dat declaraţie, îţi spun ca simplu cetăţean! Ce minciună, ce falsitate!...

Judecătorul:
La fiica dumitale s-a găsit suma de 90.000 de dolari, iar pe cetăţenii care aveau un dolar îi trimiteai în judecată!

Avocatul Lucescu:
Suntem la aceste 400 de milioane de dolari. Vă rugăm să întrebaţi inculpatul dacă nu a deschis vreun cont şi nu există pe numele domniei sale. Dar dacă totuşi contul există, este de acord să declare că îi lasă să vină în ţară pentru statul român, aceşti bani, în Banca Naţională?

Judecătorul:
Ai înţeles, inculpat?

Nicolae Ceauşescu:
Vom discuta în Marea Adunare Naţională!

Avocatul Lucescu:
Acum să ne spună dacă aceşti bani pot fi remişi statului român.

Nicolae Ceauşescu:
E o provocare ordinară!

Elena Ceauşescu:
Ce insinuări...

Nicolae Ceauşescu:
Pentru dumneavoastră, ca simpli cetăţeni...

Judecătorul:
Noi suntem tribunalul, nu suntem simpli!

Nicolae Ceauşescu:
Nu vă recunosc calitatea asta!

Judecătorul:
Noi avem calitatea de tribunal.

Nicolae Ceauşescu:
Dar ca cetăţeni, vă spun că nu am avut, nici nu am cont în nicio ţară, nicio valută.

Judecătorul:
Nu aveţi un fond depus în valută în nicio ţară...

Procurorul:
Domnule preşedinte, dacă acest inculpat paranoic nu are niciun cont, să încheiem şi noi conturile cu el, că se pare că nu ne putem înţelege!

Avocatul Teodorescu:
Vă rog să trecem la ascultarea inculpatei Ceauşescu Elena.

Nicolae Ceauşescu:
Te voi trimite în judecată pentru insultă, cel care zice că ar fi procuror. Te voi trimite în judecată pentru insultă!

Judecătorul:
La comisia de judecată...

Nicolae Ceauşescu:
Şi la comisia de judecată, să vă judece adevărata judecată şi în rândul muncitorilor.

Judecătorul *(către grefier):*
Vă rog să daţi citire declaraţiei, ca să audă.

Grefierul:
„Nu recunosc învinuirile ce mi se aduc. Refuz să răspund la întrebarea cine este autorul genocidului de la Timişoara. Nu recunosc să fi dat ordin eu sau acoliţii mei să se tragă în mulţimea adunată la cele... nu am dat ordin să se tragă. Refuz să răspund la întrebarea cine a recrutat şi dirijat mercenarii străini care săvârşesc fapte şi în prezent, omorând populaţia paşnică. Refuz să răspund la întrebările puse de tribunal. Nu recunosc noul organ al puterii constituite şi nici organele care au uzurpat puterea de stat – în ghilimele. Uzurparea puterii a fost făcută cu ajutorul agenturilor străine. Nu recunosc organele noi de stat. Sunt încă preşedintele ţării..."

Judecătorul:
Încă – în ghilimele.

Grefierul:
„... Nu recunosc că am înfometat poporul, ci dimpotrivă, am luat măsura ca să dăm câte 200 de kilograme de grâu la ţărani. Nu am intenţionat să dărâm satele României, ci am vrut să le modernizez. Nu recunosc să fi depus eu – sau alte persoane în numele meu – niciun dolar în băncile din străinătate..."

Nicolae Ceauşescu:
Nu am depus eu şi nu am dat nimănui... dar nu răspund nimănui, e o provocare ordinară!

Judecătorul:
Semnezi declaraţia, inculpat?

Elena Ceauşescu:
Nu, nu semnezi nimic!

Nicolae Ceauşescu:
Nu am dat nicio declaraţie. V-am spus ca simpli cetăţeni, ca să cunoaşteţi realitatea.

Judecătorul:
Refuză să semneze. De altfel, inculpatul a refuzat să recunoască şi legalitatea tribunalului în care a fost astăzi judecat.

Nicolae Ceauşescu:
Şi a acestui aşa-zis Consiliu de Salvare Naţională.

Judecătorul:
Deci ai aflat de existenţa acestui Consiliu...

Elena Ceauşescu:
Păi, ne-aţi spus, ne-aţi spus aici, discutau oamenii...

Nicolae Ceauşescu:
Am fost informat de domnul avocat, a spus aici.

Judecătorul:
Este organ al puterii legal constituite în stat.

Nicolae Ceauşescu:
Nu se poate constitui un organ legal decât de puterea de stat, de Marea Adunare Naţională. Cei care prin lovitura de stat, prin

trădare au uzurpat puterea, cum s-a întâmplat sute şi sute de ani în istoria României, au sfârşit prin a răspunde în faţa poporului.

Judecătorul *(către Elena Ceauşescu):*

Dumneata poate eşti mai cooperantă cu tribunalul... femeile sunt întotdeauna mai raţionale, mai înţelegătoare... poate şi-a pierdut cumpătul inculpatul Ceauşescu. Dumneata, care ai fost prima colaboratoare, Cabinetul 2, dumneata ai cunoscut de genocidul de la Timişoara?

Elena Ceauşescu:

Nu! Ce genocid? Nici nu vorbesc... Nu ştiu ce vorbeşte. Nu e adevărat nimic!

Nicolae Ceauşescu:

Nu vorbi nimic!

Judecătorul:

Nu ai nicio legătură nici dumneata cu acest genocid? Sau dumneata erai întotdeauna preocupată de ştiinţă... de polimeri... Cine ţi-a publicat lucrările în străinătate? Pe banii cui?

Nicolae Ceauşescu:

Sunt cu zecile lucrările publicate în străinătate, cu ştiinţa şi polimerii.

Judecătorul:

Cine le scria? Aaa... taci din gură...

Elena Ceauşescu:

Ce să-i spun, dacă ei poate să spună aşa ceva...?! Când preşedinţii de academii...

Nicolae Ceauşescu:

Păi, nu le spune! Când preşedinţi de Academie au făcut prefaţa la toate lucrările... se poate?

Avocatul Teodorescu:

Ascultarea se face pentru fiecare în parte. Ori, dacă dumneavoastră susţineţi teza – măcar o rezolvăm noi până la urmă cu tribunalul care să ne asculte ca reprezentanţi ai dumneavoastră – că mai sunteţi încă preşedintele ţării, că aşa susţineţi, dumneaei nu mai poate susţine acelaşi lucru. Lăsaţi-o să vorbească!

Nicolae Ceauşescu:

Este viceprim-ministru al guvernului Republicii Socialiste România.

Avocatul Teodorescu:

Asta e altă treabă... Lăsaţi-o să se apere pe calitatea pe care o crede dumneaei!

Elena Ceauşescu:

Păi, eu nu mă apăr de nimic!

Nicolae Ceauşescu:

Aici, eu v-am spus ca simpli cetăţeni... Şi ce vă spune tovarăşa mea, şi ce v-am spus eu, v-am spus ca simpli cetăţeni, ca să înţelegeţi... Nu am răspuns la nicio întrebare.

Avocatul Teodorescu:

Eu vă dau sfaturi, este obligaţiunea mea... şi care sunt în interesul dumneavoastră.

Judecătorul:

Domnule avocat, vă rog! *(Către Elena Ceauşescu)* Deci dumneata, în calitatea de viceprim-ministru, prim-viceprim-ministru, pe care ai deţinut-o în vechiul organ al puterii administraţiei de stat, trebuia să fii la curent, să luaţi hotărâri colective... nu aşa prevedeau dispoziţiile şi prevederile Constituţiei? Cine a dat dispoziţii să se tragă în mulţimea de la Timişoara?

Elena Ceauşescu:

Nu răspund la nicio întrebare! De la început şi până la sfârşit.

Nicolae Ceauşescu:

Pentru cunoştinţa dumneavoastră, care sunteţi ofiţeri, pot eu răspunde la întrebare.

Judecătorul *(către grefier):*

„Nu recunosc... Nu răspund la întrebarea cine a dat dispoziţie să se tragă la Timişoara..."

Nicolae Ceauşescu:

Guvernul... Ordinul de a trage nu îl poate da guvernul... Guvernul nu avea în subordine Armata.

Elena Ceauşescu:

Nu-l pot da eu! Guvernul nu poate să dea ordine, nu are în subordine Armata!

Judecătorul:

Dar la Bucureşti, în tinerii care au murit, cine a tras? Peste care au trecut tanchetele Securităţii, a unei părţi... tot teroriştii?

Elena Ceauşescu:

Teroriştii, se spunea aici, vorbeau oamenii că sunt ai Securităţii.

Judecătorul:

Teroriştii sunt ai Securităţii?

Avocatul Lucescu:

Securitatea nu era a comandantului suprem?

Judecătorul:

Deci se vorbea pe aici că teroriştii sunt ai Securităţii... Răspundeţi că aceştia sunt ai Securităţii? Răspunzi?!?

Nicolae Ceauşescu:

Răspund... tot pentru lămurirea dumneavoastră...

Elena Ceauşescu:

Nu, niciun răspuns! E o ipoteză, o informaţie, un fel de...

Nicolae Ceauşescu:

În primul rând, vreau să vă lămuresc pe dumneavoastră ca cetăţeni.

Judecătorul:

Cu dumneata am terminat.

Procurorul:

Spune, în ce împrejurări a murit generalul Milea? A fost împuşcat? De ce şi de cine?

Ambii inculpaţi:

Întrebaţi medicul!... E o provocare întrebarea... Întrebaţi şi oamenii, întrebaţi şi de cine!...

Judecătorul *(către grefier):*

„Nu răspund, este o provocare întrebarea cu privire la cauzele morţii generalului Milea". Să întrebăm medicul care e...

Nicolae Ceauşescu:

Şi eu voi face anchetă, pentru a lămuri de ce s-a sinucis generalul Milea!

Procurorul:

De ce l-ai destituit pe generalul Milea? Şi l-ai făcut trădător?

Judecătorul:

De ce dumneata l-ai făcut trădător? Am auzit comunicatul care *(!)* l-ai spus, prin care ai instituit starea de asediu, că generalul Milea, trădător, s-a sinucis pentru a scăpa de răspundere, de pedeapsa dreaptă pe care o aştepta ca trădător.

Nicolae Ceauşescu:

Pentru lămurirea dumneavoastră, trădătorul Milea...

Judecătorul:

De ce nu l-aţi judecat dacă era trădător?

Nicolae Ceauşescu:

Pentru că atunci am constatat treaba aceasta, chiar în ziua respectivă. Şi a plecat ca să aplice măsuri – vă spun asta pentru judecata dumneavoastră – dintr-un grup întreg, şi au venit ofiţerii care erau cu el şi ne-au anunţat că s-a împuşcat. Şi de-abia după aceea am constatat că n-a aplicat ordinele stabilite ca unităţile militare să-şi facă datoria.

Judecătorul:

Dumneata întotdeauna ai vorbit mai mult decât colaboratoarea apropiată a dumitale, totdeauna ai fost în faţă, dar întotdeauna ai avut-o în dreapta dumitale. Şi ea cunoaşte tot atâtea lucruri importante, dar ar fi bine să fie relatate în faţa tribunalului, să cooperăm, să vorbim civilizat ca nişte intelectuali cum vă pretindeaţi amândoi, membri ai Academiei, să ne spuneţi cu ce bani se plăteau publicaţiile, atât ale inculpatei, cât şi operele alese, cât şi cărţile de ştiinţă ale academicianului Elena Ceauşescu. Aşa-zisul academician!...

Elena Ceauşescu:

„Aşa-zisul"... Ne-ai luat şi titlurile.

Judecătorul:

Nu le-am luat eu. Să răspundă la întrebările puse de tribunal!

Elena Ceauşescu:
Heee... păi, sigur că da!...

Judecătorul *(către grefier):*
„Refuz să răspund la întrebările puse de tribunal."

Nicolae Ceauşescu:
Însă tot pentru informarea dumneavoastră, că am scăpat atunci, mi-ați spus că eu mâncam numai mâncăruri din străinătate... că există de ani de zile lista cu ce mănânc eu, 1.100 – 1.200 de calorii pe zi, şi numai legume.

Judecătorul:
Şi poporului îi dădeai 3.600 de calorii... îmbuibat acest popor!...

Nicolae Ceauşescu:
Şi 60 de grame pe zi, de carne.

Procurorul:
Domnule preşedinte...

Nicolae Ceauşescu:
Vreau să vă spun... vă informez pe dumneavoastră...

Judecătorul:
Mai aveți de pus întrebări, domnule procuror?

Procurorul:
Da, domnule preşedinte. Cine a dat ordin să fie implicate, ca să intervină, forțele armate în înăbuşirea demonstrației de la Timişoara? Pentru că inculpatul spunea că generalul Milea nu a respectat ordinele primite. Care sunt aceste ordine? Ce n-a respectat?... Ce n-a respectat?

Nicolae Ceauşescu:
Voi spune în Marea Adunare Națională ce ordine n-a respectat în Bucureşti şi de ce a trădat!

Judecătorul:
Aveți de pus întrebări?

Avocatul Teodorescu:
Vă rog să întrebați pe inculpata Elena Ceauşescu dacă a fost sau este bolnavă psihic.

Nicolae Ceauşescu:
Cum?!?

Elena Ceauşescu:
Ce este?!?

Avocatul Teodorescu:
Dacă a fost sau este bolnavă psihic. Şi vă rog să consemnați răspunsul.

Judecătorul:
Ai suferit vreo boală psihică? Sau dacă suferi acum...?

Elena Ceauşescu:
Ce provocare ordinară!

Avocatul Teodorescu:
Nicio provocare, este în favoarea dumneavoastră, că dacă sunteți iresponsabili, atunci e o apărare, dacă nu – e altă apărare.

Elena Ceauşescu:
E o provocare, se poate să spui aşa ceva?!?

Nicolae Ceauşescu:
Nu ți-am recunoscut dreptul dumneavoastră de apărare!...

Elena Ceauşescu:
Se poate să vii să spui aşa ceva...? Ia uită-te!...

Judecătorul:
Noi am înțeles şi din această dezbatere... pentru că dumneavoastră obişnuiți să nu aveți niciodată un dialog cu poporul şi să poarte numai dânsul un monolog şi după aceea să-l aplaude ca în ritualurile africane, să bată lumea din palme, aşa... Nici astăzi... S-a comportat în continuare la fel, nu v-ați schimbat, nu ați tras niciun fel de învățăminte. Ca niște megalomani.

Nicolae Ceauşescu:
Tot pentru informarea dumneavoastră, mergeți...

Judecătorul:
Mai sunt de pus întrebări? Probe în apărare aveți? Nu.

Avocaţii:
Mai facem o ultimă încercare... Vă rog, procedura ne permite acest lucru...

Elena Ceauşescu:
Nu-ţi răspund nimic. Nu voi spune nimic!

Avocaţii:
Vă rog să consemnaţi că refuză! Dacă refuză, este treaba lor.

Nicolae Ceauşescu:
Nu! Nerecunoscând tribunalul, nu pot să recunosc nici apărarea!

Judecătorul:
Vă rog să consemnaţi în caietul dumneavoastră de grefier că refuză colaborarea cu apărătorii şi că nu au probe.

Elena Ceauşescu:
În faţa tribunalului legal vorbim. Adevăratul tribunal este Marea Adunare Naţională.

Judecătorul:
Vrei să semnezi declaraţia?

Elena Ceauşescu:
Nu, nicio declaraţie! Am muncit şi am luptat pentru popor de la 14 ani, aşa... mi-am sacrificat toată viaţa pentru popor... şi poporul este poporul nostru şi nu-l trădăm noi poporul!

Judecătorul:
Am urmărit şi ştiam că ziua dumitale este undeva înaintea dânsului, dar nu ştiam niciodată anul în care te-ai născut. Care este?

Elena Ceauşescu:
Astea chiar sunt de femei...

Judecătorul:
De aicea a pornit toată minciuna... niciun dicţionar, orice... toate femeile îşi ascund vârsta, dar când este un om care apare în dicţionare, în cărţi şi în toate astea, să nu se arate vârsta?

Elena Ceauşescu:
Ce provocare!

Nicolae Ceauşescu:
Pentru dumneavoastră, pentru toţi cei prezenţi...

Judecătorul:
Vă rog, tovarăşe procuror, să reţineţi... tribunalul consideră cercetarea judecătorească a procesului terminată şi vă dau cuvântul la dezbateri, să susţineţi acuzarea.

Procurorul:
Domnule preşedinte, având în vedere atrocităţile săvârşite de Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena, noi considerăm că aceşti doi inculpaţi se fac vinovaţi de săvârşirea infracţiunilor prevăzute de articolele 162, 163, 165 şi 357 din Codul Penal, articole în baza cărora solicităm condamnarea celor doi inculpaţi la pedeapsa cu moartea. Totodată, solicităm confiscarea totală a averilor soţilor Ceauşescu.

Judecătorul:
Aveţi cuvântul în apărare.

Avocatul Teodorescu:
Înainte de a discuta problemele de drept, care se ivesc din ceea ce susţin inculpaţii, cărora le acordăm asistenţă chiar faţă de poziţia obstrucţionistă a acestora...

Elena Ceauşescu:
E o insultă!

Avocatul Teodorescu:
E o insultă? Nicio insultă! Eu voiesc să vă înfăţişez faptul că le-am făcut noi onoarea, venind de la Bucureşti să le acordăm apărarea, care în ultimii 25–30 de ani nu s-a respectat. Că noi înţelegem ca avocaţi să apărăm indiferent pe cine ar fi şi indiferent de faptele pe care le-a săvârşit, dar în limita dispoziţiilor legale, a faptelor de care luăm cunoştinţă prin rechizitoriu, a probelor care au fost căutate de către reprezentanţii legali şi, desigur, în spiritul legalităţii. Eu, deşi e poziţia absolut obstrucţionistă a celor cărora le-am făcut cinstea de a le acorda această deplasare în locul acesta... Ca să-i apărăm! Înţelegem, totuşi, ca şi ei să înţeleagă – pentru dumneavoastră nu am nevoie să vă fac asemenea lămuriri – că numai un preşedinte în funcţiune poate cere, pentru o faptă pe care ar săvârşi-o, să fie supus discuţiunii organului legislativ, care la noi este Marea Adunare

Națională. Şi că odată cu destituirea dintr-o anumită funcție de stat... şi noi nu vorbim de calitatea dumnealui de secretar general al partidului, care e o altă treabă şi o judecă partidul, ci de calitatea care (!) a avut-o Ceauşescu Nicolae, aceea de preşedinte al acestei țări. Ori, această calitate, din momentul în care Frontul Salvării Naționale s-a constituit şi Consiliul care este constituit a luat măsura de demitere a guvernului şi de demitere din funcția de preşedinte al republicii a lui Ceauşescu Nicolae, acesta este supus dispozițiilor legale ca orice cetățean din această țară. Deci, din acest punct de vedere, noi constatăm – şi vă rog să consemnați în procesul-verbal al şedinței acest fapt – că am constatat că sunt îndeplinite toate formele procedurale prevăzute de lege pentru trimiterea în judecată şi judecarea celor care au compărut în calitate de inculpat. Deci, este o greşeală pe care o săvârşesc cei doi inculpați, nu a faptului recunoaşterii sau nerecunoaşterii, pentru că aceasta, recunoaşterea sau nerecunoaşterea, dacă este dezmințită de probe, nu face două parale. Şi dumnealor au socotit... deşi eu am venit să le acord, să le fac cinstea de a-i apăra... Ei se mențin în aceeaşi poziție pe care au avut-o dintr-un început, zicând că este un act de provocare dacă i-am întrebat dacă sunt bolnavi psihic sau nu. Pentru că una e impunitatea prevăzută de legi, adică aceea în care eşti bolnav şi poți fi supus unei expertize psihiatrice, şi atunci eşti iresponsabil – mare diferență fiind față de situațiunea în care te comporți ca un iresponsabil, dar eşti responsabil. Şi spre regretul meu, care sunt avocat – nici procuror, nici membru al tribunalului militar –, trebuie să constat, şi o spun cu toată certitudinea, că inculpații cărora noi le acordăm asistență, chiar în dauna voinței lor, pentru că aşa glăsuieşte legea care nu s-a respectat până acum... şi dumnealor, amândoi o ştiu, faptul acesta... eu vă spun că dumnealor au acționat ca iresponsabili, dar cu deplin discernământ în tot ceea ce au făcut.

Ei sunt trimişi în judecată pentru patru fapte, eu înțeleg să extind în vreun mod ceea ce a zis rechizitoriul Procuraturii, şi anume pentru faptele prevăzute de articolele 162, 163, 165 şi 357 din Codul Penal... şi constat, în baza probelor care au fost depuse la dispoziție, că aceştia se fac vinovați de aceste fapte.

Rugămintea noastră, a apărării, însă, este una singură: ca dumneavoastră să luați o hotărâre care să nu aibă caracterul de vendetă, să nu aibă caracterul de răzbunare, ci să fie... şi să o înțeleagă până în ultima lor clipă, ei şi alții care vor mai compare în fața judecății, că poporul acesta, printr-un tribunal legal constituit... că dacă nu ar fi fost legal constituit, noi suntem primii care am fi venit să spunem: „E nelegal constituită o instanță judecătorească!".

Să ştie şi cei doi inculpați, cărora forțamente trebuie să le acordăm apărarea pe care nu o voiesc... dar noi trebuie să-i apărăm, pentru că aşa glăsuieşte Constituția de care ei fac vorbire, fără să ştie ce spune în ea. Încălcarea fosta a acesteia...

Elena Ceauşescu:
Extraordinar!

Avocatul Teodorescu:
...Şi-i apăr pentru că aşa trebuie, dar şi să se lămurească pentru totdeauna, pentru clipele cât vor mai avea până la sfârşitul vieții lor, că tribunalul acesta militar a fost şi este legal constituit şi că ei nu au calitatea decât de inculpați, iar nu calitățile de stat pe care le-au avut până în momentul în care li s-au ridicat aceste funcțiuni de către organul care este constituit legal în această țară.

Judecătorul:
Cu privire la faptele lor?

Avocatul Teodorescu:
În ce priveşte fapte prevăzute de 162 şi anume aceea de subminare a puterii de stat, în probele care le-au fost culese şi ni s-au pus şi nouă la dispoziție, nu pot face nici un fel de obiecțiune, socotind că aceştia, într-adevăr, se fac vinovați de săvârşirea acestei fapte. În ce priveşte fapte prevăzute de 163 din Codul Penal, actele de diversiune din materialul care ne-a fost pus la dispoziție de către acuzare şi de care am luat cunoştință, în deplină cunoştință de cauză, ceea ce le spun dumnealor, vă rog să constatați şi să luați act de declarație pe care o facem noi în calitate de apărători, că aceştia într-adevăr se fac vinovați şi de săvârşirea acestei infracțiuni. În ce priveşte infracțiunea de subminare a economiei naționale, aceea prevăzută de articolul 165 din Codul Penal şi toate documentele acesteia care au fost culese în scurt timp, în câteva zile, de organul de urmărire penală, ca documente ce existau acestui moment, se fac vinovați

aceştia şi de săvârşirea acestei infracţiuni. În fine, ultima faptă în sarcină şi care este şi cea mai gravă, aceea de genocid, prevăzută de 357, litera c, din Codul Penal, constat că şi această faptă este săvârşită de aceştia. Rugămintea noastră, în calitate de apărători ai celor doi inculpaţi, soţii Ceauşescu Nicolae şi Elena, este aceea ca dumneavoastră să daţi hotărârea, în numele legii, să nu apară ca un act de răzbunare a cuiva, ci să se înţeleagă că pentru acele fapte săvârşite, fiecare inculpat trebuie să-şi primească pedeapsa, aşa cum este prevăzută de lege. Vă mulţumesc.

Avocatul Lucescu:

Domnule preşedinte, domnilor asistenţi populari, reprezentanţi din sală, este greu să pui concluzii împotriva oamenilor care, chiar şi deferiţi Justiţiei, nu vor să recunoască crima împotriva poporului român, crima de genocid, nu numai la Timişoara şi Bucureşti, în momentele de faţă, ci crima dinainte de peste 20 şi ceva de ani. Crima prin înfometare, prin lipsă de căldură, prin lipsă de lumină, dar cea mai odioasă crimă a fost crima de a încătuşa spiritul românesc, sufletul acestui popor, în raport de odioasele crime săvârşite la Timişoara, de odioasele crime săvârşite când poporul şi copiii, copii nevinovaţi au fost călcaţi de tancuri cu şenile. Când aţi căutat un act odios, de diversiune, până când Armata cu Securitatea să o puneţi cap la cap şi aţi îmbrăcat ofiţeri ai Securităţii din trupele dumneavoastră în ofiţeri ai Ministerului Apărării Naţionale, să daţi iarăşi o lovitură, ca Armata să nu vină alături de popor, ca poporul să urască Armata şi din această degringoladă dumneavoastră să puteţi câştiga timpul pentru a creşte copiii de la orfelinate pentru a-i trimite în străinătate sau pentru a-i aduce ca trupe de comando împotriva poporului român. Da, a cărui popor, că nu mă refer la oameni în vârstă! Dacă aţi fi împuşcat unul ca noi îi împuşcaţi pentru voinţa lor, dar ca să tăiaţi legăturile de oxigen de la capul bolnavilor, de la copii, să trageţi în spitale şi în bolnavi, să aruncaţi în aer sângele şi medicamentul poporului? Cu hrana cu care Bucureştiul s-ar fi putut hrăni luni de zile, iar militarii ar fi putut să tragă şi să susţină apărarea ţării fermă, i-aţi băgat în subsolurile de unde teroriştii dumneavoastră şi astăzi se duc, se alimentează şi luptă împotriva oamenilor nevinovaţi, în speranţa că dumneavoastră îi veţi mai plăti vreodată din eforturile

făcute de România. Cu multă emfază spuneaţi: am plătit datoriile! Nu numai că le-aţi plătit, ne-aţi secătuit şi v-aţi depus destui bani, v-aţi dus la ayatollah să închinaţi un ultim omagiu. Eraţi la fel ca el, acelaşi spirit de clan, care şi-a omorât poporul. Spuneţi că nu recunoaşteţi organismele noastre, ale puterii populare? Nu trebuie să le recunoaşteţi, domnule fost preşedinte, pentru că am luat în '48 puterea în mână împotriva altora şi nu s-au prevalat de nici un fel de legi ale Statului român. Regele Mihai a avut mai multă demnitate decât dumneavoastră. Poate aţi fi avut mai multă demnitate şi înţelegere din partea poporului român dacă v-aţi fi dat demisia, dacă aţi fi rămas acolo în străinătate, cu străinii aţi trăit, puteaţi să muriţi cu ei, şi să vi se ofere acel azil politic.

Nicolae şi Elena Ceauşescu *(râzând)*:

Nu plecăm noi de aici. Aici murim noi!

Avocatul Lucescu:

Râsul acesta este semnul bolii dumneavoastră, domnule preşedinte, greutatea apărării, care trebuie să fie apărare şi nu act de acuzare, constă în această odioasă neînţelegere a situaţiei, astăzi şi în clipa de faţă. În aceasta constă greutatea, în sfidarea tribunalului, în nonşalanţa cu care ne luăm căţeii... de altfel, ca şi când suntem ridicaţi de pe la case pentru tot ce am făcut. Domnule preşedinte, aş fi fost unul dintre cei care m-aş fi dus şi aş fi luptat în cadrul Ministerului de Justiţie, în cadrul atribuţiilor noastre profesionale, care trebuie să fie umanitare, trebuie să fie de dăruire faţă de adevăr, faţă de adevărul pentru care se luptă astăzi, aş fi cerut să se suprime pedeapsa cu moartea pentru că în unele cazuri am avut şi nesocotita experienţă, proasta experienţă de a vedea că s-au făcut greşeli. Eu nu v-aş cere pedeapsa cu moartea. Spune cineva, dar este greu pentru poporul român să mai suporte alături cea mai mare suferinţă, cea mai mare pedeapsă este să trăiască în condiţiile în care ni le-a creat nouă, să trăiască cu frica în sân, că poţi fi ridicat şi împuşcat, că poţi fi injectat şi dus la spitalul de nebuni, că împotriva familiei se pot lua cele mai odioase măsuri, că împotriva neamurilor şi asta pe linie ascendentă, cu binele dosar de cadre ţinut de doamna, cu buna ascultare, făcută de domnia sa, este reprobabil, până şi pe WC îi asculta pe demnitari şi pe acoliţi. Cu asta se ocupa scumpa noastră

conducere, marea savantă de renume mondial „codoi", să-mi iertaţi expresia.

Judecătorul:

Vorbeşte un avocat!

Avocatul Lucescu:

Vă rog să discerneţi totuşi momentul în care daţi soluţia asupra, în primul rând a crimelor comise, a crimelor în lanţ. Poate, cine ştie, o singură atenuantă ne-a ajutat să ne vedem liberi prin trei catastrofale greşeli făcute: a adunat masele care ştia că sunt împotriva lui şi a ucis generalul care îi apăra pielea, pentru că nu a fost de acord să tragă într-adevăr în muncitori. Armata nu a fost niciodată de acord cu aşa ceva. Aţi ucis tineri, ce au fost copiii aceia minunaţi, ce au fost de vină? Cu preţul, de care popor vorbiţi, dacă preţul libertăţii noastre este câştigat cu sângele acestor copii. Domnule preşedinte, aveţi aceste lucruri şi ca atenuante spunem pentru că practic tocmai prin megalomania pe care a avut-o ne-a adus aici, dar tocmai pentru acest lucru veţi vedea şi demnitatea soluţiei, veţi vedea şi faptele. Vă mulţumesc pentru atenţie.

Judecătorul:

Inculpat Ceauşescu Nicolae, dumneata ce ai de spus la ultimul cuvânt?

Nicolae Ceauşescu:

Nu sunt inculpat, sunt preşedintele României, comandant suprem şi voi răspunde în faţa Marii Adunări Naţionale şi reprezentanţilor clasei muncitoare şi cu asta am terminat. Totul este minciună de la un capăt la altul, celor care au dat lovitura de stat, trăgând poporul, mergând până la distrugerea independenţei României.

Judecătorul:

Cu dumneata nu se poate stabili un dialog civilizat, raţional, logic.

Nicolae Ceauşescu:

Cu oamenii corecţi când mă duceam în fabrică, mă ridicam în faţa muncitorului şi discutam în picioare.

Avocatul Lucescu:

Domnule preşedinte, dacă îi mai daţi cuvântul în continuare considerăm că este o jignire adusă poporului român şi actului de justiţie românesc.

Judecătorul:

Tribunalul se retrage pentru deliberare.

Cei doi judecători, cei trei asesori populari şi grefierul se retrag în sălița alăturată, pentru a stabili sentința. Ceilalți continuă discuțiile în „sala de judecată", discuții surprinse parțial de colonelul Baiu. Ceaușescu aduce în discuție condamnarea sa în procesul de la Brașov, din 1936, pe când el avea 18 ani, iar justiția era „burgheză".

Nicolae Ceauşescu:

... Şi l-am recunoscut, pentru că era un tribunal legal constituit, este scris şi acuma ce am spus... nu am fost cât de cât onest şi apărând burghezia...

Mugurel Florescu:

Domnule Ceauşescu, eu fac parte din oamenii care participă la procesul dumneavoastră – este oficial. Totuşi, de ce nu aţi vrut să răspundeţi la întrebări?

Nicolae Ceauşescu:

Răspund conform Constituţiei ţării. Şi cine v-a spus că nu o ştiu? Am scris cuvânt cu cuvânt Constituţia ţării.

Avocatul Teodorescu:

Da, dacă aţi scris-o şi mai aveţi calitatea...

Nicolae Ceauşescu:

Calitatea de preşedinte nu o poate lua decât Marea Adunare Naţională, de aceea există calitatea. Există calitatea pentru că un grup contrarevoluţionar care se instituie, se declară Comitet de Salvare Naţională, care e comitet de trădare naţională, a independenţei ţării, nu el poate hotărî. Discutăm ca cetăţeni.

Elena Ceauşescu:

Nu se poate în lume să se accepte.

Nicolae Ceauşescu:
Discutăm ca simpli cetăţeni acuma!

Elena Ceauşescu: Şi să jigneşti toate academiile din lume, care au acordat titlurile... care au fost acordate de toate academiile din lume!...

Avocatul Teodorescu:
V-au luat titlurile deja!

Elena Ceauşescu:
Ălea din străinătate nu le ia, că nu puteţi voi... e mai multe muzee...

Nicolae Ceauşescu:
Am fost de mai multe ori în situaţia să fiu împuşcat.

Avocatul Teodorescu:
V-au luat şi decoraţiile, şi titlurile, tot ce cumpăraserăţi.

Soţii Ceauşescu *(vocile lor se suprapun, fiecare încearcă să se justifice):*
Tot ce avem sunt într-un număr de zeci de camere... în ele există listele oficiale, inventariate, semnate, de tot ce am primit...

Avocatul Teodorescu:
Aţi pronunţat că „e mai multe muzee"... şi sunteţi academician, auziţi? Ce să mai zic?

Elena Ceauşescu:
Poftim?

Nicolae Ceauşescu:
Oricine se duce va constata acuma că de fapt cadourile acelea... e un muzeu aproape universal, unde sunt zeci şi zeci de state, cu tot felul de cadouri. Şi există lista lor, aşa cum s-a primit din străinătate. Totul e inventariat până la ultimul cui.

Elena Ceauşescu:
Şi cu obiectele mele, că noi am intrat ca să luptăm pentru eliberarea poporului, nu ca să ajungem ca să ne ocupăm posturile. Nu pentru asta am intrat.

Nicolae Ceauşescu:
Puteam fi împuşcaţi fără mascarada asta! Nu, nu o dată!

Elena Ceauşescu:
Ne-am iubit poporul, îl iubim!

Mugurel Florescu:
De ce aţi fugit şi nu aţi vrut să staţi de vorbă cu poporul?

Nicolae Ceauşescu:
Poftim?

Elena Ceauşescu:
Care popor?

Mugurel Florescu:
Care l-aţi adunat.

Nicolae Ceauşescu:
Nu noi l-am adunat! Nu, n-am fugit, şi acei care au trădat... inclusiv unul prezent aici a chemat elicopterele, le-a dat ordin... *(Ceauşescu arată cu degetul spre generalul Stănculescu, aflat la doi metri în stânga lui).*

Mugurel Florescu:
În ce a constat trădarea generalului Milea?

Elena Ceauşescu:
Noi nu am vrut să plecăm. Rămâneam acolo, muream la sediu...

Nicolae Ceauşescu:
Nu a aplicat dispoziţiile...

Completul de judecată revine în sală pentru a da citire pronunţării sentinţei.

Judecătorul Gică Popa:
Ridicaţi-vă în picioare!

Elena Ceauşescu:
Nu dragă, nu ne ridicăm în picioare, suntem oameni...

Judecătorul:
Tribunalul, în numele legii şi al poporului declarând în secret, condamnă în unanimitate de voturi pe inculpaţii Ceauşescu Nicolae şi Ceauşescu Elena la pedeapsa capitală şi confiscarea totală a averii, pentru săvârşirea infracţiunilor de genocid prevăzute de art 357,

aliniatul 1, litera c, Cod Penal; subminarea puterii de stat prevăzută de art 162 Cod Penal; act de diversiune, prevăzut de art 163 Cod Penal şi subminarea economiei naţionale prevăzută de art 165, aliniatul 2 Cod Penal. Pronunţată în şedinţă publică, astăzi 25 decembrie 1989.

Avocatul Teodorescu:
Vă rog să-mi îngăduiţi să mai iau o dată legătură cu inculpaţii.

Nicolae Ceauşescu:
Nu recunosc niciun tribunal.

Avocatul Teodorescu:
Nerecunoscând tribunalul nu exercită nicio cale de atac. Vă rog să constataţi că hotărârea e definitivă în condiţiile acestea.

Nicolae Ceauşescu:
Cine a dat lovitura de stat poate să împuşte pe oricine!

Tribunalul se retrage. Colonelul Baiu continuă să înregistreze, pe camera video, discuţiile condamnaţilor cu cei rămaşi în sală.

Nicolae Ceauşescu:
România va trăi-n veci de veci. Toţi trădătorii, oricâţi vor fi... Va trăi România şi poporul român liber, nu cu trădătorii!

Ambii inculpaţi se ridică în picioare. Un paraşutist le spune să rămână pe loc.

Nicolae Ceauşescu:
Ce nedreptate s-a făcut! *(Recitând)* „Murim mai bine-n luptă cu gloria deplină, decât să fim sclavi încă pe vechiu' nost' pământ..." Ce nedreptate! Toate ne-au spus pe lumea asta, dar nimic de trădători!

Elena Ceauşescu:
Şi i-am avut lângă noi...

Nicolae Ceauşescu:
Şi i-am avut lângă noi, da! Ce nedreptate au făcut!... Toate măsurile sunt împotriva noastră, nu vezi?

Elena Ceauşescu:
Şi i-am avut lângă noi...

Nicolae Ceauşescu:
I-am avut lângă noi...

Elena Ceauşescu:
Foarte mare greşeală am făcut! Aşa se întâmplă, trădările vin de lângă tine...

Nicolae Ceauşescu:
Aşa se întâmplă...

Doi militari îi leagă pe Ceauşeşti cu mâinile la spate.

Nicolae Ceauşescu:
Nu e voie, nu e voie! Nu ne legaţi!

Elena Ceauşescu:
Nu sunt de acord. Împreună am luptat, să murim împreună. Dacă vreţi să ne omorâţi, ne omorâţi pe amândoi, împreună, nelegaţi... Nu dragă, împreună!... Mergem împreună, legea aşa spune. Ne dă dreptul să fim împreună... Ce e asta? Ce vrei să faci cu asta? Nu admit!... Nu puneţi mâna pe noi!... Nu ne legaţi!... Nu ne jigniţi!... Nu ne legaţi, nu e voie să ne legaţi!... Vă e frică de popor... Nu ne rupeţi mâinile, mă copii! E ruşine! V-am crescut ca o mamă, daţi-mi drumul la mâini, îmi rupeţi mâna, daţi-mi drumul!... Aoleo, măi băiatule, mă!...

Un paraşutist:
Jumătate din colegii noştri sunt morţi din cauza dumneavoastră. Ai noştri, colegii, fraţii noştri!

Nicolae Ceauşescu:
Nu! Nu! Vă minte.

Paraşutiştii:
Nu ne minte.

Elena Ceauşescu:
Ăia sunt ai Securităţii, nu sunt ai noştri. Noi suntem aicea aşa, mai avem noi puterea?! Voi o aveţi! Întrebaţi-i pe cei care au puterea!

Soţii Ceauşescu sunt scoşi din „sala de judecată" şi duşi, de câte doi paraşutişti, către zidul execuţiei. Pe camera video se mai aud doar văicărelile lor.

Sentința

România
Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti
Dispozitivul Sentinței nr. 1 din 25 decembrie 1989

Cu unanimitate de voturi condamnă pe inculpații:

Ceauşescu Nicolae, fiul lui Andruță şi Măria, născut la data de 26 ianuarie 1918, în comuna Scorniceşti, județul Olt, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, Bulevardul Primăverii nr. 50, sectorul 1, în prezent arestat,

şi

Ceauşescu Elena, fiica lui Nae şi Alexandrina, născută la data de 6 ianuarie 1916, în comuna Petreşti, județul Dâmbovița, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, Bulevardul Primăverii nr. 50, sectorul 1,

la pedeapsa capitală şi confiscarea totală a averii pentru săvârşirea următoarelor infracțiuni:

— genocid, prevăzut de articolul 357, alineat 1, literele a-c, Cod Penal;

— subminarea puterii de stat, prevăzut de articolul 162, alineat 1, Cod Penal;

— acte de diversiune, prevăzut de articolul 163 Cod Penal;

— subminarea economiei naționale, prevăzut de articolul 165, alineat 2, Cod Penal, toate cu aplicarea articolelor 33–34 şi 41, alineat 2, Cod Penal.

În baza articolului 998 Cod Civil şi articolului 14, aliniat 3, litera a din Codul de Procedură Penală, obligă pe inculpați să restituie statului român toate sumele de bani, metale prețioase şi orice alte valori depuse de aceştia, sub orice nume, la bănci străine sau la alte instituții ori persoane din străinătate sau, potrivit articolului 14, alineat 3, litera b din Codul de Procedură Penală şi articolului 998 din Codul Civil, să plătească statului, în solidar, echivalentul acestor bunuri în dolari SUA.

Potrivit articolului 163 şi articolului 157, alineat 2, litera c din Codul de Procedură Penală, menține măsurile asiguratorii luate de Direcția Procuraturilor Militare asupra tuturor bunurilor aparținând inculpaților.

Cu drept de recurs.

Pronunțat astăzi, 25 decembrie 1989, în şedință publică, în prezența inculpaților, în Garnizoana Târgovişte.

Plângerea Verei Nicolcioiu
adresată Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989

Subsemnata Nicolcioiu Vera Florica, domiciliată în Bucureşti, Strada Biserica Amzei, Nr.8, Et. III, Ap. 9, vă supun spre cercetare următoarele:

Fostul meu soţ, Vasile Nicolcioiu, era în Decembrie 1989, Şeful Protocolului de Partid şi de Stat şi, în această calitate, a făcut parte din grupul care l-a însoţit pe Nicolae Ceauşescu în vizita efectuată în Iran.

Din grupul respectiv au făcut parte: Ion Stoian, ministru de externe, Radu Ion, vice-prim-ministru, Neagoe Marin, comandantul gărzii prezidenţiale, şi Vasile Nicolcioiu, şeful protocolului.

Vasile Nicolcioiu deţinea această funcţie din Aprilie 1983, timp în care a avut posibilitatea să-şi dovedească, din plin, ataşamentul faţă de familia Ceauşescu, organizînd peste hotare vizite cît mai excentrice şi mai costisitoare.

Cu ocazia plecării în Iran, în împrejurările în care ţara era în pragul unor evenimente extrem de grave, Ceauşescu a luat cu el o sumă de bani, desigur dolari, pentru găsirea unor eventuale posibilităţi de salvare a situaţiei de acasă, precum şi alte eventuale plăţi. Dealtfel, la orice deplasare în străinătate a Preşedintelui, se lua un fond, de rezervă. La fel cum se proceda de fiecare dată, şi în Iran, acest fond cît şi diurnele şi cadourile care se dădeau şi care se primeau, au fost date în păstrare fostului meu soţ, de către Ceauşescu.

La întoarcere, în ziua de 20. Dec. 89, Ceauşescu a găsit situaţia din ţară atît de gravă încît nici el, şi nici altcineva nu s-a mai preocupat de acei bani.

Vasile Nicolcioiu a aşteptat să vadă care va fi desfăşurarea ulterioară a evenimentelor, păstrînd banii în biroul său din sediul C.C., contrar indicaţiilor în vigoare.

În seara zilei de 21.Dec.89, profitînd de deruta generală din sediu, îşi chiamă şoferul şi îi cere să ducă o geantă diplomat, închisă cu cifru, la locuinţa fratelui său, Emil Nicolcioiu, fost cîndva şi el mare demnitar. Acesta coboară în faţa blocului şi preia respectiva geantă din mîna şoferului.

În continuare, după cum se ştie, Vasile Nilcolcioiu şi-a oferit imediat serviciile noii conduceri. A fost consilierul preşedintelui timp de o săptămînă, după care, la presiunile revoluţionarilor care îl cunoşteau şi ştiau cine fusese, a fost silit să renunţe şi să se refugieze acasă.

Cît timp a stat acasă, a fost într-o stare de extremă agitaţie, plimbîndu-se ziua şi noaptea prin apartament.

Mi-a spus în acele împrejurări, că a avut o sumă mare de bani în birou, pe care nu o decontase la întoarcerea din Iran, bani pe care îi pusese la adăpost, dar, intervenise brusc o amnezie şi nu îşi mai amintea unde anume.

Pe 22 dimineaţa, văzînd cum evoluase situaţia, se hotărîse să părăsească sediul şi să spună, dacă ar fi fost întrebat, că banii fuseseră furaţi după plecarea lui.

În acest scop, ca să fie cît mai credibil, şi-a lăsat intenţionat paltonul şi căciula în birou, şi a părăsit sediul numai în costum, făcînd mare caz, mai apoi, că a fost prădat, deşi a plecat din sediu pe la subsol, nestingherit de nimeni, cînd încă mulţimea era doar mascată în faţa intrării principale a C.C., şi încă nimeni nu pătrunsese în interior, iar Ceauşescu se afla în clădire.

În orice caz, spunea el, Ceauşescu l-ar fi împuşcat pentru ceeace făcuse, dacă n-ar fi fost înlăturat.

Teama lui era că acum, nereuşind să se menţină într-un post pe lîngă noul preşedinte, care să-i asigure imunitate, va fi tras la răspundere pentru acei bani.

Ulterior s-a decis să ducă mai departe povestea cu amnezia şi să se declare nebun iresponsabil, solicitîndu-l pe Dr. Gorgos, directorul Staţionarului de Boli Mintale, Titan, cu care era bun prieten şi care îi era foarte îndatorat, să-l interneze cu un diagnostic adecvat.

Ca să justifice acel diagnostic, nu mai mînca şi nu mai bea decît atît cît îi era necesar să supravieţuiască. Slăbise foarte tare, nu se mai spăla şi se comporta ca un nebun.

Între timp, pentru servicii deosebit de preţioase aduse cu „cinste" ţării a fost pensionat la 53 de ani.

La puţin timp, pacientul Vasile Nicolcioiu, cu diagnostic de depresie prelungită şi sindrom maniaco-depresiv, s-a recăsătorit cu fosta lui concubină şi şia alungat din locuinţă propriul fiu, în vîrstă de 17 ani, lăsîndu-l pe drumuri şi fără nici un ajutor material, făcînd ulterior recurs la hotărîrea instanţei de a-i plăti acestuia o pensie alimentară în valoare de 5.000 de lei.

Statutul de pensionar îi convine cel mai bine în împrejurările date, punându-l la adăpost de orice reîntîlniri sau reactualizări neprevăzute. Un biet pensionar nu mai poate interesa pe nimeni; poate doar trezi compasiunea celor care de fapt ar trebui să-i pună unele întrebări. El se doreşte cît mai uitat de toată lumea, şi scos din contextul în care era arhicunoscut de toţi.

Această dorinţă îi este mult facilitată de faptul că revizia periodică a dosarului lui de pensionare, cu nr. de ordine 110.108, se face la policlinica Batişte, personal, de către soţia aceluiaş Dr. Gorgos.

Vera Nicolcioiu, 1994

Precizare

Am păstrat neschimbată grafia scrisorii, aşa cum a fost ea redactată de Vera Nicolcioiu şi arhivată la Comisia Senatorială „Decembrie 1989".

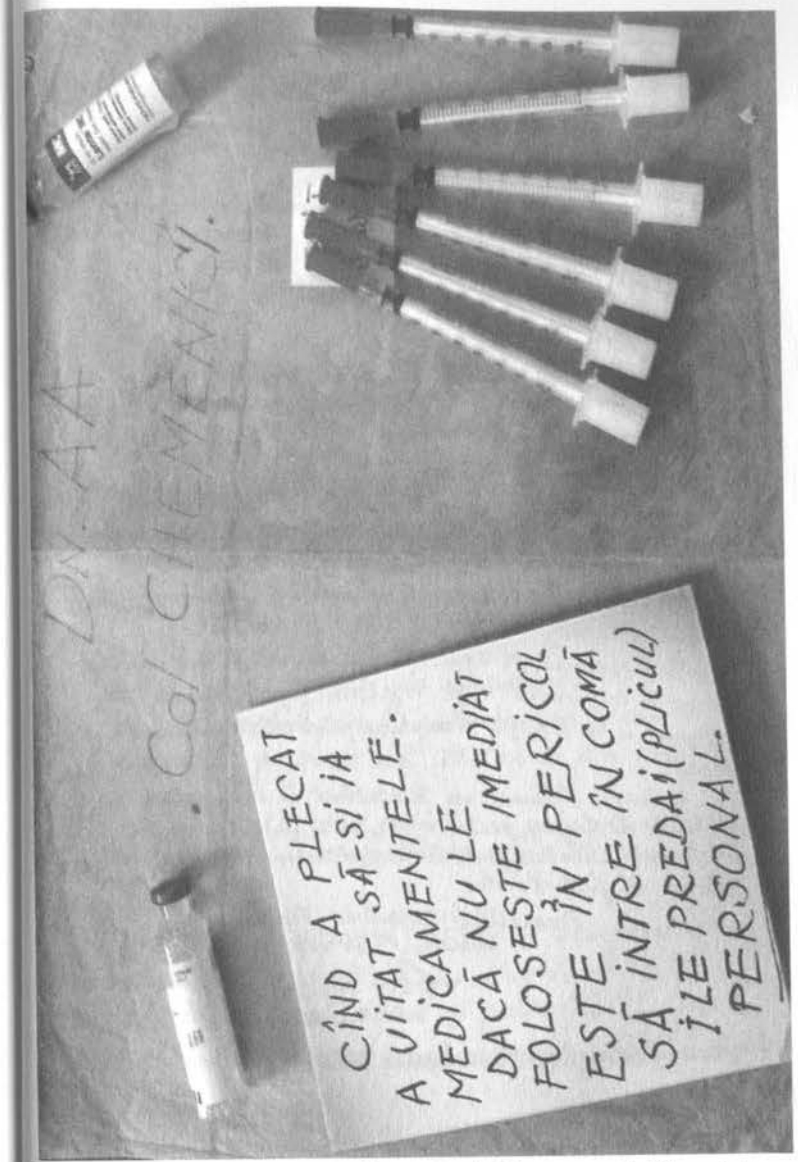

Fiolele de insulină şi seringile trimise lui Ceauşescu la Târgovişte, împreună cu biletul care le-a însoţit, au fost recuperate după proces

Consiliul Frontului Salvării Naționale
din România, constituit prin voința poporului
român la 22 decembrie 1989, ca organ
suprem al puterii de stat;

Având în vedere faptele deosebit de grave
săvârșite de cetățenii CEAUȘESCU NICOLAE și
CEAUȘESCU ELENA, destituiți din funcțiile de
stat și politice prin acțiunea revoluționară a
maselor populare,

Constatând că aceștia au organizat din
timp și au dirijat o serie de acțiuni ostile, îndreptate
împotriva poporului român,

HOTĂRĂȘTE

1. Instituirea unui Tribunal Militar Excep-
țional, care să procedeze de urgență la judecarea
faptelor comise de CEAUȘESCU NICOLAE și CEAUȘESCU
ELENA. Urgența este impusă de dorința, în acest
sens, a tuturor cetățenilor cinstiți ai României;

2. Tribunalul Militar Excepțional va judeca această
cauză în conformitate cu normele legale rămase în
vigoare în ce privește procedura și dreptul material
penal.

3. Acest tribunal va fi alcătuit în componența
stabilită de Legea pentru organizarea judecătorească
în vigoare, urmând să asigure în același timp dreptul de
apărare al făptuitorilor

Președintele Consiliului Frontului
Salvării Naționale,
[semnătură]
Ion Iliescu

România București, 24 decembrie 1989

Decizia de înființare a Tribunalului Militar Excepțional, scrisă de mână și semnată de Ion Iliescu, pe 24 decembrie 1989

Direcția Procuraturilor Militare
Nr 1-S.P./1989.

24.12.1989.
Confirm
Procuror mil.
Gl. de justiție

Rechizitor.
24 decembrie 1989

Procuror militar, maior de justiție Voinea
Dan, din cadrul Direcției Procuraturilor
Militare.

Examinând dos. nr. 1-S.P./1989 privind
pe inculpații Ceaușescu Nicolae și Ceaușescu
Elena, cercetați pentru săvârșirea infracțiunilor
de genocid prev. de art. 357 cod penal, sub-
minarea puterii de stat prev. de art. 162 din
codul penal; actele de diversiune prev. de art.
163 din codul penal; subminarea economiei
naționale prev. de art 165 al. 2 din codul penal

Constat următoarele:

Inculpații Ceaușescu Nicolae și Ceaușescu Elena
în calitățile îndeplinite pe linie de stat și de
partid, au acționat direct și premeditat în scopul
de a distruge poporul român și naționalitățile con-

Rechizitoriul întocmit „pe genunchi“ de maiorul Dan Voinea, procurorul din procesul Ceaușeștilor

Proces verbal din 25 XII-89

Subsemnații dr. Verdeș Liviu și dr. Li-
Olteanu Florin atestăm prin prezenta că sen-
de condamnare la pedeapsa capitală pro-
nunțată împotriva inculpaților Ceaușescu Ni-
și Ceaușescu Elena de către un tribunal m-
ilitar legal constituit a fost adusă la îndeplini-
azi 25 XII-89 ora 14^{50}, constatându-se moar-
tea lor clinică și biologică.

Dr. Olteanu Fl.

Dr. VERDEȘ LIVIU
medic principal boli/...
Verdeș

25 decembrie 1989: medicii Liviu Verdeş şi Florin Olteanu semnează şi parafează procesul-verbal de constatare a decesului soţilor Ceauşescu

~~JUDEȚUL~~ FRONTULUI DE SALVARE NAȚIONALĂ
CONSILIUL ~~POPULAR AL~~ A SECTORULUI 1
~~COMITETUL (BIROUL) EXECUTIV~~
Nr. 60500 din 30 decembrie 1989

ADEVERINȚA

Se adeverește că la data de 30 decembrie 1989
în actul nr. 5420 s-a înregistrat decesul lui CEAUȘESCU
NICOLAE decedat în ziua de 25 decembrie 1989
cu ultimul domiciliu în București B-dul Primăverii nr. 50
str. ... nr. ...

Prezenta servește numai pentru înhumare sau incinerare și se oprește de administrația cimitirului sau crematoriului.

NOTA După prezenta nu se eliberează duplicat.

C. G. Nr. 868/1988 — L. P. ... III ... 1120/89 — C.P.M.B. 56-1-14-A6 ...

~~JUDEȚUL~~ FRONTULUI DE SALVARE NAȚIONALĂ
CONSILIUL ~~POPULAR AL~~ A SECTORULUI 1
COMITETUL (BIROUL) EXECUTIV
Nr 60501 din 30 decembrie 1989

ADEVERINȚĂ

Se adeverește că la data de 30 decembrie 1989
în actul nr. 5421 s-a înregistrat decesul lui CEAUȘESCU
ELENA decedat în ziua de 25 decembrie 1989
cu ultimul domiciliu în București
str. B-dul Primăverii nr. 50

Prezenta servește numai pentru înhumare sau incinerare și se oprește de administrația cimitirului sau crematoriului.

NOTA După prezenta nu se eliberează duplicat.

C G Nr 864/1988 — I. P. ... III c. 1120/89 — C.P.M.B. 56-1-14-A6 ...

Adeverinţele de deces eliberate la 30 decembrie 1989 pe numele soţilor Nicolae şi Elena Ceauşescu

91

CONSILIUL ~~POPULAR~~

NI: AL FRONTULUI DE SALVARE NAŢIONALĂ
A SECTORULUI 1

ACT DE DECES Nr. 5420

Astăzi anul 1989 luna decembrie ziua 30
s-a înregistrat decesul lui CEAUŞESCU NICULAE
(numele de familie şi prenumele decedatului)
~~fiul~~ lui ANDRUŢA
(numele de familie şi prenumele tatălui)
şi a lui MARIA
(numele de familie şi prenumele mamei) născut în anul 1918
luna ianuarie ziua 26 în comuna/oraşul/municipiul SCORNICEŞTI
judeţul OLT de sex bărbătesc de naţionalitate
română şi cetăţenie română cu ultimul domiciliu în
comuna/oraşul/municipiul Bucureşti satul/str. B-dul Primăverii nr. 50
decedat în anul 1989 luna decembrie ziua 25 în
comuna/oraşul/municipiul Bucureşti judeţul Sectorul 1
Decesul stabilit prin certificatul medical nr. 395/3069
eliberat de Spitalul Militar central
nr. 395/3069 eliberat de Institutul Medico Legal
a fost cauzat de PLĂGI ÎMPUŞCATE

Declaraţia a fost făcută de Gelu Voican Voiculescu
(numele de familie şi prenumele declarantului)
posesor al buletinului de identitate Seria B.C. Nr. 704909
domiciliat în comuna/oraşul/municipiul Bucureşti satul/str. Xenopol nr. 3

Semnătura declarantului [signature]

Semnătura delegatului de stare civilă,
L.S. [signature]

CERTIFICATE ELIBERATE
D8 nr. 564045

30 decembrie 1989: actul de deces, eliberat de Institutul Medico-Legal pe numele lui Nicolae Ceauşescu, la cererea lui Gelu Voican Voiculescu

CONSILIUL ~~POPULAR~~

AL FRONTULUI DE SALVARE NAŢIONALĂ
A SECTORULUI 1

ACT DE DECES Nr. 5421

Astăzi anul 1989 luna decembrie ziua 30
s-a înregistrat decesul lui CEAUŞESCU ELENA
(numele de familie şi prenumele decedatului)
~~fiul~~ lui NAE
(numele de familie şi prenumele tatălui)
şi a lui ALEXANDRINA
(numele de familie şi prenumele mamei) născut în anul 1916
luna ianuarie ziua 7 în comuna/oraşul/municipiul PETREŞTI
judeţul ARGEŞ de sex feminin de naţionalitate
română şi cetăţenie română cu ultimul domiciliu în
comuna/oraşul/municipiul Bucureşti satul/str. B-dul Primăverii nr. 50
decedat în anul 1989 luna decembrie ziua 25 în
comuna/oraşul/municipiul Bucureşti judeţul Sectorul 1
Decesul stabilit prin certificatul medical numărul 396/3070
eliberat de Institutul Medico Legal
(numărul certificatului şi cine l-a eliberat)
a fost cauzat de PLĂGI ÎMPUŞCATE

Declaraţia a fost făcută de Gelu Voican Voiculescu
(numele de familie şi prenumele declarantului)
posesor al buletinului de identitate Seria B.C. Nr. 704909
domiciliat în comuna/oraşul/municipiul Bucureşti satul/str. Xenopol nr. 3

Semnătura declarantului [signature]

Semnătura delegatului de stare civilă,
L.S. [signature]

CERTIFICATE ELIBERATE
D8-564046

30 decembrie 1989: actul de deces, eliberat de Institutul Medico-Legal pe numele Elenei Ceauşescu, la cererea lui Gelu Voican Voiculescu

CUPRINS

Prefață – Alex Mihai Stoenescu 7
Cuvântul autorului: Revoluție și contrarevoluție 9
Mulțumiri 11
Infografii 14
„Prietenul" Gorbaciov 21
Comploturi și complotiști 41
„Scrisoarea celor șase": poștașul vine de la Moscova 55
Se strânge lațul 61
Ultima vânătoare 69
Asediul tăcut al turiștilor sovietici 75
Demisia unui dictator 83
Ultima vizită. La Teheran 93
Grija lui Ceaușescu: situația din Panama 99
20 decembrie: pe culmile disperării 107
21 decembrie: mitingul fatal 113
Ultima noapte în Palat 125
Moartea lui Milea 131
„Trădare la Armată, trădare la Cancelarie!" 145
Gustul amar al loviturii de stat 159
Zborul spre Iad 171
Misterele de la Snagov 175
Abandonați în cer 185
La șosea 189
Elena rămâne fără CEC-urile copiilor 197
Aventuri la Văcărești 201
Misteriosul doctor Decă 205
Te iau la pietre, conducător iubit! 211
Oameni necăjiți 221
Deghizați în milițieni 231
Secretar general în păpuriș 237
La Miliție 247
Pâinea neagră din cazarmă 259
Telefoanele lui Iliescu 265
Oala de noapte a comandantului suprem 277

Diversiunile de la Târgoviște 283
Căpitanul Ceaușescu, prizonier în camion 295
Secretul din pădure 305
Cu tancul spre Capitală 309
Insulină sau otravă? 315
TAB-ul, ultimul adăpost 323
Apostolii morții 329
Se strâng cioclii 337
Opt paraşutiști pentru infern 343
Moartea vine cu elicopterul 357
Ultima bucurie a lui Ceaușescu: „A venit Stănculescu!" 365
Un proces stalinist 375
Drumul spre moarte măsoară 62 de metri 389
Împreună la zid, despărțiți la cimitir 399

ANEXE

Momente cruciale în căderea lui Ceaușescu 407
Complotiștii anti-Ceaușescu 418
„Scrisoarea celor șase" 420
Participanții la ședința CPEx din 17 decembrie 1989 424
Stenograma ședinței CPEx din 17 decembrie 1989 426
Stenograma teleconferinței din 17 decembrie 1989 442
Stenograma teleconferinței din 20 decembrie 1989 448
Cuvântarea lui Ceaușescu la TVR din 20 decembrie 1989 452
Discursul lui Ceaușescu la mitingul din 21 dec. 1989 458
Stenograma teleconferinței din 21 decembrie 1989 464
Stenograma ședinței CPEx din 22 decembrie 1989 471
Decret prezidențial cu privire la instituirea stării de necesitate pe întreg teritoriul țării 476
Decretul CFSN privind instituirea Tribunalului Militar Excepțional 477
Actul de acuzare în procesul de la Târgoviște 478
Stenograma procesului soților Ceaușescu 479
Sentința procesului de la Târgoviște 514
Plângerea Verei Nicolcioiu adresată Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989 516
Facsimile 519

editura Adevărul holding

S.C. Adevărul Holding S.R.L.,
Str. Fabrica de Glucoză nr. 21, sector 2, Bucureşti.
Telefon: 021.407.76.40; Fax: 021.407.76.42

Director general: Peter L. Imre
Director general adjunct: Andrei Ştefan

Divizia CARTE

Director: Grigore Cartianu
Director executiv: Carmen Dincă
Director editorial: Daniel Eberhat

Toate drepturile asupra prezentului titlu sunt rezervate exclusiv editurii S.C. Adevărul Holding S.R.L. Reproducerea parţială sau integrală a textului fără acordul editurii este interzisă şi va fi pedepsită conform legilor în vigoare.

Redactor:	Iustina Croitoru
Tehnoredactor:	Puiu Enache
Corector:	Adriana Popescu
Infografii:	Dana Donciu
Copertă:	Marian Simon, Silviu Constantinescu
Foto copertă:	Imagine din filmul *Punctul Zero* (regia: Sergiu Nicolaescu, 1996)

Tipar executat de Grafica Veneta

„Prietenul" Gorbaciov • Comploturi și complotiști • Poștașul vine de la Moscova • Ultima vânătoare • Asaltul tăcut al turiștilor sovietici • Demisia unui dictator • Mitingul fatal • Ultima noapte în Palat • „Șobolanii" din CC • Gustul amar al loviturii de stat • Zborul spre Iad • Misterele de la Snagov • Te iau la pietre, conducător iubit! • Deghizați în milițieni • Secretar general în păpuriș • Pâinea neagră din cazarmă • Telefoanele lui Iliescu • Oala de noapte a comandantului suprem • Căpitanul Nicolae și soldatul Elena • Secretul din pădure • Insulină sau otravă? • TAB-ul, ultimul adăpost • Se strâng cioclii • Ultima bucurie a lui Ceaușescu • Un proces stalinist • Drumul spre moarte măsoară 62 de metri • Împreună la zid, despărțiți la cimitir

Grigore Cartianu a găsit numeroase amănunte pe care istoricul și juristul le ignoră. Din acest punct de vedere, imaginea despre evenimentele din 1989, din România, este la el mult mai amplă și, totodată, mult mai aproape de actorii lor: oamenii.

Din acest moment, la 20 de ani de la evenimente, istoricii au în sfârșit un aliat. Și este vorba despre un demers jurnalistic coerent, nu lipsit de evadări literare, care oferă cititorilor o imagine mai aproape de realitatea pe care am trăit-o și care în acești 20 de ani a fost acoperită cu rogojina minciunii.

Cartea de față este povestea loviturii de stat transformate în revoluție și a revoluției transformate în lovitură de stat.

Alex Mihai Stoenescu, istoric

Adevărul holding